תלמוד בבלי · אחרונים

אהל דוד מסכתות שונות

רבי דוד דייטש

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אהל דוד מסכתות שונות

רבי דוד דייטש

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אהל-דוד-מסכתות-שונות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

ברכות 8
דף ט. 8
דף כ: 10
דף כז. 11
דף מא. 12
דף מא: 12
דף מח. 12
דף נא. 13
שבת 14
דף כא: 14
דף כח. 15
דף סח: 15
דף קיד. 16
דף קלז. 17
פסחים 19
דף ב. 19
דף טו. 23
דף טו: 24
דף יז. 25
דף יח. 25
דף יט. 26
דף כ. 28
דף כ: 28
דף כא. 29
דף כג. 30
דף כד. 32
דף כד: 33
דף כה. 34
דף כז. 34
דף כח. 35
דף כט. 42
דף ל: 43
דף לב. 44
דף לג: 46
דף לה: 46
דף לט. 48
דף מא. 48
דף מב. 48
דף מג: 49
דף מה: 54
דף נט. 57
דף נט: 58
דף סד. 58
דף סו. 58
דף סז: 61
דף סט. 63
דף ע. 64
דף עא. 65
דף עד. 66
דף עד: 66
דף עז. 67
דף פ. 71
דף צב. 72
דף צה. 72
ראש השנה 75
דף ב. 75
דף ד. 77
דף ד: 79
דף ה: 81
דף ו. 84
דף ז. 85
דף ח. 87

דף י. 88
דף יב. 88
דף יב: 89
דף יז. 89
דף יז: 89
דף יח. 90
דף כא: 91
דף כב. 91
דף כב: 91
דף כד. 92
דף כו. 93
דף כח: 93
דף כט. 93
דף ל: 94
דף לד. 94
ראש יומא 94
דף ו: 94
דף יג. 94
דף נא. 95
סוכה 99
דף י. 99
דף כג. 100
דף ל: 100
דף לט. 101
ביצה 102
דף ב: 102
דף ג. 105
דף ד: 111
דף ו. 112
דף ז. 112
דף ז: 113
דף ח: 113
דף יב. 114
דף יג. 116
דף טז: 117
דף יח. 117
דף כ: 119
דף לד. 121
מגילה 122
דף ב: 122
דף ג. 122
דף ד. 123
דף ד: 124
דף ה. 124
דף ז. 125
דף ז: 125
דף ח. 126
דף יג. 126
דף כ. 127
חגיגה 127
דף ב. 127
דף ב: 127
דף ד. 132
דף ז. 134
דף ח. 135
דף ח: 138
דף ט. 138
דף י. 139
דף יא. 140
דף יד. 140
דף יד: 141
דף טו. 141
דף טז. 141
דף יז. 143

דף יז: 144
דף יח. 145
דף כא. 146
דף כג. 146
דף כג: 147
כתובות 148
דף ב. 148
דף ג. 148
דף ז. 149
דף יא. 149
דף יב: 149
דף יג. 151
דף יז. 151
דף יח. 151
דף יט. 151
דף כ: 154
דף כב. 154
דף כב: 155
דף כט. 155
דף כט: 156
דף ל. 156
דף לב. 156
דף לד: 158
דף לה: 159
דף נו: 160
דף נט. 160
דף סג. 160
דף ע. 161
דף ע: 163
דף עג. 163
דף עד: 163
דף עה: 164
דף עט. 164
דף פב. 165
דף פג. 165
דף פו: 166
דף פז: 166
דף פח. 166
דף צ. 167
דף צא. 167
דף צב: 167
דף קב. 168
גיטין 170
דף ג. 170
דף יג: 172
דף יז. 172
דף כז. 175
דף לה. 176
דף לו. 176
דף מח. 176
דף מט. 177
דף נ. 177
דף נא: 178
דף סג: 178
דף סד: 178
דף סו: 179
דף ע. 180
קידושין 180
דף ה. 180
דף ט: 182
דף י. 183
דף יג. 184
דף יד. 189
דף כט. 190

דף לו: 190
דף לז. 191
דף לח. 192
דף לח: 193
דף מב. 194
דף מג: 196
דף מד: 196
דף נב: 197
דף עט. 198
בבא קמא 199
דף ג. 199
דף ד. 202
דף ז. 203
דף טו. 206
דף מא. 207
דף נג. 208
דף נג: 209
דף עא. 209
דף צ: 210
דף קד. 213
דף קד: 214
בבא מציעא 214
דף ג. 214
דף ז. 216
דף יח. 217
דף מג. 218
דף מה. 219
דף מו. 220
דף מז: 222
דף נח: 224
דף סא. 225
דף סב. 225
סנהדרין 226
דף ב: 226
דף ג. 227
דף ד. 228
דף כג. 228
דף ל. 229
דף מז: 229
דף עו. 230
מכות 230
דף ב. 230
דף טז: 231
עבודה זרה 234
דף לב: 234
דף לו. 234
דף לז. 235
דף לט: 235
דף מ. 236
דף מג. 236
דף מו. 237
דף מט. 238
דף נא. 238
דף נו: 239
דף סד: 239
דף סז. 239
דף סח: 240
דף עא. 241
דף עד. 241
חולין 242
דף ב: 242
דף ג: 243
דף ד. 243
דף י. 244

דף יא. 245
דף יא: 245
דף יד. 246
דף ל: 250
דף לב. 251
דף לה. 251
דף לט. 251
דף לט: 252
דף מ. 252
דף מב. 253
דף מג: 254
דף סט. 254
דף פט: 255
דף קא. 256
דף קא: 257
דף קב: 260
דף קג. 261
דף קיא. 263
ערכין 267
דף כג. 267

ברכות

דף ט.

אהל דוד הקדמה:

דוד בן מנחם מנדל דייטש:

הקדמה:

יתברך הבורא וישתבח היוצר את האדם בדמותו ובצלמו בנשמת רוח חיים אשר נפח באפו נשמה קדושה וטהורה האצולה מיקר כסא כבודו אשר הוא נשמת רוח חיים הטילה למעלה במסילה העולה בית אל ותדריך את הגוף החומר העכור לבלתי לכת אחר הבלי הזמן ותעונגיו ולבלתי חבק חיק זרים בידיעות נכריות אשר מדרכי תורה המה זרות ונעשים לה צרות ושפחה כי תירש גברתה הוי אומרים לרע טוב ולטוב רע ופירש המהרי"ט בספרו צפנת פענח וז"ל רצה בסבת אומרם לרע טוב ולטוב רע צריכים לשום חושך לאור ואור לחושך כי יוכיחו להם מן התורה והופכים דברי אלקים חיים ללענה ולקיים דבריהם דורשים הגדות של דופי והנה בעוונות כן עלתה בימינו אלה כי רבו המשחיתים והמסיתים את עם ה' בדבריהם המעוקלים לשום חושך לאור ובשם אלקינו נבטח כי לא תשכח התורה מאת עם ה' כאשר קבלנו מאת אבותינו ואבות אבותינו אשר אב לבנו יודיע האמת ולא שקר נחלו אבותינו רק דברים טובים המועילים בזה ובבא והנה לזאת רק בדרך אבותינו המה הגבורים אשר עמדו בפרץ אנשי השם אשר שמם וזכרם לא נשכח מאת הבאים אחריהם בדרכיהם נלך וזכרונם ודבריהם לא ימושו מפינו ומפי זרענו וזרע זרענו עד סוף כל הדורות כאשר זה הי' מגמתם בעודם בחיים חיותם בזה העולם לזכות את הרבים ולהיות דברי תורתם אשר חנן ה' אותם להפיצם על פני תבל ויתאמרון מילייהו בבי מדרשא כאשר בקש אדונינו והמלך דוד ע"ה אגורה באהליך עולמים והנה לזאת אני נותן הודאה להשם יתברך אשר זכני במצוה זו להיות מעיר לעזור ולסייע בהדפסת חדושי אאזמ"ו הגאון הגדול מהו' דוד דייטש ש זצ"ל:

אזכרה ימים מקדם בהלו נרו על ראשינו והימים המעטים אשר זכיתי להסתופף תחת צל קדשו זכיתי לשאוב מעט מים חיים ממקור הקדושה וטהרה והנה מה לי לשבחו ולספר הודו ורק אעתיקה את לשון הזהב של כבוד אאמ"ו הגאון מה' מאיר א"ש זצלה"ה אשר כתב לגיסו הוא ניהו אדוני דודי הרב הצדיק המופלג מ' יחזקאל זצ"ל תודת לבבו על הדפסת ספר אהל דוד על שבועות ויבמות:

ידיד נפשי אקריב לו תודת לבבי, אברכהו בשם ה'. על כי כבר החל בעז"ה להביא על הדפוס דברות קדשו של אדמ"ו חותני הרב הגאון האמיתי המפורסים לשם ולתהילה

מהו' דוד דייטש זצלה"ה. דבר שנצטער עליו אותו הצדיק כל הימים אשר הי' חי אתנו על פני האדמה. נכספה גם כלתה נפשו הטהורה להוציא לאור אמרות טהורות. אשר חנן ה' אותו לא למען בצוע בצע הלא נודע כי עפרות זהב לעפר נחשב לו ומרבית ספריו אשר הדפיס בחייו נתן לחכם להוגי תורה וגם לא למען ינחל כבוד חכמים. ויקרת מחברים כי נפשו לעפר לכל היתה, אבל כל תשוקתו היתה להפיץ מעיונותיו חוצה להרבות כבוד שמים ולמען גור באוהל ה' עולם נטע: אהל דוד בחייו ועתה בנו אשר יצא ממעיו יבנה לו בית לשם ה'. קורא אני עליו פרי צדיק עץ חיים מה רב טובו אשר עשה עם בית ישראל בהנחיל אותם הלכות ואגדות אשר נבעו ממקור מים חיים חותני הגאון האמיתי זצלה"ה מה אני להללו ולפארו ולא להסכים על דברי קדשו באתי כי הנה כבר האירה הארץ מכבודו ותהלתו עד אפסי ארץ, אבל רק להחזיק טובה על טרחו ועמלו אשר יגע לעשות נחת רוח לצדיק מו"ח הגאון זצלה"ה ולהיות שפתותיו דובבות. זכותו יגן עלינו:

והנה לא עלה לדודי זצ"ל להדפיס יתר החידושים כי פתאום בא יומו ועלה השמימה בקרית פעסט וכמה כתבים מכתב קדשו של אאזמ"ו זצ"ל היו לשלל ולבז בידי זרים ועתה עלינו להחזיק טובה לנכדו ש"ב הרב המאה"ג חריף ובקי מ' מנחם דייטש ני' אשר יגע וטרח וליקט שארית חדושי זקנינו זצ"ל ונתן לכסף מוצא להדפיסם והנה אוהבי תורה יהללו אותו על הטוב אשר עשה ויביאו הברכה הזאת אל ביתם וזכות הצדיק תגן עלינו ועל כל ישראל דברי הבא על החתום יום ג' עשרה ימים לחודש אלול תזכ"ר לפ"ק אונגוואר. הק':

מנחם בלאאמו"ה מאיר א"ש זלה"ה:

ורמינהו ואכילת פסחים מצותן עד שיעלה ע"ה והקשה הרשב"א מדלא נקיט א"כ למה אמרו עד חצות וכו' ש"מ דס"ל להברייתא זו דלא עשו שום סיג לאכילת פסחים והרי במס' זבחים דנ"ז ע"ב איתא הפסח וכו' מאן תכא ראב"ע היא א"ל אביי ממאי דראב"ע ודאורייתא דילמא דרבנן ולהרחיק מן עבירה ומעתה איך ס"ד דאביי כדי להרחיק מן עבירה א"כ גם לר"ע דפסח נאכל מן התורה עד ע"ה מ"מ חכמים עשו סיג א"כ הך ברייתא אמאן תרמיי' ול"נ דהטעם דלא עשו סיג משום דבני חבורה זריזן הן ובמס' פסחים דף פ"ה כתב רש"י הואיל דהם רבים מזרזים זא"ז וכוונתו דבני חבורה בעצמם מזרזים זא"ז וכל זה למ"ד אין שוחטין את הפסח על היחיד אבל למ"ד שוחטין לא שייך ב"ח זריזין ועיין פסחים דף צ"א דפליגי תנאי בזה וא"כ שפיר מקשי הש"ס ודילמא להרחיק מן העבירה וכוונת המקשה דילמא מתני דא"מ אתי' כמ"ד דשוחטין על היחיד ולדידי' לא שייך ב"ח זריזין אבל ברייתא דהכא דסובר דלא עשו סיג י"ל דאתי כמ"ד אין שוחטין את

הפסח על היחיד ועיין בעירובין דף ק"ג בני חבורה זריזין דכל העוסקין בקדשים זריזין כן פירש רש"י התם:

תוס' ד"ה ראב"ע וכו' וי"ל כדאמרינן ביום אינה שורפה וכו' ועיין בצלח שהקשה דאיך אפשר לפרש דהך בוקר לשריפה הוא והרי לראב"ע הך בוקר היינו בוקר ראשון ואז אינה יוכל לשורפה דלכ"ע אין שורפין קדשים בי"ט ותירץ לפמ"ש תוס' במס' פסחים דראב"ע לא יליף מבוקר ליתן בוקר שני רק כמ"ד דיליף מדוכתי אחרינא ניחא די"ל דסובר כאביי דיליף מעולת שבת בשבתו וזה נתחדש לאחר מתן תורה כשנאמרה פרשה זאת דעולת שבת אבל במצרים שפיר נשרף הנותר ביו"ט ע"כ ובזה ניחא מה שמקשים לאביי דיליף מעולת שבת דקאי רק לר"ע ועיי' שבת דף קי"ד ע"א והלא גם ר' ישמעאל סובר דאין מדליקין בשמן שריפה מדפליג בסיפא דאין מדליקין בעטרן מכלל דברישא מודה ולפי דברי מ"ו ניחא דגם אביי דיליף מעולת שבת ידע מקרא דהנותר עד בוקר רק דאביי רוצה למילף אפי' לראב"ע ולדידי' ע"כ לא דרש האי עד בוקר כמ"ש מ"ו בצלח אבל לר"י י"ל דסובר כחזקי' וק"ל: אמנם על גוף הדבר שכתב אמ"ו דזה נתחדש לאחר מ"ת צ"ע מדברי תוס' יומא דף מ"ט ד"ה שאני וכו' ואע"ג דהאי קרא מן הכבשים במצרים נאמר ועדיין לא נאמרו קדשים וכו' וע"ש וכ"כ תוס' חגיגה דף ג' ע"ב שהקשה ור"ע דמרבה ערל כטמא ל"ל וכל ערל וכו' והלא במצרים לא ידעו זה ועיי' שיטה מקובצת מס' ב"ק דף ע"ח ע"ב ועיין לקמן בספר זה על מס' שבת בדף קי"ד:

דף כ:

א"ל רבינא לרבא וכו' נ"מ לאפוקי רבים י"ח והקשה המעדני מלך והש"א למה לא אמר דנ"מ אם הם מסופקות אם ברכו או לא שאם הם חייבין מד"ת אז חייבין לברך דס"ד לחומרא ואם הם מדרבנן א"צ לחזור ולברך ותירץ מ"ו בצלח לפמ"ש בנב"י דהיכא דעיקר מד"ת אפי' בדרבנן אמרינן אין ספק מוציא מידי וודאי היכא דאיתחזק אסורה ניחא דהרי אף אי נשים בבה"מ לאו ד"ת מ"מ יש לו עיקר מד"ת אצל אנשים וגם איתחזק אסורה דהרי בוודאי נתחייבו בבה"מ כשאכלו וספק אם ברכו ואין ס' מוציא מידי וודאי ובזה ניחא מה שסתם הרמב"ם ב"ס אם ברך בה"מ שחייב לברך ע"ש וצ"ע דהלא הרמב"ם פ"י מהלכות מקואות ה' ו' פסק אם טבל מטומאה קלה אף דנסתפק אם טובל או לא טבל ס' טהור הרי דס"ל דאפי' בדבר שיש לו עיקר מ"ה וגם איתחזק איסורא אפ"ה ס"ט וגם יש לחזק קושית השער אפרים דהנה הב"ש אה"ע סי' כ"ח ס"ק נ"ב כתב דתרי דרבנן כמו חמץ דרבנן ושעות דרבנן הוי כמו איסור שאין לו עיקר מד"ת א"כ נ"מ באוכלת כזית דהוא שיעור דרבנן ומספקת אם בירכה בה"מ דאז הוי תרי דרבנן ואפילו אם איתחזק

אסורה אפ"ה ס' דרבנן לקולא ואי נשים בבה"מ דאורייתא אף אם אכלה כזית לא הוי אלא חד דרבנן וממילא הוי דבר שיש לו עיקר ואם מסופקת חייבה לברך כיון דאתחזק אסורא אבל אם נשים בבה"מ דרבנן אפי' אכלה כדי שביעה ממילא אם מסתפקת אם אכלה פחות כדי שביעה כ"א ככזית הוי תרי דרבנן וקשה למה לא אמר נ"מ זה:

דף כז.

הקשה אמ"ו בצלח מאי מקשי שם מרבי על רב דלמא רבי לשיטתו דלא גזרו על השבות בה"ש והה"ד מבע"י דמה שקיבל שבת אינו חמור מבה"ש ורב ס"ל כרבנן דפליגי על רבי עיין בתשובת חכם צבי סי' י"א ונרא' דקושיא הוי משום דרב הוא ממנינא דרבי וכה"ג כתב בש"מ בשם רשב"א בב"ק דף צ"ו דמקשה ש"ס שם רב איך שביק מתני' משום דרבי סתם משניות ורב הוא ממנינא דרבי ובזה מיושב מה שהקשה אמ"ו בריש פסחים דמייתי מחיטי קורדנייתא לשיטת ר"ת דנוקשה הוא דרבנן ודילמא רב ס"ל כמ"ד נוקשה דאורייתא ולהנ"ל ניחא כיון דאיכא סתם מתני' שיאור ישרף והאוכלו פטור והאי סתמא עדיפא מסתם משנה דאילו עוברין כמ"ש המלחמות דסתמא בתרא עדיף גם י"ל דהנה הפ"י הקשה נילף חמץ דאסור באכילה מק"ו דנותר ואי דאין מזהירין מה"ד הלא כיון דאיכא עשה כדאיתא בירושלמי ז' ימים תאכלו מצות ולא חמץ וא"כ הוי לאו הבא מכלל עשה ונראה דבאמת מוקי על נוקשה דליכא ב"י ולא יוכל למילף מק"ו דנותר ומיושב מה שהקשה מ"ל לרב דס"ל דע"י תערובות חמור מנוקשה א"כ דלמא לא קאי האי רבוי רק על חמץ עי"ת ולהנ"ל ניחא דהא איכא תרי קראי ור"י דס"ל דע"י תערובת קיל מנוקשה א"כ ר"י דלית לי' נוקשה כ"ש דלית לי' עי"ת ונקשה קושית הפ"י ונראה דאיהו מוקי על הנאה שלא להנות מחמץ ככרי והב"ח כתב דרב דאמר המקדש מ"ו שעות והלא יוכל להנות מאפרן ותירץ דס"ל כחכמים והוי חמץ מן הנקברים ואפרן אסור וא"כ ליכא לימוד על נוקשה דכיון דאיהו ס"ל עי"ת חמור מוקמינן האי רבוי על תערובות ור"א אולי ס"ל דחמץ מותר בהכאה וא"כ אין א לימוד על נוקשה:

וגם ניחא דברי תוס' יבמות דף ד' ד"ה דכתיב דעדיפא משני ומאי עדיפא הלא הילכתא דציצת מ"ע שהז"ג ולהנ"ל ניחא דאי ר' יודא מחייב נשים בציצת מטעם סמוכים ע"כ ס"ל דתפילין מ"ע שאין הז"ג דא"כ יתחייבו נשים משום דהיקשא כל התורה לתפילין והקישא עדיף מסמוכים וע"כ ס"ל דתפילין מ"ע שלא הז"ג ונשים חייבים בתפילין והרי איכא סתם מתני' במס' ברכות דף כ' דנשים פטורות מתפילין ורב יודא הוא תלמיד דרב ורב הוי ממנינא דרבי:

דף מא.

הביא הצלח הספק אם בכל שיעורי התורה נמי שייך פלוגתא דר"י ור"ל אי חצי שיעור אסור מ"ה או לאו עיין במג"א תמ"ב ס"ק י' ומתוס' שבועות דף ט"ז מוכח דבדבר שאין בר אכילה ל"ש חצי אסור ועיין מ"ש המגיה למשנה למלך פי' י"ח מהלכות שבת שהביא ראי' מדברי רש"י דף ע"ד ומדבר הג' אשרי ר"פ המוציא דאף במידי דלאו בר אכילה כמי ח"ש אסור מ"ה ולדידי קשה מסוגי' דשבת דף קנ"ג ע"ב מוליכו פחות פחות מד"א משמע דליכא איסור תורה ואולי יש לחלק דשאני האי דפחות מד"א דמיד שעמד מבטל עקירה ראשונה תו א"א להצטרף עוד וצ"ע ומ"ש אמ"ו מדברי תוס' שבועות דף ט"ז לכאורה י"ל דהשיעור הוא לענין איסורא בעלמא אף דח"ש אסור מ"ה מ"מ נ"מ דהרי ח"ש משום דחזי לאצטרופי וא"כ טמא שטבל ביום ה"ז ובסוף יום ה"ז רגע אחת קודם הערב שהש נכנס למקדש באופן שאין שוב שהות ולא שייך חזי לאצטרופי שהרי מיד כשיערב שמש הוא טהור גמור וקמ"ל הילכתא דאם שהה כשיעור השתחואה קודם הערב שמש אסור אבל אם לא הספיק כשיעור הנ"ל עד שהערב שמש מותר משום דלא שייך חזי לאצטרופי וכה"ג כתב אמ"ו במס' פסחים דף מ"ד ע"ש אמנם מ"מ דברי מ"ו נכונים דשם בעי רבא שהיות מהו שיצטרפו וקשה דתפשוט דאינה מצטרף דאי מצטרף תיפק מהא דגמירי שיעור שהיה ואי דה"א לאסורא הא בלא"ה אסירא משום ח"ש שהרי חזי לאצטרופי כשיטמא שוב:

דף מא:

שני לארץ פי' רש"י זתים ותמרים חשובים מתאנים ורימונים ע"כ ושבקי גפן ועיין מהרש"א וגדול א' תירץ דלפמ"ש רשב"א ריש פרקן דגפן דקרא מיירי ביין מתורץ קושית מהרש"א דודאי רש"י לרבותא נקט ואי דקשה דהוי לרש"י למינקט רבותא טפי אפי' תמרים קודם לגפן ז"א כיון דקרא מיירי ביין דברכתו בפה"ג דהוי ברכה מבוררת איהו קודם לתמרים דהוי ברכה כוללת כן תירץ מהרם פישל זלה"ה ועיין א"ח סי' רי"א ס"ד דתמרים קודמין לענבים וכתב רמ"א אם עשה מהם יין קודמת לברך עלו אמנם הרשב"א כתב בשם רש"י דהאי קרא חיטה ושעורה וגפן מוקמינן בענבים ממש דומי' דתאנה ורימון:

דף מח.

כתב הצלח אם יש עשה באכילת קדשים קלים ועיין בחדושי מס' ביצה דף י"ט ואני שמעתי מגדול אחד שמסוגי' דפסחים דף נ"ט מוכח דגם אכילת קדשים קלים איכא מצות עשה דמקשי שם לריב"ב מאי אולמי האי עשה מהאי עשה משמע דגם באכילת

ק"ק איכא עשה ועיין שם ברש"י ד"ה בשאר דאכילת קדשים בין הנאכלים לכהנים ובין הנאכלין לישראל וכ"כ הרמבן בס' המצות מ"א וז"ל כמו שהוא עשה לכהנים בחטאת ואשם כן הוא בבעלים בחלק הראוי' להם והביא ג"כ סוגי' דפסחים הנ"ל וכן הוא מפורש בס' החינך להרא"ה פ' תצוה ע"ש:

דף נא.

ד"ה בדין הוא וכו' עיין בצלח דזה שייך לומר דתני סיפא איידי רישא אבל לומר דנקיט רישא איידי סיפא זה דוחק ועיין במס' שבת דף ל' ע"א ודף ס"ד ע"ב איידי דתני זקנה בשל ילדה ועיין עירובין דף ט"ז ע"א איידי דבעי למיתנא, סיפא עומד מרובה על הפרוץ וכו' ועיין יומא דף ס"ט ע"ב עיין סוכה פ"ב מ"ג ד"ה ועולין לה ביו"ט ועיין ב"מ דף צ' איידי דבעי למיתני ישראל הדש בפרתו ועיין חולין השוחט מן הצדדין כתב הרע"ב דנקיט משום סיפא המולק מן הצדדין:

בא"ח קס"ח ס"ק ל"ד במג"א ומ"מ כ"ל שאם שבע ממנו הוי ס"ד וכתב מ"ו בדגול מרבבה צ"ע שהרי הוא עצמו כתב בסי' קצ"א ס"ק א' שאין מנין הברכות ד"ת וא"כ גם בברכה אחת מעין ג' יוצא דבר תורה ולי נראה דאף שאין מנין ברכות מד"ת מ"מ אינו יוצא אפי' מד"ת בברכה מעין ב' כיון דלית בו ברית ותורה דהרי מה"ט נסתפק בש"ס אי נשים בברכת המזון ד"ת וא"כ הוי שפיר ספק ד"ת:

סי' רט הקשה המג"א אמאי צריך לברך פעם אחרת הא פשיטא דכל ספק ברכות לקולא והפ"י כתב דהוי ספק דרבנן ולקולא זה תלי' במחלוקת הפוסקים בדבר דמספקא לש"ס אי אמרינן ס' דרבנן לקולא ועיין ספר יראים סי' צ"ז ועיין א"ה סי' י"ז ב"ש ס"ק ל"ג ועיין ראב"ד פ"א ה' פסולי המקודשין ועיין בהר"ן ב"פ כל כתבי גבי גליונין שכתב משום דלא איפשטא אזלינן לחומרא:

בספר באר יעקב בחידושי כללות שלו כלל מ"ה כתב בשם הריטב"א דבענין קרבן לא שייך לומר לקולא ולחומרה לחומרא מקשינן דא"כ מביא חולין לעזרה והביא תוס' מס' שבת דף כ"ח לתירץ קמא דסוברים דלא שייך לחומרא היכא דשורפין עליו תרומה וקדשים ה"ה לענין קרבן ולדידי קשה ממס' שבת פ"ג ע"ב טומאת אלילים דרבנן ולקולא מקשינן משמע דאי הוה מד"ת הוי מקשינן לחומרא אף דשורפין תרומה וקדשים והעיקר מ"ש הפ"י דאיכא סברה להקיש לקולא דומי' דשק דהוא מין בהמה טהורה כמ"ש תוס' בשם ספרי וק"ל ובספר זרע יעקב מס' ברכות דף כ' הקשה דשם איתא כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וכתבו תוס' שבועות דף כ' איפכא ל"ל דלחומרא מקשי' א"כ כשחיללה אשה במלאכת שבת בשוגג לא תביא קרבן וחלילה לומר כן ובאמת בשמירה

הזהרו נשים בעשרת הדברות ושלא תאמר דאזהרה היא לאב אבל הן בעצמן אינן מוזהרת לכן הוצרכו התוס' לומר משום דלחומרא מקשינן ע"כ:

שבת

דף כא:

תוס' ד"ה ומותר להשתמש דמסתמא לא יחמור שום אדם לאסור להשתמש לאורו והקשה המהרש"א א"כ למה הוצרך להזכיר של שבת דס"ח הוא ולעד"נ דיש לדקדק במה שכתבו דשום אדם לא יחמיר ע"ע הלא איכא סברת הרשב"א דתיקנו רבנן כעין דאורייתא כמו מנורה במקדש דאסור להשתמש לאורו ונראה דכונת תוס' כיון דאמר רב פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה א"כ לא תיקנו כעין מכורה של מקדש דהרי תני רמי ב"ח פו"ש שאין מדליקן בהם בשבת אין מדליקין במקדש דכתיב להעלות ומדוע נימא דבחדא תיקנו כעין מקדש ובחדא לא תיקנו וכיון דלא תיקנו כעין של מקדש א"כ הוי אמינא דמותר ל"ל ובזה ניחא מה דקשה למה לא מפרש רבא דטעמי דר"ה דלכך אסורים דתיקנו כעין מנורה של משדש ולהנ"ל ניחא כיון דאמר ר"ה בין בשבת ש"מ דבשבת איכא טעם אחר לאסור מה שנוגע באיסור שבת והיינו דמותר להשתמש לאורה וכיון דמותר להשתמש לאורה ש"מ דלא תיקנו כעין מנורה של מקדש וא"כ מתורץ קושית מהרש"א דלרב שפיר ליכא סברא לומר דאסור ל"ל הואיל ומתיר בפתילות ושמנים ש"מ דלא תיקנו כעין מנורה ש"מ אבל ר"ה דאוסר להדליק ב"פ ו"ש א"כ ליכא למימר ששום אדם לא יחמיר על עצמו די"ל כסברת הרשב"א דתיקנו כעין מש"מ ושפיר ה"א דאסור להשתמש לאורה ומה שהקשה מהרש"א על ר"ח דהוי יוכל לומר סתם מדליקן נלע"ד לתרץ דודאי גם תוס' אסיק סברת הרשב"א דכל דתיקן רבנן כעין ד"ת וכעין מנורה של מקדש רק דתוס' כתבו זה לשיטת רב ואולי רב סובר כסוגי' דגיטין דס"ד דהא דאמרינן כל דתיקן רבנן כד"ת הוא דוקא בדבר שיש לו עיקר מד"ת וחנוכה אין לו עיקר מד"ת וא"כ מתורץ קושי' מהרש"א דר"ח לטעמי אזיל דס"ל שם דאף בדבר שאין לו עיקר מד"ת ג"כ כד"ת ושפיר יש סברה לאסור להשתמש לאורה דתיקנו כעין ד"ת וכעין מנורה של מקדש לכך איצטרך הוא לומר בפירוש אין מדליקין בשבת משום דמותר להשתמש לאורה:

עוד נראה לתרץ דיש לדקדק על תוס' שכתבו דמסתמא לא יחמיר שום אדם הא ר' אסי אמר לקמן בשם רב דאסור לרצות מעות נגד נר חנוכה ומקצת פוסקים סברו אפי' תשמישי קדושה וצ"ל כמ"ש המפורשים דאפ"ה הסברה חצונה דאין מדליקין דחיישינן

שמא יתן יותר מכשיעור ולאחד שהדליק השיעור אז ה' דליכא שום אדם שיחמיר על עצמו רק דקשה כיון דבתוך הזמן אסור להשתמש דמגו דאיתקצאי בין השמשות איתקצאי לכולה יומא (אם לא דגבי שלהבת לא שייך מוקצה דאין בו ממש ועיין שלהי מס' ביצה) אמנם י"ל דז"א דמידי הוא טעמי לרב ותוס' ספ"ק דשבת כתבו דבמוקצה לטלטל ס"ל כר"ש וא"כ מתורץ קושי' מהרש"א דר"ח הוצרך לומר דאין מדליקין אפי' בשבת דר"ח סובר בפי' מפנין דבמוקצה לטלטל כר"י ע"ש וכיון שיש סברה לאסור להשתמש לאורה בתוך השיעור אם כן גם לאחר שדלק כשיעור אסור להשתמש משום מגו דאתקצאי לב"ה וכו' ובתוך השיעור אסור כמו שכתב הרשב"א דתיקנו כעין מנורה ש"מ וקמ"ל ר"ח דאסור בשבת משום דמותר להשתמש לאורה ולא ס"ל סברת הרשב"א וק"ל:

ועל מה שמקשים על הראש דמייתי ראי' דכבתה אז"ל מדמותרין להדליק בשמנים הללו בשבת ולמה לא הביא מחול כראה דהראש רמז למ"ש בתה"ד סי' ק"ב דאפי' כבתה בע"ש קודם ק"ש ג"כ אינו זקוק לה והוכיח זה מדשרי רב להדליק בשבת חנוכה למה כא חייש דלמה יכבה קודם קבלת שבת א"ו דאף בכה"ג אינו זקוק וק"ל:

דף כח.

גמרא אלא הא דבעי ר"א הקשה בס' זרע יעקב למאי צריך מדר' אליעזר והלא משנה מפורשת היא בר"פ כ"ז דכלים מוסיף עליהם העור שהוא מטמא טומאת אהלים וכתב דקושי' עצומה היא מאוד ולי נראה דהך מקשה אסיק מק"ו דרבא מברנש מה נוצה של עזים וא"כ עור בהמה בין טהורה וטמאה מטמא טומאת אהלים מק"ו מנוצה של עזים אף דג"ש אוהל אהל סותר הק"ו מ"מ אמרינן אהני ק"ו ואהני ג"ש כמ"ש תוס' בזבחים דף ס"ה ע"א ד"ה ת"ל ועיין מנחות דף י"ט ובקידושין דף ג' בתוס' ד"ה והאשה דהא ג"ש איצטרך למעט קרשים וכדומה לכך מביא הך דבעי ר"א דלא ס"ל הק"ו וביותר מיושב לתירץ אי של תוספת דג"ש אהל אהל סתרא וכתב הבאר יעקב אף לחומרא גמרינן משום דאתי לשרוף תרומה וקדשים דהוא ג"כ קולא (עיין לעיל סוף מס' ברכות) וכיון דאיכא ג"כ ק"ו מנוצה של עזים ג"כ מסתבר יותר למילף הך ג"ש דבגד ועיין יומא דף ס' ע"א תוס' ד"ה חד אמנם דברי הבאר יעקב צ"ע מסוגי' דשבת דף פ"ג ע"ב טומאת ע"ז דרבנן משמע דאי הוי ד"ת הוי גמרי לחומרא:

דף סח:

תוס' ד"ה כל הקשו דמהאי טעמי יפטור נמי בהיכר ולבסוף שכח ונראה דמונבז סובר כר"מ דאפי' מקילתא לחמירתא נעשה מומר וא"כ אי נימא דבעי דוקא ידיעה בשעת

מעשה קשה איך כתב אלה הדברים לחייב ל"ט קרבנות הלא כשעשה ב' או ג' מלאכות נעשה מומר וא"כ איך מביא קרבן על אינך אלא ע"כ מוכח דלא בעינן ידיעה רשעת מעשה וא"כ משכחת ששגג בכל ל"ט מלאכות והא דמחייב מונבז כשהיה לו ידיעה היינו בפעם ראשונה דאכתי לא נעשה מומר:

דף קיד.

ד"ה עולת שבת בשבתו וכו' דברי ר' ישמעאל ראיתי מקשים לר"י דשרי עולת חול בי"ט א"כ לאביי דאמר לעיל דף כ"ד דאין שורפין קדשים ביו"ט מדכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביו"ט א"כ לר"י נדחה זה ואיתא שם במתני' אין מדליקין בשמן שריפה בי"ט ר"י אומר אין מדליקין בעטרן משמע דברישא מודה ואמאי הא ר"י שרי עולת חול בי"ט ונראה דגם אביי ידע מילפותא דלבדו רק דאביי סובר דקרא דלבדו איצטרך כמו שדרש הירושלמי הביאו הרא"ש ריש פרק אין צדין אך הוא הרי אלו מיעוטן שלא יקצר ולא לרקד בי"ט אמנם יש עוד למוד שאותן מלאכות אסורין דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש וסמך ושמרתם את המצות אותן מלאכות מלישה ואילך הם מותרין וראיתי במהר"ם ברבי לר"י דלא דרש סמוכין כדאיתא ביבמות דף ד' נדחה זה הטעם וא"כ לכך לא ניחא לי' לאביי לומר כרבא מלבדו דבפסחים דף פ"ג מוקי ר"ח מתני' דעצמות וגידן וכו' בג"ה ואליבא דר"י הרי דאתי הך מתני' כר"י וקתני בסיפא שם ישרפו לששה עשר וקשה ניתא עשה וידחה ל"ת וא"ל דגלי קרא מדכתיב לבדו שהרי הך מתני' אתי' כר"י ור"י לא דרש סמוכין וא"כ ליכא למילף לאיסור אותן מלאכות שקודם לישה מקרא דושמרתם ומסמוכין וע"כ מפיק לי' מלבדו על כן משני אביי מקרא דעולת שבת בשבתו אבל ר' ישמעאל דדרש סמוכין י"ל דמפיק מלחכות דקידם לישה דאזורין מושמרתם את המצות ומסמוכין וממילא איסר קרא דלבדו לאין שורפין קדשים בי"ט ורבא דמשני מקרא איהו לא מוקי מתני' דעצמות וגידן כר"י רק מוקי בשמנו של גיד:

עוד נראה לפע"ד לתרץ דהנה הרשב"א בחדושיו למס' יבמות דף ו' כתב בשם מורו דבמחמר ליכא עשה דמסתמא עשה דתשבות אינו אלא אבות מלאכות וא"כ י"ל דגם אביי ידע מתירץ רב אשי די"ט עשה ול"ת הוא רק דבא לתרץ אפי' למ"ד הבערה ללאו יוצאת ולדידי ליכא ג"כ עשה משום דתשבות לא קאי על אותן מלאכות שאין בהם חיוב מיתת ב"ד ובפרט דנוכל לומר דאביי סובר כר"ח דפסחים דפ"ג דמוקי מתני' דעצמות וגידן כר"י ולר"י עכצ"ל דסובר הבערה ללאות יוצאת דלחלק לא בעי קרא דשמעינן לר"י בקידושין ד"ב כתובים מלמדין ורש"י במס' שבת דף ע' כתב דלא ילפינן לחלק מחריש וקציר דהוא ב"כ ומני' למ"ד ב"כ מלמדין ידעינן חלוק מלאכות מחריש ומקציר וא"ל

דאיצטרך על תוספת מלאכה ז"א דבספרא פ' אמור דרש מועניתם את נפשותיכם וכו' שבתכם כ"מ שיש שבות אתה מוסיף מחול על הקודש וסתם ספרא הוא ר"י וא"כ לא איצטרך על תוספת וא"ל דבעי על קציר מצוה שידחה שבת דאף אי אמרינן כן ממילא ג"כ מוכח ח"מ בשיטת רש"י יבמות דף ע"ב דאינו חייב עד שיעשה כל ל"ט מלאכות וא"כ בקצירה לחוד ליכא כרת א"כ פשיטא שדוחה קצירת העומר שבת משום דעשה דוחה לא תעשה ואי דהוי ל"ת שיש בה כרת הא השתא קיימינן דאינו חייב עד שיעשה כל ל"ט מלאכות וא"כ ליכא כרת על קצירה לחוד וסברא זו איתא ג"כ בס' אור יקרות ואי דשבת הוא עשה ול"ת הא לפי אותה ה"א העשה ג"כ אינו עובר עד שיעשה כל ל"ט מלאכות דמהי תיתא לחלק ומדאיצטרך בחריש ובקציר ש"מ חילק מלאכות וע"כ לא תבערו ללאו יוצאת לכן משני אביי דכתיב עולת שבת בשבתו אבל לר"י ונודה אביי לשנוי' דר"א די"ט עשה ול"ת דשמעינן לר"י במס' שבת גבי ר' ישמעאל קרא והיטה את הנר דס"ל לחלק יצאה:

עוד י"ל דע"כ תנאי היא אי יו"ט עשה ול"ת דבמס' חגיגה דף ט' איתא אמר ר' יוחנן משום ר"י נאמר עצרת בשביעי של פסח ונאמר עצרת וכו' אפנוי' מופנה מכדי מאי עצרת עצור בעשית מלאכה הא כתיב ל"ת כל מלאכה וקשה הא איצטרך עצרת לעבור בלאו ועשה ודומה לזה מקשי שם הש"ס דף י' ע"ב א"ו דר"י סובר דעל עשה לא צריך קרא דזה שמעינן מדכתיב שבתון וא"ל דאיצטרך לעבור ב"ב לאוין דכבר כתוב הרשב"א ריש ר"ה דלא שייך לעבור על ב' עשין אמנם לתנא דיליף שם בחגיגה תשלומין מקרא אחרינא קשה ניהו דלא גמר גז"ש מ"מ קרא דעצרת ל"ל הא כתיב ל"ת כל מלאכה א"ו דס"ל די"ט ל"ת לחוד הוה ואיצטרך עצרת לעבור עליו בל"ת ועשה וא"כ מיושב הנ"ל דלר' ישמעאל מודה אביי די"ט עשה ול"ת רק דבעי לתרץ אף להך תנא דברייתא דמס' חגיגה דל"ל י"ט עשה ול"ת הוא:

דף קלז.

תוס' ד"ה דר"א עדיפא מר"י וכו' ודלמה בהא מודה ר"י ונראה דהנה תוס' במס' ביצה דף ג' כתבו בשם הירושלמי דממעט מאך שלא יקצר בי"ט משום דהיה יוכל לעשות מערב י"ט ואעפ"כ איצטרך הוא למכשירן שאפשר לעשות מעי"ט דאי לאו הכי הוי מוקמינן אך על מכשירן וא"כ מיושב קושית תוס' דודאי ר"א ס"ל דאפי' מכשירי שאפשר לעשותן מעיו"ט שרי ודרש הוא לשום דרשה אבל לר"י דשמעינן במס' ביצה דס"ל ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני אבל בראשון לא ומפרש ר"י משום משקין שזבו וקשה הא סחיטה גופה מד"ת מותר בי"ט וא"כ לא הוי גזרינן כמ"ש תוס' שם דף כד ד"ה ותני וא"כ ס"ל לר"י

דאפי' אוכל נפש שאפשר לעשותן מעי"ט אסור מכ"ש מכשירן ולכן מסיק באמת הש"ס לר"י מכשירן שאפשר לעשותן מעי"ט אסור וא"ל דל"ל קרא על מכשירן תיפק לי' מק"ו דא"כ ז"א דתרי קראי איצטרך דאל"כ הוי מוקמינן מיעוטא רק על מכשירן אבל ר"א דהוא מתלמידי ב"ש ושמאי מתיר באמת ביצה שנולדה ביו"ט ובזה נכון הירושלמי דמוקי ר"א כר"י דסתם ירושלמי הוא ר"י ור' יוחנן אמר במס' ביצה דף ג' מוחלפת השיטה וב"ש אוסר ביצה שנולדה בי"ט ומשום משקין שזבו גזירה שמא יסחוט ש"מ דסחיטה אסור מד"ת משום שיוכל לעשות מעי"ט א"כ מכ"ש מכשירי שיוכל לעשות מעי"ט דאסור אבל תלמוד שלנו סובר כאידך שנוי' במס' ביצה דף ט' דלא מחליפן וק"ל: בא"ח הלכות שבת סי' ש"ח במנ"א ס"ק י"א כתב דאל"כ לדידי למה אין מניחין תפילין וכתב הדגול מרבבה דמחוסר הבנה לולי דמסתפינא לשלוח יד הייתי אומר דטעות כפל וצ"ל דאל"כ לדידיהו למה משלחין תפילין בי"ט, ראיתי בש"ע סימן מ"א שהשיג על הב"י סי' ל"א מסוגי' דביצה דשרי ב"ש לשדורי תפילין הא יש איסר בהנחתן א"כ היה אסור לשלחן כמו סנדל המסומר ע"כ ואין זה השגה כי הב"י נמשך אחר תוס' מס' שבת דף ס' ע"א ד"ה לא בסנדל המסומר וכו' בסוף הדיבר אע"ג דשולח משום שמחת יו"ט חשוב כמו לצורך גופו דשרינן לשלוח דברים שמלאכתן לאסור כיון שבא תקלה ע"י ליכא שמחת יו"ט וא"כ אף דיש איסר בהנחת תפילין ביו"ט ומלאכתו לאסור מ"מ מותר לשלחן דאיכא שמחת יו"ט וסנדל מסומר אסור לשלחו כמ"ש תוס' כיון שבא תקלה ליכא שמחת י"ט ועיין סי' פ"ה מג"א ס"ק י"א:

שם סי' של"ד ס"ק ל' הביא המג"א בש"ם הר"ן דכיבוי שצריך לפחמין הוה דאורייתא ובזה ניחא דברי מהרי"ל בתשובה סי' ל"ב הביאו ב"י סי' רס"ה שכתב דע"כ ל"פ ר' יוסי ורבנן אלא גרם כיבוי דאיסר תורה ע"ש וקשה דבמס' שבת דף ק"ך מסיק דר"י אוסר גרם כיבוי ובמס' שבת דל"א ע"ב אסיק ר' יוחנן דר' יוסי ס"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור וא"כ גם כיבוי ליכא איסור תורה אמנם להר"ן ניחא דכיבוי שצריך לפחמין הוה דאורייתא: השער המלך פ"ה מהלכות עירובין הלכה ז' כתב גבי מוקצה אמרינן אין ברירה הגם בדרבנן אמרינן יש ברירה לקולא משום דהוי דבר שיל"מ וגבי דשיל"מ אפי' ספק דרבנן לחומרא וקשה לפמ"ש הד"מ הביאו מג"א סי' תצ"ה ס"ק י' דלכך אין צריך שירשום משום בדרבנן יש ברירה ע"כ וקשה הלא הוא דבר שיל"מ:

הרמב"ם פ"ג מהל' שבת הלכה ב' במ"מ שם ור"י בר חניכא כי קאמר מתני' כר' ישמעאל היה לאו למימרא וכו' יע"ש נ"ל הכוונה דאי הוה ס"ל לר' ישמעאל דאף במחוסרין דיכה שרי לגמור בשבת בידים א"כ לדידי' לא הוסיפו חכמים ולאסור יותר על של תורה וכל

מה שהוא מותר מד"ת הניחוהו בהתרו וזה דבר רחוק שהרי בכל מילי דשבת מצינו שהוסיפו חכמים לגזור וה"נ כשלא רסקן כלל הרי הן אסורים משום מלאכה וכשרסקן נהי דמלאכה ליכא היה ראוי' לגזור כיון דמחוסר דיכה ומ"ש עוד וא"ת מאי קאמר וכו' הכוונה זה לגמור בידים ובמחוסר שחיקה וזה להתיר היוצא מאליו ואפילו במחוסר דיכה וע"ז תרץ יש לומר דכשמחוסרין דיכה לטוענן ע"ש וכו' כשמחוסרין שחיקה לגמרי משתחשך דקאמר ר"י רצונו לומר בהדרגה:

פסחים

דף ב.

ד"ה אור וכו' דהא אמר שיאור ישרף ופירש ר"ת וכו' והקשה מ"ו בצל"ח דלמה לא הוכיחו זה מהא דאיתא לקמן דף מ"ח במשנה שיאור ישרף והאוכלו פטור ואם פטור על אכילה כ"ש שאינו עובר על בל יראה ובל ימצא ואפ"ה ישרף ולא היו צריכים להקדים דברי ר"ת ונראה לתרץ דהנה הרי"ף פסק דנוקשה אינו אסור מד"ת וכתב הרמב"ן דפסק כסתם מתני' דשיאור ישרף והאוכלו פטור דהאי סתמא עדיפא מהאי סתמא דריש אלו עוברין דסתמא דבתרא עדיף והקשה מ"ו בצל"ח (והוא בדפי הספ' דף ס"ג ע"ב) מנ"ל דהך מתני' דשיאור פליג על מהני' דריש א"ע דילמא הך מתני' דשיאור ישרף אתי' כר' יצחק דס"ל רפ"ג דמכות דאין מלקות בחייבי כריתות ואף דבשיאור ליכא כרת מ"מ שוב לא ניתן אזהרת חמץ למלקות רק לאזהרת כרת והרי זה דומה כמו מחמר אחר בהמתו בשבת ואף דעל שביתת בהמה ליכא מיתת ב"ד מ"מ אינו לוקה דעיקר לאו של שבת לא ניתן לאזהרת מלקות רק לאזהרת מיתה כמו כן בחמץ כיון שיש בלאו זה חמץ גמיר שהוא בכרת שוב לא ניתן לאו זה למלקות כמו מחמר ונקט שיאור לרבותא דאף דאינו בכרת אפ"ה אינה לוקה ותירץ דלר' יצחק לא שיך לומר דלאו ניתן לאזהרת כרת דלכרת לא בעי אזהרה כמו פסח ומילה ומיתת ב"ד שאני דא"א לחייבו מיתה בלא אזהרה ע"כ, והנה קשה לי הלא רש"י במס' יבמות דף נ"ה ע"א ד"ה לכרת ניתנה כתב רש"י וזה לשונו דאי אתרו בו למלקות אינו לוקה דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא וכו' דלא הוה לי' לענשו כרת אא"כ הזהיר הלכך אזהרת לאו למלקות ניתנה ע"כ הרי דלרב יצחק הוא משום דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא אמנם אולי הרמב"ן לא ס"ל סברת רש"י ביבמות דף נ"ה רק טעמי' דר' יצחק משום דיצאה כרת באחותו לדונה בכרת לחוד ואם כן מיושב דברי תוספות דתוספות סברי כשיטת רש"י במס' יבמות דף נ"ה דלרב יצחק דאין מלקות בחייבי כריתות הוא משום דלאו ניתן לאזהרת כרת (וכ"כ הרב המחירי בפ"ק דמגילה)

וא"כ בלא דברי ר"ת ליכא להוכיח ממתני' דשיאור ישרף דה"א דאסור מד"ת וגם עובר על ב"י ואפ"ה האוכלו פטור דלאו לא ניתן לאזהרת מלקות רק לאזהרת כרת וכר' יצחק לכן הקדימו דברי ר"ת דבנוקשה ליכא ב"י א"כ ממילא מוכח ממתני' דשיאור ישרף דאף דאינו עובר על בל יראה אפ"ה צריך לבער וחכם א' אמר לי דכוונת רש"י ביבמות דאזהרה בא לקרבן ובעיני הוא רחוק להעמיד זה בכוונת רש"י מ"מ ממילא רווחא שמעתתי' דלפמ"ש תוס' יבמות דף ט' ע"א ד"ה מה דלרבי דיליף מג"ש דעלי' לא חייב קרבן רק היכא דאיכא לאו א"כ לולי שהקדימו דברי ר"ת ליכא ראי' ממתני' דשיאור ישרף דה"א דאסור מד"ת וגם עובר על בל יראה ואפ"ה האוכלו פטור דלאו לא ניתן לאזהרת מלקות רק לאזהרת קרבן דאי ליכא לאו לא מחייב קרבן ואתי' מתני' כר"י ולכך הקדימו דברי ר"ת וכהנ"ל:

והנה לשיטת רש"י ביבמות דף נ"ה שכתב דלר"י לא לקי על חייבי כריתות דהוא לאו שניתן לאזהרת כרת (ועיין לח"מ פי"ח ה' סנהדרין הלכה ב' מ"ש בשם ספר המצות) א"כ ר"מ דאמר לקמן והאוכלו בארבעים לא ס"ל כר' יצחק מיושב מה שהקשו תוס' מס' שבועות דף ל"א ע"ב ד"ה מההיא ולהנ"ל ניחא דאין לומר דטעמי' דר"מ דיליף שבועת פקדון משבועת העדות בק"ו דכיון דלא ס"ל כרב יצחק ע"כ ס"ל דאין עונשין מן הדין כדמוכח ברפ"ג דמס' מכות כאשר יראה המעיין בסוגי' דשם וא"כ א"א לחייב קרבן מק"ו דזה ג"כ בכלל דאין עונשין מן הדין כדאיתא בתוספתא מס' שבועת פ"ג וזה לשון התוספתא שבועה מפי עצמו מניין ת"ל כי החטא דברי ר"ש ריב"ב אומר ק"ו מה אם נדרים שאין חייבים עליהם מפי אחרים חייב עליהם מפי עצמו שבועת עדות שחייב עליהם מפי אחרים אינו דין שחייב מפי עצמו אר"א כמתי לפני ריב"ב וכי עונשין מן מהדין הרי דגם לענין דחייב קרבן לא מחייבינן מק"ו דזה ג"כ בכלל אין עונשין מן הדין ומזה התוספתא קשה לי על הריטב"א בחדושיו למס' מכות דף י"ד שכתב דבקרבן עונשין מן הדין וגם קשה על הריטב"א מסוג' דסנהדרין דף נ"ד מ"א מה אח אביו דקורבא דאביו חייב ב' אביו לא כ"ש וכו' אין עונשין מן הדין ושם לקרבן איירי דאטו בתרי קטלא קטלינן ואולי מוקי הריטב"א סוגי' דסנהדרין לענין מלקות וכמ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין ובזה יש לפרש דברי הש"ס במס שבת דף צ"ג כגון ששגג על האוכלין והזיד על הכלי והקשה הרי הלא לא שב מידיעתו ולולי דברי רש"י ורשב"ם י"ל דרב ששת מוקי להברייתא כמ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין והזיד על הכלי בזדון לאו ושגג בכרת וס"ל כרב יוחנן במס' שבת דף ס"ט כיון ששגג בכרת אעפ"י שהזיד בלאו חייב

קרבן וחייב קרבן על האוכלין וחייב מלקות על הכלי ופריך והא ואף קתני כמו שפרש"י דמשמע שני חיובין שוין:

בא"ד ונזיר וכו' והקשה מהרש"א הלא מעיקרא לא קשה להו רק מאיסורי הנאה ומה קשה להו מנזיר שמותר בהנאה ונראה דכוונתם דלקמן דף כ"ג מקשה הש"ס והרי תרומה ותנן מערבין לנזיר ביין וכתבו תוס' שם דלמ"ד אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתן לא מוכח א"כ יותר הוה להש"ס להוכיח דנזיר מותר בהנאה מדלא בעי בדיקה לכן הוצרכו תוס' לומר:

עי"ל לפי מה שממעתי אומרים דב"ש דס"ל ריש ביצה חמץ בכותבת ולא ס"ל חד בשאור וחד בחמץ וצריכי ממינא ת"ל כר"י דחמץ מותר בהנאה דהרי תלתא לך כתיב כדאי' לקמן דף כ"ג רק מ"ד דחמץ אסור בהנאה ס"ל חד בשאור וחד בחמץ וצריכי והרי ב"ש לא ה"ל הך (ומ"ו בצל"ח דף נ"ט סותר זה) וא"כ קושי' תוס' קאי לב"ש דאיהו ס"ל שתי שורת במרתף ש"מ דבעי בדיקה לחמץ שפיר קשה להו מ"ש מנזיר דהרי אידי ואידי מותר בהנאה:

בא"ד ואיכא למ"ד כמי התם דכ"ש חמץ דגן גמור ע"י תערובת וכו' ודבר תמוה דזה שפת יתר ומה ענין להוכחת רשב"א ונראה בדרך פלפל דמהרש"א כתב לפרש דברי תוס' שכתבו אבל בנוקשה דליכא רק חד קרא אפי' ר"י מודה דה"א דלכך קאמר ישרף דאינו עומד רק לשרוף כיון דאסור מהיום ולעולם דלר"י אף לאחר זמנו אסור לכך דבנוקשה דליכא רק חד קרא מודה ר"י והנה הפ"י הקשה דלמה לי קרא על חמץ שאסור למה לא נילף מק"ו מנותר דאינו בבל יראה ואסור כ"ש חמץ ותירץ דאיצטריך למלקות דאין עונשין מן הדין וכמו כן מקשים דלמה לי קרא על חמץ תיפק דכתיב לא תאכל כל תעבה כל שתעבתי לך היא בבל תאכל והרי גם חמץ הוא תועבה שעבר על ב"י ואפי' על לפני זמנו לשיטת רש"י במס' ב"ק דמשש שעות ולמעלה עובר על ב"י ואפי' לשאר פוסקים מ"מ הוא תעבה בשביל עשה דתשביתו (אם לא שיש לחלק דלא שייך תעבה רק מה שנאסר בלאו וסברא זו דלא שייך ל"ת כל תועבה באיסור עשה כתב לי מ"ו הגאון נב"י על הקושי' דל"ל קרא בחמץ לאיסור אכילה ת"ל מלא תאכל כל תועבה ודו"ק) אמנם גם על זה תירץ מבואר דלא הוה לקי דלא תאכל כל תעבה הוא לאו שבכללות והנה הכ"מ בריש ה' טומאת המת הביא דברי רמב"ם דלכך לקי האוכל בשר בחלב אף שאין הלאו מפורש דהוא ק"ו מבישל והקשה הכ"מ הלא אין מזהירן מן הדין ותירץ דבב"ח כיון שאסור בשולו הוה בכלל לא תאכל כל תעבה והקשה בס' צרור החיים לא' מחכמי צפת תוב"ב הלא מלא תאכל כל תעבה לא ללקי דהוה לאו שבכללו' כמ"ש הרא"ם פ'

משפטים ומתרץ דלעולם דאיסורו הוא מלא תאכל כל תעבה ובלא ק"ו לא הוה לקי דהוא לאו שבכללות אבל הק"ו אהני לו ליענש בדרך גלוי מקרא דלא תאכל כ"ת וכיון דאיכא גלוי מילתא דקרא דלא תאכל אהני לן ק"ו ע"כ וכה"ג שכתב הרמב"ם דהיכא דאיכא עשה עונשין מן הדין (ובזה מיושב מה שמקשים בסוגי' דחולין דף קט"ו ע"ב דמקשה ש"ס למה לי ג"ש ליתי כולהו מק"ו ומאי קושי' דאי הוה ילפינן אכילה מק"ו לא הוה לקי דאין עונשין מן הדין ולהנ"ל ניחא דכיון דאיכא ילפותא לאיסור אכילה מקרא דלא תאכל כ"ת רק דהוא לאו שבכללות שוב אהני ק"ו למלקי כמ"ש הכ"מ ובזה מתורץ דברי תוש' דאי לאו שכתבו ואיכא מ"ד דחמץ דגן גמור ע"י תערובת חמיר מנוקשה ה"א דה"ט דשיאור ישרף כמ"ש מהרש"א דעומד לשריפה אף דליכא רק חד קרא הוא אמינא דעל חמץ גמור לא צריך קרא דהוא ק"ו מנותר וגם על לפני זמנו לשיטת רש"י במס' ב"ק וגם מ"ו בנ"ב העלה דמשש שעות ולמעלה עובר בב"י ואי דאין עונשין מן הדין ז"א כיון דכבר אסור מלא תאכל כ"ת אהני ק"ו למילקי והוה מוקמינן קרא על נוקשה דליכא למילף מנותר דמה לנותר שהוא בכרת א"כ יש לנו תרי קראי על נוקשה וגם רבוי' דכל מחמצת דמרבינן נוקשה בריש אלו עוברין והוה מוקמינן חד על לפני זמנו וחד אתוך זמנו וחד על אחר זמנו ולכך ישרף דאינה עומד רק לשריפה כמ"ש מהרש"א ולזה כתבו תוס' דאיכא מ"ד דחמץ ע"י תערובת חמור מניקשה א"כ יש לאוקמי' קרא על חמץ עי"ת דזה ג"כ א"א למילף מנותר דחמץ ע"י תערובת ג"כ אינו בכרת ויש לנו לאוקמי' מנך קראי על חמץ ע"י תערובת ואין לנו לימוד על נוקשה שיהיה אסור אחר זמנו גם י"ל דהנה הקשיתי למה לי' לרב יודה לומר לקמן דף כ"ח מניין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שעובר בלא תעשה שנאמר לא יאכל חמץ הא שמעינן לרבי יודה דאמר סוף פ' כל שעה כל היכא דכתיב לאמר לאו אמור וכתבו תוס' בהנך דברים דאית בהו לאו מכלל עשה והלא באכילת חמץ יש לאו הבא מכלל עשה דתורה אמרה תשביתו דוקא ונראה כיון דבהך פרשה כולל הרבה מיני לאוין הבאים מכלל עשה וגם כי אם צלי אש למעוטי הרבה דברים ולאמר קאי אכל הפרשה הוא לאו שבכללות ואין לוקין וכדומה שהערני לזה חכם א' ור"י לא אמר לקמן רק הרי זה בלא תעשה ואולי באמת אין לוקין וכה"ג מצינו בלאו דבל תאחר דאין לוקין וכתב לאו ועשה (ודברי הכ"מ כבר הקשה המ"ל) וא"כ ג"כ לולי שהקדימו דאיכא מ"ד וכו' ה"א דמתני' אתי' כמ"ד לוקין על לאו שבכללות ולא איצטרך קרא על חמץ בין לפ"ז ות"ז כיון דקאי בעשה גם בת"ז והוא מוקמינן קראי על נוקשה ולכך ישרף דאינו עומד רק לשריפה לכך כתבו דאיכא מ"ד דחמץ עי"ת חמור וכו' ואית לן לאוקמי' על חמץ עי"ת ולא על נוקשה וש"ס סוף א"ע דמוקי ברייתא חייב

כר"י הוא רק לענין לאמר: עוד נראה בכוונת תוס' דלקמן דף מ"ג דאי' שמעינן לר"מ נוקשה כ"ש חמץ גמור ע"י תערובת והקשה המ"ל דילמא קרא לא בא לרבות רק חמץ עי"ת דחמיר ומנ"ל נוקשה דקיל ונראה דר"מ לטעמי' אזיל דס"ל מעשר שני ממון גבוה וא"כ לא איצטרך לחם עוני למעט מעשר שני דבלא"ה אינו יוצא דגמרינן לחם לחה מחלה כדאי' לקמן וע"כ דאתא למעוטי עיסה שנילושה ביין ושמן והקשה הרמב"ן תיפק דאינו בא לידי חימוץ ותירץ דמיירי שיש גם מים ודעת תוס' דמי פירות עם מים הוא נוקשה א"כ מוכח דנוקשה הוא בכלל לא תאכל חמץ ואולי ר"מ באמת לא דריש כל ור"י דס"ל נוקשה דרבנן איהו לטעמי' אזיל דסובר מ"ש ממון הדיוט והנה הפ"י הקשה דלמה לי קרא על חמץ דאסור באכילה תיפק ק"ו מנותר דאינו בב"י ואסור באכילה כ"ש חמץ ותירץ דאין עונשין מן הדין והנה תוס' כתבו דלא אסר ר' יודה חמץ אחר הפסח רק חמץ גמור דאיכא ג' קראי אבל נוקשה אינו רק חד קרא והיה מקום לומר דמתני' דשיאור ישרף אתי' כרב יצחק דס"ל אין מלקות בחייבי כריתות ולא איצטרך קרא על חמץ תוך זמנו דתיפק מק"ו כיון דבלא"ה לא לקי ומוקמינן קרא על נוקשה וגם מהאי דלחם עוני פרט לעיסה שנלושה ביין וכו' ג"כ שמעינן דנוקשה וגם רבויי דכל מחמצת נוקים כמי על נוקשה הרי איכא ג' קראי על נוקשה והוה מוקמינן חד על תוך זמנו וחד על לפני זמנו וחד על אחר זמנו וא"כ אין ראיה מהאי דשיאור ישרף וכמ"ש מהרש"א דאינו עומד רק לשריפה כיון דאסור מהיום ולעולם ולכך כתבו תוס' דאיכא מ"ד דחמץ עי"ת חמיר מנוקשה א"כ מוקמינן חד קרא על חמץ עי"ת וליכא בנוקשה רק תרי קראי ואין לכו לימוד על נוקשה שיהיה אסור לאחר זמנו וכל זה הוא אם נימא דכוונת תוס' על הברייתא דשם איתא והאוכלו בארבעים:

ועל מה שכתבתי לעיל בשם צרור החיים היכא דאיכא גלוי מילתא אהני ק"ו למלקות הקשיתי על הא דשני שם בחולין דף קט"ו חורש בשור וחמור יוכיח הלא איכא למיפרך מה לחורש בשור וחמור שמותר באכילה לגמרי תאמר בב"ח נהי דמלא תאכל כל תעבה אינו לוקה אסור מיהת איכא ושוב תהני הק"ו:

דף טו.

תוס' ד"ה ול"ד הטומאה וכו' והקשה המהרש"א הלא אכתי הוא ולד הטומאה דרבנן דהא ר"מ סובר טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ונראה דלקמן דף ט"ז כתבו תוס' בשם הרר יוסף א"י דס"ל לר"מ דיטמא דכתיב גבי משקין הוא הכשר ומשקה דמקבל טומאה נפקא מדדרוש ר"ע יטמא גבי חולין דשני עושה ג' ובחולין לכ"ע אין אוכל מטמא אוכל דהא רש"י כתב דר"מ סובר אוכל מטמא אוכל לכן כתבו תוס' דבחולין לכ"ע אין אוכל

מטמא אוכל והש"ס באמת הקשה ר"ה ב"ח למה דכן מלטמא אחרים אקרי והבשר אשר יגע וכו' ועיין במהרש"א שכתב לקמן דאף אי שמואל מוקי יטמא היינו הכשר ומשקה דמקבל טומאה יליף מהא דשני עושה שלישי בחולין מ"מ השלישי אקרי טמא דקאמר קרא דאוכל מטמא משקה א"כ המשקין נטמאו ע"ש א"כ למה דכן מלטמא אחרים וע"כ איהו וגם שמואל דאמרו דכן מלטמא אחרים כא חשו להך קושי' אקרי כאן והבשר אשר יגע וא"כ מיושב קושית מהרש"א דרשב"ל סובר דאף דר"מ אמר ספק משקין לטמא אחרים טהור זה דוקא בחולין אבל בקדשים כיון דמשקין אקרי טמא כמ"ש מהרש"א ממילא מטמאה אחרים דאקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא, גם ראיתי לגדול א' שכתב דאף אי נוקי האי יטמא גבי משקין על הכשיר מ"מ משקין עצמן דמקבלין טומאה נוכל למילף מהא דאיתא בת"כ הביאו רש"י לקמן דף ל"ג ע"ב מכל האוכל הנאכל בבת אחת והיינו כביצה והאי יטמא אחרים וודאי מיירי במשקין דהא אין אוכל מטמא אוכל ובזה מתורץ קושית תוס' לקמן דף כ' ד"ה ובשעת שחיטה שהקשו מנ"ל לשמואל דתלושין מכשירן ולהנ"ל ניחא דאיהו מוקי יטמא על הכשר ומשקה דמקבל טומאה יליף מהא דת"כ וסובר כרבינא דמקרא מלא דיבר הכתוב אין אוכל מטמא אוכל אפי' בקדשים וגם שמואל לא חש להאי קושי' אקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא דהא איהו סובר דכן מלטמא אחרים והנה תירץ זה על קושית תוס' לא ידעתי אם ממני יצא דבר זה או ששמעתי מגדול הנ"ל רק דתוס' לשיטתם אזלי דכתבו לקמן דף ל"ג דהאי ת"כ אסמכתא בעלמא הוא:

דף טו:

אמר ר' ירמיה ועיין במהרש"א ומ"ו בצל"ח הקשה דאי ע"י עצים ולבונה יוכל לומר מדברי ר"ח סה"כ כגון משקין בשרץ ועצים במשקין ובשר בעצים ור"מ לטעמי' דסובר טומאת לטמא אחרים דרבנן ע"ש ואולי י"ל בכוונת רש"י דלרש"י היה קשה קושית התוס' מס' חולין דף ל"ו דלמה משקי בית מטבחיא דכן להוי כעצים ולבונה דמשוי חיבת הקודש כאוכל והיה נראה לרש"י דעצים ולבונה דמקבלי טומאה הוא מעלה דרבנן וכ"כ רש"י לקמן דף י"ט ד"ה אלמא ובמשקין בית מטבחיא לא גזרו ומ"ד דחיבות הקודש דאורייתא מוקי הא מטבחיא על דם וכשיטת הרמב"ם פ"א מהל' פסולי מוקדשים דדם קדשים אין מקבלין טומאה וכו' ובזה ניחא מה דפסיקא לרב ירמיה דלר"מ אפילו בקדשים משקין לטמא אחרים דרבנן דמתני' מיירי בקדשים וכ"כ הפ"י מדאיתא לא נמנעו הכהנים ולא אמר ישראל ש"מ דאיירי בקדשי קדשים הנאכלים בעזרה וא"כ המשקין היה ג"כ בעזרה ויש לדקדק דלמה ר"מ לא אמר משקין לטמא אחרים דרבנן

רק בחולין ולא קדשים בעזרה דלהוי חיבות הקודש ולהנ"ל ניחא דרב ירמיה סובר אוכל מטמא אוכל וא"כ מתורץ דברי רש"י ומהרש"א דליכא למימר דמשקין נגעו בעצים ולבונה רק דר"מ סובר משקין לטמא אחרים דרבנן דאכתי קשה דיטמא אחרים מחמת חיבת הקודש וראוי שיחושבו כאוכל כיון דרבינא סובר עצים ולבונה מד"ת מחמת חיבת הקודש ממילא גם משקין מטמאים מחמת חיבת הקודש דלא אשכחן דפליגי תנאי אי חיבת הקודש ד"ת או מדרבנן ע"כ:

דף יז.

עיין מה שהקשה מ"ו בצל"ח סי' צ"א על הרמב"ם פי' המשנה דאם הקושי' הוא על גוף שאלת חגי דלמה הוצרך לשאלתם על יין ושמן כלל כיון שהם טהורים לגמרי א"ם למה הוצרך להקדים אישתבש כהני ונראה דהוי אמינא דחגי שאל אם בקיאין בטהרת חולין וסובר כר"א דשני עושה שלישי בחולין לכן הקדים דאמר רב אישתבש כהני ובחולין בודאי אין ג עושה ד' ובזה י"ל ג"כ קושי' הפ"י דלמה לא הקשה הש"ס ג"כ על שמואל א"ש:

דף יח.

כתב מהרש"א הא דלא אמרינן דיו היכא דמיפרך ק"ו דוקא דאיכא קרא מפורש אבל היכא דליכא יתורא אמרינן דיו אף דמיפרך ק"ו וקשה לי מדברי מהרש"א בעצמו מסכת ב"ק דף כ"ה ע"ב שכתב לבסוף דהשתא ליכא למימר דיו דא"כ מיפרך ק"ו דלטומאת ערב לא איצטרך קרא דמג"ש ילפינן והלא שם ליכא יתורא דהך ג"ש דבגד ועור איצטרך לקלקלי וחבק וזנב הסוס במס' שבת דף ס"ו וגם מהר"ם לובלין שם במס' ב"ק שכתב דע"כ צ"ל דג"ש אתי' לטומאת ז' דטומאת ערב ידעינן מק"ו ע"ש וקשה הלא ג"ש אינו מיותר דאיצטרך לקלקלי וחבק כדאי' במסכת שבת דף ס"ו ע"א גם קשה לי על רשב"א הביאו שיטה מקובצת במסכת ב"ק על הא וכבסתם שכתב דמה דילפי' מת משרץ בג"ש כמאן דכתיבה דמי' אבל מה דילפי מק"ו אינו ככתוב ובכי האי לא אמרינן כל טומאת וכו' והקשה הראב"ד הלא שורש טומאת מפץ בשרץ מק"ו אתי' ותירץ כיון דבגד ועור דמת ושרץ מופנה ולג"ש אתי' לא אשכחן מידי דכתב בשרץ ולא במת ע"כ כמאן דכתבי דמי ואמר קרא וכבסתם (רשב"א) וקשה הלא ג"ש דבגד ועור איצטרך לג"ש דקלקלי וחבק ובשיטה מקובצת כתב שם דאיכא מאן דמפרש דרבא אמר דשרץ איכא למילף מק"ו דזב ואי דנימא דיו לאפוקי מטומאת ז' אמר קרא וכבסתם וכו' ובזה ניחא דברי הרמב"ם ריש ה' טומאת המת דיליף מת שמטמא במשא מק"ו דנבלה (וכמו כן במסכת שבת דף כ"ח דיליף עור בהמה טומאה שמטמא באהל רמת מק"ו מנוצה של עזים ולפי

דברי תוס' שם ילפינן ג"כ מן שרצים ועיין בהרא"ש ריש ב"ק דמה דילפי במה הצד יהבינן הקל שבשניהם) וקשה נימא אהני ק"ו לטומאת ערב ואהני דיו שלא יטמא ז' ולהנ"ל ניחא דקרא דוכבסתם קאי גם על ק"ו:

דף יט.

כתב רש"י דר"י סובר אוכל מטמא אוכל והקשה בצל"ח א"כ איך פליג רבינא על ר"י שהוא תנא ונראה דרבינא סובר כר"א דסובר אין טומאה למשקין כל עיקר וכרב דאמר דכן ממש וא"כ קשה חדא הוא ל"ל דלגופה לא איצטרך דמהי תיפי שיטמא אחרים ואי לדיוקא שלא יטמא משקין הא אין טומאה למשקין כל עיקר אלא דבא להורות שלא יטמא אוכל אפי' בקדשים דלא נימא איקרא והבשר אשר יגע בכל טמא רק חכם א' הקשה מנ"ל דבא על אוכל דילמא על משקין אמנם דדיקינן כיוצא בו דמיירי באוכל דהרי וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא דדיקינן ואינה מטמא כיוצא בו דודאי דומי' דרישא זרע דהוא אוכל:

תוס' ד"ה לא ואמר ר"י הניחא כמ"ד וכו' ומפרש מהרש"א דכוונת הר"י דמנ"ל לרבינא אליבא דר"מ דאוכל מטמא משקה ונראה לתרץ דרבינא סובר דר"מ סובר כר"ע רבו דדריש יטמא גבי אוכל דב' עושה ג' מד"ת גבי חולין וא"כ מוכח דאוכל מטמא משקין כמ"ש תוס' לעיל דף ט"ז בשם הרר יוסף איש ירושלים תוב"ב דהא בחולין לכ"ע אין אוכל מטמא אוכל וע"כ היינו משקה והא דכתב רש"י דאוכל מטמא משקה מדכתיב טמא הוא רצה רש"י לתרץ לרב אסי דאמר במסכת סוטה דף ל' דר"מ לא סביר כר"ע דשני עושה שלישי בחולין ולרב אסי שפיר כתב רש"י דיליף דאוכל מטמא משקה מדכתיב טמא הוא דלגופי' לא איצטרך דמהי תיתי שיטמא אחרים ואי למעוטי שלא יטמא אפילו בקדשים דה"א דאיקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא וכו' זה אינו שהרי ר' אסי באמת סובר דאוכל מטמא אוכל בקדשים דהא רב אסי מוקי לעיל ביולד טומאה דרבנן ואב הטומאה דאורייתא וכדמוקי ר"י ומסיק רש"י לעיל דסובר ע"כ דבקדשים אוכל מטמא אוכל ורבינא דסובר מקרא מלא וכו' דאפילו בקדשים אין אוכל מטמא אוכל איהו סובר כסתמא דתלמודא במס' חולין דף ל"ג (וסתם גמרא הוא רבינא או ר"א) דפליג על רב אסי כמ"ש תוס' שם ד"ה הני מילי ור"מ סובר כר"ע דב' עושה ג' בחולין דמהאי דטעון ביאת מים מד"ס וכו' שאני דמודה ריע בטומאה דרבנן וא"כ מוכח דאוכל מטמא משקה מהא דדריש ר"ע יטמא גבי אוכל שיטמא אחרים וע"כ משקה דבחולין אין אוכל מטמא אוכל וע"כ משקה וכמ"ש תוס' בשם הרר יוסף איש ירושלים ורש"י רוצה לתרץ לרב אסי דאמר במה' סוטה דף ל' דר"א לא דריש כר"ע לכן כתב רש"י מדכתיב טמא הוא

ורב אסי שוב סובר דבקדשים אוכל מטמא אוכל ובזה מיושב דברי מ"ו בצל"ח בשיטת ר"ח ס"ה סימן ס"ו כתב שם דאי ילפינן דמשקה מקבל טומאה מטמא הוא לא אקרי משקה טמא ע"ש וקשה א"כ מאי הקשה ש"ס לעיל דף ט"ז על שמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא דילמא יליף שמואל טומאת משקין מטמא הוא ולא אקרי טמא ובאמת ראיתי שהגאון מהרם ברבי זלה"ה הקשה כן בפשטות על הש"ס דילמא שמואל יליף טומאת משקין מטמא הוא אמנם יש לדחות כמ"ש מהרש"א לעיל דף ט"ז מדאמר קרא דאוכל מטמא א"כ נטמא משקין אף דלא כתב בהדי' טומאת משקין מ"מ אקרי טמא ע"כ א"כ ה"ה גבי טמא הוא אבל לשיטת מ"ו קשה ולפי הנ"ל יש מקום לתרץ בדרך פילפל דלעיל דף ט"ז איתא כי אזלת לקמי דר"פ ור"פ תלמידי דרבא הוי ואולי איהו סובר כרבינא משמי דרבא דאפי' בקדשים אין אוכל מטמא אוכל וליכא למילף טומאת משקין מטמא הוא דלגופי איצטרך שלא יטמא אוכל אחר אפילו בקדשים דלרבא נימא איקרא כאן והבשר אשר יגע בכל טמא:

בשיטה זו כתב אמ"ו בצל"ח סימן פ"א לפרש שיטת הראב"ד שפסק בפ"ד מהלכית ט"א שכל מי פירות מקבלים טומאה בתורת אוכל ולא בתורת משקין ונ"מ אם נגעו בשני לא נעשים ראשונים כדין כל הפוסל את התרומה מטמא להיות משקין: תחילה ובזה מיושב מה שהקשה בס' עצי אלמוגים סימן קכ"ח ס"ק ו' על הראבד מסוגי' דחולין דף ל"ג הא יצא דם וכו' והקשה דילמא מיירי שמטבל בשר במשקה שאינה מ"ז משקין ונעשה הבשר שני בשלומא להרמב"ם ניחא דמ"נ ב"ז משקין אפילו לא יצא דם אין נאכלין בידים מסואבת שהוכשרו ע"י טובל במשקה ושאר משקין אין מקבלין טומאה אבל להראבד יש לאוקמי שמטבל במשקין שאינן מ"ז מיני משקין דאין מכשירין ומקבלין טומאה לכך אם יצא דם אסור לאכול בידים מסואבת דהוכשרו ע"י דם ולשיטת מ"ו ניחא דכיון דאינן מקבלין טומאה רק מתורת אוכל ולא נעשו משקין ראשון ואפי' יצא דם לישתרי עוד ראיתי למ"ו בצל"ח בסימן ק"ח שהקשה על הא דמקשי הש"ס בפסחים דף י"ז מהא דאמר ר"י לכלים טמאים משום דהוי דשיל"מ דיוכל לטבול במקוה והנה בת"כ פ' שמיני משנה ה' איתא וכל המשקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מלמד שהמשקה מטמא כלים דברי ר"י אלא דהוי להש"ס להביא האי דת"כ ונראה דוודאי לריב"ל דאמר ב"פ זה בורר דף כ' דבמה הוא בפרש א"כ ליכא למירמי ר"י אדר"י דהא דאמר ר"י בד"א שנטמאו מחמת משקין לא בא רק לפרש דברי ת"ק וקושית הש"ס הוא לר"י דאמר בספ"ג דסנהדרין דבמה לחלוק וכיון דקושית הש"ס הוא לר"י והמלחמות פירק כ"ש סימן ז' כתב דר"י

סובר כר"ש והוא לחוד דאית לי' במסכת נדרים דשיל"מ ואמרו לו פליגי והראבן דף קמ"ג כתב דאמרו לו שם בנדרים הוא ר"י רק דהוא מפרש בענין אחר ע"כ:

דף כ.

האי בשר דאיתכשר במאי וכתב רש"י דהאי מצי למבעי אקרא ועיין במהרש"א ודבריו סתומים וראיתי בשם הגאון מהרם פישעלס זלה"ה דהיה מקום לתרץ קושית רש"י דהמקשה ידע דאיתכשר בחיבת קודש רק דקשה לי' קושי' ב' אימר דמהני חיבת קודש לאפסולי לגופי' וכו' וא"כ על קרא לא קשה דאולי אף דכתב והבשר אשר יגע בכל טמא וכו' אפ"ה לא מטמא אחרים והבשר לא יאכל דאיתכשר בחיבת קודש אבל על מתני' דקתני והבשר טמא ולא תני פסיל משמע דמטמא אחרים ושפיר מקשי הש"ס ולזה כתב מהרש"א דהא רש"י סובר חיבת קודש דרבנן ע"כ רק מדברי מהרש"א דף ט"ז יש קצת לפקפק:

דף כ:

תוס' ד"ה ובשעת שחיטה וכו' דהא ליכא רק חד קרא ולולי דברי תוס' נראה אף דשמואל סובר טומאת משקין מד"ת אולי טעמי' דשמואל דס"ל כר"ע דשני עושה שלישי וד"ת בחולין דדריש יטמא ליטמא אחרים גבי טומאת אוכלין והיינו כ שיטמאו משקין דגבי חולין אין אוכל מטמא אוכל וע"כ משקה כמ"ש תוס' לעיל דף ט"ז בשם הר"ר יוסף איש ירושלים תוב"ב וכמו שהקשה מהרש"א לעיל דף ט"ו וכיון דטומאת משקין לטומאת עצמן ידעינן מהא דשני עושה שלישי בחולין ממילא מוקי יטמא גבי משקין על הכשר והשתא דאיכא תרי קראי גבי הכשר מוקמינן חד אתלושין וחד על מחוברין:

ראיתי למ"ו בצל"ח שכתב סברא אחת הנידן חוץ מחזקת כשרות שלו יש לו עוד חזקה שלא נתחייב מיתה עד עכשיו ובסברא זו מיושב מה שמקשים תוס' במסכת חולין דף י"א ד"ה אתי מפרה וכו' אבל לקמן דיליף מעדים זוממין קשה ולהנ"ל ניחא דגם בזוממין איכא חזקה אחרת כנגדה דמוקמינן העדים אחזקייהו שהרי עד עתה לא נתחייבו מיתה ועיין שם תוס' ד"ה בגין והנה בנו הגאון מהר"ש לאנדוי הקשה על סברא זו מסוגי' דקדושת דף פ' סוקלין ושורפין על חזקות ואמאי סוקלין הלא איכא חזקה אחרת כנגדו שהרי עד עכשיו לא נתחייב מיתה ולי כראה דשאני חזקת קרובים דמיירי שם בסוגי' דקדושין דחזקת קרובים גלי קרא דאזלינן בתרה אף דאיכא חזקה אחרת כנגדה כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' אסורי ביאה וז"ל ראי' לדין זה עה שדכו התורה למכה אביו ומניין לנו שזה אביו אלא בחזקה הרי דגלי קרא דניזל בתר חזקת קרובים ושבקינן אידך חזקה חזקת הנידן שלא נתחייב מיתה עד עכשיו אבל במקום דלא גלי קרא קם הסברא הנ"ל

ועיי' תוס' כתובת דף י"ט שאין כל חזקות שוות (ובתשובת שיבת ציון שאלה ע"ו הקשה שם הגאון מהרש"ל ג"כ אמנם לפי דעת התה"ד סימן ר"ז דהא דסוקלין ושורפין עה"ח היינו בחזקה דאתי מכח סברא דהוי כאנן סהדי א"כ לא קשה קושית מהר"ש וכן מוכח מתשו' מהרי"ק שורש ע"ב:

עוד דבר זה שייך לסוגי' דר"ח ס"ה בדף י"ח כתב מהרש"א הא דלא אמרינן דיו היכא דמיפרך ק"ו דוקא היכא דאיכא קרא מפורש אבל היכא דליכא יתורא אמרינן דיו אף דמיפרך ק"ו וקשה לי מדברי מהרש"א בעצמו מס' ב"ק דף כ"ה ע"ב שכתב לבסוף דהשתא ליכא למימר דיו דא"כ מיפרך ק"ו דלטומאת ערב לא איצטרך קרא דמג"ש ילפינן והלא שם ליכא יתורא דהך ג"ש דבגד ועור איצטרך לקלקלי וחבק תנב הסוס במס' שבת דף ס"ו וגם מהרם לובלין שם בב"ק שכתב דעכצ"ל דג"ש אתי' לטומאת ז' דטומאת ערב ידעינן מק"ו ע"ש וקשה הלא ג"ש אינו מיותר דאיצטרך לקלקלי וחבק כדאיתא במס' שבת דף ס"ו ע"א גם קשה לי על הרשב"א הביאו ש"מ במסכת ב"ק על הא וכבסתם שכתב דמה דילפינן מת משרץ בג"ש כמאן דכתיבה דמי' אבל מה דילפי מק"ו אינו ככתוב ובכי האי לא אמרינן כל טומאת וכו' והקשה הראבד הלא שורש טומאת מפץ מק"ו אתי' ותירץ כיון דבגד מעור דמת ושרץ מופנה ולג"ש אתי' לא אשכחין מידי דכתב בשרץ ולא במת ע"כ כמאן דכתבי דמי ואמר קרא וכבסתם וקשה הלא ג"ש דבגד ועור איצטרך לג"ש דקלקלי וחבק ובשיטה מקובצת כתב שם דאיכא מאן דמפרש דרבא אמר דשרץ איכא למילף מק"ו דזב ואי דנימא דיו לאפוקי מטומאת ז' אמר קרא וכבסתם וכו' ובזה ניחא דברי הרמב"ם ריש ה' ט"ה דיליף מת שמטמא במשא מק"ו דנבלה (וכמו כן במסכת שבת דף כ"ח דיליף עור בהמה טמאה שמטמאה באוהל המת מק"ו מנוצה של עזים ולפי דברי התוס' שם ילפינן ג"כ מן שרצים ועיין בהרא"ש ריש ב"ק דמה דילפי במה הצד יהבינן הקל שבשניהם) וקשה נימא אהני ק"ו לטומאת ערב ואהני דיו שלא יטמא ז' ולהנ"ל ניחא דקרא וכבסתם קאי גם על הק"ו:

דף כא.

אר"י המקדש מ"ו שעות ולמעלה וכו' ומקשים דלעיל דף ז' ברש"י ד"ה משש כתיב ג"כ רש"י בתחילת שש ולא סיים הוכחה כמו הכא שפי' רש"י דאל"כ פשיטא דאין מקדשין באסורי הנאה ומה שתירץ מ"ו בצל"ח ע"ש יש לדקדק כיון דהא דאמר ר"י הלכה כסתם משנה מסיק הש"ס דאמוראי נינהו אליבא דר"י מנ"ל לרש"י דלמא רב גידל דהכא שאמר משמי' דר"י סובר כמאן דלא ס"ל שר"י אמר הלכה כסתם משנה ע"כ נר זה לתרץ בדרך אחר דבעל המאור כתב דלר"ש מותר לפני זמנו אפי' לאכול וא"ע על תשביתו דבאכילה

הוא משבית מעולם וא"כ לעיל לא יוכל רש"י לומר דאי בסוף ג' פשיטא דאין מקדשין בא"ה די"ל היא גופי' קמ"ל דלא נימא הלכה כר"ש דשרי לפני זמנו אפילו כשיטת הת"ה [וגם לשיטת התוס' אין לאסור בהנאה כיון דאינו רק עשה על אכילה] ואף דכבר שמעינן לרב דף כ"ט חמץ שלא בזמנו במינו אסור מ"מ מזה אין הכרע דסובר כר"י מ"ו שעות ולמעלה דהא בירושלמי איתא דלר"מ אין איסור חמץ מד"ת לפני זמנו רק שעה אחת קודם לילה וא"כ הא דאמר רב חמץ שלא במינו אסור מיירי אותו שעה אחת קודם לילה אבל על ר"י שפיר כתב רש"י דאז לאחר זמנו פשיטא וא"ל דקמ"ל דלא נימא הלכה כר"ש דזה כבר נשמע מהא דאמר ר"י דף ט"ו מחלוקת בשש אבל בשבע ד"ה שורפין מכלל דס"ל דבשבע מד"ת אסור וק"ל ובזה ניחא גם דברי רש"י דף י"ג ד"ה מזון ב"ס ולא ג' דערב פסח אסור לאכול ממנחה ולמעלה ורבים הקשו דהא אסור מד"ת ולרז"ה ניחא דלר"ש לפני זמנו אינו אסור מד"ת ובאכילה הוא משבית:

דף כג.

והרי תרומה והקשה תוס' הלא אין מערבין אלא לד"מ וכו' ונראה לתרץ דהנה מ"ו בצל"ח כתב דהא דהקשה והרי חדש ולא משני כדמשני בירושלמי דשאני חדש דקבע לו זמן לאיסורו משום דדברי ירושלמי הוא רק לרב יודא דיליף מאותו אתה משליך וכו' והיינו דומי' דטרפה שאסור לעולם וגם אסור לכל אדם אבל לר"מ דגמר מנבלה מדאיצטרך למשרי נבלה בהנאה מכלל דכל אסורים שבתורה א"ה במשמע א"כ משמעות המלה לא תאכל הוא איסר הנאה (ועיין תשובת מהרי"ל סימן קצ"ג שכן דעת הרב מייסטערליין) ומפרש שם הא דמקשה והרי אמה"ח הא לכלבו שרי היינו לכלב בן נח והרי הוא אסור בהנאה דלא תאכל א"ה במשמע ואסור אף לב"נ ומתורץ בזה מה שמקשים בשם הגאון מ' העשיל זצ"ל דילמא מיירי במפרכסת ולהנ"ל ניכא דהא אסור בהנאה לב"נ ומשני דאיתקש אמה"ח לדם וכיון דלישראל שרי לנכרי היאך אסור כן היא בתשו' מהרי"ל ע"ש בין שקבע לו ובין שלא קבע אסור לכל אדם והא דמקשי הש"ס והרי תרומה הוא לר"מ ע"ש וגם בל"ה דרך הש"ס להקשות מסתם מתני' על ר"מ ועיין לקמן דף ס"ג ת"ש ופי' רש"י והלא ס' מתני' ר"מ וא"כ מיושב מה שהקשו תוס' והלא אין מערבין אלא לדבר מצוה דהנה הב"י א"ח סימן תט"ו כתב בשם הרשב"א דהא דאין מערבין אלא לד"מ הוא דוקא שמערב בפת אבל אם מערב ברגליו יוכל לערב אפי' לדבר הרשות הואיל דעיקר עירב ברגל וה"ה לר"מ דס"ל במס' עירובין דף נ"א דעיקר עירב בפת יושל לערב בפת אפי' לדבר הרשות וכן מצאתי באבן עוזר וא"כ שפיר מקשה ש"ס ומה שהקשה האבן עוזר על הרשב"א מסוגי' דעירובין ואלא הא דאמר ר"י אין מערבין אלא לדבר מצוה ודלמא

חכמים הוא ר"מ דס"ל עיקר עירב בפת נראה דהא בל"ה י"ל מאי הקשה ש"ס דילמא ר"י מוקי פלוגתא דרב יודא וחכמים אי מצות ליהנות ניתנו וע"כ דש"ס בעי לומר דרב יוסף יהי' כנ"ע אפי' כרבא א"כ בעי הש"ס לאוקמי מילתא דרב יוסף אף לרב חסדא דאמר במסכת עירובין דכ"א ע"ב דכ"ע סברי דעיקר עירוב ברגל ע"כ:

ד"ה והרי חדש וכו' ובירושלמי משני שאני חדש דקבע לו זמן לאסורו ומ"ו בצל"ח הקשה א"כ ר"ש דסובר חמץ לאחר זמנו מותר א"כ מנ"ל דת"ז אסור בהנאה ונראה דהירושלמי סובר כהאי מדרבנן לקמן דף כ"ד דיליף דחמץ אסור בהנאה מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא אם אין ענין לגופו וכו' רק אין זה מספיק דא"כ לא מקשי מחדש דשאני חמץ דגלי קרא לכן נראה דהרי לא מצינו במשנה או בברייתא דלר"ש חמץ אסור בהנאה ושמא סובר כריה"ג דסובר דשרי בהנאה רק רבא מוקי לקמן דף כ"ט מתני' כר"ש וקתני אסור בהנאה ואולי הירושלמי סובר כראב"י דמוקי שם מתני' כרב יודא ואף דראב"י הדר בי' כבר כתב הבה"מ דהנך סברוהו דמסכת חולין דף ד' סברי כס"ד דראב"י ובזה י"ל מה שהקשה תוס' במס' חולין דף ל"ח ע"ב ד"ה לדם ומה שתירצו דסוגי' קאי לחזקי' מקשים דאכתי קשה לתירץ א' של התוס' לעיל דף כ"ב דר"ש לא סבר כחזקי' ולהנ"ל י"ל דסוגי' דחולין סובר כהירושלמי דליכא למילף מנבלה רק דומי' דנבלה דאין לה היתר כלל אבל דם יש לו היתר אם בשלו דדם שבשלו אע"ע ולא צריך קרא על דם חולין ומוקי על דם פסולי המוקדשין:

תוס' ד"ה סרו וכו' ונראה דחזקי סובר כד"ח לקמן דף מ"א דסובר לוקין על לאו שבכללות וא"כ כיון דכתיב מכל אשר ועשה מגפן היין ל"ל למיכתב יין לא ישתה [ולקמן דף מ"א ע"ב סובר אביי דלוקין ב'] וה"א אם אין ענין לאכילה ת"ע להנאה לכך כתב נזרו שמותר בהנאה רק יש לדקדק דאיך ה"א דלאו יתירא בא שיהי' אסור בהנאה קשה ל"ל יתורא לכתוב לא יאכל בצירי אמנם ראיתי בשם הפ"י דלחזקי' דמפיק מלא יאכל אסור אפילו שכד"ה א"כ לא סגי' למכתוב לא יאכל דא"כ היה אסור אפילו שכד"ה גם ראיתי במפורשים שכתבו דאף להרמב"ם שפסק דאין לוקין על הנאה מ"מ לחזקי' דמפיק מלא יאכל מודה דלוקין על הנאה וא"כ אי הוי כתיב לא יאכל הוי מלקינן על הנאתו אבל אי ילפינן באם אינו ענין אין לוקין כמ"ש הלח"מ פ"ט מה' מ"א ובזה י"ל ג"כ מה שהקשה מהרש"ל לקמן דלמה לא יליף מדאיצטרך לכם גבי שרצים למשרי בהנאה ונראה דאיתא לקמן אכל פוטיתא לוקה ד' ופרש"י חד לאו בשרץ המים דכתיב בת"כ וחד לאו במשנה תורה וא"כ ה"א אם אינו ענין לאכילה ת"ע להנאה לכך כתיב לכם רק י"ל דהוי למכתב לא יאכל בצירי רק לפמ"ש הפ"י דהיכא דכתיב לא יאכל אסור אפי' שלכ"ה ניחא:

בשם נכדו מ' מנחם א"ש:
ולי נכדו נלפענ"ד לתרץ קושית התוס' הנ"ל דהנה יש לדקדק על הגמר דהקשה מפסוק מחרצנים עד זג לא יאכל דלמה לא הקשה הגמ' מפסוק הקודם ענבים להים ויבשים לא יאכל והנראה דהנה התוספת דף כ"ב ד"ה ורב שמעון הקשו ת"ל וא"ת תקשי לחזקי מדר"ש דס"ל דלא תאכלו איסור הנאה משמע מדאסר גיד הנשה בהכאה וי"ל כיון דסבר דאין בגידין בנותן טעם סברא הוא דכי אסור בהנאה נמי אסור דלא שייך בי' אכילה עכ"ל נמצינו למדין מדברי התוס' דבדבר דלא שייך ביה אכילה ואעפ"כ אסרה התורה א"כ ממילא בהנא' נמי אסור וכן צריכן אנו לומר לחזקי' דלא יקשי לדידי' מר"ש דסובר דג"ה אסור בהנאה והנה בנזיר אם אכל חרצן ג"כ לוקה והנה בגמ' שבועות אמרינן (דף כ"ב ע"ב) בעי רבא שבועה שלא אוכל חרצן וכו' או דלמא כיון דלא בעיני אכלי ליה אנשי וכו' יעיי"ש נמצא דחרצן אינו ראוי לאכילה ואעפ"כ אסרה התורה לנזיר וא"כ לפי סברת התוס' הנ"ל היה לנו לומר דאסור גם בהנאה והנה התוס' לקמן דף כ"ח ע"ב ד"ה וחד לפני זמנו כתבו דלכך אסור בהנאה לחזקי' לפני זמנו דכיון דחד מהנהו קראי משמע איסור הנאה אין לחלק ביניהם וא"כ גם כאן הי' לכו לומר דכיון דלא יאכל גבי חרצן הוא איסור הנאה א"כ כל איסורי נזיר יש לנו לומר דהם אסורים בהנאה וא"כ יש לומר דהגמ' רצה להקשות גם אליבא דחזק' דקשה לדידי קושית התוס' מר"ש וצריך לומר דכל היכא דאינו ראוי לאכילה משמע ג"כ איסור הנאה וא"כ היה לנו לומר דגם חרצן בנזיר דאינו ראוי לאכילה היה לנו לומר דאסור בהכאה וממילא כל איסורי נזיר אסורין בהכאה ותנן מערבין לנזיר ביין והרי דמותר בהנאה וא"כ לכך מביא הגמרא הך פסוק דחרצנים דיקשה ג"כ לחזקי' וא"כ ממילא מתורץ קושית התוס' דגם לחזקי צריך קרא גבי נזיר להתיר בהנאה:

דף כד.

אם א"ע לאכילה דכתיב ושרפתם את הנותר הקשה המהרש"א הא איצטרך ללאו ומ"ו בצל"ח תירץ לשיטת הרמב"ם דסובר דהיכא דהוא בעשה נוכל הלאו למילף בק"ו א"כ גם כאן נוכל למילף הלאו בק"ו שיהיה אסור באכילה מהבשר אשר יגע בכל טמא דאינו בכרת ועובר בלאו כ"ש נותר שהוא בכרת וקשה לי למה נימא דקאי אשאר איסורים דאסור בהנאה נימא דקאי אנותר דאסור בהנאה ואי דכתיב ושרפת את הנותר ה"א בהדי דקשריף לתהני מני' וכמ"ש מ"ו בעצמו לקמן:

דף כד:

אמר ר"א אמר ר"י כל אסורין שבתורה א"ל אלא כד"ה המ"ל כתב דיש לחקור אי במצות עשה אכילה שלכ"ה מקרי אכילה ועיי' בת"ח במסכת חולין דף ק"כ, ויש לכאורה להביא ראי' מסוגי' דפסחים דף נ"ט דלא מקרי אכילה דאיתא שם מחוסר כפורים בע"פ דחי עשה דהשלמה והיינו משום עשה דאכילת פסח והרי יוכל לאכול הפסח שלא כד"ה אמנם י"ל דת"ק סובר דאזהרת אכילת קדשים באכילת הגוף הוא מג"ש טומאתו טומאתו כדאיתא ר"פ אילו הן הלוקין וא"כ לא כתיב אכילה אצל אזהרה ואסור שלכ"ה וניהו דלא מחייב כרת רק באוכל כד"ה דכתיב והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים ונכרתה אבל גבי אזהרה לא כתיב אכילה ובזה מיושב דברי תוס' מסכת יומא דף כ"ט ד"ה אלא שהוכיחו דאם שחט אחר תמיד של בין הערבים הזבח כשר מדאמר הש"ס בפסחים דף ס"ג דטעמא דר"ש דפוטר בשאר זבחים אם שחטן ע"פ על החמץ משום דכתיב זבחי זבחיי תיפק לי דפסולין משום דנשחטין אחר תמיד של בה"ע ועל קרבן פסול אינו חייב עיי"ש והקשה המחנה ראובן והרי ר"ש אמר כל הזבחים בע"פ פטור והרי מחוסר כפורים יוכל להקריב קרבנו אחר התמיד ואפ"ה פוטר ר"ש ולהנ"ל ניחא דאכתי קשה אמאי צריך לומר טעמי' דר"ש בזמן דאיכא זבח וכו' ולמה לא אמר דר"ש יליף אזהרה לאכול קדשים בטומאת הגוף כתנא דבי ר"י ב"פ הערל דף ע"ג ואז גם גבי אזהרה כתיב אכילה וממילא גם מחוסר כפורים אסור להביא אחר תמיד שב"ה כיון דיוכל לקיים אכילת פסח שלא כד"ה וי"ל דתוס' סברי כמ"ש הת"ח בחולין דיוכל העשה לקיים באכילה שכד"ה ראיתי בספר יד המלך בפ"ה מ"ה יסודי תורה ה"ח שהקשה לאותן הסוברים בדעת רבינו דשלכד"ה ליכא איסור תורה א"כ מאי פריך הש"ס לעיל והרי דם וכו' ותנן מוכרין לגנין ולזבלין ומאי קושי' הלא הנאות זבל הוא שלכד"ה כמ"ש תוס' במסכת ע"ז דף מ"ג ד"ה אמרו ועוד דהנאת מכירה הוא שלכד"ה ויוכל להיות שמוכרין לנכרים ול"נ די"ל דקושית הש"ס קאי ללישנא קמא דר"י דאמר כל אסורין אין לוקין רק דרך אכילתן וכתב מ"ו בצל"ח בדפי הספר דף ס"ב דלהאי לישנא הוא דוקא איסורי אכילה אבל איסורי הנאה לוקין אפי' שלא כד"ה דהנאה מיהו איכא ובזה מיושב דברי הרא"ש בסוגי' דשולח אדם ירך שכתב דר"י סובר כחזקי והקשה המשנת דר"ע הא בירושלמי איתא אמר ר"א אמר ר"י ונראה דהנה המפרשים כתבו דהאיך יליף ר"א מנבלה דילמא ה"א דאותו קאי על כל אסורין דאסור בהנאה ואיצטרך נבלה לגופה דמותר בהנאה וכן הקשה מ"ו לעיל בצל"ח וי"ל דלגופי' לא איצטרך דמדאיצטרך ערופה שעגלה ערופה שהיא אסור בהנאה תיפק שהיא נבלה אע"כ דנבלה מותר בהנאה וא"כ ממילא היתר הנאה דנבלה אתי'

דשאר איסורים אסורין בהנאה רק דעדיין י"ל דאיצטרך וערפו שם שיהיה אסור אפילו שלא כד"ה ונראה דאיהו קאי להך לישנא דכל איסורין אין לוקין רק כדרך אכילתן אבל א"ה אסור אפי' שלכד"ה אבל להך לישנא דאמר ר"י כל איסורין א"ל רק דרך הנאתן נסתר זה וליכא למילף א"ה מנבלה לגופי' איצטרך ולהך לישנא צ"ל דסובר כחזקי' א"כ לפי"ז שפיר כתב הרא"ש דר"י דאמר חולין שב"ע דאורייתא סובר כחזקי' משום די"ל דר"י דשם קאי להך לישנא דקיי"ל דאין לוקין רק דרך הנאתן ולהך לישנא ע"כ מוכרח לומר כחזקי':

דף כה.

אמר אביי הכל מודים בכלשי הכרם וכו' והקשה השעה"מ למה לא אמר ג"כ הכל מודים במעילה שלוקין אפילו שלכד"ה דאף דילפינן חטא חטא מתרומה מ"מ לא כתיב אכילה בגופי' ונראה דלא פסיקא לאביי לומר הכל מודים במעילה דאולי רבי דסובר הזיד במעילה במיתה ס"ל כרב נחוני' בן הקנה דכרת פוטר מתשלומין ואמר אביי בכתובת דף ל' דטעמי דיליף אסון אסון ממיתת ב"ד ומסיק הש"ס דלאביי גם מיתה בידי שמים בכלל אסון ובירושלמי רפ"ג דכתובת נסתפק אם לרנב"ה יש מלקות בח"כ ור"ט ס"ל שם דאין מלקות בח"כ דנאמר כרת בשבת ונאמר כרת ביה"כ מה כרת הנאמר בשבת אין מלקות אף כרת ביה"כ וא"כ לאביי דיליף אליבה דרנב"ה אסון אסון ליכא מלקות במיתה בידי שמים כמו דאין מלקות במיתת ב"ד וא"כ לא פסיקא לאביי לומר ה"מ במעילה דלוקין אפילו שלא כד"ה כיון דרבי גמור חטא חטא מתרומה ואולי סובר כרנב"ה דיליף אסון אסון ואין ג"ש למחצה כמו דאין לוקין במיתת ב"ד ה"ה גם במיתה בידי שמים וכמו דס"ל לר"ט בירושלמי:

דף כז.

ר"א אומר יוליך הנאה ל"ה והר"ן בפ"ג דע"ז כתב דיש דוחין דתקנתא דר"א לא מהני רק לענין ע"ז דתופסית דמים והקשה השעה"מ ממתני' פ"ח דשביעית משנה ט' עור שסכו בשמן של שביעית ידליק והלא שביעית ג"כ תופס דמיו ולדידי לא קשה דניהו דתופס דמיו היינו פירי שני אבל פירו עצמו אסור כדאיתא שביעית פ"ח מ"ז ובמסכת סוכה דף מ' ועוד כראה דהני יש דוחין סברי ג"כ דהיכא דאיסור בעין כגון עור שסכו בשמן של שביעית אסור רק המה רצו להתיר היכא דליתא לאסור בעין כגון תבשיל שנתבשל בקליפי ערלה ידליק ולכך דחו דשאני ערלה דלא תפסי דמיו אבל ע"ז דתפסי דמיו וגם דליתא לאיסורא בעיני' אפילו אם לא נתערבו מותר והא דעור שסכו בשמן ש"ש שאני דמינכר איסורא והוא כעין בעין והר"ן גופי' מחלק דשאני פת דמקלי איסורא:

דף כח.

אמר רבה חמץ וכו' והרמב"ם פסק כר"י והקשו הלא רבה ור"י הלכה כרבה ונ"ל דלעיל דף ה' אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה וקשה הלא מפרר ג"כ אסור מד"ת דהרמב"ם פכ"ה מה' שבת כתב המפרר לחם בשבת חייב משום טוחן ועיין מג"א סימן תמ"ו ס"ק י"ב והא דנקיט ר"ע הבערה לגירסת הר"א דגרם אף מפרר א"כ ה"א דקאי אף בי"ט ומשבית בשריפה לשיטת הריב"א דכתב אי הבערה ללאו יוצאת הבערה בי"ט מותר לכך אמר מצינו להבערה שהיא אב מלאכה וממילא גם לשרף או להשליך לכלב אסור כדאיתא בירושלמי אלא וודאי דגם רבא סובר כר"י דנהמא לא בעי פירור לכך פסק הרמב"ם כר"י:

שם חלבו של שור הנסקל יוכיח עיין מ"ש מ"ו בצל"ח שכתב בעגלה ערופה דאסור בהנאה מדכתיב וערפו שם ממילא ליכא לאו רק עשה והקשיתי דהלא דברי אמ"ו קאי לשיטת הברטנורה והלא הברטנורה בפ"ב דקידושין כתב דעגלה ערופה אסור בהנא' דכתיב כפרה כקדשים וממילא איכא לאו והשבני דלאו לכל מילי איתקש שהרי לא מצינו אם נהנה מע"ע שחייב חומש ואשם אמנם מצאתי להרמב"ן בסוף ספר המצות וז"ל הנכון שנאמר בשער נזיר שימנה בכלל עשה שאמר ד' יתעלה קודש יהיה שכתב בה כפרה אבל ע"ע כקדשים תהי' מניעה כמותם נימנית לעצמם כמו שנמנה שערל אסור בפסח ובתרומה ולוקה ובאה מן הפסח בג"ש כמו שהזכיר הרב במצוה ק"ל וע"ש אמנם מדברי תוס' מסכת קידושין דף נ"ז ד"ה כפרה שהקשו דלמה לי תרי קראי כפרה כקדשים וגם וערפו שם משמע דלא כהרמב"ן דלשיטת הרמב"ן איצטרך כפרה לעבור בלאו וערפו שם לעבור בלאו ועשה ועוד הקשיתי לו מסוגי' דזבחים דף ע' ע"ב חלב של שור הנסקל וכו' מניין ת"ל כל חלב הרי דגלי קרא דאיסר ש"ה וע"ע חל על חלב והשבני ח"ל אטו נזכר ר' יודא בזבחים ור"י אף אם נימא דדריש כל אכתי מאן יימר דבזה דריש כל כיון שהוא סותר לכלל גדול דאין אסור חע"א ועיין פסחים דף מ"ג ע"ב תוס' ד"ה מאן ולשיטת הטור סי' תמ"ב בא"ח דנוקשה חמיר מתערובת א"ם ר' יודא דלית לי נוקשה גם תערובת ל"ל א"כ וודאי לא דריש כל ע"כ ולדידי קצת קשה דהרי האי דזבחים כל חלב לרבות חלב של שור הנסקל הוא ת"כ פ' צו פ"י ה"ז וסתם ספרא הוא ר"י ועיין יומא דף מ"א ובמס' כריתות דף כ"ב ובשילהי מס' בכורות והנה תוס' מס' נדה דף נ"ה כתבו בשם ר"ת דעור אדם מותר בהנאה דהא ילפי מע"ע וע"ע כתיב כפרה כקדשים ועור קדשים מותר בהנאה ובתשו' צ"צ הקשה דהא מלכפר לא ילפינן רק דאסור מחיים אבל אחר העריפה ילפינן מדכתיב וערפו שם כמ"ש תוס' מסכת קידושין דף נ"ז ד"ה כפרה ולי נראה דודאי

האי קרא דלכפר כפרה כתיב כקדשים קאי גם אחר עריפה דאל"כ קשה מסוגי' דזבחים דף ע' ע"ב דמסיק הש"ס דע"ע אינו מטמא טומאת נבלה דכתיב לכפר כקדשים והלא האי לכפר לא קאי על אחר עריפה א"ו דתוס' לא כתבו רק דאי לאו וערפו שם לא הוה מוקמינן לכפר רק מחיים אבל השתא דכתיב וערפו שם בא זה וגילה ע"ז דלכפר קאי גם אחר עריפה והנה מסוגי' דזבחים דף ע' דמסיק הש"ס דעריפתה מטהר מטומאת נבלה צל"ע על רש"י מס' בכורת דף ט' ע"ב ד"ה ושור הנסקל וכו' ע"ע ששחטה לאחר ירידתה וקשה דהא אפילו נטרפה ממש אינה מטמא טומאת נבלה וכיון דאינה מט"נ שייך שפיר טומאת אוכלין גם דברי ר"ת שכתב ויליף עור המת הואיל דעור קדשים מותר בהנאה קשה לי דהא דעור קדשים מב"ה הוא משום דזריקה מתיר העור ועיי' זבחים דף מ"ז וכ"כ רש"י בזבחים דף ק"ד ד"ה ה"ג ואם עבר וזרק הוי זריקה להתיר גם קשה לי על הרמב"ן בס' המצות דלוקין על אוכל בשר מע"ע א"כ למה לא אמר אביי הכל מודים בעגלה ערופה שלוקין אפילו שלא כדרך הנאתן כיון דלא כתב אכילה בגופי':

שם בגמרא בשעה שישנו בקום אכול מצה הקשה מהרש"א הא איצטרך הקישא להא דדרשינן דברים הבאים לידי חמוץ וכו' ונראה דסוגי' דהכא סובר כהירושלמי פ"ב מ"ד דאיתא שם והיה באכלכם מלחם הארץ היתי אומר דכל דברים חייבים בחלה ת"ל מלחם ולא כל לחם אין לי אלא חיטן ושעורים ומפרש בק"ה דחיטן ושעורים נקראים לחם הארץ דכתיב לחם הארץ וכתיב ארץ חו"ש ומניין לרבות כוסמין וכו' ת"ל ראשית עריסותיכם ריבה הכל ומפרש בק"ה דמרבה מה שדומה להכלל בכל צד מה שהן מחמיצן לאפוקי אינך א"נ הני תלתא הן מיני של פרט ע"כ וכיון דידעינן דחלה אינה נוהג רק בה' מינן ממילא גמרינן מצה בג"ש לחם לחם מחלה כדאיתא לקמן דף ל"ח לענין מ"ש שוב מצאתי זה ג"כ בס' שמן רוקח ובזה מתורץ מה שהקשה הלח"מ על הרמב"ם שהביא הקרא דבערב תאכלו הלא איהו פסק בלפני זמנו כר"י וא"כ מיותר הקישא לקבוע חובה ולהנ"ל ניחא דהרמב"ם סמוך אסוגי' דלקמן דאיצטרך הקישא שאין יוצאין רק בדברים הבאין לידי חימוץ וכיון דלא איתר הך הקישא ה"א דנקיש מצה לפסח בזמן דאיכא פסח וכו לכך נקיט הרמב"ם הך קרא דבערב תאכלו מצות. עוד הקשה בצל"ח הא איצטרך הך הקישא לחייב נשים במצה ונראה כיון דר"י ור"ש המה תלמידי דר"ע ודרך תש"ס להקשות מר"ע על ר"י כדאיתא בתוס' מסכת יומא דף מ"א ד"ה לא ועיין שילהי מס' מעילה והנה תוס' הקשו מגילה דף ד' דל"ל כל שישנו דנשים חייבים באכילת מצה ת"ל שאף הם היו באותו כס ותירץ ה"י איש ירושלים תוב"ב דה"א דילפינן ט"ו ט"ו מחג הסוכות ויש לפקפק דלר"ע שסובר סוכת ממש עשו להם והפ"י כתב דהיכא דיש סברא

לחלק לא אמרינן אין היקש למחצה וכ"ש אין גז"ש למחצה [ודבר זה צריך שקידה עיין ב"ק דף מ"ה כמיתת הבעלים כך מיתת השור ור"י בעלים בני טענות נינהו] וא"כ לא שייך לחייב נשים אבל מצה יתחייבו משום דאף הן היו באותו נס אבל סוכה לר"ע דסוכה ממש עשו להם אין בו נס וכבר כתבתי שדרך הש"ס להקשות מר"ע על ר"ש ור"י וגם הא דאיצטרך על מי שאסורו משום בל תאכל חמץ יצאה זה שאסורו משום בל תאכל טבל נראה דהנה תוס' הקשו תיפק משום מהב"ע ולולי דברי תוס' היתי אומר דהש"ס לא מוקי הברייתא כר"ש רק לענין זה לחוד דאין אחע"א אבל לא לענין זה דר"ש סובר בריש לולב הגזול מצוה הב"ע א"כ לפי"ז לא איצטרך הך הקישא לענין מצה של טבל ובזה מיושב מה שהקשו תוס' מס' סוכה על שמואל דמכשיר גזול איך פליג על ר"י משום רשב"י דהוא פוסל משום מהב"ע ולהנ"ל ניחא כיון דהברייתא מפיק טבל מקרא דלא תאכל עליו חמץ ולא מפיק משום מהב"ע ש"מ דלא סבר הך נידן דמהב"ע ועיין בעה"מ ובס' כריתות כתב כיון דר"י דהוא אמורא אמר משום תנא יוכל אמורא אחר לחלוק עליו אם לא ברייתא הנאמר מפי אמורא כדאיתא תוס' מסכת יבמות דף י"ג ד"ה לא וא"ת תקשה ע"ש:

שם גמרא כתיב בהאי וכתיב בהאי וכו' ועיי' ברש"י ומדקדק הצל"ח למה לא אמר כאן הש"ס וצריכא כמו לקמן דף ק"ך ותירץ בן בתי התורני מוה' מנדל כהן דהנה רש"י כתב שם דהצריכא הוא דטמא ושהי' בדרך רחוקה לא ילפינן מערל ובן נכר דהא אית להוא תשלומין בפ"ש משמע מתוך פירש"י דוקא משום שיש לו תשלומין דהיינו למ"ד שני תשלומין דראשון דהוי שניהם כיום א' מש"ה אמרינן דה"א דאין צריך לאכול מצה בפסח ראשון משום דעתיד לקיים בפ"ש על מצות ומרורים דזה יהיה נחשוב כמו שאוכל בפ"ר לכך ה"א דאינה צריך לאכול מצה בפ"ר בלי פסח אבל למ"ד פ"ש רגל בפני עצמו הוא שפיר יוכל למילף טמא ושהיה בד"ר מערל ומב"נ משום אף דטמא וד"ר עתיד לעשות פ"ש מ"מ אינה מקיים בזה אכילת מצה דפ"ר כיון דהוא רגל בפני עצמו ולקמן דף צ"ה ע"ב איתא ר' יודא אומר פ"ש דוחה את השבת פ"ש דוחה הטומאה וכתב רש"י דהיינו למ"ד קרבן לה' לא היקרב במעדו בשבי ובדף צ"ג מבואר דהך מ"ד סובר שני רגל בפני עצמו וא"כ ע"כ מוכח דר"י סובר דפ"ש רגל ב"ע הוא וא"כ לפי"ז ניחא דכאן קאי תירץ הש"ס לר"י לכך לא מצי הש"ס לומר הצריכא דאיכא למילף טמא ושב"ר מערל וב"כ ואי מטמא וד"ר יש לו תשלומין הא איהו סובר דשני רכל ב"ע הוא אבל לקמן דף ק"ך דקאי לראב"י שפיר קאמר צריכא משום די"ל דסובר שני תשלומין דראשון ע"כ:

שם האי לקובעו חובה הקשה הש"א על הרא"ש שכתב שילהי פסחים דצריך לאכול כזית מרור משום דמברכינן על אכילת מרור וסתם אכילה בכזית ומדלא אמר משום על מצות ומרורים יאכלהו ע"כ דיאכלהו קאי על פסח לחוד א"כ מנ"ל לקובעו חובה ונראה דעל זה לא צריך קרא כיון דמצה איתקש לפסח כדאיתא פסחים דף ק"ך אכל מצה אחר חצות לא יצא דאיתקוש לפסח ממילא איתקש ג"כ דבעי כזית ואי דא"כ לא היה צריך הרא"ש לומר דצריך לאכול כזית מרור משום ברכה תיפק דמרור איתקוש ג"כ למצה כמ"ש רש"י פסחים דף ל"ט ע"א דומי' דמצה מה מצה של זרעים משום דהוקשו זה לזה ונראה דבמס' זבחים דף כ' מסיק ר"פ דבתר מלמד אזלינן וכאן המלמד הוא פסח דהוא קדשים ובקדשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש וא"כ אינו קוור ומלמד על מרור כיון דהמלמד הוא קדשים ואף שהוא המינו ודבר אחר כיון דילפינן מרור ממצה דבעינן מין זרעים ממילא נוכל למילף ג"כ אף דבר דלא כתיב בגופי' רק דילפינן בהקישא וכמ"ש תוס' יומא דף כ"ג ע"ב ד"ה ילבש ושם דף נ"א ד"ה דוחה מ"מ האי המינו וד"א אי הוי היקש הוי פלוגתא דר"י ור"ע בזבחים דף נ"ו ואף דהלכה כר"ע מחבירו מ"מ הואיל ועיקר פלוגתא הוא גבי קדשים דאינו נוהג בזה"ז דעת מהריק הוא בתיו"ט מס' כלים פ"ג משנה ב' דאין כלל זה נאמר אלא בדבר הנוהג בזה"ז ועיין במג"א סימן רי"ח בא"ח ס"ק ג' לכן כתב הרא"ש מדברכינן על אכילת מרור וביותר לפמ"ש הכ"מ דאין הלכה כר"ע נגד רבי ישמעאל שהוא רבו עיין פי"ח מה' כלים ובאמת דבר זה צריך שקידה בכמה מקומות עיין תיו"ט סוף פ"ב דשבועות ובר מן דן הנה בהאי ברייתא דזבחים דף נ"ו הגירסא ראיתי בספרי ר' שמעון במקום ר' ישמעאל ולדעתי הגירסא נכונה הוא ר' ישמעאל ולא ר"ש דבמס' זבחים דף מ"ה מקשה הש"ס וכי דבר הלמד בהיקש וכו' ומאי קושי' הלא הוא המינו ודבר אחר דר"ש גופי' יליף סוף פ"ק דתמורה דתמורה אינו נוהג בקרבן ציבור דאיתקוש תמורה למעשר בהמה וח"כ ממילא נוכל למילף ג"כ מה דילפינן ממקום אחר ועיין מנחות דף י"א תוס' ד"ה והרי זריקה ואף דאכתי קשה מנ"ל להש"ס להקשות דלמא ס"ל לר"ש המינו ודבר אחר לא הוי היקש מ"מ אין זה קושי' כ"כ ובתשובת ר"ב אשכנזי דף ט' לא גרס בהאי דזבחים דף מ"ה דברי ר"ש:

מה שכתבתי על הא דכתב הרא"ש שילהי פסחים דמרור בעי כזית מדמברכין על אכילת מרור והקשה ש"א מרלא אמר הרא"ש דכתב על מצות ומרורים יאכלהו ש"מ דיאכלהו לא קאי רק על פסח א"כ מנ"ל לקבעו חובה דילמא הא דכתב בערב תאכלו מצות לומר דבעי כזית ותרצתי דעל מצה לא צריך קרא דמצה איתקש לפסח ואף דמרור איתקש למצה מ"מ למ"ד בזבחים דף ב' דבתר מלמד אזלינן והמלמד הוא קודש דהוא פסח ודבר

הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש רק הא הוא המינו ודבר אחר כיון דמהא ילפינן מה מצה מין זרעים כדאי' פסחים דל"ט שוב נוכל למילף אף מה דילפינן ממקום אחר כמ"ש תו' יומא דף כ"ג ד"ה ילבש כראה דהמינו ודבר אחר פלוגתא דר"י ור"ע הוא בזבחים דף כ"ז ואף דהלכה כר"ע מחבירו מ"מ בהאי פלוגתא יש מקום לומר דהלכה כר"י דהוה היקש דבזבחים דף נ"ה איתא תני מרי על עולתכם וכו' מה עולה טעונה צפון וכו' וקשה תיפק מהקישא קמא דהא איתקש זבחי שלמי צבור לחטאת ונימא מה חטאת טעון צפון אף שלמי צבור ואף דחטאת דטעונה צפון הוא מדאיתקש לעולה ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר' ומלמד בהיקש הא המינו ודבר אחר הוא דהא בהאי הקישא ילפינן מה חטאת נאכל לזכרי כהונה דזה כתב בגופי' גמרינן כמי מני' מאי דאתי' ליה מהקישא וכמ"ש תוס' יומא דף כ"ג ע"ב ד"ה ילבש וע"כ דאתי הך ברייתא כר"י דהמינו ודבר אחר הוה היקש וכבר כתבו תר"י רפ"ו דברכות דהלכה כר"א גבי צלף הואיל והברייתא מסייעו ה"ה הכא ג"כ ברייתא דרב מרי מסייעו לר' ישמעאל ובזה מיושב מה שהקשו תוס' זבחים דף נ"ה דמנ"ל עיכובא ולהנ"ל ניחא דמ"ד המינו ודבר אחר לא הוה היקש יש לנו תרי הקישים דכתיב על עולתכם וזבחי שלמיכם מה עולה טעונה צפון וגם הקישא קמא דאיתקש זבחי שלמי ציבור לחטאת אף דחטאת גופי' נלמוד מהקישא הלא הוא המינו ודבר אחר כיון דגמרינן לענין זכרי כהונה דכתב בגופי' גמרינן אף מאי דאתי ליה מהקישא ומוקמינן חד הקישא לעכב ור"י דסובר דהמינו ודבר אחר הוה היקש מ"מ יש תרי הקישים דהיקשא דעל עולתכם והקישא דזאת תורת העולה ולחומרא מקשינן דהרי ר"י סובר במסכת חולין דף כ"א דאף דבר שאינו נוהג בכל הזבחים ילפינן מהקישא זאת תורת העולה וכו' ובזה ניחא דברי ר"ת הביאו תוס' מסכת שבועת דף יו"ד ד"ה ואיתקש ותירץ ר"ת בספר הישר כיון דהך הקישא דמועדכם וכו' והקשה מהר"ם ברבי א"כ למה הוצרך תנא דבי ר' ישמעאל שם בשבועת דף טי"ת למילף מבנין אב הואיל וזה בא בזמן קבוע וכו' הלא רב ישמעאל סובר שם כר"מ דכולן כפרתן שוה ויליף מהקישא דבמועדיכם א"כ הוה ליה למילף מהקישא ואין זה דבר הלמד בהיקש כיון דהוה הקישא לחדא מילתא הוה הקישא לכולהו מילתא ונראה דהא דכתב ר"ת כיון דהוה הקישא וכו' כדמוכח בסוף איזהו מקומן כוונתו דשם בזבחים דף נ"ז סובר ר"ע דהמינו ודבר אחר לא הוה היקש ור"ת מדמה זה לזה ולכאורה קשה הא רב ישמעאל סובר שם בזבחים דף נ"ז דהמינו ודבר אחר הוה היקש ובמסכת שבועת מסיק הש"ס דרבי ישמעאל סובר כל שעירים כפרתן שוה והלא איהו סובר דהוה היקש אמנם זה טעות דהא רב ישמעאל סובר דאין בה ויש בה בר קרבן וחיצון לא מכפר רק על אין בה ואין בה ועל טהור שאכל טמא

וזה מפורש בהדי' וליכא רק חדא הקישא וטהור שאכל טמא אף דילפי מג"ש דציץ הלא תוס' כתבו דציץ הוא תכשיט ור"ת בספר הישר לא הוצרך לתרץ רק לר"מ דסובר דר"ח ורגלים מכפרים גם על אין בה ויש בה ויליף מהקישא לחיצון וחיצון נלמוד מהקישא דפנימי שפיר קשה כיון דחיצון גופי' נלמוד מהקישא דפנימי ואיך חוזר ומלמד על ר"ח ורגלים לכך תירץ ר"ת כיון דהוה הקישא גמור לחיצון ורגלים לענין אין בה וא"ב דכתב בהדי' לה' עבדינן הקישא לכולה מילתא ומביא ראי' מפ' איזהו מקומן וסובר ר"מ כר"ע דהמינו ודבר אחר לא הוה היקש וא"כ מיושב קושי' מהר"ם הנ"ל שהקשה למה יליף תנא דבי' רבי ישמעאל מבנין אב הואיל וזה בא בזמן קבוע וכו' ולמה לא יליף מהקישא דבמועדכם ואיתקש ר"ח ורגלים לחיצון וכיון דהוה הקישא לחדא מילתא עבדינן לכולהו זה אינו לרבי ישמעאל דהא ר"ת יליף זה מהאי דאיזהו מקומן ומדמה זה להמינו ודבר אחר והלא ר' ישמעאל סובר המינו ודבר אחר הוה היקש אמנם בספרי היא הגירסא ר"ש במקום רבי ישמעאל ולדעתי כן הוא הגירסא נכונה דבזבחים דף מ"ה מקשה ש"ס וכי דבר הלמד בהיקש וכו' וקשה הלא הוא המינו ודבר אחר דר"ש גופי' יליף ספ"ק דתמורה מהאי הקישא דתמורה אינו נוהג בקרבן ציבור ולגירסת הספרי ניחא דר"ש סובר המינו ודבר אחר הוה היקש ומ"מ אין סתירה למה שכתבתי בישוב דברי ר"ת בספר הישר דאולי גם רבי ישמעאל סובר דהמינו ודבר אחר הוה היקש אלא שקשה לי על הרא"ש דלמה לא כתב דמרור צריך כזית דמרור איתקש למצה ובמצה כתיב בערב תאכלו ויש לתרץ בדוחק לפמ"ש הפנ"י דהא דאין היקש למחצה הוא דוקא אם אין סברא לחלק אבל אם יש סברא לחלק והיקש אינו מיותר אז יש היקש למחצה וכיון דבמרור עיקר הקפידא שיטעם טעם מרירות גם בפחות מכזית טועם טעם מרירות וזה דוחק ובסברת הפנ"י שכתב דהיכא דיש סברא לחלק לא אמרינן אין היקש למחצה מיושב מה שהקשה הפנ"י על ש"ס פסחים דף כ"ב והרי דם וכו' והקשה פנ"י הלא דם איתקש לחלב כדאי' ריש כריתות ונראה דשם במסכת כריתות דף ד' ע"ב איתא כל חלב וכל דם מה חלב שחלבו חלוק מבשרו ואין מצטרפין אף דם ופרש"י מה חלב על כרחך אין מצטרפין דזה אסור וזה מותר ואין היתר מצטרף לאיסור (וקצת קשה דא"כ מאי הקשה ש"ס בפסחים דף מ"ד דנגמר כל התורה מנזיר דהיתר מצטרף לאיסור א"כ הך הקישא דכל חלב ודם איך מתוקמי') אף דם אעפ"י שאיסורו נוהג בטמאים וראוי להצטרף דם והבשר להתחייב משום טמא אפ"ה לא מצטרף שנלמוד מחלב מה חלב ע"כ אין מצטרף שזה אסור וזה מותר אף דם ע"ש ולסברת פנ"י שכתב דמידי דלא כתב בהדי' אלא מסברא לא אמרינן אין היקש למחצה שפיר הקשה והרי דם ואי דמקשינן דם לחלב שוב קשה על ברייתא

דריש כריתות דיליף מה חלב שחלבו חלוק אף דם הלא לא כתב בהדי' אלא מסברא והיקש איצטרך שיהיה דם מותר בהנאה א"כ איך נילף מה חלב שחלבו חלוק מבשרו וכו' כיון דהקישא איצטרך למשרי דם בהכאה ולא שייך בזה אין היקש למחצה לכן משני הש"ס דכתיב על הארץ תשפכנו וכו' וכיון דלית לן לאוקמי הקישא אמילתא אחריתא מוקמינן על הא דחלבו חלוק מבשרו ובזה מיושב מה שהקשו תוס' חולין דף ל"ה דלמה נקט הש"ס דם פסולי מקודשין ולהנ"ל ניחא דשם קאי לר"ש ור"ש בודאי לא ס"ל הך הקישא דריש כריתות מה חלב שחלבו חלוק מבשרו דהא ר"ש סובר כל שתוא למכות והיינו לשיטת האומרים דר"ש סובר כ"ש למכות אפילו עי"ת:

ובאמת קשה לי על ר"י שהביאו תוס' מסכת ע"א דר"ש לא אמר כל שהוא ע"י תערובת מדברי ירושלמי פ"ג דפסחים הלכה א' רב אמר זה שיעור ואמר רב זה כותח הבבלי ומפרש קרבן עדה כי היכא דשיעור פטור היינו שיעור ה"ה ע"י תערובת תיפתר (דקשה מברייתא על עירובו סופג מ') ותירץ שיש בו חמץ ואין בו כזית וכר"ש דכל שהוא למכות ע"ש הרי דגם עי"ת סובר ר"ש כל שהוא למכות גם קשה לי על ירושלמי דמוקי דאין בו כזית איך איתא בברייתא על חמץ ברור חייב כרת ועי"ת סופג מ' ואי אין בו כזית כרת מאי עבידת' ולדעת רמ"ה הביאו דטעמי' דר"ש דכל שהוא למכות הואיל והוא במזיד אחשבי' ניחא דבאמת גם כרת חייב רק מקרבן הוא פטור הואיל וקרבן הוא בשוגג לא אחשבי' ובאמת אני נבוך א"כ לר"י דאמר במסכת שבת כיון ששגג בכרת אעפ"י שהזיד בלאו א"כ בכה"ג שהזיד בלאו אם יש לומר גם בזה אחשבי' ויחייב קרבן ועיי' תוס' שבועת דף כ"א ד"ה ד"ה לא ויש להביא ראי' לרבינו יקיר מסוגי' דחולין דף צ"ח תוס' ד"ה מאי וכתבו תוס' שם משום דאיכא לאוקמי' קרא דחטאת ומשרת על היתר מצטרף לאיסור וקשה דאכתי מאי מקשה ש"ס דילמא הך ברייתא זה היתר הבא מכלל איסור אתי כר"ש דסובר כל שהוא למכות ולא שייך היתר מצטרף לאיסור אבל לרבינו יקיר ניחא ולשיטת תוס' במסכת ע"א שכתבו דר"ש אסור כ"ש אפילו עי"ת נראה דהם מתרצים מה שהקשו תוס' בחולין דף צ"ח ד"ה מאי חזית הא לקולא ולחומרא לחומרא גמרינן הלא מצינו טעם כעיקר אפילו לקולא כהאי מתני' דמסכת חלה הובא בש"ס דזבחים דף ע"ח העושה עיסה מן חטין ומן האורז אם יש טעם דגן וכו' ואדם יוצא י"ח בפסח הרי דאזלינן אפילו לקולא ור"י סובר כראב"ד דאות גורר טעם דגן ועיי' פסחים גם מה שהקשו תוס' חולין דף צ"ח ד"ה מאי ואע"ג דלחומרא מקשינן כיון דאיכא לאוקמי קרא דדם הפר בעולין לא הבנתי הא ר"י סובר מב"מ לא בטל אפילו לקולא כדאי' זבחים דף ל"ו דמקשה ש"ס וליפלג ר"י לערב דמו בדם פסולין ומשני ר"י לטעמי' דאין דם מבטל

דם וכן בזבחים דף ע"ח דם קדשים שנתערב בדם חי' אין דם מבטל ואפילו טיפה א' של דם קדשים שנתערב בדם בהמת חולין כשר לזריקה הרי דגם לקולא סובר ר"י מב"מ לא בטל ועיי' מנחות דף כ"ג תוס' ד"ה שחוטה ובעיקר סברת פנ"י שכתב היכא דיש סברא לחלק ואיכא לאוקמי' הקישא אמילתא אחריתא לא אמרינן אין היקש למחצה צריך שקידה בכמה מקומות ויש להביא קצת סמך מסוגי' דכריתות דף כ"ב ע"ב ואי מזאת תורת האשם וכו' לא יהא ספקו חמור מודאי וכו' הרי דהיכא דיש סברא לחלק לא אמרינן אין היקש למחצה ואולי סברת הפנ"י תלי' בפלוגתא דרבי יעקב וחכמים במסכת ב"ק דף מ"ה ע"א ור"י בשלמא בעלים בני טענה נינהו גם ראיתי לפני יהושע בחדושיו למס' פסחים דף צ"ח ד"ה אלא בסוף הדיבור כתב דלא אשכחן שאסור לגרום טומאה למעשר ולדידי קשה מסוגי' דסוכה דף ל"ה ע"ב של מעשר שני למ"ד מפני שמכשירה הרי מכשירה ולעיל כתב רש"י שאסור לגרום טומאה וכיון דלכתחילה לא יטול אתרוג של מעשר שני ש"מ דגם אסור לגרום טומאה למעשר שני:

דף כט.

רבא אמר לעולם ר"ש היא והרמב"ם פסק לאחר זמנו כר"ש הואיל וסתם מתני' כוותי' אבל לפ"ז הדרינן לכללא ר"י ור"ש הלכה כר"י והראב"ד דעתו הואיל דמצינו סתם מתני' בלאחר זמנו ה"ה לפ"ז ובספר אור חדש ובספר שאגת ארי' כתבו דאיך נימא דסתם מתני' בלפ"ז כר"ש הלא איתא סתם מתני' לקמן דף מ"ט ההולך לשחוט את פסחו ונזכר שיש לו חמץ בביתו וכו' מבטלו בלבו וקשה האיך מהני בטול בלב הא ביטל הוא מצד הפקר והפקר צריך ג' ותירץ הר"ן כיון דחמץ אינו ברשותו ומסברא ראוי' שלא יעבור כיון דאסור בהנאה רק דהכתוב עשה כבילו הוא ברשותו לכך מהני ביטל כ"ד וקשה ניהו דבטיל זה מהני שלא יעבור על ב"י בי"ט דאז הוי אינו ברשותו אבל איך יוכל לשחוט את פסחו הלא הוא עובר על לא תשחט על חמץ ולא סגי' ביטל בלב ולשיטת הראב"ד דסתם מתני' כר"ש בלפני זמנו מותר א"כ הוי ברשותו ולצרוך הפקר גמור וא"א הרב מוה' מנדל זלה"ה תירץ דמתני' איכא לאוקמי' בעיסה מגולגלת וכמו דמוקי הש"ס לעיל דף ד' הא דקתני היה יושב בבה"מ ונזכר שיש לו חמץ דמיירי בעיסה מגולגלת כן י"ל הכא דקדים ומבטל מיירי דידע בשעה שישחוט את פסחו עדיין לא יחמוץ רק טרם שיבוא לביתו יחמוץ ויעבור על ב"י וא"כ שפיר מהני הביטל ול"נ בדעת הרמב"ם דיש הוכחה דמתני' לא סתם כר"ש רק לאחר זמנו ולא בלפ"ז דהא ר"י סובר לעיל דף כ"ט ע"ב דחמץ שלא בזמנו מותר כר"ש והבעה"מ כתב דחמץ לפ"ז לר"ש מותר באכילה דבאכילה משביתו ואכ"ק איך אמר ר"י לעיל דף ט"ו מחלוקת בשש אבל בשבע ד"ה שורפין וקשה איך

יגרים טומאה הא מד"ת מותר לאכול ובפרט דר"י אמר הלכה כסתם מתני' וכהרמב"ם ניחא דלא סתם מתני' כ"א לאחר זמנו כר"ש ולא לפ"ז וא"כ הא דאמר ר"י לעיל דכ"ט דחמץ שלא בזמנו מותר כוונתו ג"כ הוא אלאחר זמנו אבל לפני זמנו אין הלכה כר"ש משום דלא סתם מתני' כוותי' ואין להקשות איך אמר ר"י אבל בשבע ד"ה שורפין דילמא ר"י דאמר אינו מן המידה סובר כר"ש בלפני זמנו ולשיטת בעה"מ מותר באכילה כל היום וכה"ג הקשו תוס' ר"פ אלו נערות י"ל דבה"מ סובר כתירץ הריטב"א שם דמתרץ הא דאמר הכל מודים הוא אליבא דרבנן דל"ל דר"נ ב"ה והאי הכל מודים קאי לר"ש ב"מ ולר"ש התימני וכה"ג צ"ל בסוגי' דיבמות דף ע"ד ה"נ כיון שבעלה עשאה זונה וקשה דלמא ר"י כר"א דזונה כשמה אלא דקאי אדר"י ועיין שבת דף מ"ד ע"א תוס' ד"ה לדברי ור"א דסובר דזונה כשמה יבמות דף ס"א:

שם במהרש"א ד"ה יש טועים דקשה להו וכו' וקשה לי דילמא לכך פטור מקרבן הואיל ופטור מתשלומין פטור נמי מקרבן כמ"ש תוס' ד"ה וי"א דבמקום שאין קרן אין חומש וקרבן ועיי' במהרש"א ד"ה ר"נ וריב"א מקשה לרש"י מהא דמצניע אי מיירי בהזיד בחמץ א"כ גם לתירץ רש"י ז"ל הך סברא כיון דפטור מקרן פטור נמי מקרבן ונראה דרש"י מתרץ להך ברייתא דהמצניע אתי' כמונבז ר"פ כלל גדול דמקיש שוגג למזיד ואפילו לא שגג רק בקרבן חייב הרי דגלי קרא דמיתה לא פטרי מקרבן רק יש לפקפק הלא גם מונבז מודה דאם שגג בכרת ובלאו גם כן חייב ע"כ:

דף ל:

תוס' ד"ה רב אשי ומ"מ שרי להסיק תחת תבשילו והקשה מהרש"א א"כ קשה לר"י ומתרץ דר"י פליג וס"ל דאפילו להסיק אין פודין ומ"ו בצל"ח כתב דר"י מוקי כגון שלהסיק אינה שוה פרוטה והנה בתוס' מסכת ב"ק דנ"ג ע"ב ד"ה ולענין כלים מבואר להדי' כדברי מהרש"א אמנם מדברי תוס' מסכת מעילה דף ט"ו ד"ה אפילו שכתבו דלהסיק פודין ומאי קושי' דילמא סובר עולא כרב דאפילו להסיק אסור א"ו דגם ר"י סובר דלהסיק מותר רק דמוקי דאינו ש"פ בלהסיק אמנם קשה מסוגין דשבועות דף י"א מתה תפדה והא אין פודין קדשים להאכילן לכלבים ומאי קושי' הלא ראוי להסיק תחת תבשילו בשלמא לשיטת תוס' מסכת ב"ק נוכל לומר דקושית הש"ס היא לר"י אבל לשיטת תוס' מסכת מעילה קשה ונראה דתוס' מסכת מעילה סברי כשיטת רש"י בשבועת דר"ש לחוד הוא דס"ל פרה קדשי ב"ה אבל לרבנן פרה קדשי מזבח היא והך ברייתא מתה תפדה לא אתי' כר"ש ובקדשי מזבח אפילו להסיק אסור ובזה מתורץ מה שמקשים על תוס' מסכת ב"ק דף כ"ג אש"כ דרבא כר"י ס"ל אבל לר"א שרי לפדות

להסיק א"כ מאי הקשה רב אשי במסכת ב"ק דף י' ליתני חומר שור מבור וכו' ובור פטור פסולי המוקדשין הלא לרב אשי גבי בור חייב ושפיר קרינן והמת יהיה לו דראוי' לפדות ולהסיק תחת תבשילו ולשיטת מ"ו בצל"ח ניחא דכוונת רב אשי ליתני שור חייב דהיינו אפילו אינה ש"פ להסיק רק להאכיל לכלב ש"ע חייב וגבי בור פטור ותוס' שכתבו דרבא כר"י ס"ל דלא ניחא לאוקמי' דברי רבא דמיירי דוקא שאינה ש"פ להסיק דאמורא צריך לפרש דבריו ועיין מעילה דף י"ט ע"א רש"י ד"ה אמר ר"פ וסיפא דאין פודין וקשה הלא אכתי יוכל לפדות להסיק רק דגם שם יש לאוקמי' שאינה ש"פ להסיק וק"ל:

לאחר זמנו מותר כר"ש ודעת הטור דמותר היינו בס' והקשה המג"א סימן תמ"ז ס"ק מ"ד א"כ למה אמר רבא כר"ש הא אפילו לרב יודא שרי דלמה יהיה חמיר מכל שאר אסורין שבתורה ונראה דהמג"א גופי' כתב שם ס"ק ה' בשם מהרא"י דנוקשה אינה בטל בס' הואיל דלא בדיל אף דליכא כרת והמג"א צידד להקל הואיל דנוקשה הוא מדרבנן וא"כ אולי סובר הטור ג"כ דחמץ במשהו הואיל דלא בדיל וא"כ לכך צריך רבא לומר לאחר זמנו כר"ש דלר"י דסובר לא"ז אסור מד"ת ראוי' שיהיה במשהו דלאחר זמנו פשיטא דלא בדיל דהרי אוכל חמץ רק מה שנשאר לו לאחר הפסח אבל לר"ש מותר בס' כיון דהוא מדרבנן וכמו שפסק מג"א גבי נוקשה ומיושב ג"כ מה שהקשה המג"א דמ"ש מלפני זמנו דשאני לפי"ז דחשיב קצת בדיל וכמ"ש מג"א לעיל דחשיב קצת בדיל כיון דהוא זמן ביעור:

דף לב.

חמץ בפסח בר דמים הוא והקשה הפ"י דילמא מיירי בתרומה שלא בא ליד כהן ומ"ו בצל"ח הישב דהלא הוא ממון שאין לו תועבים ואם דחייב לצאת י"ש א"כ בסיפא אמאי פטור הא לצאת י"ש אין קים לי' בדרבה פטרו כדאיתא ב"מ דף צ"א ול"נ לקיים דברי הפ"י דהנה הרשב"א בתשובה סימן ש"ב כתב לר"פ ולהמקשה במסכת ב"מ לא סברי האי אסרה תורה אתנן בבא על אמו שנתחייב בנפשו ואין חיוב ממון חל עליו כלל ואין אומרים לו צא ידי שמים ע"ש וא"כ אביי דמשני ג"כ במסכת ב"ר שם ומוקי כר"מ ולא משני כרבא איהו ג"כ לא סבירא לי' כרבא אתנן אסרה תורה וסובר אביי דאפילו לצאת י"ש מיתה פוטרתו והנה סוגי' דהכא לא אתי' כרבא דהא רש"י כתב דקי"ל דמיתה בידי שמים פוטרתו וזה דלא כרבא במסכת כתובת דף ל' וכיון דלא אתי' כרבא שפיר הקשה הפ"י דהרי לאביי קים לי' ב"מ פוטרתו אפילו לצאת י"ש וכמ"ש המרש"א [בסוף ה"ס כתבתי עם דברי אא"ז זצ"ל דבר קטן בסוגי' זאת בעזרת השם אני נכדו מנחם דייטש]:

ובזה ניחא דברי תוס' מסכת ב"ק דף ד' ע"א שהקשו ל"ל עליו למעוטי אדם מכופר תיפק דקים ליה בדרבה ואפילו שוגג דהא תנא דבי חזקי' ולכאורה קשה דאי לאו עליו הוה מחייב לצאת י"ש ואי תפס לא מפקינן כמ"ש רש"י במסכת ב"מ דף צ"א לכך כתב רחמנא עליו למעוטי אדם מכופר קמ"ל קרא דאין שום חיוב תשלומי כופר וממילא אם תפס מפקינן אבל משום קליב"מ הוה מחייבינן ליה לצאת י"ש ושוב מצאתי שכוונתי בזה בספר יראים סימן ר"ז ולשיטת רשב"א ניחא דקושי' תוס' היא לר"פ ולאביי במסכת ב"מ דף צ"א דלא ס"ל אתנן אסרה תורה וכו' והנה לאביי ור"פ דס"ל דהיכא דקלב"מ פטור אף לצאת י"ש קשה קושית תוס' ריש ב"ק למה לי עליו למעוטי אדם מכופר תיפק דאפילו בשוגג פטור מתנא דבי' חזקי' ונראה דתנא דבי' חזקי' מוקי עליו למעט תם מחצו כופר וכן מצינו בירושלמי פ"ד מסכת ב"ק ור"א דמפיק תם מח"כ או ר"י דמחייב ח"כ בתם באמת לא ס"ל הך תנא דבי חזקי' ובזה מיושב קושי' תוס' במסכת כתיבת דף ל"ה דאמר רבא מי איכא למ"ד ח"מ שוגגין פטורין והא תנא דב"ח והקשו תוס' הא בריש הנחנקין איתא הניחא וכו' אלא למאן דלית ליה תב"ח ולהנ"ל ניחא דסוגי' דריש הנחנקין קאי לר"פ ואביי דלא ס"ל האי דאתנן אסרה תורה וקי"ל בדרבה פוטר אפילו לצאת י"ש א"כ ר"י דמחייב תם בח"כ או לר"א דמפיק מנקי ע"כ מוקי עליו למעט אדם מכופר וק' קושי' תוספת תיפק מתנא דב"ח וע"כ דלא ס"ל תנא דב"ח אבל רבא דאמר אתנן אסרה תורה וכו' דאפילו היכא דקים ל"ב חייב לצי"ש לדידי' נוכל לומר דכ"ע ס"ל כתנא ד"ח ואיצטרך עליו למעוטי אדם מכופר לומר שאין חיוב כופר כלל ופטור אפילו לצאת י"ש אמנם ראיתי בירושלמי דדרש תם דפטור מכופר מרישא דקרא אם כופר יושת עליו וש"ס שלנו דמפיק אדם מכופר מסיפא דקרא ככל אשר יושת עליו לכן נראה לתרץ קושי' תוס' על ד"א ועיין לקמן ב"ק דף ט"ו וק"ל:

והנה מדברי רש"י שכתב דשוגג דרישא ששגג בשתיהן דאי הזיד בחמץ איפטר ליה כרת ע"כ לא ס"ל סברת תוס' בדף כ"ט שכתבו דתשלומי תרומה הואיל וכפרה הם וא"י למחול לא שייך למיפטרה משום קלב"מ דאל"כ מצינו לאוקמי' אפילו הזיד בחמץ ואפ"ה משלם ואעפ"כ נ"ל קושי' תוס' שמקשים בכתובת אמר רבא מי איכא למ"ד וכו' ובריש הנחנקין אמר הניחא למאן דל"ל תנא דב"ח וכו' ונראה דרש"י סובר כשיטת האומרים דלרחב"ה אפילו ששגת כרת פוטר מתשלומין ומשנתנו דמוקי כרנב"ה ואשוגג משלם קו"ח ע"כ לא ס"ל כתנא דב"ח וכ"כ מהרש"א להדי' דלרש"י משנתינו פליג על תנא דב"ח לכן שפיר מקשה ר"פ הנחנקין הניחא וכו' אלא למאן דל"ל תכא דב"ח וכוונת הש"ס על מתני' דאוכל ת"ח דפליג על תנא דב"ח אבל רבא הקשה מני איכא למ"ד וכו' והא תנא

דב"ח דהרי רבא סובר רפ"ג דכתובת דדוקא כרת פוטר מתשלומין לרנב"ה ולא מיתה ב"ש ולדידיה ע"כ לא מתוקמי' מתני' כרנב"ה כמ"ש רש"י דא"כ הוי למינקט האוכל חמץ חולון של חבירו ואיהו מסקי מתני' דלפי מידה משלם וא"כ לא מצינו תכא דפליג על תנא ד"ח ובזה ניחא דעת הרמב"ם שפסק לפי דמים משלם וקשה הלא אליבא דרבא ע"כ טעמי' דמתני' דלפי מדה משלם ואביי ורבא הלכה כרבא ובאמת לפמ"ש הב"ח או"ח סימן שס"ב דלא נאמר כלל זה רק היכא דפליגי אליבא דנפשייהו אבל היכא דפליגי אליבא בא דמ"ד לא כאמר כלל זה וגם לפי מה שכתב הרמב"ן בס' הזכות פ' החולץ סימן ו' ניחא ולהנ"ל דרמב"ם פסק כסוגי' דפרק הנחנקין א"ש וק"ל:

דף לג:

גזירה דילמא אתי' לידי תקלה נשמע מזה דאפילו באיסר דרבנן חיישינן לתקלה דהא תותים הוא תרומת פירות דרבנן וכן במסכת סוטה דף מ"ח כתב דאחמור רבנן דלא לעכוב לעצמו ולמכור לכהן דלמא משהי לה גבי' ואתא למאכל והנה במסכת יומא דף י"ג איתא אינו עובד כל היום ופרש"י אבל בלילה עובד דאנינות לילה דרבנן לכך לא גזרו שמא יאכל ויש לחלק אמנם בסוף פ"ק איתא ב"ש אומרים תישפך חבל דילמא אתי לידי תקלה ור"א הוא מתלמידי ב"ש ור"א סובר בשיטות ר"ח סה"כ אין טומאה למשקין כל עיקר וכברה דזה פלוגתא דתנאי היא במס' תרומת פ"ט מ"ב ר"ט אומר ילקטו עני' כהנים ואף דגדולי תרומה הוא דרבנן אפ"ה חייש לתקלה אבל ת"ק דסובר אפילו עניי ישראל מלקים איהו לא חיישי גבי דרבנן לתקלה דילמא אתי למיכל:

טור סימן של"א כתב תרומת מעשר של דמאי מוכרה לכהנים והשה"מ הקשה מדאיתא פ"ב דערלה ת"מ של דמאי עולה בק"א וצריך להרים ומפרש הירושלמי משום גזל השבט ומאי גזל איכא והא מותר למכרה לכהנים וחתני הרב החריף מוה' מאיר נ"י תורץ הלא תוס' במסכת בכורת דף כ"ב ע"ב ד"ה תירם כיון דתירקב ואסור בהנאה לא תירם דכיון דאסור בהנאה ליכא גזל השבט ותירצו משום לא פלוג א"כ גם על הטור י"ל משום לא פלוג:

דף לה:

הקשו תוס' על רש"י דסובר מי פירת הוא חמץ נוקשה מסוגי' דמנחות דף נ"ז דמקשה הש"ס מנחת נסכים מי פירות נינהו ונראה דתוס' רפ"ג כתבו דיש שום לימוד דנוקשה פסול למנחות וא"כ שפיר מקשה הש"ס מכחות נסכים מ"פ נינהו ואי דהוי נוקשה א"כ ל"ל האי למוד דנוקשה פסול למנחות תיפק מדרבנן מנחות נסכים לחימוץ דהלא מי פירות אינו רק נוקשה ומשני מגבלה במים ואולי דעת רש"י דמי פירות עם מים הוא חמץ

גמור ולכך איצטרך לימוד מיוחד על נוקשה (ומשמעות תוס' שם דאם יש כרת בפסח על נוקשה פשיטא דפסול למנחות) ובזה יש לתרץ דירת הטור סי' תמ"ב דנוקשה הוא לר"א בלאו והקשה הב"י דהא הש"ס מיבא ת"כ ואילו נוקשה בעינא ל"ק ונראה דלקמן דף מ"ג מקשה הש"ס דלמא כל לרבות עירובו וקשה איך נימא עירובו בכרת א"כ כ"ש נוקשה למ"ד נוקשה חמיר מחמץ עי"ת א"ם ל"ל לימוד דנקשה פסיל למנחות ומתוס' משמע דאי נוקשה בכרת א"כ הוא חמץ גמור ומהי תיתא דיוכשר למנחה והיינו לשיטת האומרים דליכא למוד מיוחד למעט נוקשה מכרת ועיין בהר"ן ובמהרש"א וע"כ דקושית הש"ס לר"י דסובר דעי"ת חמיר מנוקשה ושפיר מקשה הש"ס אימא עי"ת בכרת אבל נוקשה ליכא כרת ולכך איצטרך למוד גבי נוקשה על מנחה וכיון דאסיק בקושי' על ר"י פסק הטור כר"נ וק"ל:

שם המחהו וגמעו ומסוגי' זה הקשה השה"מ פ"ז מהל' חמץ על סוגי' דחולין דף ק"ך דאמר שם דאי כתב חלב לא אתי' חמץ דלא היתה לו שעת הכושר ואמאי לא אמר הש"ס דה"א דהואיל דאין יוצא משים מצה לא מחייב משום חמץ כקושי' ר"פ ולי נראה דאי לא אמר הש"ס דחלב חמיר דלא היה לו שעת הכושר הוה ילפינן חמץ מק"ו דחלב מה חלב שאינו בב"י אסיר כ"ש חמץ וכיון דאיכא ק"ו אמרינן אהני ק"ו ואהני הקישא כיון דאיכא לאוקמי' הקשא אמילתא אחריתא וכמ"ש תוס' בכורת דף ל"ג ע"א ע"ש ועיין מנחות דף י"ט וכדברי הרא"ם ודלא כמהרש"א במס' קידושין:

שם אבל לא בטבל פשיטא הקשה מ"ו בצל"ח דמאי פשיטא דילמא איצטרך לאסוקי מאן דאית ליה כולל ואני הקשיתי לו דהא נוכל לומר כמ"ש תוס' מס' עירובין דף ל' ד"ה וליפרש וכו' דמקשה פשיטא דשמעינן מרישא מערבין בדמאי משמע אבל לא בטבל וא"כ בסוגי' דהכא ג"כ כוונת הש"ס דפשיטא דשמעינן מהא דיוצאין בדמאי ושוב מצאתי במלחמות ר"פ כ"ש והשיב לי מ"ו דבדברי תוס' מס' עירובין יש לו אריכות דברים אמנם מהא דיוצאין בדמאי הוה מוקמינן אפי' אינו רק כזית ארד וביד ישראל ואפ"ה יוצאין דאי בעי מפקר לנכסי והוי עני וחזי ליה ומני' הוה דייקינן בטבל לא היכא דאינו רק כזית אחת וביד ישראל אינו יוצא וכקושי' תוס' מס' פסחים דף ל"ח הואיל דיש לכהן חלק דמצה בעינן משלכם דילפינן לחם לחם מחלה וטבל לא חשיל לכם כמו באתרוג של טבל אבל היכא שיש לו ב' זתים של טבל דיוכל להפריש או טבל ביד כהן ה"א דיוצא קמ"ל דאפ"ה אין יוצאין במצה של טבל דמי שאיסורו משום בל תאכל חמץ וכו' וכמ"ד אין אסור חע"א ע"כ ודפח"ח אבל דבר זה קשה ג"כ על תוס' מס' עירובין דמאי מקשה הש"ס אבל לא בטבל פשיטא דילמא קמ"ל אפי' היכא דיש לו יותר מב"ס וה"א

כרבי דאמר כל שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות וה"א דמערבין כיון דיוכל להפריש מערבין דאי מרישא מערבין בדמאי ה"א דבדמאי מערבין אפי' היכא דאינו רק ב' סעודות מצומצמות אין מערבין דאי מפרש ליכא שעורא אבל היכא דיש לו יותר מב' סעודות ה"א דמערבין דאי בעי מפריש (וכאן לא שייך לומר מאי פסקא כיון דלא קאי רק אדיוקא) קמ"ל דאפ"ה אין מערבין וכרבנן דאפי' ב"ה גזרו על שבות ובזה י"ל קצת קושית מהרש"א דלמה לא מקשה הש"ס מהא דאיתא במצה של טבל דיש לאוקמי' דאינו רק כזית וא"י משום דבעינן לכם רק דמאי פסקא וכאן לא שייך להקיש משום דאין היקש למחצה כיון דיש לחלק כמ"ש הפ"י:

דף לט.

אדמבשל מחמע והקשה מ"ו בנב"י סי' כ"ה דילמא מיירי שנתבשל במי פירות ולי נראה דקושי' הוא לאביי דסובר מ"פ מחמיצין ובזה מיחא דברי פוס' מס' מנחות דף נ"ג ד"ה אי דר"מ ושמא יש יתור והקשה ברכת הזבח הלא ודאי יש יתור מהא דאיתא מנחות דף נ"ז אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים לחימוץ ואף דמגבלה במים שוב הוי מי פירות ומים דאינו נוקשה ולהנ"ל ניחא דכוונת תוס' דקשה מאי מקשה ש"ס שיאור דמאן אי לר"מ מדלקי עלה וכו' ומאי קושי' דילמא ר' חסדא דהקשה ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור ס"ל כאביי דמי פירות מחמיצין והוא ח"ג וליכא לרבות מאשר תקריבו נוקשה כיון דמי פירות חמץ גמור הא לכך הוצרכו תוס' לומר דאיכא שום רבוי אלא דקשה לרבא דס"ל דמ"פ אין מחמיצין ולדידי' צ"ל דמגבלה במים וא"כ מוכח דנוקשה פסול למנחות דמ"פ עם מים לא הוה רק נוקשה ולמה לי הך רבוי' אמנם אין זה קושי' כ"כ דיש לדחות כיון דלא הוה חמץ גמור צריכי ב' קראי לאיפסולי:

דף מא.

תוס' ד"ה עולא ועיין מהרש"א מה שהקשה ושמעתי מהרב מוה' מיכאל באכראך מפראג זצ"ל דכוונת תוס' דלמא הא דאמר ר"י דא"י במצה מבושל היינו משים דבעינן טעם מצה ולא משום מבטל אפי' דלחם במילתא קמייתא קאי אבל בברייתא דאיתא צלאו ואח"כ בשלו חייב משמע דחייב משום אל תאכלו מבושל דילמא במילתא קמייתא קאי:

דף מב.

ד"ה לאו אמר דהיכא דאיכא לאו הבא מכלל עשה וכתיב לאמור הוא לאו מעלי' וקשה לי א"כ לר"י ל"ל לא תשחוט על חמץ דם זבחי תיפק לי' דקאי בעשה דתשביתו כמ"ש תוס' דף כ"ח וגם כתיב לאמור בראש הפרשה וגם ל"ל לא יראה ולא ימצא אמנם זה יש לדחות אבל הא דכתיב לא תשחוט מאי ארי' משום שחיטות פסח תיפק לי דבלא"ה קאי בלאו

וצ"ל לעבור עליו ב"ב לאוין אמנם תוס' כתבו ברישׁ איזה נשך דהיכא דליכא מלקות לא מוקמינן בלאו יתירא והכא ליכא מלקות דהוא התראות ספק דלמא בטלו בלב (ולפי מה שכתבתי בחבורי במס' חגיגה דע"כ לא כתבו תוס' רק היכא דאיכא לאוקמי אמילתא אחריתא אבל היכא דליכא לאוקמי אמילתא אחריתא מוקמינן אלאו יתירא אף דלא לקי ניחא) רק איתא במס' חולין דף צ"א דתרי תנאי אליבא דר"י אי סובר שמי' התראה או לא ובזה מישב מה שהקשה תוס' מס' מנחות דף נ' ע"ב ד"ר אף דהאי דר"י במנחות קאי להך תנא אליבא דר"י דהתראות ספק לא שמי' התראה ולדידי' ע"כ ל"ל האי דכ"מ דכתיב לאמור לאו אמור דא"כ קשה ל"ל לא תשחוט על חמץ דם זבחי ואי לעבור ב"ב לאוין הלא ליכא מלקות דהוא התראות ס' שמא בטל בלב והך ברייתא דאמר לאו אמור קאי להך תכא אליבא דר"י דה"ס שמי' התראה ו"א מתלמדים השיב דהצל"ח לעיל דף ו' כתב דעל עשה דתשביתו אינו עובר בכל רגע רק כשהוא אינו משבית עד הלילה עובר והוא כעשה דביום השמיני ימול וא"כ לפי"ז שפיר איצטרך לא תשחוט על חמץ וכו' דאם שחט הפסח על חמץ ואח"כ בעירו דבכה"ג לא עבר למפרע על עשה דתשביתו:

דף מג:

כתב רש"י דלא ילפינן מן ו' דוכל משרת דא"כ מאי הקשה הש"ס והאי משרת להכי הוא דאתי וכו' והקשה הגאון בעל אשל אברהם דילמא קושי' הש"ס הוא דא"כ איך יליף הברייתא טכ"ע לכל התורה מק"ו דנזיר הא איכא למפרך דמה לנזיר שכן היתר מצטרף לאסור ונראה דאכתי קשה דמאי הקשה ש"ס דילמא הך ברייתא אתי' כר"ש דס"ל בכל התורה כ"ש למכות ואיהו בודאי ל"ד ו' וס"ל כשיטת תוס' דאפי' עי"ת ס"ל כ"ש למכות וביותר לפמ"ש הכ"מ בפ"א דר"י גופי' סובר דאפילו בנזיר אין היתר מצטרף לאיסור ולא אמר רק לר"ע ובאמת קשה על הכ"מ שכתב דר"י לא אמר רק לר"ע מנ"ל לר"י זה אליבא דר"ע דילמא ר"ע ס"ל ב"כ מלמדין ונראה דר"י סמך עצמו על מתני' דבכורת דף מ"ט ע"א ומסיק הש"ס דר"ע מספקא מדאיצטרך מעלה גבי עירוכין הוה ב"כ ש"מ דס"ל לר"ע דב"כ אין מלמדין:

בהג"ה אשר"י סוף ע"ז כתב דבאיסורי הכאה אפילו נטל"פ אסור ורבים הקשו דא"כ מאי הקשה שילהי ע"ז ולמ"ד נטל"פ מותר ג"מ היכא משכחת הא הוצרכו להגעיל שמא בישלו אסורי הנאה ול"נ לתרץ דהא אסורי הנאה המה שור הנסקל ועגלה ערופה וציפורי מצורע בזה ודאי אין לחוש דמאין היו להם זה באותו זמן רק דילמא בישלו בב"ח דאסור בהנאה ג"ז אינו דהא קושי' הש"ס לר"ש דס"ל נטל"פ מותר והרי ר"ש סובר מסכת חולין דף קט"ז דבשר בחלב מותר בהנאה וגם אין לחוש שמא בישלו בהם גיד הנשה דאסיר

בהנאה לר"ש הא לא יהיב טעם דהא ר"ש סובר אין בגידן בנ"ט וכלאי הכרם בח"ל הוא מדברי סופרים וחתני המופלא מ' וואלף לייפניק נר"ו אמר שבזה מיושב מה שמקשים תוס' במס' ע"ז דף ס"ו לרבנן בפסחים ד' מ"ד דאמרי ג"ע חידוש דקדירה ב"י כמי א"א דלא פגמה פורתא וא"כ נילף דנטל"פ אסור דיש לומר דהני חכמים סברי דבב"ח אסור בהנאה וליכא למילף מג"ע דשמא בשלו בו בב"ח ובא"ה גם נטל"פ אסור ומידי דברי בו אזכרנו עוד הקשה חתני הנ"ל על תוס' מס' מכות דף י"ג ד"ה ר"י שהקשו לר"י לאו דכל כריתות ל"ל והקשה חתני הנ"ל דילמא סובר ר"י כרבי דיליף דהא דעל זדונו כרת הוא מג"ש דעלי' ותוס' כתבו במסכת יבמות דף ט' ד"ה מה דלרבי דיליף מג"ש דעלי' לא חייב קרבן רק היכא דאיכא לאו וא"כ איצטרך לאו שיחייב על שגגתו קרבן והא דאמר לכך יצאה כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות ולא אמר משום דלאו ניתן לאזהרת קרבן דילמא סובר כר' ישמעאל דאמר אפי' לאו שניתן לאזהרת מב"ד לוקין והיינו דלאו ניתן שאם התרו למיתה ממיתין אותו ואם התרו למלקות לוקין כ"כ ה"א דלאו ניתן על זדונו למלקות ועל שכנתו לחטאת לכך הוצרך לומר דיצאה כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות ע"כ: וליכא להקשות לשיטת הגהות אשר"י דילמא בישלו תקרובת ע"ז וע"כ צריך הגעלה ג"ז אינה קושי' דאולי הגה"א ס"ל כהרשב"א בחדושיו למס' קידושין דף נ"ח דתקרובת ע"ז מותר בהנאה דכתיב ויאכלו זבחי מתים לאכילה איתקש ולא להנאה ותוס' מס' ב"ק דף ע"ב נסתפקו בזה ובדברי הרשב"א מיושב דעת רש"י מס' ע"ז דף ע"ג ד"ה רואין וכו' דרבין פליג אדר' דימא וקשה הלא רש"י כתב לעיל דלא מהני קמא קמא בטיל רק בהנאה וא"כ דילמא הא דבעי רבין קיתון של מים הוא להתיר באכילה ונראה דרש"י הוכיח דהאי דרבין ג"כ מיירי רק בהנאה דלרש"י היה ק' מה שהקשה הר"ן על רבין דלמה לא אמרינן חתיכה ענ"נ ותבעי רוב גם נגד היין א"ו דרבין לא מיירי רק לענין הנאה דהוא רק איסור דרבנן ואולי דעת רש"י כהפוסקים הביאו הפר"ח דגבי איסור דרבנן לא אמרינן חענ"נ ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה ב"י י"ד סי' ד' על רבינו ירוחם ועיין לקמן בחדושי למס' חולין בדף ל"ט ע"ב ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה ט"ז בי"ד סי' קכ"ג על ר"ת מסוגי' דחולין דף ק"ו ולהנ"ל ניחא דלכאורה קשה מאי הקשה הש"ס ודלמא מיין נסך הלא הוא רק הנאה דצלה בו כחלי ולרשב"א ה"א הוא דרבנן וס' דרבנן לקולא אמנם הלא בדשל"מ לא אמרינן ס"ד לקולא וכאן הוא דשל"מ דיוכל לשהותם עד אחר י"ב חדש וא"כ מיושב קושי' הט"ז שהקשה דמי הגיד לו שתמדן במים תחילה דלענין זה אמרינן ס"ד לקולא ולא שייך דשיל"מ כיון דאין היתר בא ממילא כדאיתא בי"ד סי' ק"ב בש"ך ס"ק ח' ע"ש וגם דהוא טרחא כמו כלי שנאסר

בבליעת איסר דלא הוי דשיל"מ ע"י הגעלה אמנם קשה לי על רשב"א ותוס' במס' ב"ק דף ע"א שנסתפקו אי תקרובת ע"ז אסור בהנאה מד"ת מסוגי' דחולין דף ל"ט ע"א אלא זביחה דחולין דמיתסרא היכא משכחת ופרש"י דמיתסרא בהכאה וכוונת רש"י דאי אינו אסור בהנאה לא מקשה הש"ס דשפיר יליף ר' יוסי בק"ו ומה במקום שהמחשבה פוסלת בקדשים אפי' בהנאה דהא פיגל אסור בהכאה אין הולך רק אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחוץ דהיינו בהנאה א"ד שלא יהי' הולך רק אחר העובד לזה כתב רש"י בהנאה והשתא אי תע"ז אסור בהנאה רק מדרבנן מאי הקשה הש"ס דשפיר יליף ר' יוסי ק"ו מה במקום שהמחשבה פוסלת אפי' בהנאה דהיינו פיגל אינו הולך רק אחר העובד מקום שאין המחשבה פוסלת בהנאה מד"ת לשיטת רשב"א א"ד שלא יהיה הולך רק אחר העובד וחכם א' השיב דלכך נקט רש"י דמה מת אסור בהנאה דהוא שיטת ר"י בן בתירה ולדידיה ודאי אסור בהנאה מ"ה דטעמי' דרשב"א משום דלאכילה לבד איתקש והרי ריב"ב מקיש ג"כ לטומאה וא"צ מנ"ל להש"ס להקשות דילמא ר"י ס"ל כחכמים דפליגי על ריב"ב נראה משום דר' יוסי נימוקו עמו ור' יוחנן אמר הלכה כסתם משנה ולחד לישנא מוקי בש"ס מס' חולין דף י"ג סתם משכה כריב"ב ועיין ע"א דף מ"ט ובזה י"ל כוונת הש"ס בחולין דף ל"ט הא מקמי' דשמעי' מר' יוחנן היינו הא דאמר ר"י הלכה כסתם משנה עוד קשה לי על הרשב"א מסוגי' דסוכה דף ל' והא אמר רבא לולב של ע"ז אם נטל יצא ומאי קושי' דהא רש"י כתב שישמשו לפני' וזה הוא תע"ז דאינו אסור אלא מדרבנן לכך אם נטל יצא אבל לולב של אשרה אסור הן התורה דכתיב לא ידבק בידך ונראה דביבמות דף ק"ג אמר רבא סנדל של תע"ז אם חלצה פסולה והקשה בס' כפות תמרים הא בעינן כעין פנים ונראה דרש"י סובר כר"ת במס' ע"ז דף ל"ב דריב"ב וחכמים פליגי אי בעינן כעין פנים וריב"ב לא בעי כעין פנים וסובר רבא כריב"ב דאשכחן כמה סתמא דמתני' כריב"ב ולריב"ב דמקיש למת אפילו לטומאה כ"ש דמקשינן לא"ה וכיון דרבא סבר כריב"ב ניחא סוגי' דסוכה ומיושב ג"כ מה. שהקשה בס' דברי אמת דמאי הקשה ש"ס בפסחים דף כ"ב ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז והלא אינו אסור מד"ת ולהנ"ל ניחא דקושית הש"ס הוא לריב"ב דודאי גם איהו ס"ל דדם מותר בהנאה וקצת קשה לי על ר"ת דכתב דריב"ב וחכמים פליג אי בעינן כעין עבודת פנים מסוגי' דע"ז דף נ"א דמקשה ש"ס על רב דבעי זריקה משתברת מהאי דפרכילי ענבים ומאי קושי' דילמא רב ס"ל כחכמים דבעי כעין פנים והברייתא דפרכילי ענבים אתי כריב"ב אם לא שבועה יש ג"כ עכשיו בשאלה ע"כ והנה לאמימר דסובר אפי' אכלה כולה נשאל עלי' ג"כ י"ל דאותו חמור כבר מת ושוב אינה בשאלה וגם אולי סובר אמימר כרשב"ל דאיסר הבא ע"י

עצמו לא חל ע"י כולל וגם א' מתלמידי הרבני בן בתי מהו' מנדל כהן כרו הקשה דאכתי הוי למיחשב שבועה שלא אחריש שדה זו בין בחול ובין בי"ט וחרש דשוב ג"כ ליתא בשאלה לרבא ולי נראה לתרץ שיטת רש"י דהנה בס' טורי אבן הקשה דלמה לא חשיב ג"כ לאו דבל תאחר דאיתא בריש נדרים אמר ר"א נזיר שטמא עצמו במזיד עובר בבל תאחר דהיינו אם נשתהה בטומאתו ג' רגלים וגם ע"ז הקשה הנ"ל הא הוי לאו שאין ב"מ [ולדידי לא קשה כמ"ש תוס' שבועות דף י"ז ד"ה או דתחילת לבישה היה ע"י מעשה ועיין במ"ל סוף פ"ג מה' ביאות מקדש וברשב"א ריש נדרים] ולא קשה דהא ר"א אמר להדי' במסכת זבחים דף כ"ט ע"ב דלאו שאין ב"מ לוקין וא"כ מתני' דיש חורש יש לאוקמי כמ"ד לאו שאין ב"מ אין לוקין ולכך לא חשיב לאו דבל תאחר וא"כ מתורץ קושית תוס' דהמקשה לא רצה להקשות מחמור דאיתא ג"כ בשאלה הייתי אומר דבאמת לא חשיב לאו דמעילה וחשיב נזיר בתרתי משום לא יטמא ומשום ב"ת ואתי' כמ"ד לאו שב"מ לוקין ורש"י דמפרש משום מעילה ולא מפרש משום ל לדמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין דא"כ מצינו סתם מתני' דסובר לאו שאב"מ לוקין וקשה הלא במס' שבועות דף ג' מקשה הש"ס במאי אוקמתא למלקות א"ה קשי' דר"י אדר"י וקשה דלמה מקשה הש"ס קושי זה במס' שבועות השנוי' בתר מסכת מכות כדאיתא שם מכדי תנא ממכות קא סליק ולמה לא מקשה ש"ס במס' מכות על מעני' דיש חורש דלוקה משום בל תאחר דהוא לאו שב"מ והלא ר"י אמר הלכה כסתם משנה ואיהו אמר לשב"מ אין לוקין לכן כתב רש"י דנוכל לומר דמלקות אחד הוא משום מעילה עוד י"ל דבמקדשין לא רצה להקשות דאיכא לאוקמי שהקדישו ע"ד רבים דליתא בשאלה וגם המקשה אסיק דבר שגם עכשיו בשאלה לא חשיב והא דמקשה מנזיר אף דאיכא עד"ר דליתא בשאלה כראה דהמ"ל פ"ו מהל' שבועות כתב בשם הרשב"א דאם כשבע עד"ר ועבר על שבועתו מתירן לו והיינו שנא יכשל להבא והכי במוקדשים של בדק הבית לא שייך שיתירו לו שלא יכשל להבא דכיון דמעיל נפקא לחולין ואין כאן מכשול עוד אבל נזיר אף שראינו שעבר על נזירתו מתירן לו שלא יכשל להבא גם י"ל דלכך מפרש רש"י דנקיט חמור של בדק הבית ולא מפרש כמו שפירשו התוס' דכלאי הכרם וכלאי זרעים חשיב בתרתי דאתי' כר' אושי' דא"כ היא גופה קשה למה לא חשיב ג"כ לאו דמעילה כמו שהקשה תוס' משום דאינו חייב רק בש"פ לא ניחא לרש"י לכך מפרש משים מעילה ומתני' לא אתי' כר' אושי' ועיין ריטב"א שילהי מכות אבל המקשה לא רצה להקשות מחמור דילמא באמת לא חשיבי מעילה וחשיב כלאים בתרתי והא דלא חשיב מעילה משום דאיתא בשאלה אבל למסקנא דחשיב אף מידי דאיתא בשאלה ניחא לרש"י דחשיב מעילה ולא חשיב כלאי

זרעים וכלאי כרם בתרתי וניחא לרש"י לפרש ככ"ע אף למאן דפליג על ר' אושי' עוד י"ל דרש"י הוצרך לפרש משום מעילה דקשה לרש"י קושית עוס' דלמה לא חשיב שור פסולי המוקדשין א"כ לא רצה להקשות מחמור דהא דלא חשיב מעילה וחשיב כלאי זרעים וכ"ה יהיה צריך להביא הא דר' יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשין יותר ניחא להקשות מסיפא דמתני' וק"ל:

בשם הרב הגאון מהו' אברהם בעק זצ"ל שהי' אבדק"ק האליטש חותנו של הרב מ' יחזקאל זצ"ל בן המחבר זצ"ל:

הרמב"ם פ"ה מהל' תמידין ה' י' כתב אין אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את היו"ט ובפ"ק לענין הלחם כ' ואין עשייתן דוחה יו"ט שנאמר הוא לבדו לכם ולא לגבוה עכ"ל והקשה בס' עולת חדש חדא למה לא הוקדם ליכתוב טעם זה דלכם גבי לחם הפנים ותו דגם בשתי לחם אין בו צורך דהא הש"ס לא הוצרך לטעם דלכם אלא לר"ח אבל אנן קי"ל כרבה דאמרינן הואיל בלא"ה לק"מ ואמר הגאון הנ"ל דבר נחמד דהנה במס' ביצה בסוגי' דמתוך דעת רש"י דלא בעינן צורך קצת רק מדרבנן והקשו עליו בתוס' מסוגי' דהכא דפליגי רבה ור"ח באופה מי"ט לחול אם לוקה ופלוגתיי' בהואיל תיפק לי' דבל"ה לא לקי מטעם מתוך א"ו דצריך צ"ק מדאורייתא ולישב שיטת רש"י תירץ הפר"ח דרבה דאתקיף שם דף י"ב ס"ל הכי גם להמסקנא ר"ח ס"ל כוותי' וא"כ לכ"ע לא אמרינן מתוך ולא קא מפלגי רק בהואיל והנה בדעת הרמב"ם אי ס"ל כרש"י או כתוס' פליגי הה"מ והפר"ח דה"ה ס"ל דרמב"ם סובר כרש"י והפר"ח הוכיח דס"ל כדעת התוס' ולפי"ז לא מיבעי לדעת הה"מ וודאי הוצרך הרמב"ם לומר הטעם דלכם ולא לגבוה דהא לכאורה קשה לס"ד דהמקשין דלא אסיק אדעתי' הא דלכם ולא לגבוה אמאי לא פריך רק לר"ח ולא לרבה ליפרוך אכ"ע דלידחי י"ט מטעם מתוך ואף דבעינן צורך קצת היינו רק מדרבנן ואין שבות במקדש אמנם זה אינו דהא הסוגי' קאי הכא לרבה ולר"ח דס"ל לתרווייהו לפי שיטת רש"י דלכ"ע לא אמרינן מתוך רק ב"ש וב"ה בעירוב והוצאה לי"ט קא מפלגי ומש"ה לא מצי פריך רק לר"ח ולפי"ז לדידן דמסקינן דפליגי במתוך וקי"ל מתוך אף דקי"ל כרבה דאמרינן הואיל אפ"ה קשה דלידחי אפיית שתי לחם י"ט משום מתוך והוצרך הרמב"ם לטעם דלכם ולא לגבוה אלא אפי' לשיטת הפר"ח דס"ל להרמב"ם כהתוס' ג"כ א"ש ויתישב ג"כ קושי' א' דהמג"א בסי' תמ"ו סק"ג כתב הטעם על המוצא חמץ בביתו ביו"ט כופה עליו כלי דאסור לשורפו ואע"ג דקי"ל מתוך משום דבעי צורך היום קצת ומצוה לא הוי צ"ק וכתב שם וז"ל מיהו בתוס' פסחים דף ה' ע"ב משמע דמותר לשורפו דכיון דיש מצוה בשריפתן מיקרי צורך היום וצ"ל דזה להס"ד

דאך ביום הראשון היינו בי"ט אבל להמסקנא דביום הראשון היינו מערב י"ט א"כ אסור לשורפו ביו"ט ועיין במחצית השקל שם היוצא לנו דמצוה שזמנה היום מיקרי צ"ק רק מצוה שאין זמנה היום לא הוי צ"ק ולפי"ז גם לשיטת תוס' תיקשה על המקשן למאי דלא אסיק אדעתי' לכם ולא לגבוה לפרוך לכ"ע לידחי שתי הלחם י"ט מטעם מתוך ואי משום דבעי' צ"ק הא שתי הלחם חובת היום נינהו והוי מצוה שזמנה היום והוי צ"ק בשלומא גבי לחם הפנים כשחל ע"ש בי"ט א"ש דלא פריך רק לר"ה דלידחו י"ט אבל לא לרבה ואי משום מתוך הא בעי' צ"ק ולחם הפנים בי"ט שחל בע"ש הוי מצוה שאין זמנה היום עד למחר ולא הוי צורך קצת אבל גבי ש"ה וודאי קשה ליפרוך אכ"ע מטעם מתוך וצ"ל דמטעם מתוך לא הוה מצי למיפרך דאיכא לאוקמא בת"ק דרשב"ג כר"ע דל"ל מתוך ולא פריך אלא לר"ח לפי"ז לדידן דקי"ל מתוך באמת אף דקי"ל כרבה קשיא לן בשתי הלחם אמאי לא דחי י"ט מטעם מתוך והוצרך הרמב"ם לטעמא דלכם ולא לגבוה ומתורץ גם קושי' א' דבלחם הפנים לא הוצרך לטעמא דלכם ולא לגבוה כקושיין דהא לא פריך הש"ס מלחם הפנים רק לר"ח אבל לא לרבה דקי"ל כוותי' ואי משום מתוך הא בעי' צורך קצת ומצוה שאין זמנה היום לא הוי צורך קצת:

ועוד יש לתרץ דהנה הפלתי בי"ד ק"ח הקשה אמאי אין ש"ה דוחה י"ט הא אין התנור מקדש וא"כ יוכל לאפות ש"ה עם איזה ככרות לעצמו ואז מותר משום דהפת נאפה יפה למאי דקי"ל כרשב"א בשלומא לשיטת תוס' בביצה שצריך גם לסברת הואיל דלא שייך התם בש"ה אבל לשיטת תוס' בפסחים קשה וי"ל דתוס' בפסחים לא הקשו אלא מצד מתוך וזה לא שייך בש"ה דכתיב לכם ולא לגבוה ואין מקום להקשות אלא למאי דקי"ל כרבא דהלכה כרשב"א דסובר פת נאפה יפה הוי צורך ממש אבל ז"א דהא לא סמכינן אסברת פנ"י אלא בצירף הואיל והואיל לא שייך בש"ה כמ"ש הפלתי ולפע"ד נראה למאי דס"ד דהמקשה דלא ידע מלכם ולא לגבוה אמאי לא פריך גם לרבה דלישתרי אפיית ש"ה בי"ט ע"י שיאפה לעצמו איזהו ככרות משום סברת פנ"י דלכ"ע זה מקרי צורך קצת ומטעם מתוך אמנם י"ל דאיכא לאוקמי כר"ע אבל לדידן דקי"ל מתוך הוצרך הרמב"ם הטעם לכם שלא תקשה לישתרי ע"י שיאפה לעצמו ג"כ איזהו ככרות ומשום דהפת נעשה יפה ודברי פי חכם חן:

דף מה:

המבשל ג"ה בחלב הקשו ליתני ג"ה של נבלה ומ"ו בצל"ח תירץ דהאי תנא ל"ל כולל ואפ"ה משום בב"ח חייב כדאיתא בחולין דף קי"ד ע"ב דלהכי אפקי רחמנא אכילה בלשון בישול כשם שלוקה על בשולו כך לוקה על אכילתו ואידך דאמר להיפך סובר

כר"י מס' יומא דף ל"ו ואתי' הברייתא כריה"ג ואין לוקין על נבילה דהוי לאו הניתק לעשה וחתני מ' וואלף לייפניק ני' הקשה דאכתי קשה ליתני ג"ה של טרפה ונראה דוודאי להך גירסא שכתבו שם תוס' במסכת יומא שנמצא בספרים לאו דנבלה וטריפה איכא בנייהו א"כ ניחא אך להך גירסא דלא גריס טריפה אולי סברי דא"ה הוא מוסיף והאי תנא כולל לית ליה אמנם בב"ק הוי איסר מוסיף. ראיתי בספר אבן העוזר שכתב דלמאן דיליף דאין שורפין ק' ביו"ט מדכתיב עש"ב או מדכתיב והנותר ממנו עד בוקר אם עבר ושרף אינה לוקה דהוי רק עשה ולדידי מספקא דאיכא למימר אהדרינא קרא לא"ק כמו הגוזז בפ"ה ועיין ביצה דף י"ב ד"ה השוחט:

תוס' ד"ה ועייל תימה לר"י ליתנא ג"ה של נבלה והקשה מ"ו בצל"ח דלמא הך ברייתא לית לי' כולל והא דחל בב"ח על גיד הוא כדאיתא במסכת חולין ועיי' לעיל ד"ה המבשל וי"ל דהנה תוס' מסכת זבחים דף ע' הקשו למה לי קרא דנבלה חל על חלב תיפק דהוא איסר כולל ואי דיליף מיניה דלמא שאני חלב דהותר מכללו ובתשו' מנחם עזרי' תירץ דבאמת ילפינן מיניה ואי דמה לחלב שהותר מכללו זה לא מחשב פירכא דבבהמה קאמרינן ובבהמה לא אישתרי כדאיתא פסחים דף כ"ג ע"ש ור"ש דמחשב זה לפירכא איהו לא ס"ל כולל וא"כ שפיר הקשה הר"י ליתני ג"ה של נבלה ואי דלית ליה כולל היא גופי' קשה למה לא ילפינן כולל מהא דגלי' רחמנא דנבלה חל על חלב ואי דמה לחלב שהותר מכללו י"ל בב"ח יוכיח דמחידוש ג"כ מצינן למיעבד יוכיח כדאיתא ריש פ' א"נ ריבת יוכיח ועוד לר"ש לא קשה למה לא יליף איסר כולל מהא דגלי רחמנא דנבלה חל על חלב משום דאיכא למפרך מה לחלב שהותר מכללו ולר"ש ליכא למימר בב"ח יוכיח דהא דאיתא בש"ס להכי אפקי' רחמנא אכילה בלשון בישול הוא דוקא אי ילפינן איסר אכילה מג"פ לא תבשל אבל ר"ש יליף במסכת חולין דף קט"ז מג"ש קדש קדש ולא אפיק רחמנא אכילה בלשון בישל:

(והנה תוס' במסכת חולין דף קט"ו ע"ב ד"ה כלאי כתבו דלא מקרי הותר מכללו רק היכא דכתיב כל, ובמס' יבמות דף ה' ע"ב תוס' ד"ה כולה הקשו דילמא שאני כלאים דהותר מכללו אצל בגדי כהונה והרי גבי כלאים לא כתב כל וגם קצת קשה מסוגי' דריש אלו נערות מה לחובל בחבירו שהותר מכללו וגם במסכת פסחים דף ס"ב ואל תוכיח טומאה שהותר מכללו לכן לולי דברי תוס' נראה דאיסי ב"י דיליף בב"ח מערלה סובר כר' יודה במסכת פסחים דף כ"ג לכם להוציא נטוע לרבים וא"כ גם ערלה הותר מכללו אצל נטוע לרבים):

וא"ל דמהאי דחל נבלה על חלב ליכא למילף כולל דשם הוא איסר מוסיף דמעיקרו מותר לגבוה ז"א דקרא סתמא כתיב וחלב נבלה משמע אפילו בעלת מום וגם בתמימה לא איצטרך קרא כיון שהוא מוסיף ובאמת תוס' במסכת חולין דף קי"ד כתבו דשאני נבלה דמטמא אבל הר"י אולי לא ס"ל הך סברא רק כשיטות תוס' זבחים הנ"ל דלא נחת להך סברא וגם נראה לתרץ קושי' הר"י הא דלא חשיב נבלה דודאי לר' ירמיה במסכת יומא דף ל"ה דמוקי פלוגתא דר"י ור"ע אי לוקין על לאו דנבלה א"כ מוקי הך ברייתא כר"י ומ"ד שם ביומא דלכ"ע לוקין ואפ"ה נוכל לומר דהברייתא לית לי כולל ואפ"ה חל בב"ח על ג"ה דשאני ב"בח דרחמנא רבי' דכתב גדי לרבות חלב ומתה ולא חשיבא ליה הך פירכא דהותר מכל ועיין חולין דף קי"ג ופסחים דף כ"ג אבל שאר אסורים ליכא למילף מבשר וחלב דחידוש הוא כמ"ש תוס' חולין דף ק"א וחכם א' הקשה על תשובת מ"ע הנ"ל הלא ריה"ג דמסיק שם בפסחים דף כ"ג לתירץ השני דיליף גיד מק"ו דחלב ולא חשיבא הך פרכא דהותר מכללו ולמה לא יליף מהא דנבלה חל על חלב ונראה דמהאי דנטמא בשר ואח"כ נטמא הגוף לא קשה דילמא להאי סוגי' דטומאת בשר חמירא דלית ליה טהרה במקוה וקל על חמור לא חייל בכובל והאי דאוכל ג"ה של נבלה כראה דכמו שכתב הרשב"א דסוגי' דחולין קאי לשנוי' בתרא דפסחים דלרי"ה ג"ה מותר בהנאה וע"כ צ"ל דהך שנוי' קמא באמת חכמים דפליגי על ר"מ באוכל ג"ה של נבילה לאו רי"ה הוא רק תנא אחר ס"ל לתשובה מ"ע להיפך דסוגי' דחולין קאי לשנוי' קמא דפסחים:

ובזה הענין נראה לתרץ מה שהקשה הריטב"א במסכת חולין דף קי"ג למ"ד מבשל חלב בחלב איבה לוקה דאחע"א א"כ חד גדי מיותר דלמעט טמאה לא איצטרך ול"נ דאכתי איצטרך גדי למעט טמאה באופן שהוא בבת אחת ועל דרך שכתבו תוס' מס' זבחים דף מ"ה ע"ב ד"ה אבל העצים כגון שהובא ב' שערות לאחר שנתבשל בשר טמא בחלב דזה מחשב איסר ב"א קמ"ל גדי להוציא טמאה והא דפוטר חלב בחלב היינו לאותן שהביאו ב"ש קודם שנתבשל החגב בחלב ועוד י"ל דמ"ד אינה לוקה מוקי חד גדי לרבות מתה דהוא מוסיף דאיהו סובר כאחרים במס' ע"א דף ס"ד איזו גר תושב שקיבל כל המצות חוץ מאכילת נבלה והשתא איסר בב"ח הוא מוסיף דמעיקרא כשהיא מתה מותר לגר תושב ועכשיו כשנתבשל בחלב אסור גם לגר תושב ומגו דאתוסף לגר תושב איתוסף לכ"ע אבל חלב בחלב אינה מוסיף ואפי' לשיטת רש"י דאיסר הנאה הוא מוסיף אולי ס"ל כר"ש דבב"ח מותר בהנאה וכה"ג יש לתרץ מה שהקשה מהרש"א בחולין דף ק"ב דלמה לי קרא דאב"ה לא חל על טמאה תיפק דטומאה קדים ול"ל כל שבשרו מותר ולהנ"ל ניחא דאיצט' קרא למ"ד לאברי' עמדת למי שהביא ב' שערו' אחר שנולדה הטמאה

דלדידי אמ"ה ואיסר טומאה בהדדי קאתי גם י"ל דמ"ד לאברים עומדת ס"ל כר"ש דקלוט במעי פרה מותר וכשנולד אסור כדאיתא פ' בהמה המקשה וא"כ כל שבשרו מותר בקלוט מן הפרה דאז איסר אבמ"ה ואיסר טומאה בהדדי קאתי' קמ"ל קרא דלא מחייב משום אבמ"ה גם י"ל כגון שחישב לאכילת אבר ודע דקושי' מהרש"א לא קאי רק לאבי' שם בחולין דף ק"ב דלאינך ה"א דנוהג בטמאה דהוא מוסיף: עוד י"ל קושית מהרש"א במסכת חולין שהבאתי די"ל דמ"ד לאברים עומדת סובר כשמואל במסכת נדה דף נ"ד דשסועה הוא ברי' שיש לה ב' גבין דבמעי אמה שרי וא"כ איסר טומאה ואמ"ה בהדדי קאתי ואיצטרך קרא למעוטי ובהאי ענין קשה לי על מ"ו בצל"ח במסכת פסחים דף צ"ה הפסח שבא בטומאה לא יאכלו זבין ומצורעין שייר' ובברייתא דקתני ואם אכלו פטורין ולמה לא חשיב מצורעין וכתב מ"ו דלא אתי איסר טומאת הגוף וחייל על איסר שלא למנוייו ע"ש ולדידי קשה הרי משכחת כגון מצורע שהובא ב"ש אחר שנזרק דם הפסח דקטן בן יומו מטמא בנגע וא"כ איסר שלא למנוייו ואיסר טומאת הגוף בהדדי קאתי וכה"ג כתבו תוס' זבחים דף מ"ה עיי' נדה דקטן ב"י מטמא בנגע גם מ"ש מ"ו בשם אחד דלכך לא חשיב המשנה מצורע דפסח נאכל בירושלים ומצורע משולח ל"ג מחנות שמעתי מאחד מן תלמידי (הוא ניהו בנו הרב מ' יחזקאל זצ"ל) דאכתי הוי לי למיתנא מצורע בימי ספורו דהיינו אחר שהביא ב' צפרים דאז מותר לכנוס למחנה ועיי' פי"ד דנגעים מ"ב וכן מבואר ברמב"ם פי"א מהל' ט"צ דלאחר שהביא ב' צפרים ותגלחתו טובל ונכנס לפנים מן החומה ומונה ז' ימים ובז' ימים הללו הוא אב הטומאה א"כ משכחת מצורע לפנים מן החומה:

דף נט.

סד"א הואיל וכתיב הקשה מ"ו בצל"ח למאי איצטרך האי ס"ד הלא בלא"ה מאי חשיבת דקטורת מנרות ומסברה ה"א איזה שירצה יקדים ואיצטרך אותו להקדים קטורת לנרות והנה י"ל כיון דקטורת מכפרת על לשון הרע כדאיתא יומא דף מ"ד יבוא דבר שבחשאי וכו' [ואולי גם קטורת דכל השנה כן] ומכפר עדיף כדאיתא יומא דף ל"ג ובס' מאמר אברהם כתב בשם הגאון מ' ברוך זצ"ל כתב דה"א קטורת קודם כדאיתא שם דכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא ואין מעבירן על המצות ע"כ:

שם הואיל וכתיב הקשה מ"ו לא ניכתב הסמוכים כלל ולמה תלה הקטורת בנרות ומה מועיל הקישא ונראה לפי מאי דאיתא במסכת מנחות דף נ' אין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת דכתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטרנה ואי לאו דעביד הדלקה באורתא וכו' ופרש"י כיון דמנורה בערב ה"ה קטורת וא"כ שפיר תלה קטורת בנרות ואידך ברייתא

במנחות דסובר דמחנכין בקטורת של שחר ה"ל כברייתא ראשונה ואיצטרך אותו דלא נימא יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין ערבים וה"א דנרות קודם לפסח ואיצטרך אותו: שם בשאר ימות השנה ופרש"י אם הביא שלמי נדבה הקשה מ"ו הלא טעונין סמיכה וכיון שהוא מחוסר כפורים איך יסמך והנה תוס' מס' גיטין דף כ"ח ע"ב ד"ה והא כתבו הא דערל וטמא משלחין קרבנותיהן ולא קפדינן על סמיכה כגון שהיה עובר על בל תאחר וא"כ הכי נמי יש לאוקמי' בכה"ג:

דף נט:

והא איכא עולה הקשה בס' אור חדש דלמא גם ר"ח סובר אין לינה מועלת בראש המזבח וא"כ עולה מעלה ולינה בראש המזבח רק בחטאת בהמה לא רצה לאוקמי ומעלה בראש המזבח משום דקשה לי' קושית הש"ס כל כונה דלא מקטרי אימורין כהנים לא מלי אכלי בשר ונראה דבמס' זבחים דף פ"ז איתא ר"ח אמר עמוד השחר עוכלתן אמרי דבי רב טעמי' דר"ח ק"ו מה חצות וכו' וכתבו תוס' שם דרבה לטעמי' דס"ל אין לינה מועלת בראש המזבח וא"כ ר"ח דאית לי' הק"ו סובר דלינה מועלת בראש המזבח דאל"כ איכא למיפרך מה לחצות דעושה עיכל בראש המזבח אע"כ סובר דלינה מועלת בראש המזבח:

דף סד.

ד"ה טמאה ואין נראה לר"ת וכו' ולחומר הקושי' נראה לתרץ קצת דיש סברא לומר דפסח בעי עקירה אפי' אם עשה פסח ראשון מ"מ דעתו שיהיה פסח כגון אם יצטרך אחד לפ"ש יתן לו א"כ דעתו שיהי' לפסח ולא לשלמים [גם יש סברא אפי' אם לא עשה פסח ראשון אולי ימצא מובחר ממנו כמו ששנינו במסכת יומא ואם השני מובחר ממנו יביאנו] וא"כ רישא דקתני לשמו פטור הא סתמא חייב מיירי כגון שהיו רובן טמאי מתים ומעוטין זבין דסובר ר"ה דף פ' דאין תשלומין לפסח הבא בטומאה דבכה"ג בוודאי דעתו לשלמים שאינו ראוי' לפסח שני דאין תשלומין לפסח הבא בטומאה:

דף סו.

הנה מ"ו בצל"ח תמה על מהרש"א שהקשה דלמה לא ילפינן פסח דדחי שבת משעירי רגלים והקשה דשעירי רגלים לגבי פסח מיחשב תדירי שהמה ג"פ בשנה ול"נ להוכיח כשיטת מהרש"א דבמסכת שבועות דף ט' מקשי ש"ס שעירי רגלים מנ"ל אי מדיה"כ שכן כפרתן מרובה ומהרש"א שם הוכיח דהך פירכא כפרתה מרובה אינה רק פירכא כל דהוא והא דפריך שכן כפרתה מרובה היינו משום דבלא"ה ליכא למילף מחיצון דחיצון גופא נלמוד מהקישא דפנימי ודבר הלמד בהיקש מספקא לש"ס בזבחים אי חוזר ומלמד בב"א רק דלא נילף מר"ח ואי מה לר"ת שכן תדיר יוה"כ יוכיח אבל השתא דאיכא פירכא

ליבא למימר תוכיח כמ"ש תוס' שם ד"ה שכן ומעתה אי נימא דרגלים מקרי תדיר לגבי פסח א"כ ה"ה המה תדיר נגד יוה"כ א"כ קשה מאי מקשה ש"ס במס' שבועות דף ט' שעירי רגלים מנ"ל הלא איכא למילף מק"ו דחיצון שאינה תדיר דאינו רק פ"א בשנה מכפר על טומאת מקדש רגלים דהמה תדירי שהמה ג"פ בשנה כ"ש שיכפרו על טומאת מקדש ואף דחיצון גופי נלמד מהקישא הלא איתא בזבחים דף מ"ט דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בק"ו והאי פירכא דכפרתו מרובה אינה רק פירכא כ"ד אלא צ"ל דרגלים לא מקרי תדיר להיותן חלוקים אמנם בעיקר ס' מהרש"א שכתב דכפרתן מרובה אינה רק פירכא כ"ד קשה לי מדברי תוס' מס' שבועות דף ט' ד"ה אף ואין להקשות ונילף מהאי בנין אב דליכפר נמי אכפרה דחיצון וכו' ועוד לענין זה איכא למיפרך מה ליוה"כ שכפרתה מרובה ולשיטת מהרש"א קשה א"כ תפשוט הא דמספקא לש"ס בזבחים דבר הלמד בהיקש אי חוזר ומלמד בב"א תיפשוט דאינו מלמד דאי מלמד קשה נילף מהאי בנין אב דליכפר ר"ח נמי אכפרה דחיצון ואי דמה ליוה"כ שכפרתה מרובה הלא הוא רק פירכא כ"ד ועוד קשה לי מדברי תוס' מס' חולין דף כ"א ד"ה כמשפט ובמס' יומא דף ל' ע"א שהקשו מה ליום הכיפורים שכפרתה מרובה ושם הוא חדא מחדא:

שם תוס' ד"ה אלא תימה וכו' הקשה מג"ש דלמא ר"ש דריש משמעות דמועדו ונראה דאי נימא דר"ש דריש משמעות דמועדו וגם הא דדחי שבת ג"כ משמעות דמועדו קשה הא דאיתא במסכת יומא דף מ"ו ע"ב שבת דהותרה בציבור וכו' טומאה דחוי' והנה ר"ש הוא דסבירי ליה טומאה דחוי' וקשה כיון דשבת וטומאה מחד קרא ילפי מ"ש שבת דהותרה וטומאה דחוי' א"ו דיליף הא דדוחה טומאה מקרא אחריני:

שם ואיתקש ב"ק לזב הקשה מהרש"א הא אף אי ב"ק במשהו איכא למילף במה הצד ונראה לתרץ דהנה וודאי אפי' אי נימא דזב צריך כחתימת פי אמה מ"מ ראי' ראשונה של זב דמטמא במשהו כמו ראיה ראשונה של זב דמטמא באונס כמו דאי' במסכת נדה דף ל"ה ראיה ראשונה של זב מטמא באונס דלא מצינו לו טומאה רק מדכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה שכבת זרע מטמא באונס אף ראי' א' של זב וא"כ ממילא נמי אמרינן מה שכבת זרע מטמא במשהו אף ראי' א' של זב מטמא במשהו וא"כ לא נוכל למילף במה הצד מזב ומבעל קרי דאכתי איכא למפרך דמה להנך שמטמא במשהו דנהי דזב צריך כחתימת פי האמה מ"מ משכחת גבי זב מיהת דמטמא במשהו היינו בראיה ראשונה וכה"ג כתב רש"י ד"ה ואסור ע"ש וא"כ איכא למפרך דאכתי יש צד חומר בזב שמטמא במשהו מיהת בראי' ראשונה ועיין רשב"א שבת דף קל"ב שכתב דפירכת סובבים על הכלל ובאמת דבר זה צריך שקידה בכמה מקומות עיין תוס' זבחים

דף י' ד"ה חטאת בשמיעת קול ושם דף ק"י מה לשחיטה וכו' וע"ש ריש פ"ב גבי יושב ועיין מכות דף י"ט כיון דאיכא בכורי גר ובריש קדושין כסף באשות לא אשכחן ועיין נדה דף נ"ח ובחדושי רמב"ן ריש יבמות מה לפסח שבכרת, והנה מהרש"א כתב לתרץ דש"ס ידע דאיכא פירכא כ"ד ואמה הצד פרכינן פכ"ד דצד חמור הוא רק פירכא כ"ד ע"ש והנה לסברת הריטב"א בחידושיו למס' מכות דף ד' על הא דאמרינן ור"י צד חמור לא פריך משום דצד חמור הוי פרכא כל דהוא ולא ס"ל מאי דאמרינן דעל מה הצד פרכינן פרכא כל דהוא קשה קושי' המהרש"א דלמה צריך הש"ס לומר ואיתקש ב"ק לזב הלא נוכל למילף במה הצד ואף אם איכא פירכא כ"ד מה בכך דילמא גם ר"ש סובר בהא כר"י דלא חיישׁ לפירכא כ"ד וי"ל דבאמת הוי מצי הש"ס לתרץ כן כיון דבל"ה איתקש ב"ק לזב כדאית' נדה דף ל"ה וגם נראה כיון דלרב חסדא דאמר מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו לוקה צריך לאוקמי כר"ש ואם נימא דגם ר"ח לא חש לפירכא כ"ד ממילא סובר לאו שאין בו מעשה לוקין דנוכל למילף מעדים זוממין ומוצא שם רע כדאיתא ריש מכות ועיין בפ"י שכתב דהאי פירכא מה למוציא ש"ר שכן קנס גם כן הוא פירכא כ"ד והלא שמעינן לר"ח במסכת מכות דף כ' מאן דאכל תמרי בארבילי לוקה ופרש"י דלאו שאין ב"מ אין לוקין [רק די"ל דאפ"ה ס"ל לר"ח לשב"מ אין לוקין דכתיב לעשות וגם על דברי פ"י שכתב דפירכא דקנס הוא רק פירכא כ"ד קשה איך הקשה מעיקרא למוציא שם רע שכן קנס הלא מחדא לא פרכינן כ"ד] ויותר כראה דניחא לש"ס לומר דס"ל כר"נ דזב צריך כחתימת פי האמה דזה שמעינן להדיא בברייתא והקישא דאיתקש ב"ק לזב ג"כ כזכר להדי' ומפורסים במס' נדה דף ל"ה משא"כ הא דצד חמור לא פריך לא נזכר בהדי בברייתא והיה צריך להביא האי דר"י ריש מכות יותר ניחא להש"ס לומר דר"ש בע"כ סובר כר"נ ובזה ניחא קושי' תוס' במסכת נדה דף מ"ב תוס' ד"ה ע"כ ודע דמדברי הריטב"א דר"י דלא פריך צד חמור לא ס"ל דעל מה הצד פרכינן פירכא כ"ד קשה מסוגי' דשבועות דף ט' מה ליה"כ שכפרתו מרובה ושם אליבה דר"י קיימינן ומהרש"א כתב שם דהוא פירכא כ"ד: תוס' ד"ה כה"ג וכו' דא"ל ט"מ יוכיח וכוונת התוס' דזב נוכל למילף במה הצד מט"מ ושרץ וקשה לי דאכתי איכא למפרך דמה להנך שמטמא במשהו ואף דבמת בעי כזית מ"מ מצינו במת פעמים שמטמא במשהו כגון אברים אין להם שיעור ועל מה הצד פרכינן פרכא כ"ד וכמ"ש רש"י ד"ה ואסור ועיין רמב"ן יבמות בסוגי' דעלי' דפריך הש"ס מה למילה שכן בכרת ואף דאם נימל לאחר ח' שוב ליכא כרת מ"מ כיון דמשכחת מיהת לפעמים צד כרת אמנם ר"ש לטעמי' דס"ל חולין דף קכ"ט דאבר מ"ה צריך כזית בשר רק מאי הקשה הש"ס ור"י שפיר קאמר ר"ש דילמא ר"י ס"ל אברים אין

להם שיער ואי דקושי' הש"ס הוא דיאמר זב ואל יאמר מצורע דילמא ר"י לא ס"ל זב צריך כחתימת פי האמה רק זה אינו דאי ס"ל זב מטמא במשהו א"כ יאמר ט"מ ואל יאמר זב ואי דמה לט"מ שמצינו לפעמים במשהו הא גם זב מטמא במשהו ואם סובר זב צריך כחתימת פי האמה שוב קשה יאמר זב ואל יאמר מצורע וגם בלא"ה מקשי ש"ס שפיר לפמ"ש הריטב"א במס' מכות דף ד' דר"י דלא פריך צד חמור ה"ה דלא פרכינן אמה הצד פירכא כל דהוא:

דף סז:

תוס' ד"ה ואיתקש ב"ק לזב והקשה מהרש"א הלא אפי' לא איתקש הלא נוכל למילף במה הצד ונראה דהנה מקשים איך אמר ר"ש יאמר טמא ואל יאמר זב הלא אין עונשין מן הדין בשלמא הא דאמר יאמר זב ואל יאמר מצורע ניחא דמצורע בל"ה לא לקה דנתקו לעשה אבל הא דאמר יאמר טמא ואל יאמר זב קשי' ונראה דהנה הקשתי על הא דבעי ר"י במסכת נדה דף ל"ד ע"ב ראיה ראשונה של זב אם מטמאה וקשה דתיפשוט דמטמא דאי לא מטמא א"כ לא משכחת זב קטן בעל ראי' אחת אכ"ק איך אמר ר"ש יאמר ט"מ ואל יאמר זב ומסיק הש"ס דיאמר טמא שרץ ואל יאמר זב הלא איכא למיפרך מה לטמא שרץ דמטמאה באונס ומה דמשני הש"ס כה"ג זב נמי מטמא באונס כדר"ה וכו' קשה דלמה איצטרך קרא לשלוח זב קטן בעל ג' ראיות דב"ד חייבין לשלחו דבזה לא שייך כה"ג זב נמי מטמא באונס הלא קטן אינו מטמא ראי' ראשונה כלל [ובזה רציתי להוכיח דקטן אינו מטמאה בקרי הוא לטמאה אחרים אבל הוא עצמו כטמא בקרי] ומ"ו בנב"י במהדו"ת חי"ד סי' קל"ד השיב לי דאכתי מוכח מחנה ב' דאלת"ה ל"ל כל זב לרבות ב"ק הלא ב"ק נוכל למילף משרץ דאינו יוצאה מגופו וב"ק מטמא באונס ועל קטן לא אתא דהא קריו של קטן טהור והא דאמר יאמר זב ולא ב"ק שלא להאריך ע"ש וגם יש מקום לומר הא דאמר יאמר זב היינו מה דרבינן מכל זב כמו דאמר יאמר ט"מ והלא מטמא מת לא נוכל למילף דמה לט"מ דטעון הזאה ג' וז' רק מהא דמרבינן מכל טמא לנפש ה"נ הא דאמר ואל יאמר זב היינו הא דמרבינן מזב דהוא בעל קרי ולמה למכתב תיבת כל גבי זב ושוב לא קשה הא אין עונשין מן הדין משום הואיל דחמיר לא נתכפר בעונש מלקות לכך אין לומר ג"כ משום דחמירא שרץ לא סגי במלקות והלא זב חמיר וגם טומאה יוצאה מגופו ואפ"ה נתכפר במלקות וא"ל מה לטמא שרץ שטמא אף בקטן וב"ק קטן טהור כדאי' נדה דף מ"ג י"ל דסוגי' דהכא סובר כמ"ד דב"ק טמא משום נוגע והלא קטן הנוגע בש"ז טמא רק דקריו טהור רק דאכתי קשה דאיצטרך וכל זב לרבות ב"ק דאין עונשין מן הדין משום דחמיר לו נתכפר במלקות ואף דזב ג"כ הוא טומאה יוצאה

מגופו ונתכפר במלקות ז"א דהא מצינו דב"ק חמור מזב דמטמאה במשהו ושוב ה"א הואיל דחמיר לא נתכפר בעונש מלקות לכך אמר הש"ס ואיתקש ב"ק לזב דגם ב"ק צריך כחתימת פי אמה ושוב לא שייך אין עונשין מהדין כיון דזב חמיר ונתכפר במלקות ה"ה ב"ק אמנם י"ל מעיקרא דדינא פירכא דלא שייך אין עמה"ד דהוא גלוי מילתא בעלמא אמנם י"ל דסוגי' דהכא קאי לרבא דסובר מס' סנהדרין דף נ"ד דאפי' בגלוי מילתא אין עונשין מן הדין ובזה מיושב קושית תוס' במסכת כדה דף כ"ב הא דבעי אביי הרואה קרי בקיסם והקשו בתוס' הלא הש"ס מסיק דר"ש סובר אין ב"ק לזב ולהנ"ל ניחא דאביי לטעמי' אזיל דסובר דבגלוי מילתא עונשין מה"ד ושוב אצ"ל לר"ש איתקש ב"ק לזב רק כקושי' מהרש"א דנוכל למילף במה הצד והנה גדול אחד תירץ על הא דמקשים על ר"ש יאמר ט"ש ואל יאמר דבהלא אין עונשין מן הדין דר"ש לטעמי' דסובר במס' סנהדרין עונשין מן הדין אמנם הרמב"ן בס' הזכות כתב הא דסנהדרין הוי גלוי מילתא בעלמא: גם ראיתי שגדול אחד רצה לומר דר"ש דסובר במס' סנהדרין עונשין מה"ד ע"כ סובר כר' יצחק דאין מלקות בח"כ כדאי' ר"פ מכות אמנם במס' ב"ק דף ע"א משמע דלר"ש יש מלקות בח"כ ועכצ"ל כמ"ש הרמב"ן דהאי דסנהדרין הוי גלוי מילתא ואף אם נימא דלר"ש אין מלקות בח"כ מ"מ הוצרך הש"ס לומר איתקש ב"ק לזב דאל"כ אכתי איצטרך קרא על ב"ק אם הכניס ידו דהיינו ביאה במקצת וכשיטת רבינא במסכת זבחים דהא דביאה במקצת שמי' ביאה הוא למלקות ולא לכרת ומיושב קושית תוס' הנ"ל דסוגי' דנדה דבעי אביי הרואה קרי בקיסום סובר כתירץ קמא בזבחים דביאה מקצת בשמי' ביאה אפי' לחייבו כרת ולא צ"ל דאיתקש ב"ק לזב רק כקושי' מהרש"א:

ובסוגי' הנ"ל קשה לי על פרש"י שם ד"ה לרפואה אבל ביה"כ פליג דאינו לוקה ומשלם וקשה לי הכא ר"ש במס' יבמות דף ח' מפיק לצרור בשעה שנעשו צרות וכו' וע"כ צרות ערוה דאסור יליף מולקחה וקרא דעלי' מוקי דאינו חייב חטאת רק על דבר שזדונו כרת ולדידי כתבו תוס' שם דף ט' דאינו קרבן רק היכא דאיכא לאו א"כ שוב אין לוקין דלאו ניתן לאזהרת קרבן דאלולי לאו לא מחייב קרבן ועיי' רש"י יבמות דף נ"ה שכתב כה"ג לר' יצחק דלכך אינה לוקה דלאו ניתן לאזהרת כרת ובן בתי התרוני מוה' מנדל כהן ני' הישב די"ל דסוגי' דב"ק קאי לרבינא רפ"ג דמכות דלדידי אפי' לאו הניתן לאזהרת מב"ד לוקין א"כ וכ"ש לאו שניתן לאזהרת קרבן ורש"י ביבמות עכצ"ל דכתב זה לתירץ רבא במסכת מכות וכה"ג כתבו תוס' שם ד"ה ד"ה ברשעה:

והנה הרב מוה' אברהם פרצווי הנזכר בתשובת שבות יעקב סי' ע"ו תירץ קושי' מהרש"א הנ"ל דלכך אמר הש"ס ואיתקש ב"ק לזב דאל"כ היאך אמר ר"ש יאמר זב ואל יאמר

מצורע א"כ לא הוי מרבינן מכל זב ב"ק רק הוי מוקמינן כל זב לרבות מצורע דאידי ואידי טומאה יוצאה מגופו ואי דאינו שוה בשעורין הלא גם ב"ק אינה שוה בשיעור דב"ק במשהו וזב כחתימת פי האמה ולכך משני דאיתקוש ב"ק לזב א"כ למאי דדמי מדמנין דב"ק וזב שניהם כחתימת פה האמה ומצורע כגרים עוד תירץ מוה' אברהם הנ"ל מה שהקשו תוס' ד"ה מאי דהוי מצי למימר שמטמא משכב ומושב דאי לא אמר הש"ס שכן טומאה מגופו איך אמר ר"ש יאמר ט"מ ואל יאמר זב קשה דאי לא נאמר זב הוי מרבינן מכל טמא לנפש דאתא לרבות זב ולא הוי ידעינן טמא שרץ דהא זב לא נוכל למילף מטמא לנפש דמה לט"מ שטעון הוזאה ג' ו"ז לכך אמר הש"ס שכן טומאה יוצאה מגופו א"כ מסתברא לאוקמי האי דכל טמא לנפש לרבות טמא שרץ דלמה דדמי מדמינן כדאי' בדף ס"ח ופרש"י דב"ק דומה לזב שכן טומאה יוצאה מגופו ה"כ מסתברא דבא לרבות טמא שרץ דשניהם אינים טומאה יוצאה מגופו ולמאי דדמי מדמנין:

דף סט.

תוס' ד"ה שוחטין וא"ת טמא דכתב רחמנא וכו' ויש לדקדק דקושי' זו הי' להם להקשות לקמן דף צ' דשם הוא עיקר פלוגתא דפוחטין וזורקין על ט"ש והכא לא מייתא הש"ס רק אגב ונראה דהי' מקום לומר דליכא למעוטי מאיש לפי אכלו דיוכל לאכול שלא כדרך הנאתו דאינו חייב משום טומאה וידי מצות אכילת פסח יוצא כמ"ש בס' תורת חיים במס' חולין דף ק"ך אם אכל מצה שלא כד"ה יצא דמצוה לאו ליהנת ניתנו והמ"ל נסתפק בזה והיינו למאן דיליף אזהרה לאוכל קדשים בטומאת הגוף מדכתיב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר כדאי' יבמות דף ע"ה וכל היכא דכתיב אכילה אינו חייב רק דרך הנאה לכן הקשו תוס' בסוגי' דהכא דאמר רבא הוזאה למאי לאכילה אי לאכילה אכילת פסחים לא מעכב ולמה לא אמר הא יוכל לאכול שכד"ה וע"כ דאמר רבא זה קידם דהדר והי' סובר מצות להנות ניתנו או דיליף אזהרה לאוכל קדשים בטומאת הגוף מגז"ש טומאתו כדאי' רפ"ג מס' מכות וכיון דלא כתיב לשון אכילה אצל אזהרה באוכל בטומאת הגוף חייב אף שלא כדרך אכילתו:

בא"ד ונראה לרשב"א וכו' והקשה שאגת ארי הא לקמן דף פ' מסיק הש"ס דקסבר עולא שו"ז על טמא שרץ וממילא קסבר שני תשלומין דראשון ואיך מסיק הש"ס לקמן דף פ' דקסבר כולן תשלומין לראשון והרי במסכת חגיגה דף ט' מסיק הש"ס למ"ד גבי פסח שני תשלומין דראשון לענין חגיגה כולן תשלומין זה לזה ואם נטמא בראשון חזי בשאר ימים ונראה הא דלא ניחא לרשב"א לתרץ כתי' ב' שתירצו בתוס' דאיצטרך שיהיה ציבור עושין בטומאה דלעיל איתא אשכחן דדחי שבת דדחי טומאה מנ"ל פרש"י כיון דלא דרש

במועדו משמע מאן דדריש במועדו לענין דדחי שבת משמא נמי דדחי' טומאה ולעיל דף ס"ו איתא א"ל ר"א עקיבא עקרת מש"כ בתורה במועדו אפי' בשבת א"כ ממילא נשמע דדחי' טומאה והכא לר"א קיימינן ולא איצטרך קרא שיהי' נדחה טומאה בציבור אבל לעולא י"ל דאיצטרך קרא דלדחי טומאה בציבור ותירץ ב' לא סובר כפי' רש"י לעיל:
ובדרך דרוש נראה דלעולא י"ל דשני רגל בפני עצמו אפ"ה איצטרך טמא להורת דטמא אפי' הזיד בשני פטור וכשיטות הרמב"ם שכתב בפירוש משניות ורשב"א רוצה לתרץ אף לשיטת רב אשי לקמן בר"פ מש"ט שגג ונאנס בני כרת ואיהו לא סובר כשיטת הרמב"ם כמו שהקשו עליו דילמא בני כרת כשהזידו בשני והלא ר"א קאי על מתני' ותוס' כתבו שם דמתני' סובר שו"ז על טמא שרץ לכן תירץ הרשב"א דמתני' דסובר שוחטין וזורקין על ט"ש סובר דאיצטרך שרשאי לעשות פסח שני:

דף ע.

הוכיח מ"ו בצל"ח דדבר הלמד בהיקש עושין ליוכיח מדברי רש"י בזבחים וזה נגד דברי מהרש"א במסכת שבועות דף ט' ע"ב ד"ה כדאמר גם מדברי תוס' במסכת יבמות דף ע' ד"ה דפסח שהקשו שאר קדשים דאסור לאונן מנ"ל ואי מק"ו דמעשר מה למעשר שטעון כסף צורי וקשה הא נוכל לומר פסח יוכיח וא"כ נילפנהו במה הצד וע"כ תוס' סוברים כמהרש"א כיון דפסח גופי' נלמוד ממעשר ודבר הלמד בג"ש אי חוזר ומלמד בהא מספקא להש"ס בזבחים שוב ליכא למימר שיהיה יוכיח אפירכת ממעשר כיון דפסח גופי' נלמוד ממעשר וכמ"ש מהרש"א והנה שם ביבמות כתבו תוס' דשאר קדשים דאסורים לאונן ילפינן מהקישא דזאת תורת העולה ובריש מס' מנחות כתבו תוס' דאיכא מ"ד דלא ס"ל הך הקישא א"כ לדידי מנ"ל דשאר קדשים אסור לאונן ולשיטת רש"י הביאו מ"ו בצל"ח ניחא גם י"ל דתוס' ריש מנחות כתבו לפי שיטתם בפ' במה מדליקין הביאו מהרש"א יבמות דף ע"ג ומה שהקשו דלמה לא נילף דקדשים אסור לאונן מהך הקישא דמייתי הש"ס בפ' כל שעה נראה דלא לכל מילי איתקש דא"כ למאי איצטרך ממנו ביבמות דף ע"ד למילף פסח ממעשר דאסור לאונן ולאסור ערל במעשר הלא נוכל למילף מהאי הקישא דמייתי הש"ס בפ' כל שעה:
שם באותו סוגי' כתב מ"ו בצל"ח דהאי דתוספתא בפ"ח במס' זבחים דמותר פסח נאכל ליום ולילה הוא דוקא למאן דיליף מזבחת פסח א"כ קראו הכתוב פסח וממילא דינו כפסח ממש אבל אם ילפי מואם כשב דכתיב גבי שלמים ממילא דינו משלמים ונאכלין לב' ימים ולכאורה קשה לאבוה דשמואל במסכת מנחות דף פ"ג דיליף מואם מן הצאן איך פליג על התוספתא דשנינו מותר פסח אינו נאכל רק ליום ולילה ונראה דתנאי היא

דאבוה דשמואל ס"ל כסתם מתני' במס' מנחות ד' פ"ב דמוקי וזבחת פסח להקיש כל דבר הבא מן הבקר וצאן לפסח שאינו בא רק מן החולין וממילא הא דמותר פסח שלמים הוא מקרא ואם מן הצאן דכתיב גבי שלמים ותוספתא דזבחים אתי' כר"ע דיליף כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין מהקישא דזאת תורת העולה כדאי' שם במס' מנחות דף פ"ב וזבחת פסח מוקי למותר פסח שהוא שלמים ומדקראו פסח דינו כפסח דאינו נאכל רק ליום ולילה ובזה מיושב דברי הראב"ד הביאו ריטב"א במס' קדושין דף נ"ה דמקשה הש"ס ודילמא תודה היא והקשו תוס' הא מצי לאתנוי בשל שלמים ותירץ הראב"ד דתודה א"י להתנות בשל שלמים דממעט באכילה דתודה אינו נאכל רק ליום ולילה והקשה הריטב"א הא בסמוך אמרינן פסח שלא בזמנו שלמים ואכתי ממעט באכילה דצריך לאכול בתורת מותר פסח דאינו נאכל רק ליום ולילה ולהנ"ל ניחא דסוגי' שם קאי על מתני' בהמה שנמצא בירושלים במס' שקלים פ"ז ושם בסיפא איתא ר"י אומר הראוי לפסחים משמע דברישא מודה ר"י ובריש מנחות כתבו תוס' דהך ברייתא במס' חולין דף כ"א כמשפט חטאת בהמה דאינו בא רק מן החולין ולא יליף מהקישא דזאת תורת העולה משום דלית ליה הך הקישא והך ברייתא כמשפט הוא ספרא בת"כ פ' ויקרא פ' י"ח פסוק י' וסתם סיפרא הוא ר"י ועיין יומא דף מ"א ובשילהי בכורות וכיון דר' יודא לא ס"ל הקישא דזאת תורת העולה ממילא הא דפסח אינו בא רק מחולין יליף מוזבחת פסח ומותר פסח דהוא שלמים יליף מואם מן הבקר דכתיב גבי שלמים וממילא דינו כשלמים ממש ומותר הפסח נאכל לב' ימים והא דמקשי הש"ס ודילמא תודה הוא לר' יודא ועיין רמב"ם פ"ו מה' פסולי המוקדשין הלכה י"ח ובכ"מ שם ובלח"מ וקצת קשה מסוגי' דפסחים דף פ"ט וניתי מותר פסח ואולי ירצה לאוקמי מתני' ככ"ע, ודברי תוס' שם במסכת קדושין דף נ"ה ד"ה ודילמא אשם שהקשו דילמא מתנה בשלמים לא הבנתי דהא היכא דאיכא תקנתא לכ"ע אין מביאן קדשים לבית הפסול והא באמת ממתין עד שתומם ואי איכא לספוקי באשם א"כ ראוי שיהיה דמיו נופלים לקיץ מזבח וזה לא נזכר במשנה וכמ"ש מהרש"א שם בסוגי' דקדושין ולכן משני הש"ס דאשתכח בן שנה ואז ליכא למיחש לאשם ושפיר לא נזכר שיהיה דמיו כופלים לקיץ מזבח:

דף עא.

תוס' ד"ה לילי כתבו ואי כפירש"י תקשה לכ"ע ותירץ הרב מ' אברהם פרצווי דרבא ידע דנוכל לומר משמחו בשעירי רגלים וא"כ כשחל יום ח' באחד בשבת יוכל לשמח בשעירי רגלים הנשחטין בשבת דהא דוחין שבת ונאכלין ליום ולילה הוא ליל שמיני עצרת:

דף עד.

תוס' ד"ה נחתך וכו' והא חזה ושוק הקשה מ"ו בצל"ח הלא פסח צלי הוא וצלי אינה אוסר רק כדי קליפה והשאר יאכל הישראל ונראה דדעת התוס' כאן כשיטת הג"ה מיימני הביאו מג"א סי' תמ"ז ס"ק ט' דדבר האוסר במשהו לא סגי' בקליפה וא"כ כוונת תוס' דמאי מקשי ש"ס דילמא הך ברייתא ה' שנתערבו פסחיהם אתי כר"י דס"ל מין בעינו ל"ב וכיון דהוא במשהו לא סגי אפי' כחוש בקליפה כן תרצתי בחבורי והקשו אותי מסוגי' דחולין דף צ"ו אמר שמואל אבל נצלה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד והלא שמואל סובר מב"מ במשהו ובאמת יש דיעות אי גיד ובשר הוא מב"מ אמנם אף אי נימא דהוא מב"מ מ"מ ניחא די"ל דשמואל לנפשי' סובר אין בגידן בנ"ט ולא אסור רק משים שמנו ובאיסר דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטיל כמ"ש תוס' שם דף צ"ט ד"ה שאני ושמואל לא קאי אמתני' וכה"ג איתא במס' שבת דף מ"ט ל"ש אלא שלא טמן בהן וכתב רש"י שם דף נ' דרבא לא קאי אמתני' בגיזן של פתק דוודאי אסור להחזירן משם ולא יחדן ע"ש ומתני' אתי כחמים דסברי מב"מ בטל ובזה ניחא סוגי' דחולין דף ק' דמקשה התם ולבטל ברובה והקשה בס' אשל אברהם דלמא מתני' אתי כר"י דסובר מב"מ לא בטיל ולהגה"מ ניחא דכיון דמתני' סובר יש בגידן בנ"ט קשה למה נקט ירך שנתבשל הא אפי' נצלה אסור ולא נעלם ממני מש"כ תוס' דמצינו ויבשלו הפסח עוד הקשה אותי הרבני מהו' איצק בענדין זלה"ה הא איתא שם דף ק' השוחט בסכין של עכו"ם רב אמר קולף והלא רב סובר מב"מ לא בטיל ונראה דתוס' כתבו שם דמיירי דידוע שנשתמש בו אותו יום דאל"כ סתם כלים אינו ב"י א"כ יש לאוקמי' דידוע שנשתמש באותו יום דבר שאינו מינו עם בשר ואף אי לא ידוע איכא ס"ס שמא נשתמש בדבר המותר או אם נשתמש בדבר שאינו מינו עם בשר או עם דבר הפוגם בעין וס"ס זה דשמא נשתמש בדבר המותר כתב ג"כ המג"א בסי' תמ"ז ס"ק נ"ה ודבר הפוגם בעין אפי' למ"ד נטל"פ אסור מודה בדבר הפוגם בעין כמ"ש תוס' מס' ע"ז דף ס"ג ד"ה מכלל ועוד י"ל דהרשב"א הקשה למה בשוחט בסכין של עכו"ם קולף הא בית השחיטה מרווח רווח ותירץ דשמא נגע בצידי הסכין וכיון דהוא רק מספק י"ל דאולי סובר הגה"מ כשיטת הרמב"ם דספק תורה לחומרא הוא רק מדרבנן ובאיסר דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטיל:

דף עד:

בכל התורה ר"א לחומרא וכו' והלכתא כרבינא לקולא והרשב"א במסכת חולין דף ח' כתב יש מביאן וכו' אמאי צריך למיפסק הילכתא בהדי' כרבינא הלא בכל התורה הילכתא כרבינא לקולא ע"ש ולדידי קשה מסוגי' דיבמות דף מ"א ע"ב והילכתא לית בה

ואמאי איצטרך הש"ס למיפסק בהדי' הילכתא כרבינא הלא בכל התורה בפלוגתא דר"א ורבינא הלכה כרבינא לקולא ותוס' מסכת ב"מ דף צ"ה ד"ה איתמר וכ"כ תוס' ב"ק דף ע"ט ד"ה או כתבו בשם ר"ח דהיכא דפליגי ר"א ורבינא לקולא לפטור המוחזק ומזה ראי' לספר התרומה הביאו השל"ה בתורה שבע"פ דף תט"ו דכשנחלקו ר"א ורבינא בממון הוי קולא למלוה גם יש סיוע לפוסקים בח"מ סי' שע"ד סי' ד' ע"ש ומסוגי' דיבמות דף ל"ט ע"ב הילכתא אפי' קרוב י"ל למ"ש הרשב"א בפ"ק דחולין דבא להוסיף אפי' אשה גם כאן י"ל דש"ע בעי למיהב טעם דמן השמים קנסוהו עיין לקמן בהג"ה:

דף עז.

תוס' ד"ה שכן וקשה דבפ"ק דיבמות וכו' ומ"ו בספרו דורש לציון כתב כיון דילפינן בג"ש א"כ תיפשוט דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בב"א ולי קשה דאכתי מה הקשה הש"ס ביבמות דילמא הך ברייתא דמוקי עלי' למיסר ערוה סובר דממשמעות דמועדו ילפינן דדוחה שבת וה"א דילפינן מקרבן ציבור דדחי שבת דעשה דוחה ל"ת שיש בה כרת ואינך דילפי מגז"ש מוקי קרא דעלי' כרבי שם ביבמות ואני תרצתי [קודם שנדפס ספר הנ"ל] הנה תוס' במסכת יבמות שם כתבו דסוגי דיבמות קאי לב"ה דסברי עולה שהקריבו ב"י במדבר עולת תמיד הוה והנה מסתמא ב"ה בשיטת הילל רבן קיימו וכשיטת תוס' יבמות דף קי"ז ד"ה ב"ה שהקשו וכי נחלקו ב"ה על הילל רבן והנה הילל יליף בפסחים דף ס"ו דפסח דוחה שבת מגז"ש דתמיד ולא דרש משמעות דמועדו דק"צ דחי' שבת ויליף ג"כ מגז"ש וכ"כ הברטנורה דהא דק"צ דוחים טומאה ילפי מפסח דכתיב במועדו ופסח דוחה טומאה מדכתיב איש נדחה ולא ציבור נדחים ובק"צ כתיב ג"כ במועדכם וה"ה לענין דדחו שבת ג"כ ילפינן בגז"ש והנה במסכת זבחים דף נ' בעי הש"ס דבר הלמד בגז"ש אי חוזר ומלמד בהיקש ופשט ר"פ מהאי דתורת זבח השלמים למדנו לתודה שבא מן המעשר ודחה מר זוטרא דבתר מלמד אזלינן ומלמד דהוא מעשר דגן חולין ושוב מספקא לש"ס אי דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בב"א ולא איפשטא והש"ס לא בעי רק אי בתר מלמד אזלינן דאי בתר למד א"כ ק"ו אם דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש מכ"ש דחוזר ומלמד בב"א כמבואר שם בזבחים וא"כ מתורץ קושית תוס' דליכא למילף דעשה דוחה ל"ת משאר קרבנות ציבור דדחי הלא הש"ס קאי לב"ה ומסתמא קיימו בשיטת הילל רבן ואיהו ילפי דק"צ דוחים שבת מגז"ש דמועדו מתמיד ואם באנו למילף בכל התורה מקרבנות ציבר א"כ תפשוט דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בב"א דהא מלמד הוא קודש ואבעי' דשם קאי למ"ד בתר מלמד אזלינן ומעיקרא דאמר הש"ס אי מפסח שכן כרת ולא אמר א"כ תיפשוט דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בב"א י"ל דהש"ס בעי לדחות

דלא נימא דהך ברייתא דדרש עלי' אתי כמ"ד דפסח דדוחה שבת ממשמעות דמועדו אבל לבתר דאמר הש"ס ומכולהו שכן ישנו לפני הדיבר דקאי לב"ה ומסתמא בשיטת הילל רבן קיימו ואיהו יליף מגז"ש וא"כ שוב ליכא למילף משאר קרבנות ציבר דא"כ תיפשט דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בב"א ונכדי הרבני מוה' מנדל כהן הקשה דאכתי קשה קושית התוס' דנילף מק"צ דהיינו מפסח וסוכת דדחי שבת דהרי המהרש"א בד"ה ודע כתב דהא איצטרך במועדיכם דמוספי רגלים דוחי שבת היינו על מוספי עצרת ויה"כ ור"ח אבל מוספי פסח וסוכת ידעינן מדכתיב כאלה תעשו לד' שבעת ימים וז' ימים א"א בלא שבת ונראה דאיכא למיפרך מה למוספי רגלים שכן תדיר כמ"ש ג"כ מ"ו בצל"ח דהם ג"פ בשנה או שכן באין לכפר וצ"ל דשאר קרבנות ציבר יוכיח או דעומר וב' לחם יוכיח אמנם כבר כתב מהרש"א בסוגי' דשעירים כה"ג דכתב שם וז"ל כיון דרגלים גופי' מר"ח את לית לן למימר שיהיה יוכיח אכפרת ר"ח כיון דאינהו גופי' מר"ח אתי ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בב"א ע"ש א"כ ה"נ כיון דדבר הלמד בגז"ש מספקא להש"ס אין עושין ממנו יוכיח ובענין זה ישבתי ג"כ מה שהקשה הר"י דאוריליינש בפ' דם חטאת וכו' והא תודה ושלמים הוי ב' כתובין ע"ש דף נ' ד"ה אם ול"נ לתרץ דלכאורה קשה איך פשיט ר"פ מהאי דתורת זבח השלמים דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש הלא בכה"ג אפי' דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש דהאי המינו ודבר אחר הוא דמהאי הקישא שא דאיתקש תודה לשלמים ילפינן דגם בתודה צריך להרים חזה ושוק כמ"ש רש"י במסכת זבחים דף נ"ה דמקשינן תודה לשלמים מה שלמים צריך להרים חזה ושוק ה"ה תודה וכיון שכן עבדינן הקישא לכולהו מילתא אף בדבר דלא כתב בגופי' וכה"ג כתבו תוס' שם דף נ' ד"ה מה להלן ובמסכת יומא דף כ"ג ד"ה ילבש ושם דף נ"א ד"ה דוחה ונראה דכוונת ר"פ משום הא דתודה דבא מן המעשר לא אשכחן מאן דחולק על זה והרי ר' ישמעאל ס"ל זבחים דף נ"ו דהמינו ודבר אחר הוי היקש וא"כ לר' ישמעאל מנ"ל דתודה באה ממעשר ובפרט בת"כ פ' צו פ"ה פסוק ד' מה שלמים באין מן המעשר ועיין קרבן אהרון שכתב דכולה משמע ומשמע דר' ישמעאל לא פליג על הסיפא וא"כ מתורץ קושי' תוס' שהקשו הא תודה ושלמים הוי ב"כ והכוונה דאי נימא דילפינן משלמים דמותר להביא ממעשר א"כ לא איצטרך הקישא ולהנ"ל ניחא דהקישא אינו מיותר דהא איצטרך להקיש תודה לשלמים שצריך להרים חזה ושוק כמ"ש רש"י דף נ"ו גם לכאורה קשה מאי הקשו בתוס' הא תודה ושלמים הוי ב"כ דילמא הך ברייתא דדם חטאת אתי' כמ"ד ב"כ מלמדין ונראה דא"כ קשה על הא דמקשה דמסכת מנחות דף פ"ב מקשה הש"ס לרע"ק מנ"ל דפסח אינו בא רק מחולין מאי קושי' הא רע"ק ס"ל במס'

בכורות דף מ"ט ורע"ק מספקא מדאיצטרך ומעלה בעירוכין ולא גמרי ממדבר הוי ב"כ הרי דס"ל ב"כ אין מלמדין ושוב מוכח דאינו באה ממעשר דהא תודה ושלמים הוי ב"כ: שם הנח ליוה"כ שטומאה הותרה בציבר והקשה ת"י במסכת יומא תינח שעיר אבל פר הוא קרבן יחיד ותירצו דעבודת התלוית בשעיר שהיו משל ציבר היה תליות בשל פר והואיל והותרו בשעיר הותרו נמי בשל פר ולכאורה קשה לפי מה שהעלו תוס' במסכת שבועות דף י"ד דפנימי דדוחה דקרבנות ציבר דדחי טומאה יליף הש"ס מבמועדכם והרי שעיר פנימי ליתא בהאי הקישא ונראה כיון דחיצון איתקש לפנימי דכתיב מלבד חטאת הכפורים כדאי' ריש שבועות על מה שזה מכפר א"כ מקשינן ג"כ פנימי לחיצון דאין היקש למחצה (דכה"ג כמי הוי אין היקש למחצה כמ"ש תוס' קדושין דף ל"ו ד"ה תפילין וביבמות דף ע"ג תוס' ד"ה קל) ואמרינן מה חיצון דוחה טומאה אף פנימי ואין זה דבר הלמד בהיקש או דבר הלמד בגז"ש שחיצון גופי' למדנו בג"ש במועדו מפסח ודבר הלמד בג"ש מספקא לש"ס אי חוזר ומלמד בהיקש זה לא קשה דהאי המינו ודבר אחר הוא די"ל כסברת ר"ת בס' הישר שם שהביאו תוס' דכיון דהוי הקישא חיצון מפנימי לענין ידיעה ממילא מקשינן נמי פנימי לחיצון שדוחה טומאה אף דחיצון גופ' ילפינן מג"ש דמועדו וגם י"ל דמשמעות דמועדו דריש שדוחה טומאה ובזה ניחא דברי תוס' מסכת שבועות דף ח' ע"ב ד"ה וניכפר שהקשה מהרש"א בשם בעל ש"י דאיך ליתלו תרווייהו אפנימי א"כ למה לי אחת ולהנ"ל ניחא דהנה תוס' כתבו שם דף ט' ע"ב בשם ר"ת דגם ר"י דדריש הקישא דבמועדכם רק דלא מסתבר לומר דחיצון מכפר אף על א"ב וא"ב דעדיפה לו הקישא דחיצון לפנימי דאינו מכפר ב כפרות וא"כ שפיר הקשו תוס' דלמה לא מקשי ש"ס דליתלי שניהם אפנימי ואי דא"כ למה לי אחת י"ל דאי לא אחת הוי מקשינן בהקישא דבמועדכם שיכפר חיצון גם על ר"ח דהיינו א"ב וא"ב דהא לר"ת גם ר"י דריש הקישא דבמועדכם ושוב ממילא הוי מקשינן פנימי לחיצון שיכפר פנימי גם על א"ב וא"ב ואין זה דבר הלמד בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש ז"א כיון דהך הקישא חטאת הכפורים הוי הקישא ג"כ שיכפר פנימי ג"כ על א"ב וא"ב ואף דחיצון גופי' ילפינן בהקישא וכסברת ספר הישר או כיון דהוי הקישא לענין שדוחה טומאה למאן דדריש משמעות דמועדו ואז עבדינן הקישא לכולהו מילתא ולכך איצטרך אחת לומר דכפרה אחת מכפר ולא ב' כפרות ואי אפשר שיכפר פנימי על א"ב וא"ב ושום ממילא גם חיצון אינו מכפר כפרת ראש חודש אף דהוקשו כל המועדת כ"מ הא עדיפא לר"י הקישא דחיצון לפנימי שלא יכפר ב' כפרות:

ובעיקר קושית תוס' שהקשו איך אמר הנח לכה"ג ביה"כ שטומאה הותרה בציבור תינח שעיר פר מאי איכא למימר נראה דהא תוס' הקשו ריש יומא דמאי הקשו מכ"ג ביוה"כ דילמא היכא דלא אפשר שאני ותירצו דאפי' אם נטמא בידו לא אמרינן הביא אחרת ע"ש וא"כ מפר ושעיר לא קשה דהא מכר ושעיר לא היה מקריבים רק האימורים והמה נקרבים על מזבח החיצון בטבילה שלישית לשיטת רש"י או בטבילה ה' ובאותו זמן היה משמש בבגדי זהב ומרצה הציץ ואם אירע טומאה בדם ג"כ לא קשה דהא משקה בי' מטבחי' דכן והא דאמר כ"ג בי"כ יוכיח הקשה לו מקטורת שנעשה בבגדי לבן ואפי' לשיטת הרמב"ם דחיבת הקודש מדרבנן מ"מ טומאה מדרבנן מיהא איתא רק הא שמעינן לר"י בשיטת ר"ח ס"ה דטומאת עצמן דאורייתא ומזה יש סיוע להרמב"ם דפסק משקה בית מטבחייא הילכתא גמירי דדכן והא דמקשה הש"ס בפסחים דף ט"ו על ר"פ לא הקשה על ר"פ רק שאמר אפי' למ"ד טומאת משקין דאורייתא משקין בית מטבחייא הילכתא גמירי משמע דליכא חולק ע"ז והקשה ש"ס מר"א ור"ש אבל הרמב"ם פסק כר"י דס"ל טומאת משקין עצמן תורה ואיך השיב הנח לכה"ג שטומאה הותרה וקשה קושי' תי' תינח שעיר וכו' אע"כ דר"י דהילכתא גמירי דדכן וא"כ מדם הפר ושעיר לא קשה רק מהקטורת וכהנ"ל:

הנה ראיתי להראבן שהקשה על רש"י במסכת גיטין דף כ"ד כ"ג ביה"כ יוכיח ופרש"י פר ושעיר והקשה הראבן דלמה נקט רש"י פר ושעיר הלא פר בא משלו ונראה דכוונת רש"י לפמ"ש תוס' מס' מגילה דף ט' דאם אירע פסול בכ"ג ומשמש אחר תחתיו צריך הראשון להביא הפר אע"פ שאין משמש עכשיו וא"כ שפיר כתב רש"י כ"ג ביוה"כ בכ"ג שאם אירע בו פסול ונכנס אחר תחתיו דאז בא הפר משל ראשון ואם המשמש אמר פיגול נאמן והרי לא מפסיד מידי כיון דפר בא משל ראשון:

מנכד המחבר מ' מנחם א"ש:

הנה לכאורה עדיין יקשה מי הכריחו לרש"י למנקט גם פר וצריך לדחוק ולהעמיד כמו שכתב אאזמ"ו המחבר זצ"ל ולמה לא פירש"י כפשטא דהקושיא הוא מהשעיר והנה באתי למלאות דברי קדשו דהנה הגאון בעל טיב גיטין זצ"ל הקשה דאף אם נאמר כדברי הראב"ן דהקושיא הוא רק משעיר ג"כ לא ניחא דהרי אם מפגל השעיר גם הפר הוא מפוגל ונאמן מתוך שנאמן על שלו הוא נאמן על של חבירו (והנה מה שכתב הגאון שם דלמ"ד אין מערבין לקרונות ניחא הוא תימא דהרי התוס' ביומא דף נ"ח ע"א ד"ה ר' יונתן כתבו דשבע הזיות על טהרו של המזבח לכ"ע מערבין וא"כ גם לדידי יוקשה לזאת נראה דכיון דחזינן דאם הוא מפסיד את שלו נאמן גם על של חבירו וכמו דאיתא גבי

ס"ת מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן להפסיד ס"ת וא"כ אם מיירי בפר שלו הרי הוא נאמן דכיון דאם הציבור צריכין להביא שעיר גם הוא צריך להביא פר ומתוך דנאמן על שלו נאמן ג"כ על של ציבור ולכך הוצרך רש"י לומר דקושית הגמ' אזיל גם מהפר ומיירי דגם הפר אינו שלו רק משל הכה"ג שאירע בו פסול וכמו שכתב אאזמ"ו זצ"ל וא"כ גם הפר והשעיר שניהם אינם של ואינו מפסיד כלום ומוכח שפיר דנאמן:

שם ואי כתב רחמנא פסח שכן ענש כרת הנה למ"ד שני תשלומין דראשון ופסח שני ליכא כרת א"כ נוכל למילף מפסח שני דדוחה שבת לשיטת תוס' דף נ"א דכתבו דפסח שני דוחה שבת דכתיב ככל חוקת הפסח יעשו ואולי ר"י דסובר לקמן דף צ"ה דפסח שני דוחה טומאה ג"כ יליף מכל חוקת הפסח א"כ נילף כל הני מפסח שני דליכא כרת ואי דאכתי איכא פירכא כמ"ש הרשב"א במס' שבת דהפירכת סובבת על הכלל ולא על הפרט ואכתי איכא למיפרך מה לפסח שכן מצינו בצד פסח כרת דהיינו בראשון וכ"כ רש"י לעיל דף ס"ז ע"ב דלמ"ד ספרו דוקא אפ"ה חומרא מיהו איכא כ"כ בפסח אשכחן כרת אבל שאר ק"צ לא אשכחן כרת כלל מ"מ כה"ג לא מקרי רק פירכא כל דהוא כמ"ש תוס' במסכת זבחים דף י' ע"ב ד"ה מחטאת דשמיעת קול וז' דליכא למיפרך מה לשם חטאת שכן כרת דחדא מחדא לא פרכינן פירכא כ"ד וכ"כ הרנב"ן בריש יבמות דהא לא מקשה שם מיד מה למילה שכן כרת דכיון דאם נימול אחר ח' ליכא כרת רק דיש צד חומר כרת לא פרכינן פירכא כ"ד רק בתר דרצה למילף במה הצד מפסח ומילה פרכינן פירכא כ"ד שכן יש במילה צד כרת וא"כ ה"כ נילף מפסח שני וצ"ל דברייתא אתי' כמ"ד דסובר שני רגל בפני עצמו ואיכא כרת בפ"ש ונראה דהיינו טעמא דמ"ד טומאה הותרה בציבר דמנ"ל זה דילמא רחמנא לא בא רק דדוחה ונראה דאיהו סובר שני תשלומין דראשון וליכא כרת בפסח שני א"כ קשה ל"ל קרא גבי עומר וב' לחם נילף מפ"ש דליכא כרת ואפ"ה דוחה טומאה אף דיש צד חומר בפסח דאיכא כרת בפסח א' הלא זה הוא רק פירכא כ"ד ולא פרכינן אחדא מחדא לכן מיתורא דקרא מפיק לי' דהותרה ובזה מיושב מה שהקשה תוס' ישנים מסכת יומא דף י"ד דאמר הש"ס לימא מתני' דלא כרע"ק והקשו דילמא סובר ר"ע טומאה הותרה בציבור ולא בעי הזאה ולהנ"ל ניחא דהא ר"ע סובר ריש כריתות מגדף היינו מברך השם ואיכא כרת בפ"ש וליכא למילף מפסח שני וליכא רק חד קרא שדוחה טומאה א"כ מהיכא תיתי דקרא בא דטומאה הותרה:

דף פ.

במת נמי אפשר דעביד בשביעי מקשים דילמא נקט משלחין שזה מספיק אף כשחל ע"פ ביום ה' שחל ג' שלו בשבת דא"א להזות והגאון מהרם ברבי תירץ דעולא ע"כ לא מיירי

בכה"ג דלעיל מסיק דסבר שוחטין על טמא שרץ ותוס' כתבו דף ס"ט ד"ה שוחטין דמ"ד שו"ז על ט"ש ס"ל שני תשלומין דראשון ורש"י כתב לקמן דף צ"ה דפ"ש דוחה שבת דשני כתיב במועדו למ"ד קרבן ה' במועדו בשני משמע מאן דס"ל שני תשלומין דראשון ומועדו קאי על הראשון אינה דוחה שבת וא"כ ע"כ לא מיירי עולא כשחל ע"פ ביום ה' חל י"ד אייר בשבת וא"כ קשה קושית הש"ס לעיל השתא נמי מדחהו אותו מפסחו ע"כ ולשיטת התוס' במסכת יומא דף נ"א שכתבו דפ"ש דוחה שבת מדכתיב ככל חוקת הפסח אולי תוס' במסכת יומא קאי לשיטתם שכתבו לעיל דף נ"ח דגם בזמן המקדש נזהרים שלא יהיה בד"ו פסח ולשיטת רש"י שלא היה נזהרים י"ל כנ"ל:

שם ד"ה בתוס' בראשון כתב מהרש"ל מ"מ כראה לר"י מאחר שמצאנו היכא דאין רוב טהורין שאין נדחין המעוטים לפ"ש ה"ה הכא וקשה לי דא"כ הוי לתוס' לעיל דף ע"ט במחצה טהורים ומחצה טמאים דאמר ר"כ טמאים לא עושין לא פסח ראשון ולא פ"ש והוי להו לומר דר"כ לא סבר כשמואל דאי סבר כשמואל קשה כיון דר"כ סובר מחצה אינו כרוב ואין רוב מחצה טהורין והרב בעל קדושת ישראל השיב דלעיל לא רצה התוס' לומר דהייתי אומר דר"כ סובר כשמואל והאי דטמאין אינו עושין היינו משום דאין ק"צ חלוק אבל כאן ליכא למימר הכי דא"כ לא הוי לי' למימר בראשון וכו' הגדילו זבין וכו' רק דהוה לומר דאין קרבן ציבר חלוק אבל לדעתי י"ל דלכך אמר הגדילו דסובר אין ק"צ חלוק וכר"י לעיל דאמר יעשו כולם בטומאה לכך אמר הגדילו והוי לי' טמאי מתים מעוטא ומיעוטא לא עבדו בראשון וגרע ממחצה על מחצה:

הרמב"ם פ"ו מה' נזירות דין י"ח כתב ולא אמרו טומאת מת וכו' ומגדול עוז כתב דהרמב"ם סובר כשיטת תוס' דבכ"מ פסח ונזיר כהדדי נינהו וקשה לי דאי נימא דגם בפסח האי דינא היאך אמר רבא למעוטי מאי לאו בכהן הא נוכל לומר דמיירי בבעלים ואתא למעוטי הרוג וכמ"ש הרמב"ם לא אמרו תהום וכו' אבל הרוג זה הרוצח ידע שהרבו לו:

דף צב.

תוס' ד"ה טבול יום וכתב מהרש"א דלא ידע מהיכא פסיקא להוא דטב"י דשרץ נמי גזרו והנה במסכת יבמות דף ז' ע"ב תוס' ד"ה וראה כתבו דבכל טבול יום איירי אפי' טבול יום דטמא מת ושרץ דקא איירי בהוא התם לעיל עיי"ש:

דף צה.

רש"י ד"ה מה להלן וכי תימא דתמיד טעין ביקר ה"ה פסח דורת והקשה זקני הרב מוה' מרדכי דייטש זלה"ה דלמה לא דייקו רש"י מגופה דמתני' דאי נימא דפסח דורת לא טעין

ביקר הוי למיתנא במתני' ג"כ מה בין פסח מצרים לפסח דורת דפסח מצרים טעון ביקר ופ"ד אין טעון ביקר ונראה דרש"י ס"ל כמ"ש תוס' ד"ה מה על תוספתא דלא קחשיב רק מה שנוהג בפסח לבד וביקר נוהג אף בתמיד ומה שהקשו תוס' דלמה לא קחשיב דפסח ראשון נשחט ב"ג כיתות אולי תנא ושייר דשייר נמי דפסח ראשון דוחה טומאה ופ"ש א"ד טומאה וכת"ק דר"י או אי נימא דפסח שני אינו דוחה עשה דהשלמה ועיין תוס' יומא דף כ"ט ד"ה אלא:

רש"י ד"ה מאי עביד גם תוס' הקשו זה רק רש"י לא הקשה זה רק על המקשה והלא גם להמסקנא קשה דלמאי איצטרך לא ישאירו ונראה דכתיב כדי לעבור עליו ב"ב לאוין אף שתוס' כתבו ברישׁ איזהו נשך דהיכא דליכא מלקות לא מוקמינן בלאוי יתירא ועל נותר אין לוקין דהוא לאו הניתק לעשה הלא המשנה למלך כתב בפי' ח"י מה' פסילי מקודשין דאם נאבד הנותר לוקין דשוב לא יוכל לקיים העשה וא"כ איכא מלקות גבי' נותר לכך הקשה רש"י על המקשה שהקשה האי עצם לא ישברו ולא בעי לאוקמי בלאוי יתירא והא דמקשה הש"ס במסכת מכות מנ"ל לר"י דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו וקשה למה לא אמר הש"ס דסובר כאיסי בן יהודה ומוקי קרא דלא ישאירו לעבור ב"ב לאוין וממילא דאיכא מלקות ונראה דהש"ס בעי לשנוי אף להאי תנא אליבא דר"י דף צ"א במסכת חולין דסובר התראות ספק ל"ש התראה וגם במס' ב"מ דף צ"א כתבו תוס' דרשב"ל סובר לאו ש"ב מעשה אין לוקין עליו וגם סובר התראות ס' ל"ש התראה וא"כ אכתי ליכא לאשכוחי מלקות וע"כ לעונש יתירא כתיב וגם י"ל בכונת רש"י די"ל דאיצטרך לא ישאירו דלא נימא דקרא לא תותירו ממנו וכו' דתיבת ממנו בא למעט פסח שני כדאי' לקמן דף צ"ו לכן הקשה רש"י על המקשה דהמקשה האי עצם וכו' והלא נוכל לומר דאי לאו קרא ה"א דבו אתא למעוטי פסח דורת וא"כ איצטרך עצם וכו' לפ"ש וממילא לא גרע פ"ר מפ"ש, ולולי דברי רש"י י"ל דאיצטרך לא ישאירו לפי מה דאי' במכילתא הביאו רש"י בחומש פ' בא והנותר ממנו עד בוקר מה ת"ל בוקר שני ליתן בוקר על בוקר שהבוקר משמעו משעת הכן החמה ובא הכתוב ליתן בוקר להקדים משיעלה עמוד השחר וא"כ י"ל דאיסי סובר דהבוקר שני בא להורת שאין שורפין קדשים בי"ט כחזקי' במסכת שבת דף כ"ד ומוקי קרא דלא ישאירו לאסור משעה שיעלה עמוד השחר, ובדברי המכילתא הנ"ל י"ל מה שהקשה הרב מ' אברהם באנדי זלה"ה בה"מ ס' זרע אברהם על תוס' במסכת זבחים דף ל"ו ד"ה תרי קראי חד בפסח וחד בתודה והקשה הנ"ל הלא בתודה כתיבי תרי קראי חד ב"פ צו לא יניח ממנו עד בוקר וחד בפ' אמור לא תותירו ממנו עד בוקר ולהמכילתא ניחא דאיצטרך הרי קראי דאי מחד ה"א משעת הנץ החמה ומפסח ליכא למילף דאיכא

פירכא כמ"ש הברכת הזבח דמה לפסח שאינו נאכל רק לילה אחת והגאון מוה' משולם טיסמעניץ תירץ דאי' במסכת מנחות דף ח"י דר"י לא פסול במחשבות הינוח רק במחשב להניח כל דמו למחר אבל מקצת דמו לא וא"כ וודאי בלהניח בשר ג"כ פרושו להניח כל בשרו ולשון לא תותירו משמע מקצת וא"כ אם כוונת הש"ס דמיירי בפסח שפיר מוקמינן קרא קמא לא תותירו בהנחה ממש דזה יותר מסתבר ואידך קרא גבי לא יניח מוקמינן על מחשבת הינוח אבל אם כוונת הש"ס על קרא דכתיב בתודה קשה הלא ב"פ אמור לא תותירו על מחשבת הינוח קשה הלא לא תותירו משמע מקצת ובמחשב להניח לא פסול עד שמחשב להניח כולו:

שם מבעי' לי לאחד עצם שיש בו מוח וכו' ומקשים לת"ק דמוקי אותו למצות שבגופו מנ"ל עצם שיש בו מוח ונראה דתוס' הקשו לעיל דף פ"ה אמאי צריך קרא הא בעידנא דמעיקר לאו לא מקיים עשה ונראה דאיצטרך קרא כגון שנאבד מבשר פסח קודם זריקה ולא יוכל לאכול כזית רק עם המוח שבעצם וה"א דיבוא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה ל"ת דתוס' כתבו בזבחים דל"ג דעשה שיש בו כרת דוחה ל"ת אף דבעידנא דמעיקר לאו לא מקיים עשה רק דקשה על סברת התוס' דזבחים מסוגי' דשבת דף קל"ב ע"ב הכא בעידנא וכו' ופרש"י דבעידנא דמיעקר לאו דקציצה לא מקיים עשה דעבודה לכך מדחי עבודה וקשה הלא משכחת עבודה שיש בו כרת דהיינו פסח דלא בעינן בעידנא לכן כראה דוודאי לרבי דאמר חייב כרת על הראשון הוא דחי עשה דפסח ל"ת אע"ג דאינו בעידנא וסוגי' דשבת קאי למ"ד בפסחים דף צ"ג דשני תקנתא לראשון וכיון דליכא כרת מיד לא אלים לדחות עשה דפסח לדחות ל"ת וא"כ י"ל דרבנן דאיסי סברי ד"ב תקנתא דראשון ובלא"ה לא דחי' לאו דעצם לא תשברו כיון דאינו בעידנא גם י"ל דבמצרים דידעו דאסור לשבור עצם שמעתי דבאותו פעם לא הוי ידעו דעשה דוחה ל"ת וא"כ י"ל דרבנן סברי במנחות דף פ"ג דאין פסח בא מן המעשר דכתיב ועבדת ודנין אפשר משאי אפשר אמנם צ"ע תוס' חגיגה הקשו למה כל ערל תיפק שהוא טמא אף דאכתי לא כתב טמא וצ"ל כמ"ש תוס' יומא דף מ"ט ע"ב ד"ה שאני אע"ג דהאי קרא במצרים וכו' ע"ש עיין שיטה מקובצת ב"ק שם מפורש יותר:

הג"ה וכ"כ תוס' ב"ק דף ע"ט ד"ה או ובשיטה מקובצת שם בב"ק דף ע"ט כתב בשם הרא"ש דכל היכא דפליגי בכלל גם אמוראי בזה לא נאמר האי כללא דהלכא כרבינא ועיין בה"ג ד' מ"ה בה' יבום וחליצה גבי הבא על יבמה וחזר ובא על צרתה ועיי' ב"י סי' קס"ב ועיי' ספר כריתות בתי מידות בית ב' סי' י"ט ובשיורי כה"ג בכללי תלמוד סי' נ"ב

כתב בשם המאירי כל היכא דשייכי בפלוגתייהו אחרינא ובאותו פלוגתא הלכה רוחת פטור או אסור לא נאמר כלל זה. שייך לעיל על דף ע"ד ע"ב ד"ה בכל התורה:

ראש השנה

דף ב.

ארבעה ר"ה הם כתב בס' טורי אבן הלא אורחא דש"ס כ"מ דתני מנינא דייק הש"ס למעוטי מאי עיי"ש והנה תוס' ריש כריתות כתבו ד"ד ר"ה הכי פירוש ד' ר"ה חלוקות בדינהם וכן הרבה גם רש"י ריש כריתות כתב דכל היכא דתנא חושבנא דוקא קתני ולא תימא תנא ושייר וכ"כ תוס' יבמות דף ג' ע"ב ד"ה למעוטי וכ"כ שם יבמות דף מ' ד"ה ש"מ ובקדושין דט"ז הביאו תוס' ראיה מסוגי' דסוטה דף ט"ו דתנא ושייר אף דתנא מנינא ועיי' מנחות דף ח"י ע"ב תוס' ד"ה ומודה בעבודה ועיי' ב"ק דצ"ה ע"ב תוס' ד"ה גובין והנה בס' כריתות לשון לימודים שער ב' סימן צ"ו כתב דאיכא מ"ד כל היכא דתנא מנינא לא נחית לשיורא וראי' מהא דאיתא במס' תרומה פי"א ושאר כל מיני פירות של תרומה ר"א מטמא משום משקה ור"י לא מנו חכמים וכו' אלא ז' מיני משקים והשאר טהור ובמסכת כתובות פלפלו תוס' היכא דתנא אלו אי תנא ושייר:

רש"י ד"ה ולשמישין משנכנס וכו' אסור לחרוש מד"ת וכתב הפ"י דקשה לרש"י למה תני א' בתשרי הלא אסור מ"א באלול משום תוספת שביעית לכן כ' רש"י דנקט א' בתשרי דאז אסור מד"ת אבל תוספת שביעית סובר הך מתני' דהוא דרבנן כהך מ"ד במ"ק ושוב הקשה למאן דמוקי לקמן דרבי היא והלא לרבי ע"כ תוספות שביעית מד"ת מדכתיב בחריש ובקציר תשבות דלרבי ליכא לאוקמי דקצירת עומר שדוחה שבת דהא סוף פ' ר' ישמאל מסיק הש"ס דלרבי קצירת עומר אינו דוחה שבת ונראה דבמסכת שבת דף ע' בעי למילף חילוק מלאכות מהך קרא בחריש ובקציר תשבות ושוב אמר הש"ס עדיין אני אומר על חריש ובקציר חייב ב' ועל כולן אינו חיב אלא אחת וכתב רש"י דהוי ב"כ וא"כ למ"ד ב"כ מלמדין יש לאוקמי קרא בחריש ובקציר על חילוק מלאכות והנה רבי הוא תלמידי דר' יודה כדאיתא מס' שבועות דף י"ג ור' יודה סובר ב"כ מלמדין כדאיתא סנהדרין דס"ז וא"כ לפי"ז מתורץ קושית הפ"י די"ל דרבי ג"כ לא יליף ח"מ מלא תבערו משום דסובר ג"כ ללאו יצאה וגם מחללה ואחת מהנה דריש לדרשא אחריתא כמו דצ"ל לר' נתן דיליף ח"מ מלא תבמרו וע"כ דריש רבי בחריש ובקציר לחלוק מלאכות וא"כ ממילא שפיר י"ל דסובר רבי תוס' שביעית לאו דאורייתא ואף דשמעינן לרבי בפ' הזורק אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות וכו' מ"מ לא כשמע מזה חילוק מלאכות כמ"ש תוס'

מסכת שבת דף ע' ד"ה יכול דה"א דאינו חייב רק שיעשה כל ל"ט מלאכות והשתא דכתיב לא תבערו דילפי' דחייב על כל א' בפני עצמו א"כ מנינא אתא למימר דאל"ט דוקא הוא דחייב אכל אחת ואחת אבל לא מחייב אתולדה במקום אב ע"ש גם י"ל דגם רש"י ידע מ"ש הפ"י דלכך נקיט מתני' א' בתשרי משים ד"א בתשרי מה שנזרע אסור אפי' בדיעבד משא"כ תוס' שביעית דבדיעבד מותר וכיון דבדיעבד מותר לא פסיקא למילתא כדאי' לקמן דף ז' כיון דאם הביא יצא לא פסיקא רק רש"י רצה לפרש משום דקשה על המקשן לקמן דף ז' דהקשה דלמה לא חשיב ר"ה לשקלים ולא אסיק כיון דאם היבא כשר וכו' ולמה לא הקשה עדיפא איך תני אחד בתשרי ר"ה לשמיטין הלא הוא מאחד באלול לזה כתב רש"י דהמקשה היה סובר דתוס' שביעית הוא מדרבנן והאי דמשני רבי היא כבר אסיק הש"ס דלא חשיב רק מה שהוא פסיל אפילו בדיעבד:

תוס' ד"ה ולשטרות וכו' ועוד לאביי לא הוי מוקדם דאמר בפ"ק דב"מ עדים בחתומים זכין ונראה דלאביי יש כ"ע איפכא דאי' בח"מ סי' מ"ג סי' י"ג דאם לא כתב דאיקני אם הוא מאוחר פסול והוא מש"ס דב"ב וא"כ אם תמוז קודם לכסליו הוא מאוחר ופסול אבל אם כסליו הוא קודם לתמוז הוא מוקדם וכשר דעדיו בחתומין זכין לו והשתא דקבעו זמן ניסן ר"ה לעולם הוא תמוז קודם לכסליו והוא מאוחר ופסול ורש"י דלא מפרש הכי משום דשם מביא מתני' שטרי המקדמין פסולין והוצרך רש"י לפרש בדרך שהוא מוקדם ופסול ואיירי בשטר דכתב דאיקנו ואז אם הוא מאוחר כשר וקאי הסוגי' לרב אסי דלא סובר עבז"ל וב"א הרב מוה' אברהם פ"ש ני' תירץ ג"כ בדרך הנ"ל דלאביי דאמר עדים בז"ל קאי למאי דאיהו סובר כותבין שובר ואז מאוחר פסול כדאי' מס' ב"ב דקע"א ע"ב והשתא דקבעו ניסן א"כ תמוז קודם לכסלו והוא מאוחר ופסול אבל אם לא קבעו מספק לא היינו פוסלין ורש"י רוצה לפרש לפי מה שהביא ש"ס מתני' דשט"ח המוקדמין פסול ובהאי ענינא קשה לי על המהרש"א מסכת ב"מ דף י"ג ד"ה בפי' רש"י משמע שם מדברי מהרש"א דאביי לא אמר עדים בחתומין רק משום דקשה ליה מתני' מצא ג"כ ושוברין דניחוש שמא כ' ללות בניסן וכו' דשייך נמי בשובר משמע דאלולי זה לא היה אמר עבז"ל וקשה א"כ שם בסוגי' דב"מ דמקשה הש"ס ולשמואל דלא חייש לפירעון וכו' הניחא אי סובר כאביי דעבז"ל והלא לשמואל ליתא חששא דשמא כתב בניסן גבי שובר כדאי' שם דף כ' דהמוכר ש"ח לחבירו ומחלו מחל וגם במסכת כתובת דצ"ד ע"ב כתבו תוס' דשמואל סובר כאביי דעדים בז"ל וקשה הלא לשמואל אין הכרח לומר דבז"ל דאי משום שמא כתב ללות בניסן ולא נתן עד תשרי ובין ניסן לתשרי מכר הש"ח ושוב מפיק השובר ד"כ בניסן וטריף ש"כ הלא אף אי הכי הוי שפיר זכי בשובר כמ"ש הנ"י והביאו הש"ך

סימן ס"ו. ס"ק ל"ד דהשתא דנותן השובר ואומר דהשטר פרוע הוא אין לך מחילה גדולה והלא שמואל סובר דש"ל וחזר ומחלו מחול אמנם י"ל דמהרש"א כ' לשיטות רש"י ורש"י אולי סובר כהר"ן ס"פ המגרש דשמואל לא סובר עדים בחתומין רק דקשה שהרי רש"י שם במסכת ב"מ דף י"ג ד"ה הניחא שהקשה וז"ל ואי קשיא הא ע"כ לא סובר כאביי דא"כ מאי ארי' הקנאה דמודה היכא דלא מטי לידי ומזה נראה דרש"י אינו סובר כהר"ן:

דף ד.

וחרמים כתב בס' טורי אבן בכל מקום דתנן חרמים והקדשות היינו חרמי כהנים דאי לבדק הבית היינו הקדשות והא דתנן אין מקדישין ואין מחרימין מפני תקלה היינו ע"כ לבדק הבית דאלו לכהנים לית לן בה דיוכל ליתן לכהנים והוסיף דה"א דאינו נוהג רק בזמן שיובל נוהג ע"ש והנה רש"י ותוס' במסכת ע"א דף י"ג ע"ב כתבו דהא דאין מחרימין בזמן הזה מיירי לבדק הבית דאי חרמי כהנים מה תקלה שייך דיוכל ליתנו אמנם במסכת יומא דף ס"ו ע"א כתבו תוס' ד"ה ואין הר"י כתב דמיירי אפי' בחרמי כהנים אע"ג דשרי ה"מ היכא דמטי ליד כהן אבל כל זמן שהם ביד בעלים הרי הן כהקדש וא"ת אפי' בזמן הבית כמי תירצו דזמן הבית דשכיחי קדשים היו בקיאן וזהירין במילי דקדושה אבל השתא דלא שכיחי לא זהירי א"נ בזמן הבית שכיחי כהנים לא היו צריכים הבעלים להשהותו ונותנן לאלתר לכהנים וגם רש"י במסכת ע"א דף הנ"ל ובמסכת יומא כתב דמיירי לבדק הבית ואמנם מה שהחליט בס' טורי אבן דבכל מקום דתנן חרמים והקדשות גבי אהדד מיירי דוקא בחרמי כהנים דאלו לב"ה היינו הקדשות קשה לי מסוגי' מסכת כריתות דף י"ג ע"ב להבדיל בין קודש לחול אלו הדמין וכו' וחרמים והקדשות והתם וודאי מיירי בחרמי ב"ה דאי בחרמי כהנים אין להם פדיון כדאי' עירוכין דף כ"ט והלא רש"י כ' שם במסכת כריתות דהטעם הוא דלמא לא שיימו שפיר ובזה וודאי מיירי בחרמי ב"ה דאי חרמי כהנים אין להם פדיון:

שם צדקות וכו' בס' טורי אבן הוכיח דכל מילי דלאו קודש הוא לא תליא רחמנא לבל תאחר ברגלים מדאי' ריש נדרים אמר ר"א נזיר שטימא עצמו במזיד לוקה משום ב"ת ואי כל מילי דבל תאחר תליא ברגלים אפי' מה דלא תליא במקדש א"כ אמאי לוקה ואפי' אם שהה בטומאתו ג' רגלים לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין ודוחק לאוקמי מילתא דלא כהילכתא ע"ש ואני מוסיף דהא רב אשי אמר להדי' במסכת זבחים דף כ"ט ע"ב לאו שב"מ אין לוקין אמנם מה שהחליט דהוא לאו שאין בו מעשה יש לי לדון מדברי תוס' שבועות דף י"ז ע"א ד"ה או וז"ל שם ור"א דפליג דחשיב שהיה מעשה כיון דתחילת לבישה ע"י מעשה א"כ ה"נ כיון דתחילתו מעשה שנגע בטומאה לא מיחשב ב' רגלים

ועיי' מ"ל פ"ג ה' ביאת מקדש הלכה כ"א בסוף הדיבר הואיל שתחילת איסור היה ע"י מעשה ועיי' רשב"א ריש נדרים:

תוס' ד"ה למעשרות כגון מ"ר הקשה טורי אבן דמנ"ל שיהיה בל תאחר על מעשר ראשון וגם הקשה על תוס' שהקשו דלמה לא חשיב תרומה לבל תאחר דמנ"ל שיהיה תרומה ב"ת לתרומה והנה על מעשר ראשון כתב הפ"י שכל המעשרות הוקשו זל"ז בכמה דוכתי ובפרט בפרשה בל תכלה בערת הקודש וכו' וכולהו תרומות ומעשרות רמיזי כדאיתא במסכת מעשר שני ואני מוסיף ריש תמורה דף ג' הוקשו מעשר בהמה למעשר דגן וכן איתא זבחים דף מ"ה והאי במעשר ראשון כתיב ואין היקש למחצה ומקשינן כמי איפכא מ"ר למעשר בהמה ובמעשר בהמה איכא בל תאחר וזה כמי בכלל אין היקש למחצה כדאיתא קדושין דף ל"ו תוס' ד"ה תפילין גם מה שהקשה דמנ"ל דבתרומה איכא בל תאחר כראה דגם תרומה בכלל מעשר וראי' מהא דאיתא במסכת תרומה פ"א משנה ה' ולא מחדש על הישן ולא מפירות ח"ל על הארץ וכתב הברטנורה מדכתיב וכל מעשר הארץ וגלי רחמנא במעשר וה"ה בתרומה וגם במסכת חלה פ"א מ"ג ואלו חייבים בחלה ופטור ממעשר הלקט ושכחה וכו' וכל הני פטורים גם מתרומה אלא ודאי דתרומה בכלל מעשר:

רש"י ותוס' נחלקו במאי דאמרינן דחרמים יש בהם משום בל תאחר אי חרמי גבוה דווקא או גם חרמי כהנים והנה התוס' סוברים דכולל גם חרמי כהנים דהרי בכמה דוכתא שנינו הקדושות וחרמים ואי דווקא חרמי גבוה הרי נכלל בכלל הקדשות וכתב הט"א דהרי שנינו בכמה דוכתא אין מקדישין ואין מחרומי' בזמן הזה מפני התקלה הרי זה וודאי חרמי גבוה דחרמי כהנים יוכל גם עתה ליתן לכהנים יעויי"ש הנה במסכת יומא דף ס"ו כתבו התוס' דאתי כמ"ד לכהנים ואע"ג דשרי ה"מ בתר דמנוי ליד כהן אבל קדם לכן לא עיי"ש ועיין תשובת ר' אלי' בן חיים סי' למ"ד ע"ש. ועיין כריתות דף י"ג ע"ב להבדיל בין קודש לחול אלו דמין וכו' חרמים והקדישות והתם מיירי בחרמי בדק הבית דאלו חרמי כהנים אין להם פדיון כדאיתא עירוכין דף כ"ט והלא רש"י פירש הטעם דלכך שתו יין פסול לאלו דילמא לא שיימי להו שפיר:

הט"א בד"ה צדקות כתב בתוך הדיבור וז"ל ודוחק לאוקמי מלתא דרב אשי דלא כהילכתא כמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו עכ"ל ועיין זבחים דף כ"ט ע"ב שמעינן בהדיא לרב אשי דסובר לאו שאין בו מעשה אין לוקין אכל מ"מ כבר כתבו תוס' במסכת שבועות דף י"ז ע"א ד"ה או וזה לשונם ור"א דפליג וחשיב שהי' כמעשה משום דתחילת לבישה היה ע"י מעשה ועיין משנה למלך ספ"ג מהל' ביאת מקדש הלנה כ"א:

הט"א בד"ה עוד כתב דבדבר שאין לוקין לא שייך לומר לעבור עליו בב' לאוין הנה רש"י בחומש פ' קדושים כתב על פסוק ובקוצרכם וכו' לא תלקט לעבור בב' לאוין והרי למ"ד תעזוב השתא משמע לא לקי ועיין יומא דף ל"ו וכ"כ במסכת חגיגה דף י"א ודילמא לעבור עליו בב' לאוין ועשה והרי בנותר בוודאי אין מלקות וע"כ היכא דאי אפשר אמרינן לעבור בב' לאוין אף דלא לקי:

דף ד:

לקט שכחה ופיאה ופירשו התוס' חייב להניח בשדה דאי שקל להו עבר בלא תעשה דכתיב לא תלקט ואי שקיל להו חייב להחזיר וחם לא החזיר עובר על בל תאחר והקשה הט"א אי מיירי הך מעמך דמרבה לקט וכו' לבל תאחר א"כ למה לי קרא בתמורה גבי לקט וכו' דאי עביד לא מהני הא ע"כ לא מהני דאי מהני לא משכחת קרא גבי לקט ושכחה ופאה לבל תאחר עכ"ל ואולי יש לומר דהוי מוקמינן הך קרא מעמך על מעשר עני לחוד שהוא ג"כ חלקו של עני וכמו"ש המחבר לקמן ד"ה צדקות, והרשב"א הקשה גם כן דהוי להש"ס להקשות הניחא לר"א אבל לרבנן דכיון דקיימי עניים מחייב מיד וכמו שהקשה הש"ס לאוקמתא דר"א דמוקי דשהומם לאחר ב' רגלים הניחא לרבנן אלא לר"מ וכו' ולא הבנתי דהלא הש"ס מוסיף בב"מ דף ט' דבעני לעני ד"ה זוכה העני דמגו דזכי לנפשי' וכו' וכ"פ הרמב"ם וא"כ יש לאוקמי מעני לעני דוודאי זה העני שליקט עבור חבירו אם אינו נותן לו עובר על בל תאחר ואפי' למ"ד שם בב"מ דגם מעני לעני מחלוקת מ"מ י"ל דחכמים מוקמי האי מעמך לעבור על ב"ת מיד ולעבור על ב' לאוין ותו לא קשה להו רק על ברייתא דשנינו ג' רגלים שפיר קשה דמשמע דאינו עובר רק אחר ג' רגלים דהיכא משכחת לה דאי קיימו עניים עובר מיד ואי ליכא עניים אינו חייב להניח חלל וע"ז שפיר תירצו דמיירי במלקט לעני ואתי' כר"א והא דמקשי הש"ס לקמן הניחא לרבנן אלא לר"מ מאי איכא למימר שם מקשה על קרא דדריש הוא ולא חלופיו שפיר מקשה לר"מ קרא למה לי, ובזה מיושב מה שהקשה רשב"א על תוס' ד"ה ומעשרות דתירצו שנתמרח בין רגל לביעור והקשה דאכתי קשה לר"מ ולדעתי ניחא דהא מרבינן מהך קרא ד' אלהיך צדקה ומעשרות וא"כ אולי ר"מ לא מוקי רק על צדקה לחוד:

עוד הקשה בס' טורי אבן דאכתי קשה לר"ע במסכת יומא דף ל"ו דתעזוב מעיקרא משמע ולדידי אין צריך לחזור וגם ל"ל קרא בריש תמורה דאי עביד מהני תיפק דאל"כ לא משכחת בל תאחר בלקט ונראה דר"ע דסובר תעזוב מעיקרו משמע מוקי קרא על מעשר עני לחוד וכמ"ש הוא בעצמו ד"ה לצדקה ותוס' לא הקשה רק על הברייתא דתני לקט וקשה להו איך משכחת ג' רגלים בלקט ותירצו דעבר ושקל ובריתא אתיא כמ"ד תעזוב

השתא משמע וכמו כן בריש תמורה צריך קרא תעזוב דהוה מוקי קרא דעמך במעשר עני לחוד ובזה ניחא ג"כ מה שתירצו עוד שמלקט לצורך עני והקשה רשב"א תינח לר"א אבל לחכמים קשה ונראה אפי' למ"ד מעני לעני מחלוקות מ"מ י"ל דחכמים מוקי קרא דעמך על מעשר עני לחוד ובריייתא דחשיב פאה אתיא כר"א ולקמן דמקשה ש"ס הניחא לרבנן אלא לר"מ וכו' שפיר מקשה על קרא הוא חליפין שעל זה הוא קרא מיוחד ומקשה ש"ס ר"מ האי קרא מה עביד ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה מהרש"א על תוס' ד"ה ולמעשרות דתירצו דמיירי שנתמרח בין רגל לביער והקשה מהרש"א דאכתי קשה לר"מ דסובר אפי' על רגל א' עובר על בל תאחר ונראה דר"מ מוקי קרא על צדקה לחוד:

שם ור"מ דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה וכתב בס' טורי אבן א"כ ג"כ בערב פסח עובר על בל תאחר דהא צריך לבא ולהקריב פסחו ותירץ דבאותו זמן אין ראוי' להקריב קרבן דהא זמנו של פסח אחר תמיד של בין הערבים ועליה השלם כתיב ע"ש ומזה ראיה דגם פסח שני אחר תמיד של בין ערבים ותוס' במסכת יומא דף כ"ט פלפלו בזה והנה שם במסכת יומא דף הנ"ל הוכיחו תוס' דאם הקריב קרבן אחר תמיד של בין הערבים לא מיפסל מסוגי' דפסחים דס"ד מדאיצטרך קרא לר"ש בזמן דאיכא זבחי לא מחייב אשאר זבחים והקשה בס' מחנה ראובן דלמא איצטרך על מחוסר כיפורים בערב פסח דמותר להקריב קרבנו דיבוא עשה דפסח ודוחה ל"ת דהשלמה ונראה דתוס' כתבו בזבחים דף ל"ג דעשה דפסח שהוא בכרת דוחה עשה ול"ת וקשה מהא דאיתא מסכת שבת דף קל"ג דה"א דמילה לא דחי צרעת דצרעת הוא עשה ול"ת וקשה הלא מילה הוא עשה שיש בו כרת וצ"ל דשאני עילה שאינה בררת מיד רק עד שיגדל ויגמור בלבו שלא לימול אבל פסח ישנו כרת מיד ועיי' רמב"ן ריש יבמות שכתב דלכך מקשה ש"ס על פסח מה לפסח דהוא בכרת ולא מקשה ג"כ על עילה הואיל ואינו בכרת מיד וא"כ כוונת תוס' דאמאי הוצרך הש"ס לומר דטעמיה דר"ש דשוחט שאר זבחים בי"ד על חמץ דפטור משום דבזמן דאיכא זבחי היה להש"ס לומר דר"ש סובר כמ"ד בפסחים דף צ"ג דשני תקנתא דראשון הוא וגם בפסח איכו חייב כרת עד שלא יעשה גם פסח שני ושוב גם מחוסר כפורים אינו רשאי להקריב כפרתו אחר תמיד של בין הערבים דמאי אולמיה האי עשה וכו' כיון דאינו מיד בכרת כמו מילה דאיצטרך קרא שידחה מילה צרעת כיון דאינו בכרת מיד וא"ל דה"א דנילף ממילה אף דאינו כרת מיד ה"ה בשאר דוכתיה איכא למפרך מה למילה שנכרתה י"ג כריתות והרש מקינון בס' כריתות כתב דהאי. דנקט הש"ס בכמה דוכתיה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הא דנקיט ל"ת הוא לרווחא דמילתא ועיקר הוא משום דמאי אולמיה האי עשה מהאי עשה ועיי' בר"ש מס' חלה:

דף ה:

תוס' ד"ה ונאמר להלן וכו' הוי מצי לאתויי מהאי ענינא גופא דכתיב כאשר נדרת נדבה ועיי' בס' טורי אבן ונראה להוסיף דהאי קרא כאשר נדרת איצטרך להא דאיתא בירושלמי כאשר נדרת וכו' נדבה ויש נדר קרוי נדבה לחייב על נדר ונדר ועל כל נדבה ונדבה דה"א דאם יעלו כמה נדרים אינו חייב רק אחת קמ"ל ועיי' פסחים דף ע"א ע"ב תוס' ד"ה לימוד ועיי' תורת כהנים פ' צו ובריש נדרים:

שם גמ' כי דרש ידרשנו אלו חטאות ואשמות הט"א הביא בשם הרא"ש בנדרים לפרש איך מוכח מהך חטאות ואשמות וכתב דגבי חטאת אשכחן דרישה ואת שעיר החטאת דרש דרש משה ואשם אתקש לחטאת ותמה הט"א דא"כ עולה ושלמי דמיירי בשל חובה מנ"ל לב"ת דהרי לא אתקשי בהך קרא לחטאת עכ"ל וכדי שלא נשוי לרא"ש כטועה ח"ו נראה דרא"ש כתב שם אי נמי חטאת ואשם נדרשים ממנו וכופין אותו להביאם וא"כ י"ל דהרא"ש בתירוץ א' ס"ל דעולות ושלמי חובה בוודאי עובר על בל תאחר דהרי נדרשין ממנו וכופין אותו להביאם אבל חטאת ואשם ה"א דאינו עובר דבשלמא עולת ראי' ודכוות' שהוא חובב עליו בע"כ אבל מאי דאיהו גרים לנפשי' לאחיובא בי' לא, וסברא זו מצאתי ג"כ כהר"ן ובהרשב"א בחדושיהם למסכת חולין דף כ"א מה חטאת בהמה איני בא רק מחולין והקשו תיפוק ליה דדבר הבא מן החובה אינו בא רק מן החולין כדנפקא בחגיגה מדכתיב מסת ידך ותירצו דה"א חטאת דאיהו גרם אנפשי' לחיובי לא ועיין בתוס' ד"ה ולמעשרות ולתירוץ בתרא ס"ל להרא"ש דאף חטאת הוא בכלל דרשיהו כנלענ"ד, גם י"ל דשם בנדרים דקאי על חטאת נזיר ובחטאת נזיר יש סברא לומר כיון שבא לכתחילה ע"י כדר דמי הכריחו לדור בנזיר א"כ אין נדרש ממנו לכך חידש הרא"ש כיון דחטאת הוא נפקא לן מדכתיב גבי חטאת דרש דרש ועולת חובה ושלמי חובה שפיר ידעינן ממשמעות הקרא כיון דנדרש ממנו:

גם מה שהקשו התוס' על י"מ דא"כ נדרים ונדבות כמי תיפק מהאי היקשא דכולהי אתקש ואמאי איצטרך קרא אחר לנדרים ונדבות נראה דאיצטרך קרא על עוף דליתא בהאי היקשא כמ"ש רש"י בחולין דף כ"א אבל עולות וראי' ושלמים דליתא בעוף שפיר ילפינן בהקישא (זולת הרמב"ם דפסק עולת ראי' באה מעוף) ואף שרש"י כתב שם דלר"י גם עוף בכלל האי היקשא כראה דהך י"מ דגם ר' ישמעאל ס"ל דעוף ליתא בהאי היקשא ועולת עוף דאינה בא רק מן החולין כתבו תוס' בחגיגה דף ה' ד"ה אמאי דכדי נסבא דהא אינה נאכלת וביום מן מביום צוותו נפקא וגם אולי ס"ל דכהונה לא בעי אצבע ומה שהקשו מבכור ומעשר כבר כתב רש"א דרש"י גרס גירסא אחרת: שם עולות ושלמי

פירש"י כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה ויעויין בט"א שם דמפרש דהאי עולה ושלמים מיירי בעולת מחוסרי כפורים ושלמי נזיר יעוי"ש עיין ירושלמי ר' ב"א ב"מ בעי כתיב ביום השמיני יביא עבר ולא הביא מהו שיעבור א"ל כל דבר שבא להתיר אינו עובר מה בא להתיר כהאי דאמר ר"א כאן התירה התורה להקדיש מחוסר זמן ומפר' ק"ע דהא וודאי אש' מצורע קוד' לחטא' ואפ"ה כתיב תחיל' וכבשה אחת וס"ל לרש"י ותוס' ד"ה אם הפרישו אין עובר על בל תאחר ונהי דש"ס שלנו בריש נדרים חולק עב הירושלמי רצו לפרש אף לפי הירושלמי גם לפי מה דאיתא בירושלמי שם ר' חגי בעי עבר ולא מל מהו שיעבור על בל תאחר א"ל ר' יוס לא תאחר לשלמו דבר הנותן לתשלומין פירוש שע"י הקדישו הוא מחוייב להביא משא"כ מילה והקשה הקרבן עדה דא"כ בכור כמי ותירץ דשאני בכור דרבי קרא שנה בשנה וא"כ לא ניחא לרש"י לפרש עולת יולדת ומצורע כיון דלאו בני תשלומין נינהו, ובזה י"ל דעת הי"מ דאיצטרך ב' קראי על חטאת מצורע דה"א הואיל וליתא בתשלומין וכמו"ש לעיל דאיצטרך קרא מיוחד על עיף ואי מכי תדור כדר לחוד לא ידעינן חטאת מצורע הואיל וליתא בתשלומין:

שם בכור שעברה שנתו יכול יפסול ופירש"י דסד"א שיפסול הואיל ואין שנה בלא רגלים וכתב הטורי אבן ולא ידעתי כוונתו וכו' יעויי"ש והפנ"י כתב דכוונתו לתרץ קושית התוס' דמהי תיתי יפסול הקרבן לזה כתב רש"י דהא אין שנה בלא רגלים וא"כ למה לי שנה בשנה דנהי דמוקמי כרבי מ"מ ברוב שנים אינה וה"א דהאי שנה בשנה בא שיפסול הקרבן ואני מוסיף דרש"י ס"ל כריטב"א מסכת יומא דף כ"ג דהיכא דאיכא אזהרה לא צריך קרא לעכב וא"כ לעיל גבי ולא בקרבנך חטא הואיל דהוא באזהרה אבל גבי בכור שעברה שנתה דאין כאן רק עשה מהי תיתי יצטרך קרא ולכך כתב רש"י דאין שנה בלא רגלים וא"כ גם הוא באזהרה. ועיין מנחות דף נ"ט ע"ב לא ישים עליה שמן ואם שם פסלה משמע כהריטב"א דהיכא דאיכא אזהרה איכא עיכובא ועיין ריש זבחים דף ב' ע"ב ואימא כי שחיט שלא לשמו מיפסל יש לפרש דס"ד דמפסל ועיין זבחים דף כ"ט מניין למחשב בקדשים שהוא לוקה:

ומדברי התוס' כאן דהקשו מהי תיתי דיהי' הקרבן נפסל דאיצטרך קרא להכשיר והנה לדברי הריטב"א דכל היכא דאיכא אזהרה ממילא משמע עיכובא וא"כ לא קשה קושית התוס' והנה במאחר נדרו דכתיב תשמור ואמרינן זו מצות לא תעשה הוי משמע עיכובא ולכך איצטרך ולא בקרבנך חטא להכשיר הקרבן ובס' שער המלך ה' ק"פ הקשה על הריטב"א מריש פ"ה דמנחות ואימא לא תאפה חמץ למיקם בלאו ואפסולי לא מפסל וגם הקשה מדברי ריב"א בפסחים גבי שוחט פסח על החמץ:

תוס' ד"ה מאי מעשר תימה מהיכא תיתי דתיפסול וכתב טורי אבן לתרץ דהא מסיק תרי קראי כתיב חד אפריש ולא אקריב וחד דאמר ולא אפריש והשתא אי לא גלי קרא דאין קרבן ניפסול באיחורו ה"א דהני ב' קראי אתא שניהם לאפריש ולא אקריב ושנה עליהם לעכב והביא ראיה מתוס' זבחים ולי קשה מדברי תוס' שבועות דף י"ד ע"א ד"ה שנה כתבו שם דסברא הוא למידרש מעיקרא למצוה קודם שנדרש לעיכובו כדמסיק בפ"ק דזבחים, והפ"י כתב דמה שכתב רש"י דהא אין שנה בנא רגלים וקשה למה לי שנה בשנה הלא אין שנה בלא רגלים ובלח"ה. עובר ג' רגלים וה"א דקרא דשנה בשנה בא לעכב שיפסול הקרבן לכך איצטרך עיי"ש ואני מוסיף דרש"י סובר כדעת הריטב"א במסכת יומא דף נ"ג שכ' דהיכא דאיכא אזהרה ל"צ קרא לעכב וא"כ היה קשה לרש"י בכור שעברה שנתו דהו בעשה מהיכא תיתי למיפסל כקו' תוס' לכך כתב רש"י דאי, שנה בלא רגלים וב"ג רגלים איכא אזהרה לא תאחר וגם תשמור וכ"מ שנאמר השמר ופן הוא בל"ת והואיל ואיכא אזהרה ה"א דניפסול הקרבן לכך איצטרך בך ולא בקרבנך החט אמנם השער המלך הקשה ב"ה ק"פ פ"א מסוגי' דמנחות ריש פ"ה ואימא לא תאפה חמץ וכו' ופסולי לא איפסל ודבר זה צריך שקידה בכמה מקומות ועיי' מנחות דף נ"ט ע"ב לא ישום עליה שמן ואם שם פסלו וכו' משמע כשיטות הריטב"א דמהי תיתי שיפסול דאיצטרך קרא גבי לבונה שלא תיפסול אלא מדכתיב אזהרה ועיי' זבחים דף ד ע"ב אימא כי שחט שלא לשמו מיפסל וקשה מהי תיתי שיפסול רק הואיל ואיכא אזהרה ג"כ כדאיתא זבחים דף כ"ט מנין למחשב בקדשים שלוקה גם רחוק בעיני שזה תלויי בפלוגתא דאביי ורבא ריש תמורה כל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד מהני ובפלוגתא דאביי ורבא נתחבטו הרבה חכמים אם הרמב"ם פוסק כאביי או כרבא ועיי' בסמ"ע סימן צ"ז סי"ק ט"ו ובספר תקפו כהן סימן קי"א מ"ש בשם הריב"ש ע"ש ומ"ש מסוגי' דמנחות דף נ"ט יש לפקפק דה"א דלבונה יהי כשמן דה"א דקרא היא קאי גם על לבונה גם מ"ש מסוגי' דזבחים דף ד' דמקשה ש"ס אימא כי שחט שלא לשמה מיפסל מהי תיתי דיפסול וכתבתי דמזה ראיה דהיכא דאיכא אזהרה לא בעינן קרא לעכב ובשלא לשמה איכא אזהרה כדאיתא זבחים דף כ"ט המחשב בקדשים לוקה יש לפקפק דכיון דהא בעינן בקדשים שישחוט לשמו יליף הש"ס ריש זבחים מאם זבח שלמים קרבנו שתהא זביחה לשמו והוא עשה א"כ אף דכתיב לא יחשב אולי כיון דתחילת איסורו בעשה לא מיחשב לאו וכמ"ש תוס' מסכת יבמות דף ע"ז ע"ב ד"ה מחלל דשמא חללה הבאה מחייבי עשה ליכא לאו אלא עשה ובזה נכון דעת רש"י בב"ק דף ז' מפגל כתב רש"י ששחט חטאת לשם שלמים והקשה פנ"י למה לא מפרש רש"י ששחט חוץ לזמנו וכן כתב רשיי ריש מסכת כריתות דהנה

חוץ לזמנו איכא לאו ואין לוקה ומשלם ועיי' שיטה מקובצת ולמה צריך הש"ס לשנויי שם בקדשים לא קמיירי תיפוק דאינו לוקה ומשלם ואף דהוא לאו שאין בו מעשה הלא הש"ס מוקי כר"ע ורש"י ריש מ"ק כתב על הא דאמר ר"ע המקיים כלאים בכרם היינו שאינו עוקרו הרי דסובר לאו שב"מ לוקין לכן כתב רש"י ששחט חטאת לשם שלמים דאינו רק בעשה ובאמת הרמב"ם כתב כל המחשב מחשבה שאינו נכונה לוקה ואולי סובר רש"י כשיטות תוס' יבמות דף ע"ז ד"ה מחלל כיון דתחילת איסורו ע"י עשה ליכא לאו רק מסתימת דברי רבי ינאי מסכת זבחים דף כ"ט קשה:

דף ו.

הקשו טורי אבן בד"ה אא"כ מבקשין וכו' הא. דחייבו תורה כרת לערל זכר שלא מל היכא משכחת דהא כל ימיו בעמוד ומל קאי ותירץ כשגומר בלבו שלא ימול כ"כ בשם הר"ן עיי' תוס' מכות דף י"ד תוס' ד"ה לאפוקי: שם דאמר ולא אפריש בירושלמי איתא ועשית עשה תשמור ל"ת כלום הוא עובר עד שיעברו ג' רגלים פירוש ק"ע כבר שמעינן מבל תאחר רב אבין בשם רבנין דתנן באומר הרי עלי עולה להביא בשני בשבת דאז עובר משום ועשית ומשום מוציא שפתיך:

שם אלא וולדה היכי משהי הקשה בטורי אבן דלמא שחל עצרת בשבת ואין קרבן יחיד דוחה שבת ונראה דאיתא בירושלמי רבה ב"ח שלמה שנתו בעצרת א"ל הוא אינו כשר ועובר כהדא לא ילין חלב חגי עד ביקר וכי חלבי חול קריבין ביו"ט אר"א כשחל י"ד בשבת אמרה תורה הקריבהו מבע"י שלא יבא לידי בל תאחר וא"כ שפיר הקשה ש"ס דאפי' כשחל בשבת מ"מ עובר שהיה לו להקריבו קודם שבת:

הט"א בד"ה הניחא כתב דהא דבכור בעל מום נאכל בתוך שנתו אינו אלא מדרבנן יעוי"ש וכ"כ בספר יראים סי' שכ"ב ד"ה ודבר וראיתי בשם מ"ו בעל נודע ביהודה שהוכיח ג"כ דשנה של בעל מום דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא כדברי הט"ז ביו"ד סימן ש"ו ס"ק ו' דהוא דרבנן והביא מירושלמי פ"ק דר"ה אמר ר' אילא שנה זאת אומרת שנה של בעל מום אינה מחירת וגם בבלי מס' בכורות דף כ"ח ע"א דאיתא התם מפני השבת אבידה לבעלים רשאי להשהות למ"ד יום (והיינו גם אחר שנתו ולכה"פ חמשה עשר יום כדאיתא שם) ואי ס"ד שהוא מדין תורה איך התירו להשהותו יותר משנה בשביל השבת אבידה לבעלים ע"כ ודפח"ח:

תוס' ד"ה ור"י תימא לר"ת וכו' ובחנם דחק דכיון דשביעית גופא הלכה אין דנין ק"ו מהלכה עיין שיטה מקובצת מסכת ב"ק דף ח"י ד"ה אבל שכתב דר"א הוא דאית ליה דאין דנין ק"ו מהלכה אבל ר"ע דן ק"ו מהלכה ע"ש משמע דלא קבל ר"ע זה מר"א וצ"ע

ולדברי שיטה מקובצת מיושב מה שהקשה הגאון מהר"ש להרמב"ם דפסק דדרוסה לחוד הוא מד"ת ושאר טריפות הם הל"מ א"כ מה הקשה הגמ' מנחות דף ה' מן הבקר להוציא את הטריפה והלא ד"ן הוא וכו' טריפה שהיא אסורה להדיוט אינה דין שתהא אסורה לגבוה דלמא איצטרך לשאר טריפות דאין דנין ק"ו מהלכה ולדברי הש"מ ניחא דהברייתא אתיא כר"ע דאית ליה דדנין ק"ו מהלכה. ומדברי רש"י בשבת דף קל"ב ע"א ד"ה ביום שכתב דר"א יליף פ"כ וכו' לא משמע כדברי ש"מ עיי"ש: ד"ה מרכיב בסיף הדיבור וצריך לדקדק אי שייך לשנויי הכא בפ"ט מסכת סוטה גבי חתר מעורכי המלחמה והקשה הט"א דאיך נוכל לתרץ שם פרט למרכיב כשאינו חייב בערלה ורבעי כיון דבתנא ממעט מן ולא חללו והנה אם אינו חייב בערלה אינו בתורת חילול כלל יעוי"ש עיין בריב"ש סי' רפ"ג שהקשה קושיא זו ועיין ספר בית אפרים חא"ח סימן נ"ו דף ע"ג ע"א שכתב יישוב לזה עפ"י דברי הר"ש פ"א דערלה ולי נראה לומר דכוונת התוס' דאפשר לומר דונטעתם גבי ערלה לאו דווקא דאפילו מרכיב וכמו שכתב הריב"ש בעצמו סוף סי' רפ"ג דכתב לדעת הרמב"ן כיון דגלי קרא הכא וי"ו דוחללו דנטע דווקא ה"א כל מקום שנאמר לשון נטיעה דילפינן מהכא ע"כ הרי דיש סברה לומר דגם הרכבה בכלל נטיעה וא"כ שפיר כתבו התוס' דיש לאוקמי ברייתא בדלא נפסק מאבי' ואי דבלא"ה אינו חוזר מדלא נהיג בי' ערלה הלא הא דאינו נוהג ערלה במרכיב לא ידעינן רק השתא דכתיב ולא חללו אלא וודאי דונטעתם משמע נטיעה דווקא:

דף ז.

בעל מום מי מצי אכיל קשה לי להרמב"ם דסובר דס"ד לקולא הוא מד"ת וכל ספק מותר מד"ת א"כ מד"ת אין צריך להמתין ח' ימים כלתה שנתו מיום הלידה אף שהחכמים החמירו שצריך להמתין ח' ימים איך יוכלו להקל וט"א הקשה בפשיטות דהא מד"ת רוב בהמות וולד מעליא יולדות ושוב ראיתי שגם מ"ו בנב"י הקשה על הרמב"ם ומה שכתב הט"א דהא דתנן בפ"ד דבכורות הבכור נאכל שנה בשנה בין תם ובין ב"מ שנאמר לפני ד' וכו' האי קרא אירשא דתם קאי אבל בעל מום א"צ מד"ת לאכול דוקא בתוך שנתו דהאי קרא לפני ד' כתיב ע"כ ודבר אמת בפיו כי כן כ' רא"ם בס' יראים סי' שנ"ב ד"ה ודבר דבכור ב"מ נאכל אפי' אחר שנתו מד"ת ומ"ו בעל כ"ב הוכיח ג"כ כט"ז ביו"ד סימן ש"ו סי"ק ו' והביא ראיה מירושלמי פ"ק דר"ה אר"א שנה זאת אומרות דשנה של ב"מ אינה מחוורת וגם במסכת בכורות דף כ"ח איתא מפני השבת בעלים רשאי להשהות ל' יום ואי מד"ת איך רשאי להשהות יותר משנה מפני השבת אבידה לבעלים:

שם ואעפ"כ אין מעברין אלא אדר ופרש"י משום דכתיב חודש אביב ובס' החינוך מצוה ד' כתב' מדכתיב ושמרת את החוקה: הזאת במועדו ללמד שאין מעברין השנה אלא בפרק הסמוך:

שם ליתני ששה בסיון מקשים הלא הש"ס אמר לעיל כיון דקתני אם הביא יצא לא פסיקא והלא איתא במסכת מנחות דף ס"ח קידם לשתי לחם לא יבא ואם הביא כשר ועיי' מ"ש בחבורי בד"ה כיון דקתני שם לתרץ עוד כתבתי שם בחבורי לתרץ דעת הרמב"ם דפסק בפ"ז ה' בכורות אם עישר משנה לחברתה הוה מעשר וקשה לי א"כ איך חשיב באחד באלול ר"ה למעשר בהמה הלא הש"ס מסיק דדבר אם בדיעבד יצא לא פסיקא ונראה דהלח"מ כ' שטעמו של הרמב"ם הוא כיון דאיכא ק"ו נגד ההיקש כדאיתא מסכת בכורות ואנו יכולין לקיים שתיהם עיי"ש והיקשא דעשר תעשר צריך לכמה דברים וכמ"ש תוס' במסכת בכורת דף ל"ג דניטל באומד ובמחשבה וגם להא דאיתא בזבחים דמ"ה דקדשי עובדי כוכבים אין עושין תמורה ואולי סובר הרמב"ם כרבא במסכת בכורות דנ"ד אין מעשרין מבקר על הצאן ילפי' מהך היקשא מעשר בהמה למעשר דגן שאין מעשרין ממין על שאין מינו והשתא י"ל דסוגי' דר"ה דמשני אם הביא יצא לא פסיקא לא קשה איך תני' אחד באלול ר"ה למעשר בהמה דסוגי' זו כסוגי' דבכורות דיליף שם דנ"ז דאין מעשרין מבקר על הצאן דכתיב עשירי תן עשירי לזה ועשירי לזה וגם סובר כתירץ השני בזבחים דמ"ה אלא מעשר בהמה חובה שאין קבועה זמן או דמוקי כר' יוסי דגם קדשי עובדי כוכבים עושין תמורה ולא איצטרך היקשא רק שאין מעשרין משנה על שנה וכיון דהקישא לא קאי רק על זה ממילא אפילו בדיעבד לא הוה מעשר ומודה הרמב"ם אף דבהאי היקשא ילפי' דמעשר בהמה הוה ר"ה תשרי מ"מ דא ודא אחת היא דהיינו שלא יעשר משנה לשנה וממילא לא שייך לומר אהני הקישא ואהני ק"ו כיון דהקישא לא איצטרך על דבר אחר מפקע הקישא מק"ו ואכתי יש לפקפק דאולי הקישא לא בא על לכתחילה ועוד נראה דטעם של הרמב"ם הוא כמ"ש לח"מ כיון דאיכא ק"ו אמרינן אהני הקישא דלכתחילה לא יעשר משנה על שנה ואהני ק"ו דבדיעבד הוה מעשר ובדבר זה פליגו תנאי כדאיתא בתוס' מסכת מנחות דף ק"א ע"ב תוס' ד"ה בשר בחלב דאיסי סובר אהני ק"ו ואהני ג"ש ומתני' אתיא כר"ש שם במנחות דסובר דהיקש מפקע הק"ו ועיי' תוספות חולין דף קט"ו א"א ד"ה מה שכתבו אע"ג דאיכא למילף איסר הכאה מק"ו סובר אין ג"ש למחצה או דאתי' כראב"י במס' קדושין דף כ' שכתב מהרש"א דכיון דאין היקש למחצה מתבטל הק"ו ועיי"ש אף דיש לאוקמי' הקישא אמילתא אחריתא ודבר זה צריך שקידה בכמה מקומות ובזבחים דף ס"ה ע"א כתבו תוס' ד"ה ת"ל וז"ל כיון דאיכא

לאוקמי' הקישא אמילתא אחריתי לא מפקע הק"ו ועיי' מנחות דף י"ט ע"א ד"ה האי לא מצית אמרת ק"ו ואמאי לא נימא דהקישא מפקע הק"ו וגם במסכת קדושין דף ג' שהקשו תוס' דתהא יוצאת בחליצה מק"ו ואף דאיתקש לאחרת וע"כ כיון דיש לאוקמי הקישא למילתא אחריתא: שם מעברין אחר ר"ה מיד הקשה הט"א הא איתא במסכת סנהדרין דדוקא על ב' דברים מעברין והלא אביב של תבואה א"א לידע אחר ר"ה מיד ונראה דבס' תורת חיים במסכת סנהדרין דף י"ב כתב דמשום תקופת ניסן לחוד מעברין דכתיב שמור את חודש אביב וכו' וכד חזית דמשכחת תקופת טבת עד שיתסיר בניסן עברהו כדאיתא ספ"ק ועיי' רמב"ם בפ"ד ה' קידש החודש הלכה ב' דפסק דעל תקופות לחוד מעברין א"כ י"ל הך ברייתא אחר ר"ה מעברין אתיא כאחרים דסברי כד חזית דמשכה תקופות טבת וכו' מעברין והך ברייתא דסנהדרין אתיא כחכמים:

שם אם הביא יצא הקשה ט"א מאי קמ"ל הלא הוא משנה במס' שקלים פ"ד אם בא מן החדש יצא לכן מפרש הא אם בא מן החדש לא קאי אתרומת שקלים רק על החודש דהיינו שקידשו החודש בזמנו ביום ל' של אדר מקריבין הקטורת מתרומה חדשה ואם שלא קידשו החודש בזמנו מקריבין מן הישנה דנחשב כשנה שעברה ע"כ וכ"כ בס' קרבן עדה והוכיח דאי אתרומה קאי הוי ליה למיתני אם בא תרומת חדשה בזמנו ונכדי הת' מוה' מנדל כהן כי' הוסיף דהוה לי למיתני רק לוקחין מחדשה ולמה הוזכר תרומה כמו שסמך התנא בתחילה אם בא מן החדש ואכתי יש לדקדק דמאי קמ"ל שמואל הא שמעינן ממתני' תורמין עתיקין לפי מה דאיתא במסכת קדושין דף נ"ד תוס' ד"ה מועלין שתירצו על הא דתורמין מעתיקין דהוא רק למצה:

דף ח.

מתעברות באדר וכו' וכתב התיו"ט דגסה נמי יולדת באב רק שעוברין קודמת ד' חדשים: רש"י ד"ה אלא לר"א דאמר רובה בניסן וכו' איפכא הוה למיכתב משמע דאורחא למיכתב מה דאיתא ברובה ברישא אף דזמנו מאוחר וקשה לי מסוגי' דנדה דמ"ח ע"א בשלמה לר"מ היינו דכתיב שדים נכונו משמע שם מה שהוא קודם בזמן אורחא למיכתב ברישא אף שהוא מיעוט:

שם איתקש מעשר בהמה למ"ד ר"מ סובר מה מעשר סמוך לגמרי עישורו אף מעשר בהמה הקשה הט"א א"כ למה לי קרא במסכת בכורות דף נ"ה דלקוח פטור ממעשר בהמה תיפוק מדאיתקש מעשר בהמה למ"ד ובמעשר דגן כתיב תבואת זרעיך ולא לקוח כדאיתא במסכת ב"מ דפ"ח ונראה דאיתא בכמה דוכתיה דילפינן גז"ש תחת למילף משאר קרבנות וגם יש ג"ש העברה כל אשר יעבור כדאיתא מסכת מעילה דף י"ג

ובמנחות דף ו' ע"א כל אשר יעבור וכו' ופירש"י דהאי קרא כתיב במעשר וגמרינן שאר קרבנות מני' בג"ש תחת תחת עיי"ש והנה ידוע דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן וה"א דילפינן מעשר בהמה משאר קרבנות דנוהג בלקוח דודאי שאר קרבנות נוהג בלקוח דכתיב לא יבא אתנן זונה ומחיר כלב וגם בפסח כתב ב ולקח הוא שכנו וגם במעשר שני כתיב ונתת כסף ושמת שם דהיינו שלמים וגם להיפוך לא קשה למה לי תבאת זרעיך תיפוק מדאיתקש למעשר בהמה ונראה דה"א דילפינן מג"ש שם שם משלמים ושלמים נוהג אף בלקוח דכתיב ונתת הכסף ואכלת שם וילפינן גז"ש שם שם משלמים שיקנה שלמים הרי דקרבנות נוהג בלקוח והוה ילפינן מעשר דגן מג"ש שם שם משלמים דנוהג בלקוח דאין ג"ש למחצה דזה ג"כ בכלל אין ג"ש למחצה כמ"ש תוס' קדושין דל"ו ד"ה תפילין ולקולא ולחומרא לחומרא מקשינן וגם מעשר ראשין ומעשר שני כי הדדי נינהו ואמת תוס' מסכת זבחים דף מ"ח פלפלו אי היקש עדיף מג"ש ועיי' תוס' ברכות דף כ' ד"ה נברך:

דף י.

עגל סתם בן שנה והרמב"ם בפ"א מהל' מעשה קרבנות פסק דגדולים בבקר עד ג' שנים שלמים ובצאן עד ב' שנים מיום ליום יותר מזה הרי זקן ואין מקריבין אותו ובס' ט"א הקשה מסוגי' דע"א דכ"ד ועוד מכמה מקומות וגם מסוגי' דיומא דף ס"ה והגה מה שהקשו מיומא כבר הקשו תוס' דף ס"ה ע"ב ד"ה משום ותירצו ב' תרוצים ודברי הרמב"ם יש להם על מה שיסמכו דכן איתא בת"כ פ ויקרא פ"ג וז"ל פר יכול זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ה' כשר אלא שאין מביאין זקנים מפני כבוד משמע דלחכמים הוא מד"ת אינו כשר אם הוא יותר מבן ג' ובזה ג"כ ניחא מה שהקשה הט"א מסוגיא דע"א דלא הוכיח דהוראת שעה היתה משום דזקן הי' משום דש"ס רוצה להוכיח אף לר"מ דמכשיר פר יותר מבן ג' אבל הרמב"ם פסק כחכמים ועיין בתוס' יו"ט פ"ק דמסכת פרה עיי"ש:

דף יב.

כיצד הוא עושה כתב בס' ט"א דר"י דאמר מב"מ לא בטיל אפי' לקולא אמר והביא ראיה ואני מוסיף ראיה מסוגי' דזבחים דף ל"ו ע"א דמקשה הש"ס וליפלוג נמי ר"י לערב דמו בדם פסולים ומשני ר"י לטעמיה דאמר מב"מ ל"ב הרי דלקולא ג"כ אמר וכ"מ מדברי תוס' מנחות דף כ"ג ע"א ד"ה שחוטה ומזה קשה לי על תוס' מסכת חולין דף צ"ח ד"ה מאי חזית שכתבו אע"ג דלחומרה מקשינן וקשה דהרי ר"י סובר מב"מ ל"ב אפי' לקולא ועיין מנחות דף כ"ג ע"א ד"ה שחוטה:

דף יב:
תנא דרבנן בספר יראים סימן קע"ב כתב דבירקות תו"מ אינו נוהג אלא מדרבנן אבל מעשר שני נוהג מד"ת אפי' בירקות וקצת קשה לי מריש מ"ש וכן שאר כל הפירות וכ' הברטנורה דמעשר דידהו מדרבנן ועיי' סמ"ג עשין דקלו ושעה"מ הקשה מסוגי' דפסחים דף ל"ט ואולי תלי' זה בפלוגתא דר"ש וחכמים בפ"ב מסכת מעשר שני אמר להם ר"ש אם הקול וכו' שהקל בכרשינן ואפשר דטעמ' דחכמים דגבי תרומה הקילו דתרומה בכרשינן הוי דרבנן אבל מעשר שני אפי' בירקות הוא מד"ת:

דף יז.
למה תוקעין כשהן יושבין וכו' ומדברי רשב"א משמע שמבטל מצות עשה עובר על בל תגרע והקשה הט"א בד"ה ותוקעין א"כ המבטל מצות עשה מלבד שעובר בעשה עובר נמי על לאו דבל תגרע א"כ למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו המבטל איזה מ"ע ילקה משים לאו דבל תגרע שעמה והוא לא מצינו לאיזהו תנא או אמורא דנימא הכי ע"ש ועלה על לבי אפילו למ"ד לשב"מ אין לוקין מ"מ על לאו זה א"ל דהוא לאו שבכללות שכולל כמה דברים ואביי דהקשה הישן בשמיני בסוכה ילקה לשיטתו הלך דסובר בפסחים דלוקין על לאו שבכללות אמנם בס' החינוך סי' תס"ה כתב המוסיף במצות כגון שעושה ה' טוטפות חייב מלקות ואולי אפי' להרשב"א שכתב דהמבטל מצות עשה עובר על בל תגרע אפשר אפ"ה אינו לוקה והוא כמ"ש תוס' מס' יבמות דף ע"ז ד"ה מחלל דחייבי עשה עיי"ש:
ועון אינו נמחק דאי איכא רובה עונות מחשב בהדי ובזה יובן דברי רש"י בפ' דברים ודי זהב ופרש"י דקאי על מעשה עגל וקשה למה כתב זה בסוף הלא זה חטא ראשון ולדברי רבא ניחא דהא מעביר ראשון ראשון רק דאח"כ כשנתרבה החטאים מחשיב בהדי כן שמעתי מאחד מתלמידים עוד נראה דידוע דבמעשה עגל אמר משה רע"ה לי צוויתי ולא להם דכתיב לא יהיה לך אמנם בחצרות שאמרו כולנו קדישים כולנו שמענו מהר סיני א"כ חזר וניער מעשה העגל לכך כתיב זה בסוף:

דף יז:
עשה להם סמניות כאכין ורקין שבתורה והן נונין הפוכין נראה דבא לרמז כמו נונין פ' בהעלותך דכתיב דסעו מהר ד' ואיתא כתינק הבורח מבית הספר וכתב הכלי יקר כי נון הוא דג בלשון תרגום ודגים שבים פותחין פיהם לקבל טיפה של מטר אף שהם במים אבל המה בורחים מבית הספר לכן היפוך הנון שהוא דג ולקמן איתא דתורה וג"ח נתקרע גז"ד א"כ רמז בזה כשהם כנון הפוכה שאינם עוסקים בתורה ובג"ח עיי' שלהי מסכת

שבת מאן דבחמשה בשבת יהיה גבר ג"ח משום דאיברי דגים וא"כ כשהמה דוגמת נון הפוכה הוא גז"ד בתוקפו:
שם בתחילה אמת ולבסוף ורב חסד וקשה א"כ למה כתב רב חסד בתחילה ונראה דרוב העולם צריכין חסד ודרך הכתיב מה שהוא רוב נקט קידם כדאיתא לעיל דף ח' רש"י ד"ה אלא לר"א דאמר רובה בניסן ומעוטא באדר איפכא הוה למיכתב:
שם כאן בעבירות שבין אדם למקום וכו' ור"ע אמר כאן קודם גז"ד ובמסכת נדה דף ע' הקשו תוס' דמסכת ברכות איתא דנושא פנים דכתיב ואכלת ושבעת והן מברכין על כזית וכביצה ונראה דכולהו חדא נינהו דשל"ה הקשה באמת למה מברכין על בזית הלא כתיב ושבעת ותירץ דמסתפקין עצמן בכזית וכשאוכלין כזית שבעים והנה אם אדם מסתפק עצמו בדבר מועט בודאי אינו להוט אחר גזל וכה"ג משאר עבירות שבין אדם לחבירו וא"כ האי דברכות הוא בעצמו תירץ הש"ס דהכא במסכת ר"ה כאן שבעבירות שבין אדם למקום וכו' שהקב"ה נושא פנים אם הם נזהרים בעבירות שבין אדם לחבירו וכיון שנזהר מגזל ובה"ג ממילא הוא קודם גז"ד דאיתא לא נחתם גז"ד רק על הגזל וא"כ לפי"ז גם הא דאמר ר"ע כאן קודם גז"ד הוא ענין אחד דכיון דעדיין לא נחתם גז"ד א"כ ע"כ הם נזהרים על הגזל ולכך הקב"ה נושא פנים ובזה מפרש א"א הרב מ' מנדל דייטש זלה"ה הא דכתיב גם כי תרבו תפילה איננו שומע ידכם דמים מלאו דאיתא בילקוט כתיב שומע תפילה עדיך וכתיב סכותה בענן תפילה ותירץ באן קודם ג"ד כאן לאחר גז"ד וא"כ כוונת הכתוב גם כי תרבו תפילה איננו שומע והטעם כי ידכם דמים מלאו דהיינו גזל ולא נחתם גז"ד רק על הגזל ושוב נתקיים סכותה בענן מעבור תפילה ע"כ והנה במסכת ברכות יליף ר"א מהאי קרא כי תרבו תפילה דתפילה גדולה מקרבנות ומפרשים הקשו הלא איתא דתפלות נגד קרבנות תיקנו משמע שהמה שווים ונראה דהנה בס' עוללת אפרים כתב דיש סברא לומר דתפילה עדיפא מקרבן מאחר שהוא מטריח בגופו ובם יש סברא שקרבן עדיפא כמ"ש הרמב"ם במ"נ שבקרבנות יש פרנסה לכהנים שעוסקים בתורה מלבד שיש בהם ענינם אחרים ואיתא דר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי א"כ כיון שיש פרנסה ג"כ לעניים וגם מטריחם בגופו שפיר הוא עדיפא מקרבנות:

דף יח.

בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה וב"ח וראיתי בשם. הגאון ר' משה לבוב זלה"ה דהיינו תורה דרבים דעדיפא מקרבנות דתורה דיחיד איתא ריש מגילה דמה עבודה שהיא חמורה מבטלין ת"ת לא כ"ש ובזה מפרש הגאון הנ"ל דברי המדרש ש"ט אורי זו תורה וישעי זו מלכות לא אירע בימי רע אפי' נחתם גז"ד לרעה וכו' דהרשב"א

כתב דעלך הוא כרבים הכוונה דמה שהמלך עושה ונוהג כל העם במשכים אחריו ואם המלך עוסק בתורה גם שאר העם עוסקים וא"כ יתכן דברי המדרש אורי זו תורה וישעי זה מלכות וממילא היא ת"ת דרבים א"כ נתקרע גז"ד כמ"ש בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל בתורה וגם בגמ"ח שעל ידו גם שאר העם עוסקים בתורה ואין לנו ג"ח יותר מזה שמזכה רבים כמו דאיתא שילהי סוכה תורת חסד ללמדה זה תורת חסד:

דף כא:

ביקש קהלת לדון וכו' שלא בעדים וכו' וזקני הרב מ' מרדכי דייטש זלה"ה בעה"מ ס' מור דרור מפרש בזה הפסוק ויתר שהי' קהלת חכם וכו' הרישא נתן טעם על סיפא דיש ליתן טעם מדוע לא ניתן רשות לשלמה לדון ע"פ אומדנא ועיי' ח"מ ונראה דאיתא מסכת סנהדרין דף ה' ע"ב דלרב לא ניתן רשות להתיר בכורות דרב בקי טפי במומי ושרי מומא דלא ידעי אינשי והמרי כה"ג שרי רב ואתי' למשרי מום עובר וא"כ כוונת הפסוק ויתר שהיה קהלת חכם ורצה לדון שלא בעדים יצתה ב"ק וכו' מטעם הנ"ל שהוא חכם ביותר פן ידמו שאר אנשים להיות כמותי והוא בחכמתו הגדולה היה בכוחו לבא על האמת:

דף כב.

המשחק בקובי' ופרש"י דנחשדו בשביל חימוד ממון והקשה בס' ט"א הא הילכתא כאביי בסנהדרין דלא בעינן רשע דחמס ונראה דרש"י סובר כהפוסקים הביאו רמ"א ח"מ סימן ל"ד סעיף ג' דבדבר דבריהם בעינן שעבר משום ח"מ עיי"ש והני פסולים דחשוב מתני' הוא מדרבנן וכ"כ תוס' מסכת ב"מ דע"ב לחד תירוצא דשטר שיש בו ריבת גובה קרן אף שעדים עוברין על לא תשימון נשך דמיירי בריבת דרבנן דלא מיפסלו משום דאין מרוויחן כלום לכן כתב רש"י משום לתא דחמס גם שם בס' הנ"ל בד"ה ומשחק הקשה בסוגי' דסנהדרין על צריכותא דלא אזלי רק לרמי ב"ח והנה הר"ן בחידושיו כתב דרב ששת סובר כמ"ד מפריחי יונים הוא אר"א:

דף כב:

מספיקא לא מחללינן שבתא קמ"ל הקשה מהרש"א דאכתי קשה להאי תירוצא דר"נ סהדא אחרינא הוה בהדי וכו' ונראה דלכאורה קשה מאי מקשי הש"ס מאי למימרא הא בתוספתא איתא שם אם אין מכירין אותו משלחין אחר עמו אפי' בשבת מעשה בר' נהוראי וכו' א"כ מאי הקשה מאי למימרא דאי מרישא ה"א דוקא איסור ברבנן כמו משלחין עמו דתחומין דרבנן קמ"ל מעשה דר' נהוראי שהלך בשבת אף דלא ר"מ שמו אלא ר"נ כדאיתא בפ"ב דערובין ושם במסכת עירובין דף ל"ה מסיק דר"מ סובר תחומין דאורייתא א"כ טובא קמ"ל דאפי' איסור ד"ת מחללין עליו בשבת ונראה דקושי' הש"ס

הוא לר' ירמיה שם במסכת עירובין דמוקי הא דאמר ר"מ ס' עירוב חמור גמל ב"ב כיתי עדים אחת אומר מבע"י וכו' וכתבו תוס' ומהרש"א שם דלרב ירמיה שוב אין הכרח לומר דר"מ סובר תחומין ד"ת דאפי' אי תחומין דרבנן לא הוי עירוב כיון דאיכא כת דמפקע מחזקה ובזה מתורץ קושי' מהרש"א דהך שנוי' דמשני סהדי אחרינא הוה בהדי סובר כתירץ א' במסכת עירובין דר"מ ס' תחומין ד"ת ולא קשה מאי למימרא דטובא קמ"ל דמרישא דתוספתא דקתני משלחין עמו אפי' בשבת ה"א דוקא תחומין דרבנן ומעשה דר' נהוראי קמ"ל דאפי' איסור דאורייתא דהא ר"מ סובר תחומין דאורייתא ור' נהוראי הוא ר"מ: שם כי אתא עולא וכו' עיי' בט"א שהעלה דבאיתחזק איסורא אין ע"א נאמן אפי' במילתא דעבידא לגלוי' וכ"כ מ"ו בנב"י חא"ה סימן כ"ח ויש לדקדק מהירושלמי הביאו תוס' יו"ט ריש פ"ג מסכת יומא הרואה אומר ברקאי וכתב ירושלמי אף דעד אחד הוא מ"מ נאמן דעבידא לגלוי אף דשם איתחזק אסירא דיוה"כ ועיין ב"ש סימן ק"ך ס"ק ה' והריב"ש סי' קנ"ה כתב וז"ל הודעה לגולה שקידשו ב"ד את החודש הרי הוא כשאר אסורים שע"א נאמן ולא היינו צריכין לטעם העשוי לגלות אלא מפני שחכמים תקנו שלוחים מפני קלקול הכותיים וגם שבזה תיקנו מועדות היה אפשר לומר שנאמין שליח ב"ד ולא נאמין לע"א ולזה אמרו שא"צ לזה אלא כל אחד נאמן משום שהוא דבר העשוי לגלות עיי"ש:

דף כד.

אבל מצטרפין עיי' בט"א שהקשה לתירוץ א' של תוס' מסכת ב"ב דף מ"א שכתבו דב"ש סובר כר"י דבד"מ תתקיים העדות בשאר והלא תוס' כתבו במסכת מכות דלכך בד"מ תתקיים עדות בשאר משום דבד"מ מהני ע"א לשבועה א"כ בקידוש החודש דלא שייך שביעה למה מצטרפין דכיון דע"א פסול ונמצא אחד מהם פסול בטל עדות ולי נראה דהך תירץ של תוס' במסכת ב"ב סברי כשיטות רש"י במסכת מכות דדוקא בד"נ הוא דבטלה עדותן דכתיב ושפטו העדה וכו' וממילא ד"מ וקידש החודש שווין ושיטת תוס' שכתבו דלכך בד"מ תתקיים עדות בשאר משום דע"א קם לשבועה סוברים כמ"ש תוס' סנהדרין דל"א דהא דנמצא א' קרוב אי פסיל עדותן בטלה דוקא כי מסייע בהדדי אבל הכי דמכחשי לא:

שם גמ' מ"ט אימר כוביתא דעובה בעלמא חזי הט"א הקשה דמשמע מכאן דעדים אף שלא נתכוונו להעיד בשעת ראי' מ"מ יכולין להעיד ובפ"ג דכריתות אמר אביי מודה ר"מ וכו' דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות וכתבו התוס' שם דמכאן דן ר' דאם לא נתכוונו בשעת ראיית המעשה להעיד אין בעדותן כלום עיי"ש הנה בס' ב"ש אחרון סי' כ"ב

כתב דלפמ"ש הש"ך ח"מ סימן ל"ו סק"א דאף דאין עדים צריכין כוונה מ"מ אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול ומכשירין העדות מחמת שהקרוב לא נתכוון להעיד צריכים הכשרים להתכוון להעיד וא"כ יש לאוקמי האי דכריתות שהיו גם קרובים אצל העדות דאז צריכים הכשרים להתכוון לעדות אמנם א"א הרב מ' מנדל דייטש זלה"ה הקשה ממסכת שבועות דף ל' דהקשה הש"ס אלא כת הראשונה וכו' הא קיימי שני' ומאי קושיא דלמא יאמרו כת ב' לא נתכוונו לעדות:

דף כו.

אין עד נעשה דיין במרדכי במסכת סנהדרין סימן תרצ"ג כתב הטעם בשם השר מקוצי דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה אפי' בב"ד אחרת שהרי נתבטל עדותן בב"ד כשר שהם עצמן היו דיינים מאחר שהוזמו איגלאי מילתא למפרע דפסולים הוו ואפי' למ"ד דמכאן ולהבא הוא נפסל נראה דמאותו עדות עצמו הוא נפסל למפרע ע"כ ואולי כוונתו דאין עדים נעשים זוממין עד שיוגמר הדין וכאן הדין בטל:

דף כח:

הרי עובר על בל תוסיף והקשו תוס' שילהי עירובין דליתא מעשה דמתן דמים וידחא ל"ת דבל תוסיף ותירץ בס' ט"א דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש אף דל"ת הוא חוץ למקדש ולדידי קשה לי דא"כ קשה קושית התוס' במסכת יבמות דף ה' ע"ב ד"ה וכולהי שהקשה איך יליף הש"ס דעשה דוחה ל"ת מכלאים בציצת דשאני כלאים דהותר מכללו אצל בגדי כהונה ותירצו דהתם כמי משום דעשה דב"כ דוחה ל"ת דכלאים וקשה הא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וע"כ צ"ל דהתם הוי הל"ת חוץ המקדש עוד כתב דלכך אין עשה דמתן דמים דוחה ל"ת דבל תוסיף משום דעשה זו הוי קיל דאיתא בשאלה וקשה לי א"כ נזיר שנטמא שמגלח ראשו וזקנו ביום ז' משום דעשה דוחה ל"ת וקשה הלא הוא קיל דישנו בשאלה ולמה תדחה לאו דהקפה והשחתה וחכם א' הישב לי דשאני הקפה דאינו שוה בכל דאינו נוהג בנשים:

דף כט.

כל הברכות אע"פ שיצא מוציא בס' ט"א דייק מדברי רש"י שכתב במסכת ברכות בעובדא דשמעון בן שטח דאי אכל כזית הוא מוציא שאר אף שהמה אכלו כדי שביעה ש"מ דהא מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא מי שמחויב הוא רק מדרבנן ע"כ וכבר כתב הרא"ש פ"ג במסכת ברכות סימן י"ג דלכך מי שאכל כזית יוכל להוציא אחרים אף שאכלו כדי שביעה דכל ישראל עריבן זב"ז. אבל אשה אינה בכלל ערבות יעוי"ש. ובזה מתורץ ג"כ מה שהקשה המחבר דאנדרוגניס למה אינו מוציא את שאינו מינו

הלא ספק דרבנן לקולא ולהנ"ל ניחא דהא דאינו מחויב בדבר אינו מוציא המחויב הוא מד"ת ובאוכל כזית מוציא מטעם ערבות אבל אנדרוגניס שהוא ספק נקיבה ונשים אינם בכלל ערבות:

דף ל:

תוס' ד"ה ונתקלקלו בס' ט"א הקשה על הא דכתבו תוס' דעשה דעליה השלם אינו רק בהקטרה מסוגי' דפסחים דף נ"ט דמוקי ר ח בחטאת עוף דאין למזבח אלא דמה וקשה מ"ט דת"ק וכבר הרגישו בזה תוס' מסכת מנחות דף נ"ט וכתבו דגזרינן אטו הקטרה: שם לא אמרו שירה וכו' עיי' תוס' ישינים מסכת יומא דל"ג:

דף לד.

אי לאו ג"ש וכו' בתשובת רא"ם סי' מ"ב כתב בשם רבינו י"ט אשבילי דהא דאמר הש"ס אי לאו ג"ש וכו' לאו למימר דהוה מייתי כולהי מהקישא אלא ה"ק אי לאו הוי צריכנא לג"ש כלומר למידרש את האמור של זב"ז שפיר ילפינן אידך דשופר ופשוטות בהיקש אבל משום דבעינן למילף ליתן האמור שזב"ז אכן צריכין ע"כ לגז"ש וכיון דבהא צריכין לגז"ש שבקינן ההיקש לגמרי ומייתין כולהי מילתא מגז"ש והאריך שם דמהיקש לא אתא ליתן זב"ז וכתב שם ר' משה אלשקר דאין ענין זה דומה להאי אי גז"ש עדיף:

ראש יומא

דף ו:

תוס' ד"ה אמר וכו' ול"נ וכו' מ"מ כיון דלאו כל ישראל מייתי חד פסח בשותפות מהדרינן אטהורין וכו' מקשים מסוגי' דסנהדרין דף יב דלר"י דס"ל הותרה אם עברוה אינה מעוברת וקשה הלא בפסח דחויה ונראה די"ל דר"י ס"ל מגדף היינו מברך השם ושני רגל ב"ע והאב במועדו קאי על פסח ב' ושמעינן דפ"ש דוחה טומאה וקשה א"כ למה לי קרא בפ"ר נילף מפסח שני כמו דילפינן לענין עצם שיש בו מוח ומיתורא דקרא ס"ל דקמ"ל דהותרה אבל רבא ס"ל כסתם מתני' דפ"ש אינו דוחה טומאה:

דף יג.

דהדר מגריש לה מקשים אמאי צריך הגמרא לשכויי' דכניס והדר מגרש הוה לשנויי' בקיצר שכנוס על תנאי באם תמות אשתו הראשונה תהי מקודשת אח"כ דודאי א"ל דתנאי היה שהיא מקודשת למפרע דחיישינן דלמא תמות בפלגא דעבודה ועבד עבודה למפרע ב"ב בתים רק דתנאי היה שאם תמות תהיה מקודשה אח"כ ולי נראה דהנה באה"ע סימן מ' איתא דאם קידשה בשטר ואינה בעין לאחר ל' יום אינו מקודשת עיי' ב"ש

ס"ק ג' משום דלא כשאר כלום לאחר ל' יום ולפי"ז אם הכניסה לחופה ואמר שחופה זו לא יחול רק לאחר ל' יום א"כ אפי' אחר ל' יום לא הוי נשואה דעל מה יחול החופה להבא דבכלות הזמן אין שום דבר שיחיל חופה דבשעה שיש לחיל דהיינו לאחר ל' יום כבר פסקה כניסת החופה ועיין יבמות דף צ"ג תוס' ד"ה קנויי' לץ א"כ מיושב מה שהקשה העולם דהא צריך לכנוס עמה לחופה דכל במה דלא כניס לה לא הוי ביתו ובקנין חיפה אינו מועיל זה דיאמר הריני כונסך לחופה אחר שתמות אשתו הראשונה א"כ אינו חל קנין חופה רק אחר שתמות אשתו הראשונה ואז כבר פסקה כניסת החופה:

דף נא.

תוס' ד"ה למאי נ"מ והקשה השער המלך דלעיל אמר ר"י הנח לכה"ג שטומאה הותרה בציבר והקשה ת"י תינח שעיר אבל פר קרבן יחיד הוא ותירצו דבעבודת התלויה בשעיר שהיו משל ציבר היו תלוית בפר והואיל דהותרו בשעיר הותרו נמי בפר וא"כ תוס' שהקשה דהוה להש"ס לומר דנ"מ אי מהדרינן בטהרה ואי פר הוא חטאת שותפין מהדרינן אטהרה וא"כ לא סברי דפר תלוי בשעיר אף דשעיר לא מהדרינן אטהרה מ"מ בפר מהדרינן וא"כ מה יענו לקושי' ת"י הנ"ל ונראה לתרץ ונקדים לתרץ הרמב"ם פ"י מהל' ט"א הלכה ט"ז וז"ל משקה בית מטבחים והוא דם ומים אינו מטמאין ודבר זה הלכה והקשו עליו הלא ר"פ דאמר זה בפסחים די"ז מסיק הש"ס בקושי' ובאמת דעת ראש בפ' תפילת השחר דהיכא דאסיק הש"ס אחא יש איזה תירץ [ורשב"ם ב"ב דנ"ב כתב דמשנה או מברייתא שייך תיובתא ומפירכא דאמוראי שייך קשיא וצל"ע מסוגי' דפסחים הנ"ל דמקשה מברייתא ואפ"ה אמר קשיא ועיין סוכה דף י"א ע"ב מ"מ תלאן ואח"כ פסק קשיא ועיי' ב"ב דף כ"ד ע"ב תוס' ד"ה קשיא וביבמות דנ"ו דמקשה מברייתא א ואעפ"כ אמר קשיא] ונראה דלהרמב"ם היה קשה דאיך אמר ר"י הנח לכה"ג שטומאה הותרה בציבר תינח שעיר אבל פר דהוא בא משל כה"ג ואינו משל ציבר קשה וכמו שהקשו ת"י [ותירוצם לא ניחא ליה דהרי תוס' דף נ"א ג"כ לא ס"ל סברת ת"י] והי' ניחא לי' דבלא"ה מקשים תוס' ריש יומא דמאי קושי' מכה"ג ביוה"כ דילמא היכא דלא אפשר שאני ותירצו דאפי' נטמא בידו לא אמרינן הביא אחרת ע"ש וא"כ מפר ושעיר לא קשה דמפר ושעיר לא היה מקריבן מהם רק זריקת הדמים ואימורים שיקרב מהם והנה מזריקת הדם לא קשה דאפי' נטמא הדם לא צריך להביא אחרת דהרי דם אינו מקבל טומאה אפי' מדרבנן מפני שהוא משקה בית המטבחים ואמורים שיקטרים מהם כמי לא קשה דהרי אמורים נקטרים על מזבח החיצון בטבילה שלישית לשיטת רש"י ולשיטת תוס' נקטרים בטבילה חמישית עם תמיד של בן הערבים ושם היה משמש

בבגדי זהב ומרצה הציץ ונראה הא דהשיב ר"י הנח לכה"ג שטומאה הותרה בציבר רצה לתרץ דמה נעשה אם אירע טומאה בקטורת דנעשית בבגדי לבן לפנים ולא היה מלובש בציץ [ואולי איהו סובר דמד"ת לבונה מקבל טומאה ואפי' להרמב"ם מ"מ מדרבנן מקבל טומאה] לכן השיב דקטורת הוא קרבן ציבר כמו דאיתא מסכת יומא דף מ"ד איזו כפרה ששוה לו ולכל ישראל זה קטורת אבל מדם הפר בלא"ה לא קשה דמשקי בית מטבחים דכן אמנם קשה הא ר"י סובר בפסחים דף ט"ז דטומאת משקין לטמא אחרים הוא מד"ת וע"כ דר' יודה סובר דנהי דטומאת משקין הוא מד"ת מ"מ דם הפר שהוא משקים בית המטבחים הילכתא גמירי דדכן ופסק הרמב"ם כר"י ובפסחים דמקשה הש"ס על ר"פ דאמר הילכתא גמירי נראה דלא הקשה רק משום דאמר ר"פ סתם אפי' למ"ד משקין לטמא אחרים מד"ת משקי בית המטבחים הילכתא גמירי משמע דליכא מאן דפליג ע"ז לכן מקשי מר"א ור"ש אבל לר"י ע"כ משקין בית מטבחים הילכתא גמירי וא"כ שפיר מקשים תוס' למה לא אמר נ"מ לאהדורי אטהורין דנהי דר"י שפיר אמר הנח לכה"ג שטומאה הותרו בציבור דמשקי בית מטבחי' הילכתא גמירי דדכן אמנם הא סוגי' קאי לר"א, ור"ש דאומרים אין חטאת ציבור מתה והרי ר"א ור"ש הוכיח ש"ס בפסחים דף י"ז דלא ס"ל משקי בית מטבחי' הילכתא גמירי וגם ס"ל טומאת משקין מד"ת לכן תירצו דר"ש סובר דדחוי' בציבור וגם א"ל דמה נעשו אם אירע טומאה בבשר הפר ושעיר דנעשית בבגדי לבן אמנם זה ודאי לא מעיכבא כפרה דהרי נשרף חוץ לירושלים:

והנה הרמב"ם פסק פ"ד מה' ביאת מקדש דציץ אינה מרצה אלא עודו על מצחו וגם פסק דטומאה דחוי' בציבר והקשו עליו דדבריו סותרין ובס' אור חדש מתרץ דתוס' כתבו דעיקר הקושי' דאפי' נטמא בידו ל"א הביא אחרת כיון דיצטרך לחלל יוה"כ ע"ש ובאמת במסכת יומא ס"פ טרף בקלפי מסיק הש"ס להדי' דאפי למ"ד טומאה דחויה מ"מ שבת לכ"ע הותרה ואעפ"כ יש לתרץ בזה דברי רש"י דבפסחים דף ע"ז מפרש"י ד"ה ומרצה הם ברו בטומאת דק"צ דוחין טומאה ובסנהדרין דף י"ב מפרש"י שאם אירע טומאה בקדשים וקשה דלמה לא מפרש בפסחים ב"כ שאם אירע טומאה בקרבן ונראה לתרץ ונקדים לתרץ רמב"ם הנ"ל דבלא"ה קשה לפ"ש תוס' מסכת שבועות דף י' ע"א ד"ה ואיתקש הוכיחו שם דפנימי לא איתקש בהקישא דמועדכם ע"ש א"כ מנ"ל דקרבן פנים דוחה טימאה דבמסכת פסחים דף ע"ז יליף הש"ס מהקישא דמועדכם דהוקשו כולם זה לזה ודוחים טומאה והרי פנימי לא איתקש בהאי הקישא ומשנה ערוכה בפ"ב דתמורה דפר דוחה טומאה וצ"ל כיון דחיצון דוחה טימאה דחיצון בודאי איתקש וחיצון איתקש לפנימי כדאי' שם בסוגי' דשעירים דכתוב מלמד חטאת כפורים ואין היקש למחצה

ממילא מקשינן כמי פנימי לחיצון שידחה טומאה וממילא גם הפר דוחה טומאה כמ"ש ת"י דהם תלוית זה בזה [ויש לדקדק בסוגי' שם דמקשה ש"ס ולר' ישמעאל למאי הילכתא איתקש חיצון לפנימי ה"ל דאיצטרך הקישא שידחה טומאה] והנה תוס' החליטו דפנימי לא איתקש בהאי הקישא דאל"כ אמאי איצטרך לר"י חטאת לד' הא איתקש ר"ח ורגלים לפנימי דלא מכפר רק אטומאת מקדש וליכא לאוקמי רק בא"ב וא"ב ולכאורה מאי קושי' דבריש ר"ה איכא מ"ד ד"ב רגלים עובר בבל תאחר ויליף מקרא דמועדכם מיעט מועדים ב' ולא ס"ל הקישא דהוקשו כל מועדים זה לזה וא"כ דילמא גם ר"י לא ס"ל הקישא דהוקשו כל מועדים זל"ז ונראה דתוס' כתבו זה לשיטת ר"ת שכתבו ד"ה כדאמר דר"י דסובר שעורין רגלים מכפרים על א"ב וא"ב מן שעיר ושעיר וכתב ר"ת דסמיך אהקישא דר"י דסובר רגלים מכפרים על א"ב וא"ב מן שעיר ושעיר וכתב ר"ת דסמיך אהקישא דר"י הרי דגם ר"י ס"ל הקישא דמועדכם אמנם לתירץ א' של התוס' והיא כפי שיטת ירושלמי נוכל לומר דר"י לא ס"ל הקישא דמועדיכם אבל הני תנאי דסוברים הקישא דר"י באמת גם פנימי איתקש בהאי הקישא והכה באמת צריכין להבין לתירץ א' של תוס' קשה על ש"ס דל"ל מן שעיר ושעיר דילמא גם ר"י ס"ל האי הקישא דמועדכם רק דלא מסתבר לומר כר"מ משום דעדיפא הקישא חיצון לפנימי וכתירץ ר"ת ונראה דתוס' בתירץ א' סוברים דגם פנימי איתקש בהקישא וא"כ קשה קושי' תוס' שם דף ח' ד"ה מה דלר"י אמאי איצטרך הקישא דע"כ חיצון לא מכפר רק בא"ב וי"ב ונדחה מה שתירצו דאי לאו הקישא הוי מוקמינן כפרת ר"ח ורגלים בא"ב וא"ב ושאר עבירות ז"א דהא הוקשו לפנימי במועדכם דמכפר על טומאת מקדש והכה י"ל מאי מקשה ר"ש לר"י מכה"ג דילמא שאני כה"ג ביה"כ דגלי קרא דהיינו הקישא מלבד חטאת כפירים ודילמא איהו סובר הקישא דמועדכם ואז ידעינן דחיצון מכפר על א"ב וי"ב כקושית שם ד"ה מה ואי דהוה מוקמי' כפרת ר"ח ורגלים בשאר עבירת ז"א הא הוקשו גם לפנימי דלא מכפר רק אטומאת מקדש וא"כ מיותר הקישא דחיצון לפנימי וע"כ דאתי הקישא לאקשוי' פנימי לחיצון שידחה טומאה וא"כ גלי קרא להדי' שפנימי דוחה טומאה אע"ג דאין עודהו על מצחו אמכם זה טעות דהא ר"י קאמר להדי' במתני' מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש לו ידיעה הרי דמפיק להקישא לענין ידיעה וכיון דאיצטרך הקישא לענין ידיעה תו אין סברה לומר להקיש נמי שידחה טומאה כיון דיש סברא לחלק דשאני חיצון משים דציץ מרצה וסברא זה כתב הפנ"י בפ"ב דקדושין דאם יש סברא לחלק ל"א אין היקש למחצה וא"כ מתורץ הרמב"ם דאיהו פוסק דאינה עובר על ב"ת רק ב"ג רגלים וע"כ מוקי במועדכם להקיש כל מועדים זה לזה וא"כ איתר הקישא מלבד חטאת כפורים דלענין

ידיעה לא איצטרך כקושי' תוס' ד"ח ד"ה מה ובשאר עבירות לא מתוקים דהא גם פנימי איתקש בהאי הקישא וע"כ לענין שידחה טומאה דה"א הואיל דאינו עליו אינו מרצה איצטרך קרא מיוחד אמנם יש לשדות כרגא דאכתי לא איתר הקישא דמלבד חטאת כפורים לשיטת ר"ע במסכת יומא דף ע' ע"א דס"ל דמוספים נקטרים עם תמיד של שחר דכתיב מלבד עולת הבוקר זולת שעיר הנעשה בחוץ דכתיב מלבד חטאת הכפירים ט"צ והלכה כר"ע מחבירו לכן בראה דמ"ש הפ"י דהיכא דיש סברא לחלק ל"א אין היקש למחצה תלי' בפלוגתא דתנאי במסכת ב"ק דף מ"ה ע"ב רבנן סברי השור יסקל ובם בעליו כמיתת בעליו כך מיתת השור ור' יעקב סובר בשלמא בעלים בני טענה נינהו וכו' הרי דרבנן מקשינן מיתת שיר לבעלים אף דיש סברא לחלק דשור לאו בר טענה הוא והרי הך הקישא איצטרך לשאר דברים ועיי' מסכת סנהדרין שור הנסקל בכ"ג ויליף הש"ס דאיתקש מיתת השור לבעלים הרי דרבנן סברי דאף בכה"ג אין היקש למחצה וא"כ ר"ש דהקשה מכה"ג בי"כ אולי סובר כר' יעקב במסכת ב"ק דל"א בכה"ג אין היקש למחצה ושפיר הקשה מכה"ג כיון דליכא קרא מיוחד שקרבן פנים דוחה טומאה כיון דיש סברא לחלק אפ"ה אמרינן אין היקש למחצה א"כ אף דבאין על מצחו אינה מרצה דגלי' קרא על מצחו מ"מ קרבן פנים דוחה טומאה מהקישא דאיתקש חיצון לפנימי ואין היקש למחצה דפר ושעיר תלוי' זה בזה כמ"ש לעיל בשם ת"י ובזה י"ל דעת רש"י הנ"ל דבפסחים רצה לפרש לאביי ביומא ס"פ טרף בקלפי דלא אסיק דשבת הותרה בציבור וקשה קושי' תוס' מה הקשה מכה"ג דילמא היכא דלא אפשר שאני ואי דאפי' אם נטמאת לא הביא אכרת ה"ט משום דגם איסר יוה"כ דחוי' לכן מפרש שאם בא בטומאה ובסנהדרין מפרש אף למ"ד דאין היקש למחצה אף דיש סברא לחלק ועיי' פ"י בקדושין וא"כ לכך בא בטומאה מהקישא במועדכם לכן מפרש שאם אירע טומאה בקרבן ובאמת הרמב"ם דפסק חיבת הקודש דרבנן וגם דם קדשים אינו מקבל טומאה בודאי מפרש דהא דהקשה ר"ש מכה"ג דאם בא בטומאה ובזה אמרתי לתרץ דברי רש"י בפסחים דף ט"ו ע"ב ד"ה ורבינא דאמר מקרא מלא דיבר הכתוב ליתי לי לר"י ועיי' שם במהרש"א והקשה מ"ו בצל"ח וגם פר הלכה דאם ע"י עצים ולבונה א"כ משכחת תרוצא דרב ירמיה גם לרבינא משקין בשרץ ועצים במשקין ונראה דלרש"י היה קשה מה שהקשו תוס' מסכת חולין דף ל"ו דלמה משקי בי' מטבחי' דכן להוי כעצים ולבונה דמשוי חיבת קודש כאוכל ותירוצם לא ניחא לרש"י ועיי' שיטה מקובצת מסכת ב"ק והי' נראה לרש"י דבאמת עצים ולבונה דמקבלי טומאה מעלה בעלמא וכ"כ רש"י להדי' די"ט ד"ה אלמא ובעזרה לענין משקין לא גזרו ומ"ד חיבת קודש ד"ת מוקי האי דמשקי בי' מטבחי' על דם וכשיטת רמב"ם פ"א מה'

פה"מ דדם קדשים אינו מקבל טומאה שנאמר על הארץ תשפכנו כמים ע"ש. ובזה ניחא הא דפסיקא לר' ירמיה דלר"מ אפי' בקדשים משקין לטמא אחרים דרבנן דהפ"י כתב מדאמר לא נמנעו הכהנים וכו' ולא אמר ישראלים ש"מ דמיירי בקדשי קדשים דנאכלין בעזרה וא"כ המשקין היה ג"כ בעזרה וקשה דילמא לא סבר ר"מ משקין לטמא אחרים דרבנן רק בחולין ולא בעזרה ובקדשים דלהני חיבת קודש לשוי' כאוכל ולהנ"ל ניחא דר' ירמיה באמת סובר חיבת קודש דרבנן וולד ג' משכחת ג"כ דהא רש"י כתיב דר' ירמיה סובר אוכל מטמא אוכל ולית ליה לרבינא ובזה מתורץ דברי מהרש"א דליכא למימר דמשקין נגעו בעצים ולבינה רק דר"מ סובר משקין לטמא אחרים דרבנן דאכתי קשה ליטמא אחרים. דמחמת חיבת קודש ראוי שיוחשב אוכל כיון דאיהו סובר דעצים ולבונה מקבלין טומאה מדין תורה:

סוכה

דף י.

רש"י ד"ה אבל לנאותה וי"מ וכו' ולי נראה לקיים דברי הי"מ משום דנוכל לומר דטעמי' דר"ח ורבה בר ר"ה דאמרי ארבעה ולא ילפי מטומאה דאפילו טפח הוי דבר חשוב משום דשאני הילכתא טומאה דהכי גמירי ופרש"י לקמן די"ח דמהלכה לא גמרינן מידי אחרינא אלא האי דאיתמר בי' והנה הש"מ מסכת ב"ק דף י"ח כתב דר"א הוא דס"ל אין דנין ק"ו מהלכה וא"כ יש לאוקמי מתני' כרע"ק ולדידי מודה דאפי' טפח אף דהלכה כרע"ק מחבירו מ"מ אין אחר הכרעת אמורא וגם דעת מהרי"ק דזה לא אמרינן רק בדברים הנהוגים בזה"ז. ובאמת הרב בעל מג"א בא"ח סימן ריי"ח ס"ק ג' הביא מתוס' זבחים דף ו' דלא כמהרי"ק וגם קשה לי על המרי"ק הנ"ל מדברי תוס' מסכת חולין דף קי"ט ויש קצת סיוע דהנה הרמב"ם פ"ה מהל' עדות פסק כר"ט נגד רע"ק וכתב הכ"מ דאין הלכה כר"ע נגד ר"ט רבו ובפ"ט מהל' שגגות הלכה י' באשם ודאי אי בעי ידיעה בתחילה פסק כר"ע נגד ר"ט ולדברי מהרי"ק א"ש אמנם מה שהקשה הלח"מ על הכ"מ הנ"ל ח"כ מדוע פסק הרמב"ם פי"א מהל' מלוה כר"ע נגד ר"ט י"ל הואיל ורמי ב"ח בכתובת דף צ"ב גבי וזקפין עליו במלוה וגם רבא שם אי פקח הוא קאי בשיטת ר"ע ואין אחר הכרעת אמוראים כלום אמנם יש לדחות דזה תלוי אי מטין איתמר עיי' בפ' הכותב אמנם יש ראי' דהלכה כר"ע מסוגי' דשבועות דף ל"ב ש"מ משביע עידי קרקע חייב ומאי קושי' דילמא מיירי שיש מלוה ביד אחרים אלא ש"מ דבזה הלכה כר"ע ואפי' בכה"ג לא משתעבדי מטלטלי דיתמי ועיין בתוס' יו"ט מכשירין פ"ה ע"ד:

דף כג.

אבייי אמר שמא תמות הרמב"ם פ"ד מהל' סוכה פסק עשה בהמה דופן לסוכה כשרה והקשה הלח"מ בפ"א מהל' נזירות הלכה ד' דשם כתב הרמב"ם האומר לא אפטר מעולם עד שאהי' נזיר הרי זה נזיר מיד שמא ימות משמע דחייש למיתת והכא משמע דלא חייש ע"ש ולע"ד נראה ונקדים לתרץ קושית רש"א דהקשה לרבא דמוקי טעמיה דר"י משום בקיעת הנוד ואמאי לא חייש ר"י שמא תמות ונ"ל דמסכת קידושין דף מ"ה ע"ב כתבו תוס' ד"ה בפירוש מעשה א' שהיה לו בת קטנה והלך אביה לארץ רחוקה ונתקדשה הבת ואסר ה' מכחם מיונ"י לקיימה ואמר חיישי' שמא יקדשנה אביה לאיש אחר ושלח לו ר"ת לדבריך אם מת אב במ"ה תאסור לכ"ה דשימא קידשה אביה וא"י נמי והשיב ר"מ דשמא יקדש אמרינן שמא קידש לא אמר וכו' וע"ז אמר ר"ת דהשתא אף כשהיא קטנה מותרת דכיון דלא חיישינן שמא קידש א"כ היא מותרת לעולם דכל שעה ושעה יש לנו לומר דעדיין לא קידש ול"ד לשמא ימות דהתם מיירי שאסר את אשתו בתרומה כשגט חל שעה אחת קודם מיתה וא"ל דמיד ימות אבל הכא דאינה אסורה עד שיחלו הקידושין שקידש אביה שם כל שעה א"ל עדיין לא חלו הקידושין עכ"ל וא"כ מתורץ קושית רש"א דשם חייש ר"י שמא יבקע הנוד דא"ל דמיד יתבקע ועביד איסור למפרע דשותה טבלים משא"כ הכא אף אם תמות לא עביד איסור למפרע רק משם ואילך יהיו יושב ובטיל ממצות סוכה וכל שעה איכא למימר שמא לא תמות וכסברת ר"ת ואף דש"ס קאמר דר"י סובר כר"א דכל היוצא מסוכה לסוכה בטל מצוה ראשונה וא"כ אם תמות לא קיים למפרע מצות סוכה ז"א דהא מסיק דאם נפלה חוזר ובונה אבל ר"מ סובר דבכ"מ חיישינן לשמא תמות ולכך פוסל הכא גבי סוכה ולשמא יבקע הנוד לא חייש דסובר דהוא לא שכיח, אמנם י"ל דרש"א מקשה זה להך גירסא שהובא בתוס' דאם כפלה חוזר ובונה היינו מאותן עצים עצמן ובזה מתורץ הרמב"ם די"ל דהרמב"ם אינו סובר כגירסת תוס' וא"כ י"ל דגם הרמב"ם סובר כר"י דלא חיישינן לשמא תמות רק אם אותה מיתה גורם איזה דבר למפרע ולכך כתב ב"ה נזירות דהוא נזיר מיד משום דהתם אם ימות הרי עבר למפרע על נזירתו כיון שהוא קיבל עליו שיהיה נזיר קודם שימות אבל גבי סוכה דאינו מבטל המצוה רק מכאן ולהבא ולכך פסק הרמב"ם דכשירה ומכ"ש כיון דהרמב"ם פוסק פ"ו מהל' סוכה כחכמים דר"א דיוצאין מסוכה לסוכה לכך לא חייש למיתה:

דף ל:

תוס' ד"ה באשרה דמשה עד כל הדיבר והקשה המר"ם לובלין לתירץ בתרא של תוס' דאיירי נטעו ולבסוף עבדו מ"מ קשה ליפשוט מהאי דשופר של ע"ז ותירץ דאיירי אחר

ביטל וזה דחוק דא"כ אדמפליג בין ע"ז לעיר נדחת בע"ז גופה ה"ל לחלק בין ק"ב ולא"ב ונראה לתרץ קושית מהר"ם מלובלין דהנה י"ל מאי מקשים דלשיטות ר"י מאי בעי במס' ע"א הא אין כאן דיחו דילמא אבעי במסכת ע"א קאי למ"ד מצות להכות ניתנה וא"כ אם ביטל ביו"ט שייך שפיר דחוי אף דקודם ביטל לא שייך כתותי מ"ש מ"מ פסול מטעם מל"נ ושפיר יש כאן דיחו ונ"ל דתוס' סברי כמו לשיטת ר"י לא שייך כתותי מ"ש כיון דיש לה ביטול כמו כן לא שייך מצות להנות כיון דלאחר ביטול יוכל להנות וכמ"ש המג"א בא"ח סימן תרמ"ט ס"ק י"ג לענין ד"מ עיי"ש אמנם ז"א דע"כ תוס' לא סברי כן דא"כ מאי מקשים לעיל לשיטת ר"י הא דשופר של ע"א אם תקע יצא מהא דשל שלמים דלא יצא דלמא ע"א דיש לה ביטול ויוכל להנות לכך יצא דהא בע"א של ככרי מיירי אבל שלמים דלא נפק לעולם לחולין לא יצא אע"כ דתוס' לא סברי כן וא"כ הדרא קושי' לדוכתיה וצ"ל דדחקיא לתוס' דאבעי במסכת ע"א יהיה קאי שלא אליבה דהילכתא דאנן פסקינן כרבא דמצות לל"נ אמנם עדיין קשה מאי מקשים דילמא ר"י סובר כשיטת בעל המאור במסכת ר"ה דפסק דמצוה דרבנן כ"ע מודים דמצות להנות ניתנו ע"ש וא"כ מאי מקשים דלמא אבעי מסכת ע"א קאי ביו"ט שני דאינה רק מצוה דרבנן ובמצוה דרבנן כ"ע מודים דלהנות ניתנו ונ"ל דשפיר מקשים לשיטת ר"י דע"כ הר"י אינו סובר כשיטת ב"ה דהא ר"י מוקי האי דרבא אם נטל יצא קודם ביטל בע"א של נכרי א"כ קשה כיון דאגבי קניא וצ"ל דלא מכוין לקנות וא"כ קשה הא בעינן לכם וצ"ל דאיירי ביו"ט שני דלא בעי לכם וא"כ קשה כיון דאיירי ביו"ט שני דאינו רק מדרבנן למה יצא הא בדרבנן כ"ע מודים דלהנות ניתן אע"כ דר"י אינו סובר כשיטת בעל המאור ושפיר מקשים ובזה מתורץ קושי' מהר"ם דתוס' במסקנא קאי בשיטת ר"י דקודם ביטל לא שייך כתותי מ"ש ואבעי במסכת ע"א קאי ביו"ט שני ודחוי הוא מטעם דמצוה ל"כ וכשיטת ב"ה ומהא דשופר ליכא למיפשט דשופר הוא מד"ת ולא להנות ניתן ובשופר לא בעי לכם רק דקשה מהא דלולב של ע"א דבעי לכם ואיך יצא וביו"ט שני מצות להנות ניתן וע"ז מתרצים דאיירי בנטעו ולבסוף עבדו ויוכל להנות ויצא בהם ביו"ט א' וביום ב' ואבעי' במסכת ע"א איירי בנטעו מתחילה וביו"ט שני דשייך דחוי מטעם בדרבנן מצות להנות ניתן.:

דף לט.

ואם מסר יאמר הרי מעות הללו יהיה מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי והרמב"ם בפ"ח מה' שמיטת ה' י' לא כתב רק דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ והשמיט הך דאם מסר ותמה הרב בעל כ"ת דלמה הישמיט דין זה ונ"ל דהנה הכ"ת מיבא פלוגתא של מהריק"א ומבי"ט. מהריק"א סובר דפירות שביעית שלא הפקירן בשביעת כנהוג

חייב במעשר ומבי"ט סובר דאפ"ה פטור ממעשר דפטור לאו מטעם הפקר הוא רק אפקעתה דרחמנא הוא ולכאורה כראה להוכיח כמריק"א דאל"כ קשה הא דתנא דאם מסר דיאמר הרי מעות הללו מחוללין על הפירות שיש לו הלא איכא למיחוש שיבא לידי תקלה מזה דיש לחוש שזה המוכר יסבור דמעות זה הוא דמי שביעית ויקח באותן דמים פירות בת ו' והוא יסבור דמעות זה הוא דמי שביעית ופירות שלקח יסבור שנתפס בקדושת שביעית ופטור ממעשר אבל באמת המעות הזה אינו רק דמי חולין שהרי הלוקח חילל המעות וחייב במעשר אמנם ז"א כיון דיסבור שהם שביעית וינהוג בהן קדושת ז' דהיינו שיפקר כדין ז' ואז בל"ה פטור ממעשר כדין הפקר שפטור מן המעשר אמנם למביט עדיין קשה דהלא איירי בחשוד א"כ ניחוש שלא ינהוג כדין שביעית ואפ"ה יסבור שהן פטורין ממעשר משום אפקעתא דמלכא וגם בלא"ה קשה דהלא תוס' כתבו מסכת ב"מ דף כ"א ע"ב ד"ה ופטורת ממעשר דאם הפקיר לאחר גמר מלאכה אין בכך כלום וא"כ קשה דהך דתני אם מסר יאמר וכו' הוא מטעם קנס ונפק מיניה חורבא וצ"ל דהברייתא אתי' כהך תנא דס"ל בדף מ' ע"ב דאין שביעית מתחללת אלא דרך מקח והאי דהכא אינו רק מטעם קנס וכמ"ש תוס' שם וא"כ לא נפיק חורבא דפירות שיקח הלוקח באותן מעות באמת כתפס בקדושת ז' והחילל אינו מועיל אבל הרמב"ם לשיטתו דפסק כר"י בין דרך מקח ובין דרך חילל א"כ לא שייך למיקנסא דנפק מזה חורבא:

ביצה

דף ב:

בעלמא תשתרי מקשים דילמא באמת שרי ובריייתא א' ביצה שנולדה בשבת מיירי בשבת אחר י"ט וא' שנולדה בי"ט מיירי בי"ט אחר שבת ונראה לתרץ דבמסכת סוכה דף נ"ד ע"ב מקשה הש"ס על הא דאין מוסיפן על מ"ח והא איכא ע"פ שחל בשבת וכו' ומשני דליתא בכל שנה לא קתני ומקשה שבת שבתך החג זימנן וכו' ומשני כי מיקלע וכו' דלא ליקלע יה"כ בא' בשבת ודלא כאחרים והנה שם בסוכה דף נ"ג אמר ר' יודה המוסיף לא יוסף על שש עשרה א"כ ג"כ קשה הא משכחת יותר כגון ע"פ שחל בשבת וצ"ל ג"כ מידי דליתא בכל שכה לא קחשיב וא"כ שוב קשה איך חשיב שש עשרה דהוא ע"ש שבתוך החג הא ג"כ ליתא בכל שנה ושנה דהיינו כי מיקלע י"ט ראשון בע"ש וצ"ל דר' יודה ג"כ סובר דדחינן כי היכא דלא ליקלע יה"כ בא' בשבת ולא ס"ל כאחרים והרי שמעינן לר' יודה במסכת עירובין ביצה שנולדה בראשון דהוא ר"ה תאכל בשני אבל בראשון לא והרי ר"ה לא חל לר' יודה בא' בשבת כיון דלא ס"ל כאחרים מסתמא ס"ל דלא אד"ו ראש

ודוחק לומר דלא קפיד ר"י רק שלא יחול ר"ה בע"ש ולא ביום א' וא"כ כעשה ג' פלוגתות וא"כ שפיר מקשה ש"ס י"ט בעלמא תשתרי והא דמקשה ש"ס שבת בעלמא תשתרא מלבד שיש לומר דש"ס סמך על הא דתנן לקמן איתמר שבת וי"ט רב אמר נולדה בזה וכו' משמע דנולד בשבת אסור בי"ט שלאחריו וגם לפי הנ"ל י"ל דסמך עצמו על ברייתא דלקמן אחת ביצה שנולדה בשבת ואחת ביצה שנולדה בי"ט ושבת דומי' די"ט מה י"ט בעלמא אסור דהא שמעינן לר"י ביצה שנולדה בראשון דהיינו בר"ה דהוא י"ט דעלמא דלר"י לא אד"ו ראש ה"ה שבת דעלמא והך ברייתא אתיא כר"י מדקתני ואסורה לטלטל כמ"ש מ"ו בצל"ח ובזה מיושב מה שהקשה מ"ו מהר"ם ברב"י דמאי מקשה לקמן ר' יוחנן ר"י אדר"י הלא ר' יודה סובר בפירש הכנה דרבה ולהנ"ל ניחא דלא ניחא לר' יוחנן לומר אליבא דר' יודה בהאי דנולדה בראשון תאכל בשני משום גזרה י"ט אחר שבת כיון דבר"ה לא משכחת י"ט אחר שבת ובזה מיושב מא שהקשה מהרש"א לקמן דף ג' לפרש"י דמוחלפת האי אאין סוחטין א"כ קשה חכמים אחכמים ומה שתרץ מהרש"א דתרי רבנן קשה מדברי תוס' מסכת יומא דף ל' ע"ב ע"ש ולהנ"ל ניחא דלחכמים יש לומר דסברי כאחרים וכן מצינו לר"ע ור' ישמעאל במסכת שבת דף קי"ד כאחרים כמ"ש תוס' שם והיינו טעמי' דחכמים דאסרי משום הכנה והאי ברייתא ר"י אומר עדין היא מחלוקת יש לאוקמי' בי"ט אחר שבת:

גם י"ל קושי' מהרש"א דמהר"ם שיף הקשה מאי הקשה ר' יוחנן ר"י אדר"י דהאי לאוכלין היוצא מהן מותר מיירי בשבת דחמיר לא אתי לזלזולי אבל האי דנולדה בראשון דמיירי בי"ט דקיל אתא לזלזולי ונראה דר"י סמך על ברייתא אחת ביצה שנולדה בשבת וכו' אסורה לטלטל מדאסר לטלטל והלא תוס' כתבו בפ' כירה דלמ"ד משום משקין מותר לטלטל וכתב מ"ו בצל"ח דהך ברייתא אתיא כר"י הרי דלר"י אפי' בשבת אסור (ויש לפקפק דהוה לי' להביא הך ברייתא וניחא לאתוי' מתני') אבל לחכמים שפיר נוכל לומר דיש לחלק בין שבת לי"ט:

ורבה לטעמי' דאית ליה מוקצה ופרש"י מוקצה דאורייתא ורבים תמהו דמה ענין זה לזה ונראה דתוס' במסכת סוכה דף יו"ד ד"ה עד הוכיחו דלא אמרינן מגו דאיתקצי מחמת יום שעבר מהאי דלגין של ט"י אם אמר עירבו לי בזה אינו עירוב ודייק רבא דסוף היום קנה עירוב וכו' ול"א דאסורים מחמת עוקצה יום שעבר ולי נראה לתרץ דהרשב"א בפ' חרש הקשה על הא דאין מערבין בטבל ומוקי הש"ס בטבל מדרבנן והלא ראוי לקטן דאיסור דרבנן מותר להאכיל בידים וכמו דמערבין לגדול ביה"כ הואיל והוא ראוי לקטן ותירץ הרשב"א דשאני יה"כ דאפילו לגדול חזי' רק דאיסורא דיומא קגרים וכיון דחזי' לקטן

מערבין משא"כ בטבל דאסור מצד עצמו לא מהני מה דחזי' לקטן ע"ש וא"כ שפיר דייק רבא דסוף היום קונה עירוב דאי תחילת היום קונה עירוב א"כ מיד כשנכנס שבת נתקנו הלגין ונסתלק איסור טבל אף דאכתי אסור משום מוקצה מ"מ תהי' עירובו עירוב כיון דאינו אסור רק מדרבנן ואינו אוסר מצד עצמו רק דאיסורא דיומא גרים דהרי לאחר שבת יהי' מותר ואמאי אין עירובו עירוב הלא חזי' לקטן דאיסור דרבנן מותר להאכיל בידים וע"כ סוף היום קונה עירוב ואז אסור מחמת טבל ובזה מיושב כוונת רש"י דרש"י סובר כריטב"א דחולק על סברת רשב"א וגם ס"ל לרש"י דאמרינן מגו דאיתקצי מחמת יום שעבר (ועיי' סוכה דף מ"ז ע"ש) וסוגי' דהכא ריש ביצה קאי לרבה וס"ל דלא בעי סעודה הראוי' מבעוד יום ובמס' עירובין דף ל"ח מקשה ש"ס על רבה דס"ל הכנה מהא דתנן מוליכו בראשון ונוטלו והא קמכין מי"ט לשבת ומשני דתחילת היום קונה ומקשה ש"ס א"כ יערבו בלגין ומשני דבעי סעודה הראוי' מבע"י וסוגי' דהכא ס"ל דלא בעי סעודה הראוי מבע"י א"כ קשה יערבו בלגין וניחא להש"ס לכך בהאי דלגין אין עירובו עירוב משום מוקצה מחמת יום שעבר ושוב קשה כיון דמוקצה דרבנן אכתי להוי עירוב דחזי לקטן לכך מסיק הש"ס דמוקצה דאורייתא ואיסור תורה אסור להאכיל לקטן ובסברת הרשב"א הנ"ל ניחא דברי תוס' מס' עירובין דף ל"ח ע"ב ד"ה והא וכו' וא"ת והא ראוי' לאותו שבתחומו והקשה בספר מחנה לוי לפמ"ש הרשב"א הביאו ב"י סי' תקט"ו דפירות של ישראל שהובאו מחוץ לתחומו אסורים לכל אדם דבעלים אקצוה מדעתם וא"כ לא הוה סעודה ראוי לכל אדם אפי' לאותן שבתחומו אסור דבעלים אקצוהו ולרשב"א ניחא כיון דלא אסור רק מדרבנן ואיסורא דיומא קגרים שוב להוי עירוב דחזי לקטנים כמו מערבין לגדול ביה"כ: והנה השער המלך הקשה על תוס' מסכת סוכה דף יו"ד שהוכיחו מהאי דלגין דדייק רבא סוף היום קונה דלא אמרינן מוקצה מחמת יום שעבר הא גבי טבל שאני דאפי' היכא שהאיסור מחמת אותו יום לא שייך מוקצה דטבל מוכן הוא לשבת ונראה דתוס' סברי דהא דטבל מוכן לשבת הוא כמ"ש שיטה מקובצת בפ' המביא משום דמעשר ניטל במחשבה ונותן עינו בצד זה ואוכל מצד אחר (וליכא תיקן) וכגון שאינה משקה ומשום עונג שבת ע"ש וא"כ בהאי דלגין שהוא ט"י שהוא משקה לא שייך נותן עיניו בצד זה וכו' ואתיא מתני' כמ"ד אין ברירה ומנ"ל לרבא דסוף היום קונה דילמא משום מוקצה ואתי' מתני' כמ"ד אין ברירה ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו תוס' ריש מסכת חולין דף ז' ע"א ד"ה ודלמא ולהנ"ל ניחא דהאי ספק חשיכה מעשרין היינו אפי' משקה ואתיא כמ"ד אין ברירה ולא מהני נותן עינו בצד זה וכו': ושמעתי מהתו' מ'

זלמן בן בתו של הגאון מ' יצחק דוקלא זצ"ל דבלגין של ט"י לא שייך לומר שאם עבר ותקנו שהרי לא יוכל לתקן מחמת שהלגין המה טבול יום ובעי הערב שמש:
הרא"ש הביא בשם רבינו אפרים דלא שרינן בשנמצא ביצים בתרנגולים רק בי"ט דעלמא ולא בי"ט אחר שבת דאולי אם שחטה היום היתה יולדת היום ונגמרה אתמול ואין שבת מכין ליו"ט ורבים מקשים דא"כ ע"כ הך ברייתא דהשוחט תרנגולת מיירי בי"ט דעלמא א"כ מאי פריך הש"ס נגזור משום הנך דמתילדון ביומיהן הלא הוא גזירה לגזירה ונראה לפע"ד לתרץ דהנה דעת רבינו שמחה דבדבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס כמו דחדית לן ר"א דף ד' דגבי דשיל"מ לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא ה"ה ס"ס ג"כ לא אמרינן ודעת מקצת פוסקים דר"א לא חידש זה רק כמ"ד משום משקין שזבו וקשה לן מהא דספיקא אסורה הלא ס' דרבנן לקולא וצ"ל כדעת ר"א דבדשל"מ לא אמרינן ס"ד לקולא אבר לשיטת ר"פ דתירץ תכא דליטרא קציעות היא וכן לרבה דאמר משום הכנה אליבי' אפי' בדשיל"מ כמי ס"ד לקולא א"כ אפי' ס"ס ג"כ לקולא וא"כ י"ל הש"ס דפריך לגזור אטו הנך דמתילדון ביומיהן קאי לשיטת רבה ור"פ דסברי דמהני ס"ס בדשיל"מ א"כ שפיר יש לאוקמי' הך ברייתא דהשוחט תרנגולת אפי' בי"ט אחר שבת ואיירי בשני י"ט של גליות או ב"ב י"ט של ר"ה וס"ל ב' קדושת הן ומותרת מטעם ס"ס שמא אף אם לא שחטה לא היתה יולדת היום ואת"ל שיולדת היום שמא היום חול וא"כ שפיר מקשה הש"ס לגזור אטו הנך דמתילדון דכיון דמיירי ביו"ט אחר שבת לא הוי גזירה לגזירה ולפי"ז ג"כ מיושב אמאי לא הקשה המקשה נגזור אטו אם נמצאו בי"ט של אחר השבת דלשיטת הר"א אם נמצא ביו"ט אחר שבת אסורין מד"ת ולהנ"ל ניחא דאף ביו"ט אחר שבת מותר מטעם ס"ס וא"ל מנ"ל להמקשה להקשות דילמא הברייתא מיירי במקום שהגיעו השלוחים דאז לא הי' עושין רק יום אחד וא"כ ע"כ הך ברייתא מיירי ביו"ט דעלמא ותו הוי גזירה לגזירה ז"א דא"כ שוב היה קשה דאכתי ליתסרו אטו יו"ט אחר שבת דהא לשיטת הר"א בנמצא ביו"ט אחר שבת אסור מד"ת אע"כ דהברייתא מיירי במקומת שעושין ב"י יו"ט ואז אפי' בנמצא ביו"ט אחר שבת שרי מטעם ס"ס וא"כ לפי"ז שפיר יוכל לאוקמי ביו"ט אחר שבת ושפיר מקשי הש"ס:

דף ג.

אלא למ"ד וכו' ספקא דרבנן לקולא והקשה הלח"מ בפ"ב הי"ט על המ"מ שכתב דלכך ספק מוכן אסור משום דבר שיש לו מתירין א"כ למה לא הקשה ש"ס לכ"ע ממתני' דאין צדין דף כ"ד דס' מוכן אסור ואמאי הא ס' דרבנן לקולא דהרי המקשה לא אסיק דשיל"מ ונראה בכוונת המ"מ דש"ס לא רצה להקשות מס' מוכן דיש כומר כמו שהקשה מגיני

שלמה דדילמא הך מתניי דס' מוכן אתי כר' יוסי דס"ל במסכת עירובין דף ל"ז דהיכא דאיחזק איסורא לא אמרינ' ס' דרבנן לקולא וצידה איחזק איסורא כמ"ש המרדכי בפ' א"צ סי' תתרפ"ה דאוקי אחזקתו שלא ניצד מאתמול אבל מספק ביצה שנולדה בי"ט שפיר מקשה דהרב המגיד סובר כמ"ש הר"ן במסכת גיטין דף ע"ו דאדם שסופו למות ועכשיו כבר הוא מת לא יהבינן ליה חזקת חיים וכ"כ ט"ז י"ד סי' שצ"ז וא"כ בם ביצה כיון שסופה להוליד ביצתה וכבר הוא נולדה לא שייך לאוקמי' אחזקה אבל צידה אטו סופו של חי' שיצודה והרב המגיד דלא אמר הטעם גבי צידה משום דאוקמי' אחזקה דרצה ליתן טעם לשיטת הרמב"ם דפסק בפ"י מה' מקוואות הלכה ו' דבס' דרבנן לקולא אפי' איתחזק איסורא ובעיקר קושי' מגיני שלמה על המרדכי עיין בחדושיו למסכת שבת דף ל"ד די"ל דסוגי' אזלי' לשנוי' בתרא במסכת עירובין דף ל"ו דמשני הא דידיה וכן צ"ל בסוגי' דפסחים דף פ"ד ע"ב עצמות פסח הני דחלצינהו ולא בעי שריפה ואמאי הלא איחזק איסורא הלא מתחילה הי' בו מוח ונוקי אחזקה ראשונה ועכשיו הוא דחלצינהו לבתר דנהוי שריפה וביותר קשה לפמ"ש המהרש"א שם דאתיא כר"י דגם לבתר דנהוי נותר איכא שבירת עצם ואמאי לא נוקי גברא אחזקת כשרות דמעיקרא ועכשיו איתרע ונעשה רשע ועבר על לאו דשבירת עצם וצ"ל דסוגי' אזלי לשכוי בתרא דעירובין דף ל"ו: שם ואם נתערבו וכו' ועיי' תוס' ד"ה ואם והמרדכי בפ"ב דע"פ כתב בשם רבינו שמחה דבשיל"מ לא מהני ס"ס והקשה פר"ח תינח לר' אשי אבל לר"פ דמוקי בס' טריפה קשה והייתי רגיל לומר דגם ר"ש סובר דס' אחד בגופו וס' א' בתערובת לא מהני וש"ך בי"ד סי' ק"י ס"ק ס"ב וב"ש ס' א"ה סימן ב' ס"ק יו"ד כתבו דזה דוקא לס' דאורייתא אבל בדרבנן מהני ס' אחד בגופו וכו' וא"כ לר"פ דמוקי בס' טריפה דהוא איסור תורה בלא"ה לא מהני כיון דהוא ס' אחד בגופי' וכו' רק לר"א דמוקי בס' שנולדה בי"ט דהוא דרבנן שפיר קשה דבדרבנן מהני ס' א' בגופו וס' א' בתערובת לכן מתרץ בדשיל"מ לא מהני ס"ס ועוד יש לומר לר"פ דמוקי בס' טריפה מיירי שנדרסה ס' דרוסה וס"ל כשיטת רשב"א דהיכא דאפשר לברורי לא מהני ס"ס וכל זמן שלא נשחטה התרנגולת כולם אסורות ומה שהקשה הש"ך בי"ד סימן ק"י להאומרים דס' אחד בגופו וס' בגופו דמהני מסוגי' דזבחים דף ע"ד דלמה ירעו עד שיסתאבו למאן דמוקי בנפולה או בדרוסה לישתרי משום ס"ס כראה דאינהו ג"כ ס"ל דהיכא דאפשר לברורי לא מהני ס"ס והא דהתיר ר"ת בס' דרוסה שנתערב באחרים היינ' משום דר"ת פסק כרב במסכת חולין דף נ"ג דמורי מכפא דמוחא עד אטמא וכתב הר"ן דמוסיף דצריך לבדוק נגד הסימנין ולא ס"ל דסימנין קשין הן אצל דרוסה וא"א לברר דושט אין לו בדיקה מבחוץ וכאשר העיר בזה כרו"פ אבל

ר' ינאי דמוקי בזבחים דאיתערב בס' דרוסה סובר כר' זביד במסכת חולין דף נ"ג דבעי עד שיאדמו הסימנין עצמן דרוב פעמים אין ארס שולט בסימנין וא"צ לבדוק הסימנין רק שאר חלל הגוף וכמו בנפולה וכיון דאפשר לברורי לא מהני ס"ס ובזה מיושב מה שהקשה מהרש"א בחולין דף כ"ח על רבינו אלחנן דילמא הא דמקשה הש"ס ור"מ דחייש למעוטי האיך אכיל בישרא דילמא משום דרוסה ולהנ"ל ניחא דאכתי מאי מקשה הש"ס על ר' כהנא דיליף דאזלינן בתר רובא משחיטה ומקשה ש"ס דילמא היכא דאפשר וכו' דאי לא לר"מ היכא אכיל בישרא ומאי קושי' דילמא ר"כ ס"ל דסימנין קשין הן אצל דרוסה דרוב פעמים אין אדם שולט בסימנין ושפיר אכיל בישרא דהוא מיעוטא דמיעוטא דרוב בהמות לא נדרסו ואף אם נכרסו רוב פעמים אין ארס שולט בסימנין ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ כדאי' מסכת ע"א דף ל"ד ע"ב ובזה ניחא דברי תוס' מסכת חולין דף כ"ט שהקשר לוקמי בבהמה ובחצי קכה פגום ועיי' בספר בית אפרים חא"ח סימן כ"ב שביאר דברי תוס' והעלה דאין זה מום והביא ראי' מדברי ס' יראים סימן ש"צ ע"ש וחתני הרב המאה"ג מ' מאיר נר"ו הקשה דאם נימא דזה לא מקרי מום א"כ למה מוקי הש"ס בזבחים דף ע"ד טריפה כגון שנתערב בהמה שנשחט חצי קנה ולא ידע אם נגע בושט אסור כדאיתא בי"ד סימן כ"ד סעיף י"ד ונתערב בבהמה אחרת שנשחט חצי קנה וידע שלא נגע בושט א"ו דזה מקרי מום ולהנ"ל ניחא דתוס' בחולין סברי דס' אחד בגופו וכו' מהני וא"כ א"א לאוקמי בכה"ג דא"כ לישתרי משום ס"ס שמא כא זה ושמא לא ניקב הושט וכקושי' הש"כ ומן אחי הרב מ' יעקב דייטש נר"ו שמעתי לתרץ קושי' מהרש"א במסכת חולין דכ"ח שהקשה דילמא קושית הש"ס לר"מ איך אכיל בישרא משום דרוסת לפי דברי הרא"ש בפ"ג דחולין סי' ה' שכתב דרוב פעמים אפשר שיהי' ניכר הארס מבחוץ אלא וכו' וא"כ הוא מיעוטא דמיעוטא דרוב בהמות לא נדרסו ורוב פעמים אף בדרוסה ניכר מבחוץ:

עוד נראה דהש"ך בי"ד סי' ק"י כתב דס"ס וס' דרבנן דין אחד להם וא"כ לר"פ דמוקי בס' טריפה יש לאוקמי דעכשיו בודאי נטרפה וספק הוא אם נולדה הביצה קודם שנטרפה ולא הוי ס"ס דאוקי אחזקה דהשתא הוא דילדה וכמ"ש המרדכי ריש אין צדין ובפרט להאומרים דס' מד"ת שרי' וספק השני עושה ס' מדרבנן ובאיתחזק איסורא לא אמרינן ס' דרבנן לקולא אבל על ר"א דמוקי בס' יו"ט שפיר הקשה דהוא ס"ס ואי דאיתחזק אסורא מ"מ הלא הש"ך העלה בסי' ק"י דבדבר שאין לו עיקר מה"ת אף באיתחזק אסורא אמרינן ספק דרבנן לקולא א"כ הוא הדין דמהני ס"ס ובזה מיושב מה שהקשה השיטה מ' מסכת ב"ק על האומרים דביצה טריפה מדרבנן איסורא א"כ קשה על ר"פ דמוקי

בס"ט א"כ אכתי הוא ס' דרבנן ולהנ"ל ניחא כיון דטריפה יש לו עיקר מד"ת לא מהני ס' דרבנן דאוקמי אחזקה דהשתא הוא דילדה ומיירי שהספק הוא אם נולדה הביצה קודם שנטרפה עוד י"ל קושית הפר"ח למאי דמוקי בס' טריפה מיירי בס' דרוסה וכדעת הפוסקים דדרוסה מקרי איתחזק אסורא וכדעת הפוסקים דבאיתחזק אסורה לא מהני ס"ס גם י"ל לפמ"ש הט"ז בי"ד סימן כ"ט ס"ק א' יעוי"ש:

וראיתי בשעה"מ שתירץ קושי' פר"ח דמדברי מרדכי בפ"ג דע"א משמע דר' יודה אוסר ס"ס אפי' בדבר שאינו חשוב וא"כ יש לאוקמי הך ברייתא כר"י דאוסר ס"ס ור"ש לא בא לתרץ דלמה לא מייתי הש"ס התם בזבחים הך ברייתא ע"ש ויש לדקדק דמאי אולמי' הך ברייתא מהך ברייתא וכמ"ש תוס' ד"ה ואחרות ואם באנו על דרך זה יש לתרץ בפשטות לפמ"ש הרא"ש בתשובה כלל בסי' א' דר"י לא אוסר ס"ס רק באיתחזק איסורא וא"כ לר"פ דמוקי בס' טריפה יש לאוקמי' בב' תרנגולים אחד כשרה ואחד טריפה ודאי דזה מיקרי איחזק איסורא ולא מהני ס"ס אבל בס' ביצה שנולדה בי"ט שפיר קשה ולא ס"ל סברת המרדכי ריש פ' אין צדין והנה לסברת המרדכי פ"ג דמס' ע"א דסובר דר' יודה אוסר ס"ס בכל מילי וכן משמע מדברי סמ"ג עשין קמ"א שכתב דאין הלכה כר"י דאוסר ס"ס מדמקשה הש"ס בכתובת דף ח' ואמאי ס"ס הוא ולשיטת תוס' מאי ראי' הוא הלא ר"י לא אוסר רק בריחוני בדן ובדברים חשובים אלא ודאי דגם הסמ"ג סובר דר"י אוסר ס"ס בכל מקום וקשה לי מסוגי' בבא קמא דף י"א דמקשה הש"ס מאי קמ"ל תנינא סימן וולד בהמה וכו' ומאי קושי' דילמא לעולם יש מקצת שליא בלא וולד ומתני' דקתני שליא שיצאה אסירה אתיא כר' יודה דאוסר ס"ס קמ"ל עולא אפילו מאן דמתיר ס"ס אוסר דאין מקצת שליא בלא וולד וליכא רק חד ספק ולפמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס דהמקשה משמע דסיפא דמתני' סימן וולד באשה אמקצתה קאי ויותר נראה דלא ניחא לאוקמי מתני' כר"י דא"כ קשה סיפא המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים משום דסמוך מחצה נקבת לנדמה וכו' ולמאן דאוסר ס"ס אולי לא מהני זה:

וגם קשה לי מאי הקשה ש"ס ביצה שנולדה בי"ט ס' דרבנן לפמ"ש תוס' ומהרש"א במסכת עירובין דף ל"ה ע"ב ד"ה אמר בסוף הדיבור מש"ה מוקי מתני' בב' כיתי עדים וכו' דלא שייך למימר כיון דאיכא כת דמפקי מחזקתה מבואר שם דבב' כיתי עדים לא אמרינן ס' דרבנן לקולא וא"כ הוה מצי לאוקמי שכת אחת אומרת שנולדה מאתמל וכת אחת אומרת שנולדה בי"ט דלא אמרינן בכה"ג ס' דרבנן לקולא:

הנה הרמ"א בת"ח הוכיח מהא דהיתר ר"ת ס"ד שנתערב באחרים דהוי ס"ס אף דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת ש"מ דמהני ס"ס אפילו במקום דאיתחזק איסורא והאחרונים

הקשו עליו דהלא בהמה בחזקת כשרות רק בחזקת אבר מן החי עומדת אבל דרוסה מה טיבו לאמ"ה הלא לענין טריפה לא איתחזק ובס' כו"פ כתב דהוכחת הרמ"א דאולי נדרסו הסימנים ונדרס הושט והרי הוא ספק בשחיטה ולדעתי אכתי קשה מנ"ל להרמ"א להוכיח דילמא הר"ת סובר כרש"י בחולין דף נ"ג ע"ב ד"ה עד וכו' דרוב סימנים קשין הן ואין הארס שולט בהן ולכך לא חייש הר"ת דילמא נדרסו הסימנים דאזלינן בתר רובה: ראיתי להש"ך בסי' ק"י כלל ל"ה שהקשה על ר"ת דמתיר ספק אחד בגופו וס"א בתערובת מסוגי' דזבחים ע"ש ונראה לתרץ דהנה דעת הר"י דס"א בגופו וספק אחת בתערובת לא מהני כתב הרמ"א סימן ט' דטעם הואיל דספק ראשון הוא איסר תורה שוב לא נוכל לומר ספק אין כאן איסר רק שנתערבו באחרים לא מקרי ס"ס ע"ש ונראה דזה הוא לשיטת הרשב"א דס"ל ד"ס דאורייתא לחומרא הוא מד"ת וא"כ שפיר כיון שאסרנו ספק הראשון והוא איסור תורה א"כ ספק ב' הוא ספק איסור תורה אבל לשיטת הרמב"ם דס' איסור תורה לחומרא הוא מדרבנן לא שייך זה דהרי ספק טריפה מד"ת הוא מותר ולא אסור רק מדרבנן וכשנתערבו אח"כ באחרים שפיר י"ל על כל אחד ואחד שמא אין זה הספק טריפה והותרו כולם דהוי כ"ס דרבנן דיש פוסקים אמרו ג"כ דהיינו טעמי דס"ס מותר להרמב"ם משום דספק הראשון נעשה איסור דרבנן וע"י הס' השני הוי ספק דרבנן לקולא והכ"מ הקשה על הרמב"ם דסובר ס' תורה לקולא א"כ היאך חייב רחמנא אשם תלוי ותירץ הפר"ח דשאני א"ת דאיתחזק איסורא דאיהו פסק כמ"ד דבעי חתיכה אחת מ"ב חתיכות והיכא דאיתחזק איסורא מודה הרמב"ם דהוא מד"ת אבל היכא דלא איתחזק איסורא ילפינן מספק ממזר דשרי] אבל אינך תנאי דלא בעי חתיכה אחת משני חתיכות ואפי' היכא דלא איתחזק איסורא אז באמת צ"ל דכל ספק תורה אסור מד"ת דמאי חזית דנילף לקולא מממזר נילף לחומרא מאשם תלוי וא"כ מתורץ קושית הש"ך די"ל דר"ת ס"ל כהרמב"ם דס"ת לחומרא הוא מדרבנן א"כ שפיר יש להתיר ס"א בגופו וס"א בתערובת שהרי ספק הראשון אינו אסור אלא מדרבנן וכשנתערב אח"כ באחרים נוכל לומר על כל אחד שמא אין זה האיסר והוי ספק דרבנן לקולא אבל מתני' דזבחים יש לאוקמי כאידך מ"ד דמחייב אשם תלוי אפי' בחתיכה אחת ולדידי ס"ת לחומרא מד"ת ולכך אין להתיר ס"א בגופו וס"א בתערובת עוד י"ל קושית הש"ך די"ל דמתני' דזבחים אתיא כר"י דאוסר ס"ס ואף דתוס' כתבו שם דף ע"ב ע"ב דזה דוקא בדברים חשובים מ"מ ראה זה מצאתי בסמ"ג עשין קמ"א דכתב דלא קי"ל כר"י בזה מהא דאיתא בפ"ק דכתובת האומר פ"פ מצאתי נאמן לאוסרה עליו ומקשה הש"ס למה נאמן הלא ס"ס הוא ש"מ דלא קי"ל כר"י הרי דלא ס"ל להסמ"ג סברת התוס' שכתבו לחלק דאל"כ אין ראי'

וא"כ אולי גם ר"ת סובר כהסמ"ג ובזה מיושב מה שהקשה הר"ן בסוגי' דפ"פ די"ל דלמאי דדחי' דקתני טענת דמים באמת מתוקם מתני' כר"י דל"ל ס"ס:

בש"ע ס' ק"ב ש"ך ס"ק ז' והכי מוכח מריש ביצה ע"ש ונראה לתרץ דש"מ במסכת ב"ק דף מ"ז כתב דהא דמסיק הש"ס בחולין דף נ"ח דביצת טריפה אסורה אינו רק מדרבנן ושוב הקשה מריש ביצה דאסיק ר"פ סיפא אתאן לס' טריפה ואי ביצת טריפה דרבנן א"כ אכתי ס"ד היא ונראה דהנה תוס' במסכת חולין דף ס"ד כתבו הא דביצת טריפה אסורה מד"ת ולמה לא נימא כיון דחידש הוא דאבר מן החי' הוא ואעפ"כ שרי רחמנא ל"ש כשירה ול"ש טריפה רק דילפינן מבת היענה דביצת טמאה אסורה א"כ ילפינן מני' ביצת טריפה יע"ש ולכאורה איכא למפרך מה לביצת טמאה שכן לא היתה לה שעת הכושר תאמר טריפה שהיתה לה שעת הכושר וכה"ג כתב הש"ך סי' י"ד ס"ק י"א לחלק על הא דבעי הש"ס שם דף ס"ט מהו לגמוע חלבו מהא דאם נעקרו סימנים דפסק בה"ג דחלבו מותר ומתרץ דשאני נעקרו דהיתה כה שעת הכושר קודם שנעקרו ואין לומר האי דחולין דשוין ביצת טריפה לטמאה מיירי שנולדה טריפה מבטן דלא היתה לה שעת הכושר ז"א דהא לשיטת רש"י חולין דף נ"ח קאי אפלוגתא דר"א ור"י וללישנא בתרא מוקי בעיברה ולבסוף נטרפה דנטרפה מעיקרו אינו יולדת וא"כ מיירי התם כשהיתה לה שעת הכושר ע"כ נראה דצריכין לדברי שיטה מקובצת דהיכא דאינו נולדה טריפה מבטן אינו אסור רק מדרבנן והא דמשני ר"פ סיפא אתאן לס"ט אתי' כמ"ד טריפה יולדות ואיירי שיש שתי תרנגולת אחת כשירה ואחת טריפה שנולדה מבטן טריפה ונמצאת ביצה ולא ידעינן מאיזה תרנגולת בא הביצה דזה וודאי אסור מן התורה כיון דלא היתה לה שעת הכושר וזה וודאי איכא למילף מבת היענה א"כ מתורץ קושית הש"ך דלעולם י"ל אפי' בס"ט שייך דשיל"מ אי חי י"ב חודש ואפ"ה פריך הש"ס שפיר אמאי כולן אסורת משום דהברייתא אתיא ע"כ כמ"ד טריפה יולדת ותוס' במסכת ע"ז דף ה' ובמסכת חולין דף ק"מ כתבו דמאן דא"ל טריפה יולדת כ"ש דאית לי טריפה חי' וא"כ לא משכחת בי' היתר כלל:

שם ותבטל ברובה מקשים דילמא הך ברייתא אתי' כר"י דס"ל מב"מ לא בטיל ואפי' אי נימא דהברייתא מיירי דהמה בקליפתן דומי' דרשא ולא לסמוך בה כרעי המיטה מ"מ דעת התוס' דאפילו ביבש סובר ר"י מב"מ לא בטל ונראה דתוס' סוברים כדעת הרמב"ם דספק תורה לחומרא הוא דרבנן והאי אם נתערבו קאי אספיקא וא"כ אינו רק מדרבנן ותוס' במסכת חולין כתבו דגבי איסר דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטיל אמנם אין זה מספיק דאכתי קשה לר"פ דמשני תנא דליטרא קציעות דאמר כל דבר שבמנין לא בטיל וכ"ש

בדאורייתא הרי דסובר ר"פ דהוא איסר תורה וא"כ ע"כ ס"ל או דאם נתערבו קאי אודאי או דספק תורה לחומרא הוא מד"ה וא"כ ר"פ למה לא מוקי כר"י דמב"מ לא בטיל אמנם נראה לקיים דהרי הך ברייתא ע"כ אתיא כר"י מדקתני ואסורה לטלטל ועיי' בפלתי סימן ק"ב ואולי ר"פ ס"ל כאביי דאמר במסכת זבחים דף ע"ט דר"י בשם ר"ג הוא דאמר מב"מ לא בטיל אבל ר"י לנפשי סובר מב"מ בטיל א"כ א"א לאוקמי משום עמב"מ כיון דהברייתא ע"כ אתי כר"י ואיהו ס"ל דמב"מ בטיל וא"ל דאכתי קשה לוקמי כר"ג דאמר מב"מ לא בטיל ובטילטול סובר כר"י משום דטפי ניחא לאוקמי כתנא דליטרא קציעות מלומר דסובר כוותי' כחדא ופליג עלה בחדא:

ראיתי למ"ו בצל"ח שתמה על הרמב"ם שהשוה כרם רבעי למ"ש משמע שבזה"ז ג"כ אין כרם רבעי נאכל בירושלים והקשה הלא מ"ש ילפינן מהקישא דאיתקש לבכור ואיך נילף שוב רבעי בג"ש דקודש קודש והלא דבר הלמד בהיקש אי חוזר ומלמד בג"ש מספקא לש"ס ולי כראה דהאי המינו ודבר אחר הוא כיון דילפינן בהך ג"ש קודש קודש שמוסיף חומש כדאי' קידושין דף נ"ד דזה כתיב בגופי' שוב עבדינן הקישא לכולהו מילתא אף מה דילפינן ממקום אחר כדאי' יומא דף כ"ג תוס' ד"ה ילבש ושם דף נ"א תוס' ד"ה דוחה:

דף ד:

ולר' אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפי' בדרבנן לא בטל מא"ל וקשה לי על הסמ"ג והר"ן ריש מסכת קידושין שכתבו דאין הלכה כר"ה דאמר חופה קונה מדאמר: הש"ס ריש קידושין ולר"ה דאמר חופה קונה מכלל דאנן לא ס"ל הכי והרי גם הכא אמר הש"ס ולר' אשי וכו' והלא הלכה פסוקה דדשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל (ועיין בב"ח יו"ד ריש סימן ק"ב כי מכח הוכחה זו פסק מהר"ש מבונברק דלא כרב אשי יעוי"ש: מא"ש) ויש לומר כיון דהכא לתרוצה לר' מתנא איתמר לא דייקינן הכי כמ"ש הר"ן שם ועיי' יש"ש פ' הערל סי' ל"א וצריך שקידה בכמה מקומות ועיי' שיטה מקובצת בפ' הגוזל בתרא שכתב דלא קיימ"ל כרבה דאמר חידוש הוא שחידשה בקנס אע"ג דמיקטל משלם מדאמר הש"ס במסכת כתובת דל"ח ולרבה דאמר חידוש שחידשה בקנס מכלל דאנן לא ס"ל הכי וצ"ע:

שם רב אשי ספוקי מספקא קצת קשה לי לדעת הרמב"ם סוף פ"א ה' מילה דפסק דס' מילה דוחה י"ט ב' של גליות מדנקט מתני' ב' י"ט של ר"ה א"כ תיפשט דב' י"ט של גליות הם ב' קדושות דאי קדושה אחת למה נקט דוקא ב' י"ט של ר"ה ונראה דר' אסי מוקי להך מתני' דשבת דקתני בי"ט של ר"ה כר' יוסי במסכת עירובין דף ל"ט ע"ב וכן הי ר' יוסי אוסר בשני י"ט של גליות ואף דרב אסי שם אמר דרי עושה איסור ב' י"ט

של גליות כב' י"ט של ר"ה לרבנן מ"מ אולי אין זה ר' אסי כמ"ש תוס' מסכת שבת דף מ"ה ע"ב ד"ה לאו דר' אסי דלעיל לאו היינו ר' אסי דהכא דזולת זה דוחק לומר דמתני' גופ' ספוקי מספקא ליה. כדאיתא בעירובין דף מ"ה מ"מ זה א"צ הכרח וכ"כ תוס' רפ"ג דשבועת דאין דרך תנא שיסתפק:

דף ו.

לא אמרן פרש"י דיתעסקו בו ישראל והקשה הר"ן מסוגי' דשבת דף קל"ט בי"ט הסמוך לשבת אתא לקמי' דרב יוחנן ואמר יתעסקו עממין משמע דאפי' ע"י עממין לא שרי רק באשתהי ונראה לתרץ דהרשב"א בפ' האורג כתב דלמ"ד מלאכה שא"צ לגופי' פטור אז קבורת המת אין בו איסור תורה לקבור מת בשבת ודעת מקצת פוסקים בא"ח סימן של"ט דשבות דשבות במקום מצוה לא גזרו וא"כ לא רצה רש"י לפרש הכא בסוגי' דביצה דהאי דאשתהי קאי על עממין דהא מר זוטרא קאי על דברי רבא ורבא סובר ר"פ נוטל דמלאכה שא"צ לגופי' פטור וא"כ אף בלא אשתהי יש להתיר ע"י עממין דהוא שבות דשבות במקום מצוה אבל סוגי' דריש חולין דקאי לר' יוחנן ור"י סובר במס' שבת דף ק"ו דמקלקל בהבערה פטור ולשיטת רש"י שם מאן דסובר מקלקל בהבערה פטור סובר מלאכה שא"צ לגופה חייב ולכך אפי' ע"י עממין לא שרי רק באשתהי כיון דאינו רק חד שבות:

דף ז.

אמר ר' יוסף דלא כר' יעקב הקשה מ"ו בצל"ח לפמ"ש תוס' במסכת עירובין דף ס"ב דהחמירו בביצת נבלה יותר מבב"ח שנבלה אסור מצד עצמו וא"כ איך אמר ר' יוסף דלא כר"י הלא לת"ק נמי לא אתיא שפיר דע"כ לא הקיל ת"ק רק בב"ח דכל חד באפי נפשי שרי אבל נבלת עוף מטמא מד"ת ונראה דשיטה מקובצת במסכת ב"ק דף מ"ז כתב דביצת טריפה אסור רק מדרבנן והא דאמר לעיל סיפא אתאן לספק טריפה משמע שהוא עד"ת היינו לר' יעקב דאסר מעורת בגידן מד"ת והנה ר' יוסף אמר לעיל משום פירות הנושרין וצ"ל לדידי' דסיפא אתאן לספק טריפה וצריך לאוקמי' כר' יעקב ש"מ דמד"ת אסור לכך לא ניחא לר' יוסף לומר דאפושי טומאה לא מפשינן כיון דהוא מד"ת לא שייך סברה זה אבל לת"ק שפיר אתי' אף דגבי נבלה החמירו מ"מ כיון דאינו רק מדרבנן אמרינן אפושי טומאה לא מפשינן אלא דא"כ לאביי דמוקי לר"י ואפושי טומאה נצטרך לומר דפליג בזה על ר' יוסף וסובר דביצה טריפה אסור מד"ת רק די"ל דגם אביי סובר דביצה טריפה אסור רק מדרבנן ואפ"ה ספקו אסורה כמ"ש השיטה מקובצת במסכת ב"ק כיון דטריפה דאורייתא החמירו רבנן בספקו:

דף ז:

חיישינן דילמא מימלך ולא שחיט במג"א סי' תצ"ח ס"ק כ"ד הקשה על הרא"ש דלמה אמר הש"ס דילמא מימלך ולא אמרינן הטעם דהוא מכשירין ונ"ל דלכך לא אמר הש"ס זה הטעם דמסתמא ב"ש כשיטת ר"א תלמידו קאי ועיין לקמן דף ל"ד ע"ב תוס' ד"ה ואומר דהירושלמי רמי מב"ש אדר"א והרי ר"א סובר ר"פ תולין דאף מכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט שרי והרשב"א בחדושיו כתב דאפילו מלאכה דאורייתא מותר לר"א ואפי' לשיטת תוס' שם דר"א מתיר רק במלאכה דרבנן מ"מ בהאי דיחפר בדקר "כ הוא דרבנן דחופר גומא וא"צ רק לעפרה פטור וכתישה הא מתוקמא בעפר תיחוח דרק מדרבנן אסור או כמ"ש רש"י דזימנן דבעי כתישה או כמ"ש תוס' בחופר גומא וא"צ רק לעפרה אסיר מדרבנן ובזה כ"ל מה שהקשו תוס' ר"פ תולין דלמא בהא מודה ר"י ולהנ"ל ניחא דא"כ תקשה מב"ה דאסרי לחפור בדקר ולכסות על ר"י:

דף ח:

תוס' ד"ה סוף ותימא דהכא משמע וכו' ונראה לתרץ דתוס' דף ג' כתבו בשם הירושלמי דקצירה אסור מד"ת בי"ט מדכתיב אך אשר יאכל לכל נפש וסמיך ושמרתם את המצות אותן מלאכות משמור ואילך ושימור לא בעי רק מלישה ואילך עי"ש דף ג' גזירה והקשה הפ"ח דבפסחים דף מ' מסוק הש"ס דמעיקרא אמר רבא דלא בעינן שימור רק מלישה ושוב הדר ואמר דבעינן שימור מעת קצירה וי"ל דהנה עוד איתא בירושלמי אך הוא לבדו אילו מיעוטין שלא יקצור וכו וא"כ למאי דהדר רבא וסובר דבעינן שימור מעידן קצירה יליף דקצירה אסור ביו"ט מלבדו אמכם שוב אין כאן לימוד על מילה שלא בזמנו שלא ידחה יו"ט וצ"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא ובזה מיושב קושי' תוס' דהא דאמר רבא לבדו ולא מילה שלא בזמנו ולא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת היא קודם דהדר והוה סובר דלא בעינן שימור רק מלישה ואז לא איצטרך לבדו שלא יקצור ביו"ט דכבר ידעינן מדסמיך ושמרתם את המצות לאך אשר יאכל לכל נפש ואיתר לבדו וע"כ דקאי על מילה ש"ב ולא אמרינן דיו"ט היא עשה ול"ת והא דאמר בביצה דיו"ט הוא עשה ול"ת הוא לבתר דהדר וס"ל דבעינן שימור מעידן קצירה ואז א"א למילף מדסמיך ושמרתם את המצות לאך אשר יאכל לכל נפש וע"כ דמוקי האי קרא לבדו שלא יקצר וא"כ מנ"ל דמילה ש"ב דאינה דוחה יו"ט וע"כ משום דיו"ט עשה ול"ת הוא:

עוד ישבתי קושית תוס' דמהרש"א במסכת שבת ד' קל"ב ע"ב הקשה על ר"א דמשני יו"ט עשה ול"ת נילף ממילה דדחי צרעת אף שלא בזמנו אף דצרעת הוא עשה ול"ת ונראה לתרץ דהרמב"ם בפי' מה' ט"צ ה' כתב דצרעת הוא רק ל"ת לחוד וכתב המ"ל דהרמב"ם

סובר דאותה ברייתא דאמר במסכת שבת ד' קל"ב דאתה עושה בסיב שעל רגלו פליג על אידך ברייתא וס"ל דצרעת הוא ל"ת לחוד ע"ש וא"כ מיושב קושי' מהרש"א די"ל דר"א דמשני יו"ט עשה ול"ת ס"ל כאידך ברייתא דצרעת הוא ל"ת לחוד וגם אין להקשות על ר"א מהך ברייתא דסובר דצרעת היא עשה ול"ת א"כ מנ"ל להך ברייתא דמילה שלא בזמנו אינה דוחה יו"ט די"ל דגם ר"א ידע מילפותא דאביי רק דרצה לתרץ גם לר"י דס"ל עולת חול קריבין ביו"ט עיי' תוס' שבת דף כ"ד ע"ב א"כ י"ל דהך ברייתא דסובר דצרעת הוא עשה ול"ת ס"ל כר"ע דסובר עולת חול ביו"ט לא וא"כ מתורץ קושי' תוס' דאף דרבא סובר דיו"ט הוא עשה ול"ת מ"מ צריך לתרץ תירץ אחר דלא תיקשה להך ברייתא דסובר דצרעת הוא עשה ול"ת א"כ למה לא ידחה מילה שלא בזמנו יו"ט ונילף מצרעת כקושי' מהרש"א לכן מתרץ לבדו ובזה מיושב מה דקשה להני אמוראי דלא סברו דיו"ט הוא עשה ול"ת א"כ קשה מתניתן דסוף ר"ה גבי שופר דאין מפקחין את הגל ומפרש הש"ס משום דיו"ט עשה ול"ת הרי דיו"ט עשה ול"ת ואף שהר"ן כתב דלרווחא דמילתא נקיט דבלאו הכי לא דחי משום בעידנא דמעיקר ל"ת לא מקיים עשה מ"מ מה נעשה לר"ת הביאו מג"א סימן תמ"ו דשופר הוא עשה דרבים ודחי אף דבעידן דמיעקר לאו לא מקיים עשה ולהנ"ל ניחא דבאמת כולהו אמוראי סוברים דיו"ט הוא עשה ול"ת רק דבאו לתרץ על מילה דלא נילף מצרעת:

דף יב.

דאמר לך מני ב"ש היא ומקשים על רמב"ם דפסק דלא אמרינן מתוך רק גבי הוצאה והבערה ונראה דבירושלמי פליגי ר"י ור"ל א"א מתוך אצל שאר מלאכות הביאו פר"ח רק דהיא גופי' קשה למה פסק הרמב"ם כר"ל ונראה דאיתא פסחים דף פ"ד רבא אמר לבדו ולא מילה שלא בזמנו דאתי' בק"ו ויש דלא גרסי דאתי בק"ו והקשו תוס' הא רבא ס"ל בפ"ק דביצה דיו"ט עשה ול"ת ולמאי הילכתא איצטרך לבדו ונראה לפי דעת האומרים בהאי דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אם עבר אינו לוקה דלאו כמאן דליתא דעשה דחי לה ועיין מ"ש תוס' שילהי חולין בשם ריב"א וא"כ איצטרך לבדו שאם מל מילה שלא בזמנו בי"ט דאי לאו קרא לבדו לא הי' לוקה שהרי לא נשאר רק העשה אבל השתא דכתב לבדו לקי אף דלבדו הוא לאו הבא מכלל עשה הרי זה דומה לגוזז פסולי המקודשין דלוקה מקרא דתזבח ולא גיזה דאהדרה לאיסורא קמא רק דקשה הלא תוס' כתבו דשאני מלאכת י"ט דהותרה אצל אוכל נפש ואמרינן מתוך ולא אמרינן בזה אהדרה לאיסורא קמא מזה הוכיח הרמב"ם דלא אמרינן מתוך רק גבי הוצאה והבערה אבל מילה דהוא חבורה לא אמרינן מתוך ואף דר"י ור"ל הלכה כר"י דהני כללי איתמר ג"כ אף היכא

דפליגי בירושלמי כדאיתא בהרא"ש ספ"ק דמכות ורשב"א ברכות דף מ"ב גבי רב ור"י מ"מ כיון דרבא קאי כוותי' פסק כוותי' ואף דרבא אמר בכל דוכתי' הלכה כר"י מ"מ אולי לא אמר רבא כלל זה היכא דפליגי ר"י ור"ל בירושלמי ויש ראי' דהרי לשיטת הר"י והרב פורת במסכת שבת דף כ"ה ס"ל לרבא נדרים ונדבות קריבין בי"ט והרי בירושלמי הביאו תוס' חגיגה דף ח' ע"ב ד"ה מי סובר ר' יוחנן נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט אם לא שנימא כמ"ש מהרי"ק דהני כללי לא איתמר רק בדברים הנוהגים בזמן הזה אמנם דברי מהרי"ק הביאו תוי"ט פ"ג מס' כלים ובמסכת אהלות פרק ח"י משנה ט' והנה מלבד מה שהקשה מג"א סימן רי"ח ס"ק ג' ואני מוסף מסוגי' דמנחות דף נ"ב ועיין תה"ד סי' ק"ד וגם מדברי תוס' חולין דף קי"ט ע"א ד"ה ור"י בסיף הדיבור והא דמוקי לה ביד לרב כי הכא דליקם כר"י דהילכתא כוותי' לגבי דר"מ (ועיי' בהר"ן בנדרים דף פ"ח ע"ב ד"ה לענין כיון דעיקר פלוגתא לענין דינא נקטינן כשמואל ובזה מיושב מה שהקשה מ"ו בצל"ח פסחים דף ס' על רמב"ם למה לא פסק כרב ולהנ"ל ניחא כיין דעיקר פלוגתא דרב ושמואל במסכת ב"ב דף ק"ה לענין דינא נקטינן כשמואל) ודברי תוס' חולין דף קי"ט צ"ע שכתבו כי היכא דליקום רב כר"י דהלכה כוותי' נגד ר"מ וקשה דהלא הש"ס מסיק במסכת עירובין דף מ"ו דרב לית ליה להני כללי:

שם המבשל ג"ה בחלב בי"ט וכו' ובמסכת פסחים הקשה הר"י ליתני ג"ה של נבלה והקשה מ"ו בצל"ח בפסחים דילמא הך תנא לית ליה כולל ואפ"ה חייב משום בב"ח כמו דאי' בש"ס דחולין דף קי"ד דבב"ח חל על חלב דלהכי אפקי' בלשון בישול כשם שלוקה על בישולו כך לוקה על אכילה ואידך לישנא דאמר שם להיפך ס"ל כר' ירמי' במסכת יומא דף ל"ו ומוקי להך ברייתא כר"י הגלילי דאין לוקין על נבלה דהוא לאו הניתק לעשה ונראה דודאי הני לישנא בחולין דאמרו דלהכי אפקי רחמנא בלשון בישול כשם שלוקה על בישולו וכו' הוא דוקא לתנא דבי' ר' ישמעאל דיליף איסור אכילה בב"ח מג' לא תבשל שייך לומר להכי אפקי אכילה בלשון בישול וכו' אבל שאר מ"ד דילפי' איסור אכילה מקרא אחרינא לא שייך לומר להכי אפקי בלשון בישול וכו' הלא לא ילפינן מלא תבשל והך ברייתא דהמבשל ג"ה בחלב בי"ט לא ניחא לר"י לאוקמי כתנא דבי' ר"י דרש"י הקשה בפסחים דף מ"ז דלמה לא קתני י"ט שחל בשבת ותירץ דהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין והרי ר' ישמעאל סובר רפ"ג דמכות דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין ודרך הש"ס למרמי ר' ישמאעל אתנא דבי' רב ישמעאל כדאיתא מסכת מגילה דף כ"ג ע"א (ודלא כת"ח ריש שבועות) וכה"ג הקשה ש"ס מסכת ב"ק דף צ"ה מאן שמעת אחריות ט"ס ר"מ וכו' והנה קשה לי על רש"י שכתב דלכך לא קתני גבי

יש חורש תלם א' בי"ט שחל בשבת משום דהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד קשה לתירץ קמא רפ"ג דמכות דטעמי' דר"ע משום ב' רשעות וכתבו תוס' שם ד"ה ברשעה דאם אתרו חייבי מיתת ב"ד למלקות לחוד לוקין א"כ קשה למה לא חשיב שבת ואתרו בו למלקות לחוד וכה"ג הקשה ריטב"א שם ונראה הא דלא ניחא לרש"י לומר דהברייתא אתי' כר' יצחק דאמר אין מלקות בחייבי כריתות משום דבמסכת מכות דף כ"א בעי הש"ס לאוקמי' הך מתני' דיש חורש תלם א' כר"ע גבי המחפה בכלאים והרי ר"ע ס"ל רפ"ג דמכות דיש מלקות בחייבי כריתות אבל לשנויא קמא רפ"ג דמכות דס"ל דחייבי מיתת ב"ד אם אתרו למלקות לוקין קאי להמסקנא במסכת מכות דף כ"א דכ"ע סברי מחפה בכלאים לוקה ול"צ לאוקמי' כר"ע רק כר' יצחק דאין מלקות בחייבי כריתות והך ברייתא דהמבשל ג"ה בחלב כי"ט דלא קחשיב שבת צריך לאוקמי' כרב יצחק רק דקשה דהא הך ברייתא ס"ל יש בגידין בנ"ט ור' יודה הוא דס"ל יש בגידין בנ"ט ושמעינן לר' יודה במסכת כריתות אכל חלב מקודשין לוקה ג' הרי דס"ל יש מלקות בח"כ ונראה דס"ל כר"ע מסכת חולין דף ק"א שבת ויה"כ איכו חייב רק אחת וכתב הר"ן בחדושיו דיה"כ ושבת חד שמא נינהו דבתרווייהו שבתון כתיב וכחד איסורא נינהו וא"כ אולי לענין מלקות ג"כ שבת וי"ט שניהם שבתון כתיב וכחד. איסורא דמיא וגבי חורש תלם אחד לא בעי רש"י לומר דחד איסורא נינהו דהא הש"ס במסכת מכות בעי לאוקמי האי דיש חורש תלם א' כר"ע אבל שנויא קמא דריש פ"ג דמכות אזלי להמסקנא דכ"ב סברי המחפה בכלאים לוקה ובזה ניחא דברי תוס' מסכת שבועות דף ז' ע"ב שהקשו דאמאי לא מקשה ש"ס על טומאת מקדש אי במזיד בר מלקות ושמעתי להקשות דלמא ס"ל דאין מלקות בחייבי כריתות ואין זה קושי' דהא ר' יודה הוא דאמר מה מצינו ושמעינן לר"י במסכת כריתות דף ד' אכל חלב מקודשין לוקה ג':

דף יג.

לימא רבי היא וכו' והקשה א"א הרב מ' מנדל דייטש זלה"ה לפירש הרמב"ם בפי' משניות במסכת מ"ש שכתב דטעמי' דרבי הוא משום דכלך לחומרא ולא תלינן שאלו אחרים הם א"כ גם לרבי לא ניחא דשם הוא לחומרא אבל איך ניזל לקולא וכן הקשה בסוגי' דפסחים דף י' הניח עשר ומצא תשע היינו סיפא ופרש"י דלרבי א"צ לבדוק אלא על פרוסת האבודה וקשה דלא שמעינן לרבי רק לחומרא אבל לא לקולא ובאמת שם בפסחים יש לתרץ דמיירי שביטלו ואין כאן רק איסור דרבנן וממילא א"צ לבדוק דס' דרבנן לקולא אבל לחכמים דאמרי גבי ממעשר שני דהוא איסור תורה ואפ"ה אמרו הכל חולין וע"כ דכודאי משמע להו שאין זה מה שהניח וממילא גבי חמץ צריך לחזור על כולן

אבל בסוגי' דביצה קשה דגבי דשיל"מ ל"א ס' דרבנן לקולא וצ"ל דסוגי' דהכא אזלי לר"פ דמשני דס' טריפה וכמ"ש המרדכי דלדידי' אפי' בדשיל"מ אזלינן לקולא באיסור דרבין:

דף טז:

אמר רב הלכה כת"ק כתב מ"ו בצל"ח דרב ע"כ לחומרא קאמר דאי לקילא פשיטא דהלכה כת"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים וע"כ לחומרא ואיצטרך לאשמעינן דה"א דהלכה כדברי המיקל בעירוב ובזה ניחא דברי מהרש"א במסכת עירובין דף ל"ח שהקשה דלמה לא הקשה רב דפסק ב' קדושת ולמה אמר רב דאין מערבין מי"ט לשבת ושעה"מ הקשה דהא יש לומר דת"ק לקולא קאמר ולהצ"ל א"א לומא כן דרב לקולא אמר דא"כ לא הוצרך לומר כלל הלכה כת"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים וגם הלא הלכה כדברי המיקל בעירוב אמנם י"ל כמ"ש מ"ו בצל"ח דצריך רב לומר הלכה כת"ק לאפוקי משמואל וגם י"ל דכיון דגם רבנן שהקשו במס' עירובין דף ל"ח לר"א למה אין מערבין מי"ט לשבת ולחד תירץ כתבו תוס' שם דהקשו מערובי חצירות ולא ס"ל משום הכנה מוכח דגם הני חכמים סברי כרבי דאין מערבין ע"ח מי"ט ושפיר הוצרך למיפסק הלכה כת"ק:

דף יח.

בס' קרבן נתנאל הביא בשם בנו מ' ליפמן זלה"ה דלכך בשבת לא כתב הרמב"ם הטעם שמא ישהה דהוא זמן מועט ל"ח לתקלה ע"ש וחלוק זה כתבו תוס' ג"כ במסכת חולין דף נ"ג והכי משמע במסכת יומא דף ס"ו דמסיק ש"ס דר' יודה חייש לתקלה ובמסכת שבועות דף י"ב בעי הש"ס לומר דאמרו לו הוא ר"י ואיך משהין מר"ח לר"ח וע"כ דבזמן מועט ל"ח לתקלה והנה במסכת ר"ה דף ל"א גבי הא דגר צריך שיפרש רובע לקנו הקשה טורי אבן מ"ש גר דנקט משאר חייבי קרבן ועלה בדעתי דשאר מחוייבי קרבן מודה דא"צ להפריש מפני תקלה אבל גר דלא שכיח כדאיתא גיטין דפ"ה ע"א וכיון דמילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן אמנם מצינו ביומא דס"ו דמסיק גבי שעיר ויה"כ שאבדו דימותו מפני תקלה והלא אבודין ג"כ לא שכיחא כדאי' שבועות דף י"א ובענין זה ישבתי מה דקשה לי על רמב"ם גבי עיר הנדחת דקדשי מזבח ימותו וקשה הלא איהו פסק דב"ח אינם נדחים והלא בסנהדרין דף מ"ו מסיק ש"ס דלאחר שנתעכל הבשר ה"ל כפרה וכ"פ רמב"ם דלאחר שנתעכל הבשר קוברין בקבורת אבותיו וא"כ למה ימותו קדשי מזבח הלא נוכל להקריב אחר שנתעכל הבשר ולהנ"ל ניחא דרמב"ם סמך עצמו על סוגי' דיומא דס"ו דימותו משום תקלה:

תוס' ד"ה בולד הטומאה וי"מ וכו' והקשה מהר"ם שיף א"כ למה לן גזרה דרבה שמא יעברו דאם כטמא באה"ט הוא טבילה שלא לצורך י"ט שהרי צריך הערב שמש ובולד טומאה אינו להוט להטבילו ונראה דנ"מ אם יש לו מים טמאים וצריך להשיקם דלא ישיקם בכלי עץ שנטמא באב הטומאה דמשום טבילה שלא לצורך לא שייך כמ"ש מ"ו בצל"ח דה"א דמותר להטבילו אגב מים דמה לי אם נותן בכלי אבן או בכלי עץ והוא חדא טירחא לכך גזרו שמא יעבירנו:

שם תוס' ד"ה היכא משכחת וכו' בכלים שאינם ראוי' למשקין הקשה מ"ו בצל"ח א"כ לקמן ע"ב ד"ה ושוין וא"ת וכו' וכ"ע מודים וכו' ומאי קושי' דהרי שם איירי בכלי המיוחד למשקין א"כ גם וולד הטומאה אסור כיון דשייך גם בישראל דכל הפוסל בתרומה מטמא משקין להיות תחילה ולא שייך כהנים זריזין ונראה לתרץ קצת דכוונת תוס' על המקשה דמקשה מברייתא על רבה מהא דכלי שנטמא בולד הטומאה נגזר הא אטו הא ולא אסיק הא דכהנים זריזין ולמה לא מקשה ברייתא דשרי להטביל כלי שנטמא בולד הטומאה ולמה שכינו במתני' ושוין וכו' אבל לא מטבילין ואמאי הלא לא נטמא רק בוה"ט והנה במסכת חגיגה ר"פ חומר בקודש כתב רבינו אלחנן דהאי כלי שנטמא בוה"ט מיירי בי"ט שחל להיות בע"ש ומ"ו בצל"ח הקשה דלמ"ד בפסחים דערובי תבשילן מהכי דהואיל ואי איקלע אורחין חזי תה לא שייך פה דאם אורחי' טמאים לא יצטרך להטביל ולי נראה דהא הקשה רבה לר"ח בפסחים לדידך איך אופין מי"ט לשבת וכי לא אסיק רבה דפליגי תנאי במסכת עירובין דל"ח אי שבת וי"ט חדא קדושה וכיון דחדא ממילא צרכי שבת נעשים בי"ט כמו שפרש"י שם ונראה כיון דרבה ור"ח המה תלמידי דרב ורב ס"ל במסכת עירובין דף ל"ח דב' קדושות הם לא היה ניחא לרבה לומר דצרכי שבת נעשים בי"ט כיון דב' קדושות אבל ברייתא כלי שנטמא בוה"ט דמטבילין בי"ט יש לאוקמי' כרשב"ג וכריב"ב דאמרי במסכת עירובין דף ל"ח ע"ב נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו ביום שני משום דחדא קדושה הוא וממילא צרכי שבת נעשים בי"ט ובזה מתורץ ג"כ מה שהקשה מ"ו בצל"ח על תוס' שכתבו דהא דנטמא בי"ט מטבילין בי"ט מיירי בוה"ט ולמה לא מוקמי' בי"ט שחל ע"ש (ועיי' תוס' חגיגה שהקשו על ה"ר אלחנן) דא"כ קשה על רבה שהקשה בפסחים לר"ח לדידך איך אופין מי"ט לשבת ולא אסיק הא דצרכי שבת נעשים בי"ט ולמה לא הקשה על ברייתא דכלי שנטמא בי"ט מדוע טובל בי"ט ולדידי' מי ניחא (וזה דלא כמ"ש לעיל דלא הקשה רק הואיל והמה תלמידי דרב) ובזה יש לתרץ קצת קושית מהרש"א:

שם תוס' ד"ה מערמת וי"ל דהואיל וכו' והקשה שער המלך בפ' כ"ב ה' שבת א"כ הא דמשני ש"ס גזרה הני אטו הני והשתא כלים דבני סחיטה נינהו דהיינו בגדים ל"ל טעמא שמא יסחט הא מדינא אסורים דשרייתו זה כיבוסו דטבילת כלים לא הוה דרך ליכלוך וכן הקשה מהא דזעירי במסכת שבת דף קל"ט נותן אדם מים צלולין במשמרת והקשה הלא מים צלונים במשמרת נימא שרייתו זה כיבוסו ונראה דהנה הגה' מיימני פכ"ב ה' שבת כתב שאינה מתכוין אלא לטהר ולא לכיבוס וראי' מנדה שמערמת וטובלת בבגדי עיין שם (ולא ידעתי מדוע לא הוה פ"ר אולי ס"ל כערוך דהוה פ"ר דלא ניחא לי) ותוס' לא ניחא לתרץ משום דאין מתכוין דהא ר"ח ב"א משמי' דרב אמר האי דנדה מערמת וטובלת בבגדי' והלא שמעינן לרב שילהי ח' שרצים דדבר שאינו מתכוין אסור אבל ר' יוסף וכן האי דמסננין יין בסודרין אולי אתיא כר"ש דאמר דבר שאינה מתכוין מותר:

גם י"ל דבס' יראים סי' ק"ב דף כ"ו ד"ה המלבן מוקי האי דמערמת וטובלת בבגדי' בבגדי עור ועוד כתב שם דהא דשרייתו זה כיבוסו הוא דוקא מים אבל יין אין זה כיבוס כדתנן בפ' תולין מסננין יין בסודרין ע"ש ותוס' לא ניחא לאוקמי' האי דמערמת בבגדי עור דסתם בגדים לאו עור נינהו כמ"ש תוס' ישנים במסכת יומא דף ט"ז אבל ר' יוסף בעי למיהב טעם אף בבגדי עור:

עוד כתב הרב בעל שער המלך שם דכוונת תוס' בפי' ח' שרצים למאן דפריך מהאי דמערמת וטובלת בבגדי' ולא אסיק מתוך שלא הותרה תקשה לדידי' כמי דאמאי לא גזרינן שמא יסחט כדתנן בפ' חביות הרוחץ במי מערה ונסתפג וכו' לא יביאנה בידו וטעמא שמא יסחוט ולי קשה דאיך יוכל להקשות מהאי דחביות הא במסכת שבת דף קמ"ז אמר ר"י דהלכה דמסתפג ומביאו בידו ומתני' כבן חכינאי היא אבל רבנן כולהו סברי דמביאה בידו ולא חישינן שמא יסחוט ואף שי"ל דר"ש לא מתיר רק ברחיצה כמ"ש הרשב"א מ"מ איך יוכל להקשות כיון דלא מצינו בפירוש דגזר שמא יסחוט וגם אכתי קשה לת"י והר"ן שכתבו במסכת יומא על האי דשומרי פירות עוברין במים ולא גזרינן שמא יסחוט דכיון שלא התירו רק כשהוא לבוש מינכרא מילתא וא"כ המקשה דלא אסיק מתוך שלא הותרה וכו' למה לא הקשה על ברייתא דשומרי פירות:

דף כ:

ד"ה מ"ב וכו' ולא נהירא וכו' ועוד וכו' והקשה המחנה ראובן דלמא הך ברייתא אתיא כמ"ד הבערה ללאו יוצאת ולריב"א ריש פסחים דלדידיה ליכא איסר ביו"ט בהבערה ונראה דהפ"י הקשה על הברייתא דכבשי עצרת ששחטין שלא לשמן וכו' הלא איתא ריש זבחים דקרבנות ציבור סכין מושכתן למה שהן ותירץ דאיתא כמאן דלית ליה לב

ב"ד מתנה עליהן ע"ש ומאן שמעת דל"ל לב ב"ד הוא ר"ש כדאיתא ריש זבחים ותוס' כתבו ביבמות דף ו' ע"ב דר"ש דס"ל מקלקל בחבורה חייב ל"ל הבערה ללאו יוצאת דאיצטרך על מקלקל בהבערה א"כ ע"כ סובר הברייתא דהבערה אסור ביו"ט:

שם עוף הנדרס הרמב"ם פסק עוף הנדרס מותר לשוחטו ביו"ט והק' ישש דהלא הוא איבעי' דלא איפשטא ונראה לתרץ דהפ"י וכרו"פ הקשו דלמה לא פשיט הש"ס ממתניתן בהמה מסוכנת לא ישחוט רק אם יוכל לאכול כזית צלי מבע"י ואי מחזקינן ריעותא איך רשאי לשחטו כלל דלמא לא תפרכס אחר השחיטה וי"ל דבפסחים דף מ"ז מקשה הש"ס למאן דלית ליה הואיל בהמה מסוכנת אמאי ישחוט ומשני משום הפסד ממון ומקשה הש"ס משום ה"מ שרינן איסר תורה משמע דאיסר דרבנן הוי שרינן ודעת רש"י בביצה די"ב דמד"ת אמרינן מתוך אף דליכא צורך קצת וא"כ מיושב מה דלא פשיט הש"ס מהאי דמסוכנת דלא מחזקינן ריעותא שמא לא תפרכס דשאני התם כיון דליכא איסור תורה דמד"ת אמרינן מתוך שהותרה שחיטה לצורך הנש"ל רק דרבנן הוא ובדרבנן אמרינן שהותר משום הפסד ממון אולי תמות הבהמה אבל עוף הנדרס אין כאן הפסד ממון דאף אם לא ישחוט ביו"ט הרי יוכל להניחו עד אחר יו"ט והפ"ח סי' תצ"ה הביא דבירושלמי פליגי ר"י ור"ל אי אמרינן מתוך בשאר מלאכות זולת הוצאה והבערה וא"כ י"ל דסוגי' דביצה קאי לר"י דס"ל דאמרינן מתוך בשאר מלאכות א"כ ליכא למיפשט ממסוכנת דמותר לשחטו בי"ט הואיל וליכא כאן איסור תורה ובאיסור דרבנן שרינן הפסד מרובה אבל הרמב"ם לטעמי' אזיל דס"ל כר"ש דלא אמרינן מתוך רק בהוצאה והבערה וא"כ בשחיטה לא אמרינן מתוך ושלא לצורך הוי איסר ד"ת וקשה היאך שוחטין בהמה מסוכנת ביו"ט דילמא לא תפרכס אע"כ דלא מחזקינן ריעותא ושפיר פסק עוף הנדרס מיתר לשוחטן ביו"ט, אלא דהיא גופיה קשיא מדוע פסק כר"ש ולא כר"י דס"ל דאמרינן מתוך בכל מלאכות ונראה דסמכו עצמם על סתמא דתלמודא בפסחים דמ"ד דמקשה ש"ס משום הפסד ממון שרי איסור תורה ומאי קושיא לשיטות רש"י דאמרינן מתיך מד"ת אפי' ליכא צורך קצת וא"כ אין כאן איסר תורה דמד"ת אמרינן מתוך רק מדרבנן בעי צורך קצת וזה יש להתיר משום הפסד ממון ואין לומר דקושית השם הוא מר"ע דס"ל כזית מבית טביחתה ומתיר לשחוט מסוכנת ור"ע ס"ל ריש פסחים דלא אמרינן מתוך ז"א דהלא ר"ע לא אמר יש שהות ביום לאכול רק סתם אמר כזית חי' מבית טביחתה ואולי באמת לא שרי ר"ע רק אם יאכל אף שאינו שהות רק לאכול מבית טביחתה וליכא למידק מר"ע דיוכל לאכול אע"ג דלא בעי למיכל דאמרינן הואיל ומדמקשה ש"ס ע"כ דס"ל סתם גמרא דלא אמרינן מתוך גבי שחיטה, עוד יש ראיית להפוסקים דפסקו דל"א

מתוך בכל המלאכות מסוגי' דביצה דף כ"ב מסיק הש"ס דב"ש סוברים אין זוקפין את המנורה דיש בנין וסתירה בכלים וכו' וקשה דבמסכת שבת דף צ"ה ע"א מקשים תוס' ד"ה והרודה כיון דמותר לגבן ביו"ט א"כ נפל ביתו יהי' מוהר לבכות דמתוך ש"ל הותר' נמי שלא לצורך ותירצו דאינו אסור רק מדרבנן וא"כ קשה מאי דוחקיה לאוקמי האי דזוקפין דפליגי ב"ש וב"ה בפלוגתא חדשה אי בנין וסתירה בכלים הלא האי דזוקפין מיירי ביו"ט כמ"ש תוס' שם ד"ה וב"ה וא"כ הוי להש"ס לאוקמי דפליגו בהכי דב"ה לשיטתם דסוברים מתוך בדף י"ב וא"כ בית גמור מותר לבנות ביו"ט רק דאסור מדרבנן דמחזי כעובדא דחול ובזקיפות מנורה לא שייך עובדא דחול וב"ש לשיטתם דל"ל מתוך ובפרט ר"א הוא מתלמידי ב"ש ור"א ס"ל דמגבן ביו"ט חייב מלקות ויותר כראה לרש"י דכתב לעיל הא דיש בנין בכלים הוא רק מדרבנן וא"כ לב"ה דאי"ל מתוך הוי תרי דרבנן ודכ"ע יש בנין בכלים ומזה הוכיחו דל"א מתוך רק גבי הוצאה והבערה וא"פ גבי בנין לא שייך מתוך ובזה מיושב מה שהקשו מג"א סי' תקי"ח סי"ק א' ע"ש ולהנ"ל ניחא דרבא באמת ס"ל דאמרינן מתוך בכל מלאכות וכמ"ש מג"ש והוכיח מריש כתובות אמר ר"פ לרבא מאי דעתך ע"ש חבורה לצורך וכו' ואני מוסיף דבירושלמי פליגי ר"י ס"ל מתוך בכל מלאכות והרי רבא אמר דבכל הש"ס הלכה בר"י לגבי רשב"ל רק מסתמא דתלמודא מוכח דלא כר"י וע"כ:

[ועיין בס' של אמ"ו הרב הגאון זצ"ל אמרי א"ש סימן מ"א שהביא קושי' עצומה מאא"ז זצ"ל על תוס' הנ"ל היאך אפשר לומר דבנין ביו"ט הוי רק מדרבנן א"כ היה אפשר לגמור מן התורה בנין העזרה וניקדשה בעצרת, עיין מסכת שבועות דף ט"ו ע"ב ובאמת יש לישב קושי' תוס' במס' שבת שהקשו דאם מגבן מותר אזי נפל ביתו ביו"ט יעיין שם דהנה הטעם והסברא של התוך י"ל יען שהמלאכה הנ"ל בכלל אך אשר יאכל לכל נפש א"ם יצאה לגמרי מהלאו דלא תעשה מלאכה ואפי' שלא לצורך כמי מותר מ"ה ולפי"ז י"ל בדבר שלא היתה מעולם בכלל לא תעשה מלאכה אין לומר מתוך ועיין תוס' זבחים דף ל"ג ע"א ד"ה א"ל מטונך דדבר שלא נאסר לא שייך הותרה וא"כ מגבן הוי שיער כגרוגרת ובנין בכ"ש, בכ"ש מגבן לא אסור מעולם א"כ צריך אתה לומר מתוך שהותרה מגבן כגרוגרת הותרה נמי בונה בכ"ש ומתוך כזה לא מצינו בש"ס אני נכדו מנחם דייטש]:

דף לד.

עוף הנדרס וכו' ומהרש"ל ביש"ש הקשה על פוסקים דפסקו לקולא הלא הוא אבעי' דלא איפשטא ונראה דהפ"י הקשה דמה בעי ר"ז אי מחזקינן ריעותא בי"ט הלא שנינו בהמה מסוכנת אם יוכל לאכול כזית מותר לשחטה בי"ט ואמאי דילמא לא תפרכס אחר

השחיטה ומ"ו בצל"ח תירץ דמתני' דבהמה מסוכנת יש לאוקמי' כר"ע דסובר אפילו נפש בהמה במשמע וא"כ יוכל לשחטה בי"ט לצורך כלבים רק שמאתמול לא הוה רק לאדם ומוכן לאדם לא הוה מוכן לבהמה וא"כ אף אם לא הפרכס ליכא איסור תורה בשחיטה כיון דאפילו נפש בהמה במשמע ואינו רק איסור מוקצה שהוא דרבנן מותר מפני הפסד ממון כדאיתא פסחים דף מ"ו ע"ש וא"כ אי נימא דמחזקינן ריעותא בי"ט צריכין לאוקמי' סתם מתני' בהמה כר"ע דאמר אפילו נפש בהמה במשמע דלא כהילכתא דרמב"ם פסק פ"א מהי"ט כר"י ולא מפקינן סתם מתני' לבר מהילכתא וכה"ג כתב המגיד משנה פי"א ה' נזקי ממון הלכה א' ע"ש והנה ראיתי להרב בעל קדושת ישראל שהקשה על דברי המ"מ הנ"ל דאי אמרינן דאין לו קנס צריכין ג"כ לאוקמי' הך ברייתא דקתני מי שחציו עבד וחציו ב"ח נותן חצי קנס לרבו כמשנה ראשונה דלא כהילכתא ולי נראה אף דקיי"ל כמשנה אחרונה מ"מ כבר מצינו סתם מתני' כמשנה ראשונה במסכת פסחים פ' ח' לא יאכל משל רבו אבל משל עצמו יאכל כמשנה ראשונה לשיטת הרמב"ם דמפרש דלא כרש"י אבל מ"ד א"צ גט שחרור לא מצינו סתם כוותי:

מגילה

דף ב:

אתא את ופסיק הקשה בס' טורי אבן הא בסנהדרין דף פ' אמר ר"י ת"ל אביו קלל אמו קלל תיפק דאתא את ופסיק ובס' שער אפרים סימן מ"ח הקשה על הא דפרש"י בפ' כי תשא ורחצו ידיהם וכו' דבבת אחת היה מקדש אף דכתב את ידיהם ואת רגליהם ולמה לא נאמר דאתא את ופסק ותירץ דגבי מוקפין להיות עושים את יום י"ד לחודש אדר ואח"כ כתיב את יום ט"ו לכך אמרינן אתא את ופסיק דאי קאי על של מעלה הוה למיכתב את יום י"ד ואת יום ט"ו לחודש אדר אבל השתא דכתיב לחודש אדר באמצע וגם דכתיב ואת יום ט"ו ולא כתיב וביום ט"ו אמרינן שהפסיק הענין אף דקשה דה"ל בקיצור בחדש אדר הפסיק ענין אין זה קושי' כ"כ:

דף ג.

כהיספדא דאחאב הקשה ט"א הלא בסנהדרין דף ל"ט איתא ויעבר רינה במחנה באבוד רשעים רינה באבוד אקאב וכו' אלמא דלא הספידו עיי"ש אמנם הע"י כתב בשם תוס' דהואיל דכל ישראל מקובצים שם במלחמה הוצרכו להספידו בפני אוהביו וזכה לאותו הספד לפי כשהכה נעמן בין הדבקים ושריון היה מחזיק עצמו במרכבה שלא יראו ישראל שמת מלכם וינוסו ע"ש וכ"כ תוס' מסכת ב"ק דף י"ז ע"א ד"ה והלא:

שם מבטלין כהנים בעבודתן וישראל במעמדן כתב בס' ט"א דיש לפרש דקאי אקרבן מוסף דקרבן ציבור הוא בעי מעמד והנה הרב מוה' בצלאל ב"ה ס' הורה גבר הקשה ממסכת תענית דף כ"ח ע"ב דשם איתא דבמוסף ליכא מעמד דבמעמד דידי ודאי דחי' וכן פסק הרמב"ם פ"ו מהל' כלי מקדש:

דף ד.

תוס' ד"ה שאף ורבינו יוסף א"י תירץ דה"א דנילף ט"ו ט"ו מחג הסוכת ובס' עץ חיים הקשה א"כ מאי הקשה הש"ס במסכת סיכה דף כ"ח ל"ל האזרח הא מצות עשה שהזז"ג הוא הא אי לאו האזרח הוי מחייבנין משום שאף הן היו באותו הנס ותירץ השה"מ דקושי' הש"ס הוא לר"ע דאמר במסכת סוכה דף י"ב דסוכת ממש עשו להם ועיי' תוס' פסחים דף ק"ח ול"נ דקושית הש"ס הוא למ"ד במסכת קדושין דהא דנשים פטורת ממ"ע שהזז"ג משום דמצה וקהל ב"כ הבאין כאחד וידוע דב"כ הוא מיעוט דדוקא במצה חייבים ולא באחרינא דומי' דמצה אף שהיו באותו הנס וריב"ל דאמר דנשים חייבים במקרא מגילה הואיל והי' שא"נ סובר דהא דפטירי נשים במ"ע שהזז"ג הוא מהיקשא כאידך מ"ד ולהנ"ל ניחא ג"כ מה שהקשה בס' באר יעקב לחד תירץ תוס' בזבחים דמ"ח דהיקש עדיף מגז"ש איך משני רבא במסכת סוכה דה"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות דאכתי קשה למאן דיליף דמ"ע שהזז"ג כ"פ מתפילין והלא היקש עדיף מג"ש ובזה ניחא דלמאן דיליף מתפילין בלא"ה איצטרך אזרח דלא נחייב משום שאף הן היו באותו נס וש"ס לא מקשה רק למ"ד דיליף משום דמצה והקהל ב"כ נינהי דוקא הכי חייבת אבל אחרינא לא משמע דומי' דמצה אף דגבי מצה היו באותו נס מ"מ גלי רחמנא אף דהיה באותו נס מ"מ פטורים ולדידי' שפיר משני ס"ד דנילף ט"ו ט"ו ממצה דכבר כתב מהרש"א יבמות דף ד' דלמאן דיליף משום דעצה והקהל ב"כ לא הוי רק ב"א וסמוכין עדיף מב"א כ"ש ג"ש:

אמנם קשה לי לתירץ ב' של תוס' זבחים דהקישא עדיף מג"ש מסוגי' דחגיגה דף ד' דמסיק הש"ס דאיצטרך זכור להוציא נשים דה"א נילף ראיה ראיה מהקהל וקשה כיון דאית לן הקישא דהוקשו כל התורה לתפילין דמעשז"ה נשים פטורות והלא היקשא עדיף מג"ש אמנם י"ל אף דהוקשו כל התורה לתפילין מ"מ תפילין גופיה דפטירי נשים הוא דאיתקש תפילין לת"ת והנה הא דהוקשו תפילין לאו דוקא דאין זה היקש כיון דבתרי קראי כתיבי אין זה רק סמוכים וכ"כ תוס' יבמות דף ד' ד"ה דכתיב וז"ל אע"ג דלאו הקישא הוא אלא סמוכים דתרי קראי נינהי עיי"ש ותפילין ות"ת ג"כ בתרי קראי נינהו ולא הוה רק סמוכים ובודאי ג"ש עדיפא מסמוכים וא"כ אף דהוקשו כל התורה לתפילין מ"מ כיון דתפילין גופיה לא ידעינן רק מסמוכים יש מקום לומר דג"ש עדיף כיון שהיקש

נצמח מסמוכים בודאי ג"ש עדיף וקצת כה"ג כתבו תוס' זבחים דף מ"ח ד"ה דכ"ע ועוד י"ל דשטר בשפחה וכו' עיי"ש ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה הבאר יעקב על תוס' זבחים אמנם חכם א' הקשה מדברי תוס' יבמות דף ד' ע"א תוס' ד"ה דכתיב שכתבו דהא דנשים פטורות משום ראב"י דהוקשו כל התורה לתפילין והלא תפילין גופי' ילפינן מסמוכים:

דף ד:

תוס' ד"ה ור"י וכו' דאיכא נ"מ במקדש הקשה בס' ט"א א"כ למה לולב ששה דאם חל יום ב' בשבת לא נטלום לולב במקדש הא אין שבות במקדש והנה לפמ"ש בס' אבן עוזר בחדושיו למס' עירובין דהיכא דאיכא ב' שבותים גזרו גם במקדש ובלולב אף בלי גזרה דרבה יש שבות משום מוקצה כמ"ש תוס' מסכת סוכה דף מ"ב ד"ה טילטל כמו סידר קנים דאינה דוחין שבת אבל גבי מגילה משום מוקצה לא מיתסר לטלטל וכ"כ הריטב"א במסכת סוכה דבת טילטל הוא כמו כל כתבי קידש אי לאו משום גזירה דרבה וגם הרמ"א בא"ח סימן ש"ז סי"ק ט"ז דאפי' דברי חולין אם נכתבו בלה"ק מותר לקרות בשבת ועיי' א"ח סי' של"ד סי"ק י"ג אף שהפ"ח אוסר לטלטל מגילה כשחל פורים בשבת היינו עכשיו שאסרו חכמים משום גזירה דרבה אבל מוקצה ליתא ועיי' פר"ח סימן תרפ"ח ס"ק ו' ובספר אבן העוזר הנ"ל מיושב מה שהקשה מהרש"א מסכת ביצה דף י"א ד"ה גמרא דאיך נימא משום שבות במקדש א"כ בתחילה למה אסור ולהנ"ל ניחא דתחילה אסור דאיכא ב' שבותים א' שמא ימרח ואיכא חיוב חטאת ועוד משום שחיקת סמנים אבל בחזרה כיון דהוא עליו מאתמול לא שייך שחיקת סמנים כמ"ש תוס' שילהי עירובין בשם רש"י שם דף ק"ב ע"ב:

דף ה.

מניין שאין מונין שעות לחדשים וכו' ובסמ"ג עשין מ"ז כתב לפרש וז"ל מה שאנו מעברין את השנה לחודש שלם ולא פחות מכאן הטעם כדמפרש בפ"ק דמגילה ונזיר שנאמר לחדשי השנה חדשים מונה לשנים וא"א מונה ימים וכן לענין חדשים אע"פ שחדשו של לבנה כ"ט י"ב תשצ"ג א"א לומר שהחודש יהיה בחצי יום שיהיה מקצת היום מחודש העבר ומקצתו מהבא שנאמר עד חודש ימים למדנו ימים אתה מחשב לחודש וא"א מחשב שעות לפיכך עושין חדשי לבנה מהם חודש חסר תשעה וכ' יום בלבד אעפ"י שחודש של לבנה יותר מזה בשעות וחודש מלא בשלושים אעפ"י שחדשי לבנה פחות מזה בשעות כדי שלא לחשב בחודש שעות אלא ימים:

דף ז.

עד שמצאו מקרא וכו' כתב זאת וכו' קושי' מפורסים מה שאתה מצאו הלא אכתי איכא לספוקי אי האי דבשלח ובמשנה תורה נחשב כשנים ובס' נזר הקודש כ' בשם הרב ר"ע זלה"ה דהני חכמים מספקי אי תורה ומשנה תורה חשיב חדא ומתחילה משמע הכי הלא כתבתי לך שלישים משמע ג' יש לך רשות ליכתוב ולא ד' לכך חשבו לאסרו מס' דשמא פעם ד' הוא ואיכא אסורא ואפי' את"ל דתורה ומ"ת חשיב חד ופעם ב' הוא אכתי ליכא חיובא עד שמצאו כתוב זאת וכו' וזה לשון צווי' שחיוב ליכתוב משמע דג"פ צריכן ליכתוב וב"ד ליכא חיוב לכך חייבו מספק דילמא פעם ג' הוא ואיכא חיוב ואפי' אי תורה ומ"ת לא חשיב חד ופעם ד' הוא אכתי ליכא איסור כ"כ בס' הנ"ל בפ' בראשית דף צ' סימן ד' עיי"ש ועיין מהרש"א בח"א ועיין מדרש רבה רות פרשה ד' ד"ה והנה בועז:

דף ז:

אין בין יוה"כ לשבת וכו' במסכת מנחות דף ל"ב ע"א ד"ה תפילין הקשו דלמה לא חשיב אכילה ושתיה דמותר בשבת וביוה"כ אסור עיי"ש והנה לפמ"ש הרמב"ן במלחמות מסכת סוכה סימן ז' דחומרי דתפילין נקט כ"כ י"ל דנקט רק חומרא דשבת:

שם אין בין יו"ט לשבת כתבו תוס' דלא חשיב רק מה שהוא מד"ת והקשה רשב"א הא איתא לקמן רישא רבנן וסיפא ר"מ דאי רבנן איכא כמי דהשני אינו משמש ב"ח בגדים והלא הא דאינו משמש ב"ח בגדים הוא דרבנן משום איבה ותירץ הפ"י דניהי דאין משמש ב"ח בגדים הוא משום איבה מדרבנן מ"מ נ"מ אפי' בד"ת דלר"י אינה משמש משום איבה וכתבו תוס' דמסתלק בפה הרי הוא כהדיוט ואם עבד ב"ח בגדים עבודתו פסולה מד"ת ולר"מ עבודתו כשרה והרב בעל ק"י הקשה הא במסכת יומא דף י"ג איתא אר"י מודה ר"י שאם עבר ועבד עבודתו כשרה והיינו שעבד ב"ח בגדים דאם עבד ב"ד בגדים איך שייך מודה דמשמע שמודה לר"מ והלא לר"מ אם עבד ב"ד פסולה וע"כ אם עבד ב"ח דכשר א"כ בודאי לא מסלקינן ליה ומה שכתבו תוס' דכה"ג לא מסתלק בפה לא כתבו רק אי לאו משום מעלין בקודש וכו' הוה מסלקינן בפה שיהיה ראוי לכה"י רק משום מעלין בקודש לא מסלקינן ונשאר כה"ג ואם עבד ב"ח בגדים כשרה רק לכתחילה אין מניחין לעבוד בח"ב משום איבה ע"כ ושוב ראיתי בט"א לקמן דף ט' דהאי מודה לאו לר"מ אלא טעמי' דנפשי' קאמר אמנם מדברי הרמב"ם ה' עבודת יוה"כ כ' כל מצות כהונה גדולה אלא שאינו עובד בכה"ג ואם עבד עבודתו כשרה משמע ב"ח בגדים:

דף ח.

ר"א דאמר ויתר אסור במודר הכאה הקשה ט"א על ר"ת שהביא תוס' דאחר דאינו שותף קפדי ואסור אפי' לרבנן הלא ר"ת כתב דלכך פסקינן כראב"י במסכת נדרים דף מ"ה דאפי' לדידן דפסקינן אין ברירה משום דויתר מותה בנודר והלא התם תנן בסיפא א' מן השוק מודר ב"א מהן אראב"י דיוכל לומר לתוך של חבירך אני נכנס ומשמע בכולה מילתא איפסק הילכתא כראב"י והלא על דריסת רגל של אחר קפדי ונראה לתרץ קצת דאולי ר"ת סובר כרשב"א הביאו הר"ן במסכת בנדרים דף מ"ו דדוקא כשנכנס לצורך השותף בין שהוא צריך לשותף או שהשותף צריך לו לפי שהחצר קנוי' לכל א' מהם שצריך ועיי' עמק המלך בדינו ברירה דף י"א ע"ג ד"ה והנה:

שם תוס' ד"ה אין בין וכו' עיין מ"ש בפרק מרובה במסכת ב"ק ע"כ שם בא"ד תנא ושייר הקשה הט"א מאי שייר דהאי שייר ושמעתי מחכם אחד ושמו נשכח ממני דשייר כמי לפמ"ש תוס' מסכת מנחות דף ק"ד ע"א ד"ה אין שכתבו ושמא הכי כמי כי אמר הרי עלי כונתם כי אמר הרי עלי ג' לוג צריך להביא, אבל הכא מיירי בנדבה עיי"ש הרי דיש הפרש בין נדר לנדבה: בא"ד כתב בס' הנ"ל לתרץ קושית תוס' וכתב דאי אמר הרי עלי קרבן מן המעשר מותר להביא ממעשר כמו תודה ממעשר ולדידי צ"ע מדבר' רש"י במסכת ביצה דף כ' דכתב רש"י כיון דאמר עלי נתחייב וכו' וע"ש בתוס':

דף יג.

ועל הכלאים בס' ט"א האריך בזה ובתוספי הרא"ש מסכת סוטה כתב דהוא משום מראית העין כדאיתא ירושלמי עד כמה וכו' סאה או מוסיף על רובע לא כן אר"א בשם ר"י כל איסורין שריבה במזיד אסור אתה מרבה לבטל איסור תורה וכאן משום מראית עין עיי' ב"ק דף פ"א תוס' ד"ה אין ועיי' רמב"ם ה' מלכים פ"ז הלכה ו' ובכ"מ שפירוש להיפך ועיי' לח"מ ועיי' ב"ב דף צ"ד ע"ב ובתוי"ט פ"ב דכלאים עוד ראיתי בריטב"א מסכת קידושין דף ל"ט שכתב דלא מצינו איסור במקיים רק בכלאי כרם דכתיב לא תזרע תרי זימני עוד הקשה בס' ט"א בסוגי' דסוטה דף מ"ב על הא דמשני הא בהרכבת איסור וכו' וקשה דהוה להש"ס להקשות נימא דלא כריה"ג ובתוס' הרא"ש במסכת סוטה הקשה ג"כ דלמה לא הקשה הש"ס נימא דלא כריה"ג כדפריך לעיל גבי גזל ולקמן גבי אלמנה לכה"ג ותירוץ דלעיל גבי גזלן פריך שפיר משום דס"ד דלא עביד תשובה לפי שהתשובה מח סר מעשה שצריך להשיב את הגזילה אבל הכי אין התשובה מחוסר מעשה כי א"צ לעקור מה שהרכיב אלא הפירות מותרין כדתנן פ"ק דכלאים זרעים וכו' ומותרין באכילה והרכבת אילן נפקא משדך לא תזרע כלאים כדרשי' בפ"ק דקידושין

בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה והא דאסרינן מלקיים הוא שלא ינכש ולא יחפר אבל אינה חייב לעקור והא דקתני בפ"ק דמ"ק יוצאין על הכלאים הוא מפרש בגמרא עד כמה אר"ש כאותו ששנינו סאה שיש בו רובע ממין אחר ימעט לא משום איסר כלאים אלא משום מראית עין כדאי' בירושלמי כיצד ממעט או פוחת רובע או מוסיף על סאה לא כן אמר ר"א כל אסורין שבתורה ריבה במזיד אסור כמה אתה מרבה לבטל איסור תורה וכן אתה מרבה לבטל מראות עין ואפשר הרכבת אילן מותר לקיים כי היכא דילפי' הרכבת אילן מהרכבת לאסור בח"ל ילפי' כמי דמותר לקיים ובכלאי בהמה תנן כלאי בהמה מותרין לגדל ולקיים ואין אסורין רק להרביע ע"כ ובטור י"ד וש"ע ס"ס רצ"ה דאסור לקיים המורכב:

דף כ.

הקשה בס' ט"א הא דתנן אשה. ועבד אין מביאין בכורים לפי שא"י לומר על האדמה אשר נתת לי תיפק דהוי מצות עשה שהזג"ג דאין מביאין רק מעצרת ועד החג והגאון בעל עצי אלמוגים תירץ דה"א מדסמך פ' בכורים לאיסור בב"ח כמ"ש תוס' ר"פ כל הבשר וה"א כיון דנוהג בהו בב"ח ה"ה ביכורים ולי נראה כיון דאמר מר ותרומת ידך אילו ביכורים ואיתקש בכורים למעשר כדאי' פסחים דף ל"ה ומעשר נוהג בנשים כדאיתא בספרי הביאו תוס' מסכת קידושין דף כ"ד אם גאל יגאלנו לרבות אשה ואין היקש למחצה וה"א כמו דחייבים במעשר ה"ה ביכורים לכך איצטרך למעוטי מאשר נתת לי:

חגיגה

דף ב.

תוס' ד"ה הכל ומיהו שיטת ירושלמי וכו' וה"ה דהוה מצי לאתוי' דאי' מסוגיא דעירובין דף צ"ו אשתו של יונה היתה עולה לרגל מי איכא למ"ד רגל לאו מ"ע שהזג"ג ולירושלמי דילמא לא היתה מביאה קרבן רק ראי' פנים אלא דניחא להוכיח מהאי מסכתא גופיה:

דף ב:

תוס' ד"ה כופין וכו' ואע"ג דהמשחרר עבדו עובר בעשה וכו' ותירצו דהואיל והוא מצוה רבה פ"ו ושמעתי להקשות א"כ מאי הקשה ש"ס במסכת ב"ב דף י"ג על מ"ד גוד מהאי דכופין רבו מפני תיקן עולם ומאי קושי' דילמא אף בכל דוכתי אמרינן גוד מ"מ הכא אי לאו מפני תיקן עולם דהוא מצוה רבה לא היה העבד יוכל לומר גוד כיון דהמשחרר עבדו עובר בעשה ונראה דידוע דאפי' תנא אין רשאי לחלוק על ב"ש וב"ה דהם תנאים קדמונים (יעיי' תוס' ריש ביצה דהקשו וכי ר"י כב"ש ומכ"ש נגד ב"ש וב"ה) וא"כ שפיר

מקשה ש"ס דהרי ר' ישמעאל סובר במסכת גיטין דף ל"ח לעולם בהם תעבודו הוא רשות וא"כ ר' ישמעאל ע"כ לא סובר גוד דא"כ קשה מב"ש וב"ה דהא דוקא מפני תיקן עולם הוא דכופין את רבו לשחרר הא לאו הכי לא היינו כופין רבו ואמאי לימא העבד גוד ולר' ישמאל ליכא איסור אם משחרר עבדו ור"ע לא מצינו דפליג בזה על ר' ישמעאל וא"כ קשה מר' ישמעאל שהוא תכא על רב יהודה דהוא אמורא דאית לי' גוד או אגד, ובזה ישבתי ג"כ מה שהקשה זקני הרב מ' מרדכי דייטש זלה"ה על הרמב"ם דפסק דנשים אינן מצוות לטמאות קרוביהם וכתב הרמב"ן דכי כתב בני אהרן ולא בנות אהרן אכולה ענינא כתיב גם על לה יטמא ה"כ מאי הקשה ש"ס במסכת יבמות דף פ"ה והרי טומאה דלאו שאינה שוה בכל וטעמא דכתב בני אהרן וכו' ומאי קושי' הלא איצטרך בני אהרן למפוטי נשים שאין חייבות לטמאות לקרוביהם וטומאת קרובים הוא שוה בכל הן לכהנים ולישראלים ולתנ"ל ניחא דקושי' הש"ס הוא לר' ישמעאל דסובר במסכת סוטה דף ג' דלה יטמא הוא רשות והנה הראב"ד הקשה על הרמב"ם דפסק דנשים אין מצוות לטמא לקרובים והקשה הראב"ד מהא דאשתו ארוסה וכו' ולא מטמאות לו וגם בס' טורי אבן הקשה מהאי דסיכה דף כ"ה טמאי מת מצוה היו והיינו טומאת קרובים ולפי מה שנתן הרמב"ן הטעם משום דכל שישנו בבל יטמא איתא בלה יטמא דהיינו טומאת קרובים והני נשי דליתנהו בבל יטמא דכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן אינם בלה יטמא א"כ ישראלים לא שייכי במצות זו כן הקשה טורי אבן בחדושיו למסכת ר"ה דף ט"ז ולי נראה כיון דהאי דלא יטמא והאי כי אם לשארו כתיבי בתרי קראי לא הוה הקישא רק סמוכין וכמ"ש תוס' יבמות דף ה' ד"ה לא א"כ יש לאוקמי' הך ברייתא כר' יהודה דלא דריש סמוכין ממילא גם נשים וישראלים מצוות לטמאות לקרובים אבל אליבא דהילכתא דדרשינן סמוכין ממילא דרשינן ג"כ כל שישנו בבל יטמא ישנו בלה יטמא וגם ר' יצחק דאמר טמאי מת מצות היו איהו סובר כר"י דלא דריש סמוכין. והנה תוס' ריש סוטה הקשו לר' ישמעאל דסובר דלעולם בהם תעבודו ולה יומא וקינא לה המה רשות א"כ חסרו ב' מצות מתרי"ג מצות ותירץ הגאון מ' דוד אופנהיים זלה"ה דר' ישמעאל לטעמי' אזיל דסובר במסכת מנחות גבי ציצת דארבעתן ארבע מצות א"כ מעייל איהו הנך ג' מצות של ציצת ועיי' רמב"ן ספר עצות ולדידי קשה הא ר"י אמר שמואל במסכת מנחות דף ל"ב אמר דהלכה כר' ישמעאל ובמסכת גיטין דף ל"ח אמר שמואל כל המשחרר עבדו עובר בעשה וא"כ טפי ב' מצות:

והנה במסכת ב"ב דף י"ג שם תוס' ד"ה כופין הקשו דימכור עצמו בעבד עברי למ"ד מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית ולמ"ד נמי אפי' אין לו אשה ובנים רבו מוסר

לו שפחה כנענית ולכאורה יפלא מנ"ל להקשות דילמא מ"ד מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית סובר כמ"ד אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית ונראה דכוונת תוס' להקשות סוגי' דקידושין דף ס"ט להאי תירץ שכתבו תוס' שם ד"ה אלא דאי הוה מקשי' לי' הכי הוה ליה לשנוי זיל ומכור עצמך וכר"א דאמר זה וזה רבו מוסר לו שפחה כנענית א"כ קשה איך נוכל לקיים שניהם יחדיו דמוכר עצמו וגם אם אין לה אשם ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית א"כ קשה מהאי דב"ש וב"ה מי שחציו עבד וכו' דכופין רבו (ועובר על עשה) הלא יוכל למכור עצמו בעבד עברי והלא אינה רשאים לחלוק על ב"ש וב"ה:

עוד הקשו תוס' לית' עשה דפרו ורבו וידחה ל"ת דלא יהיה קדש ותירצו כיון דאפשר ע"י כפיי' יוכל לקיים שניהם משמע דאם אי אפשר ע"י כפי' כגון שמת רבו ונפל לבנו קטן ואף דאיתא תקנתא כדאיתא גיטין דף מ' מקרקש לי' בזוזי מ"מ רבו בזה פירושים אי זה מהני מד"ת וגם כמדומה שראיתי דהאי דכופין את רבו מפני ת"ע שהוא ממרבנן וגם אם הוא קטן ממש לא שייך מקרקש בזוזי וא"כ בכה"ג באמת אתיא עשה דפ"ו ודחי ל"ת בזה מיושב מה שהקשה מהרש"א במסכת ביצה דף ה' שהקשה על הא דאמר הש"ס וכ"ת למצות עונה והקשה מהרש"א דהא כבר נצטוו ולהנ"ל ניחא דנשנית שיהיה עשה אחר הדיבור ויוכל לדחות ל"ת דעשה קודם הדיבור אינה דוחה ל"ת לאחר הדיבור כדאי' בירושלמי הביאו תוס' בסוגי' דחדש, ומה שכתבו תוס' דפ"ו אכולהו ב"כ כתיב עיי' שבות יעקב ח"ב סימן קל"ד כתב דכוונת תוס' למ"ד ב"נ מצווין על סירס והאי דחציו עבד הוה כסירס שא"א לישא אשה ועיי' משנה למלך פ"ו ה' מלכים שכתב בכוונת תוס' במס' סנהדרין דמנ"ל דין זה אימא דמה שנישנית בסיני לחייבם לב"נ ומנ"ל דין מחודש דכל דבר שבמנין וכו' ורבים הקשו דהא דדבר שבמנין וכו' ילפינן מבמשוך היובל ושובו לכם לאהלכם איצטרך דאי לאו הכי כו' נשאר באיסורו ונראה דכוונת המ"ל דמנ"ל דין המחודש דילפי' בדבר שקבוע לזמן צריך מכין אחר להתירו ובעיקר קושי' מהרש"א במסכת סנהדרין דף נ"ח שהקשה דלמה לא הקשו תוס' על הא דמקשה הש"ס והרי מילה דילמא באמת נוהג בב"נ ונראה דקושי' הס"ס הוא לעולא דאמר במסכת ב"ק דף פ"ט אתי' בק"ו ומה אשה שאינה במילה קטן יוכיח ומדלא אמר בן נח יוכיח (הגם שיש להסתפק אי האי קטן יוכיח הוא מדברי עולא או סתמא דתלמודא) א"ו דמילה אינה נוהג בבני נח. והנה תוס' תירצו דלכך לא דחי עשה דפ"ו ל"ת דלא יהיה קדש דבעידנא דמעקר לאו לא מקיים עשה וקצת קשה לי מדברי ריטב"א מס' ב"מ דף למ"ד דמוקי האי דכהן בבה"ק כגון דליכא דרך אחר ותחילת השבה צורך סופה היא כמו מילה בצרעת

רק שהמילה צריך פריעה דמ"ל ולא פרע כאל לא מל עוד הקשו תוס' דימכור עצמו בעבד עברי ותירצו דגר אינו נמכר בע"ע דשב אל משפחתו בעינן והקשה טורי אבן מסוגי' דיבמות דף ק' כהנת שנתערב וולדה בוולד שפחתה וכו' אמר רבא כופין ואמאי ימכור עצמו על תנאי אם הוא בן כהנת ומותר בשפחה ממ"נ ולי נראה דלא בעי הש"ס לשנוי הכי דא"כ תיפשט הא דמספקא לש"ס במסכת קידושין דף כ"א אם עבד עברי כהן רבו מוסר לו שפחה כנענית וגם יקשה על שמואל דאוסר ע"ע כהן בש"כ רק דקלת קשה על רבא דאמר במסכת יבמות דף ק' דכופין ומסתמא רבא לא פליג על רב דמתיר ע"ע כהן בשפחה כנענית דהילכתא כרב באיסורי ונראה דרבא לא בעי לאוקמי' מתני' דלא כהילכתא דהרמב"ם פסק בפ"ג מה' עבדים הלכה ד' דאם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית ואפשר מטעם זה פסק הרמב"ם כן והכ"מ כתב משום דראב"י קב ונקי וקשה הלא הכ"מ בפ"ב ה' בית הבחירה הלכה ח"י כתב דמשנת ראב"י קב ונקי הוא דוקא במשנה גם מ"ש הכ"מ הואיל דמפרש רנב"י דברי ראב"י קשה מדברי הרא"ש רפ"ק דשבת דדרך האמוראים לפרש דברי תנאים אף שאין הלכה כן (ומדברי הרא"ש הנ"ל קשה על הדריסה בח"מ סימן רל"ה הביאו הקרבן נתנאל שכתב דוקא במשנה דרך אמוראים לפרש דברי התנא אף שאין הלכה כן ולא בברייתא וקשה מהאי דברי הרא"ש ריש שבת גבי המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו דהוא ברייתא ואפ"ה כתב הרא"ש דדרך אמורא לפרש דברי התנא אף שאין הלכה) גם לא ידעתי למה לא כתב הכ"מ דלכך פסק הרמב"ם כרתב"י משום דגם חכמים במסכת תמורה דף למ"ד סוברים כן. גם יש לומר דרבא במסכת יבמות בעי לאוקמי' מתני' אליבא דהילכתא דפסקינן מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית והא דהקשו תוס' דימכור עצמו בעבד עברי נראה דמלבד שמ"ד מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית אינה רשאי לחלוק על ב"ש וב"ה וביותר נראה דתוס' במסכת קידושין דף ט"ו ד"ה ואידך כתבו דר"א הוא דאמר מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית ור"א הוא מתלמידי ב"ש ועיי' ביצה דף ל"ד הביאו תוס' דירושלמי הקשה מב"ש על ר"א אבל רבא בעי לאוקמי' כהילכתא והנה לעיל כתבתי בשם כ"מ ה' בית הבחירה דמשנת ראב"י קב ונקי הוא דוקא במשנה אבל רשב"ם במסכת ב"ב דף קל"ח כתב דמשנת ראב"י קב ונקי הוא אף בברייתא וגם הסמ"ג לאוין סימן של"א כתב כרשב"ם ולפי מה שכתבתי לעיל דרבא בעי לאוקמי' מתני' כהילכתא דמוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית מיושב מה שהקשה בס' המקנה במסכת קידושין דף י"ד דמקשה ש"ס אלא למאן דלא יליף שכיר וכו' והקשה בס' המקנה הא ר"א הוא דלא יליף שכיר שכיר והלא ר"א סובר בפ' חלון דמד"ת מעות קונות ולהנ"ל ניחא דקושי'

הש"ס הוא לרבא ואיהו סובר בפ' הזהב דמשיכא מפורשת מד"ת ועיי' תוס' דף מ"ח ומיושב ג"כ מה שהקשה חכם א' דילמא מאן דלא יליף ש"ש סובר כר"ש דאמר משיכה קונה ולהנ"ל ניחא דקושי' הש"ס הוא לרבא גם י"ל דלא ניחא לש"ס לשנוי הכי כיון דרבי לא יליף ש"ש ורב סובר בפ' הזהב דמשיכה קונה ורב הוא תלמיד דר"ח ור"ח מרבי כדאי' עירובין דף ע"ג וגם רב הוא ממנינא דרבי:

שם כאן כמשנה ראשונה הקשה בס' טורי אבן איך חייבו חכמים להביא עולת ראי' משמע דמביא אפי' בי"ט נהי דמשום חולין בעזרה ליכא דמתנה לשם עולת נדבה מ"מ בי"ט איך מביא והא עולת נדבה לכ"ע אין קריבין בי"ט והולך לשיטתו שהשיב על רש"י שכתב לקמן דלמ"ד נדרים ונדבית קריבין בי"ט יוכל להקריב אפי' עולות וטורי אבן חולק דעולת נדרים ונדבות לכ"ע אין קריבין (ועיי' תוס' ביצה דכ"א) אבל באמת דברי מאור עינינו רש"י יש להם על מי שיסמכו והוא אמת ותורתו אמת דאי נימא כדעת טורי אבן דעולת נדרים ונדבות לכ"ע אין קריבין קשה מאי הקשה ש"ס במסכת סנהדרין דף ל"ה ע"א אלא למ"ד נדרים ונדבות קריבין בי"ט מאי איכא למימר ולטורי אבן מאי קושי' הלא יש לאוקמי' קרא מעם מזבחי תקחנו למות בעולת נדבה דלכ"ע אין קריבין אלא ודאי דלמ"ד נונ"ד קריבין בי"ט אפי' עולת נדבה קריבין בי"ט וכן משמע מסוגי' דשבת דף קי"א גבי עולת שבת בשבתו דאי' שם לדברי ר"י נו"נ קריבין בי"ט וצל"ע קצת על תוס' מסכת ביצה דף כ' ד"ה נדרים:

תוס' ד"ה עמון והקשה ר"ת והנה במסכת שבועת דף ט"ז הקשו תוס' ד"ה וקדושתה לספרים דגרסי ר"א קשה מפ"ק דחולין ולולי דברי תוס' יש לומר דעד כאן לא שמעינן לר"א דקדושת עולם רק במקדש הוא לא בטלה כמ"ש הרמב"ם פ"ז ה' בית הבחירה שקדושת מקדש וירושלים מפני השכינה אינה בטלה אבל האי דפ"ק דחולין דעולי כרכים בטלה וכ"כ תוס' שם במסכת שבועות ד"ה דכ"ע וכתבו דקדושה דאקרי נחלה לא בטלה וקדושת ארץ לענין תרומה בטלה ואין להקשות למ"ד קדושת ירושלים יס אחרי' היתר קשה למה נאמר משכן ומקדש נראה דהסמ"ג כתב דלכך אין עונשין מן הדין דאולי הואיל והוא חמיר לא נתכפר בעונש הזה וא"כ אם נאמר מקדש לחוד ה"א דמשכן דחמיר דנמשח בשמן המשחה לא יתכפר בכרת דגם בכרת אין עונשין מהדין כדאיתא מכות דף ה' וכ"כ תוס' חולין דף קט"ז ור"א דאמר שם במסכת שבועות למה נאמר משכן ומקדש אולי סובר כמ"ד רפ"ג דמכות דעונשין מן הדין, והנה לשיטת הרמב"ם קשה איך מביא ש"ס שם בשבועות תנאי מהאי דבתי ערי חומה הא אכתי לא שמעינן קדושת מקדש אי קידשה לע"ל ונראה דש"ס לא מייתי שם תנאי רק אי בכל אלו או באחת מכל אלו

תנן ורש"י במסכת עירובין כתב דבתי ערי חומה ג"כ צריכים ב' תודות וכל הנך דיליף מקרא אשר ירשו אבותך וכו' ובימי עזרא לא היה אורים ותומים ואם קדושה ראשונה לא נתקדשה לע"ל במה נתקדשו בימי עזרא א"ו באחת מכל אלו וממילא אם ירצו עכשיו להוסיף על העזרה ג"כ סגי' בא' מכל אלו דלענין זה אין סברא לחלק ומה שמקשים שם מסוגי' דמייתי שם תנאי כבר כתבו תוס' זבחים דף ס"א דהני תנאי דמייתי לא קאי אדר"י ע"ש, והנה קשה לי בסוגי' דשבועות דאיתא שם אלו נאמר משכן דנמשח בשמן המשחה וקשה מסוגי' דמ"ק דף ט' ע"א מה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וכו' והלא איכא למיפרך מה למשכן שנמשח בשמן המשחה:

דף ד.

כאן בקטן שהגיע לחינוך הקשה בס' טורי אבן דבמס' פסחים דף פ' דלא יאכל משל עצמו כמ"ר והוא דלא כהילכתא הוה לאוקמי אפי' כמ"א רק דאתי' כמאן דחייש לשמא ימות ואולי ימות קודם השיחרור וכמו האי דגיטין דמספקא לש"ס אי יש לו קנס וכתבו תוס' דכיון דמית איגלאי דלא היה עומד לשחררו ולי נראה דלא ניחא לש"ס לאוקמי הכי דא"כ תיפשוט הא דבעי הש"ס במסכת גיטין מי שחציו עבד אי יש לו קנס תיפשוט דיש לו קנס דאי אין לו קנס אף דכבר מת ולא שחרר מ"מ לאו אדון עקרי למה לא יאכל משל עצמו ותוס' לא כתבו רק דלא נוכל למיפשט משום דבגיטין מספקא רק אצל קנס הואיל דכבר מת העבד אבל אם נימא דלכך איתא בברייתא דלא יאכל משל עצמו דשמא ימות ש"מ דאם מת העבד אדון קרינן בי' א"כ תיפשוט דיש לו קנס ודוחק לומר דתנא גופי' מספקא לי' כדאי' בפ"ד דעירובין זה על צד הכרח אבל כבר כתבו תוס' מסכת שבועות דף כ' דאין דרך משנה ובברייתא שיסתפק התנא ועיי' סוכה דף ל"ח תוס' ד"ה ובאמת במהרש"א שם שכתב שם ג"כ שאין דרך התנא שיסתפק ובזה י"ל קצת רמב"ם שפסק דלא יאכל משל עצמו משום דחייש שמא ימות:

תוס' ד"ה לא וקשה וכו' ונראה לתרץ דבס' טורי אבן הקשה מאי מקשה ש"ס מכדי כל מצוה שאשה חייבת בה וכו' הא האי קרא בשפחה כתיב ומנ"ל ללמוד עבד שהוא זכר דלא מחייב רק במה שאשה מחייבה דהא בישראלים חייבים זכרים במצות יותר מנשים ותירץ דעבד גופי' לא ידעינן דחייב במצות רק מק"ו משפחה דבישראל החמיר תורה באנשים וא"כ להחמיר בעבד יותר מבשפחה א"א דדיו לבא מן הדין להיות כנדון ע"כ והנה במסכת יבמות דף מ"ז ע"ב כתב רש"י ד"ה אבל בעבד משעה שטבל לסם עבדות שייך במצות דכתיב למען ינוח עבדך א"נ דגמרינן לה לה ע"ש והנה לטעם ראשון של רש"י נסתר הירץ הנ"ל רק דדברי רש"י לכאורה אין מובנים דדילמא האי למען ינוח עבדך

קאי על שביתת רבו שרבו מוזהר על שביתת עבדו כמו דכתיב למען ינוח שורך ונראה בדרך פלפול דודאי קאי על עבד עצמו דאי על רבו שיהיה מוזהר על שביתת עבדו למה לי קרא הלא הוא ק"ו אם הוא מוזהר על שביתת בהמתו כ"ש על שביתת עבדו רק הלא אין עונשין מן הדין אמנם לר"ע דסובר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין ניחא דבלא"ה לא לקי ונראה דקושי' הש"ס הוא לר' ישמעאל דסובר רפ"ג דמכות לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין וע"כ הא דעבד איתא במצות הוא מג"ש דלה לה ולדידי' שפיר משני למי שחציו עבד וחציו ב"ח ומיושב קושי' תוס' דלר"ע עבד איתא במצות מהאי דינוח עבדך שפיר ה"א דעבד חמיר משפחה וחכם א' הקשה דאכתי קשה לרבא רפ"ג דמכות דלרבא אף ר"ע סובר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין אמנם אולי באמת לא דריש רבא האי דרשא אל פני אדון ה' וקושי' הש"ס הוא לר' הונא והנה קשה לי על שנוי' דרבא דרפ"ג דלדידי' גם לר"ע חייבי מיתת ב"ד אם אתרו למלקות לחוד לקי א"כ בהאי דחורש תלם א' וחייב משום ח' לאוין והקשה רש"י במסכת פסחים דמ"ז דלמה לא חשיב שבת ותירץ משום דהוא לאו שניתק לאזהרת מיתת ב"ד והלא אכתי קשה לרבא דמוקי פלוגתא באתרו למיתה אבל אם אתרו במלקות לחוד לקי א"כ ליחשב שבת ושהתרו בו למלקות לחוד דהא תנא לטפוי לאו קאתי ונראה דבלא"ה שמעתי להקשות דלמה לא כתב רש"י דאתיא כר' יצחק דסובר אין מלקות בחייבי כריתות וגם שיש לדחות דרש"י רצה לומר אליבא דהילכתא ונראה דלא ניחא לרש"י לאוקמי' כר' יצחק דהאי דיש חורש תלם א' הוא סתם משנה ור' יוחנן אמר הלכה כסתם משנה (אף דמצינו סתמא דלא כר"י מאי אולמי' דהאי סתמא מהאי סתמא) והיה קשה א"כ במסכת פסחים דף כ"ד דאמר ר' יוחנן כל איסורי' שבתורה אין לוקין אלא דרך אכילתן ומפרש הש"ס למעוטי אוכל חלב חי' ולמה נקט הש"ס דבר דלא אתי' כר' יוחנן דאפי' חלב מבושל אין חייב מלקות וגם בסוגי' דחולין דף ק"ג אכל חלב מן החי' ומן הטריפה חייב ג' משמע דאיירי לענין מלקות ודוחק לומר דגבי חלב מיירי בשוגג לקרבן ואינך אמזיד למלקות לכך כתב רש"י דלא חשיב שבת משום דהוא ניתן לאזהרת מיהת ב"ד אבל לרבא יש לומר דלכך לא חשיב שבת דאתי' כר"י דאין מלקות בח"כ:

תוס' ד"ה דמרבה וכו' מקשים אמאי איצטרך קרא לערל דפסח תיפק מטמא ואף שבמצרים עדיין לא כתב טמא ולא ניתנה עדיין מ"מ כבר כתבו תוס' מס' יומא דף מ"ט ע"ב ד"ה שאני וזה לשונם אע"ג דהאי קרא דמן הכבשים במצרים כאמר ועדיין לא נאמרו קדשים מ"מ בתר דנכתבו קדשים לא איצטרך למיכתב האי קרא ע"ש א"כ ג"כ כוונת תוס' כן ונראה לתרץ דאי' במס' זבחים דף ל"ב רובן טמאי מתים ונעשו זבים אמרינן

הואיל ואשתרי אישתרי א"כ צריך קרא כגון שרובן טמאי מתים ובתוכם אחד שלא מל מחמת אונס דשרי לעשות פסח לר"ת ובערב פסח אחר חצות עבר האונס ולא מל מחמת שדואג מחמת צער וה"א הואיל ואשתרי אשתרי קמ"ל קרא דאפ"ה הערל לא יעשה פסח והנה שם בזבחים מסיק הש"ס דהא דאמרינן הואיל ואישתרי הוא דוקא למ"ד טומאה דחוי' בציבור ובזה מיושב מה שהקשו תוס' במסכת יומא דף י"ד דלא כר"ע והקשו תוס' דילמא ר"ע סובר טומאה הותרה בציבור ולא בעי הזאה ולהנ"ל ניחא דר"ע ע"כ סובר דחוי' גם יש לאשכוחי לפמ"ש הט"ז בי"ד סי' רס"ד ס"ק ח' יעוי"ש ודוק:

דף ז.

תוס' ד"ה שאין משום דכתיב ראשית כל והקשה טורי אבן דבמסכת חולין כתבו תוס' (דהא דבעינן בתרומה שתרם נכרי לאו משום דכתב ראשית דהא גבי ראשית הגז כמי כתב ראשית אלא משום דגמרינן תרומה מחלה ובחלה כתב מראשית כ"כ תוס' חולין דף קל"ו וכתב טורי אבן א"כ ראשית לא משמע להו ש"נ א"כ גבי בכורים קרא למעוטי דלא בעי שירים נכרים למה לי ולא ידעתי מה דקשה לי' הלא בפ' בכורים בפרשת כי תבוא כתיב ולקחת מראשית כל פרי אדמה ורש"י בחומש כתב מראשית ולא כל ראשית וא"כ ה"א דבעי ש"נ כמו גבי חלה ואף בפ' משפטים כתב ראשית בכורי מ"מ מהאי קרא בפ' כי תבוא ה"א דבעי שירים נכרים ותוס' הכא דנקטו ראשית לאו דוקא ואולי ט"ס נפל ומה שכתב רש"י בחומש ולא כל ראשית עיי' מזרחי וצידה לדרך: שם אתה אומר בזבחים וכו' כתב בס' טורי אבן מדקאמר בשמעתין לא יראו פני ריקם בזבחים ועוף אינו בכלל זבח וקשה להרמב"ם דפסק דמותר להביא עוף לעולת ראי' וכתב דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד ע"ש וקשה לי מסוגי' דחולין דף מ' מאי ארי' חטאת ליתני זבח ועיי' שם ברש"י מוכח דגם בלשון ברייתא עוף אינו בכלל זבח ועיי' מנחות דף ג' שאין מנחות דומות לזבחים ולעופות ועיי' שער המלך בפ"א ה' חגיגה שכתב ג"כ דלישנא דקרא דייק טפי ולדידי קשה מסוגי' דחולין דף מ' דהקשה ש"ס ליתני זבח ולדידי נראה אי עוף בכלל זבח פלוגתא דתנאי היא במסכת מכחות דף צ' ע"ב מן הבקר או מן הצאן מה ת"ל ופרש"י והלא כבר נאמר זבח לפי שנאמר עולה אפי' עולת העוף וכו' ר"י אומר א"צ הרי אומר זבח ועיף אינו זבח וכו' משמע דר' יאשי' סובר דעוף הוא בכלל זבח וידעתי שיש לומר דהא דעולה מרבה זבח ועיי' מנחות דף ג' ע"א שאין מנחות דומות לזבחים ולא לעופות:

רש"י ד"ה בי"ט אפי' לב"ה וכו' כתב בס' טורי אבן דמדברי רש"י משמע דמ"ד דנ"מ קריבין בי"ט אפי' עולת נדרים והשיג על רש"י דפלוגתא הוא דוקא בשלמים נדרים דיש

בהן מאכל הדיוט אבל עולת נו"נ לכ"ע אין קריבין (ועיי' ביצה דף כ' ע"ב ד"ה נדרים) וכבר כתבתי שדברי רש"י יש להם על מה שיסומכו מסוגי' דסנהדרין דף ל"ה דמקשה הש"ס הניחא וכו' אלא למ"ד נו"נ קריבין בי"ט מא"ל ולדברי טורי אבן מאי קושי' הא יש לאוקמי' האי דמעם מזבחי בעולת יחיד דלכ"ע אין קריבין בי"ט א"ו דלמ"ד נדרים ונדבות קריבין בי"ט אפי' עולת נדרים ונדבות יוכל להקריב: שם כמאן כב"ש וקשה לי מה בכך הלא סתם ואח"כ מחלוקת הוא וכה"ג משני ש"ס במסכת נדה דף י"א ע"ב מדקשה שם ש"ס וסתם לן כב"ש ומשני סתם ואח"כ מחלוקת וכו' ואין הלכה כסתם והרי גם הכא מחלוקת אח"כ בפרק שני וצ"ל דסוגי' דהכא אזלי לשנוי בתרא שם במסכת נדה ובזה יש לתרץ קושי' תוס' ד"ה עולת דבסוגי' דביצה לא רצה להקשות ממתני' דהכא: דיוכל לאוקמי' כב"ש הואיל וסתם ואח"כ מחלוקת:

דף ח.

תוס' ד"ה אמאי וכו' והקשו תוס' דלמה איצטרך כמשפט תיפוק דעולה היא ותרצו דכדי נסבא וקשה לי א"כ למ"ד בזבחים דף נ' דדבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש וכתבו תוס' במסכת חולין דף כ"ב ד"ה ואידך דאצבע כדי נסבא א"כ למאי איצטרך כלל הך תקישא כמשפט דשלא יהיה בא ממעשר תיפק כיון שהוא עולה ונשרף ובמעשר כתיב ואכלת ולענין ביום מביום צוותו נפקא ואצבע ובידו הימנית ג"כ כדי נסבא א"כ לא אהני הקישא כמשפט כלל ונראה דתוס' דהכא בחגיגה סברי כמ"ש תוס' זבחים דף כ"ה דלענין אצבע וימין מודים כ"ע דחוזר ומלמד בהקישא דמצורע הוא חול דהוא מלמד הראשון וכ"כ תוס' מנחות דף יו"ד ד"ה והרי זריקה בסוף הדיבר וא"כ אהני הקישא לענין ידו הימנית ובזה מיושב שיטת רש"י במסכת חולין דף כ"א שהקשו שם תוס' ד"ה כמשפט דחטאת בהמה גופי' היכי יליף ולהנ"ל ניחא דרש"י ג"כ סובר כשיטת תוס' בזבחים דמצורע הוא חול וא"כ שפיר ילפי עולת עוף מחטאת בהמה שאינו בא רק מן החולין אף דחטאת בהמה גופ' ילפי' מפר של אהרן מ"מ הוא המינו ודבר אחר דכיון דנוכל למילף מחטאת בהמה לענין אצבע עבדינן הקישא לכולהו מילתא (ועיי' תו' יומא דף כ"ג ד"ה ילבש) אף דהוא דבר הלמד בג"ש ואיכא מ"ד בזבחים דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש הא מבואר שם בזבחים דמ"ד דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש איהו סובר בתר מלמד אזלינן והרי כאן מלמד הוא חולין וכאן לענין אצבע כתבו תוס' דמצורע הוא חול א"כ ממילא ילפי ג"כ שאינו בא ממעשר וכה"ג כתב מהרש"א בסוף סוגי' דשעירים כיון לענין דרגלים מר"ח הוה היקש גמור דציץ לאו עבודה רק תכשיט עבדינן הקישא לכולהו מילתא ע"ש ומ"ד בתר למד אזלינן והרי הלמד הוא קודש

הא מבואר שם בזבחים דף נו"ן דאיהו סובר בהדי' דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש א"כ בפשטות ניחא כיון דנוכל למילף חטאת עוף מחטאת בהמה לענין ידו הימנית דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש עבדינן הקישא לכולהו מילתא לענין חולין אף דחטאת בהמה דאין בא רק מן החולין לא ילפי רק מהקישא דפר של אהרן רק דקשה סוגי' דמנחות דף פ"ב דמשני כדי נסבא ולא משני אצבע בעי כהונה וכו' ומה יענה הך סוגי' על ברייתא כמשפט וקשה קושי' תוס' הנ"ל דהוא למד מלמד ונראה דסוגי' דמנחות קאי על הקישא דזאת תורת העולה לא ניחא לתרץ דאצבע בעי כהונה דא"כ צריכין לאוקמי' כר"ש דאיהו הוא דסובר דכהונה בעי אצבע ולא ניחא לש"ס לאוקמי' כר"ש כמו שהקשו תוס' זבחים דף נ"ה ד"ה והרי דהלא ר"ש מכשיר זריקה בשמאול ובהך ברייתא ילפי שאר קרבנות מחטאת לכן משני כדי נסבא אבל ברייתא כמשפט שפיר מתוקמי' כר"ש וכהונה בעי אצבע וכתירץ א' שכתבו תוס' שם דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא והתם בהוזאה מיירי ובמסכת זבחים דמשני לחד תירץ ג"כ דכהונה בעי אצבע צריכין אנו לומר כמ"ש תוס' דברייתא סובר כר"ש בחדא ופליג בחדא. ובעיקר קושי' תוס' שהקשו תיפק דעולה נשרפת ובמ"ש בעינן ואכלת יש לתרץ ע"פ דברי תוס' במסכת קידושין דף נ"ו ד"ה אבל כתבו דאם התנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה רק המעות יהיה כשאר בקדושתו התנאי קיים וצריך המוכר להעלות המעות לירושלים והבהמה היא חולין ע"ש וא"כ איצטרך קרא שאינה רשאי ליקח עולת עוף או פר של יה"כ ממעות מעשר שני אף אם התנה עם המוכר שלא תחול קדושת מעות על הקרבן רק שהמוכר יעלה המעות לירושלים והוא והמוכר יאכלו המעות בקדושת מ"ש וא"כ מדרשת הספרי ליכא למעוטי דקרא לא קפיד רק שהמעשר יהיה נאכל והרי המוכר יאכל המעות בירושלים קמ"ל קרא אשר לו שלא יבוא הפר רק משלו ולא משל מעשר ובזה מיושב בפ"ק דמגילה שהקשו תוס' דלמה לא תני דנדרים אינו בא ממעשר ולא תירצו כמ"ש בר"פ מרובה דמשנה זו נשנית בקנים לענין עולה וגבי עולה איידי ואידי לא בא ממעשר דאכילה כתב ונראה דתוס' במסכת מגילה קאי לשיטת הר"י בקדושין הנ"ל וא"כ אכתי הוה למתני שנדבה בא ממעשר כשהתנה עם המוכר שלא תחול קדושה על הבהמה אמנם אע"פ אסור מדרבנן:

שם ד"ה אמר עולא הקשה הטורי אבן ל"ל אשר לו בחטאת דאהרון דלא בא ממעשר שני תיפק ליה דאין נאכלת וכבר הקשה זה תוס' חולין דף כ"א ד"ה כמשפט ולדידי קשה מאי הקשו תוס' הלא במסכת קידושין דף נ"ז תוס' ד"ה אבל במתכוין כתבו שם שאם התנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה רק המעות יהיה בקדושה ועל

המוכר להעלות לירושלים משמע דמד"ת מהני התנאי זה וא"כ איצטרך אשר לו וגם קרא כמשפט שלא יקח פר או עולת עוף ממעות מ"ש אף שמתנה עם המוכר שהמוכר יעלה המעות לירושלים ויאכלם שם דזה ליכא למעוטי מדרשא דספרי דקרא לא קפיד רק שהמעשר יהיה נאכל והרי המוכר יאכל בירושלים וקמ"ל קרא אשר לו וגם כמשפט שלא יביא רק משלו ולא משל מעשר ודרך אגב באתי ליכתוב בשלהי פ"ק דשבועות איתא יכול לא יבוא ואם הביא כשר ת"ל אשר לו ומ"ל תמה על הרמב"ם דלמה לא הובא דין זה והנה א"א הרב מוה' מנדל דייטש זלה"ה אמר דהרמב"ם דחה זה וסמך עצמו על ברייתא דחולין דף כ"ב דאיצטרך אשר לו שלא יביא ממעשר ע"כ ובספר משנת דרע"ק כתב דהך ברייתא ס"ל מעשר שני ממון גבוה ולא צריך קרא וי"ל דהלא סתם סיפרא ר"י ואיהו ס"ל דממון הדיוט לכן נ"ל דהרשב"א הקשה ל"ל קרא כמשפט שלא יביא עולת עוף ממעשר ת"ל דדבר שבחובה אינה בא רק מן החולין כדיליף בחגיגה מדכתיב מיסת ותירץ דשאני עולת ראיה שהיא חובה עליו בע"כ אבל מה דאיהו גרים אנפשי' לחיובי' אימא דלא הוי חיבה לכך איצטרך כמשפט וקשה לי מסוגי' דמנחות דף פ"ג דיליף דפסח אינה בא ממעשר מקרא והלא פסח דלא סגי' דלא מובא א"כ תיפק ליה ממיסת וגם לשיטת רש"י בחולין דף כ"א ל"ל גבי פר של אהרון אשר לו למעוטי מעשר הלא פר לא סבי' דלא מייתי ונראה דברייתא דדריש אשר לו למעוטי מעשר וכמו כן ברייתא דכמשפט ס"ל כהך ברייתא דמסכת חגיגה דף ח' דטופלין מעות למעות ואיצטרך כמשפט שיביא משל חולין ולא יערב של מעשר דמקרא כמיסת ה"א כמו דבחגיגה מותר לערב מעשר כמו כן בפר של אהרן וגם עולת חובה יהיה רשאי לערב מעות מעשר קמ"ל אשר לו וגם קרא דכמשפט והך ברייתא דדריש אשר לו לעכב ס"ל כאידך ברייתא במסכת חגיגה דטופלין בהמה לבהמה דוקא ולא מעות למעות ולא איצטרך קרא למעוטי מעשר דהלא אין רשאי לטפל רק בהמה לבהמה דוקא ולא מעות וזה לא שייך בעולת עוף של חובה וגם בפר של יוה"כ דהלא אין רשאי להביא רק פר א' וכדומה בעולת עוף ור"ח במסכת חולין דף כ"ב דאמר אשר לו ולא משל מעשר לטעמי' אזיל דס"ל טופל ומביא פר גדול א' והרמב"ם דפסק בפ"ח מהל' חגיגה דטופלין מל"מ איצטרך אשר לו למעט מעשר מטפלה ואין לכו לימוד לעכב רק דאכתי קשה לר' ששת דס"ל דל"פ ברייתות אהדדי לכ"ע ס"ל טופלין אף מל"מ קשה על הך ברייתא דמפיק אשר לו לעכב ולמה לא מוקי למעט מעשר ונראה דהא הך ברייתא דדריש אשר לו לעכב הוא ספרא וסתם סיפרא הוא ר"י ושמעינן ליה במסכת יבמות דף מ"ו דטבל ולא מל הוי גר ויליף שם מאמהות ש"מ דס"ל דנין אפשר מאי אפשר א"כ ידעינן דפסח לא בא משל מעשר מפסח

מצרים כדיליף ר"א במנחות דף פ"ג וכיון דידעינן פסח דלא בא ממעשר ממילא ידעינן כל הקרבנות מהקישא דזאת תורת העולה וכמ"ש תוס' יבמות דף ע' ד"ה דגמרינן לענין אונן כל קדשים מפסח מהקישא דזאת תורת העולה ולא איצטרך קרא למעוטי, מעשר ומוקי קרא לעכב אבל הרמב"ם פסק כר"ע דאין דכין אפשר מא"א ופסח גופי' דבא משל מעשר לא ידעינן רק עכשיו דכתיב אשר לו גבי פר של אהרון וכ"ה בברייתא מנחות דפ"ג מה חטאת אינו בא אלא מן החולין וא"כ אין כאן ילפותא לעכב (הדברים הנ"ל נדפסו בסוף ס' שו"ת גאונים בתראי ופה קצת דברי נוספים:

דף ח:

תוס' ד"ה חוזר מיהא ר"ח פירש והביא ירושלמי ומדברי ירושלמי מוכח דר"י סובר נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט וקשה על הרב פורת במסכת שבת דף כ"ה דמפרש דברי רבא ולא מילה שלב"ז דאתי' מק"ו דמה נונ"ד שלא נכרתו י"ג בריתות דחי' י"ט וכו' א"כ משמע דרבא ס"ל נדרים ונדבות קריבין בי"ט והלא רבא אמר בכ"מ הלכה כר"י לגבי ר"ל ולפמ"ש תוס' במסכת שבת דף ע' דרבא לא אמר הלכה כר"י רק בדברים הנוהגים בזה"ז ניחא:

דף ט.

הניחא אלא למ"ד רגל בפ"ע מא"ל קשה לי מאי קושי' כיון דפלוגתא דתנאי היא והראב"ד בפ"ה מה' ק"פ דפסק שגג בראשון והזיד בשני דפטור וגם לפי תירץ רשב"א שכתבו תוס' בפסחים דף ס"ט דמ"ד שו"ז על טמא שרץ סובר כמ"ד שני תשלומין דראשון ותוס' ר"פ מי שהיה טמא כתבו בשם הר"י דמתנ' קסבר ש"ז על ט"ש ממילא ס"ל לסתם מתני' ב' תשלומין דראשון והרי ר"י אמר הלכה כסתם משנה א"כ ס"ל ג"כ ב' תשלומין דראשון ומזה יש להוכיח כהרמב"ם דפסק דטמא אף כשהזיד בשני פטור מכרת א"כ מיושב קושי' תוס' בפסחים דך ס"ט דאי לא כתב טמא הוה דנין אותו כשאר אונס ואם הזיד בשני היה חייב כרת לכך איצטרך טמא לפטרו מכרת אם הזיד בשני (ועיי' מ"ש לי מ"ו בנ"ב מה"ת חא"ח סימן פ"ט) ולשיטת ר"י ר"פ מי שהיה טמא נוכל לומר דסובר כתירץ ב' של תוס' בפסחים דף ס"ט ולשיטת רשב"א שכתב דמ"ד שו"ז על ט"ש סובר ב' תשלומין דראשון והרי עצינו סתם משנה ר"פ מי שהי' טמא דסובר שו"ז על ט"ש כראה דסובר כשיטת רש"י בפסחים דף פ"ה דפסח שני דדוחה שבת דשני כתב במועדו א"כ מתני' בפסחים דף צ"ה ששנינו דדוחה שבת מדכתב במועדו הרי דס"ל לסתם מתני' שני רגל בפ"ע וסתמא דבתרא עדיף ושפיר מקשה לר' יוחנן:

שם אמר עולא הט"א הקשה ל"ל אשר לו בחטאת דאהרון שאינו בא משל מעשר ת"ל דאינה נאכלת אלא נשרפת עיין תוס' חולין ד"ה כמשפט שהקשו זה ועיין שם דף כ"א ע"ב תוס' ד"ה מה חטאת שכתבו דדבר שאינו נוהג בכל זבחים לא ילפינן מהיקשא ואיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין עיי"ש ואשר לו אתי' לשאר חטאת ובאמת על תוס' שכתבו בחגיגה דהא דמס' חולין דכ"א מה חטאת בהמה וכו' כדי נסבה דבלאו הכי עולת העוף א"א להביא ממעות מעשר דאינה נאכלת א"כ בסוגיא דחולין דכ"ב דמקשה שם ביום מביום צוותו נפקא ולא אסיק כדי נסבה הוי מצי להקשות על רישא דברייתא מה וכו' אינו בא אלא מן החולין למה לי הקישא תיפוק ליה כיון דנשרפת ואין לומר דלא אסיק אדעתי' דרישא דספרי הלא מתני' מסכת זבחים פ"ז ומשנה ו' והנסכים לא יבואו אלא מן החולין והיינו מדרשא דספרי ואולי מפני זה שבק הרמב"ם דרשה דספרי וכתב משום דכתיב קרבן עיי"ש:

דף י.

ר"א אמר יש להם על ומה שיסמכו כי יפלא עיי' מ"ש בס' טורי אבן ולפי דבריו ניחא מה דקשה לי במסכת נזיר דף מ"א ע"ב דמקשה ש"ס ור"א דעשה דחי ל"ת וכו' ופרש"י דמנזיר ליכא למילף דמה לנזיר שישנו בשאלה ולכאורה קשה הא ר"א סובר אין שאלה בהקדש ולדברי ט"א ניחא אף דב"ש אין שאלה לנזירת דאיתקש להקדש מ"מ לר"א אתא קרא כי יפליא ומפקא מהקישא והקשה תוס' י"ט פ"ג דפסחים משנה ג' ר"א אדר"א ומה שתירץ הש"ך בח"מ סימן רנ"ה ס"ק ו' ד"ה ומחלק בין הקדש דחמיר אכתי קשה הא ר"א מתלמידי ב"ש וב"ש סובר במסכת נזיר דף ט' דאין שאלה בנזירת וגם קשה על תוס' מסכת עירובין דף למ"ד ד"ה וליפרש שהוכיחו מהא דאר"א אין מערבין בהקדשות דלא מהני מה שיוכל לתקן אם לא דחזי השתא לשום אדם והלא ר"א סובר אין שאלה להקדש ולדברי ט"א ניחא דהאי כי יפליא ב' פעמים כתב בנזיר וא' בעירוכין ולא מפורש בקרא איזה קאי לאיסור ואיזה קאי להיתר ואי האי דעירוכין קאי להיתר לא נשמע דיש שאלה להקדש דמנזיר ליכא למילף דנזיר קיל דאין איסורו איסור עולם ושפיר קאמר ר"א בעירוכין כשיגרשנה ידיר הנאה משום קנוניא וא"ל דאי בעי מיתשל ז"א דילמא הפלאה בנזיר קאי להיתר וא"כ אין שאלה להקדש ובפסחים שפיר קאמר ר"א לא תקרא שם עד שתאפה ולא יניחנה עד שתחמיץ ויהיה עובר על בל יראה דאולי הפלאה דכתב גבי עירוכין הוא להיתר וגלי קרא דיש שאלה בהקדש ומספק אזיל הכא לחומרא והכא לחומרא ותוס' שפיר הוכיחו מהא דאר"א אין מערבין בהקדשות ולא אמרינן הרי יוכל לשאול ומשמע דלא מהני כלל ומוקמינן בתחום ביתו והרי הוא כבני עירו ואי נימא

אף דלא חזי השתא לשום אדם מהני הואיל וראוי לתקן א"כ ראוי להיות חמר גמל כיון דמספקא לי' אי יש שאלה להקדש או לא אמנם קשה לי על תוס' שהוכיחו מהא דאר"א אין מערבין בהקדשות דילמא מיירי שהקדיש על דעת רבים וכבר מוקים הרמב"ן במלחמות שילהי ב"ב האי דאמר ר"ה ש"מ שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי וכו' דמיירי שהקדיש ע"ד רבים וכ"כ קשה בהאי דכיצד מפרישן חלה בי"ט למה לא יקרא שם ע"ד רבים. והיינו לשיטת ר"ת הביאו רשב"א בחידושו מסכת גיטין דל"ו אבל שאר פוסקים דס"ל דלדבר מצוה יש התרה אפילו על דעת רבים שפיר הוכיחו דהא אין מערבין אלא לדבר מצוה ולדבר מצוה יש התרה אפילו על דעת רבים:

דף יא.

לרבות וכו' הקשה ט"א למה לא אמר לרבות נשים ולי נראה דעל עריות לא איצטרך לרבות הנשים כמ"ש רש"י יבמות דף ה' דהיא מוזהרת דכתיב הנפשות העושות שניהם במשמע וגם דכתיב מות יומת הנואף והנואפת ואף דזה לא כתיב רק באשת איש הלא כל עריות איתקש בהקישא דר' יונה רק בירושלמי פד"מ משמע דאיכא מאן דלא דריש האי הקישא ועיי' מסכת כריתות דף ג' ע"ש ברש"י שכתב כיון דאיהי נמי מתהני ועיי' תוס' י"ט פ"ג דכריתות משנה יו"ד הביא בשם רש"י בחומש דכתב ב לא תקרבו לשון רבים להזהיר נקיבה וכו' ועיי' סמ"ג לאוין צ"ז וגם לענין ברכת השם לא איצטרך לרבות נשים דאי' בת"כ גר זה גר כגר לרבות נשי גרים אזרח זה אזרח כאזרח לרבות נסי אזרחים ע"ש ושוב מצאתי קצת מזה להר"ן בחדושיו למסכת סנהדרין דף ס"ו. גם ראיתי להר"ן בחדושי סנהדרין דף נ"ו דמדאמר הש"ס מנה"מ ואי לאו הילכתא הוה להש"ס למימר מ"ט דר"א כמו דאמר לעיל מ"ט דר"ש ובזה מיושב דעת הרמב"ם בפ"י ה' מלכים הלכה ו' ע"ש בכ"מ ובלח"מ:

דף יד.

בתולה שעיברה וכתבו תוס' שאף היא בכלל לא יקח נאמנת והקשה טורי אבן דהאי בהאי דמדברת פליג ר"י והא זונה לכהן גם היא מוזהרת והשעה"מ הוסיף דאפילו לשיטת תוס' דאינה זונה מ"מ אסורה מק"ו דגרושה וחתני הרב המאה"ג מ' מאיר נר"י אב"ד דק"ק יארמוט תירץ דלפי מ"ש מ"ו בנ"ב חא"ה סימן ע' דאשת כהן שנאנסה היא אינה מוזהרת משום דלא כתב בהאי פרשה ומעתה בעולה מחייבי לאוין אין ללמוד מק"ו מגרושה שתהי' מוזהרת דאיכא למימר אשת כהן שנאנסה יוכיח שאסורה בתרומה ואעפ"כ היא אינה מוזהרת אלא שהקשה למה לא ילפינן אשת כהן שנאנסה שגם היא מוזהרת מק"ו מגרושה ויש לדחות דקרא גלי דלא נימא ק"ו לענין זה הואיל ולא כתבו איסור אשת

כהן שנאנסה באותו פרשה דלא יקחו, וגם קשה אכתי להך לישנא דאשת כהן שנאנסה אסורה משום זונה וזונה כתב בהך פרשה:

דף יד:

ודילמא לעבור עליו בשני לאוין וכו' ואף דתוס' ריש איזה נשך כתבו דהיכי דלא לקי לא מוקמינן בלאוי יתירא והרי על נותר לא לקי היינו היכא דאיכא לאוקמ' על מילתא אחריתא אבל אם הכרח לכך מוקמינן בלאוי יתירא אף היכא דלא לקי וכן מוכח ריש ב"מ לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע וכתב מהרש"א שם בשם תוס' דאף להמסקנא הכי משמע ותוס' הקשו שם תיפק מלא תגזול ותירצו לעבור עליו בב' לאוין ואף דעל לא תגזול לא לקי דהוא ניתן להישבן וכן רש"י בחומש פ' קדושים ובקוצרכם את וכו' כתב רש"י לעבור בב' לאוין והלא לריה"ג במסכת יומא דל"ו אין לוקין על זה א"ו כמ"ש:

דף טו.

יחזקאל ביקש רחמים קטיגר יעשו סניגר ופירש"י אנו צריכים שיבקש מרכבותך עלינו רחמים וראיתי שהגאון מ' שמואל חיים ישעי' מפרש הא דלא פרש"י שלא יקטרג משום דאיתא בילקוט יחזקאל קרבו פקודת העיר דעד יחזקאל היתה פקודת העגל ואח"כ פסקה וא"כ אי אפשר לקטרג רק לבקש רחמים וכן מפרש הגאון הנ"ל על הא שמש וירח עמד זבול' והקשה הש"ס הלא שמש וירח ברקיע המה ותירץ הנ"ל דבמדרש איתא כשברא הוא יתברך את העולם הי' בעולם הזה ושוב עמדו ז' רשעים ונסתלק הוא יתברך ברקיע השביעי ושוב עמדו ז' צדיקים והורידו למטה ורש"י כתב במחלוקת קורח הוא סירחון הרביעי ורקיע הרביעי וא"כ באותו פעם היה הוא יתברך ברקיע הרביעי הנקרא זבול לכך עמדו בזבול ודפח"ח:

דף טז.

בני ישראל עיי' בט"א שכתב דשריפת נותר לא מיחשב זמן גרמא דאף שזמן מפסיק ולא דמי לתפילין שבכל יום הוא מצוה באפי נפשי' ואין לה תשלומין ובסברא זו מיושב מה הקשה הר"ר יוסף מא"י הביאו תוס' קידושין דף ל"ד ד"ה מעקה אמנם מה שהביא ראי' מריש תמורה דיהיב ר"י טעם גבי נותר משום לאו שאין בו מעשה ולא משום ניתק לעשה ודילמא לכך יהיב טעם דאין בו מעשה משום עשה הנה תוס' שם במס' תמורה דף ג' ע"ב ד"ה כתנאי כתבו דלא קאי הך פלוגתא אלאו שניתק לעשה אלא אפלוגתא דלאו שאין בו מעשה ואם נימא דקאי אפלוגתא לאו שניתק לעשה קשה לפי מ"ש המ"ל בפח"י ה' פסולי המקודשין הלכה ט' דאם נאבד הנותר שוב אין לו תקנה ובדין הוא שילקה לולי

דהוא לאו שאין בו מעשה וא"כ איצטרך למיהב טעם משום שאין בו מעשה דנ"מ אם נאבד הנותר רק לפמ"ש תוס' בריש תמורה דלא קאי אפלוגתא בניתק לעשה ניחא:
אר"י אלא מעתה חג האסיף וכו' והקשה טורי אבן דלמה לא מקשה ר"י זה על הני תנאי בסנהדרין דף י"ג ע"ש ונראה דלא פסיקא לר"י להקשות דשם בסנהדרין מסיק הש"ס דת"ק ור"ש חד קאי אנפילה ואידך קאי אחסירה וא"כ נוכל לומר דהני תנאי שם סברי כאחרים דלא חיישו לאד"ו ראש ובפרט לשיטת ר"ת שם וא"כ מאן דקאי אחסירה סובר דאם התקופה נופלת בששה עשר אין מעברין השנה רק החודש ויהיה הנפילה בט"ו ואיכא כולהו חג אפי' יום א' של י"ט בתקופה חדשה דיום תקופה מתחיל ואידך סובר דאפי' אם הנפילה בט"ז צריך לעבר השנה דאי מעברין החודש והנפילה יהיה בט"ו ליכא כולהו החג בתקופה חדשה דיום תקופה גומר וצריך להיות אפי' י"ט הראשון בתקופה חדשה ורש"י דלא מפרש כן שם או משום דאכתי לא אסיק שם דנבעי אפי' י"ט ראשון בזמן האסיף או דרוצה לפרש אף למ"ד דאחרים קאי אתקופת תשרי וא"כ מאן דקאי אנפילה היינו דאחרים ואף דמהרש"א כתב שם דקאי למ"ד דאחרים בתקופת ניסן קאי מ"מ להנ"ל בלא"ה מתורץ קושי' מהרש"א דשם רוצה לאמר דא"ב תקופה גומר דאי כ"ע סברי תקיפה מתחיל א"כ מאן דקאי אחסירה ואם התקופה נופלת בט"ז אין מעברין קשה קושי' הנ"ל הוה ליה לר"י להקשות על הנך תנאי רק די"ל דא"צ לעבר השנה רק החודש אבל ר' יוחנן יש לומר דסובר דאחרים אתקופת ניסן קאי:
ובזה הענין יש לתרץ מה שהקשו תוס' מסכת סנהדרין דף י"ג ע"ב תוס' ד"ה וליעברה ותימה ונראה לתרץ דבמס' עירוכין דף ט' ע"ב אמרי אחרים אין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים והקשה ראב"א מנינא אתא לאשמועינן ומתרץ הא קמ"ל דלא בעינן מצוה לקדש ע"פ ראיה ופרש"י דאי הוה אמרי אין מעבירן חודש לצורך ה"א דוקא בחודש שנראה בזמנו והשתא קושי' הש"ס הכא וליעברה וכוונת המקשה דהשתא קשה מנינא למה לי דעל חודש שנראה בזמנו דאין מעברין זה כבר נשמע מהא דאמרי אחרים מיעוטא ד' ימים ואם נימא דמעברין בחודש שנראה בזמנו א"כ אין צריך לעבר השנה רק אם יפול התקופה בט"ו הרי נוכל לעבר אדר וע"כ דאין מעברין החודש שנראה בזמנו לקדשו ולכך צריך לעבר השנה דביום למ"ד של אדר לא מעברין הואיל וראוי לקבעו בו ניסן וכיון שכן אין אנו יכולין לסמוך על עיבור של אדר דשמא נראית הלבנה ביום למ"ד של אדר וא"כ על חודש שנראה בזמנו כבר שמעינן ואי הוה אמרי אחרים דאין מעברין החודש לצורך ע"כ כוונתם אף דלא באו עדים ביום למ"ד ג"כ אין מעברין וא"כ מנינא למה לי ועל זה משני הש"ס דתנא מלמעלה למטה קחשיב דה"א למעלה למטה קחשיב ומשני לכולה

תנאי וכמו שפירש ר"ת ושפיר צריך לאשמועינן מנינא ובזה י"ל מה שהקשו רש"י וב"מ דלמה לא מקשה לעיל על חג האסיף ולהנ"ל ניחא דלעיל לא רצה הש"ס להקשות דאולי סברי כאחרים דאין מעברין שום חודש ובפרט למ"ש תוס' יומא דמ"א דש"ס רמי ר"ע אדר"י והרי ר"ע במסכת שבת דף קי"ד סובר כאחרים ומיושב ג"כ מה שהקשה מהרש"א דמאי מקשה שם אי קסברי יום תקופה גומר דילמא משום דמעברין אדר ולהנ"ל ניחא וגם מסוגי' סוף החליל משמע דר' יהודה לא ס"ל כאחרים ור' יוסי במסכת כריתות דאמר לא נחלק ר"א ור"י שאני אומר מקצתו עשה מהיום ומקצת למחר משמע דמיקלע תרי שבי בהדדי וממילא סובר כאחרים ועיי' שבת דף פ"ז א"ב רש"י ד"ה ז' חסירן וקצת קשה על תוס' שבת דף קי"ד שכתב דר"ע סובר כאחרים מסוגי' דבכורת דף נ"ח ר"ע סובר אדר הסמוך לניסן זימנן מלא:

דף יז.

די"א א"צ ק"ו מה ראשין וכו' הקשה טורי אבן הא מק"ו לא הוה לקי דאין מזהירין מן הדין אבל מאת חג המצות תשמור לוקה דכ"מ שנאמר השמר ופן הוא לאו, ובאמת הר"ן בפ' מי שהפך אף הלכות מועד וכו' ואיכא דפטור אבל אסור דאין לוקין אף דכתיב את חג המצות תשמור ואמרינן לימוד על חשה"מ דאסור וכל מקום שנאמר השמר הוא לא תעשה זה לאו שבכללית היא ואין לוקין והנה הגאון מ' משה פ"פ נר"ו אב"ד דק"ק פ"ב השיב דאולי כיון דאיכא לאו אף שהוא לאו שבכללות תו לקי אף מק"ו כמ"ש המ"מ פ"ב ה' מ"א דהיכא דאיכא לאו הבא מכלל עשה מזהירין מן הדין ושוב ראיתי בס' צרור חיים לאחד מחכמי צפת תוב"ב שכתב כן על דברי כ"מ בפ"א ה' טומאת המת שהביא דברי הרמב"ם דלכך לקי האוכל בב"ח אף שאין הלאו מפורש דהוא ק"ו מבישול וכתב הכ"מ כיון שאסור בשולו הוא בכלל לא תאכל כל תעבה והקשה צרור חיים א"כ לא לילקי דהוא לאו שבכללות ותירץ דבאמת דאיסורו הוא מלא תאכל כל תועבה ובלא ק"ו לא הוה לקי דהוא לאו שבכללות אבל הק"ו אהני דלקי ובזה רציתי לתרץ מה שמקשים בסוגי' דחולין דף קט"ו דמקשה ש"ס למה לי ג"ש ליתי כולהו מק"ו ומקשים דמק"ו לא הוה לקי דאין מזהירין מן הדין ולהנ"ל ניחא כיון דבלא"ה אסור באכילה מלא תאכל כל תעבה רק דהוא לאו שבכללות ושוב אהני ק"ו למלקי וכמ"ש הכ"מ פ"ז ה' ממרים דהיכא דעונש מפורש אין לחוש על אזהרה אם הוא מן הדין או מלאו שבכללות אמנם קשה על הא דמשני ש"ס חורש בשור וחמור יוכיח הלא איכא למיפרך מה לחורש בשור וחמור שמותר באכילה לגמרי תאמר בב"ח נהי דאינה לוקה משום לא תאכל כל תעבה דהוא לאו שבכללות אסור מיהא איכא ושוב תהני ק"ו למלקי ומידי דברי קשה לי על

תוס' יומא דף ל"ו שהקשו למה לא חשיב לאו שבכללות ולא הבנתי דילמא ר"ע סובר לוקין על לאו שבכללות דהא מצינו במסכת תמורה ברייתא דסובר כן:
וגם מה שהקשו דלמה לא חשיב לאו שאין בו מעשה הנה לשיטת הערוך שהביאו תוס' ריש מכות גבי המקיים כלאים בכרם סובר ר"ע דלאו שאין בו מעשה לוקין רק תוס' הקשו עליו ומה שהקשה הכ"מ פ"א ה' איסורי מזבח דלמה פסק הרמב"ם כרבא דאין לוקין על לאו שבכללות הא איתותב רבא עיי' ספר כריתות לשון לימודים שער א' סי' כ"ט כתב מדהקשה סתמא דתלמודא במסכת כריתות דף ד' והא אין לוקין על לאו שבכללות הכי הילכתא ועי' שבת דף פ"ה תוס' ה"ה לא תסיג ותוס' מנחות דף ע"ד:

דף יז:

רי"א א"צ ק"ו מה ראשון וכו' והקשה הטורי אבן מאי אין צריך דקאמר דהא השמר דלאו לאו א"כ רבי יאשי' דיליף איסר מלאכה בחש"מ מתשמור לאו ולוקה והשתא מאי אהדר לי ר"י א"צ דמק"ו אתי הא אין מזהירין מ"ה ולא הבנתי קושיתו דהלא הר"ן במסכת מ"ק פרק מי שהיפך כתב ה' מועד איכא דמותר לכתחילה ואיכא דפטור אבל אסור דאין לוקין משום לא תע"ג דכתיב את חג המצות תשמור לא תעשה זה לאו שבכללות הוא ואין לוקין ע"ש הרי דגם לר"י דיליף מתשמר אין לוקין דהוא לאו שבכללות, ובזה ניחא דברי כ"מ פ"א ה' אסורי מזבח שכתב דאיכא תנא דפליג ע"ש ולא פי' מני ולהנ"ל ניחא דהוא ר"י דאמר א"צ ק"ו מכלל דאפילו אי יליף מתשמור ליכא מלקות דהוא לאו שבכללות אמנם דברי כ"מ בלא"ה נכונים ע"פ תוס' מסכת שבת דף פ"ה וגם ע"פ דברי תוס' מנחות דף ע"ד לאו דזרות בסוף הדיבור: וגדול אחד השיב לי כיון דאיכא לאו אף שהוא לאו בכללות יש לחייבו מלקות בצירף ק"ו כמ"ש המ"מ פ"ב הלכות מ"א דהיכא דאיכא לאו הבא מכלל עשה שוב מזהירין מ"ה ומצאתי בס' צרור חיים שכתב כן על מ"ש הכ"מ בפ"א מהל' טומאת המת על מ"ש הרמב"ם דכיון דחייב על בישלו כ"ש על אכילה וכתב הכ"מ כיון שאסור בשולו הוי בכלל לא תאכל כל תעבה והלא לא תאכל כ"ת הוא לאו שבכללות ובזה מיושב מה שמקשים במסכת חולין דף קט"ו דמקשה ש"ס למה לי ג"ש לייתי כולהו מק"ו ורבים מקשים דאי הוי יליף אכילה מק"ו לא הוה לקי דאין מזהירין מ"ה ולהנ"ל ניחא דהמזרחי הקשה למה לא יליף דבב"ח אסור באכילה מלא תאכל כ"ת ותירץ דהוה לאו שבכללות וא"כ שפיר מקשה הש"ס לייתי גם אכילה מק"ו דכיון דאיכא לא שבכללות אהני ק"ו דלקי ועיי' כ"מ פ"ז ה' ממרים מ"ש בשם הרמב"ם בס' המצות:

דף יח.

ופנית בבקר הטורי אבן העלה אפילו למ"ד תחומין דאורייתא בי"ט הוא מדרבנן ובזה מיושב עה שהקשה הגאון בעצמו במסכת ר"ה דף ל"ב השתא דרבנן אמרת לא ופירש"י דתחומין דרבנן והקשה דלמא מתניתן אתי כמ"ד תחומין דאורייתא ואני מוסיף להקשות שהרי שם מוקי סיפא דמתניתן אין מעכבין את התנוקות לתקוע הא נשים מעכבין כר"י והרא"ש בפ' מי שהוציאהו הלכה ח' כתב דר"י דסובר ספק עירוב הוא חמר גמל ולא אמר ספיקא דרבנן לקולא ש"מ דס"ל תחומין תורה אבל לפמ"ש דבי"ט ליכא איסור מד"ת ניחא ודע דאין להקשות על הרא"ש הנ"ל שכתב דר' יודא ס"ל תחומין תורה מסוגיא דעירובין דף ל"ז ע"ב ולימא ליה תנא דבי' איו הוא (היינו דסובר דאף בדרבנן אין ברירה) והלא איו משמי' דר"י קאמר ור"י סובר תחומין דאורייתא אמנם לפמ"ש תוס' בביצה דף ל"ח בשם הר"ש משנזא ניחא יעוי"ש:

גם יש לומר דלכך לא ניחא לש"ס במסכת ר"ה לאוקמי' מתני' כמ"ד תחומין תורה כיון דמצינו סתם מתני' סוף פ"ב דכתובות עד כאן היינו הולכין בשבת קסבר תחומין דרבנן ועיין מרדכי ספ"ק דעירובין ובתשו' ריב"ש סימן קפ"ג מביא בשם ריטב"א דהא דאיתא בכתובת והוא שיש גדול עמו י"מ דלא קאי רק על זה כתב ידו של אבא ולא על פלוני יצא מבית הספר לאכול בתמורה דא"כ תיפק לי' משום עדות גדול לבד דהרי מעלין לכהונה פע"י עד אחד וראב"ד כתב דמתני' אתיא כר"י דס"ל אין מעלין לכהונה עפ"י עד אחד ויש לדקדק דסיפא דעד כאן היינו מהלכין בשבת דתחומין דרבנן לא אתי' כר"י ומדסיפא לאו ר"י רישא כמי דלא כר"י אמנם בשם ע"כ צ"ל דרבי היא ונסיב אליבא דתנאי דהרי התנא שם סובר דאין חולקין תרומה לעבד אלא א"כ רבו עמו כר' יודא דסובר הכי:

ולדעת הגאון בעל טורי אבן דלר"ע בי"ט מודה דתחומין דרבנן ניחא דברי הטור א"ח סימן ת"ח שכתב מפני שתחומין דרבנן הקילו והתירו למי שצריך ללך ד' אלפים אמה לרוח אחת שיתן עירובו לסוף אלפים וראיתי להרב מהר"י זצ"ל שהקשה א"כ לר"ע דס"ל תחומין הורה לא מהני עירוב ובמסכת עירובין דף ס' איתא אר"ע אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה משמע דמהני עירוב ולהמחבר ניחא דנ"מ לר"ע בי"ט דמודה דהוא רבנן ולדידי קשיא מסוגיא דעירובין דל"ח דמסיק דר"מ סובר תחומין תורה וכיון דתחומין תורה לא מהני עירוב ועיין ירושלמי ריש מי שהיה טמא הלכה ב' ואפילו למ"ד כדי שיבוא ויאכל והוא שיהיה בתוך אלפים לתחום עד שלא חשיכה ועיין קרבן עדה אמנם הרי מצינו ערל ואזמל דאף במקום כרת העמידו דבריהם:

דף כא.

גזירה שמא יטביל מחטין וצינורת וכו' הקשה הט"א למה לי הך גזירה דאפילו בכלי שפיו קצר שרי להטביל וכו' דהא קי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקים וכו' והמשקין חוזרים ומטמאין הכלי, הנה לשיטת הרמב"ם פ"ז הל' אבות הטומאות שפסק דהא דמשקין מטמא כלי דווקא שנטמא המשקה מאב הטומאה עיי"ש ניחא דכיון דמשקין לא נטמאו מאב הטומאה אין מטמאין כלי ואפילו לשיטת הראב"ד דפסק דאפילו משקין שנטמאו מוולד הטומאה מטמאים כלים מ"מ יש לומר דהמים גופי' לא נטמאו כיון דהם במקוה הרי הוא כמו שמשיק אותם ונטהרו בהשקה ועיין תה"ד סימן רכ"ח:

ר"פ חומר בקדש מתניתן אחודיים ותוך הקשה הט"א למאי דאמרין דכל הכי חומרות דגבי קדש ה"נ גבי פרה וא"כ מאי הקשה רבא על בזבחים דף פ"ח אר"י דס"ל דמב"מ לא בטל מהא דתני דלי וכו' מלא מי חטאת וכו' ומעתה כיון שנכנסו לתוכן ונטמאו ממילא פסולין להזאה יעויי"ש ואולי י"ל דר"י סובר כר"א בזבחים דף צ"ג דמי חטאת שנטמאו כשרים להזאה עיי"ש:

דף כג.

לא ישא אדם מי חטאת וכו' כתב הט"א צריך טעם כיון דאפר פרה אינו אוכל אלא אפר בעלמא אמאי מקבל טומאה והעלה משום חבת הקדש יעויי"ש. והנה בתשובת הרשב"א סימן כ"א הביא דעת הרב ר' יוסף הלוי שמפרש דפרה מטמא טומאת אוכלין אפילו אחר שריפתה והקשה הרשב"א דמי גרע מבשר חולין שנשרף והיה לאפר דשוב אינו מטמא ושמא סובר דחיבת הקדש מכשירו לשוויא כאוכל וליתא דהאי משוי אוכלא לאו אוכל ממש שמטמא טומאת אוכלין אלא דמקבל טומאה אע"ג דלאו בני אכילה נינהו ותדע דאמרינן במנחות דף ק"ב לר"ש פרה אמאי מטמא טומאת אוכלין עפרא בעלמא דכל העומד לשרוף כשרוף דמי ומשני דחבת הקודש מכשרתן אלמא פשיטא דפרה אינה מטמא טומאת אוכלין לאחר שריפתה דאפי' קודם שריפתה הוי קשה היכא מטמא טומאת אוכלין משום דכל העומד לשרוף וכו' ובהא הוא דמהני חבת קודש דאע"ג דעומד לשרוף כשרוף דמי הכי משום חבת הקודש לא אמרינן עכ"ל הרי דגם הרשב"א סובר דלאחר שנעשה אפר שוב ליתא חבת הקודש וכמו"ש תוס' ג"כ בפסחים דף י"ט שאפר פרה הוא חיל. אבל מ"מ יש להליץ בעד הרב ר' יוסף הלוי דאיהו סובר דלא כדעת התוס' רק כמ"ש הטורי אבן דממעילה לחוד מיעט רחמנא אבל לשאר דברים דינו דקדשו וא"כ המקשה במנחות לר"ש פרה אמאי מטמא הא עפרא בעלמא דכל העומד לשרוף כשרוף

דמי ולא ידע מחיבת הקודש שפיר הקשה דעפרא בעלמא הוא אבל בתר דמתרץ חבת הקודש מכשרתן ממילא גם אפר של פרה ג"כ מטמא משום חבת הקודש:

דף כג:

על אפר חטאת שנגע טמא וכתב הט"א הא דנקטי הכא טמא ולא נקט טבול יום כדנקט בעדות של ר"ע משום דטבול יום כשר בפרה יעוי"ש עיין יומא דף ג' ע"ב תוס' ד"ה ריב"ב שכתבו הא דט"י כשר בפרה ה"מ טבול יום דטומאה דרבנן אבל טבול יום וכו' שהוא דאורייתא דמ"מ רבנן גזור ועיין תוס' יו"ט מס' פרה פ"ג משנה שהביא ג"כ דברי תוס' ואולי דעת הגאון המחבר דנהי דבט"י מטומאה שהוא טמא מדאורייתא פסל מיהת מדרבנן גבי פרה כמ"ש תוס' שם ביומא מ"מ גבי אפר פרה לא גזרו הואיל דאפר פרה מד"ת לא מקבל טומאה ולכך לא נקט טבול יום:

הנה מה דאמרינן דכלי מצרף מה שבתוכו יליף ר' חנין ב"א מפסוק דכף אחת והנה כתב רש"י דפסוק זה גבי קדש כתב ולא ילפינן אפר פרה מינה והקשה הט"א למה גבי חבת קודש דמכשיר דמרבינן מהבשר דג"כ כתיב גבי קודש ואפ"ה ילפינן אפר פרה יעוי"ש עיין מסכת ב"ק דף ע"ב ע"א בתוס' ד"ה פרה כתבו אף דקדשי בדק הבית היא מ"מ שייך חבת הקודש כיון דחטאת קריי' רחמנא אבל קשה לי דהרי לר"ש קיימי שם במנחות ותוס' דמסכת חולין דף י"א ד"ה חטאת כתבו לחד תירץ דר"ש לית ליה חטאת קריי' רחמנא וטריפה דפוסל נפקא מתמימה וצ"ע:

סוף חגיגה כלי עץ העשוי לנחת הוא הראב"ד בהשגת פ"ג מהל' כלים מפרש דלא אמרו כלי עץ העשוי לנחת אלא גבי שלקן ומנורה דמקדש וכו' ומקשה הט"א דהרי אמרינן במגילה דף כ"ו גבי בה"כ דהוי פתיחא להאי אינדרונא ואמר רבא דלו תיבותא דהוי כלי עץ העשוי לנחת ואינו מקבל טומאה יעוי"ש וי"ל דהראב"ד לא השיג רק על מ"ש הרמב"ם דאינו מקבל טומאה אפי' מדרבנן ועל זה אינו ראי' מהאי דמגילה דאף דמקבל טומאה מדרבנן מ"מ חוצץ בפני הטומאה כמבואר במשנה למלך פי"ג מהל' טומאת המת והביא ראי' מתוס' פרק לא יחפור דף כ' ע"ש, וגם אולי האי תיבותא החזיק ארבעים סאה בלח דאז מודה ראב"ד והראב"ד לא השיג רק על מה שפסק הרמב"ם דכלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מקבל רק דבר מועט אינו מקבל טומאה וע"ז כתב הראב"ד דמן מנורה ושלחן אין ראי' כיון דאיכא איסורא בטלטול ועיין בב"ב דף כ' תוס' ד"ה היא:

באבני שהם למסכת חגיגה בדף יו"ד הקשה הט"א על הא דאיתא במתני' יש חורש תלם אחת והקשה בגמ' ולחשוב כמי כגון דאמרי שבועה שלא אחרוש בין בחול בין בי"ט והקשו התוס' הא ליתא בלאו והן ותירצו וכו' וכתב הט"א דלא היו צריכין לתרץ דלענין

מלקות לא בעי לאו והן יעוי"ש וראיתי בשם הרב מהר"ד סקאהל דכוונת התוס' הוא לפי מה שכתבו התוס' במסכת יבמות פד"א דף ל"ג ע"ב ד"ה אמר דקל על חמיר אפילו בכולל לא חל וא"כ מאי הקשה הש"ס וליחשב שבועה שלא אחרוש בין בחול ובין ביו"ט הא שבועה הוא קל דהוא איסור הבא על ידי עצמו, וצ"ל דשבועה מקרי חמור הואיל וחייב קרבן וא"כ שפיר הקשו התוס' הא ליתא בלאו והן ואינו חייב קרבן ושוב ממילא ליכא אפילו לאו כיון דהוא קל על חמור ואינו חל אפילו ע"י כולל רק יש לדקדק דמצינו קילא גבי שבועה דישנו בשאלה:

כתובות

דף ב.

תוס' ד"ה נשאת הקשו תוס' למה לא תני נושאין ומפרש בשיטה מקובצת דכונתם דכיון דטעמי דמתני' משום שאם היה לו טענת בתולים וכו' ושלא תהיה באיסור עמו עבדי לי תקנתא הוה ליה למיתני נושאין לתלות הענין בדידי' ונראה לתרץ קצת דגם תקנתא דידה הוא דלקמן איתא שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהיה טורח בסעודה ג' ימים ומפרש הש"מ שאם תנשא ב"א בשבת ויתקן קודם שבת היה המאכל נפסד אבל עכשיו שתקנו ברביע יוכל לטרוח ג' ימים שלימים א בשבת וב' וג' ושוב כ' בשם תר"י וריטב"א שיש בזה תקנות בנות ישראל שלא יעליל עליה בטענת בתולים שאין אדם טורח כל כך בסעודה בכדי ע"כ הרי דהוא גם תקנתא דידה קתני נישאת לרמז גם זה:

דף ג.

תוס' ד"ה וסברה ואת וכו' הקשה בס' אליהו רבה דילמא שאני בין איסור לאו לאיסור חנק דבמת תוך י"ב חודש אינו רק איסור לאו לא תהיה אשת המת החוצה אבל הכא גבי פרוצת איכא א"א שהוא כרת ועיין יבמות דף קי"ט אמר רבה כל בדאורייתא ל"ש לאו ול"ש כרת ומ"ו בנב"י גורס רבא ומהרי"ק סוף שורש ע"ב מפלפל בזה ונראה דאי לא חששו לאיסר לאו א"כ ממילא גבי שחרורי עבדים אם התנה בשטר הרי זה שטר שיחרור לך אם לא באתי מכאן עד יב"ח ונאנס וניהי דמשום תקנות עגונות אין אונס דגם בש"ע שייך תק"ע כמ"ש תוס' גיטין דף ט' ע"ב ד"ה אלא אבל משום פרוצת לא שייך דאיך נימא דזימנן דיהי' אונס ויאמר לא אניס וישא בת ישראל הלא הוא רק איסור לאו וא"כ קשה במסכת גיטין דף ט' ע"ב דמקשה ש"ס למעוטי מאי דלמא אתי למעוטי דבג"נ אין אונס בגיטין ובשיחרור יש אונס אלא משום דגם בש"ע אין אונס דאף באיסור לאו לא יהיה קדש חששו והא דלא תני בהנך דשווי ג"נ לש"ע הואיל דאיתא בקידושין ומילתא דשייך

בקידושין לא קתני ושפיר הקשו תוס' רק דאכתי י"ל דקושית הש"ס במסכת גיטין הוא להך לישנא דסובר יש אונס בגיטין ואולי תוס' הקשה לשיטת ר"ח דפוסק כהך לישנא דאין אונס בגיטין ומסתמא סתמא דתלמודא קאי אליבא דהילכתא ועיי' תוס' מסכת ע"א דף ס"ו ד"ה ורבא וכו' מדקפריך תלמודא ממילתא דחזקיהו ש"מ דהלכה כמותו ובאמת לא הבנתי דלמא כונת הש"ס דתיקשה לחזקיהו מתניתן וכמ"ש הש"ך ח"מ סימן מ"ב ס"ק א' בסה"ד דלר"א פריך ולאו דהילכתא כוותיה אלא דפריך לר"א תיקשה מתני' וכה"ג אשכחן טובא בש"ס עיי"ש ועיי' בחבורי למסכת יבמות ח"ר דף קט"ו תוס' ד"ה ולהימנא:

דף ז.

ר"פ שרי למיבעל בתחילה בי"ט וכו' מאי דעתך והקשה המהרש"א דלמא בשבת לא משום שמא ישחוט בן עוף ונראה דהא דשרי ביו"ט ולא מיתסר משום דהוי כקונה קנין בשבת או ביו"ט וכ' הר"ן דמבע"י מיירי והוי שעות ביום כדי להתפיסה מטלטלי ולא כדי ליכתוב כתובה עיי"ש וכיון דמיירי שכנסה לחופה מבע"י תו ליכא למיחוש שמא ישחוט ב"ע כמ"ש הר"ן דבשעת כניסת לחופה הוא דחיישינן לב"ע לפי שאז עושין סעודה עיי"ש:

דף יא.

אביי לא אמר כרבא הקשה פנ"י הלא יותר ניחא להקשות ממתני' דהכא דהא שנישנת קודם עיי"ש ובתוס' הרא"ש הקשה ג"כ בשם רבינו מאיר והוסיף דיותר ניחא להקשות ממתני דהכא וכי משני לכי גדלה גם האי דאילו נערות ניחא ותירץ דהכא מצינו לשנויי' שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כל כמה דלא ממחי ולהכי איצטרך לשנוי' דהאי דאילו נערות איכא שנויי' אחרינא שלא יהיה חוטא נשכר:

דף יב:

תוס' ד"ה אלא עיי' בפ"י שכתב דלר"י דסובר כנסה בח"ב ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה לא קשה מדר"ג דהוי כ"נ ידענו ו"כ לא ידענו דמחויב שבועה ואין יוכל לישבע משלם ואע"ג דמאותו מנה לא היה יוכל ליפטר עצמו מ"מ הא קי"ל לא תהא הודאות פיו גדולה מהודאות עדים מדר"ח קמייתא ע"ש וקשה לי הלא ר"י פליג אדר"ח קמייתא בירושלמי וירושלמי זה הביאו תוס' מסכת שבועות דף מ"ו ד"ה בטוענו משום דפריך מה להנך שכן אין בתורת הזמה וגם קשה לי מדברי תוס' וירושלמי הנ"ל על לח"מ בפ' טוען ונטען פ"ד ה' י' ולדברי תוס' הוצרך רמב"ם לתלות בהוראות גאונים דאף אם טענו חיטן ול"ב מ"מ ה"א דהודאות עדים פטור כר"י בירושלמי משום דפריך תורת הזמה אמנם קשה לי על תוס' מסכת שבועות שכתבו דר"י פריך תורת הזמה הלא ר"ח ותנא דאבוה

דר' אפוריקי לא חיישי להך פירכא שאינו בת"ה דאבוה דר' אפוריקי יליף מקרא ולא פריך פירכא דא"כ ל"ל קרא למעט טוענו חיטן ול"ב תיפק כיון דפטור הוא כופר הכל ותירץ דמהכא יליף הואיל דפטרי קרא משבועה ש"מ דפטור מדמי שעורים אבל ר"י סובר כיון דמצד הסברא פטור מדמי שעורים ל"צ קרא דפטור משבועה. וניחא כר' יוחנן ומוקי קרא כי הוא זה למעוטי טענו חיטן ושעורים והודה בא"מ דפטור משבועה ור"ח קמייתא סובר כמ"ד טענו חיטן ושעורים ולבא"מ דחייב דפלוגתא דתנאי היא אדמון וחכמים וא"כ הא דסובר ר"י בירושלמי הודאות עדים פטור משבועה קאי להך לישנא דאמרינן משמי' דר"י במסכת שבועות דף מ' דטענו חיטם ושעורים ולב"מ דחייב ממילא מוקי קרא כי הוא זה למעט הודאות עדים ובזה ניחא דברי פ"י הנ"ל דסוג' דכתובות קאי להך לישנא דאמרינן משמי' דר"י דטענו חיטן ושעורים ולב"מ דפטור ומוקי קרא כי הוא זה על טענו חיטם ושעורים וכו' והודאות עדים סובר דחייב: שם ברי ושמא ברי עדיף הקשה בס' הפלאה להך תירץ בתרא של תוס' משמע דאפי' בשמא טוב אמרי ר"ה ור"י ברי עדיף הא מוכח בשבועות דנאנסו דאורייתא אע"ג דהוה ברי ושמא ולמה יצטרך לישבע וכא עדיף חזקת פקדון אחזקת ממון ע"ש והיינו לשיטת הש"ך, ח"מ סימן ע"ב ולי כראה כמ"ש נימוקי יוסף בשמעתן דשאלה ושכורה וז"ל ולא דמי לשבועות שומרים ושביעות שותפין שתיקנו שבועה אע"ג דטענו שמא משום דמורה היתרא אנפשייהו וגבי שומרין זימנן דפשע ואמר בדממי דאונס הוא ושותפין מ"ה תורא מדישא קאכיל משום הכי רמי רחמנא שבועה עלייהו אמנם קשה לי דאי נימא דאפי' בשמא טובה ג"כ אמרינן ברי ושונא ב"ע קשה מתני' שילהי ב"ק המוכר כליו וספריו ביד אחר ישבע כמה הוציא ויטול ואמאי צריך לישבע הלא איהי טוען ברי ואידך א"י כמה הוציא ונראה דהא דאמר הש"ס דר"י אמר שמואל דר"ג היא כוונה דהוה ליה לומר הלכה כר"ג ומשני הש"ס דאי הוה אמר הלכה כר"ג ה"א דוקא בהאי הלכה כר"ג משום דאיכא מיגו אבל לפום קושטא דמילתא פליגי ר"ג ור"י בהא אי ברי ושמא ברי עדיף וכמו זה כתב מהרש"א במסכת שבת דף ח' בשם הליכות ועיין תוס' עירובין דף ק"ד ע"ב וא"כ ר"ה ור"י מוקי מתני' דמכיר ספריו וכליו כר"י ואינהו דאמרי כר"ג ובזה מיושב דברי תוס' מסכת שבועות דף מ"ז ע"ב ד"ה אא"ב שכתבו דמוקי כרב ושמואל והקשה מהר"ם ברבי דכיון דהך ברייתא שבועות ד' ההי' בין שניהם ולא בין היורשים סובר מנה בידך והלא אומר א"י פטור היאך פליג ר"ה ור"י על הך תנא וניהי דר"ש בן טרפון מוקי הך קרא ששבועה תלה על שניהם מ"מ בהאי דינא דברי ושמא לא ברי עדיף לא אשכחן תכא כוותיה ולהנ"ל ניחא דבאמת סברי ר"ה דטעמא דר"ג משום דברי ושמא ב"ע ולא סברי הנך שנויי' משום מיגו

וכקושי' תוס' וגם משום חזקה דאולי סברי כרבא בסוגי' דמומין שם דף ע"ה דכאן נמצא כ"ה ולא סברי כתירץ תוס' שם ד"ה רישא ולא ס"ל כתירץ תוס' דאיירי שיוכל להיות שנאנסה תחת בעלה ועיי' בהר"ן שם ועיי' בחדושי מהר"ם ברבי בסוגי' דמומין כתב שם הוא בעצמו כן דאל"כ איך פליג ר"ה ור"י על ר' יושוע דסובר דהוא נאמן וליכא תנא דמסייע ליה דהא טעמי דר"ג משום חזקה א"ו דר"ג ור"י פליגי בזה אי ברי ושמא ברי עדיף ובזה מיושב מה שהקשה ח"צ סימן קמ"ג על הש"ך:

דף יג.

אמר רב מלקין על היחוד עיי' מ"ש במסכת יבמות דף כ"ד:

דף יז.

תוס' ד"ה דאי ר"ג לכאורה יש לתרץ קו' תוס' דהרי הך מקשה היה סובר רוב נשים בתולת נישאת א"כ אם כאמר דבעל נאמן לומר אלמנה נשיאתך במיגו דפרעתי או במיגו לאו אשתי א"כ מוכח דאמרינן מיגו במקום רובא א"כ כ"ש נגד חזקה דרובא וחזקה ר"ע והלא במסכת ב"ב דף ה' בעי א"א מיגו במקום חזקה אמנם מהרי' מטרני בתשובה סי' כ"ז כתב הא דרובה עדיף מחזקה דוקא ח' שאינו באה מכח סברא אבל ח' דאין אדם פת"ז דבאה מכח סברא חשיב כאן סהדי ועדיף מרובה [ולפי"ז לא מקשי בתוס' יבמות דף קט"ו ד"ה או דילמא ג"כ מידי ממני מנחם] והנה בס' שיטה מקובצת הביא דברי ירושלמי שהקשה כי ליכא עדים אמאי לא ישבע ותירץ כיון שא"א לכפור במנה הרי המנה כהילך והקשה תיפק דאין נשבעין על כש"ק ונראה דבירושלמי הקשה וחש לומר שמא מוכת עץ היא ומוקי כר"מ דאמר מוכת עץ כתובתה מאתיים ושמעי' לר"מ במסכת כתובות דף פ"ב דמטלטלי משתעבדי לכתובה ולשיטת ראבד הביאו רשב"א במסכת קידושין דף ס"ו דאפי' מיתמי גובה מטלטלי ור"ת לקמן דף פ"ב חולק:

דף יח.

הא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים הקשה רא"ה דאכתי ה"ל למיתני אם יש עדים שקבע לו זמן דאז אין לו מיגו ונראה דמתני' בעי למינקט דומי' דרישא עדים שהם שניים אם יש עדים שראשה פרועה וכה"ג בקבע זמן אפי' ליכא אלא עד א' שאמר שלוה וקבע לו זמן ג"כ אינו נאמן ועיי' ח"מ סי' ע"ה בסמ"ע ס"ק ל"א ועיי' מ"ש במסכת שבועות דף מ"א ע"ב:

דף יט.

קיימו שטרייכו הקשה הפ"י למאן דמוקי במודה בשטר שכתבו וכו' דאינו נאמן רק במיגו דמזוייף א"כ להימנו במיגו דפרוע ואי במיגו בשנים לא אמרינן שאין א' יודע מה

בלב חבירו הלא הכי סגי בקיום ע"א כמ"ש הש"ך סימן ע"ה ולפי מ"ש הש"ך בכללי מיגו בשם ס' הכריתות וז"ל מיגו דאי בעי שתקו מהימנא אפי' גבי תרי עדים אע"ג דקשה לומר דשנים יסכימו לדבר אחד אפ"ה גבי שתיקה איכא למימר לדבר אחד יסכימו ובזה מיושב גם קושי' הש"ך שם שוב מצאתי זה בתומים גם לפמ"ש הטור ח"מ סימן פ"ח דהיכא דיש ללוה קרקעות ליכא שבועת התורה יש לאוקמי שיש ללוה קרקעות וכיון דליכא שבועות התורא לא דנין בו מתוך שיל"מ אמנם יש לפקפק על זה גם כראה ואקדים הקדמה בענין נסכא דר"א אם אחד מעיד שחטף רק שאמר שהו של חוטף והנחטף אמר לא כי בראה דנאמין החוטף כדאי מס' ב"ב דף ל"ג ודל"ד הכא לסיוע קאתי וא"כ מתורץ קושי' הפ"י אפי' לשיטות רש"י שמפרש דהלוה מודה רק שטוען פרוע מ"מ אם אחד מהעדים טוען פרוע הוא נאמן הלוה אף דעד אחד מקיים השטר מ"מ כיון דעד השני לסיוע קאתי נאמן הלוה ומהימנא העדים במיגו דכל אחד יאומן המיגו דאמר פרוע כמו הלוה: שם אמר רב האומר שטר אמנה וכו' בח"מ סימן מ"ז בש"ך סי"ק ד' ובתשובת שבות יעקב סי' קנ"ד תירץ קושית הש"ך דסוגי' דכתובות דאי"רי לענין אמנה ובאמנה אפי' שאין בו נאמות א"י לטעון השבע לי שאינו אמנה אבל לענין פרוע שפיר יש לחלק בין שכתוב בו נאמנת או לא ולכאורה קשה דא"כ אף באמנה יאומן במיגו דאי בעי טעין פרוע וכמו שהקשה תוס' דיאומן במיגו דאי בעי מחול שוב ראיתי שהרגיש בזה בס' באר יעקב ומה שתירץ דאיירי בתוך זמנו קשה הלא אביי היא דמתרץ ואביי סובר ריש ב"ב דאדם פת"ז ונראה דבל"ה מקשים על תוס' שהקשה דיהיה נאמן במיגו דאי בעי מחול הלא היכא דמשים עצמו רשע לא מהימן במיגו והכי משים עצמו רשע דעבר על לאו דאל תשכן באהלך עיי' בפ"י ונראה דכה"ג כתב דאף דלא אמרינן מיגו תרי היינו היכא שיהי' להם לטעון כבר לשבער אבל במה שיש להם גם עכשיו לעשות אמרינן מיגו אף בשניים וא"כ ה"ה י"ל אף דלא אמרינן מיגו היכא דמשים עצמו רשע דוקא בדבר שהיה לו לומר כבר אבל דבר שיוכל גם עתה לעשות אמרינן אף במקום שמשים עצמו רשע ויש קצת ראי' מדברי רשב"א בחדושיו מסכת גיטין דף נ"ד ד"ה לענין כתב שם דאילו היה ביד סיפר היה בידו לגרור אזכרות ולחזור וליכתוב שלא לשמן הרי דנאמן דאי בעי משוי' נפשי' רשע וכ"מ מפי' רש"י שם הואיל בידו לפגלן וכן משמע מדברי הר"ן פ' האומר שהקשה להימנא כי אמר כשבית מיגו דאי בעי אמר קדשתי בביאה הפסול לה וכתב השה"מ פח"י ה' אסורי ביאה ה' כ"ד ד"ה ובמאי דמגו דבידו אלים טפי ומהני אפי' היכא שמשים עצמו רשע וכמ"ש הר"ן דמיגו דבידו אלים טפי ומהני אפי' במקום חזקה עיי"ש וא"כ שפיר הקשו תוס' להימן במיגו דאי בעי מחיל אף כשאומר אמנה משים

עצמו רשע וא"כ ניחא דברי שבות יעקב כיון דכבר אמר אמרה שוב לא מהימן במיגו דפרוע כיון דאין עתה בידו לא אמרינן מיגו במקום דמשים עצמו רשע כמו דאמרינן לעיל דף י"ח ע"ב לפי מה דאסיק דרב"ח אריסא קאי דאין נאמנים אנוסים היינו מחמת ממון אפי' היכא דאין כתב ידן ימ"א ואף דיש להם מיגו דאי בעי שתקו אע"כ דסובר דלא אמרינן מיגו במקום דמשים עצמו רשע ובזה ניחא מה שמקשים על תוס' שהקשו דלהימן במיגו דאי בעי מחיל ה חזקה מה שביד אדם הוא שלו ועיי' ש"ך סימן מ"ו ס"ק ו' ועיי' תשובת הרשב"א סי' אלף מ"ז שכתב ג"כ ולפי מת שהבאתי בשם הר"ן ניחא די"ל אף דלא אמרינן מיגו במקום חזקה מ"מ היכא דהוא בידו אלים טפי אפ' במקום חזקה וגם בלא"ה ניחא כיון דמיגו במקום חזקה הוא בעי' דלא איפשטא והוה הש"ס למיפשט מהאי דרב (אם לא ניחא לש"ס למיפשט מדברי אמורא) וניחא בזה דעת הש"ע סי' מ"ז שכתב דוקא היכא דאיתחזק עיי' בש"ך סי"ק ו' אבל לא איתחזק השטר נאמן במיגו דאי בעי מחיל אף דחזקה כל מה שבידו הוא שלו מ"מ כיון דהוא בעי' דלא איפשטא הוא קולא לנתבע: והנה בש"ע סי' מ"ז הביא דעת בעה"ת דהאי דאומר שטר אמנה א"כ דוקא בשטר שיש בו נאמנות וש"ך חולק ובס' או"ת רצה להוכיח דלא כש"ך מהא דאי' מצא ג"כ וכו' ושוברים לא יחזיר וכו' הא אמר תני נותנין וניחש דלמא חב לאחרים וע"כ כדעת בעה"ת דבאין בו נאמנות נאמן לומר פרוע אף דחב לאחרים וא"כ אף בלא שובר נאמן לומר פרוע עיי"ש וא"כ לדבריו אם השטר הוא בתוך הזמן אף אם אמר תנו אין נותנין וזה לא מצינו אבל בעיקר קושייתו כבר הירגש סמ"ע וש"ך סי' ס"ה סי"ק מ"ח כתב כיון דיש שובר כשר לא חששו רק היכא דאיכא ודאי פסידא דב"ח והש"ך סי"ק מ"ט כתב דאי בעי המלוה קרע לשטרי':

תוס' ד"ה וכגון וכו' כראה דמהרש"א כתב במסכת ב"מ דף י"ג דאביי דאמר עדים בתחומין זכין הוכיח מדקתני מצא ב"כ ושוברים וכו' שמא כמלך ואי לאו דעדים בחתומין זכין לכתחילה היכא כתבינן דשמא כתב בניסן וכו' שייך כמי בשובר עיי"ש ועיין מה שכתבתי במסכת ר"ה דף ב' וא"כ ע"כ אביי לא ס"ל כשמואל דמוכר שטר לחבירו ומחלו מחול דא"כ ליתא לחששא שמא כתב בניסן וכו' וכמו שפי' רש"י במסכת ב"מ דף כ' ד"ה ש"מ מדלא חיישינן להכי דאי כמי הכי היה זכה בשובר וביותר לפמ"ש הנ"י הביאו הש"ך סימן ס"ו ס"ק ל"ה דכיון דנותנת שובר אין לך מחילה גדולה הרי דאביי לא ס"ל כשמואל ואולי סובר אביי כמ"ד בירושלמי פ"ק מסכת גיטין הביאו הש"ך סי"ק ד' דמוחל השטר לא מחיל עד דמכר לי' שטרא והרי אביי הוא דמוקי כגון שחב

לאחרים והרי הך אוקימתא מיירי שהוחזק בב"ד ואולי מיירי שעדיין ביד ב"ד ועיין ש"ך סי"ק ה' ואותיות אינה נקנות רק בכתיבה ומסירה כדאי' בסי' ס"ו ס"א:

דף כ:

זה אומר כתב ידי הוא זה עיין ש"ך סי' מ"ו סי"ק י"ב מה שהביא שם בשם הריטב"א וז"ל הריטב"א מתני' זה אומר כ"י וכו' גרסינן בירושלמי הם אומרים כי הוא זה וכו' אמר ר' יוסא מתני' אמרה וכו' עיי"ש ומדברי ירושלמי הנ"ל קשה לי על הראשונים שכתבו דמיגו בי תרי לא אמרינן עיין לעיל די"ח ע"ב ובקידושין דף מ"ג ע"ב תוס' ד"ה והשתא וכו' מאי ראיה מביא ר"י ממתני' דלמא אם אמרו עדים בפירוש שאין זה כתב ידינו עידי השטר נאמנים ומתני' ה"ט דאם כ"י יוצא ממקום אחרת דאינו נאמן לומר אנוסים היינו דכיון דלא מהימנא רק משום מיגו דאי בעי אמרו אין זה כתב ידינו והיה מכחישים עידי קיום וכיון דצריכין לומר אין כת"י מיגו דבי תרי לא אמרינן ורישא דנאמנים כשאין כת"י יוצא ממקום אחר משום מיגו דאי בעי שתקו דכה"ג אמרינן מיגו ב"ת כמ"ש תוס' לעיל דף י"ח ע"ב:

דף כב.

תרגמיה אבייי בע"א עיי' מ"ש בחבורי אוהל דוד ח"ר למסכת יבמות דף קי"ז ע"ב שם גמרא ע"א נתגרשה וכו' בח"מ סי' פ"ב ק"ך סי"ק ל"ו כתב דמדברי הר"ן בפ"ב דכתובות גבי ע"א נתגרשה דדוקא בע"א אומר תנאי הוא דלא אמרינן תרווייהו בשטרי מעלי' קא מסהדי שעוקר השטר אבל אם מעיד שפרעו אמרינן תרווייהו בשטרי מעלי' וכו' עיי"ש ולא הבנתי שהרי הר"ן הקשה דמ"ש מהא דתנן א"א הייתי וגרושה אני נאמנת דל"צ קרא וכי היכא דאמרינן בדידה אמאי לא נימא גבי עד דאיהו אסרה ואיהו שרי והא דאר"פ לעיל ע"א אומר תנאי דהאי דאמר תנאי הוה אחד ואין דבריו של אחד וכו' הטעם הוא דלאו כל כמינהו למשוי' נפשי' רשע דס"ג לר"פ בשעה שחתם הוי כאילו פירשו דלא הוי תנאי ועיקר תירץ דהאי דאמר נתגרשה לא מהימן במיגו דשתק דילמא למי פסלא כהונה קאתי' ע"כ וא"כ להמסקנא אם אין כת"י ימ"א וע"א אומר שפרע נאמן במיגו דאי בעי שתק ולא נתקיים השטר ואיהו אסר ואיהו שרי כמו גבי א"א הייתי וגרושה אכי וגבי תנאי טעמיה דלאו כ"כ לשוי' נפשי' רשע וגבי ע"א אומר נתגרשה דאמרינן תרווייהו בא"א קמסהדי ליכא מיגו דאי בעי שתק דדילמא למיפסלא כהונה קאתי' אבל ע"א אומר שפרע לא שייך לומר ב' בשטר מעליא קמסהדי דאיהו אסרה ואיהו שרי כיון דיש לו מיגו דאין כתב ידם ימ"א:

דף כב:
נשיאת כפים דאיסר עשה כתב פ"י דאיסר עשה הוא דוקא במקדש שהיה בשם המפורש אבל לא בגבולים עיי"ש ולדידי קשה מסוגי' דחולין דף קל"ג כל כהן שאינו מודה בעבודה וכו' ונשיאת כפים בין מבפנים ובין מבחוץ וכו' ועיי' מנחות דף ח"י ע"ב כתב רש"י ד"ה כל אלמא מדחשיב יציקה בכלל עבודה המסורה לבני אהרן ש"מ אסורה בזר א"כ נשיאות בחוץ דחשיב ג"כ בכלל המסורה לבני אהרן ש"מ דאסור לזר ואולי דכוונתם כקורא בתורה: בסוף הפרק כתב בס' קדושת ישראל להקשות על הרמב"ם בסוגי' דיבמות ד"ק ואיהו פסק משום יחיד וגרושה והרי במילי דרבנן ראוי לפסוק לקולא והנה תוס' מסכת ביצה דף י"ד ע"א ד"ה איכא ופסק הר"י דיש לאסור אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל או"א יש קולא וחומרא מכל צד עבדי' לחומרא עיי"ש:

דף כט.
נערה אין קטנה לא אר"י א"ר ר"מ היא קשה לי על תוס' ריש מסכת מ"ק ד"ה מאן וכו' משום דאשכחן לקמן דר"מ פליג על מתני' והאי סתם מתני' לא אתי' אליבא כשאר סתמא מש"ה קבעי הש"ס מאן תנא עיי"ש וקשה א"כ מאי בעי הכא מאן תנא הא ודאי ר"מ דסתם מתני' ר"מ ומצאתי בשיטה מקובצת משום דסיפא הבא על בתו לא אתי' כר"מ וגם לשיטות רש"י דמפרש גירי ור"מ סובר גירי אמת ומש"ה בעי מאן תכא ומשני ר"מ פי' האי בלחודי אע"ג דשארא לאו ר"מ:
הנה ר"ח פסק דקטנה אין לה קנס והרא"ש בפ"ג סימן ח' הקשה עליו כיון דאמר רשב"ל לקמן דף מ"ד דכ"מ שנאמר וכו' והלא כיון שאמורא הכריע נגד סתם משנה יש לפסוק כמותו ועיי' מ"ש במסכת שבועות דף ל"ג לתרץ דברי ר"ח:
תוס' ד"ה ועל הכותית אבל קשה דליתנא מחזיר גרושה משניסת ונבעלה של"כ וכו' והקשה בס' קדושת ישראל היאך נעלם מרבותינו בעלי תוס' סוגי' דקדושין ד"ט דבעל עושה בעולה של"כ ולי נראה לקיים דברי התוס' דהריטב"א כתב דלכך הבעל עושה בעולה של"כ הואיל דאהני' ביאה לקנותה אהני' לעשות ביאה גמורה ולדונה כבעולה עיי"ש ולפי"ז אם קדשה בכסף ונכנסה לחופה ואח"כ בעלה של"כ אף הבעל אינו עושה אותה בעולה שהרי לא אהניא ביאתו כלל דכבר קנה אותה לכל דבר כשהכניסה לחופה וא"כ ניחא דברי תוס' וכוונתם דליתנא מחזיר גרושתו משניסת דהיינו שנכנסה כבר לחופה ושוב נבעלה של"כ דאז לא אהניא ביאתו דאז אפי' הבעל אינו עושה בעולה שלא כדרכה:

דף כט:

ולר' ישבב עיי' מ"ש בחבורי אוהל דוד ח"ר למסכת יבמות בדף הספר ט"ז:

דף ל.

תוס' ד"ה איכא בנייהו וקשה וכו' ולר"מ וכו' ונראה דלכאורה יש נ"מ בין ראוי' להוי' או ראוי' לקיימה כגון אחד שנשא בתולה וכאשר הערה בה ראתה דם מחמת תשמיש באופן שהרגישה שבא מן המקור ושלא היתה דם בתולים וגירשה ושוב ראתה כן בבעל שני וכן בבעל ג' ועדיין בתולה היא וכן מצינו בירושלמי הערה בה עשרה ב"א ועדיין בתולה כולם בסקילה ושגירשה בעל ג' אסורה לכל העולם ושוב אם א' אנס אותה דאינה ראוי' לקיימה ויש בה הו' אמנם הא דרואה מחמת תשמיש דאסורה היא משום שמא נקבע הוסת בשעת תשמיש והלא ווסתות דרבנן והנה ר"מ סובר מסכת נדה דף ט"ו דווסתות דאורייתא איכא כ"מ כהנ"ל אמנם מ"ו בנב"י כתב דוסת הניקבע ע"י מעשה לכ"ע מדרבנן:

גם קשה לי על ח"מ אה"ע סי' קי"ט כ"ב שם שכתב ואם הוא א"ד כגון סוטה ורואה דם מ"ת ולכאורה הא רואה דם מ"ת היא אסורה שמא ניקבע ווסת בשעת תשמיש והלא ווסת דרבנן ואי דאם תראה אז תהית אסור תורה ויוכל להיות איסר תורה א"כ בשבוי' יוכל להיות איסר תורה אמנם מ"מ יש לחלק דשם בשבוי' אוקמי' אחזקה חזקת כשרות שלא כבעלה אבל כאן יש לחוש כמ"ש מ"ו בנב"י סי' נ"ה דמדמה לשמא מת לא חיישינן וכו':

דף לב.

ואי ממונא לקולא הקשה בס' הפלאה דמשמעות הש"ס מספקא אי ממונא קולא או חומרא ונ"מ אי ממונא חומרא א"כ חובל בחבירו אפי' חייב מלקות מצד אחר כגון חובל בי"ט נמי משלם ה' דברים משום חומר ממון שחייב ב"ה דברים ואי ממונא לקולא משום גריעותא דהותר מכללו א"כ בלאו אחר לוקה ולמה פסק הרמב"ם בפשטות דחובל ביו"ט דמשלם ואינו לוקה ונראה דתוס' כתבו בשם ר"ת דצד הקל יש לפרש שהיא רק לאו ולפ כרת דחובל ועדים זוממין אין בהם כרת ולא נגמר מכי' חייבי כריתות (ובזה יש לתרץ מה שהקשה תוס' דלמה כא מקשה על רישא דמתניתן) וקשה לי לקמן דף ל"ה דמקשה הש"ס אי כר"י קשיא ממזרות והקשה תוס' דלמה לא משני כעולא ותירצו דהא אביי מוקי תחת לדרשא אחרינא וקשה נהי דמוקי תחת לדרשא אחרינא מ"מ הלא מהבא על אחותו ושאר חייבי כריתות ניחא דהא אוקמי' כר"י דאין מלקות בח"כ ולא קשה רק מרישא דחייבי לאוין וזה נוכל למילף מחובל ועדים זוממין ול כא למיפרך מה להצד שיש צד הקל דהיינו רק לאו הלא ממזרות ג"כ הוא רק לאו א"ו מדמסיק הש"ס

שם ע"כ כר"י ש"מ דס"ל לש"ס דממונא הוא חומרא ושוב ליכא למילף מחובל ועדים זוממין כמ"ש ר"ת דגבי עדים זוממין שייך צד חמור משום דאותו צד חמור של חובל יוכל להיות בעדים זוממין אם העידו על אחד שחבל בחבירו והוזמו דמשלמין ה' דברים. בספר תוספי הרא"ש ראיתי שמפרש דצד הקל איכא בתרווייהו חובל שהיתר מכללו וע"ז בעדות החודש דאמרינן במסכת ר"ה מאיימין העדים לומר שראו אעפ"י שלא ראו שאין מקדשין רק ע"פ קבלות העדות ומ"ה מיתר לקדשו ע"פ עדות שקר דכתיב אשר תקראו אותם אפי' שוגגין אפילו מזידן וקשה לי דאכתי מה מקשה ש"ס דלמא מתניתן אתי' כאחרים דס"ל במסכת ר"ה דף כ' דאין בין עצרת לעצרת רק ד' יום ולדידהו לא מעברין ולא מחסרין שום חודש. עוד כתב בס' הפלא"ה דאין לומר די"ט ג"כ הותר מכללו בעבודת ציבור א"כ מאי הקשה ש"ס לקמן דף ל"ה ע"ב ממתני' דשבועות מאן תכא הלא מבעיר כמי הותר בעבודת ציבור אך דלא מקרי הותר מכללו כיון דמצותן בכך עיי"ש ולדידי קשה מסוגי' יומא דף פ"א ע"א תאמר במלאכה שהותר מכללו הרי דמקרי הותר מכללו מה שהוא מותר אצל גבוה לכן נראה דמזה הוכיח הרמב"ם דממונא לחומרא וא"כ לא נוכל למילף מחובל דמה לחובל שחייב ב"ה:

ובזה י"ל ספר המקצואת שפסק דחובל בי"ט חייב בתשלומין וביה"כ פטור ובהג"ה אשרי פרק החובל הקשה הלא אין הלכה כרנב"ה ולהנל ניחא די"ל דספר המקצועת ס"ל דספק הוא ובאמת ממונא לקולא והא דפריך הש"ס לקמן דל"ה מאן תכא כוונת הש"ס על מתני' דשבועות דחובל ביוה"כ מנ"ל דחייב לשלם דילמא דילמא ע"כ לא ריבה רחמנא בחובל בחבירו דנידן בקל דהיינו ממון רק בחובל בחול לבד דלא עבר רק על לאו אחד אבל בחובל ביוה"כ דעבר על ב' לאוין דהיינו על לאו דלא יוסיף ועל דיוה"כ דילמא נידן בחומר דהוא מלקות וא"כ י"ב דלכך פסק המקצועת דחובל ביוה"כ פטור דס"ל דממון ומלקות מלקי לקי ואף דתורה ריבתה חובל לתשלומין מ"מ דילמא ממונא קילא וע"כ הקיל קרא דנידן בתשלומין רק היכא דעבר על לאו אחד אבל יוה"כ שעובר על ב' לאוין לא נידן בקל וחובל ביו"ט דחייב בתשלומם הגם דעובר ג"כ על ב' לאוין מ"מ אולי סובר כהאומרים דאמרינן מתיך מדברי תורה אפי' היכא דליכא צורך קצת ואפי' בשאר מלאכות ועיי' ריש כתובות מ"ד מתיך שהותרה חבורה לצורך וכו' ואף דמסיק שם הש"ס אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש מ"מ אין זה רק עשה וכמו שמבואר זה במסכת ביצה דף י"ב בתוס' שם ואף דאכתי אים למימר דילמא חובל בי"ט דחמיר שעובר גם על עשה ראוי' לדונה בחומר מ"מ כיון דאיכא תרי רבוי' בחובל בחבירו כמ"ש

תוס' מוקמינן אפי' היכא דאיכא עוד איסר ויש לאוקמי' במסתבר דהיינו יו"ט דאינה רק עשה ומשום מתוך:
תוס' ד"ה אלמא וכו' ואין זה דיוק דאיכא למימר דעולא סובר כר"ל ולי נראה לקיים דעת ר"ת דהנה המהר"ם ברבי הקשה על עולא במסכת מכות דף ד' ע"ה דאמאי לא אמר עולא שם דטעמי' דר"מ דאמר לוקה ומשלם משום דסובר כר"ח ב"ה דכרת פוטר מתשלומין מג"ש דאסון אסון ומדאיצטרך אסון לפטור כרת מכלל דמלקות אינו פוטר ונראה דתוס' כתבו דלר"ח ב"ה אפי' חייבי כריתות שוגגין פטור מתשלומין א"כ לעולם י"ל דמלקות פוטר ג"כ מתשלומין ואפ"ה איצטרך אסון אסון לפטור חייבי כריתות שוגגין די"ל דאיהו סובר כר"ל דחייבי מלקות שוגגין חייבין וא"כ איצטרך ג"ש דכרות פוטר אפי' בשוגג אבל התרו למלקות גם מלקות פוטר לכך איצטרך עולא לשנויי' דטעמא דר"מ דגמר ממש"ר וא"כ מיושב קושי' התוס' דע"כ ליכא למימר דעולא סובר כר"י דא"כ הדרא קושי' מהר"ם ברבי לדוכתיה:

דף לד:
תוס' ד"ה אלא כתב מהרש"א לתרץ קושי' מהרש"ל דלעולא קושטא היא דלא דריש רק יתורא והקשה הגאון בעל אשל אברהם בשם רבו הגאון מהו' יצחק זלה"ה וגם הגאון מהו' לעמיל זלה"ה הביאו מ"ו בנב"י מ"ת חלק א"ה סימן פ"ז הלא תוס' כתבו דף ל"ה ע"ב ד"ה מתני' דר"פ סובר כשנויי' דעולא וצ"ל דר"פ ג"כ דריש תחת תחת לג"ש כדמסקינן לעולא וא"כ לר"פ קשה קושי' מהרש"ל שהרי לעיל ר"פ בדף כ"ט הוא דריש כל הני תלתא מילי ונראה דהנה יש לדקדק על תוס' לעיל דף ל"ב ד"ה אלמא שסיימו וכרבנן ויש לדקדק הלא אף לרע"ק קשה דלמא חד קרא על נדה דאף דלוקה דה"א דר"ע סובר חייבו כריתות בכלל מלקות מ"מ ראוי' לקיימה ואידך קרא על סוטה שנבעלה של"כ דתפסו קדושין ואע"ג דאינה ראוי' לקיימה ואכתי מנ"ל ח"ל וח"כ רק דאכתי קשה מאי מקשה הש"ס על עולא דלמא סובר עולא כר' זעירי בירושלמי פ' האשה רבה דאמר לר"ע אף בסוטה הוולד ממזר וממילא לא תפסו קדושין וא"כ י"ל דכוונת התוס' דר"פ סובר כעולא דממונא משלם ומלקי לא לקי ולא מג"ש דתחת תחת רק משום דגלי קרא ומוקי מתני' כר"ע ואף אי מוקי חד קרא לנדה ואידך קרא לסוטה מ"מ נשמע שאר ח"ל דר"פ אולי סובר כר"ז בירושלמי דלר"ע אפי' בסוטה הוולד, ממזר אבל לאביי שפיר מקשה דהא אביי אמר במסכת יבמות דף מ"ט הכל מודים בסוטה שהוולד אינו ממזר: כיון ששחט בה פורתא איתסר לי' ואידך לאו דמרי' קטבח והקשה הק"י מה ענין קושי' זו לכאן דאפי' אי לא מיירי הברייתא בטובח ע"י אחר וטעמא דר"מ משים דא"ל מ"ת ומשלם נמי קשה

כיון ששחט בי' פורתא ואני היתי רגיל לתרץ דבלא זה הייתי אומר דהאי דשוחט לע"ז מיירי ששחט לשם הר וכבר כתב רש"י במסכת ע"ז דמ"ה גבי הר אע"ג דעובדיהם בסייף מ"מ תקרובות הר מותר בהנאה וא"כ לא שייך לומר לאו דמרי קטבח כיון דמותר בהנאה ואע"ג דרש"י כתב בחולין ד"מ דמד"ת מותר אפי' באכילה לשם הר וא"כ אין כאן שחיטה שאינו ראוי' מ"ע י"ל דטעמי דחכמים הואיל ושוחט להר בסייף פטרי משום דאינו מת ומשלם ור"מ סובר מ"ת ומשלם אבל השתא דאוקמי' בע"י אחר וליכא למיפטרי' משום דאין מת ומשלם ואי איירי בשוחט לשם הר ולא אסור באכילה רק מדרבנן קשה מ"ט דרבנן דפטרי כמו דמקשה ש"ס גבי מעשי שבת וע"כ לא מיירי בשוחט לשם הר א"כ שפיר מקשה כיון ששחט וכו':

תוס' ד"ה א"ק וא"ת לא ליכתוב לכם ולא קודש וכו' ונראה לפע"ד לתרץ דהנה במסכת קידושין דף נ"ו ע"ב איתא אי מה קודש תופס דמיו ויוצא לחולין אף כ"כ וכו' ופירש"י ובמתני' תנן דבדמיהן מקודשת וא"כ איצטרך הקישא דקודש לאור' שיהי' אפי' תופס דמיו משא"כ מלא תאכל כל תעבה לא עדיף משאר אסורין שבתורה דיליף הש"ס בקדושין דף כ"ח דאין תופסין דמי' וא"ל אם מעשי שבת תופסין דמיהן ויוצא לחולין א"כ למה היא שחיטה שאינו ראוי' הלא יוכל לפדות ושמעינן לר"ש כל העומד לפדות וכו' כפדוי' דמי מ"מ הא כבר כתב רשב"א בחולין ד"פ דע"כ לא קאמר ר"ש כל העומד לפדות וכו' אלא גבי פרה דמצוה לפדותה אם מצא אחרת נאה הימנה עיי"ש וא"כ כאן גבי מ"ש דאין מצוה לפדותה לא אמרינן כפדוי' דמי ושפיר הוי שחיטה שאינו ראוי':

דף לה:

תוס' ד"ה מתני' וכו' תימא תיקשה לי לר"פ גופייהו וכו' ותירץ נכדי התו' מוה' מנדל כהן דהנה תוס' לעיל דף ל' ע"א ד"ה לאפוקי הקשה מנ"ל דמתני אתי' דלא כר"נ ב"ה דלמא הכא גם רנב"ה מודה משום דגלי' קרא ותירץ הת"י דלמא אתי' חד לחייבי לאווין דיש מלקות וקידושין תופסין וחד ליבמה לשוק דהוא בעשה ואין קידושין תופסין ואכתי מנ"ל ח"כ והנה אי ביבמה לשוק אין קדושין תופסין תליא בפלוגתא דרב ושמואל ביבמות דף צ"ב דלרב אין ק"ת ושמואל מספקא לית אי הוא כשאר ח"ל או לאו ובדף מ"ט איתא שם דאביי מספקא ליה אי כרב דאין ק"ת או כשמואל דהוא כשאר ח"ל וא"כ מתורץ קושי' התוס' דלר"פ לנפשייהו לא קשה מתני' כמאן מוקה לה די"ל כרנב"ה ואי דקשי' אחותה י"ל דהכא גם ר"נ מודה משום דגלי' קרא ואי דילמא אתיא חד קרא ליבמה וחד לח"ל די"ל דר"פ סובר דיבמה הוא כשאר ח"ל וא"כ ממילא חד אייתור לח"כ לכך

מקשה לאביי דלדידיה ע"כ ליכא למימר דמתני' אתי' כר"נ וש"ה דגלי' קרא דהרי אביי מספקא אי קידושין תופסין ביבמה א"כ קשה דילמא אתי חד ליבמה וחד לח"ל ע"כ:

דף נו:

תוס' ד"ה אבל קיבל והקשה מהרש"א א"כ למה לי הטעם מפני תיקון העולם הא איכא טעמיה אחרינא שלא יאמר עלי כתובתך ונראה דלא סגי בטעם זה לחוד דבש"ע אה"ע סימן קע"ז סי' ג' איתא המאנס בתולה שאינו רשאי להוציאה וא"כ לכאורה קשה מאי מקשים תוס' דלמא ברייתא מיירי באונס דלא שייך לומר טלי כתובתך וצאי וצ"ל דדחיקא לתוס' לאוקמי' סתמא דברייתא בכה"ג אבל קושית מיושב די"ל דלכך אמר מפני תיקון העולם דהא מספיק אף באו נס אף דאיתא שם באה"ע דאנוסה ל"ל כתובה י"ל דאיירי שאנסה שלא כדרכה כמ"ש תוס' לעיל דף ל"ט ע"ב ד"ה טעמא ואתי' כר"מ דאמר כתיבה דאורייתא או כריב"י דס"ל דבאונס יש לה כתובה מכה ואי דאין רשאי לגרשה וא"כ מאי תקון העולם שייך בי' מ"מ י"ל דשייך אם גירשה ברצונה או מת ע"כ:

דף נט.

תוס' ד"ה הכא וי"ל דרוצה לישב גם אליבא דר"ל ובזה מיושב מה שהקשה בס' ישועת יעקב סי ס"ט על סוגי' דב"ב דמ"ט דמאי פריך אאין לאיש חזקה פשיטה דלמא מיירי שאמרה איני נזונית ואינו עושה ולדברי תוס' ניחא דאכתי קשה על ר"ל דפליג על ר"ה ועיי' מ"ש על דברי תוס' אלו בעמוד ב' ד"ה אמר ר"א וכו':

דף סג.

רש"י ד"ה עד כדי כתובתה וכתב הר"ן בשם י"מ דבנכסי מלוג שנפלה לה כבר אפי' ת"ק מודה עיי"ש והקשה, הק"י דהא איתא לעיל דף כ"ד ע"ב אמר ר"י ת"כ ככתובה דמי נ"מ וכו' ולמורדת וכו' ופירש"י ור"ן דתנן המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובה וכו' עד כדי כתובתה ל"ת מנה ומאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין וכתבו בתוס' אליבא דר"י לא איצטריך דאפי' לא הוי ת"כ ככתובה פוחת לה דהא אמר לעולם הוא פוחת והולך וכו' אלא לרבנן איצטרך שאינו פוחת אלא כתובה דתוס' נמי ככתובה וא"כ אי אמרינן כדעת הי"מ דבנכסי מלוג שנפלה לה כבר אפי' ת"ק מודה א"כ אף כרבנן לא איצטרך דמאי ארי' דתנאי כתובה ככתובה דמי הא אפי' נכסי מלוג דלא הוי ככתובה נמי פיחת עיי"ש וכי כראה דלא קשה דהר"ן כתב בשמעתין דיש מהגאונים כ' מה שנתן הבעל במתנה מפסדת מיד והקשה הרמב"ן היכא אמרינן ברישׁ אע"פ דת"כ ככתובה למורדות ובמאי דמי לכתובה הא אפי' במתנה דלבתר נישואין מיפסדא ומתרץ הר"ן דאי תוס' כתובה כמתנה כי מגריש מתוך מרדה הפסידה לאלתר משום דלא אקנה לה

מעיקרא אלא אדעתיה דלמיקם קמי' אבל השתא דאמרינן דבכתובה לא מיפסדא לתנא דמתני' אלא בפחות מ"ז או מ"ד שבתות עיי"ש וא"כ לשיטת הר"ן בלא"ה מתורץ קושי תוס' דלא מבעי נכסי מלוג בוודאי לא הפסידה לאלתר אבל תוספת כתובה ה"א דהוא כמתנה וכי מגרשה מתוך מרדה ה"א דהפסידה לאלתר קמ"ל דאפ"ה הוא ככתובה:

דף ע.

תוס' ד"ה המדיר מגופא דמתני' מצי למיפרך ונ"ל דגם המקשה ידע לתרץ מתיך שי"ל צאי מ"י למזונותיך רק דקשה ליה קושית הש"ס לקמן קונם שאינו עושה כפיך וכו' נימא ג"כ מתוך שי"ל אינו נזונות וא"כ מתשמיש לא רצה להקשות נוכל לומר דמזונת ה"ט דחל הנדר מתוך שי"ל צאי מ"י במזונותיך לכן הקשה מהאי דקונם שאינו עושה לפיך נימא ג"כ מתוך שי"ל אינו מזונות עוד י"ל קושי' תוס' דהמ"ל פי"ב מה' אשות כתב דתשמיש שהידר כדבר שאין בו ממש הוא ואיתה נדר מ"ה ולכך לא עקר שעבוד עונה דהיא מד"ת וא"כ מתשמיש לא מצי למיפרך די"ל דהואיל מדרבנן הוא הנדר ולכך לא מפקע השעבוד אבל מזונות דנדר ח"ל מד"ת מפקע השעבוד ולכך מקשה מהאי דקונם שאינו עושה לפיך דג"כ חל הנדר מד"ת ואפ"ה אין צריך להפר:

במהרש"א הקשה לפי מ"ש לקמן התוס' דשיעבד דמזונות של אשה הוא מדרבנן לא הוי מצי לאתויי' מתשמיש דהוי שד"ר וכו' עיי"ש ונראה ונקדים לבאר הרמב"ם פי"ב מה"א דהקשו עליו דלמה לא מביא תירץ הש"ס עיי"ש בכ"מ ונראה לי דהנה בעמוד ב' הקשו תוס' ד"ה שהגיעו על רש"י דא"כ מן הנשואין נמי יחול הנדר וכו' ועוד קונם שאני עושה לפיך וכו' ונ"ל לפמ"ש הר"ן דקושי' הש"ס הוא וכי לא אתי' מתני' כת"ק דריב"נ כ"כ י"ל כיון דאיכא תנאי לעיל דמ"ז ע"ב דסברי מזונות ד"ת ח"כ לעולם י"ל כפירש"י לכך חל הנדר בארוסה משים דהוא מדרבנן והא דלא משני הש"ס בנשואה דא"כ אכתי הוי קשה וכי לא אתי מתני' אף כמ"ד מזונות ד"ת (ואף דפסקינן מזונות דרבנן דהרי אף לפי דברי הר"ן פסקינן ואפ"ה כתב דקושי' הש"ס הוא וכי כא אתי מתני' כת"ק) והא דקתני קונם שאינו עושה לפיכך דא"צ להפר י"ל דהר"ן כתב דאמרינן דוקא אלמוהו רבנן לשעבודא דבעל אבל כא שעבודא דאשה א"כ לפי"ז י"ל לכך אינו אינו צריך להפיר אף דהשעבוד הוא רק מדרבנן מ"מ כיון דאלמוהו רבנן לשעבודא הוי השעבוד כדאורייתא ולא חל הנדר כדאיתא לעיל דנ"ט ע"ב ולכך מוקי הש"ס בארוסה דבזה חל הנדר משום דבארוסה לכ"ע אינו חייב רק מדרבנן וגם גבי דידה לא אלמוהו רבנן לשעבודא ובזה מיושב ב"כ קושי' מהרש"א דממתני' גופי' הוי מצי להקשות ואי דתשמיש דאורייתא מ"מ הוי מצי למיפרך וכי לא את' מתני' כמ"ד דמזונות דאורייתא כמ"ש הר"ן (ויש לפקפק על זה די"ל דכוונת

מהרש"א דתוס' לשיטתם שהקשו על רש"י ע"כ לא ס"ל כהר"ן) נשמע מכל זה היכא דשעבודא דרבנן חל הנדר זולת קונם שאינה עושה כפיך דאלמוהו שעבודא דבעל וא"כ רמב"ם דפסק מזונות אשה דרבנן שפיר חל הנדר אף דלא ספקה דלא אלמוהו שבעודא דידה ותשמיש דהוא דאורייתא באמת לא חל הנדר וה", תירץ דברי הרמב"ם דטעמו הוא דקונם מפקיע משעבוד ודוקא שעבודא דידי' הוא דאלמוהו אבק שבעודא דידה לא אלמוהו וקשה לי הא לעיל דנ"ט מקשים תוס' הא בידה לומר אינו נזונות ומתרצים דרוצה לתרץ אף לר"ל וא"כ הרמב"ם דפסק פי"ב מהא דיכולה לומר אינו נזונות מנ"ל להמציא פלוגתא חדשה דלריב"נ קונם מפקיע דלמא אינו מפקיע והא דצריך להפריש לאוקמי כדתירץ הש"ס לעיל דאמרה לכי מגרשה ואי משום קושי' הש"ס לעיל דאין בידה ז"א הא בידה לומר אינו נזונות ות"ק לא חייש דיגרש אותה כמ"ש מהרש"א לעיל ועיין ב"ש סי' פ' סי"ק ה' ונראה די"ל דהר"ן לטעמיה אזיל דמתרץ במס' נדרים דפ"ו ד"ה מתקיף דריב"נ דאמר יפר מיירי שאוסרת כל ז' מלאכות ובהני מלאכות אין בידה להפקיע עצמה אפי' אמרה אינו נזונות:

ובדברי הר"ן הנ"ל נדחה מה שמתרץ הב"ש בסי' פ"א סי"ק ה' עיי"ש דאי כדעת הב"ש דטעמי' משום הואיל ובידה לומר אינו נזונות קשה הא הרמב"ם ג"כ נקיט שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור הלא יוכל לזהור וע"כ צ"ל משום הני ז' מלאכות אין בידה לומר אינו נזונות ואינו עושה כמ"ש הר"ן שם ואם נימא דהב"ש סובר דהרמב"ם ס"ל כתירץ תוס' דסוגי' אזלי כר"ל וע"כ תוס' לא חשו לדקדוק הר"ן א"כ שוב קשה על הרמב"ם למה לא מביא תירץ הש"ס באומר צאי מ"י ואי משום דקונם מפקיע מדי שעבוד מנ"ל להמציא פלוגתא חדשה וכמו שהקשתי ועיין ספר דת אש:

גם קשה לי על הר"ן שכ' לת"ק דס"ל דקונם אין מפקיע מסוגי' דב"ק ד"צ ע"א מקשה לימא דרבא תנאי היא והלא ע"כ תנאי היא דת"ק ס"ל דקונם אין מפקיע משעבוד:

עוד יש לתרץ קושית מהרש"א וגם קושיות תוס' ד"ה שהגיעו דהא מזונות נשואה מדרבנן דלקמן דף ע"א איתא כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וסתם מתני' כר"נ ואת"ל זוגי וכו' הרי לתירוץ הראשון אתי' כר"מ ובפרט דהשתא קיימינן לרב ואיהו מוקי לקמן כאן בסתם וכאן במפרש וס"מ כר"מ וגם במתני' קתני ר"י אומר בישראל חודש א' יקיים וכו' וא"כ שמעינן לר"י ג"כ דס"ל דצריך להפר והרי ר"מ ור"י סוברים לעיל דנ"ו דמזונות דאורייתא גבי המקדש אשה ע"מ שאין לך עלי ש"כ ועונה רמ"א תנאי בטל דמתנה עמש"ב ת"ב ואפי' לר"י דס"ל תנאי קיים מ"מ מוכח דס"ל מזונות ד"ת דאי דרבנן הא שמעי' לר"י שם דס"ל דבדרבנן תנאי בטל דחכמים עשו חיזק לדבריהם יותר משל תורה דמסקינן

לעיל דוקא כותב לבתולה שטר מאתיים והיא כותבת התקבלתי מנה ומסיק דוקא כותב אבל אמרה לא דבדרבנן עשו חיזק יותר משל תורה וא"כ מתורץ קושי' התוס' דכא בעי לאוקמי בנשואה דמשום מזונות דרבנן דא"כ קשה על ר"י דאמר בחודש אחד יקיים הא כיון דמשעובד לה היכי מצי מדיר וא"ל הואיל דשעבודא דרבנן הא ר"י ס"ל מזונות דאורייתא ובזה מיושב גם כן קושית מהרשא:

דף ע:

תוס' ד"ה אלא ועיין כ"מ פ"ו מה"א ונראה לתרץ קושי התוס' דבמס' עירובין דף ה' איתא אר"ג א"ר ערך כלי עלי נותן דמי פשיטא מ"ד טעמי דר"מ דגזר וכו' קמ"ל טעמיה דר"מ דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וא"כ מתורץ קושי' התוס' דאי נימא דמתני' אתי כר"מ דאין אדם מד"ל א"כ מוכח ממתני' דטעמי דר"מ משום דאין מד"ל ומאי קמ"ל רב בעירוכין וא"ל דטעמי דמתני' ג"כ דגזרינן אם אמר קונם מלהנות אטו אם יאמר צאי מי"ל זה דוחק ואף אם נסבול דוחק זה מ"מ י"ל קושי' תוס' לשיטות רש"י שכתב במתני' דלהנות משמע ג"כ תשמיש רק דתשמיש כיון דמשעובד לה לא מצי מדיר אכ"ק מ"מ ניגזר אם אמר תשמישי עליך אטו אם יאסר הנאות תשמישך עלי דבכה"ג חל הנדר על תשמיש וע"כ צ"ל דלא שייך לגזור כן ח"כ ממילא גם גבי מזונות לא שייך לגזור הא אטו הא וע"כ לא קשה רק דנימא מתנא ר"מ היא ומשום נעשה כאומר משום דאין אדם מד"ל וזה לא רצה הש"ס לשנוי' דא"כ הוי קשה קושי' הש"ס במס' עירוכין מקמ"ל דהא מהאי דרב דיכולה אשה שתאמר וכו' נשמע טעמא דר"מ הוא משים דאמד"ל:

דף עג.

תוס' ד"ה אלא צריך לפרש מחמת כן מתכוין לקדש בביאה וקשה לי להראב"ד ריש ה"א שכתב דאין אדם עושה בעילתו ב"ז הוא רק מדרבנן א"כ איך נימא דשלא לעבור על, איסור דרבנן מתכוין לקדש בביאה הא אכתי עובר על איסר דרבנן דהא רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה ומסיק המהרי"ק דעבר אד"ס ולא משום פריצות ומאי אולמי' האי איסר ד' מהאי רק דיש לחלוק דבהאי דקידש בביאה לא עבר רק פעם אחת אדרבנן אבל אי הוי עשה בעילתו בעילות זנות הוי עבר בכל ביאה וביאה איסר דרבנן:

דף עד:

ת"ר הלכה אצל חכם והתירה וכתב הג"א לעיל דף ע"ב ע"ב וז"ל ומכאן הוכחה הא דאמרינן בעל מיפר לא לאפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויוכל להתיר והקשה בספר ק"י דמאי ראיה מייתי מנדרים שנדרה קודם שנתקדשה לו דהנהו ודאי החכם יוכל להתיר כיון דאין הבעל יוכל להפר הבעל מפיר בקודמין ולכאורה הי' נראה דהוכחות

המרדכי הוא דמס' גיטין דל"ה מקשה הש"ס לכי מינסבא מיפר לה בעל והנה המקשה דלא אסיק דאין הבעל מיפר בקודמין קשה למה הקשה על ר"ה דהוא אמורא טפי ה"ל להקשות על ברייתא דהכא דהלכה אצל חכם וכו' איך יוכל החכם להתיר אף שנדרה קודם שניסת הלא המקשה לא אסיק דאין הבעל מיפר בקודמין והך בברייתא איירי בנדרי עינוי נפש כדאי' בתוספתא פ"ז דכתובות הלכה אצל חכם וכו' באלו נדרים אמרו שלא לאכול בשר אלא דאכתי קשה המקשה דלא ידע דאין הבעל מ"ב למה לא הקשה על מס' נדרים פ"י משנה ד' וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו:

דף עה.

תוס' ד"ה לא כר"י וכו' א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ועיין במהרש"א שכתב דלכך לא כתבו תוס' דנפלו עד שלא נתארסה דא"כ הוי אתי' מתני' כרבותינו וזה אין סברא מדתמה הש"ס עלי' דרב ושמואל כמאן יעי"ש וכי נרא' דאכתי הוי מצי לומר דמתני' מיירי בנפלו לה עד שלא נתארסה דהנה י"ל על הא דאמר ר"י על החדשים אנו בושים והיינו נפלה לה משנשאה דמה ראו חכמים לומר אם מכרה מקחה בטל הלא תוס' כתבו לעיל ד"נ ד"ה הבעל דלמ"ד קנין פירות כקנין הגוף לא צריכא לתקנות אושא וא"כ מאי אמר על החדשים אנו בושים הלא מצד הדין מקחה בטל דהא הבעל אוכל פירות וק"פ כקנין ה"ד אמנם טעמי' דס"ל דקנין פלכה"ד ועיין ב"ב דף נ' אמנם קשה מאי הקשה הש"ס כמאן ס"ל ק"פ כקנין ה"ד ולכך מקחה בטל אף אם נפלה קידם שנתארסה ושוב נשאה דכיון דבעל אוכל פ פירות וק"פ כקה"ד אמנם ז"א דהא שמואל ג"כ סובר דק"פ לאו כק"ה ד' ועיין ב"ק דפ"ח ע"ב תוס' ד"ה הכי אמר שמואל עיי"ש וא"כ י"ל דמתני' דהכותב מיירי בנפלה עד שלא נתארסה ואתי' כהני תנאי דסברי קנין פירות כה"ד ולכך שפיר מקחה בטל אפילו נפלה קודם שנתארסה:

תוס' ד"ה לימא עיין מה שכתבתי בחבורי אהל דוד בדפי הס' דף ט"ז:

דף עט.

נפלה עבדים רשב"ג אומר לא תמכור וכתב הר"ן דהרמב"ם פסק כרשב"ג דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו ועיין תיו"ט מס' עירובין פ"ח מ"ז דהרמב"ם ל"ל האי כללא ופסק בכמה דוכתי' דלא כרשב"ג וראיתי כאן כתב הת"י דלכך פסק כרשב"ג דמסתבר טעמי' דבסיפא מוקמי בגמרא דשדה שלא ד"ה לא תמכור ש"מ לת"ק נמי שייך סברה זה ומזה תמה אני על המ"ל פכ"ב מה"א שהקשה על הרמב"ם דלמה לא פסק כרשב"ג הא כ"ר ששנה וכו' ומאי קושי' הלא הרמב"ם בכמה דוכתא פסק דלא כרשב"ג וכהני אמוראי דלא סברי האי כללא רק היכא דמסתבר טעמי':

דף פב.

רש"י ד"ה אלא דלא תכא דא"ל תרי חומרא בכתובה שהרי היא מדברי סופרים וקשה נוקי כר"מ דס"ל מטלטלי משתעבדה לכתובה ור"מ ס"ל לעיל דנ"ו דכתובה דאורייתא:

דף פג.

תוס' ד"ה אין לי עסק וכו' והקשה ע"ז בס' מור דרור דהלא במס' כריתות דכ"ד מסיק הש"ס ש"ה כי סליק נפשי' מדו"ד ופירש"י דמיירי דאמר כל הלשונות ביחד ואמרי' כולה אדו"ד קיימי וה"ק לא אדון בדבר זה ולא אדבר עם שום אדם וכו' וא"כ מאי הקשו הא הך ברייתא דגיטין מיירי דאמר אין לי עסק לחוד ולכך מהני והנה הרא"ה והרן פירשו סוגי' דכריתות בדרך אחר אמנם אף לפי פירש רש"י נראה לתרץ דמהרשא כתב דהוצרך להביא הך דרבא משום דהך מילתא דבלשון טוב אפי' בבאה לו כבר לא פסיקא לכך מייתי מדרבא אי אפשי והיינו דאינה נזונות דבאה לו כבר ויוכל להסתלק וכו' עיו"ש וקש"ל למה מביא ראיה מדברי רבא שהוא אמורא ולמה לא מביא ראי' מברייתא דהאומר לחבירו דו"ד אין לי על שדה זו וכו' דלא מהני הואיל והוא לשון ברוע משמע דאם מסלק עצמו בלשון טוב מהני אף שכבר בא לידו וממילא הא דר"כ מיירי בלשון גרוע ואפ"ה יוכל לסלק וצ"ל דמברייתא אין הכרע דהא בברייתא נקט נמי ידי מסולקת דכאומר אי אפשי דמי ואי אפשי הוא באמת לשון טוב או אין עסק דהוא נמי לשון טוב ואף דמסיק הש"ס במסכת כריתות דהנך לשונות לא איירי דאמרן לחודייהו רק הנך לשונות קאי אהא דאמר דין ודברים משמע הא אם אמרם בפני עצמן מהני אף שכבר בא לידו ומיני' דר"כ מיירי בלשון גרוע מ"מ כיון דבברייתא לא נזכר בפירוש אי איירי שאמר כל הלשונות ביחד ואולי באמת מיירי הברייתא שאמרן אלו הלשונות כל אחד בפני עצמו וא"ל הא בברייתא שם איתא ב"כ א"א והרי א"א אמר ר"ל דמהני מ"מ סוף כל סוף הוי צריך להביא ראי' מר"ל דהוא אמוראי א"כ הביא בפשיטות מרבא ראיי' מרבא ובזה מתורץ קושי' תוס' הנ"ל דלא ניחא תוס' לתרץ דהאי דכריתות מיירי שאומר כל הלשונות ביחד דא"כ קשה קושי' מהרש"א דלמה מייתי הש"ס דברי רבא להורות שבלשון טוב יוכל לסלק אף שכבר בא לעולם הא מוכח מברייתא דקתני אין לי עסק בך דלא מהני ובברייתא דגיטין דאין לי עסק בך דהוא לשון טוב ועכצ"ל דברייתא דכריתות מיירי שאומר כל הלשונות ביחד וקאי אדו"ד א"כ מוכח דבלשון טוב מהני אף בדבר שלא בא בא בידו דאי לא מהני קשה אמאי לא נקט תמורת דו"ד לשון טוב וא"ל הא באמת נקט ידי מסולקת דהוא לשון טוב זה אינו דהא ידי מסולקת לא קאי רק על דין ודברים ולכן הוצרכו לתרוצם:

דף פו:

תוס' ד"ה ר"א עיין במהרש"א ש"א מה שהקשה ונראה דתוס' מסכת קידושין דף כ"ח ע"א כתבו דאין לגלגל רק בספק שיש לחוש קצת ובמסכת שבועות דף מ"ח ע"ב כתבו בשם ר"ת דבמלוה מחצה שכר אינו יוכל להשביע דכיון דלוקח שכר עמלו לא מורה התירא ואכ"ק הא דאמר ר"א משביע על פילחה ועיסתה הא פילחה ועיסתה הוא בכלל ה' מלאכות שאשה חייבת לעשות לבעלה כדאיתא לעיל דף נ"ט אלו מלאכות שאשה עושה לבעלה אופה ומבשלת ועושה בצמר וקשה איך משביע לר"א על פו"ע הלא לא שייך מורה התירא דהא מזונות תחת מ"י תקנו ואיך יוכל לגלגל וצ"ל דר"א לטעמי' דס"ל דמזונות דאורייתא ושפיר מורה התירא דמזונות בל"ה חייב ליתן לה ומ"י הוא רק דרבנן ושפיר יוכל לגלגל והא דלא כתבו תוס' דטעמי דת"ק משים דסובר מזונות דרבנן ולכך לא שייך גילגל דטפי ניחא לתוס' לומר משום דא"ל כי דייקות כולי האי כי היכא דלסברות ת"ק ככ"ע ועוד דע"כ צריך לבוא להאי סברא כי היכא דלא תקשה מהברייתא וא"כ מתורץ קושית מהרש"א דלכך לא ניחא להקשות ממתני' משום דהוי מצי לדחות דילמא טעמא דת"ק משום דסובר מזונות דרבנן לכך מקשה מהברייתא:

דף פז:

תוס' ד"ה דמיפרע ומיהו קשה לר"י דבריש כל הנשבעין וכו' וקשה לי לפי מ"ש המהרש"א בד"ה או דילמא דלא כתבו תוס' בפוגמת דלא ניחא לשקר ולגזול אבל לאמת דבריה נאמנות וא"כ התם בשבועות שפיר נאמן במגו דלא השכרתיך דבמגו כזאת אינו גוזל שהרי השתא נמי אמר פרעתיך:

דף פח.

מייתי לידי שבועה ד"ת והרי"ף כתב דליכא נפקותא הכא אלא לענין אם קדמה ותפסה דבדאורייתא נחתינן לנכסים והקשה הפ"י דבמאי עסקינן אי בקרקע לא שייך תפיסה ואי בדרבנן הא קיי"ל מטלטלי לא משתעבדי לכתובה ותירץ הק"י דהא משכחת תפיסה בקרקע כגון בעציץ נקוב דקי"ל דהוא כקרקע לכל מילי ע"כ ועיי' תה"ד סי' ש"ל דהקשה דלמה מוקי הש"ס בשבועות דף מ"ח בגרושה ולצדדין ולמה לא משני שתפסה ובכה"ג ל"א אין אדם מוריש שבועה ומתרץ כיון דאינו נגבית רק מקרקע ובקרקע לא שייך תפיסה ולדברי הק"י גם בקרקע שייך תפיסה לכן נראה דהא הטעם דאינו גובה כתובה מטלטלין משום דלא סמכה דעתיה משום דיוכל להבריחם וזה שייך גם בעציץ נקוב וכה"ג כתבו תוס' יבמות דף צ"ט ד"ה מני' לענין עבדים אף דהוקשו לקרקעות מ"מ לענין כתובה כמטלטלי:

דף צ.
תוס' ד"ה ל"ש דע"כ לא גבי ממשעבדי דמוקדם הוא והנה י"ל דר"ה ס"ל כר"ל במסכת ב"מ דף ע"ב דמוקי האי דמוקדמין פסולין לגבות מזמן שני ר"מ היא דקניס התירא משום איסורא ולחכמים כשרים באמת לגבות מזמן שני:

דף צא.
א"א הכי ה"א כגון שנשא וכו' והקשה המהרש"א א"ם לנקוט ב"ח ונראה דנקט כתובה להורת אגב דין אחר דר"פ סובר בקדושין די"ג ע"ב שעבודא ד"ת והנה רש"י כתב לעיל הואיל וחוב יוצא עליהן והוי כחלה משלהן שעשו מצוה פריעות ב"ח אביהן ולכך הוי כמותר דינר דלא מעיקר נחלה דאורייתא א"כ לכאורה י"ל דאם החוב רק מדרבנן לא תקנו בנין דיכרן דהרי מעקר נחלה דאורייתא דהרי מד"ת א"צ לפרוע חוב א אמנם יש מקום לומר כיון דתקנו רבנן לפרוע לא הוי כמעקר נחלה וא"כ אי הוי נקט חוב ה"א דר"פ לטעמא דס"ל שעבודא דאורייתא ולכך חשיב חוב מותר דינר דמקיים מצות פריעת ב"ח אביהם שהוא מד"ת אבל כתובה דהוא דרבנן ה"א דלא הוי כמותר דינד קמ"ל ר"פ דאפ"ה הוי במותר דינר אי משום דסובר כתובה דאורייתא או דאין לחלק:
תוס' ד"ה דזבנה ואין סברא לומר דאתי' כמ"ד אדם מקנה דשב"ל וקשה לי דטפי הוי להקשות דהא רמב"ח בעי בנדרים דע"ז קונם פירות על פלוני מהו בחלופיהן וכו' דא"א אוסר על חבירו דבר שלב"ל ועיין לעיל דף נ"ט ע"א ועיין נקודת הכסף סימן רל"ד ס"ק נ"ט:

דף צב:
תוס' ד"ה ופייסה והר"ן כתב משו"ה נקט ופייסה בזוזי דאי אגבה קרקע לא מצי יתמי למהדר דאמר להו כי היכא דמשתעבדא לאבוכן משתעבדא כמי לב"ח דאבונון מדר"נ וכתב בס' קדושת ישראל דמוכח כהר"ן דלקמן דף ק"י פריך רבא לרב"ח דליגבינהו ארעא וכר"נ ומאי קושי' הא מסקינן בפסחים דף ל' בטעמי' דר"נ מדר' נתן ודילמא רמב"ח לא ס"ל כר"נ ועיין תוס' קידושין דף ט"ו דפליגי תנאי בדר"נ אלא ודאי כדברי הר"ן וא"כ מוכח דרמב"ח ס"ל כר"נ ושפיר פריך הש"ס לקמן ותיתי לי שגם אני הקשתי זה אבל התירץ אינו מספיק דניהו דרב"ח ס"ל כר"נ מ"מ הא רמי ב"ח מוקי לקמן דף ק"י ביתמי היינו לחכמים דסוברים זה גובה וזה גובה ודילמא הני חכמים פליגי אדר"נ ע"כ כראה דהך תירץ דתוס' במס' קידושין סובר כהגהות אשרי בפ' שור שנגח די"ה והוא ג"כ במרדכי בס"פ המניח דשעבודא דר"כ הוא דוקא אם תחילה הלוה שמעון ללוי ואח"כ הלוה ראובן לשמעון אבל אם מתחילה הלוה ראובן לשמעון ואח"כ הלוה שמעון ללוי

לא נשתעבד לוי לראובן עיי"ש ולפי"ז קשה למה נקט רב"ח ופייסה בזוזי וא"ל כמ"ש הר"ן דאי אגביא ארעא איכא למימר כי היכא דמשתעבד לכון וכו' ז"א דהא הב"ח ודאי חובו קודם למקחו של זה דאל"כ לא יוכל לטרוף כלל וכיון שהלואתו קודם לא שייך שעבודא דר"כ כלל שהרי מתחילה כשהלוה למוכר עדיין לא נשתעבד הלוקח למופר וע"כ צ"ל דסובר רב"ח כאביי בפסחים דף ל' דלמפרע הוא גובה וא"כ אף למאן דפליג על ר"כ מ"מ ביתומים שגבו קרקע בחובת אביהן שחוזר וגובה משום דלמפרע הוא גובה וא"כ שפיר פריך הש"ס לקמן דף ק"י על רב"ח והפוסקים דלא סברי כתג"א י"ל דס"ל כהרר נתנאל שם עיי"ש:

דף קב.

תוס' וא"ת למ"ד קצובין אמאי לא חשיב קצבה למזון אשה ובנות דהוי עד דתיבגרן והקשה הרא"ש דהא אף שהן קצובין למעלה עד דבגרן מ"מ אין קצובין למטה דילמא תינשאו קודם שיבגרו ולא מיחשבי קצובין ועיין בהרא"ש פ' מציאת אשה סימן י"ב ונראה דתוס' הוכיחו דזה מקרי קצוב דתוס' כתבו ד"ה והן נותנין לה דמי מזונות דאיצטרך דס"ד דלא פסקו רק כ"ז שלא נשאת וא"כ אכתי קשה דמא איצטרך דאיך ס"ד דלא פסק רק כ"ז שלא נישאת אכ"ק סיפא היא נזונת ממשעובדים הא לא קיץ דדילמא תנשא קודם כלות ה' שנים ולקוחת לא יזהרו וכמ"ש הרא"ש אע"כ דזה מחשיב קיץ הואיל והוא קיץ מלמעלה וא"ל דהאי היא נזונת ממשעובדים מיירי בשקנו מידו ולכך טורפת ממשעבדי אף דלא קצוב נראה דתוס' הקשו זה לרש"י בגיטין דנ"א בשקנו מידו דקנין עומד לכתיבה וכתב הש"ך סי' ס' ס"ק י' ד"ה ונראה בשם בעה"ת דדבר שאינו קצוב אינה מועיל הקנין דלא אלים קנין מכתיבה וכתיבה גופי' בדבר שאינה קצוב לא מהני לגבות ממשעבדי: בח"מ סי' ס' הובא בשם הרשב"א דמי שקיבל לזון חבירו כל זמן שצריך משמע והקשה הט"ז דהא מתני' בנשאת לאחר ואז הבעל חייב במזונתי' ואפ"ה תנן דהם נותנים לה דמי מזונת ומתרץ חכם צבי דשאני האי דרשב"א דלא קצוב זמן אמרינן כ"ז שצריך משמע משא"כ בקצוב לו זמן ע"ש שביאר טעמו ותיתי לי דקיימתי קושי' הט"ז וח"צ מדידי (ובאמת א"צ לכל זה דהרשב"א לטעמי' אזיל שכתב בחדושיו למס' גיטין דע"ד דשאני האי דריש הנושא אע"ג דלית לה תרי כרסי יכולה היא שתאמר לכל חד וחד זן אתה שאינה חפץ במזונת דאידך ע"ש):

יוצא מזה בקיבל לזון בת אשתו לזמן שאינה קצוב אז כ"ז שצריך ולא מיחשב קצוב והרי מזון אשה ובנות דא"צ לזון עזי שיבגרו מ"מ לא חשוב מזון בנות קצוב כ"ש בקבל לזון בת אשתו לעולם דלא מיחשב קצוב וא"כ קשה לי להפוסקים דסברי ד"ה שנים מקרי

קצוב מה הקשה ש"ס על מ"ד לא ניתן ליכתוב מהא דאין כותבין אלא מדעת שניהם וכו' דילמא מיירי שקיבל עליו לזון בת אשתו לעולם וזה ניתן ליכתוב דרשי מפרש דלכך לא ניתן ליכתוב דשמא תטרוף ממשעבדי ובכה"ג ליכא למיחש כיון דאינו קצוב (כמר מזון בכות דניתן ליכתוב ולא טרפי ממשעבדי) ומ"ד לא ניתן ליכתוב מיירי שקיבל לזון ה' שבים דהוא קצוב שפיר יש לחוש שתטרף ממשעבדי ולכך לא ניתן ליכתוב ונראה דש"ס מקשה על רב אשי דאיהו סובר לא ניתן ליכתוב וס"ל מס' ב"מ דט"ו בא ניגזל לגבות פירות גובה מבני חרי הרי דניגזל אינה גובה הפירות ממשעבדי אף בשעה שגזל כבר הם הפירות קצובים אפ"ה אינה גובה ממשעבדי ש"מ דלא ס"ל מפני שאין קצובין וא"ל דס"ל דכתובן וקצובין בעי דבמס' גיטן מספקא להש"ס אי קצובין וכתובין בעי א"כ תפשט מר"א ולכך מוקי הש"ס בשטרי אירוסין ממש ובזה מיושב קושי' התוס' ד"ה רבה תימא לרבינא ולהנ"ל ניחא דרבינא אולי סובר כמ"ד מפני שאין קצובין והא דמספקא אי ניתן ליכתוב היינו שיקבל לזון ה' שנים דהוא קצוב שפיר בעי אי נותן ליכתוב דחיישינן שמא תטרוף ממשעבדי והא דדיקינן הא מדעת שניהם כותבין יש לאוקמי' שקיבל לזון בת אשתו לעולם דלא קיץ וליכא למיחש שתטרף ממשעבדי וק"ל:

הרמב"ם פסק דאין אדם יוכל לחייב עצמו בדבר שאינו קצוב אפי' בקנין או בשטר זולת שטר פסיקתא אגב חיבת נשואין גמר ומקני ונראה להוכיח דבגיטן ד"נ בעי הש"ס אי ר"ח קצובין וכתובין בעי והקשו מהר"ם מלובלין ומר"ם שיף דלמה כא מספקא להש"ס גם על ר"ל אי כתובין וקציבין בעי ומה גם שר"ח היה קודם לר"ל והנה להרמב"ם הנ"ל ניחא דליכא נ"מ דדבר שאינה קצוב אף אי כתוב אין יוכל לחייב עצמו כלל אפי' לגבות מב"ח וק"ו ממשעבדי וא"ל דאכתי נ"מ כגון שקיבל לזון בעת נישואין לזון בת אשתו ה' שנים דחשיב להרמב"ם דבר שאינו קצוב ובשעת נישואין מודה הרמב"ם דיוכל לחייב עצמו דש"ק ואיכא נ"מ די"ל דסוגי' קאי למה דמסיק הש"ס ר"פ הנושא דלא ניתן ליכתוב וכתב הר"ן דאפי' אם כתב בשטר לא טרפי ממשעבדי זולת אם קנו מידו ובקנין דאלים מכתיבה משנה מפורשת היא נזונת מנכסי משעובדים [ואף שהרמב"ם פכ"ג מה"א כתב אבל שלא בשעת הקידושין עד שיכתוב השטר כבר כתב הש"ך דתלמוד טועה כתב זה] אמנם א"א מ"ו הרב מהו' מנדל זצ"ל ה"ה השיב דאכתי איכא לאשכוחי כ"מ כמו דאי' ח"מ סימן ס"א סעיף ז' שמעון שכתב עליו לראובן ב"א בניסן שנתחייב לו בכל סך ממון עד אלף זהובים שיודה שמעון וכו' ופסק שם דראובן גובה מזמן השטר וא"כ איכא נ"מ שכתב בשטר שנתחייב לו בכל סך ממין עד אלף זהובים והוא דבר שאינה קצוב למטה אמנם כבר כתבתי כיון דהוא קצוב למעלה יש סברה לומר דחשיב קצובין. והג"ת כתב

ראי' לרמב"ם מר"פ הנושא דלמה מוקי בשטרי פסיקתא נוקי כמו ר"י דמוקי בדאמר חייב אני מנה בשטר ה"נ לר"ל באופן המספיק כגון באומר אתם עדי אלא דהתרצן לא בעי לתרץ כן משום דידע האמת דאכתי קשה הא אין יוכל לחייב בדבר שאינה קצוב לכן מתרץ בשטרי פסיקתא דמהני אגב חיבת נשואין והש"ך סי' ס' הקשה בשלומא ר"י דמוקי בחייב אני מנה בשטר קמ"ל לאפוקי מר"ל משא"כ אי נוקי באומר אתם עדי א"כ מאי קמ"ל מתני ונראה לתרץ דהנה רש"י ר"פ הנושא מפרש דברי ש"ס מאי לאו דאמר חייב אני מנה בשטר וכתב רש"י דאי בשטר חתום או בקנין מאי למימרא וקשה דאף בשטר איצטרך משום סיפא דהיא נזונת ממושעבדים דלא נימא כמ"ד דדבר שאינה קצוב לא טרפי ממשעבדי אמנם זה טעית דרשי ס"ל מזונת ה' שנים חשיב קצובין אמנם הרמב"ם דפסק ד"ה שנים חשיב דבר שאינה קצוב א"כ קשה למה לא מוקי בשטר חתום וקמ"ל לאפוקי ממ"ד שאינה קצובין או נוקי בקנין וקמ"ל כמ"ש המהרש"א דלא חיישינן לצררי א"ו כמ"ש הג"ת דהוצרך לתרץ בשטרי פסיקתא דזולת זה לא יוכל לחייב עצמו להיות שהוא דבר שאינה קצוב ובזה מיושב דברי הרשב"א פ' הנזקין על הא דמוקי הש"ס בשקנו מידו והקשה דלמה לא מוקי דכתב ותמה הפ"י דהא לא ניתן ליכתוב ונראה דמהרש"א הקשה ר"פ הנושא על הא דכתבו תוס' דאי בקנו מידו או בשטר חתום מאי למימרא הא בנזיקן באמת מוקי הש"ס בשקנו מידו וקשה מאי למימרא ומתרץ דקמ"ל דלא חיישינן צררי אתפס כמו בבנות ע"ש באורך וא"כ שפיר הקשה הרשב"א דהא אף למה דמשני הש"ס בשקנו מידו עכצ"ל כמ"ש מהרש"א דקמ"ל דלא נימא חיישינן לצררי ורשב"א לטעמי' אזיל דס"ל אפי' בלא קנין איכא למיחש לצררי וגבי ממון אשה ובנות כתב הרשב"א לא שייך צררי ובזה מיושב ב"ם דכ"מ מוכיח שיטת הרמב"ם מדמוקי דוקא בגרושה ואהדרה ולמה לא מוקי בילדה ע"ש והקשה הפ"י דש"ס רצה לאוקמי' דומי' דבת אשתו וזה ע"כ מיירי בשעת נשואין וכדמוקי ב"פ הנושא ולהנ"ל ניחא כיון דהשתא מסיק דקמ"ל דלא חיישינן לצררי וא"כ נוקי שקנו מני' בילדה וקמ"ל דלא חיישינן לצררי ולא נוקי באמת אפי' בב"א ובשקנו מידו א"ו דזולת נשואין א"י לחייב בדבר שאינה קצוב וק"ל:

גיטין

דף ג.

אי ר"מ וכו' דתנן אין כותבין במחובר יעוי"ש הנה הא דלר"מ לא בעי כתיבה לשמה אפי' מדרבנן ומחובר פסול מדרבנן בכתיבה כתב מהר"י וי"ל בתשובה דפסול כה"ג

דהוה בכתב גופי' וניכר הפסול יש לפסול יותר משלא לשמה דשלא לשמה לא ניכר הפסול מש"ה ליכא למיגזר ע"ש ובזה מיושב מה שהקשו תוס' לקמן דף יו"ד ע"ב ד"ה חספא ע"ש ולהנ"ל ניחא דהא דהקשה רש"י דהוי מצי לאוקמי' כר"א אף דמהדרינן לאוקמי' סתם מתני' כר"מ מ"מ כוונת רש"י על שמואל דמשני דינא דמלכותא וכו' ואיהו פסק כר"א והנה שמואל סובר חתמו אתורף ולדידי' לר"מ אף לכתחילה מותר ליכתב על מחובר ועיי' רשב"א וא"כ י"ל דברייתא דפסול ערכאות ס"ל כר"מ וחשיב אף מילתא דאיתא בקידושין והא דלא חשיב מחובר משום דהוא בכלל מוליך ומביא: שם אי אתא בעל ומערער לא משגחינן בש"ך ח"מ סימן מ"ו ס"ק ט' האריך להשיג על ה' אביגדר כהן ע"ש ויש לומר דבמסכת כתובות דף כ"ח מקשים תוס' אם קיום שטרות דרבנן א"כ כל אדם שירצה יכתב ויחתם ויגבה ותירצו כגון שנתקיים משדה אחר או וכו' וכתבו מיהו בריש גיטין מוכח אפי' היכא דאין מכירין החתימה כלל מד"ת הוא כמי שנחקרו עדותן והקשו א"כ הדרא קושי' תוס' לדוכתי' ולהש"ך ניחא דאין לחוש שיכתוב לעצמו דלא חציף אינש לעשות כן וכמו שהאריך הש"ך אמנם לר' אביגדר כהן דס"ל דחציף אינש לזיופא מד"ת הדרא קושי' תוס' לדוכתי' דכל אדם יעשה שטר אמנם זה טעות דבאמת להרר אביגדר צריך קיום מן התורה אמנם הא הרר אביגדר סובר דהיכא דליכא הכחשה כגון מיתומים או מלקחות אין צריך קיום מד"ת א"כ יקשה לד"ת כל אדם יעשה שטר וילך ויגבה מיתומים ונסתלק תירץ תוס' וצ"ל דהרר אביגדר סובר כמ"ד שעבודא לאו דאורייתא ועיי' סימן ל"ט בש"ך ס"ק ב' וא"כ מד"ת אינה גובה מיתומים ומלקוחת רק דרבנן תיקנו דגובה ולעומת זה תקנו דצריך קיום ואין לחוש אמנם הא הרר אביגדר הוכיח היכא דאיכא הכחשה צריך קיום מד"ת מרבי יוחנן דס"ל דתקנו זמן משים בת אחותו ור"י סובר בהדי' בקדושין דף י"ג ובמסכת ב"ב דשעבודא דאורייתא ואפי' אי שד"ד אם השעבוד מפרש בהדי' כ"ע מודים דגובה אפי' מד"ת ממשעבדים וצ"ל דהרר אביגדר ס"ל כדעת הרמב"ם בפ"ב מהל' עדות הובא לעיל סימן כ"ח בש"ך ס"ק י"ד דמד"ת אין חותכין דיני ממנות בשטר דכתיב מפיהם ולא מפי כתבם וא"כ מד"ת אף אם יוצא שטר על יתומים כל זמן שלא באו עדים החתומין עליו לא מהני דמפיהם כתיב ואף דרבנן תיקנו דחותכין ד"מ בשטר לעומת זה תקנו שצריך קיום וליכא למיחש כלל ועיי' ב"ש אה"ע סימן מ"ב ס"ק ט"ו והנה הקדמונים מקשים על הרמב"ם זה מסוגי' מסכת כתובות דקיום שטרות דרבנן הימנוה רבנן בדרבנן והלא מד"ת לא מהני שטר כלום דמפיהם כתיב ואפי' יש כאן עידי קיום אינה גובה מד"ת ועיי' מה שתירצו כמו כן קשה להרר אביגדר דמוקי קיום שטרות המנוה רבנן בדרבנן כגון היכא דליכא הכחשה

כמו מיתומים זה למ"ד של"ד מה הקילו בקיום שטרות דהא מד"ת בלא"ה אינה גובה מיתומים אמנם אין זה קושי כלל דהלא ר' אביגדר הוכיח זה מרבי יוחנן ור"י ס"ל באמת שעבודא דאורייתא וא"כ מתורץ קושי' הש"ך דרב דסובר מסכת קידושין דף י"ג שעבודא דרבנן באמת לא יתכן דעת הרר אביגדר דא"כ צ"ל הא דהקילו במתני' בקיום שטרות מיירי ביתומים וקשה באמת למה הקילו הלא מד"ת בלא"ה אינו גובה מיתומים אבל הרר אביגדר דפסק כר"י קאי דינו כראי מוצק וק"ל:

דף יג:

תוס' ד"ה לדבר שאינה בעולם וכו' ור"נ הוי איפכא מדר"ה והקשה הפ"י דהרא"ש פסק במסכת ב"ב כר"נ דלדבר שלא בא לעולם קני א"כ אמאי כתב כאן דמעמיד ג' הוא כהילכתא בלא טעמא הא לדידי' הוא מילתא בטעמא דנעשה כאומר וכו' דהא לדידי' אפי' הקנה לנולדים קני ונראה לישב דהנה הר"ן הביא בשם הרמב"ן דאם מכר שטר חוב לחבירו יוכל למחול אפי' כתב הלוה משתעבדני לכל מאן דאתא מחמתך משום דמדאורתא אין ברירה עיי"ש והרא"ש כתב דמע"ש אינו יוכל למחול משום דעיקר תקנתה דמע"ש הוא הילכתא בלא טעמא רק שתקנו זה משום תקנות השוק תקנו ג"כ שיהיה גוף הלוה משעובד לענין שלא יהיה יוכל למחול וא"כ מיושב קושי' הנ"ל כיון דהרא"ש פסק ג"כ אין ברירה ואפ"ה מוכח מפרק האמ דגבי מע"ש א"י למחול לכך פסק דהוא הילכתא בלא טעמא ולא משים קושי' הש"ס אלא מעתה וכו' ואף דהרמב"ן כתב דאף במע"ש יוכל למחול י"ל דהרמב"ן סובר דאף דשווינהו רבנן כהילכתא בלא טעמא מ"מ לא עדיף מאלו כתב משתעבדני בפירש א"ו י"ל דהרמב"ן לא כתב זה רק לסברת אמימר אבל לפי מה דמסיק הש"ס דף מ"ג הוא הילכתא בלא טעמא גם הרמב"ן מודה לסברת הרא"ש:

דף יז.

ד"ה איפך כתב הרשב"א בשם בעל העיטר דמאי דקאמר הש"ס איפך היינו דר"י אמר משום פירות ור"ל אמר משום בת אחותו ומקשים עליו הא בכל תלמודא סוגי' דעלמא הוא דאיפך דאפכינן תמיד בתרייתא ונראה להוכיח כדעת ב"ה הנ"ל דהנה המר"ם שיף הקשה מנ"ל לר"י לעשות ב' פליגתוא במתני' דרבנן חששו לחפוי ור"ש לא חייש ולרבנן משעת נתינה ולר"ש משעת כתיבה היכן ראה זה במתני' דילמא לא פליגי רבנן על ר"ש רק בחיפוי לחוד אבל לענין פירות מודה ליה דמשעת כתיבה ונ"ל לתרץ דבאמת גם ר"ש סובר דיש לו פירות עד שעת נתינה והא דמכשר נכתב ביום ונחתם בלילה משים דכל גט שלא נמסור בזמן הכתוב בו קלא אית ליה ויאמרו אייתי ראי' וכו' כמ"ש תוס' והרא"ש

בגט ע"י שליח לרבנן ובפרט דר"ש סובר כר"א לעיל ד"ט דאמר עדי מסירה כרתי א"כ ע"מ מפקא לקלא וא"ל א"ם אמאי תקנו זמן בגיטין אליבא דר"ש אפשר לומר דרבים מקשים מאי פריך הש"ס מ"מ תקנו זמן בגיטין דילמא תקנו כדי לידע אימת כלין צ"א יום לענין הבחנה אמנם א"ז קושי' דא"כ נכתוב ביום ונחתום בלילה אמאי יפסול דהלא אין רשאי להתיחד בין כתיבה לנתינה משא"כ לר"ש דמכשר נכתוב ביום ונחתום בלילה א"כ לדידי' שפיר מצינו לומר הטעם משום הבחנת זרע אבל לעולם לענין פירות גם ר"ש סובר דיש לבעל פירות עד שעת נתינה אמנם קשה על רבא דאמר לקמן מ"ט דר"ש קסבר כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות א"כ רבא בעצמו ע"כ סובר ג"כ דאין לבעל פירות משעת כתובה דבזה לא מצינו שיפלגו רבנן אדר"ש כקושית מהר"ם שיף וז"א דרבא ע"כ לא אמר דאין לבעל פירות משעת כתיבה דהא רבא אמר בפ' החולץ דרק גבי תלת מילי הלכה כר"ל לגבי ר"י וא"כ קשי' דרבא אדרבא ומזה הוכיחו דבאמת מפכינן דר"י הוא דאמר משום פירות ור"ל אמר משום ב"א וממילא ר"י הוא דאמר מוציאין משעת כתיבה ור"ל הוא דאמר משעת נתינה א"כ שפיר קם רבא בשיטות ר"י ושפיר מ"ל דר"ש סובר משעה שנתן עיניו וכו' ובזה מתירן דעת הרמב"ם דפסק בהל' זכיה ומתנה פי"ב הלכה ט"ו כר"י דזמנו של שטר מוכיח עליו ובגיטין פסק דלא כר"י ונראה לתרץ דהנה תוס' מקשים על רבותינו דאמרי זמנו של שטר מוכיח עליו הלא בגיטין צריך לכתוב זמן לכל מר כדאית ליה או משים ב"א או משום פירות ונראה לתרץ דרבותינו סברי כר"ש דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ול"ל ב"א וכן פירות דלא כרבא רק סברי הטעם משום הבחנת זרע היא דתקנו זמן ובהאי דהרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד י"ב חודש לא שייך הבחנת זרע דאיך נימא דכוונתו היה דגט לא יהיה רק עד כלות י"ב חידש ולא כתב הזמן רק לדעת אימת כלין צ"א יום ז"א דהלא דהאי דהרי זה גיטך וכו' בל"ה אסירה עד כלות י"ב חודש ואז כבר חלף ועבר צ"א יום משא"כ הרמב"ם דפסק דלא כר"ש רק הטעם דתקנו זמן משום ב"א א"כ אין הזמן מוכיח וכקושית תוס' וק"ל: אמנם לשיטת רש"י קמה קושית מהר"ם שיף ונ"ל דלכאורה יש להוכיח בפשטות דיש לבעל פירות עד שעת נתינה מהא דמשני הש"ס בפ"ק דב"מ דמשני על האי דמצא גט אשה דלקוחת יאמרו אייתי ראי' דמ"מ ניחש לאותן לקוחות שלא ידעו מנפילת הגט ולא יטענו אייתי ראי' א"ו דבכל גיטין אמרינן להו אייתי ראי' דיש לבעל פירות עד שעת נתינה אמנם זה טעות דהא אם נימא דמשעת חתימה אין לו פירת א"כ ניחא בפשטות האי דמצא גט אשה דאי טרפה כדין טרפה ונראה דרש"י היה קשה לו קושי' תוס' דכ"ז ד"ה הא אמר תנו תימה מנ"ל למידק וכו' וניחא לי לתרץ כדתירץ מהר"ם שיף דאף שא"צ רק לראי' מ"מ אין

מחזירן דאולי גט זה מוקדם ויטרף שלא כדין והיינו לאותן לקוחות שלא ידעו מנפילת הגט ולא יטענו אייתי ראי' וסוגי' שם קאי דלא כר"י וא"כ שפיר הוכיח ר"י דיש לבעל פירות עד שעת נתינה דהיה קשה לו קושי' הש"ס בדף כ"ז ורמינהו מלא ג"כ ולא היה ניחא ליה לתרץ כתירץ הש"ס לאוקמי' דוקא באין שיירות מצוית רק ניחא ליה כקושית תוס' דאי לאו דנמלך היינו מחזירין לראי' וליכא למיחש שמא מוקדם ויטרף מלקוחת שלא ידעו מנפילה ז"א דבכל גיטין אמרינן אייתי ראיה משא"כ לר"ש עדין קשה שמא גט זה הנמצא נכתב טרם שנתן דעתו לגרשה וק"ל ובזה מיושב ג"כ מה שמקשים תוס' בדף כ"ז ד"ה ה"א וכו' ולע"ד מיושב דר"י ע"כ לא ס"ל דיש לבעל פירות עד נתינה דא"כ יקשה קושי' מהר"ם שיף וא"ל דהוכיח מכת קושית הש"ס וכהנ"ל דהא ר"י באמת מתרץ תרוצים אחרים וק"ל: תוס' ד"ה עד אבל קשה לר"י מהא דפריך ואמאי קשה לי טפי מכל גיטין ונ"ל דהנה תוס' מפרשים דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה לא הוצרכו לתקן זמן דבלא זמן כמי תביא גיטה לב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה והקשה פנ"י דאפוכי מטרתא ל"ל לכתוב לה גט ועוד כתב אחר משום זמן כיון דאפשר לכתוב הזמן בגט ול"ל משום דטפי עדיף שלא לכתוב זמן כאחד ביום הנתינה דוקא כי היכא דלא תטריף בשום פעם שלא כדין מיום הכתיבה אם לא יטענו לקוחת אייתי ראי' ז"א דא"כ בכל שטרי נמי תקשה יוכל המלוה ליקח כתב מעדים מיום שנמסרו לו והכי עדיף טפי שלא יטרוף בשום פעם שלא כדין מיום הכתיבה ותירץ דבש"ח דעיקר לגוביינא לגבות ממשעבדי צריך ליכתוב זמן שהוא עיקר שטר דאל"כ לא יוכל לגבות כלום מלקוחת ע"י שטר זה ועוד שאם לא יכתבו זמן שראוי לטרוף ממשעבדי ה"ל מלוה ע"פ בשטר עכ"ל ולפי"ז מצינו לומר דלכך מיאן רש"י לפרש כפירש תוס' דקשה לו קושי' הפ"י הנ"ל ותירוצו לא ניחא ליה משום דאיתא בח"מ סימן מ"ג ס"ק א' יש מי שאומר שאם קנו אחר שראו עדים השטר כתוב וחתום טורף מהם ועיי' שם בסמ"ע דכתב הטעם משום דמשעת כתיבה עדים מפקא לקלא ובודאי שמעו הלקוחות אלא שבלא ראוהו עדים יכולים לקוחות לומר קנינו קודם הלואתו וכו' הרי להדי' דגם שטר שאין בו זמן חשיב שטר גמור לטרוף ממשעבדי משום דעדים מפקא לקלא וא"כ נסתר תירץ הפ"י הנ"ל דשפיר רשאים ליתן כתב מתי נמסר דאין זה רק לברר מאימתי יגבה אבל השטר הוא בעצם שטר מעלי' לגבות ממשעבדי וא"כ קמה קושי' הפ"י לכן מפרש רש"י דיש לבעל פירות עד נתינה וא"כ זמן כתיבת הגט לא מהני ואין לתרץ קושית הפ"י דר"י סובר עדים בחתומין זכין לו וא"כ אין ראי' משט"ח לגט וכמ"ש הפ"י בעצמו ז"א דתוס' כתבו מסכת ב"מ דף ט"ז ע"ב דאמוראי אליבה דר"י ומקצת סוברים דר"י ל"ל עדים בחתומים

זכין לכך מפרש רש"י משום דזמן לא מהני מידי ול"א דמסתמא ביום הכתיבה נמסר משא"כ לבתר דאפוך הש"ס ומפרש מקצת פוסקים דאפכין קמייתא ור"ל סובר משום ב"א וקסבר דיש לבעל פירות עד נתינה א"כ מצינו למימר דבכל שטרות אמרינן מסתמא ביום הכתיבה נמסר ולא קאמר הטעם משום פרי דא"כ למה לתקן זמן הלא יכולין עדים ליכתוב מתי נמסר ועדיף טפי שלא יטריף בשום פעם מיום הכתיבה והא דתיקנו זמן בשטר ז"א דר"ל סובר כמ"ד עדים בחתומין זכין לו וא"כ מיושב קושי' תוס' דשם הסוגי' בב"מ קאי למאי דאפכינן ור"ל סובר משום ב"א ולא ניחא ליה משום פרי משום דקסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ולא יוכל להקשות מכל גיטין דעלמא משום דמסתמא ביום הכתיבה כמסור רק נפל איתרע והא דלא קאמר משום פירי דא"ב לא הוצרכו לתקן זמן רק עדים יכתבו מתי נמסור כפי' תוס' והא דתיקנו זמן בשטרות משום דבשטרות עדים בחתומין זכין לו ורש"י דמפרש משום דזמן לא מהני היינו קודם דאפיך ור"י הוא דאמר משום ב"א ולא קאמר משום פיר' דיש לבעל פירות עד נתינה וקצת אמראים סוברים דר"י לא ס"ל עדים בחתומין זכין משא"כ למסקנא ודוק:

דף כז.

תוס' ד"ה הא אמר תנו וא"ת אמאי לא פריך אהך מתני' ליחוש שמא כתב ליתן בניסן וכו' כדפריך אברייתא דלקמן בפ"ק דב"מ ונ"ל דהר"ן כתב על האי דאיתא אלא למ"ד יש לבעל פירות עד שעת נתינה ולא קאמר בהדי' אלא לר"י משום דאיכא דאפיך להו והנה כתבו כל המחברים דגבי גט אשה לא שייך עדיו בחתומים זכין לו משום דגט חוב הוא לה אמנם איתא בפוסקים דלפעמים משכחת גט שהוא זכות כגון שזינתה תחת בעלה דאז אינה זכתה בשום דבר משל בעלה דאין לה מזונת ושום תנאי כתובה ואדרבה זכות הוא לה שמתירה אכ"ע וא"כ מיושב קושית התוס' דאמתני' לא רצה להקשות וליחש כי אולי ר"ל הוא דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ורשב"ל אפשר שסובר עדיו בחתומין זכין וא"כ י"ל דמתני' איירי באשה שזינתה תחת בעלה דאז זכות הוא לה ושפיר טרפה משעת כתיבה משא"כ על ברייתא דמצא גט אשה שפיר מקשה דליכא לאוקמי בזונה דא"כ באין הבעל מודה למה לא יחזור לבעל דרש"י כתב הטעם משום כשתבעה הכתובה יאמר פרעתיך הלא זונה לית לה כתובה כלל אבל ר"י כתבו תוס' במסכת ב"מ דאמוראי נינהו אליבא דר"י ואיכא דסברי דל"ל לר"י עדים בחתומין זכין לו ועיין לעיל בסוגי' דשמא יחפה וק"ל:

גם י"ל קושית התוס' שם דמ"ד יש לבעל פירות עד נתינה אפשר דסובר כר"ז דקאמר לקמן דכ"ז מי אמר תנו נותנין לזמן מרובה דילמא כדקי"ל לאלתר ובנמצא לאלתר לא

שייך לאקשויי' הכי דדילמא ביום שנכתוב איירי וכ"כ תוס' ורבה דאמר דהא דאמר תנו מדדיק כמלך דמיירי לזמן מרובה מצינו לומר דרבה סובר דאין לבעל פירות משעת כתיבה ושפיר קטרפה אמנם מצאתי סתירה לזה דהרי"ף מביא בשם איכא מבר בותא דסוברים דהא אם יש לבעל פירות משעת כתיבה או נתינה תלי בפלוגתי אם מונין משעת כתיבה וא"כ איך א"ל דרבה סובר משעה שנתן עיניו לגרשה הלא כל מילי דמר עביד כרב ורב סובר משעת כנתינה בע"כ סובר דיש לבעל פירות עד נתינה ועיין לעיל בסוגי' דשמא יחפה וק"ל:

דף לה.

עיין באוהל דוד מסכת שבועות דף כ"ד ע"ב ד"ה מידי:

דף לו.

מתני' הכותב טופסי גיטין וכו' אמר שמואל צריך שיניח מקום הרי את מותרת וכו' וצריכא יעויי"ש והקשה המרמ"ב מאי איצטרך לומר צריכותא הא אשמיענן חידוש גדול דאף בגדול עע"ג צריך שיניח מקום התורף ול"נ דלא בעי ש"ס לומר דאיצטרך שמואל לומר והוא ששייר מקום התורף אף בגדול עע"ג דפשיטא כקושי' תוס' דהא לאו בני כריתות ואי דמיקרי בר בריתות כשיגדל א"כ תיפשט הא דבעי ש"ס לקמן דפ"ה גבי חוץ מקדושי קטן אי מקרי קטן בר הוי' א"כ תיפשט דמקרי בר כריתות דאי לא הוה בר כריתות לא איצטרך לאשמועינן ששייר התורף דמה מהני עע"ג כי דלאו בר כריתות ודוחק לומר שמואל גופי' מספקי' לי' וגם דוחק לומר דהיא גופי' רצה לאשמועינן דקטן לא מקרי בר כריתות דא"כ הוה לאשמועינן בשאר דוכתא:

דף מח.

וצריכא דאי איתמר בהאי וכו' והקשה הרשב"א הלא א פלגו כמי בהכותב כל נכסיו נבנו לאחר מותו וכו' כדאיתא ב"פ יש נוחלין דף קל"ו ע"ב ומאי צריכתא דהאי ותירץ דאי פליגי בהאי ה"א בהא קאמר ר"י משים דכתיב ולביתך עיי"ש והוא פלא דבמס' ב"ב שם הקשה הש"ס זה ומתרץ משום דכל לגבי ברי' אחולי אחיל ונראה דהרשב"א הוכיח דע"כ סוגי' דהכא לא ס"ל האי סברא דאבא לגבי ברי' אחולי אחול דאל"כ היאך קאמר הש"ס בסמוך לימא כתנאי מניין ללוקח שדה מאביו וכו' רמ"א מניין ללוקח שדה מאביו ואח"כ מת אביו וכו' ומסיק הש"ס דבהא פליגי ר"מ סובר קנין פירת כקנין הגוף דמי וקשה מנ"ל זה דילמא בעלמא סובר ר"מ ק"פ לאו כקנין הגוף ושאני בהלוקח שדה מאביו משום דאבא לגבי ברי' אחולי מחיל וא"כ מסתמא הקנה לו הגוף עם הפירות

א"כ ע"כ הך סוגי' דהכא ל"ל הך צריכתא דמ"ס ב"ב לכך כתב הרשב"א דסוגי' דהכא א"ל צריכא אחריתא:

דף מט.

תוס' שור דיותר ראוי' לחייב אדם המזיק ממזיק ע"י כריית בור והקשה המהרש"א דתיפק לי' מדכתיב והמת יהי' לו ומה שמתרץ דא"כ לא הוי מחויב פסולי מקודשין קשה דהלא ממילא נשמע גם פסולי המקודשים כיון דאין המת שלו ונראה דאיתא בירושלמי ר"פ האומר ר"א בשם ר"י הרי זו עולה כל ל' יום כל ל' יום עולה לאחר ל' יום יוצאת לחולין מעילתו מהו ריש"א מעילתו ברורה והנה בב"ק איתא נכסין שאין בהן מעילה וקאי אכל ד' אבות הנזיקן וגם בור שנינו שה וא"כ משכחת גם בנכסים שיש בהם מעיל' כגון שאמר שור זה עולה ל' יום וביום ל' נפל לבור דמטעם המת יהי' לו אין לפטור כיון ביום המחרת יכלה ל' יום ויהי' מותר בהנאה לכך כתבו תוס' דאפ"ה מיפטר דילפינן מאדם המזיק ובשעה שנפל לבור הוא נכסים שיש בהם מעילה:

באד"ו ל"ל דאי לאו דאשכחן בחד דוכתי' וכו' וקשה דהרי כבר כתיב והמת יהי' לו וא"כ מצינו פטור גבי הקדש בבור ונראה דה"א דשאני בור דחידש הוא דמסברא אין לחייבו דשני דברים אינו ברשותו של אדם בור ברשות הרבים וה"א דאין לך בו אלא חדושו וכה"ג כתב הרשב"א ריש ב"ק בענין אם על הפתיחה חייב על הכריי' לא כ"ש לומר שאין עונשין מהדין אף דבממון עמה"ד ע"מ כיון דבור הוא חידש ה"א דאין לך בו אלא חדושו וכאן נמי ה"א דוקא בהדיוט חייב אבל לא הקדש ובזה מיושב דברי תוס' ד"ה ורע"ק וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור והקשה המהרש"ל דהרי לר"ע קיימינן הכא ואיהו סובר כרשב"מ דרעהו אתא לחייובא ומוקי פרט למזיק רק לחומש וכן תירץ באמת במס' ב"ק ולהנ"ל ניחא דקושית תוס' הוא לר' יוסף דס"ל במס' ב"ק דף נ' ע"א דלר"ע בור ברשותו לחוד הוא דמחייב דהיינו הפקר רשותו אבל בור בר"ה פטור ולדידי' ליכא חידוש בבור ואז שפיר ממעט כי יאכל אפי' מקרן הואיל ואשכחין פטור גבי בור ותוס' לעיל דנקטו רעהו דכתוב גבי קרן בא לתרץ אף למ"ד דבור הוא חידוש ולר"ע דסובר ברשותו לחוד חייב לדידי' איצטרך רעהו לחייב בתם כ"ש להקדש:

דף נ.

תוס' ד"ה כיון ואביי צ"ל דסברי שעבודא ל"ד עיי' בפי' מה שמקשה משלהי מס' ב"ב ועיי' בחדושי מס' שבועות דף מ"ח מה שתרצתי:

דף נא:
רש"י ד"ה כהן גדול ביה"כ יוכיח וכו' בפר ושעיר והקשה הראבן למה נקט רש"י פר הלא פר בא משלו ונראה דכוונת רש"י לפי מה שהביאו תוס' מס' מגילה דף ט' בשם הירושלמי דאם אירע פסול בכה"ג ומשמש אחר תחתיו צריך הראשון להביא הפר אע"פ שאינו משמש עכשיו וא"כ שפיר כתב רש"י כה"ג ביוה"כ יוכיח היינו בכה"ג שאירעו בו פסול ונכנס אחר תחתיו דאת בא הפר משל ראשון ואם המשמש אמר פיגול נאמן והרי לא מפסיד מידי כיון דלא בא משלו:

דף סג:
אמר רב אין אשה עושה שליח לקבל גט מיד שליח בעלה עיין בחדושיו מס' יבמות דף ל"ד:

דף סד:
תוס' ד"ה נערה והעלו דאפי' קטנה יכולה לקבל גיטה אף בדאית לה אב והקשה בס' אשל אברהם דלשיטת תוס' מה פריך רבא לר"נ מהא דתנן קטנה שאמרה התקבל וכו' דילמא היא גופה קמ"ל דאפי' קטנה יכולה לקבל גיטה ונראה דהמקשה שם סמך אסיפא דקתני לפי שאין הקנין עושה שליח אמאי איצטרך להאי טעמא תיפק דלא עדיף מנערה דבר שליחות היא ואפ"ה לא אלימה ידה לעשות שליח ומה שהקשה תוס' על רש"י מסוגי' דקדושין נ"ל דודאי רבה שם ס"ל דקטנה יכולה לקבל גיטה דהנה לקמן דף פ"ה בעי רבא מר"נ חוץ מקדושי קטן מהו ופשט ר"נ מהא דתנן קטנה מתגרשת בקדושי אביה אמאי וכו' אלא אתי לכלל הוי' ומקשים תוס' דילמא מיירי מן הארוסין וביש לה אב דבת הוי' היא ותירצו דהברייתא משמע בכל ענין וכ' ותי' זה לא יתכן לשיטת רש"י והרי"ף דהרי לקמן דף ס"ה קאמר ג"כ בזה הלשון וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה ואפ"ה קאמר הריף דאיירי באין לה אב דוקא לכך הוכיחו רש"י והריף דקטנה שיש לה אב א"י לקבל גיטה א"כ ע"כ לא איירי הך ברייתא ביש לה אב דאי יש לה אב ועודה ארוסה א"כ איך קתני מגרשת משמע דהיא עצמה יכולה לקבל גיטה וזה אינו אע"כ דמיירי שאין לה אב:
ראיתי בפי' מס' קידושין דף מ"ד ע"ב שהקשה על תוס' דמספק' להוא בקטנה שנשאה אי אביה יוכל לקבל גיטה דהוה להוכיח דא"כ מאי הקשה הש"ס והא מדקתני סיפא וכו' הא לאוקמי מתני' בקטנה בנשואה ולכך בנערה יכולה לעשות שליח דנערה נשואה ודאי אין לאביה רשות בה א"ו דקטנה נשואה א"י אבה לקבל גיטה וא"כ א"א לאוקמי מתני' בנשואה דא"כ איך קתני בסיפא ואם אמר אביה צא והתקבל דהא נשואה קטנה א"י

אביה לקבל וביותר קשה לשיטות רש"י מס' יבמות דף ק"ט שכתב דקטנה נשואה א"י אבי' לקבל גיטה א"כ קמה קושית הפ"י הנ"ל ונראה לתרץ דהנה הרמב"ן במלחמות כתב דנערה דיוכל לקבל גיטה הוא מטעם זכות דזכות הוא לאבי' שמכנסת עצמה לרשותו ומסתמא ניחא לי' בהכי וזכין לאדם וכו' משא"כ קטנה דאין קטן נעשה שליח ולכך קטנה א"י לקבל גיטה והנה דעת תוס' ורש"י לאחר חזרה גם קטנה שיש לה אב יכולה לקבל גיטה נ"ל דסברי כמ"ש הרא"ש במס' קדושין דף י"ט גבי אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קדושיך וכתב הרא"ש דבדבר שהוא לטובתו ולזכותה נעשית שליח ופירשו המחברים דאף בקדושין אין כאן זכות לה כלל דהרי אסרה אכ"ע וגם ארוסה אינו נותן לה מזונת אפ"ה הואיל והוא דבר הנוגע לעצמה יש לה שליחות לכך סוברים רש"י לבסוף ותוס' דגם קטנה יכולה לקבל גיטה כמ"ש הרמב"ן גבי נערה הואיל והיא מכנסת עצמה לרשות אביה ומסתמא ניחא לו בהכי וזכין לאדם שלא בפניו ונעשית שליח אף שהיא קטנה אף שהגט חוב הוא לה מ"מ הרי בקידושין לחוד ג"כ חוב כמ"ש רש"י לעיל דף י' שאם מסר שטר קידושין לשליח ורצה לחזור יחזור דאין כאן זכות דאסור לה אכ"ע אפ"ה נעשית שלוחו מכ"ש גבי גט דמתיר לה אכ"ע ולכך סוברים תוס' ורש"י דקטנה יכולה לקבל גיטה וכ"ז בקטנה בעודה ארוסה משא"כ בקטנה נשואה דמשנישאת אין לאביה רשות בה וא"י למוכרה גם אין זיכה במעשי ידי' כמבואר קידושין דף כ"ז בודאי א"י לקבל גיטה וכן כתב בתחילה המהרם מאדוי סי' ט"ו עיי"ש דלא שייך לומר דהתורה ירדה לסוף דעתו של אב דניחא לי' בהכי הואיל ומכנסת עצמה לרשות אבי' דמה זכות יש לאב לאחר שנישאת וא"כ שפיר פסק רש"י דאב יוכל לקבל גט לבתו קטנה לאחר שנישאת והיינו דוקא אב ולא היא כמו שעלה על רוח מהר"ם פדוי אף שלבסוף סובר רש"י דקטנה יכולה לקבל גיטה היינו דוקא ארוסה שמכנסת עצמה לרשות אבי' ואז מסתמא ניחא לאבי' כמ"ש הרמב"ן משא"כ כשאין לאבי' אז שום זכי' בגוי' (ומסתמא לא ניחא לי' שתפסול לכהונה) ולכך דוקא אבי' ולא היא וא"כ מתורץ קושית הפ"י דא"א לאוקמי בקטנה נשואה דא"כ איך קתני עד שיגיע גט לידה דמשמע מכי מטי גיטה לידה מגורשת ובקטנה נשואה דוקא אבי' ולא היא מטעמים שכתבתי לעיל:

דף סו:

מילי לא ממסרון לשליח לכאורה יש להקשות בזמן הזה דאיכא חרם דר"ג שלא לגרש בע"כ ואפ"ה נוהגן באם הבעל עושה שליח לגרש אשתו ונאנס עושה שליח ומשלחו ביד אחר ואמאי לא ניחוש לשיטת הקדוש הביאו המרד כי רפ"ב דקידושין והובא ג"כ ש"ע אהע"ז סימן ל"ו סי' ה' דשליח לקידושין דכל היכא דנגמר הדבר מיד כגון גירושין דיוכל

לגרשה בע"כ אבל קידושין אף דמוסר לו הקידושין מ"מ אולי לא תאבה האשה לקדש לו אין המעשה כגמר ה"ל מילי ולא ממסרין לשליח ע"ש וא"כ בזה"ז דאיכא ג"כ חרם דר"ג שלא לגרש בע"כ וחרם הוא איסר תורה א"כ גם בגירושין אין המעשה נגמר מיד דאולי לא תאבה האשה לקבל גיטה א"כ שוב ה"ל מילי ולא ממסרין לשליח גם בנב"י מהד"ת סימן קי"ב הביא קושי' זו שהשיב לו אחד עיי"ש (ועיי' בקצות חושן שמחלק היכא דעושה שליח סתם אם עבר השליח ונתן בע"כ שפיר מתגרשת וא"כ לא הוי מילי):

דף ע.

כתבו גט ואחזו קורדייקס אין כותבין עד שישתפה עיי' בחדושי' מסכת יבמות דף נ"א ע"ב:

בנב"י שאלה קי"ב שהביא הגאון אא"ז לעיל בדף ס"ו הקשה חכם אחד לפי דעת הנב"י בשליח לדבר עבירה השליחות בטל א"כ השוחט פסח על החמץ שעובר בל"ת ואפ"ה כתבו בתוס' שהפסח כשר ובשחיטת פסח בעינן שליחות ואמאי יהיה הפסח כשר וכתב הגאון אא"ז בגליון די"ל שאני התם דגלי קרא דמי כתיב לא תשחט על חמצך כדאי' פסחים דף ס"ג והוי כמו מעילה וטביחה והא דלא אמר הש"ס דהוי ב"כ דא"כ תיפשט הא דבעי' במסכת פסחים שם ע"ב בדף ס"ג אין לשוחט ויש לאחד מבני חבורה וק"ל:

קידושין

דף ה.

אמר ר"ה חופה קונה מק"ו הרא"ש הביא בשם ר"ח דחופה קונה מספק ולכאורה קשה מאי מספקא ליה ונראה דלקמן דף י"ג מסיק הש"ס דמיתת הבעל מתיר מהקישא דמה גירושין שרי' וכתב המהרש"א דהאי הקישא אינו מיותר וקשה לי אדנילף לקולא נילף לחומרא דאיתקש כל העריות להדדי והרי יש כמה עריות דאין להם היתר אחר מיתת אוסרן ודוחק לומר הואיל ויש כמה עריות דיש להם היתר הלא ידעינן הכלל דלחומרא מקשינן ונראה דתוס' הקשה דנילף דמ"ה מתיר מק"ו מגט וי"ל דאף דאיכא ק"ו מ"מ כיון דאיתקשו כל העריות להדדי ויש כמה עריות דאין להם היתר א"כ הקישא מפקע לק"ו וכיוצא בזה מצינו בתוס' יומא דף ס' ע"ש וא"כ לכאורה נדחו דברי ר"ה דאמר ח"ק מק"ו דלדידי צ"ל מילתא דאתי' בק"ו לא קתני וא"כ איך קתני ע"ה דצריכן לק"ו אמנם באמת יליף שם הש"ס מדכתיב פן ימות במלחמה ומקשה הש"ס דף י"ג ע"ב דילמא מאן אחר יבם ומשני יבם לא מקרי אחר ולהך תרוצא מ"ה בהדי' כתיב וא"כ י"ל דר"ח לא ס"ל הך דיבם לא מקרי אחר כקושית תוס' ישנים רק על מה דמקשי הש"ס דילמא מאן

אחר יבם מקשים דהא בהאי קרא כתיב אשר ארש אשה וא"ת דהאי אחר יבם קשה ל"ל קרא במסכת יבמות החוצה לרבות ארוסה הא שמעינן ארוסה מהאי דאם ימות ונראה דהרשב"א כתב דיש סברא לומר דארוסה לאו בת יבום הואיל דכתיב כי ישבו אחים ומת א' ובן אין לו ה"א דוקא אם ראוי' להיות ממנה בן דהיינו מן הנשואין וא"כ הוי מוקמינן האי דארש אשה שקידשה בביאה למ"ד ביאה אירוסין עושה דאז ראוי' להיות לו בן ממנה ועיין בהר"ן לקמן בסוגי' דתחילת ביאה קונה דזימנן דמעברה בביאה א' וא"כ איצטרך חוצה כגון שקידשה בכסף דאינה ראוי' להיות לו בן ממנה וכל זה אי ביאה אירוסין עושה, אבל אי ביאה נישואין עושה ליכא לאוקמי' האי קרא כשקידשה בביאה דהא כתיב אשר ארש וא"כ ע"כ ל"ל מאן אחר יבם וא"כ ממילא מוכח דמיתת הבעל מתיר היוצא מזה אי ביאה נשואין עושה ילפי מ"ה מפן ימות במלחמה ואי דילמא מאן אחר יבם קשה ל"ל החוצה ואי דהוי מוקמינן כשקידשה בביאה הא ב"נ עושה ובקרא כתיב אשר ארש וא"כ ל"ל להאי דאיתקש מיתה לגרושין ונתקיים דברי ר"ה אבל אי ביאה אירוסין שפיר י"ל מאן אחר יבם וע"כ ע"כ צ"ל דאיתקוש מיתה לגירושין וקשה אדרבה נילף מהקישא דשאר עריות וצ"ל דסמכינן אק"ו הרי אף דלא כתבו בהדי' קתני וא"כ ע"כ ליתא לדר"ה ולכך פסק ר"ח דחופה קונה מספק משום דהא דר"ה תלי' בהא אי ביאה אירוסין עושה או נשואין תה הוא לקמן איבעי' דלא איפשטא ע"כ: הרמב"ם בפי' מה"א הלכה א' פסק דחופה שאינה ראוי' לביאה ל"ק ונראה להוכיח דינו מסוגי' דלקמן דף י"ג ונקדים לתרץ שם קושי' מהרש"א על תוס' ד"ה מדאמר דהאיך איכא לאשכוחי דאחיו של כה"ג ישא גרושה ונראה דהנה לקמן דף ע"ח איתא רבא אמר בעל לוקה שתים לא בעל אינה לוקה אפי' אחת והרמב"ם בפ' י"ז מהא"ב פסק דבין כה"ג ובין כהן הדיוט שנשא אשה מארבעה דהיינו אלמנה גרושה זונה וחללה ולא בעל אינו לוקה רק אם בעל אז לוקה למפרע גם על הקידושין אבל וכ"ז שלא בעל אינה אוסר שום איסר בקידושין ועיי' בתשובות בית יעקב סי' נ"ה שכתב דקושי' הש"ס מיתת מנ"ל דמתיר לא קאי לרבא ומשני דיליף מאלמנה לכה"ג ולרבא שפיר משכחת דאחיו נשא גרושה ולא בעל עדיין דבזה אינו עושה איסור ומ"מ אף שלא נשא זקוקה לחליצה וא"כ י"ל דלהרמב"ם היה קשה קושיות התוס' והיה כראה דקרא לא מיירי ביבמין דא"כ איך משכחת גרושה דאחיו של כה"ג ישא גרושה כקושית המהרש"א וא"ל דמשכחת כהנ"ל שקידשה ולא בעל א"כ אינה רק ארוסה ושמעינן מני' דגם ארוסה זקוקה ליבום וקשה ל"ל החוצה וא"ל דמשכחת כגון שנכנס לחופה ז"א דהא חופה שאינה ראוי' לביאה הוא וק"ל:

דף ט:

ור"י האי ובעלה מאי עביד ליה מכאן קשה לי ך על הרב המגיד ריש פ' אישות דאם בעל אשה שלא לשם אשות עובר בעשה דרחמנא אמר כי יקח איש אשה ובעלה כשירצה לבוא עליה יהיה דוקא דרך אישות ועיין ד"מ אה"ע סימן כ"ז דאין אשות רק דרך קידושין א"כ מאי מקשה הש"ס הא איצטרך שיעבור בעשה דאי לא הוי כתיב ובעלה מכא הוי ידעינן דעובר בעשה (ובאמת כתב מהרי"ט פ"ק דקידושין דעשה הוי כמו גבי זביחה דכתב רחמנא וזבחת וכאן כתב כי יקח דהוי עשה ושלא לשם אישות הוי בעשה שאינה לקוחה ממני המעתיק:

שם אי מהתם ה"א עד דמקדש והדר בעיל והקשה הרשב"א א"כ קשה לרבי דנפקי לי' מבעלה דלמא עד דמקדש והדר בעיל ותירץ חתני הרב מוה' מיכאל כהן זצ"ל דהנה מקשים למאי דמסקינן דמהא ובעלה ממעטינן אמה עברי' דה"א דנקנות בביאה משום דאיתקוש לאחרת א"כ מוכח דע"כ כסף לחודי' וביאה לחודי' דאל"ה היאך ס"ד למילף א"ע מאחרת לעניין ביאה כיון דביאה לא קני אלא עם כסף ובאמה עברי' כבר ידעינן דכסף לחודה קונה אע"כ מדאיצטרך הא ובעלה מוכח דביאה לחודי' קונה ונ"ל דקי"ל דא"ע אינה נקנית בפרוטה דבעינן שתהי' ראוי' לגרעון וכסף דאשה דילפינן משדה עפרון וודאי סגי בפרוטה וא"כ אפשר לומר לעולם דבעינן באשה בכסף וביאה דהיינו פרוטה אחת עם ביאה ואפ"ה ה"א דנילף א"ע מאחרת שתהי' ניקנית בפרוטה עם ביאה ולהני איצטרך למעוטי והנה הרמב"ם בה"ל עבדים כתב דעבד נקנה בפרוטה אחת וכתב הכ"מ טעמו דאע"ג דעיקר קנינא דע"ע ילפינן מאמה עבריה ותירצו דהא דבעינן שתהי' ראוי' לגרעון גבי אמה עבריה היינו משום דקי"ל אינה מוכרה לקרובים דבעינן שתהיה ראוי' לי עוד מש"ה בעינן נמי שתהי' ראוי' לגרעון ולא ומקניא בפרוטה ובזה מתורץ קושית הרשב"א דרבי יוכל לסבור כר"א דמוכרה לקרובים וממילא לא בעינן ראוי' לגרעון ומקני בפ"א וממילא מוכח דביאה לחודה קונה באשה דאי דוקא כסף וביאה ל"ל למעוטי בא"ע כיון דנקנת בכסף לחודה לא נ"מ מידי לענין ביאה וא"ל דאכתי הוי ילפינן פרוטה אחת עם ביאה ז"א דלדידי נקנית א"ע בפרוטה אחת גרידא מה שא"כ ר"י מצי סובר כהילכתא דא"ע אינה נמכרת לקרובים וממילא אינה נקנות בפ"א דבעינן ראוי' לגרעון א"כ שפיר ה"א עד דמקדש והדר בעל ואפ"ה איצטרך מעוטא גבי אמה עברי' לענין פרוטה אחת וק"ל:

דף י.

תוס' ד"ה כל הבועל ועיין מש"כ בשם ר"נ דיבמות מיירי בביאה אחר קידושין והקשה השער המלך א"ם מאי אמר הש"ס במסכת יבמות אשה לבעלה וכו' ת"ל מק"ו מיבמה ואי דמה ליבמה שזקוקה ועומדת הלא ביאה אחר קידושין ג"כ זקוקה כמ"ש הר"ן ונראה למ"ש הוא בעצמו להקשות דמה הקשה הש"ס דנילף ביאה מיבמה דהא דיו לבוא מהדין ותוס' ריש הבא על יבמתו כתבו דיבמה נקנית באבר מת דבעינן הקמת שם ומתרץ דעיקר קושי' הש"ס על גוף הדין ולא אקרא פריך אלא תנא אדברי עצמו מקשה מדקאמר ובעלה מלמד שנקנית בביאה ומשמע דאי לאו קרא דבעלה לית לן למילף שיהיה נקנית בביאה ואהא מקשה דלהא לא איצטרך קרא וכיון שכן לא היה לומר רק דאיצטרך על אבר מת וא"כ מיושב ג"כ הנ"ל דבעי למילף הערא' אפי' בא"מ ולכך הוצרך למילף בגז"ש קיחה קיחה מעריות:

בתשובת הר"י מטראני הקשה על שיטת הר"י ברזילי דסובר דהאב יכול לקדש אשה לבנו הקטן דזכין לאדם שלא בפניו מסוגי' דב"ב דף קנ"ו דפריך הש"ס על הא דאמר שמואל בודקין בקידושין ולגירושין וכי מאחר דבדקנא לקידושין לגירושין למה לי בדיקה ולשיטת הר"י ברזילי קשה דילמא לא היו בודקין בשעת קידושין רק האב קידש במקום בנו וכשרוצה לגרש צריך בדיקה ונראה לתרץ דהרמב"ם כתב בפ"ו מה' גירושין קטנה אין יכולה לעשות שליח לקבלה לקבל גיטה משום דשליח צריכה לעשות בפני ב' עדים ואין מעידן לקטן והראב"ד השיג ת"ל דאין שליחות לקטן ונראה לישב דעת הרמב"ם דיש נ"מ אי אמרינן הטעם דאין מעידן לקטן או משים דאין שליחות לקטן לפי מה שכתבתי במסכת שבועות דף ג' לפרש דברי תוס' שם דלדעת ר"ת באיזהו נשך דיש שליחות לנכרי לחומרא ה"ה גבי קטן אף דאין שליחות לקטן מ"מ לחומרא יש שליחות מדרבנן ע"ש לכן כתב הרמב"ם דאין מעידן לקטן דאי משום דאין שליחות לקטן הוה אמרינן לחומרא יש שליחות והיתה אסורה לכהונה אבל מטעם דאין מעידן לקטן אפילו לחומרא לא הוי שליח ומותרת לכהן ולפי"ז לשיטת רוב פוסקים דזכי' מטעם שליחות וקדושי אביו לבנו אינו אלא מדרבנן ולחומרא לדעת הר"י ברזילי וכיון דקדושיו לא הוה אלא מדרבנן פריך הש"ס שפיר למה לי בדיקה לגירושין הא בדרבנן א"צ בדיקה כיון שהגיע לכלל שנותיו סמכינן אחזקה דרבא כמ"ש המג"א בהלכות ברכת המזון ומקשה הש"ס ממ"נ אם לענין דאורייתא לא צריך בדיקה לגט כיון דקידושיו אינן אלא דרבנן דאין שליחות לקטן ולענין דרבנן דיש שליחות לא צריך בדיקה דסמכינן אחזקה דרבא ולשיטת הסוברים דזכי' לאו מטעם שליחות נראה לתרץ דהר"ן כתב בסוגי'

דהמקדש בע"א כיון דילפינן אין דבר שבערוה פחות משנים כל מה שנעשה בקידושי אשה הן בשליחות והן בעצמו אין רשאי לעשות פחות משנים ולכאורה קשה על הרי"ב הא בקידושין צריך שני עדים ואין מעידן לקטן ונראה דרי"ב פסק להחמיר כמ"ד המקדש בע"א חוששין לקידושין וכתבו הפוסקים להך מ"ד אפילו בלא עד נמי ולא צריך כלל עדים אבל קושית הגמרא בב"ב פריך שפיר על שמואל דאיהו ס' בקידושין אין דבר שבערוה פ"מ ולא משכחת דינא דהר"י ברזילי דאין מעידן לקטן וק"ל:

דף יג.

תוס' ד"ה לכ"ע בעשה תימה דלא ילפי בק"ו והקשה מהרמ"ב הובא בס' א"ח על קידושין דלמא קושי' הש"ס הוא לר"ה דס"ל חופה קונה ולדידי מסיק הש"ס לעיל מילתא דלא כתיבא בהדי' לא קתני ונראה דלכאורה קשה לקמן דמקשי ש"ס ואימא מאן אחר יבם הלא בהך קרא כתיב אשר ארש וא"כ ל"ל חוצה לרבות ארוסה ביבמות דף י"ג ועיין לעיל בסוגי' דחופה קונה ונראה דרשב"א כ' בחדושיו ביבמות ד"ה דארוסה לאו בת יבום דכתיב איש כי ימות ובין אין לו דוקא בראוי' להיות לו ממנה בן דהיינו בנשואין להכי איצטרך לרבות ארוסה ע"כ וא"כ האי קרא פן ימות ואיש אחר יקחנה הוי מוקמינן כשקידשה בביאה דאז שפיר ראוי להיות לו בן ממנה וכמ"ש הר"ן בסוגי' דתחילת ביאה דזימנן דמעברה בביאה ראשונה אבל היכא שקידשה בכסף או בשטר ה"א דאינו בת יבום וקמ"ל החוצה וכ"ז אי ביאה אירוסין עושה אבל אי ביאה נשואין עושה ליכא לאוקמי שקידשה בביאה דהא כתיב אשר ארש והנה ביבמות ר"פ ב"ש מפרש שמואל דטעמי דב"ש דאין ממאנין נשואות דאי אמרת תמאן אתי למימר יש תנאי בנשואין וקשה א"כ איך קפסיק ותני דארוסות ממאנין הא זימנן דאף ארוסות אין ממאנין כגון שקידשה בביאה דאתי' למימר יש תנאי בביאה וצ"ל דסובר ביאה נשואין עושה והריב"ן גרס שם רב ור"ה הוא מתלמידי דרב ועיין ב"ק דף קט"ו ושפיר הקשו תוס' דנילף מק"ו ור"ה דס"ל מילתא דאתי' בק"ו לא קתני לדידי בלא"ה מוכח מקרא פן ימות במלחמה ואי דמאן אחר יבם א"כ למה לי החוצה ואי דהוי מוקמינן שקידשה בביאה ז"א הא ר"ה הוא תלמיד דרב ואיהו ס"ל ביאה נשואין עושה וק"ל:

תוס' ד"ה לכ"ע בעשה תימה דלא ילפי ק"ו מגט וכו' והקשו המפורשים אמאי לא הקשו תוס' כן בתחילת הסוגי' דפריך מ"ה מנ"ל ת"ל מק"ו ובהשקפה ראשונה אמרתי ע"פ קושי' מהריב"ל על התוס' דא"ל דאינה מתיר אלא באין לו בנים ותירץ המהרש"א דאכתי איכא למילף לעלמא מיבם וע"ש והנה לכאורה איכא למפרך מה ליבם שאינה בחנק משא"כ לעלמא היא בחנק ליכא למילף מני' אמנם מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג מוכח

עכ"פ דלכ"ע אינה בחנק רק בעשה והקשה תוס' דמצי למילף מק"ו וכמ"ש המהרש"א משא"כ בתחילת הסוגי' דאכתי ס"ד דלאחר מיתה ה"א בחנק כמקדם וא"כ ליכא למילף כנ"ל ולא ה"נ לאקשוי' מידי:

ועוד נ"ל דהנה לכאורה קשה על התוס' מהא דאמרינן ביבמות דף ח' אר"י ואיתימא ר"ה בדר"י א"ק כי כל אשר יעשה וכו' הוקשו כל עריות כולן וע"ש וא"כ איכא א"א משאר עריות ג"כ בהך הקישא דמ"ה אינה מתיר ולא מהני הק"ו וכ"ת מ"מ אהני ק"ו שיהיה מתיר ואהני הקישא לשאר מילי ז"א דהא כ' תוס' בחולין דף קט"ז ע"א ד"ה מה להלן דר"ש ס"ל גז"ש למחצה אפי' נגד הק"ו א"כ ה"נ איכא למימר דקושי' הש"ס קאי לר"ש וי"ל דכיון דידעינן מדאסר רחמנא אלמנה ככה"ג דלכ"ע אינה בלאו ממילא מוכח דלהך מלתא מפקע א"א משאר עריות דגבי שאר עריות לא מהני מיתה כלל והקשה בתוס' שפיר אמאי לא יליף בק"ו מגט וכ"ת נילף בהיקש מעריות דלא שרי ז"א דהא מוכח דלהא מלתא לא אתקש משא"כ בתחילת הסוגי' דא"א לאחר מיתה ס"ד שהיא בחנק ואיכא למילף שפיר מהקישא דעריות לא ה"מ להקשות מידי דנילף מק"ו דהמ"ל דקושית הש"ס לר"ש ובאופן אחר נ"ל דהנה הקשה מהרמ"ב והובא בס א"ח דהא א"ל דקושית הש"ס לאביי דס"ל בסוגי' דח"ק דמילתא דלא כתיבי בהדי' לא קתני במתני' ומאי הקשה בתוס' ונ"ל דהנה הרא"ש הקשה הא קתני במתני' וקונה במיתת היבם דמיתי לה הש"ס בק"ו ממיתת הבעל ע"ש ונראה דהנה הקשו אהא דפריך הש"ס והא עריות דאיכא למיפרך מה לעריות שכן גט לא מהני משא"כ בא"א ואפשר לומר דקושית הש"ס הוא מכח הקישא דר"י כדאיתא ביבמות דף ח' ע"א הוקשו כל עריות כולן ואין משיבן על ההיקש אמנם אכתי תקשה מאי פריך בתר הכי דלמא לכה"ג בלאו כיון דלכ"ע ליכא אפילו לאו א"כ מוכח דלהאי מלתא לא איתקש לעריות וממילא איכא למימר סברא הוא אסרה וא"ל והא עריות דאיכא למיפרך כנ"ל ולזה אפשר לומר כיון דמשני הש"ס אלא מדא"ר משמע דנחית מהך סברא ולהכי פריך שפיר דלמא לכה"ג בלאו אמנם למאן דס"ל הך סברא באמת ליכא לאקשוי' מידי והנה לקמן יליף הש"ס מיתת יבם בק"ו מא"א ופריך מה לא"א שכן אסרה מתירה ומשני ר"א הא כמי יבם אסרה יבם שרי לה ע"כ ולפ"ז א"ל לבתר דידעינן דגבי יבם איכא הך סברא דהוא אסרה לא צריך תו למילף מק"ו דא"א דממילא ידעינן ליה מסברא כנ"ל וא"ל והא עריות דאסר לה דאיכא למפרך מה לעריות שכן חליצה לא שרי משא"כ ביבמה וא"ל מכוח הקישא כנ"ל דהא יבמה לשוק אינה רק בלאו ולא הוי בכלל הקישא דשאר עריות וממילא מיושב קושי' הרא"ש הנ"ל דאביי מצי סובר דלא ילפינן כלל מיתת היבם בק"ו רק מכוח סברא דהוא אסרה ולהכי

קתני לה במתני' וכיון שזכינו לזה דע"כ אביי ס"ל הך סברא דהוא אסרה והוא מתירה מיושב קושי' הגאון מהרמ"ב והקשה תוס' שפיר דאיכא למילף בק"ו מגט וא"ל דקאי לאביי דלדידי לק"מ דאיכא למילף ג"כ א"א מכוח סברא וליכא לאקשוי' מעריות דאיכא למיפרך כקושי' הנ"ל וכ"ת מהקישא דר"י דהא מוכח מכח אלמנה לכה"ג דלהא מילתא לא איתקש וכ"ז לבתר דידעינן מאלמנה לכה"ג משא"כ בריש הסוגי' לא ה"מ להקשות דנילף מק"ו מגט דהמ"ל דקושית הש"ס לאביי דס"ל מילתא דאתי בק"ו לא קתני וכ"ת אביי אית ליה מסברא דמיתה מתרת ז"א דהא איכא למילף מהקישא דר"י דמיתה לא שרי וא"ש:

ובדרך אחר כ"ל קושית מהרמ"ב הנ"ל דהנה עוד קשה על תוס' כיון דאיכא למילף מהקישא דר"י שאינה מתיר לא מהני הק"ו וכ"ת מ"מ אהני הקישא ואהני ק"ו אכתי י"ל דקושית הש"ס לר"ש דס"ל אין גז"ש למחצה וכמ"ש בשם תוס' חולין ונראה דהנה הקשה בס' מים חיים אהא דאיתא סוף מסכת גיטין במתני' ב"ש אומר לא יגרש אא"כ מצא בה ערות דבר וב"ה סובר דאם לא כתב רחמנא ע"ד ס"ד דמשום ערוה לא תנשא לאחר א"כ קשה ל"ל ונטמאה דסוטה אסורה לבועל ת"ל קודם שגירשה הוי אסורה משום א"א ולאחר שגירשה ג"כ אסורה בה"א זה אמנם י"ל דאכתי איצטרך ונטמאה לאחר מיתת הבעל אמנם לפי"ז מוכח דמיתת הבעל מתיר וא"כ תקשה מאי פריך הש"ס מ"ה מנ"ל אע"כ צ"ל דקושית הש"ס לב"ש כמובן וממילא מיושב קושי' הנ"ל והקשה תוס' שפיר נילף מק"ו וכ"ת דקושית הש"ס לר"ש דס"ל אין גז"ש למחצה וה"נ ילפינן מהיקש דעריות ז"א דר"ש מצי יסבור כב"ה וא"כ בפשיטות מוכח דמ"ה מתיר והוי שפיר מילתא דכתיבא בהדי' וקושית התוס' הוא רק דלב"ש נמי דלא מוכח מערות דבר מ"מ מצי למילף מק"ו: שם הקשה המריב"ל על התוס' הא איכא למיפרך מה לגט שכן מוציא בש"כ ותירץ דא"ל חליצה תוכיח והקשה הע"י דהא הקשה תוס' לעיל דף ג' ע"ב תהא ש"כ יוצאה בחליצה מק"ו מיבמה ש"י בגט יוצאה בחליצה ותי' דאיכא למפרך מה ליבמה שכן יוצאה במ"ה ע"ש ומיתת היבם שמתיר לא ילפינן רק בק"ו מא"א ומקמי דידענן מיתת הבעל דמתיר גם מיתת יבם אינה מתיר וממילא לא נוכל לומר שכן יוצאה בחליצה כנ"ל ואיכא למפרך שפיר מה לגט שכן מוציא בש"כ וא"ל חליצה תוכיח כנ"ל ונ"ל דהנה עוד הקשה תוס' לעיל תהא אמה עבריה יוצאה בחליצה מק"ו דיבמה וכו' ע"ש והנה לכאורה קשה דהא הקישא הכתוב לאחרת ואיכא למילף מני' שא"י בחליצה ואין לדחות מהא דכתבו תוס' מיעוט קנינים לא ילפינן מינה דלגבי יציאה אפשר לא שייך הך סברא ועיין בס' המקנה ואם נפשך לומר דע"כ מוכח דלענין יציאת לא איתקוש דאל"כ מאי פריך מ"ה מנ"ל

דהא איכא למילף מא"ע בהיקש גם ז"א מוכרח דאיכא למימר קושיא הש"ס היא למ"ד בירושלמי א"ע עובדת את הבן או דאפשר לומר דקושית הש"ס היא מכוח הקישא דר"י ולחומרא מקשינן כמו שאמרתי לעיל והנה לכאורה י"ל דל"ק תהא א"ע יוצאת בחליצה דאיכא למילף מהקישא דאחרת כנ"ל אמנם הפ"י כתב דר"ח דיליף לקמן שטר בא"ע מלא תצא כ"ע ל"ל הקישא דאחרת וא"כ הקשה תוס' שפיר אמנם למען דא"ל הך הקישא דאחרת ע"כ מוכח דא"ע א"י בחליצה וממילא גם ש"כ ליכא למילף בק"ו מיבמה דא"ל דא"ע תוכיח והנה יש להוכיח דרב אשי א"ל הקישא דאחרת דלעיל אמרינן בכסף מנ"ל והלא ד"ה וכו' אמר ר"א דא"ל מעיקרו דדינא פ' והקשה המרש"א ת"ל דא"ל דיו כאמה עברי' ובעי ב"פ ותירץ משום דהוי מיפרך ק"ו ולא אמרינן דיו וו"ל דלענין ב"פ כבר ידעינן מהקישא היוצא מזה דר"א א"ל הקישא דאחרת והנה ר"א משני לקמן איתקש מיתה לגירושין להכי הקשו בתוס' שפיר לדידי ת"ל מכח ק"ו דגט וכ"ת מה לגט שכן מוצא בש"כ א"ל חליצה תוכיח וא"ת היא גופא נילף שתהי' ש"כ יוצאה בחליצה ז"א כיון דר"א א"ל הקישא דאחרת וא"כ ממילא ידעינן דא"ע א"י בחליצה וליכא למילף כמי ש"כ מק"ו דיבמה שתהא יוצאה בחליצה דא"ל א"ע תוכיח: שם בתוס' לכ"ע בעשה ודבק באשתו והקשו נילף בק"ו מגט והקשו המפורשים למה לא הקשו קושי' זאת בלא הקדמה ונ"ל דקושי' מהרמ"ב שהביאתי לעיל ידוע וי"ל דהנה הקשו המפורשים היאך מ"ל דלכ"ע בעשה ולכה"ג בלאו הא אין אחע"א עשה כמו גבי כהן טמא שאכל תרומה טמאה וא"ל דגזירת הכתוב הוא הא כיון דא"ל דמיתת מבעל מתרת לגמרי לכ"ע יותר מסתבר מלאמור דג"ה היא מה שלא מצינו בשאר דוכתי ולכאורה י"ל דמשכחת כגון שנשא הכה"ג א' מ"ב אחיות ככיות וממילא אסורה לו משום אחות אשה ואח"כ נשאת אחותה לאיש ואח"כ מתה אשתו של כה"ג והאחרת נתאלמנה ואתא איסר אלמנה לכה"ג ועשה דדבק באשתו בבת אחת וחל עליו אמנם ז"א כיון דאיסר עשה דדבק באשתו הוי אכ"ע א"כ הוי מוסיף על איסר אחות אשתו וכבר חל העשה וא"כ לאחר שנתאלמנה לא מצי חייל איסר אלמנה על איסר עשה וי"ל דמשכחת לה כגון שהיתה נדה בשעת נשואין ולא מצי חייל העשה דדבק באשתו על איסר נדה ואח"כ נתאלמנה וטבלה לנדותה וחייל שפיר איסר אלמנה ועשה בב"א ויש לדחות ע"פ מה שכתבו תוס' יבמות דף ט"ז ע"ב ד"ה קסבר דאיסר כותי לב"י ב"ד של שם גזרו ולא הוי מ"ה וא"כ קודם שניסת היתה מותרת לב"נ ואיסר עשה דדבק שייך ג"כ בב"כ והוי איסר מוסיף לגבי נדה וחייל שפיר אפילו קודם שטבלה ולא תו חייל אח"כ איסר אלמנה לכה"ג ועכצ"ל דקושית הש"ס למאן דס"ל בקל עב חמור לא אמרינן א"מ וממילא מיושב קושית מהרמ"ב הנ"ל וממילא מיושב ג"כ

קושי' הנ"ל דאי הוי העשה דושלחה כפרש"י לק"מ דנילף מק"ו דהמ"ל דקושית הש"ס לאביי כקושית מהרמ"ב ולא תקשה ג"נ דאא"ח על איסר דא"ל כגון שהיתה נדה ולא מצי חייל עשה דושלחה עד שטבלה וחייל ג"כ איסר אלמנה לכה"ג משא"כ אי הוי העשה מודבק לא שייך כן דעשה ודבק שייך בב"נ וע"כ קושי' הש"ס רק למאן דל"ל אחע"א כנ"ל והקשה תוס' שפיר דמצי למילף מק"ו וכ"ת לאביי היכא קתני מ"ה במתני' די"ל דתנא דמתני' מצי סובר בכה"ג אחע"א א"כ בפשיטות מוכח דמ"ה מתיר לעלמא ול"צ ק"ו: ועל דרך אחר נראה דהנה בס' א"ח היבא בשם פ"מ דעשה ושילחה לא שייך בכהן הדיוט כיון דאסור בגרושה לא שייך גבי' ושלחה וכו' והנה המ"ל פי"ח מהל' א"ב הקשה לר"א דאמר פנוי הבא עה"פ ע"ז ל"ל דאסור רחמנא בעולה לכה"ג ת"ל דהוי או גרושה או אלמנה או זונה ותירץ דאי לא כתב ה"א אלמנה לכה"ג תתיבם להכי איצטרך כ"א בתולה מעמיו יקח דהוי עשה ול"ת ע"ש אלא דלפי"ז מאי פריך הש"ס דילמא לכ"ע בעשה א"כ תקשה לר"א ל"ל כ"א בתולה וכו' דהא דלא"ה הוי עשה ול"ת עשה דודבק באשתו ול"ת דאלמנה ובשלומא אי הוי העשה דושלחה י"ל דלא שייך בכהן כדברי הא"ח הנ"ל משא"כ אי הוי העשה דודבק קשה ועכצ"ל דקושית הש"ס לרבנן דר"א דסברי פנוי הבא עה"פ לא ע"ז וממילא מתישב ג"כ קושית מה"ב דאיכא למימר אביי מוקי מתני' כר"א ומקרי שפיר מילתא דכתיבא באורייתא ורבנן דפליגי עליו מצי ילפי מק"ו והקשה תוס' שפיר משא"כ אם הוי העשה מושלחה לה"מ לאקשוי' מידי והמ"ל דקושית הש"ס לאביי כנ"ל לכן צריך התוס' הקדמה זאת דעשה הוי משום ודבק ואז הקשה שפיר ודו"ק:

הר"ן היבא משם י"א דאם קידשה בקרקע אפי' בתורת כסף אינה מקודשת דאיתקש ליציאה והקשה הש"ה א"כ לריה"ג דס"ל דאין כותבין גט על אוכל א"כ לדידי' אפי' באוכלין דעלמא ג"כ אינה מקודשת א"כ במס' קידושין דף נ"ג דבעי למימר שם המקדש בחלקו א"מ דלא כריה"ג והלא בלא"ה א"א לאוקמי כריה"ג דמאי ארי קדשים אפילו באוכלין דעלמא ג"כ א"מ וגם הקשה מהא דכתיב אשר ארסתי במאה ערלות פלשתים ונראה דהא עבד עברי גלי קרא דמיקני באוכל דכתיב ישיב לרבות שוה כסף ואמה עבריה איתקש לאחרת ותירצו דה"א דבעי ב"פ וא"כ י"נ דע"כ לא אמר הר"ן דאם קידשה בקרקע שא"מ אלא שאם אינה שוה אלא פ"א אבל אם שוה ב"פ י"ל מאי חזית לאקשוי ליציאה נילף מהקישא דאיתקש לאחרת וקולא וחומרא לחומרא גמרינן שאסורה לכ"ע וגם לפמ"ש הפ"י דהקישא דאחרת תלי בפלוגתי ר"ח ור"ה אי אב כותב השטר או האדון ועיין קידושין דף ט"ז א"כ י"ל דאיהו פוסק דלא ס"ל הך הקישא וגם יש לי לומר דתלי אי דן מינה ומינה ואוקי באתרא ולדידי כיון דילפי' מאמה בהקישא דאחרת ממיל' אוקי

באתרא ואפי' בפרוטה (אמר המעתיק דברים הרבה שהעתקת בסוגי' זו לא מצאתי בכת יד הקדוש אא"ז ז"ל ולא מכתב יד נכדו הרבני מוה' מנדל כהן כ"א כתב יד תלמיד אחד אשר כתב משם רבו אא"ז זצ"ל):

דף יד.

עיין בתוס' במסכת סוטה דף כ"ג ע"ב דמקשים כיון דאינה נמכרת בגניבתה א"כ ל"ל עבד ולא אמה הלא מוכר עצמו אינה נרצע והקשה המ"ל פ"ג מהל' גניבה די"ב ח"ל ותמהני דבמסכת קידושין דף י"ז אף לאמתך תעשה כן להעניק אתה אומר להעניק או אינה אלא לרצוע כשהוא אומר אם אמר יאמר העבד הרי רציעה אמור ומה אני מקיים אף לאמתך להעניק וא"כ אי לאו דכתיב העבד ולא אמה הייתי מוקי קרא אף לאמתך לרציעה עכ"ל וכבר קדמו הרשב"א בחדושיו ויש לתרץ דעת תוס' קצת דהנה הפ"י כתב על הא דאיתא ואידך האי מבעי' אזנו ולא אזנה אלא דלפי"ז קשה לקושטא דמילתא כיון דאיכא הקשא מדכתיב אף לאמתך למה מוקי אזנו ולא אזנה טפי איכא למעוטי מהאי מעוט ולא מוכר עצמו אע"ג דאיכא גז"ש דשכיר שכיר הא קי"ל הקשא עדיף מג"ש ותירץ דטפי יש למעט אמה דהרי איתא לקמן ריב"ז דרש מה ראה אוזן וכו' ותרווייהו לא שייכי באמה הרי דיותר מסתבר לר"א למעט אמה ממוכר עצמו משום דטעמי' דרציעה לא שייך באמה וא"כ י"ל על הברייתא דקאמר אתה אומר להעניק דילמא לרציעה הלא טעמים דרציעה ל"ש באמה וא"כ ראוי' יותר לומר דקרא וכן תעשה לאמתך קאי להעניק וכמ"ש הפ"י אמנם הברייתא עדיפא אמר דלא נוכל לומר דקאי לרציעה דהרי מקרא מלא הוא ואם אמר יאמר העבד ולא אמה וקושטא דמילתא נקט ולפ"ז מקשים תוס' שפיר ל"ל עבד וכו' ת"ל דמוכר עצמו אינה נירצע וקרא אף לאמתך מסברא הוי מוקמינן להעניק דטעמים של רציעה לא שייכם באמה וק"ל:

מת לנמכר לנכרי הואיל וכל קנינו בכסף ופי' רש"י ולא במשיכה והקשה בא"ח א"כ מאי פריך למאן דלא יליף ש"ש הא איכא למימר דס"ל כר"ש במס' ב"מ דף מ"ח דלדידי גם ר"כ מודה לר"י דד"ת מעות קונת וא"כ איכא למילף כמכר לישראל מנמכר לנכרי במה מצינו בלא ג"ש ונ"ל דהנה תוס' כתבו דקושית הש"ס הוא מכח שטר שאינה קונה בנכרי וישראל קונה בשטר והקשה המהרש"א ובס' ע"י דהא בהך ס"ד אכתי לא ידע הש"ס מהיקש דעבד עברי לא"ע והנה לפי"ז אפשר לומר דגם רש"י נמנע מלפרש כפי' התוס' מכח קושי' הנ"ל והיינו רק לפי הס"ד דלא ידע מהקישא להכי הוצרך לפרש קושית הש"ס מכח משיכה ורשי לשיטתו דא"ל באמת משיכה קונה משא"כ לבתר דמייתי הקישא דא"ע פריך שפיר למאן דלא יליף ש"ש ואף דלא קשה מדי כהנ"ל מ"מ אכתי

קשה מכח שטר ובזה נ"ל ג"כ לישב קושית הפלאה שהקשה ג"כ על רש"י ומדקאמר הש"ס הניחא למאן דיליף ש"ש ולפי הנראה כונת הש"ס דהיינו ר"א ולדידי א"ל משינה קונה וא"כ ל"צ כ"ז ולא שייך לומר הניחא כיון דקושי' מעיקרו ליתא ולא איצטרך למילף מש"ש ע"ש ולפי הנ"ל ניחא:

ובד"א נ"ל לישב קושית ההפלאה הנ"ל דהנה תוס' הקשה לקמן למאן דיליף ש"ש ל"ל והפדה ת"ל דאיכא למילף ע"ע בהקש ממכרו ב"ד ומכרו ב"ד בגז"ש דשכיר שכיר ותירץ דאיצטרך לגרעון ע"כ והקשה המהרש"א דמג"ש איכא למילף דנמכר לנכרי נגאל בשש ולא צריך הק"ו אמנם אפשר לומר ולתרץ קושית התוס' ע"פ מ"ש הר"ן ריש נדרים כמו דאמרינן מילתא דאתי' בק"ו טו"ק כן י"ל במילתא דאתי במ"מ או בגז"ש דטרח וכתב קרא והנה בס' הכריתות להר"ש איתא דמילתא דאתי במ"מ אי טרח וכתב לה קרא או לא תלי' בפלוגתא דלמ"ד ב"כ הבאים כאחד אין מלמדין ע"כ ליכא למימר במ"מ דטרח וכל"ק דאל"כ מנ"ל דאין מלמדין דילמא טרח וכתב עוד הפעם ע"ש והנה איתא לקמן דף מ"ג מספקא בש"ס אי שמאי א"ל ב"כ ה"כ מלמדין או לא וי"ל דהכא מר דשמעתא הוא ר"א והוא מתלמידי ב"ש ומש"ה לא המ"ל דיליף במ"מ דא"כ תקשה ל"ל והפדה וא"ל בזה טרח וכתב לה קרא אכתי תקשה הניחא אי ס"ל ב"כ ה"כ מלמדין משא"כ אי ס"ל אין מלמדין ע"כ לא אמרינן מילתא דאתי במ"מ טרח וכ"ק כנ"ל ע"כ הוצרך לשנוי' דיליף ש"ש וק"ל:

דף כט.

תוס' ד"ה אותו ולא אותה וי"ל דאתי' כמ"ד דמילה שלא בזמנו נוהג בין ביום ובין בלילה והקשה ב"ס ע"י לפי מ"ש תוס' לקמן דף ל"ד ע"א בד"ה תפילין דמש"ה הוי תפילין מ"ע שז"ג כיון שאינו נוהג בשבתות וי"ט א"כ מילה שלא בזמנו נהוי מ"ע שז"ג כיון שאינו נוהג בשבתות וי"ט דל"נ דשמעתי להקשות דמאי הקשו תוס' דילמא איצטרך קרא על ילדה ואח"כ הטבילה דאין אמו טמאה לידה ואז אינו נימול לשמונה והשבתי דאיתא במס' שבת דף קל"ה ע"ב דתנאי היא ולת"ק לא שאני לי' בין ילדה ואח"כ הטבילה וכו' וא"כ קושית תוס' קשה להך מ"ד דאף כשאין אמו טמאה לידה נימול לשמונה וא"כ מתורץ קושית הע"י די"ל דהנך רבנן ס"ל כרמב"ח דשאני לי' בין ילדה ואח"כ הטבילה:

דף לו:

בזמן דאיכא פסח וכו' וי"ל דתרי קראי צריכא חד לח"ל בזמן שבית המקדש קיים וחד לח"ל בזמן שאין בה"ק והקשה הע"י כיון תרווייהו צריכא למה בחלב דליכא רק חד קרא לא אמרינן דדוקא לח"ל בזמן שבה"מ קיים הוא דאתא ונראה דעל חלב שיהי' אסור

בזמן שבה"מ קיים לא צריך קרא דזה שמעינן מדכתב רחמנא וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו ואמר רבא במס' זבחים דף ע' אמר תורה יבוא איסור נבלה ויחול על איסור חלב ואי ס"ד דחלב בח"ל מותר א"כ ל"ל דכתב וחלב וכו' דאי לאו דגלי קרא ה"א דאיסור נבלה לא חל על על מל חלב הא הוי איסור מוסיף דעד שלא כעשה נבלה הי' החלב מותר בח"ל ועכשיו שנעשה נבלה נתוסיף איסור לח"ל וגבי איסור מוסיף כ"ע מודים דחייל וע"כ צ"ל דגם בח"ל אסור חלב בזמן שבה"מ קיים וא"כ איצטרך וחלב נבלה כיון דליכא א"מ וא"כ אייתר מושבותיכם לאסור חלב בח"ל בזמן שאין בה"מ קיים:

דף לז.

תוס' ד"ה כל ובירושלמי נמי משמע דפריך עלה דמתני' דקתני אף החדש אמאי לא קתני חלה ומשמעות תוס' דהירושלמי לא מקשה רק על ר"א וקשה דהא באמת גם על הת"ק קשה ועיין ב"ח ובה"ז ונראה דמהרי"ט הקשה דילמא הא דלא קתני חלה דחלה בזה"ז דאורייתא ועיין כתובות דף כ"ה ומעתה נראה דלרבנן ליכא להקשות די"ל דס"ל דחלה ותרומה שניהם בזה"ז דרבנן דתרומה בזמן הזה דרבנן כמ"ש רש"י בכתובות דף כ"ה שתלה הכתוב מעשר במנין שנות השמיטה וחלה גם כן הוא דרבנן דכתיב בבואכם בביאת כולכם וא"כ לכך הקשה על ר"א דסובר במס' שבועות דט"ו ד"ה ר"א כתבו דר"א סובר לא קידשה לעתיד לבוא והמשנה למלך פ"י מה' מ"א הלכה י"א כתב דלמ"ד לא קידשה לעתיד לבוא ותרומה בזה"ז דרבנן ה"ה כלאים וחדש ג"כ דרבנן א"כ שפיר מקשה כיון דאינהו ג"כ בא"י מדרבנן ובס' א"ח הקשה ל"ל מושבתיכם שנוהג בכ"מ למ"ד לא קידשה לעתיד לבוא תיפק מדכתיב עד עצם היום הזה ומקימינן כשאין בה"מ קיים והרי בזמן שאין בה"מ קיים א"י וח"ל שווין ול"נ דאף דנקט הש"ס כשאין בה"מ קיים היינו לפום קושטא דמילתה אבל הלא מצינו ג"כ אף כשבה"מ קיים ולא קרבו העומר כגון שהי' כהנים זבים דאין קרבן ציבר דוחה רק טומאת המת:

תוס' ד"ה והרי תפילין וכו' דהא חשיב ערלה ומקשים דלמה לא כתבו תוס' כלאים דהוא ודאי דרבנן ונראה דלקמן דל"ט מקשה הש"ס דר"א אדר"א והקשה הפ"י דילמא אף קאי על הרכבת אילן ומתרץ המר"ם ברבי דהא לת"ק חדש אינו נוהג בח"ל ול"צ שדך למעוטי כלאי כרם דמהי תיתי נוהג וע"כ מוקי שדך למעט הרכבת אילן והנה במסכת תמורה איתא דערלה בשריפה וכתבו רש"י ותוס' דאיתקש ערלה לכלאי כרם ואין היקש למחצה וא"כ י"ל דשדך אתא למעוטי כלאי כרם דלא נילף מהקישא דאיתקש לערלה ובערלה איכא הלל"מ וכשיטת תוס' דכל י"ג עדות מהלכה חוץ מק"ו (וגם חתני הגאון מוה' מאיר

אמר דאף דחדש דרבנן מ"מ נוכל למילף כ"כ מק"ו דהרכבת אילן ואי דמה לאילן שנוהג בב"נ ערלה יוכיח דעבדינן יוכיח מהלכה כמ"ש רש"י ר"פ א"נ) וצ"ל דקושית הש"ס למ"ד דערלה בח"ל הילכתא מדינא וא"כ למ"ד ערלה הלכה גם מכלאים אינו ראי' דאיכא למימר דכלאים דמתני' מיירי בהרכבם אילן וגם השיטה מקובצת כתב דאיכא למ"ד דנין ק"ו מהלכה ויוכל למילף כ"כ מק"ו דערלה דאינו נוהג איסור עולם ועיי' תרומת פ"א מ"ה בר"ע ד"ה ולא מפירת הארץ:

דף לח.

שלש מצות וכו' והקשה הפ"י לרשב"י דסובר דערלה כלאים וחדש אסורין מד"ת שדך ל"ל לקמן דל"ט נמעט זרעים ונראה דהנה עוד מקשים על תוס' לקמן דל"ט ד"ה ההוא דעל כלאי זרעים לא איצטרך למעט הא איצטרך דלא נילף מהיקשא מדאיתקש כלאי זרעים לכלאי בהמה כדאיתא בחולין דף קט"ו ונראה דסוגי' דהכא ס"ל דהרכבת אילן לחוד איתקש לכ"ב אבל כלאי זרעים לא איתקש ואי דא"כ כ"ז יאסרו מלא תאכל כל תועבה י"ל דהרא"ם הקשה ל"ל בב"ח לא תבשל תיפק לא מלא תכ"ת ותירץ משום מלקות דאין לוקין על לאו שבכללות וידוע דהש"ס במסכת תמורה דף ע"ב מביא ברייתא דלוקין על ל"ש וא"כ י"ל דמתני' דמיבא כאן דסובר כלאים דרבנן ס"ל כת' דבי ישמעאל דיליף מג"פ לא תבשל וסובר ג"כ כהך ברייתא במסכת תמורה דהמקדיש ב"מ עובר משום ה' שמות ועיי' כ"מ פ"א ה' אסורי מזבח דלוקין על לאו שבכללות וא"כ ע"כ לא אמרינן כל שתועבתי לך בבל תאכל ונהי דאיצטרך לא תבשל לאסור שלא כ"ה מ"מ י"ל דס"ל למתני' כרבי דיליף מלא תאכלנו (וכר"א דאמר כ"מ שנאמר אכילה אף הנאה במשמע) וא"כ ממילא י"ל דלא איתקש כלב כלאי זרעים לכ"ב ומוקי לא תאכל כל תועבה להאי דאיתא במסכת ע"ז דף ס"ו כל אסורים מצטרפין זע"ז אבל י"ל דסובר כל שתיעבתי בבל תאכל והא דיליף מקודש קודש ולא יליף מלא תאכל כל תועבה י"ל דתוס' מסכת פסחים דף כ"ב כתבו דר"ש סובר כר"א דאפי' איסור הנאה במשמע לכך הוצרך למילף מגז"ש קודש קודש כדי שההי' מותר בהנאה וכלאי זרעים דמותר באכילה מדאיתקש כ"ז לכ"כ וא"כ איצטרך שדך למעט כלאי זרעים דלא נילף בהקישא:

עוד י"ל אף דכנאי זרעים איכא למילף בהקישא מ"מ איכא ק"ו בכ"ז שלא ינהגו בח"ל דמה בכורים דיש בהן מיתה ואסורין לזרים אינו נוהגים בח"ל כדאי' ב"ב דפ"א מארצך כ"ש כ"ז וא"ל מה לבכורים שאין איסר בנטיעתם י"ל שביעית יוכיח שג"כ אסור לעבוד בשביעות ואינה נוהג בח"ל כמ"ש הרמב"ם פ"ד מ"ה שמיטה ויובל הלכה כ"ה אין שביעית נוהגת אלא בא"י בלבד שנאמר כי תבואו אל הארץ ואי מה לשביעות שאינו נוהג

בכל השנים בכורים יוכיח וכיון דאיכא ק"ו דכ"ז א"נ בח"ל אף דאיכא הקישא אמרינן אהני ק"ו ואהני הקישא כדאי' תוס' חולין דף קי"ו אבל לר"ש כתבו תוס' מסכת מנחות דהקישא מפקע הק"ו ע"ש דף ק"א ושפיר איצטרך שדך למעט כלאי זרעים דלא נלפינהו מהקישא אבל כלאי כרם אף דאיכא למילף מהך ק"ו דא"כ בח"ל מ"מ כיון דאיכא ג"כ ק"ו מחדש לחומרא גמרינן (ואא"ז זצ"ל היבא סתירת תוס' ממנחות דף י"א דגם ר"ש סובר אהני גז"ש ואהני ק"ו נכדו המעתיק מנחם דייטש):

דף לח:

וה"ה לערלה בשתים וכו' והקשה לו ר"ת וכו' ונראה דגם הרר יו"ט מוקי האי דספרי כר"ת לענין נטע רבעי רק רשב"י דהכא לא רצה לאוקמי' בנטע רבעי דהא סתם ר"ש הוא רשב"י כמ"ש רש"י ריש שבועות והלא תוס' כתבו במסכת מנחות דהקישא מבטל ק"ו אף דיש לאוקמי הקישא למילתא אחריתא והרי איתא לקמן דף נ"ד גז"ש דקודש קודש נ"ר ממעשר ובמעשר כתיב מזרע הארץ לכן כתב פירושו אבל הספרי מוקי כר"ת ועוד כראה כיון דיש גז"ש דקודש קודש והרי ר"ש סובר בריש פ' האיש מקדש דיש קנין לנכרי להפקיע ממעשר ועיי' בב"י סי' רצ"ג דיש פוסקים דאין נ"ר בח"ל משום דגמרי קודש קודש ממעשר וגם אין גז"ש למחצה וא"כ י"ל דהרי"ט סובר ג"כ כתירץ הרר משה רק ר"ש לא רנה לתרץ כן דאיכא למיפרך מה לחדש שנוהג בשל עכו"ם לכן כתב הרי"ט פירושו אבל הספרי אולי סובר דאין קנין לעכו"ם להפקיע ממעשר אף דסתם ספרי ר"ש מ"מ הך ספרי לא אתי' כר"ש כמו סתם מתני' ר"מ ועוד י"ל דלא רצה לתרץ לר"ש כתירץ הרר משה דמסתמא ר"ש סובר כר"ע רבו ור"ע סובר במסכת שבת דף קי"ד כאחרים דכל החדשים הן כסדרן אחד מלא ואחד חסר:

תוס' ד"ה וכו' וא"ת טבל וכו' והקשה הע"י א"כ למאי הילכתא כתבה רחמנא דדבר התלוי בארץ א"נ בח"ל כיון דכל מילי ילפינן בק"ו ול"נ דהוי מוקמינן על כלאי זרעים דכ"ז לא נוכל למילף מק"ו דמה לחדש שאסור באכילה ואי' דכתיב שדך הא ע"כ לרשב"י שדך אתי' למעוטי דבר אחר ולא לכלאי כרם וחתני מוה' מיכאל כהן אמר שיש לאוקמי הך קרא דמורה דדבר התלוי בקרקע א"נ רק בארץ קאי על לקט שכחה ופיאה ובזה מיושב מה שהקשה הפ"י לקמן דף ל"ט ד"ה שדך אתא למעוטי כ"ז דלא נלפינהו מחדש ואי דמה לחדש שאסור באכילה הרכבת אילן תוכיח דמותר באכילה ולהנ"ל ניחא דע"כ ליכא למילף במה הצד דא"כ למאי אהני קרא דחובת קרקע א"נ רק בא"י הלא הכל נוכל למילף מק"ו אפי' לקט שכחה אף דמותר באכילה שהעני יוכל ליתן להעשיר מ"מ הלא הרכבת אילן ג"כ מותר באכילה ונוהג בח"ל ואי דהוי מוקמינן קרא על תרומה שלא

ינהגו בח"ל י"ל דע"ז לא צריך קרא דתרומה איתקש לבכורים כדאי' בחולין דף ק"ך וגבי בכורים כתיב מארצך] וא"כ שפר אמר ר"א כלאי כרם וערלה בח"ל דרבנן וליכא למילף בק"ו מחדש דשדך אתא למעוטי כלאי כרם וליכא לאוקמי שדך למעט כלאי זרעים דלא נלפינהו במה הצד מחדש ומהרכבת אילן א"כ כל דבר נוכל למילף מהאי ק"ו אפי' לקט שכחה למאי הילכתא כתבה רחמנא דחובת קרקע אינו נוהג בח"ל אמנם אכתי י"ל דלקט ופיאה ליכא למילף מחדש ומהרכבת אילן דעה להנך דלוקין אבל על לקט אן לוקין אמנם י"ל דר"א סובר דגם על לקט ושכחה לוקין דתעזוב מעיקרא משמש ועיין יומא דף ל"ו ור"ש דיליף ערלה וכלאים מק"ו מוקי האי דחובת קרקע אינו נוהג בח"ל על לקט דאיהו ס"ל כמ"ד דעל לקט אין לוקין אבל למ"ד לוקין מוכח דהתורה לא רצה למילף מהרכבת במה הצד דא"כ למאי אהני האי קרא דחובת קרקע אינו נוהג בח"ל אבל כלאי כרם דנוכל למילף מחדש לחוד י"ל דילפי שפיר דנוהג בח"ל:

דף מב.

תוס' ד"ה ודילמא והרשב"א כתב הא דאמר הניחא לריב"ק אהא דעסקינן דכולהו אתי' מקדשים וגרושין ואתם גבי תרומה למעט נכרי וע"ז מקשה הש"ס דאיצטרך גבי תרומה אפי' היכא דלית ליה שותפת והקשה השער המלך דלמה לא מקשה הש"ס לר"ש וע"כ צ"ל כמ"ש תוס' גיטין דף כ"ב ד"ה מה וא"כ דילמא גם ר"נ ס"ל כן ונראה דהפ"י הקשה דלרבנן ל"ל למעט נכרי כיון דיליף שליחות מקדשים וגירושין ושם לא שייך נכרי ותירץ דקדשים איתא ג"כ בנכרי דנכרים נודרים כישראל ושוב הקשה הא פסח לא שייך בנכרי ושליחות בפסח כתיב ונראה ניהו דשליחות גבי פסח לחוד כתיב מ"מ הא כל הקדשים איתקשו להדדי בהקישא דזאת התורה לעולה למנחה ושם כתיב ג"כ פסח כמ"ש תוס' חולין דק"א ד"ה מה דכתיב להקריב את קרבהן זה בכור מעשר ופסח וא"כ שאר קדשים איתקשו לפסח וממילא הוי ילפינן משאר קדשים דאיתנהו גבי נכרי אמנם א"א למילף שליחות משאר קדשים מהאי הקישא דאיתקוש לפסח דהא תוס' כתבו שם דלא ילפינן מהאי הקישא רק דבר הנוהג בכל הקרבנות הכתובים בהאי הקישא ושם בהקישא כתיב חטאת דהוא פרו של אהרון ושם כתיב אשר לו ונראה דשם הך ברייתא דכמשפט חטאת בהמה דאינו בא רק מן החולין ולא ילפי מהקישא דזאת תורת ש"מ דא"א למילף רק בדבר הנוהג בכל הקרבנות וא"כ א"א למילף בהקישא שאר קדשים מפסח לענין שליחות ושם במס' חולין מוקי הש"ס הך ברייתא כמ"ד כהונה בעי אצבע וזה ר"ש וא"כ שפיר ל"צ קרא למעט נכרי משא"כ לר' ישמעאל דדריש כמשפט חטאת ממול עורף וכתב רש"י דהך סברא ביום ואינך נפקא מהקישא ש"מ אף דבר שאינו נוהג בכל הקרבנות נפקא

מהאי הקישא א"כ לר"ש לא קשה והש"ס בעי לאוקמי ריב"ק אף אי ס"ס כר' ישמעאל א"כ איצטרך גם אתם לגופי' היכא דליכא שותפת:

תוס' ד"ה ודילמא וכו' דהא תנן בפרק האשה הרי שא"ל רבו וכו' והקשה המהרש"א לעיל דמייתא הש"ס חבורה שאבד פסחה למה לא מביא האי דפרק האשה ונ"ל דהנה יש לדקדק על תוס' מאי ראי' הוא זה דילמא לעולם היכא דל"ל שותפת לא מצי למשוי שליח ושאני הכא דיד עבד כיד רבו וכן איתא בש"ס ב"מ דצ"ו אפי' למ"ד אין שלוחו של אדם כמותו אבל עבד ידו כיד רבו דמי ונראה דקושית הש"ס קאי דא"כ תיפשוט דיד עבד כיד רבו ומאי מספקא לרב עליש שם בב"מ וכן הסוגי' בכל הש"ס וא"כ לעיל לא הי' רוצה להביא האי דפרק האשה כיון דידע המקשין ממתני' דחבורה טפי ניחא להקשות בפשטות מדמקשה על רע"ק דתיפשט גם קשה לי למה לא יליף הש"ס שליחות מהא דאיתא במס' ב"ב דף פ"ז בצרן ושגרן ביד שליח מביא ואינה קורא שנאמר ולקחת והבאת עד שיהי' לקיחה והבאה כאחד ועיין רשב"ם שהוא דרשה גמורה ואי אין שלוחו של א"כ אם כן שליח לאו בר הבאה כלל: הב"י בסימן קכ"א פסק דאם אמר יכתבו גט ואחיו חולי וכתבו הגט דאינו גט והחלקת מחוקק תמה מדוע לא פפק כהרמב"ם דלא הוי רק פסול וי"ל דכל אחד יבוא על מקומו בשלום דהטור וש"ע אזלו לשיטתם ריש סי' ק"ב דסופר צריך לכתוב בשליחות הבעל כשיטת הרמ"ה וא"כ בודאי צריך שיהי' הבעל שפוי בשעת כתיבה דאתם גם אתם לדעתכם ואין שליחות לשוטה ואם נשתטה בעת הכתיבה פסק השליחות ולכך לא הוי גט אבל הרמב"ם דפסק דלא בעי שליחות בכתיבת הגט כמ"ש הב"ש סי' קכ"ג ס"ק ה' לכן שפיר כתיב דלא הוי רק פסול. ומה שהקשה הב"ש שם ס"ק ה' דצריך להרמב"ם לתרץ קושית התוס' ע"ש ולי נראה דעיקר קושי' תוס' דלמה פסלינן נכרי משום דלדעתי' דנפשי עביד תיפוק דלאו בני כריתות נינהו ולהרמב"ם י"ל כשיטת הר"י שם דהמקשה הוי ס"ד דאפי' לר"מ בעינן כתיבה לשמה מדרבנן ומוקי ר"ה בגדול עומד על גבו ומהני אפי' בשוטה טפי מחליצה אבל לר"א דבעי כתיבה לשמה מד"ת לא מהני בחש"ו אפי' בגדול עומד ע"ג ואל תתמה על זה שהרי הרמב"ם פוסק בחש"ו שכתבו תורף אפי' גדול עע"ג פסול דאפי' עומד ע"ג לית להו כונה וע"כ פריך ר"נ מברייתא דקתני ככרי פסול כר"מ ונקט ככרי לרבותא דאף שהוא בן דעת יותר כמ"ש תוס' כל זה והא דאיתא לקמן והא ודאי נכרי הוא בלשון קושי' אמר ר"כ תרוצא היא וכמו שמביא רש"י איתא דגרסי והפ"י כתב דלכך בעינן שהי' שפוי בשעת כתיבה דכתיב וכתב ונתן דבעינן שיהי' ראוי' לנתינה בשעת כתיבה ולדידי קשה לי מדברי תוס' יבמות

דף כ"ב ד"ה ולאשה שכתבו דלמ"ד אדם מדשב"ל הוי גט דבידו לגרשה ואמאי הלא אינה ראוי' לנתינה בשעת כתיבה:

דף מג:

תוס' ד"ה והשתא ויש מקשים אמאי מהימנה במגו הלא מגו בשנים לא אמרינן ויש לדקדק למה לא הקשה זה מיד כדמתרץ אלא קסבר א"צ לפרעו בעדים הוה להו להקשות קושי' זו ולמה המתין עד לבתר דמסיק הש"ס והשתא דתיקן שבועת היסת ונלע"ד לתרץ דהנה התומים הקשה מאי מקשים תוס' הלא כל אחד יוכל לומר החזרתי חציו ומה נ"מ לי בחבירי ותירץ דס"ל לתוס' כיון שקבלו שניהם יחד בשותפת כל אחד מחויב להשגיח בחבירו ע"כ והנה בח"מ סי' ע"ז נחלקו רמ"א וש"ך דעת רמ"א שנים שקיבלו פקדון ביחד אין שניהם ערבים זה לזה רק כל אחד. חייב בחציו ודעת הש"ך דחייבים באחריות כמו שניים שלוו והנה לשיטת רמ"א קשה דאף לבתר דתיקנו רבנן היסת מ"מ יש להם מגו דכל אחד יאמר בפני החזיר חבירו חציו ולא הוה כנוגעין כיון דאינם אחראין זה לזה ועיין ח"מ סי' ע"ז בש"ע סי' ה' דאם הוצא שטר על ג' שיש לו אצלם כך וכך וטענו כולם ואמרו פרענו זה בפני זה וכו' דאם אין בניהם שותפת מעידים זע"ז ואין חוששין לגומלין ע"ש א"כ ה"נ כיון דאינו נוגע כלל למה לא נהמנה במגו דכל אחד יאמר בפני החזיר חבירי חציו וליכא כאן שבועה כיון שיש כאן עד המסייע ופוטר אפי' משבועת התורה מכ"ש משבועת היסת ובזה יתישב המשך של תוס' דבל"ז לא רצו להקשות הא מגו בי תרי לא אמרינן הייתי אומר כשיטת הרמ"ה דשנים שקיבלו פקדון אינם אחראין זה לזה וא"כ כל אחד יוכל לומר החזרתי חציו משא"כ לבתר דקאמר הש"ס והשתא דתיקן רבנן היסת וכו' קשה דהא אכתי איכא מנו דכל אחד יאמר בפני החזיר חבירו חציו וכהנ"ל וע"כ כשיטת הש"ך ואין פוטרו אחד משבועה כיון דנוגע דלולי דמעיד הי' צריך לשלם, אמנם זה טעות דאכתי קשה דילמא כשיטת הרמ"א ולא מקשים תוס' כלום דכל אחד יוכל לומר החזרתי חציו וא"ל א"כ לבתר דתיקן ר"נ היסת ג"כ להימנה במגו דכל אחד יוכל לומר בפני החזיר חבירי חציו דמגו כה"ג בודאי ל"א דאין אחד יודע מה שבלב חבירו טוען וק"ל ובזה מיושב הרמב"ם ודו"ק:

דף מד:

אמר ר"נ והוא ששידכו וראיתי במרדכי שכתב אבל לא שידכו לא בעי אפי' מיאון ע"ש וקשה לי א"ם תקשה קושית תוס' ד"ה אלא וא"ת לשמואל מי ניחא והא איהו בעי גט בהדי' מיאון וע"כ צ"ל דלשמואל לא קשה דשמואל איירי בלא שידך ואפ"ה בעי מיאון ומנ"ל שהמתרץ יחלוק בזה אמקשה מה שלא מצינו בהדי' דפליגו ונראה לתרץ קושית

התוס' דהנה יש לומר בין לשיטת הר"ן דס"ל שמא נתרצה האב היינו ששתק בשמעו בין לשיטות הרשב"א דס"ל אפי' שצווח בשמעו מ"מ בעי גט דחיישינן שמא יתרצה לבסוף הלא לקמן דף מ"ו איתא קטנה שנתקדשה שלא לדעת אבי' בין היא ובין אבי' יכולין לעכב ודעת תוס' שם דאפי' לאחר שכבר נתרצה האב אפ"ה מהני מחאתה ע"ש וא"כ קשה לכאור' למה צריכא גט ומיאון במיאון לחוד נסגי' דכיון דמאינה ואינה חפץ בו א"כ אף שכבר נתרצה ורוצה בקיום קדושי' מ"מ תהני מחאתה דהא רב ס"ל בין היא ובין אביה וכו' אמנם זה טעות דבאמת אם היא אינה רוצה בקיום קדושי' במחאתה ובמיאון לחוד סגי' ולא מועיל אפי' אם כבר נתרצה האב אמנם רב דאמר צריכא גט וצריכא מיאון מיירי שהיא רוצה בקיום קדושי' רק הבעל רוצה לגרשה בע"כ לכך צריכא גט דכי יכולין אנו להכריחה שתמאן ונתחרט באמת על הקדושין וכין דצריכא גט שוב בעי ג"כ מיאון והיינו שמכריחן אותה שתמאן כיון דהאי מיאון הוא רק להכירה שלא יאמרו קידושין תופסין באחותה ובזה מיושב קושית תוס' דלרב ושמואל לא קשה דלמה לא מצריך גט בהדי' מיאון הייתי אומר דמתני' מיירי דהיא אינה רוצה בקיום קדושי' וגם סתמא דמתני' הכי משמע דקתני או שמאינה וסתם מיאון בכל דוכתי' שאינה חפץ בו וא"כ שפיר סגי במיאון לחוד ולא בעי גט מטעם שמא נתרצה האב ז"א דאף אם כבר נתרצה האב מועיל מחאתה כמו שכתבו תוס' להדי' אבל לעולא שפיר מקשו תוס' ואין להקשות דאכתי מאי פריך הש"ס לעולא דילמא מוקי מתני' בשדכו ואי דא"כ גט ומיאון בעי די"ל דמיירי דמאינה מחמת שאינה חפץ בו ולכך לא בעי גט משום דקטנה שנתקדשה שלא לדעת אבי' היא ואבי' יכולין לעכב וכמ"ש די"ל דהמרדכי סובר כפירש"י דלאיכא דאמרי לא מחלק עולא בין שדכו ללא שדכו וכן מבואר להדי' דהמרדכי סובר כפי' רש"י עיי"ש ותוס' דמקשים זה אפשר דהקשו זאת לשיטת רש"י דסובר דלאחר שנתרצה האב שוב אינה יכולה לעכוב אכ"ק שפיר למה לא בעי גט ג"כ דאולי כבר נתרצה האב ושוב אינו מועיל מחאתה:

דף נב:

אשה בעזרה מניין מקשים דילמא מיירי בכה"ג שמת לו אשתו ביוה"כ וצריך לקדשה בעזרה כדאי' תוס' במס' יומא וראיתי בשם הגאון מהרי"ץ ז"ל דהא ביוה"כ הי' כל הקרבנות נשרפין חוץ משעיר הנעשה בחוץ שנאכל לערב והוא קרב אצל תמיד של בן הערבים והרמב"ם פסק דמד"ת כה"ג א"צ להקריב רק עבודת השייכם ליוה"כ ומקשים עליו דהא להרמב"ם הי' הוצאות כף ומחתה אחר תמיד של ב"ה וגם השעיר הנעשה בחוץ הי' בטבילה ג' ול"נ דהא דהרמב"ם פסק דהוצאות כו"מ אחר תמיד של בה"ע

היינו לרע"ק אבל לר"א דסובר יומא דף ע"א עביד כדכתיב עביד ברישא דת"כ והדר בחומש הפקודים ממילא הוצאות כו"מ קודם שעיר הנעשה בחוץ וא"כ אולי סומכס סובר כר"א ובזה מיושב בסוגי' דשעירים דף ט' ע"א א"כ למאי הילכתא איתקש חיצון לפנימי ודילמא איצטרך להקדים פנימי לחיצון ולהנ"ל ניחא דהא גם לר"מ קשה וסומכס דהוצרך לשנוי' שקיבל אבי' קידושין אליבא דר"מ ע"כ ס"ל כר"א:

דף עט.

ולשמואל מ"ש ממקוה עיין ש"ה שהקשה לתירץ ב' תוס' מס' נדה דף ג' ע"ב ד"ה איכא א"כ המקשה דהכא למה לא הקשה מב"ה אמקוה ונראה דתוס' שם דף ב' ד"ה מעת לעת הקשו מאי פריך להילל ממקוה נימא משום דלבו נקפו והנה לתי' ב' של תוס' הנ"ל שכתבו דידע טעמא דתרתי לריעותא ועיקר פירכא דלעיל לשמאי א"כ אין כ"כ קושי' דמה לי אם לא קשה משום תרתי לריעותא ומה לי אם משום ביטל פ"ו ותוס' נקטו משום תרתי לריעותא משום דטעמא דביטל פ"ו לא נזכר עדין בהש"ס אבל מ"מ לא ניחא להש"ס כאן למרמי מקוה אדהילל דידע משום פ"ו:

תוס' ד"ה ולשמואל עיין במהרש"א מה שהקשה ונ"ל דהנה הריטבא הקשה מאי פריך הש"ס אדרבה העמיד מקוה על חזקתו דילמא מיירי במקוה שלא נמדד מעולם ולא הי' לה חזקת כשרות כלל דומי' דרישא דאיירי ג"כ במקוה כה"ג ונראה דאי נימא דאיירי במקוה שלא היה לה חזקת כשרות וע"ז קאמר ר"ש ברשות היחיד תולין א"כ הוי לשמואל למימר הלכה כר"ש א"ו האי דמקוה שנמדוד מיירי בהי' לה חזקות כשרות ואז אי הוי אמר הלכה כר"ש ה"א דוקא במקוה שהיתה לה ח"כ הוא דהלכה כר"ש דלא מחזקינן לודאי למפרע אבל היכא דל"ל ח"כ כגון ביומא דמשלים שיתא דל"ל חזקת נערות ה"א דאמרינן הרי בוגרת קמ"ל שמואל דאפ"ה חיישינן לקדושי שניהם ובזה מיושב ג"כ דמאי מקשה הש"ס ממקוה דילמא שמואל סובר כר"ש ולהנ"ל ניחא דא"כ הוי למימר הלכה כר"ש וא"ל דלא ניחא לשמואל למימר הלכה כר"ש דאולי גבי מקוה מידה שמואל לת"ק דאיכא תרתי חזקות הרי מקוה חסר לפניך והעמיד טמא על חזקתו ז"א דהא המקשין עדין לא אסיק זה ותוס' מקשים ג"כ שפיר דתקשה לרב דאי הוי חזקת נערות לא הוי אמר הרי בוגרת ממקוה דאף דאיכא חזקת מקוה שלם מ"מ מחזקינן כודאי למפרע וא"ל דרב מוקי לי' במקוה שלא היה לה חזקת כשרות והיינו דומי' ביומי' דמשלים שיתא א"כ הוי למימר הלכה כת"ק ולא כר"ש א"ו דמוקי למתני' במקוה שלא הי' לה חזקת שלם אפ"ה מחזקינן כודאי למפרע ותיקשה לרב דלא אמר הרי בוגרת וכו' רק כשאין לה חזקת נערות ובזה מיושב קושית מהרש"א דלעיל מקשה שפיר אלימא בתוך ו' בהא נימא רב

הרי בוגרת וא"ל דמקוה כמי איכא חזקת שלם ואפ"ה מחזקינן כודאי ז"א דלפום מאי דס"ד השתא דרב מיירי בתוך ו' ע"כ במקוה שלא הי' לה ח"כ דאל"כ הוי למימר הלכה כת"ק א"ו דמוקי במקוה שלא הי' לה חזקת שלם א"כ שפיר מתמה הש"ס אבל לבתר דמוקי הש"ס ביומי' דמשלים שיתא א"כ נהפך הוא וע"כ מתני' דמקוה מיירי שהי' לה ח"כ דאל"כ ה"ל הלכה כר"ש:

גם י"ל הא דלא מוקי שמואל כר"ש די"ל דע"כ לא אמר ר"ש הרי הוא ס' הואיל דכנגד הרי חסר איכא חזקת מקוה שלם משא"כ שמואל דמיירי שקידש ביומי' דמישלם דאין כאן חזקות נערות ובכה"ג לא פליג ר"ש ומודה לת"ק ובזה מיושב קושית תוס' דהא דלא פריך לרב דא"ל דאיהו אמר כר"ש דפליג הואיל ואיכא חזקת מקוה שלם א"כ ה"ה נמי בתוך ו' דאיכא ג"כ חזקות נערות לא אמרינן הרי בוגרת לפניך:

בבא קמא

דף ג.

תוס' ד"ה לפוטרו בר"ה וא"ת אמאי פשיט' לי' טפי מלשלם מן העלי' ונראה דרבא הוכיח דע"כ פטור ברה"ר דאי צרורות מחייב ברה"ר קשה ר' טרפון דמחייב שור ברשות הניזק כ"ש ויליף ק"ו משן ורגל דפטורין ברה"ר חייבים ברשות הניזק נזק שלם קרן דמחייב ברה"ר א"ד שמשלם נ"ש וקשה נימא צרורות יוכיח דמחייב ברה"ר ח"נ ואפ"ה גם ברשות הניזק אינו חייב רק ח"נ וכן כתבו תוס' לקמן דעבדינן יוכיח מצרורות אף שהוא הלכה א"ו דגם צרורות פטור ברה"ר ואף אם נימא דר"ט סובר כסומכס דמחייב בצרורות נ"ש מ"מ חכמים שהשיבו לר"ט מטעם דיו הוה להו להשיב לשיטתם ח"נ צרורות יוכיח ודוחק לומר לדבריו דר"ט השיבו וא"ל דמה לצרורות שכן לעולם אינו מחייב רק ח"נ תאמר בקרן אם הועד משלם נ"ש גם זה לא תברא די"ל דרבא בעי באת"ל יש העדאה לצרורות אמנם י"ל דהיא גופי' קשה כיון דמכח דצרורות פטור ברה"ר ש"מ דדנין להו כדין רגל ולמה לא ישלם גם מעליה כדין רגל ונראה דהרא"ש הקשה על הא דאמרינן שן ורגל פטורים ברה"ר דאורחיה הוא מה הוצרך לפרש טעמא משום דאורחי' הוא הא קרא כתיב ובער בשדה אחר ולא ברה"ר ותירץ שבא לפרש טעם הפסוק לפי שדרכו לילך ברה"ר וא"א שילכו הבעלים אחריהן תמיד אבל קרן אעפ"י שדרכן לילך ברה"ר כיון דאייעד הוי לי' למרי לנטורי ע"ש [ואף קודם דאייעד דמשלם ח"נ מ"מ כיון דלאו אורחי' דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי] וא"כ לכך צרורות פטורים כיון דאורחי' הוא להתיז צרורות כדאי' לקמן פרק ב' וכן מבואר להדי' בירושלמי פ"ב הלכה א' ושפיר

פטור ברה"ר דא"א שילכו הבעלים אחריהן תמיד ובזה ניחא מה שתמה פילפלא חריפתא דמנ"ל לריף לפרש טעמי' דקרא ולהוציא דין מחמת אותו טעם ולהנ"ל ניחא דיצא לו זה מחמת קושי' תוס' והדבר יותר מפורש בירושלמי פ"ב הלכה א' על מתני' היתה מבעטת או שהיו צרורות וכו' משלם נ"ש והקשה ירושלמי ואין דרכה להתיז צרורות ומפרש בפני משה שהוא מלשון בתמי' דס"ד מדתקני בתר ביעוט ש"מ דומי' דביעוט דמיירי ברה"ר ולכך מקשה דהא דרכה להתיז צרורות ומשני רב אמי בשהי' כלי נתון בידי אדם דהוי כחצר הניזק הרי להדי' דמטעם דאורחי' הוא להתיז צרורות יש למיפטר ברה"ר ועיין לקמן בסוגי' דמחזרת ובזה ניחא דעת הפוסקים שלא הביאו הא דמספקא לש"ס לקמן פ' כיצד הרגל אי יש העדאה לצרורות דבירושלמי פ"ב הלכה א' איתא ר' לעזר אמר כל דבר שהוא חוץ לגופה (היינו צרורות) לא חלקו חכמים בין ברה"י וברה"ר לחצי כופר כלומר דמשלם חצי כופר כמו דמשלם ח"כ וקשה א"כ איך יוכל למילף ר"ט ק"ו לשור המזיק ברשות הניזק מק"ו דשן ורגל הלא י"ל ח"כ צרורות יוכיח דמשלם ברה"ר וברה"י ח"נ וע"כ דס"ל לר"א דאין העדאה צרורות וא"כ איכא למפרך מה לצרורות שלעולם אינו משלם נ"ש אבל קרן אם עייעד משלם כ"ש וכיון דפשיטא לבא בירושלמי דאין העדאה לצרורות לא שבקינן וודאי של ירושלמי מפני ספק תלמוד בבלי וכה"ג כתבו פוסקים ועיין יש"ש פרק הערל סי' א' וכ"כ הש"ך י"ד סי' קמ"ה ס"ק א': ונהי דבהא דח"נ צרורות דמשלם ברה"ר לא פסקינן כר"א בירושלמי משום דבהא אשכחן דש"ס שלנו חולק בהדי' על ירושלמי ובהדי' אמר הש"ס אמאי קרי תולדה דרגל לפוטרו ברה"ר אבל בהא דאם יש העדאה לצרורות דמספקא הש"ס שלנו עבדינן כירושלמי:

הרמב"ן במלחמות הקשה על הפוסקים דצרורות משלם מעלייה הואיל ואמר הש"ס לר"פ פשיטא דילמא למאי דמסיק הש"ס לפוטרו ברה"ר הדר הש"ס מתירץ הראשון ע"ש והא דלא אמר הש"ס אלא משום שלא נזכר שם אמורא קודם וכמ"ש הרשב"ם בב"ב דף מ"ד ע"ב ונראה דהפוסקים הוכיח: דע"כ פסיקא לש"ס דלר"פ צרורות משלם מעלייה וכמ"ש מהרש"א דלקמן דף כ"ו מקשה הש"ס ולא תהא שן ורגל חייבת ברשות הניזק אלא ח"ב מק"ו מקרן ומקשים תוס' דמה לקרן שכן אינה משלם מן העלייה ותירצו צרורות יוכיחו שמשלם מעליה לר"פ ואינו משלם רק ח"כ ויש לדקדק מדוע כתבו רק לר"פ דהלא י"ל דש"ס מקשה אף לרבא דא"כ תפשוט דמגופו משלם והרי רבא מספקא אי צרורות משלם מעליה ונראה דתוס' כתבו בדיקדוק גדול דמהרם לובלין הקשה דאיך ס"ד דשן ורגל לא משלם רק ח"נ א"כ הילכתא לצרורות למה לי ומתרץ דהילכתא אתא דלא משלם רק ח"נ אפי' בפעם ג' דמקרן ילפינן וקרן גופי' בפעם ג' משלם נ"ש וא"כ

לכך לא נקטי תוס' לרבא דהייתי אומר דרבא דמספקא אי מגופו משלם בעי באם תמצא לומר דיש העדאה לצרורות ובפעם ג' משלם נ"ש ואז שפיר איכא למבעי אי צרורות משלם מעליה ואי דא"כ קשה שן ורגל לא תהא חייבת ברשות ניזק רק ח"כ ז"א דבלא"ה ליכא למימר דשן ורגל לא יחייב רק ח"נ דא"כ למאי איצטרך הילכתא על צרורות וא"ל דבא לומר דגם בפעם ג' לא יחייב רק ח"נ דהא השתא קיימנין דיש העדאה לצרורות ולכך נקטי תוס' ר"פ דאיהו ס"ל צרורות משלם מעלייה וא"כ יפה פסק הרי"ף דע"כ גם להמסקנא ס"ל לר"פ דמשלם מעלי' וכמ"ש מהרש"א דפסיקא לש"ס דס"ל לר"פ הכי דאל"כ אלא דגם לר"פ מספקא קשה מאי הקשה ש"ס לקמן ולא תהא שן ורגל חייבת ברשות הניזק רק מק"ו מקרן דמה לקרן שמשלם מגופו ואי דח"כ צרורות יוכיחו דילמא באמת צרורות מגופו משלם ואי דתיפשט דמגופו משלם ז"א דליכא למיפשט דדילמא לעולם מעלייה משלם רק אולי יש העדאה בצרורות ואז בלא"ה ליכא למימר דשן לא יחייב רק ח"כ דא"ל למה לי הילכתא וגם ליכא למיפשט דיש העדאה לצרורות דנוכל לומר דאין העדאה רק דצרורות מגופו משלם וא"כ ליכא למילף שן ורגל מק"ו דקרן דמה לקרן שמשלם מגופו וזיל הכא קמדחי' לי וזיל הכא קמדחי' לי וק"ל אמנם ז"א דאי שן ורגל לא חייב רק ח"נ אז בודאי צרורות מעליה משלם דרבא לא בעי רק דלא מצינו ח"נ מעליה ולפום ס"ד מצינו גם שן ורגל דמשלם ח"נ ואפ"ה משלם מעליה:

עוד נראה לתרץ קושי' הרמב"ן דמהרש"א הקשה למה באמת לא אמר הש"ס גם לר"פ לפוטרו ברה"ר וכוונתו בזה לפנ"י דמהרם לובלין הקשה דמאי חזית לקרוא תולדה דרגל לפוטרו ברה"ר נימא דהוא תולדה דקרן הואיל ואינו משלם רק ח"נ ומתרץ דלרגל הוא דומה ל"ב דברים א' דפטור ברה"ר וגם הוא ממון אבל פלגא נזק דקרן הוא קנס וא"כ ר"פ דשמעינן לי' דפ"נ ממונא ע"כ משלם מעלייה דמה"ט לפוטרו בר"ה אינו מספיק לר"פ דמאי חזית לקרותו תולדה הואיל ופטור ברה"ר נימא דהוא תולדה דקרן הואיל ואינו משלם רק ח"נ ולא שייך תירץ מהרם דהא ר"פ סובר פ"נ ממון וע"כ לר"פ צרורות משלם מעלייה וא"כ שפיר פסקו כר"פ דע"כ לא הדר מתירץ קמא וק"ל:

תוס' ד"ה ש"מ ור"ת מפרש וכו' והקשה מהרם מלובלין דלמה לא מקשה ש"ס למ"ד שעבודא דאורייתא ממתני דעירוכין דס"ל אפי' נזיקן לא גבי מיורשים ולי נראה דלא בעי להקשות ממתני' דעירוכין דמ"ד שעבודא דאורייתא אמר אנא דאמרי כר' יוסי דס"ל באמת אם היזק חייב ואף ר' יוחנן דאמר שבעודא ד"ת ואיהו ס"ל הלכה כסתם משנה מ"מ אין זה סתם משנה הואיל ומחלוקת ר' יוסי בצדו ועיין רמב"ן מלחמות פ' המניח סי' ט' ומביא ראי' מפרק החולץ ע"ש אבל ממתני' דהכא שפיר מקשה כיון דאין מחלוקת

בצדו א"כ קשה לר"י דס"ל הלכה כסתם מתני' ואף דסתם ואח"כ מחלוקת הוא מ"מ כתבו תוס' מס' שבת דף פ"א דר' יוחנן ס"ל אפי' בסתם ואח"כ מחלוקת הלכה כסתם אמנם במסכת עירובין דף צ"ב ע"א בתוס' שם משמע בסתם ואח"כ מחלוקת אפי' אם אין המחלוקת בצדו אין זה סתם אפי' לר"י ע"ש:

דף ד.

רש"י ד"ה מנסך ועיי' במהרש"א מה שהניח דברי רש"י בצ"ע ול"נ ליישב דשמואל דאמר בגיטין מערב יש לאוקמי ששפך הרבה יין נסך באופן שהיין נסך הוא יותר מיין כשר והיכא דאיכא רובה כתיב אחרי רבים להטות ונהפוך היתר להיות איסר ובהא מודה רשב"ג דלא אמרינן ימכור חוץ מדמי י"כ שבו דהרי הכל נהפוך לאסור ואף ששמואל ס"ל מב"מ לא בטיל וא"כ לא שייך לומר שהיין כשר נתבטל באיסר שהרי מב"מ הוא ולא נתבטל כדאיתא מנחות דף כ"ג דשחיטה אינו בטיל בנבילה מ"מ י"ל דשמואל סובר בתר מבטל אזלינן דהוא י"נ וא"א למבטל דהוא י"נ להיות היתר כמ"ש תוס' מכחות דף כ"ב ע"ב דמשקין לכי מסרחי אין שם מקשה עליו וגם ניהו דשמואל ס"ל מב"מ לא בטיל אולי מוקי מתני' דהמטמא והמדמע כחכמים וכיוצא בזה כתבו תוס' ב"מ דף י"ב ותוס' חולין דף ק"ג ד"ה מר סבר אבל הכא במסכת ב"ק דמפרש רש"י ברייתא דר"ח דחשיב י"ג נזיקן לא רצה רש"י לפרש ששפך הרבה יי"נ עד שנתרבה על יי"נ דא"כ אכתי קשה במנחות דף כ"ג פליגי ר"ח ור' חיסדא אליבא דר' חייא אי בתר בטל אזלינן או בתר מבטל א"כ קשה למ"ד אליבא דר"ח דבתר בטל אזלינן והרי הכא הבטל הוא יי"נ אפשר להיות כמבטל דהרי אם ישכשך העכו"ם הרי הוא יין נסך וא"כ הרי הוא מב"מ ולא בטיל לר"ח ויוכל למכור לעכו"ם חוץ מדמי יי"נ שבו שיין הכשר אינו מתבטל ביין להיות מב"מ כמו האי דשחיטה אינו בטלה בנבילה ואם נגע הוי ספק טומאה ברה"ר כדאי' בסוגי' דמנחות ובזה ניחא מאי דקשי' לי בסוגי' דחולין דף ק"ח חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא ופי' רש"י חלב שנבלע וכו' הוי מב"מ ומאי קושי' דילמא רב סובר בתר בטל אזלינן וא"כ בכל אסורין ראוי' להיות הבטל כמבטל אבל חלב דהוא משקה לא שייך כמ"ש תוס' מכחות שם דלכי מסרח אין שם משקה עליו ואף שלא נאסרה רק מחמת הבשר הא רב ס"ל אפשר לסוחטו אסור וכתבו תוס' דהוי כחלב טמא ונראה דהש"ס הוכיח דאף דא"א להיות בטל כמבטל או איפכא מ"מ הוא מב"מ לרב דהא שמעינן לרב בחולין דף ק' כיון שנתן טעם בחתיכה וכו' מפני שהן מינו הרי דסובר רב נבילה בשחיטה הוא מב"מ אף דא"א לשחוטה שתעשה נבילה וא"ל הואיל דנבילה נעשה שחוטה לכי מסרח א"כ קשה הא דמספקא לרבא בע"ז דף ס"ח אי רב ס"ל נטל"פ אסור א"כ קשה אך ס"ד

דרב סובר נטל"פ אסור הלא מ"ד דסובר נטל"פ אסור איהו מוקי קרא לגר אשר בשעריך הראוי' לגר בסרוחה מעיקרו היינו שנסרחה קודם שנתבלה אבל לאחר שנתנבלה תו לא פקע איסורה וא"כ איך משכחת שתעשה נבילה שחוטה דאף אי מיסרח לא מפקע איסורא וע"כ דרב סובר דלא איכפת לן בזה אף שא"א להיות זה כזה מ"מ הוי מב"מ ושפיר הוי מקשה חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא [ובאמת צריך דברי אא"ז הגאון קצת עיון דאם גם סובר רב נטלפ"ג אסור ומוקי קרא לסרוחה מעיקרו ואז מותר באינו ראוי' לגר מ"מ בסרוחה לבסוף נמי משכחת היתר דהיינו אם אינו ראוי לאכילת כלבים וא"כ שפיר משכחת להיות בטל האיסר כמבטל דהיינו לכי מסרח עד שאינה ראוי' לכלב מ"מ י"ל כמו שכתבו תוס' גבי משקה לכי מסרחי אין שם משקה עליה כן למי גבי אוכל אם נסרח עד שאינו ראוי' לכלב אין שם אוכל עליו וכעפר נחשב לא שייך לומר דבטל הוא כמבטל דאין כאן אוכל כלל כי אם עפר כן נראה לי לפרש דברי הקדוש וסברת תוס' במנחות דף כ"ב י"ל דתלי בשני תירוצים בפסחים דף י"ח מתרץ רב אשי שם לעולה בטלו במעיהו לגמרי משום דהוי משקה סרוח וע"ש. וידידי ש"ב הגאון מוה' מנחם א"ש אב"ד דק"ק אונגוואהר כתב לי דגם מאן דתירץ התם משום דבטלו במעי' אין ראי דסובר דמשקה סרוח הוי משקה והוא סובר דאף אם עדיין לא נסרחו אין שם משקה משום דבטלו במעי' ורב אשי ל"ל הך סברא ורק משום משקה סרוח ממני מנחם דייטש:

דף ז.

תוס' ד"ה שור רעהו בסיף הדיבר ולר"ט דאית לי כופר שלם בתם ניחא וקשה לי דהא לרע"ק קיימינן ור"ע ע"כ ס"ל דלא כר"ט דהא דמחייב ר"ט כופר שלם בתם יליף לקמן דכ"ו מק"ו מה שן ורגל שפטורים ברה"ר לגמרי ברשות ניזק משלם נ"ש קרן שברה"ר חצי כופר כרי"ה א"ד שברשות הניזק כופר שלם והרי ר"ע ע"כ לא ס"ל כרי"ה דתוס' כתבו לקמן דף מ"א ד"ה נקי דר"ע דדריש נקי מדמי עבד ולא בעי למינקט נקי מח"כ דאפי' מועד שלא בכוונה פטור ויותר מפורש בדברי תוס' דף מ"ב ד"ה מה וז"ל ברייתא זו מוכח דר"ע לא קיבל תשובת ר"ט דהא לא דרש ר"ע נקי מח"כ ואפ"ה פוטר כאן בתם והיינו משום דכי לא מחייב סקילה פשיטא דפטור מכופר הרי דלא ס"ל כרי"ה וצ"ע:

תוס' ד"ה ור"ע תימא לעיל כי מוקי ע"ז כר"ע וכו' ונראה לתרץ דבאמת איכא גם ר"מ דס"ל בפ"ק דמכות דלוקה ומשלם ומסיק הש"ס שם דס"ל כר"ע דעדים זוממין קנסא רק דשם מקשה על המתרץ דנקט כר"ע שפיר מקשה אי ר"ע ליתנא תרי גווני שור וי"ל דסוגי' דלעיל ס"ל דאין כופר ברגל ואז נוכל לומר דר"ע ג"כ פוטר בהקדש וסוגי' דכאן דמוקי כר"ע דמחייב בהקדש מוקי ברייתא דריח לעיל כר"מ דסובר ג"כ עדים זוממין קנסא:

ויש להרחיב הדבר דלכך לא נקט הש"ס ר"מ דהנה מהרם ברבי הקשה דלמה לא אמר הש"ס דטעמי' דר"מ דלוקה ומשלם דס"ל כר"נ ב"ה דס"ל ג"ש דאסין אסין למיפטרה כרת מתשלומין וממילא דאין לוקה ומשלם כדאי' כתובות דף ל"ה ונראה דמ"ו בצל"ח בפסחים דף כ"ט כתב דאף דס"ל לרבא אתנן אסרה תורה אפ' לצי"ש וס"ל דלצי"ש לא מיפטר מיתה מתשלומין היינו מיתת ב"ד ולא כרת ולכאורה קשה א"כ איך דייק הש"ס בכתובות דל"ה דרנב"ה ס"ל דלוקה מדלא נקט י"ט דילמא לכך נקט כרת לאורי דאפי' לצי"ש פטור אמנם הרשב"א בתשובה סי' ש"ב כתב דרבא לחוד ס"ל דלצי"ש לא מיפטר קים לי' ב"ב אבל ר"פ ואביי פליגי עליו וא"כ אביי ס"ל לקמן דף מ"א דרגל חייב בכופר ולדידי' איכא לאוקמי דר"ע דבא מנזקין להקדש על רגל ובאמת לא ס"ל דר"ע סובר כרשב"מ וסוגי' דלעיל דף ה' קאי לאביי וליכא להקשות לתני תרי גווני שור שור דאזיק הקדש דאיהו לא ס"ל כרשב"מ ול"ש להקשות דתרי גוונא רגל דבשלמא קרן לרשב"מ איכא חילוק דהדיוט ח"נ והקדש נ"ש אבל רגל אידי ואידי בין להדיוט ובין גבוה נ"ש משלם ולכך לא נקט דאתי' כר"מ דס"ל עדים זוממין קנסא דלאביי י"ל דטעמי' דר"מ דס"ל כרנב"ה מדאיצטרך אסון למיפטרה ש"מ דלוקה ומשלם ואי דמשום מלקות לא הוי מיפטר מלצאת י"ש הא אביי לא ס"ל האי דאתנן אסרה תורה ובסוגי' דף ז' דמוקי ר"ע כרשב"מ היינו לרבא דס"ל אין כופר ברגל באמת איהו מוקי לעיל כר"ע דלדידי' אין הכרח דרנב"ה ס"ל כרת פוטר דאיצטרך אסון למיפטרי אפי' לצי"ש גם י"ל דלרבא דס"ל דאין כופר ברגל וצריך לאוקמי' לדידי' דר"ע ס"ל כרשב"מ איהו מתרץ על קושי' דלעיל ליתני עדים ז ממין דאיהו ס"ל עד זומם חידש ולדידי' לא מחיבינן כאשר עשה אפי' בממון כמ"ש ריטבא מס' מכות דאין לך בו אלא שעת חידושו ועיין מהרם לובלין דאיך שייך למיתני עדים זוממין בהדי אבות דשאר אבות הוא איפכא ע"ש אלא דקשה א"כ איך חשבה ר"ח לעדים זוממין אמנם משכחת בעדות מיוחדת אבל למר זוטרא דמקשה במס' מכות אלא מעתה בד"נ הציל לדידי' עכצ"ל דע"ז לא הוי חידש ובזה ניחא דברי הטור ח"מ סי' ל"ח שכתב דעד זומם לאו חידש הוא ונראה דר"ח דקתני עדים זוממין מיירי שהזימו עדות מחיודת דליכא חידש ואז שפיר מחייבינן אפי' כאשר עשו כיין דליכא חידש וא"כ י"ל דרבא ס"ל כמר זוטרא במס' מכות דף ט דעדות מיוחדת פסול אמנם לריב"ק דס"ל הודאה אחר הודאה מצטרפין וזה גרע מעדות מיוחדת כמ"ש סמע סי' ל' א"כ י"ל דר"ח מיירי שהזימו עדות מיוחדת או הודאה א"ה דליכא חידש אבל רב אושעי' דלא חשיב עדים זימנין ס"ל כהך תכא בסנהדרין דהודאה א"ה אין מצטרפין ולא ניחא לש"ס לאוקמי' דר"ע ס"ל כמ"ד יש כופר ברגל כיון דרבא מוקי הך ברייתא לקמן דאין

כופר ברגל והוא ר"ש דאמר אם נאמר נוגח למה כאמר רובע ור"ש הוא תלמידי דר"ע ועיין מנחות דף ע"ב ותוס' כתבו בשבועות דדרך הש"ס להקשות מרבי' על תלמידיו: בא"ד אך קשה וליפרך שכן יפה כחו בנזקי בור ולע"ד א"ל דר"ע סובר כמ"ד פודין קדשים לכלבים וכר"ש דלא בעי קדשי מזבח העמדה והערכה וא"כ ליכא למעוטי כלל מוהמת יהי' לו:

רש"י לעיל בדף ה' ד"ה ומפגל ששחט חטאת לשם שלמים והקשה הפ"י למה לא מפרש ששחט במחשבת חוץ לזמנו ע"ש ובריש כריתות פי' רש"י בחוץ לזמנו ונראה דלא הי' רוצה לפרש כן דא"כ למה הוצרך הש"ס לומר בקדשים לא ומיירי דילמא הך ברייתא אתי' כר"י דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין וס"ל כר"י בזבחים דמחשב בקדש ים לוקה ת"ל לא יחשב וא"כ לכך לא חשוב המפגל דלא מחייב בתשלומין דאין לוקה ומשלם ובפרט לשיטת הערוך ורש"י סוף מס' ע"א גבי המקיים בכלאים לוקה דס"ל לר"ע לאו שב"מ לוקין והרי הש"ס מוקי הך ברייתא כר"ע ועיי' שיטה מקובצת על כן מפרש רש"י ששחט חטאת לשם שלמים דאינה רק עשה ואף שהרמב"ם כתב כל המחשב מחשבה שאינה נכונה לוקה אולי רש"י חולק ולא מוקי רק בפיגל דכתיב בגוי' ועיין כתובת דף ל"ב תוס' ד"ה ואין לוקה כתבו דר"ע סובר אין לוקה ומשלם וק"ל: בא"ד ולר"ט ניחא וקשה דאיך סובר ר"ע כר"ט דבשלומא ר"ט דס"ל דתם משלם כופר נ"ש בחצר הניזק והלא לימא הביאו לב"ד וישלם יש לאוקמי כשהרג שלא במתכוין אבל ר"ע כתבו תוס' לקמן דמ"ב ד"ה ונימא דר"ע ס"ל כשאין שור בסקילה אין בעלים משלמין כופר והא דאיתא בברייתא דף כ"ו והשור בסקילה והבעלים בין תם ומועד משלמין כופר עכצ"ל דלצדדין קתני בכוונה השור בסקילה ופטור מכופר ושלא בכוונה הבעלים משלמין כופר ואין השיר בסקיל' וכן מצאתי בשיטה מקובצת ותירץ שלו צל"ע גם י"ל דתוס' דכתב ולר"ט ניחא ויפלא דמנ"ל להקשות ונראה דקושי' הש"ס הוא לר"י דס"ל בפ' הכותב דף פ' דר"ט רבו הוא ודרך הש"ס להקשותו מרבו על תלמידיו ואיהו מוקי לעיל כר"מ דס"ל ע"ז קנסא וסוגי' דלעיל קא לר"ל ולר"ל אין הכרח לומר דס"ל כר"ע רק כקושי' מהרם ברבי דס"ל כרנב"ה וסוגי' דמכות ולר"י אין הכרח דרנב"ה ס"ל לוקה ומשלם רק דאיצטרך קרא על ח"כ שוגגין דמצד מלקות הי' חייב דר"י הוא דס"ל בלא אתרו חייב ומצד כרת פטור אבל לר"ל גם מצד מלקות חייב וק"ל:

שם ליתכא עדים זוממין הקשה ש"מ לימא דבדיבורא לא מיירי ויפלא הלא חשיב מוציא ש"ר אמנם י"ל דאתי' כר"י דס"ל בכתיבת אינו חייב עד שישכיר עדים אמנם הא ר"י

ס"ל נושא שכיר כש"ח וק"ל ועיין בסוף ס' תשובת הגאונים בתראי מה שנדפס שם בשם אא"ז זצ"ל בענין הנ"ל:

דף טו.

הא מני ר"י"ה מקשים תוס' למה לא מוקי כר"ע ומה שתירצו א"כ ליתנא תם פטור מדמי עעבד אכתי קשה לקמן דף מ"ח ע"ב דמשני ר"י"ה ולמה לא נקט ר"ע ושם לא שייך תירץ דהכא ונראה דלקמן דף כ"ו מקשה הש"ס נילף אדם שיחייב בכופר ומקשים מדוע לא מפיק מהקישא דתנא דבי' חזקי' דלא תחלוק בין שוגג למזיד ונראה דקושי' ש"ס קאי למ"ד כופרא כפרה ותוס' כתבו לקמן דמ"ג ד"ה מאי דכופר אינו יוכל למחול ובמס' פסחים דף כ"ט ד"ה מאן י"א כתבו דתשלומי תרומה הואיל דכפרה היא שהרי אי למחול ליכא למפטרה משום ק"ל בדרבה והנה בירושלמי פ"ד הלכה ה' איתא דאפי' לר"ע דמפיק נקי מדמי וולדות מ"מ תם פטור מכופר דעליו כתיב ולא תם ולכאורה קשה הא איצטרך עליו למעט אדם ובור ואש מכופר ועיי' תוס' דף ט' ד"ה מה שא"כ בבור ונראה דירושלמי אזיל לר"י דס"ל אשו משום חציו וכיון דחציו הוא גם אש יש לפטור מתנא דבי' חזקי' ועיין תוס' דף מ"ג ד"ה אשו וכ"כ רשי שם דאין כופר באש משום קלב"מ ואפי' אשו שלא בכינה ג"כ פטור מתנא דבי חזקי' (ובור דפטור מכופר נפקא לן מוהמת יהי' לו ומשור ולא אדם ועיין דף ט' במהרש"א) וא"ל הא כופר כפרה וליכא למיפטר משום קלב"מ ז"א דירושלמי קאי לר"ע והריטבא כתב ריש מס' מכות דתנאי היא אליבה דר"ע אי ס"ל כופר ממון וא"כ מתורץ קושי' תוס' דלא נקט ר"ע דלא פסיקא לש"ס כיון דאיכא תנא דס"ל אליבא דר"ע כופר ממון וא"כ אדם דפטור מכופר כבר שמעינן מתנא דבי' חזקי' ואיתר עליו ודרשנן דתם פטור מח"כ אבל ר"י"ה שפיר י"ל דס"ל כיפר כפרה וק"ל: עוד נראה בדרך הנ"ל דש"ס אז עליו למעט אדם מכופר ולא יליף מתנא דב' חזקי' נראה דש"ס קאי למאן דלא סובר תנא דבי חזקי' ועיין תוס' כתובת דף ל"ה ד"ה ומי איכא דר"ח מדרומא לקמן דף מ"ה לית לי' הקישא דשוגג למזיד וא"כ לכך לא נקט הש"ס ור"ע דאולי סובר ר"ע כד"ח ולא איצטרך עליו למעט אדם מכופר ומיותר עליו ומוקי לה כדדריש ירושלמי למעט תם מח"כ אבל ר"י"ה דמפק נקי מדמי וולדות מוקי הש"ס לקמן כרב חגא מדרומא ולא ס"ל הקישא דתנא דבי' חזקי' א"כ איצטרך עליו למעט אדת מכופר ולית לן למעוטי תם מכופר ובזה מיושב מה שהקשה המהרשא על רש"י לקמן דף נ"ג דרש"י כתב דאדם פטור מכופר מתנא דבי חזקי' ולמה לא נקט קרא דעליו ע"ש ונראה דרשי סובר הא דדרש הש"ס מעליו משום דשם רוצה למילף אף למאן דלא סבר כתנא ד"ח וכתבו שם בשם רשב"א דהא דהקשה רבא מתד"ח משום דתנא ד"ח עיקר

שהי' שונה בריתות של ר"ח אביו והן עיקר ומותבינן תיובתא מינייהו וא"כ שפיר מפרש רש"י דפטור מכופר מתנא ד"ח דשם לרבא קיימנין ורבא בודאי מוקי עליו כמו שדרש בירושלמי דאי מוקי עליו להיות אדם פטור מכופר ולא ס"ל כתנא ד"ח הא רבא גופי' מקשה בכתובת דף ל"ה מתנא ד"ח וגם על אש לא איצטרך למיפטר מכופר דהא שמעינן לרבא אשו משום חציו והוי כאדם המזיק:

דף מא.

תוס' ד"ה נקי וסברא דר"ע לית ליה והקשה פנ"י דילמא ס"ל סברתו רק נקי מדמי עבד יליף לה כדאי' בירושלמי נאמר כאן השור יסקל ונאמר להלן השור יסקל מה להלן במועד הכתוב מדבר אף השור יסקל שנאמר כאן במועד הכתוב מדבר ונראה דתו' הוכיחו דע"כ ש"ס שלנו חולק על ירושלמי דבמסכת ב"ק דף ט"ו ד"ה הא מקשים דאמאי לא מוקי אפי' כר"ע וכו' דכשהשור בסקילה לא איצטרך למתני דפטור דהא תנן שהתם משלם מגופו וכו' ותירצו דאי כר"ע ליתני שהתם פטור מדמי עבד והכוונה דלא שייך לומר דלא איצטרך זה למתני דתם פטור מדמי עבד דכיון דשור בסקילה ותם אינו משלם רק מגופו ז"א דצריך לאשמעינן דה"א דהואיל ומחמרני בעבד דיפה סלע נותן חמשים ה"א דמשלם מעלי' דהרי חזינן דאיצטריך קרא לר"ע ש"מ דלאו פשיטת הוא שיהיה תם פטור מדמי עבד ומעתה אי נימא דגם ר"א סובר סברת ר"ע הואיל ומחמרני בעבד וכו' רק שיהי' פטור מדמי עבד יליף מג"ש דדריש בירושלמי קשה למה מוקי הש"ס במס' ב"ק דף ט"ו כר"י דמחייב תם בחצי כופר דלא כהילכתא הוה לאוקמי אפי' כר"א דפוטר תם מחצי כופר והא דלא חשיב דתנא ושייר ומה שייר דהאי שייר שייר נמי דתם פטור מדמי עבד דהא השתא קיימינן דאף ר"א סובר סברת ר"ע הואיל ומחמרני רק דרחמנא פטרי מג"ש ושפיר הוה שיור ולא הוה בכלל בהא דתם משלם מגופו דהא חזינן דאיצטרך ג"ש לפטור א"ו דש"ס שלנו סובר דר"א לית ליה כלל סברת ר"ע וא"כ לא הוה שיור דמי עבד שהוא בכלל תם משלם מגופו וביותר יתישב דמהר"ם לובלין הקשה דלמה לא מוקי הש"ס כר"ע דאמר להדי' דתם משלם חצי כופר ולמה מוקי כר"י דלא אמר בהדי' דתם משלם ח"כ ותירץ דאולי סובר ר"ט נקי מדמי עבד וא"כ ליתני שתם פטור מדמי עבד משא"כ ר"י דריש נקי מדמי וולדות ע"ש ולירושלמי קשה דילמא גם ר"י פוטר דמי עבד מג"ש וא"כ ליתני שתם פטור מדמי עבד דנהי דמפיק נקי לדרשא אחרינא מ"מ אולי פוטר תם מדמי עבד מג"ש כמו שדריש בירושלמי א"ו דבבלי לא ס"ל האי ג"ש וניחא ג"כ מה שהקשה פנ"י דלמא לא כתבו תוס' דלכך לא דריש ר"ע נקי מח"כ דזה נשמע מעליו ולהנ"ל ניחא דא"כ קשה על הש"ס דאוקי כר"י דילמא גם ר"י פוטר תם מח"כ מעליו א"ו דש"ס שלנו

דטעמ' דר"א משום דשלא בכוונה גם מועד פטור ובכוונה דשור בסקילה שוב הוא בכלל דתם משלם מגופו והביא לב"ד וכו':

וכה"ג קשה לי על תוס' מסכת יבמות דף ל"ח תוס' ד"ה וב"ה וכו' אבל ר' יוחנן דאמר בחזקת יורשי בעל וכו' תיפק דאין אדם מוריש שבועה לבניו וקשה לי הלא בירושלמי פ"ז מסכת שבועות הלכה ז' איתא מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב המלוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו שמע ר' יוחנן ואמר יאכל הלה וחדי ודברי ירושלמי הביאו ג"כ הגה"מ פי"ז ה' מלוה ולוה ונראה דתו הוכיחו דע"כ ש"ס שלנו סובר דר"י סובר אין אדם מוריש שבועה דש"ך בח"מ סי' צ"ב פוסק בפוגם שטרו והיא חשוד נוטל בלא שבועה והקשה פנ"י א"כ ר"א דס"ל דמת לוה בחי' מלוה דלא מפסדו יורשי המלוה א"כ תקשה מתני מסכת גיטין דף ל"ה נמנעו מלהשביעה משמע דחשוד שא"י לישבע מפסיד ואף דאוא מיתומים הלא לר"א בפוגם שטרו נוטלין יתומין מיתומים א"כ כ"ש בחשוד דהש"ך יליף מהאי דפוגם ותירץ דשאני כתובה דהיא דרבנן וידוע דר' יוחנן אמר הלכה כרשב"ג ובסוף כתובות בהאי דנשא בא"י וכו' ס"ל לרשב"ג דנותן ממעות קפוטיקא ומסיק הש"ס דסובר רשב"ג כתובה דאורייתא וא"כ ע"כ לא סובר ר' יוחנן כר' אלעזר דא"כ קשה קושי' פנ"י הנ"ל ושפיר מקשים תוס' אבל ירושלמי לטעמי' דבירושלמי שילהי כתובת איתא על מתני' דלעיל הדא אמרי שמטבעות א"י יפית מסיע למ"ד כתובה מד"ס וא"כ שפיר סובר ר"י כר"א ושאני כתובה דרבנן:

דף נג.

תוס' ד"ה לענין ושמא א כר"י ס"ל מקשים א"כ מאי פריך לעיל רב אשי ליתנא חומר שור מבור ששור חייב בפסולי מקודשים משא"כ בבור הלא לדידי' גם גבי בור ראוי' לפדות להסיק תחת תבשילו ונראה דבמס' ב"מ דנ"ח מוקי ר"י האי דבני עיר ששלחו שקלהן כר"ש ואף שש"ס שלנו מקשה תינח עד שלא נתרמה תרומה וכו' מ"מ בירושלמי מס' שקלים לא הקשה ובודאי יש תירץ על זה ועיי' מפרשים וא"כ י"ל דגם רב אשי ס"ל כהאי שנוי ובמס' יומא דף ס"ו מביא שם דרב יודא פליג בסיפא דעולין להם לשנה הבא ומדלא פליג ברישא ש"מ דמודה ברישא דנשבעין אף דאין נשבעין להקדש וצריך לומר דאיהו ג"כ ס"ל כר"ש דקדשים שחייב באחריות מקרי רעהו וא"כ שפיר הקשה ר"א דהא שם אוקי הש"ס הך ברייתא כר' יודה וא"כ כוונת רב אשי דליתנא חומר שור מבור ששור חייב בפסולי המוקדשין והיינו כשלא נפדו ואפ"ה אין לפטרו משום רעהו דהא משכחת כשחייב באחריותו ואם הוזקו משור חייב אבל גבי בור פטור הואיל ולא שייך בי' והמת יהיו לו ואף דפודין להסיק תחת תבשילו מ"מ כיון דלא נפדו מחיים אי אפשר לפדות

עוד משום דבעי העמדה והערכה רק דלשון פסילי מקודשין לא שייך שפיר רק די"ל משום בור נקט פסולי המקודשין דאלולי עכשיו שמת בבור ונפסלו רק אם ניזקו בבור היה חייב דמשום הקדש ליכא למיפטר הואיל והוא חייב באחריות וק"ב:

דף נג:

מסתברא פטורא בבור דפטור כלים הקשה הגאון בעל אשל אברהם מאי הקשו תוס' לעיל דף יו"ד ל"ל שור ולא אדם תיפק מוהמת יהי' לו דא"כ הוה מוקמינן חמור ולא אדם ואי לא הוה כתיב כלל הוה מוקמינן והמת יהי' לפחת נבלה כיון דלא אשכחן פטור גבי בור כלל ונראה דהנה בלא"ה מסתברא פטור גבי בור דבור חידוש הוא דב' דברים הן שאין ברשות של אדם וכו' ואין לך בו אלא חידושי וכה"ג כתב הרשב"א ריש ב"ק ונראה דקושי' הש"ס ואיפך קאי למ"ד דף כ' דלא מחייב רק שחפר ברשותו והפקיר רשותו ולא בורו ואז ליכא חידוש וא"כ י"ל דקושי' תוס' הוא למ"ד בור ברה"ר דוקא והוא חידוש א"כ בלא"ה מסתברא פטור בור כיון דחידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו:

דף עא.

רש"י ד"ה והא מדקתני וכו' אע"ג דלר"ש שחיטה שאינה ראוי' וכו' אבל ביה"כ פליג משום דאין לוקה ומשלם וקשה לי הלא במסכת סנהדרין דף ע"ד מסיק הש"ס קסבר רשב"י עונשין מן הדין וסתם ר"ש הוא רשב"י כמ"ש רש"י ריש שבועות וברפ"ג דמסכת מכות מוכח דמ"ד עונשין מן הדין סובר דאין מלקות בחייבי כריתות ואיך כתב רש"י דביה"כ פליג משום דאין לוקה ומשלם הלא ליכא מלקות וגם על הש"ס קשה דמאי מקשה ש"ס מכלל דבכולהו מודה דשפיר מודה כיון דלר"ש אין מלקות ביה"כ (ואני הייתי רגיל לומר דלכך כתב רש"י האוכל נבלה ביה"כ ר"ש פוטר כתב רש"י דפטור מקרבן ולמה לא כתב רש"י ממלקות משום דלר"ש בלא"ה ליכא מלקות ביה"כ) שוב ראיתי להרמבן בחדושיו למסכת מכות הנדפס אצל ספר הזכות שכתב דהאי דסנהדרין הוא רק גלוי מילתא בעלמא דהיכא דליכא גלוי מילתא ליכא למ"ד עונשין מן הדין דכי לית ליה האי מ"ד הרגו אין נהרגין ומסיק הש"ס משים דאין עונשין מן הדין ע"ש אמנם הריטב"א בחדושיו למסכת מכות כתב דהא דאמר הש"ס על האי דהרגו אין נהרגין דאין עונשין מן הדין הוא כתב דיש שפירשו דלחדודי לברי' הוא דקאמר דאפי' למ"ד בעלמא עונשין מן הדין בהא אין עונשין דעדים זוממין הוא חידוש ואין לך בו אלא מקום חידושו (ועיי' טור ח"מ סי' ל"ח) וקשה לי על הריטב"א מסוגי' דחולין דף קי"ד ע"א אין לי אלא בחלב אם בחלב פרה מניין אמרת ק"ו וכו' והקשה הלא בשר בחלב הוא חידוש ולמה לא נימא אין לך אלא מקום חידושו וכן לעיל דף ס"ג ע"ב דמקשה וכ"ת ליתי בק"ו:

שם תו' ד"ה בטובח וכו' וא"ת לרבה וכו' וי"ל דמוקי מתני' בלא אתרו בי' וקשה לי דאי נימא דרבה מוקי מתני' בלא אתרו קשה מה שמקשים תוע' כתובות דף ל"ה ד"ה מתני' תימא תיקשה לר"ש ומתרצים דר"פ אפי' אי סובר כר"ל מצי לשנוי' כעולא וקשה ניהו דמתני' דכתובות מצי לשנוי' כעולא מ"מ קשה מתני' דב"ק דלמה יחייב טבח ביוה"כ וא"ל כדעולא הא תוס' כתבו בכתובות דף ל"ב ע"ב ד"ה אלא דלא אמר עולא ממונא משלם רק גבי הני תלת דגלי קרא ע"כ נ"ל קושי' תוס' דבל"ה קשה דמאי מקשה הש"ס ניהו דקטלא ליכא מלקות מיהו איכא דילמא מתני' אתי' כרב יצחק דס"ל אין מלקות בח"כ וראיתי במהר"ם ברבי שכתב דא"כ למה נקט טבח בשבת פטור לנקוט יו"ט דפטור והנה הפר"ח בא"ח הביא פלוגתא בירושלמי דר"י סובר דאמרינן מתוך בכל מלאכות ור"ש סובר דלא אמרינן מתוך רק גבי הוצאה והבערה א"כ לר"ל לא שייך למנקוט יו"ט דמד"ת לא שייך מלקות משום דאמרינן מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה כמי שלא לצורך ונראה דקושית הש"ס קאי לר"י דלא ס"ל מתוך בבי שחיטה וא"כ מיושב קושית תוס' דרבה אולי סובר כר"ל דא"ל מתוך אפי' בשחיטה ואז יש לאוקמי מתני' כרב יצחק וכהנ"ב: עוד י"ל קושי' תוס' דלכאורה יש לדקדק למה לא מוקי מתני' כרנב"ה דס"ל ג"כ לוקה ומשלם כדאיתא כתובות דף ל"ה אמנם זה טעות דהא לרנב"ה דס"ל כרת פיטר מתשלומין והנה מצינו לרבי במסכת שבועות דף י"ג דסובר דיה"כ מכפר אף על אינו שבין וכרת דיה"כ לא משכחת רק באוכל אומצי ומית או דאכל בלילה ומית וא"כ אכתי קשה אמאי לא מוקי כרנב"ה וס"ל כרבי וא"כ הא דפוטר בהדליק הגדיש היינו בהדליק בלילה ומית דפטורין היורשים מלשלם ומתני' דגנב וטבח ביוה"כ מיירי שטבח ביום זמן רב קידם לילה דאז ליכא למיפטר משים כרת משום דיה"כ מכפר ואף דחייבי מלקות שעבר עליהן יוה"כ חייבין מ"מ הא רנב"ה ס"ל לוקה ומשלם ונראה דהסוגי' קאי לאביי דסובר דמודה רבי בכרת דיומי' ומעתה י"ל דרבה סובר כמסקנת הש"ס שם בשבועות דאף בכרת דיומי' סובר רבי דיה"כ מכפר על איכן שבין ומעתה מתוקמי' מתני' כרבי וכרנבה"ק וק"ל:

דף צ:

תוס' ד"ה כגון ובחינם פירש כן דאפי' כר"ע ניחא ולי נראה לקיים דברי רש"י ונקדים להעתיק דברי ריטב"א בחדושיו מסכת מכות וז"ל ואיכא למידק דהכא קתני טעמי דר"ע דכתיב עד עמדו ובחובל אוקמינא לר"ע דוקא שרואה בלילה דהוה להו עדים ואין עד נעשה דיין אבל ראוהו ביום הם עצמם דנין ובסנהדרין מפרש טעמא דר"ע דכתיב והצילו העדה וכיון דחזא דקטל נפשא תו לא חזי לי' זכותא ותירץ דהאי דמכות הוא עיקר דרשא

והנהו דהתם טעמא דקרא נינהי אלא דהם סוגי' מחולקות דסוגי' דפרק החובל סובר דטעמי' דקרא משום דאין עד נעשה דיין ומהא שמעינן בכל דוכתא דאין עד נעשה דיין וסוגי' דסנהדרין סובר דטעמי' דקרא משום הצילו עדה ע"ש והנה יש נ"מ דא"א דטעמי' דקרא משום אין עד כעשה דיין גם בדיני ממונת אין עד נ"ד אף דהאי עד עמדו לפני עדה בד"נ כתיב מ"מ הא כתיב משפט אחד יהיה לכם השוה לכולכם משא"כ אי הוי הטעם משום הצילו עדה כבר כתבו תוס' ר"פ א' דינו ממונת דמידי דתלוי בזכות וחובה אין להשוותם מכח משפט אחד ולפ"ז מה מתקו דברי רש"י דסוגי' דר"ה דמפרש טעמא דקרא משום הצילו עדה א"כ שפיר יש לחלק בן ד"מ לד"נ דמידי דתלוי בזכות אין להשוותם מכח משפט אחד אבל סוגי' דחובל דמפרש טעמי' דקרא דאין עד כעשה דיין א"כ אין חילק בין ד"מ לד"נ מטעם משפט אחד יהי' לכם והנה קשה לי לדעת י"מ דמפרשי הטעם דאין נעשה דיין משום דבעינן עדות שאתה יוכל להזימה וכאן לא יקבל הדיין הזמה על עצמו א"כ אמאי הוצרך הש"ס לתרץ בכתובות דף כ"א שאני קיום שטרות דרבנן הלא אפי' אם הוא תורה מ"מ שפיר עד נ"ד דהא בד"מ לא בעינן עדות שאתה י"ל משום דלא בעי' דרישה וחקירה ומצאתי בפ"י שהירגש בזה ונראה דהך י"מ סוברים כש"ך ח"מ סי' ל"ג דמד"ת בעינן גם בד"מ עדות שאתה י"ל רק מפני נעילת דלת לא בעינן דרישה וחקירה וסמכינן שעדים יודעים בודאי הזמן והרי הוא עדות שאתה י"ל אבל אם הדיין חקר העדים ואמרו שא"י הזמן העדות בטל כיון דודאי הוי עדות שאי אתה י"ל ע"ש וא"כ צריך הש"ס לומר דקיים שטרות דרבנן דלולא כן בודאי בטלה עדותן שהרי היא בודאי עדית שאי אי"ל שהדיין לא יקבל הזמה על עצמו ולפי"ז הקשית בריש סנהדרין תנן דיני ממנות ב"ג ומפרש בגמרא אפי' ג' הדיוטים אבל בקנס בריך מומחין ולפי דעת הי"מ דצריך עדות שאתה י"כ בכל ב"ד וב"ד א"כ קשה הלא עדים זוממין קנסא הוא ובפרט דסתם מתני' ר"מ וא"כ הנך ג' הדיוטים לא יוכלו לעשות בעדים דין הזמה א"כ היאך דנין ד"מ הלא העדות הוי גבייהו עדות שאי אי"ל ודוחק לומר לענין שבועה ולולי דברי אא"ז זצ"ל היתי אומר די"מ סוברים כשיטות הסוברים דבד"מ לא צריך עדות שאתה י"ל אבל לפי דבריו ובפרט לפי סברת הש"ך קשה נכדו מנחם דיטש:

עוד נראה דהנה הפ"י הקשה בקיום שטרות מה הזמה שייך דאף אם אמרו עמנו הייתם אכתי יוכלו להכיר בט"ע חתימת ידי עדים ואף דנוכל לאוקמי' שאמרו בפנינו חתמו מנ"ל לש"ס להוכיח עד נעשה דיין דילמא רב מיירי שמקיימין השטר ע"י הכרה לחוד כ"ל דודאי גם הי"מ מודים דנוכל לומר הטעם דאין עד נ"ד מקרא דביום הנחילו את בניו רק דקשה להו מה שהקשה הרמב"ן בב"ב בדף קד דלחכמים דמוקי האי ביום הנחילו

את בניו בסנהדרין דף ל"ד על תחילת דין שאין דנין בלילה א"כ מנ"ל דאין עד כעשה דיין ולכך ניחא להו משום עדות שאי אי"ל וא"ל לר"מ כמי למה לי האי דהנחילו את בניו תיפק משום ע"ש אתה יוכל להזימה י"ל די"מ סוברים כשיטת הפוסקים דבד"מ אפי' מד"ת לא צריך עדות שאתה י"ל והאי ביום הנחילו את בניו בד"מ כתיב וא"א למיפסל משום עדות שאי אי"ל ולכך איצטרך קרא ולרבנן אולי באמת גבי ד"מ עד המעיד נ"ד והנה בב"ב באיתא אר"י אמר רב ג' שנכנסו לבקר רצו כותבין רצו עושין דין וכתב רשב"ם דוקא אם נכנסו לבקר אבל אם נכנסו להעיד הם עדים ואין עד כ"ד הרי דפוסל רב אפי' בד"מ עד להיות דיין וע"כ משים דס"ל כר"מ דנפקא כי' מביום הנחילו וא"כ הילכך הש"ס לומר קיום שטרות דרבנן דאלולי כן היה פסול דרב פוסל אפי' בד"מ להיות עד נ"ד ושפיר אמר הש"ס ש"מ דעד נעשה דיין ואפי' אי מיירי שדיינים מכירים חת"י עדים מ"מ לרב לשיטתו דוליף מביום הנחילו אין לחלק באופן ששייך בו הזמה או לא ומזה יש להביא ראי' לרמב"ם בפ"ג וה' סנהדרין ע"ש בכ"מ שכתיב כיון דאיצטרך ביום הנחילו להאי ד"ג שנכנסו לבקר ע"כ הא דאין מתחילין כדון בלילה הוא מהקישא דיבה לנגעים וקרא דשפטו בכל עת קאי על ב"ד ע"ש ויש להוכיח זה מסוגי' שלנו דאל"כ קשה מאי מקשה ש"ס במסכת ב"ק על ר"י נשיאה או בכתובות על רב דילמא הך מתני' דאין עד נעשה דיין ס"ל כר"מ דמוקי ביום הנחילו על האי ג' שנכנסו לבקר דמני' שמעינן דאין עד נעשה דיין ור"י נשיאה או רב ס"ל כרבנן דמוקי ביום הנחילו על תחילת דין שאין דנין בלילה אלא ש"מ דהאי סתמא דתלמודא סובר דאפי' כרבנן נשמע תחילת הדין מהקישא דריבם לנגעים ואיתר האי דביום הנחילו ומוקמינן על עד שאינה נעשה דין גם יש ראי' מזה לרשב"ם ומה שהקשו תוס' דהא ר"י ס"ל במסכת מכות כר' יוסי וננראה דרשב"ם גרס כמו שהגירסא הוא בסנהדרין אר"י אמר רב ושפיר הוכיח רשב"ם דהאי דנכנסו לבקר הוא דוקא דאל"כ מה הקשה ש"ס בכתובות על רב דילמא רב ס"ל כחכמים דמוקי ביום הנחילו על תחילת דין ובאמת ער נעשה דיין ומתני' דר"ה אתי' כר"מ והא דאר"י במס' מכות ופסק כר' יוסי הלא באמת זה אמר שם בשם שמואל ובאמת לרשב"ם אין זה ראי' דרשב"ם ס"ל דאין עד נעשה דיין דכתיב ועמדו ב' ב' אנשים אבל יש סיוע לרש"י בתשובה דס"ל ג"כ דהאי דנכנסו לבקר הוא דוקא יש להביא ראי' ממה וק"ל:

בסוגי' זה הקשה א' מן התלמידים ה"ה התורני ר' מיכל שי' דהמקשה דלא ידע שראוהו בלילה א"כ למה מקשה מברייתא יותר היה להקשות ממתני' דר"ה ראוהו ג' והן ב"ד יעמדו ב' וכו' ואי ס"ד דעד נ"ד ליתבו בדוכתיהו וליקדשהו כמי שהקשה ש"ס בכתובות והיינו לפי גרסתינו דר"י נשיאה ור"י נשיאה היה אמורא כדאי' ברש"י א ע"ז דף ל"ז ע"ש

ונראה לתרץ דיש מקום לומר טעם דאין נ"ד מקרא דכתב עד עמדו לפני עדה למשפט ודריש ר"ע בפ' אלו הן הלוקין דקאי על סנהדרין שראו אחד שהורג נפש שאין ממיתן אותו עד שיעמוד בב"ד אחר והל"מ כתב דר"ט מוקי להך קרא שלא יהרגו ע"פ עדותן אבל ר"א דמוקי שם במס' מכות על גואל הדם י"ל דעד המעיד נ"ד וא"כ ממתני' דר"ה לא יוכל להקשות הייתי אומר תני' אתי' כר"ע ור"י נשיאה ס"ל כר"א דמוקי על גואל הדם ואז נוכל לומר דאפי' עד המעיד נ"ד אבל מהך ברייתא דשמעינן לר"ע אפי' עד הרואה כא כ"ד וכתבו תוס' דטעמי' מדכתיב עד עמדו לפני עדה למשפט וקשה כנ"ל הא דילמא קרא לא בא רק שלא יהרגו הנפש בלא עדות אלא מקצתם נעשה עדים ומקצתם נעשה דיינים ועיין ל"מ שכתב דר"ט מוקי לקרא כה"ג וע"כ צ"ל דמטעם אחר אין עד המעיד כיד או משי דהיה עדות שאי אי"ל או מדכתיב ועמדו ב' אנשים וכו' וא"כ שפיר מקשה דהא ע"כ איכא טעם אחר בלא הך קרא עד עמדו לפני עדה דאל"כ קשה דילמא קרא לא אתא רק שלא יהיה כולם כעשה דיינים אבל מקצתן עדים ומקצתן דיינים לא שמעינן וע"ז מתרץ הש"ס כגון שראוהו בלילה אבל ר"י נשיאה עבד דינא ביום וק"ל:

עוד נראה ליישב הקושי' על הי"מ די"ל דהי"מ סוברים דאין עד נ"ד כמ"ש הרשב"ם במסכת ב"ב משים דכתיב ועמדו שני אנשים לפני ד' רק דסברי כמ"ש המרדכי פ' שבועות העדות בשם ראב"ש דהאי קרא דמני' ילפינן דעדים צריכם לעמוד זה דוקא בעיידנים מומחים וסמוכים דכתיב ועמדו ב' אנשים לפני ד' וא"כ במקום דליכא מומחים וסמוכים עד נ"ד לכך הוסיפו דאפי' במקום דליכא מו"ס אין עד נ"ד דבעינן עדות שאתה יוכל להזימה ובזה מיושב מה שהקשתי ומה שהקשה הפ"י גבי עדות החודש דלא מצינו לקיים כאשר זמם ממילא לא בעינן עדות שאתה י"ל לתירץ א' של תוס' ריש מכות ולמה אין עד נעשה דיין גבי עדות של קידוש החודש ולהנ"ל ניחא דגבי קידוש החודש בעינן מומחים וסמוכים ממילא אין עד נעשה דין מטעם שכתב הרשב"ם דכתיב ועמדו שני אנשים לפני ד' והי"מ לא הוסיפו כ"א במקום שאין כאן מומחין וסמוכים בכל זאת אין עד נעשה דיין משום דהוי עדות שאי אי"ל וק"ל:

דף קד.

תוס' ד"ה יש תלמוד קאמינ' ומריבויי' דקראי תימא אמאי איצטרך וכו' ומאי קושי' הא ש"ס ר"פ אתו נשך מסיק דלא תגזל קאי על עושק ש"ש וגזל לא ילפי רק במה הצד מריבות ואונאה וא"כ לא יהבנין רק הקל שבשניהם וגבי רבית מסיק הש"ס בב"ק דף קי"ב דלדידי אזהר רחמנא ולא לברי' וא"כ ה"א גם גבי גזל לא אזדהר לברי' וצ"ע ובזה י"ל דעת הרמב"ם דמוקי לא תגזל אגזל והרי הש"ס מסיק דעל גזל ל"צ ולהנ"ל ניחא

דאיצטרך דאי ילפי מריבית ואונאה לא הוה יהבנין רק הקל שבשניהם וה"א כמו ריבית דלא אזהר לברי' כ"ס גזל והאי דב"ק פ"ה איכא לאוקמי' בדבר מסוים ולכך איצטרך על גזל וסוגי' דריש פ' א"ר אפשר דקאי למ"ד רשות יורש כרשות לוקח וק"ל):
שייך לסוגי' דיאוש הרמב"ם פ"ב מהלכות גזלה ה"ד כתב הגוזל והשביח וכו' וכתב הראב"ד יש ראי' ממ"ש בפרק מרובה יאוש אמרו רבנן דקני וכו' אלמא יאוש בעינן והקשה המ"מ דהא דיאוש קני היינו דקונה כל גוף החפץ ול"נ דבש"מ הקשה האיך אמר רבא יאוש אמרי רבנן דקני מהיכן פסיקא דקני הלא יש כמה בריייתות דסברי דיאוש לא קני ולכן היה נראה להרמב"ם דכוונת רבא על שבח גזילה דהוא של גזלן דלא קני רק ביאוש ובזה לא מצינו פלוגתא דכ"ע מודים שבח שע"ג גזילה דגזלן לאחר יאוש מפני תקנות שבים ואף דר"מ ס"ל דאפי' גזל פרה וילדה חוזרת הכל היינו משום קנס אבל בשוגג מסיק הש"ס דקני ושפיר הוי מילתא דפסיקתא וק"ל:

דף קד:
תוס' ד"ה יש תימה ולי נראה דהא ס"ס ר"פ איזו נשך מסיק רבא דלא תגזול קאי על עושק שכר שכיר וגזל ילפינן במה הצד מריבית ואונאה וא"כ לא יהבינן רק הקל שבשניהם כמ"ש הרא"ש ריש ב"ק וגבי ריבית מסיק הש"ס לקמן דף קי"ב לברי' לא אזהר רחמנא וא"כ ה"א דגם גזל לברי' לא אזדהר ובזה י"ל הרמב"ם דמוקי לא תגזול על גזל ונראה דמוקי על גזל ולא נוכל למילף מריבית ואונאה דאיצטרך על גזל גופי' דאי ילפי מריבית ואונאה לא הוה יהבינן רק הקל שבשניהם וה"א דמה ריבית לא מזדהר לברי' כמו כן גזל (והאי דשמעתין הוה מוקמינן בדבר המסוים) ולכך איצטרך על גזל ורבא ריש פרק איתו נשך אולי קאי לרמב"ח דסובר רשות יורש כרשות לוקח וגזל גופי' ל"צ היורש לחזור אף דרבא גופי' מסיק לברי' לא אזהר מ"מ י"ל דרבא בעי לשנוי' אליבא דרמב"ח:

בבא מציעא

דף ג.
תנא ר"ח הקשה הל"מ על הרמב"ם למה תלה דינא דרח"ק בהוראת הגאונים ונראה דהנה הפ"י הקשה לקמן ד"ה דפריך הש"ס על ר"ח מר"א לבתר שמעתי' דהילך אמאי לא הקשה מיד אחרי דתנא דיני' דרח"ק ונראה דלקמן דף ד' ע"ב הקשו תוס' ד"ה ואין נשבעין דהא ר"ע דרש רבוי ומיעוטי ומאן דדרש רו"מ לא ממעט לענין גזל רק שטרות ולא קרקעות וא"כ לענין שבועה נמי נימא הכי ונראה דלענין שבועה יהי' מיעוט מפורש על ש"ק דהש"ך בח"מ סי' ל' ס"ק י' והט"ז סע"ה סד"ה הוחזק כפרן מחולקי' בעדות מיוחדת

כגון הודאה אחר הודאה אי איתא ג"כ דינא דר"ח דחייב שבועה על השאר הש"ך ס"ל דבכל גוונא חייב שבועה וט"ז חולק כיון דעדות כה"ג לא מהני גבי קנס דמני' אתי' ק"ו דר"ח דעדות מחייבין אותו ממון דהיינו קנס וגבי קנס לא מהני עדות מיוחדת לא מחייב שבועה וק"ל לדעת הט"ז מה פריך הגמרא לר"ח מדתנא אבוה דילמא מיירי בעדות מיוחדת לכך ממעט הודאת עדים ולכאורה י"ל דע"כ ר"א לא איירי בעדות מיוחדת דהיינו בהודאה אחר הודאה דהא נקט ועדים מעידן שיש בידו חמשים משמע מהלשון שעדיין יש בידו ובעדות דהודאה אחר הודאה לא שייך לומר כן דאיך יודע הראשון שלא פרעו דא"ל דלא זזה ידו מתוך ידו א"כ איך לא ידע מהלואה שכי' או מהודאה שני' אך על קושי' שני' דפריך והא קרא קאמר קשה דילמא הקרא איירי בכה"ג וצ"ל לדעת הט"ז דזה הוא מילתא דפשיטא כיון דליכא ק"ו על עדות כה"ג לא איצטרך קרא למעט אך לפמ"ש הר"ן לישב על רח"ק דלא הוי ש"ק ותירץ דערות העדים אינו שחייב לו עדיין רק שהלוהו והי' יכול לומר פרעתי רק לפי שטען לא לויתי הוי כאלו אמר לא פרעתי ומלקוחות לא גבי' בהודאתו או דמיירי לבתר תקנת חכמים דמלוה ע"פ לא גבי ממשעבדי הרי דלדין תורה יותר ראוי לחייב שבועה בעדי הלואה לחוד מהיכא שמעידן שעדין יש בידו וא"כ אכתי קשה מה פריך הגמרא דילמא רח"ק מיירי בעדים המעידן שיש לו שהלוהו ואין מעידן שעדין יש בידו ולכך פטור משבועה דהוי ש"ק אך הא ליתא דהיכא דהוי ש"ק כבר ילפינן דפטור מכלל ופרט כדאיתא שבועות דף ל"ו ולקמן דף נ"ז אבל לר"ע דדרש רבוי ומעוטי וליכא קרא למעט קרקעות שפיר י"ל כקושיתנו דהא דמיעוט רחמנא הודאת עדים היינו שמעידן שעדיין חייב לו והוי ש"ק ואשמעינן קרא דאפי' על ש"ק ג"כ אין נשבעין אע"ג דגוף הטענה אינו קרקעות וא"כ מיושב קושית תוס' דר"ע יליף דאין נשבעין על קרקעות מק"ו דש"ק אך לפמ"ש הר"ן בסוגי' דפוגמת דרב"ח דהוי ס"ל שבועה דאורייתא ולא חש לקושית רבא דאין נשבעין על כפירות ש"ק משום דס"ל דוקא תביעת קרקע ממש מיעט רחמנא אבל ש"ק לא א"כ אי מעוטא רחמנא הודאות עדים שעדין חייב לו מוכת דגם ש"ק פטור רחמנא א"כ הק"ל דילמא תנא דר"א לא פליג על רח"ק ומיירי שמעידן שעדיין חייב לו וטעמא דפטור משום כש"ק וא"ל דהא כבר שמעינן מכלל ופרט ז"א דאי מהתם הוי ממעטינן דוקא קרקע ממש וגלי רחמנא לפטור הודאות עדים כי היכא דנדע דגם ש"ק ליכא שבועה ונראה דהך טעמא שכתב הר"ן לפרש פלוגתא דרב"ח ורבא אי ש"ק אית להו דין קרקעות או לא תלי' בפלוגתא דהילך לפי מה דפריך הגמר' למ"ד הילך פטור קרקע דמיעט רחמנא משבוע' ל"ל ותירץ דחפר בו בורת והקשה הר"ן וכל הראשונים דא"כ לאו תביעות קרקעות הוא רק תשלומי נזקו ותירץ דטענה הנמשכות

מקרקע אף דעתה תובע מעות דין קרקע יש לו וא"כ דכוותי' שעבוד קרקעות אף שתבעו מעות ושעבודא על הקרקע חד דינא א"ל לתרווייהו וא"כ י"ל דרמב"ח סובר הילך חייב ולא איצטרך תירץ הגמרא שחפר בורות ולא איצטרך למימר טענה הנמשכות מקרקע דין קרקע י"ל א"כ י"ל דוקא קרקע ממש מעיט רחמנא ולא ש"ק אבל רבא סובר כר"ש דהילך פטור ואכ"ק קרקע דמעטא רחמנא משבועה ל"ל ועכצ"ל כגון שחפר בו בורות ומוכח דטענה הנמשכת מקרקע דין קרקע יש לו וא"כ דכוותא בהלואה ש"ק דין קרקע י"ל וא"כ שפיר פריך הש"ס על רח"ק מתנא ר"א דא"ל שמעידן שיש בידו והוי ש"ק דס"ל להש"ס דר"א סובר הילך פטור וע"כ צריך לשנוי' שחפר בו בורות וא"כ כבר שמעינן מהכא דאין נשבעין על טענה הנמשכת מקרקע וש"ק וא"כ לא איצטריך קרא למעוטי וע"כ בכל גוונא ממעט הודאות עדים ולפ"ז מיושב קושית הפ"י הנ"ל דלעיל קודם השקלי וטרי' דהילך פטור לא מצי להקשות מדתני ר"א דר"א דממעט הודאות עדים ה"א דממעטינן הודאות עדים היכא שעדיין חייב לו וטעמא משום דהוא ש"ק וא"ל דזה כבר שמעינן מכלל ופרט דהא איצטרך דאפי' ש"ק אין נשבעין אבל השתא דמייתא פלוגתא דהילך וסובר ר"ש דהילך פטור ממילא מוכח דאין לחלק בין קרקע לש"ק דהוא טענה הנמשכת מקרקע פריך הש"ס שפיר וכל זה אי הילך פטור וגם אי טענה חיטן ושעורי' והוד' לו באחת מהן פטור דליתא לתירץ השני דטענה כלים וקרקעות אבל אי הילך חייב או למ"ד ח"וש והודה לו באחת מהן חייב ואיכא למימר תירץ שני בגמרא כגון שטענו כלים וקרקעות וליכא הוכחה בספר שיחייב בטענו דבר הנמשך מהקרקע ושפיר י"ל דלא קשה מברייתא דר"א לר"ח רק דמיירי שמעידן שעדיין ח"ל ואיצטרך קרא לאשמינן דאין נשבעין על ש"ק כמו על קרקע גופה לכך כתב הרמב"ם גבי עדים המעידן שעדיין ח"ל דפסק הגאונים שהוא חייב:

דף ז.

אמר רבא אם היתה טלות מוזהבת והקשה המהרש"א אמאי לא אמר ובשבועה ונראה לתרץ דהנה הש"ך בסי' קל"ט הקשה על הרמב"ם שפסק בשנים אוחזין בטלית דנוטל עד מקום שידו מגעת בלא שבועה א"כ איצטרך ר"א לאשמעינן ובשבועה דהא שמעינן ממתני' דפליגי בשבועה וע"כ אתא לאשמועינן דישבעו אף על מקום תפיסתן ונראה דלעיל מקשה הש"ס לימא מתני' דלא כסומכס דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה ומשני דתקנות חכמים שלא יהי' כל אחד הולך ותוקף וכו' וא"כ טובא קמ"ל דלא נימא מתני' דלא כסומכס ואולי ר' אבוה סובר כסומכס וא"כ לא היה צריך לישבע (והרשב"ם פסק כסומכס) קמ"ל ר"א ובשבועה דהיינו אפי' סומכס מודה דצריך שבועה

שלא יהיה כל אחד הולך ותוקף וכו' ובזה מיושב קושי' מהרש"א דעל מקים תפיסתן באמת א"צ שבועה כמ"ש הרמב"ם ועל שלא מקום תפיסתן כבר נשמע ממתני' כקושית הש"ך ואי דהוה לאשמו ענן דלא נימא דסומכס פלי"ג על מתני' ז"א דהא שמעינן לרבא לקמן דף ק' דסומכס לא אמר רק בשמא ושמא אבל בברי וברי מודה:

דף יח.

בש"ך סימן מ"א ס"ק י"ט מ"ש בס' ג"ת דהוראת רבותיו היה בתוך זמן דלא משמע בש"ע מידי והביא ראי' מדאיתא בב"מ דלרבנן כשאין בעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה אף בעודה תחת בעלה וכו' ולע"ד אין זה ראי' דמ"ל דגם המקשה ידע מהאי סברא צררי אתפסה כמו שפרש"י שלא יטרחו היורשים כשתתאלמן והא סברא לא שייך רק גבי אשה כמבואר בש"ך סימן פ"ב ס"ק י"ט (ומשים כך חיישינן אפי' בתוך זמן שלא יטרחו כשתתאלמן היצרר לה צררי) רק מתירץ ר"פ דלדבריהם קאמר זה לא ידע המקשה וק"ל גם מה שהביא ראי' דבכולי סוגי' מצא שט"ח סתמא לא יחזיר ולא מפליגנן בין תוך זמנו לא"ז ולע"ד ז"א דמאן קאמר דטעם דמתני' דלא יחזור משום פירעון הוא אבייי ואביי סובר ריש ב"ב דאדם פורע תוך זמנו ואנן פסקינן כרב אסי דטעם הוא שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי וכו' רק מה שהביא ראי' דא"כ מאי מקשה הש"ס מהא דכל מעשה ב"ד הרי זה יחזור דילמא ר"י מיירי לאחר זמן ומתני' מיירי בת"ז זה הוא הוכחה כארי מוצק וצריכן להבן באמת מנ"ל המקשה להקשות דילמא גם במציאה יש לחלק בין ת"ז לא"ז ונלע"ד לתרץ דהנה הש"ך כתוב לקמן סימן כ"ה ס"ק ה' וז"ל רוקא במוקדם וריבת כה"ג גזרינן משא"כ בשטר שנפרע מקצתו דהא הבא ליפרע מלקוחת אינה נפרע רק בשבועה שלא נתפרע מהלוה כדאי' סי' קי"ד סעיף ר' וא"כ תרתי לא חיישינן שיגבה מה שנפרע וישבע ג"כ לשקר וכו' ע"ש ולכאורה קשה לי א"כ למה קאמר שמואל דאם מצא שטר הקנאה לא יחזור דחיישינן לקנוניא הלא תרתי לא חיישינן שיגבה מה שכבר פרע לו והבא לגבות ממשעבדי צריך לישבע (ואפי' נאמנות אינו מועיל לגבי לקוחת כדאיתא סי' ע"א) וצ"ל דמיירי שהוא בתוך זמנו ובתוך זמן פסק הרמב"ם והש"ע סימן ע"ח דאפי' מלקוחת א"צ לישבע גם י"ל הואיל דחייב מודה גרע טפי וא"כ ר"י דקאמר דאם מצא שטר אע"פ שכתב הנפק לא יחזיר משום דחייש לפרעון ע"כ מיירי בת"ז והואיל דאיתרע בנפילה דלאחר זמנו קשה הלא ר"י איירי כשאין חייב מודה וכמ"ש תוס' ד"ה אע"פ ובלאחר זמן למה ניחש לפרעון וק"ל:

דף מג.

הקשו על המרדכי שפסק בשואל שלא מדעת אף רע"ק מודה דכלתה שמירה א"כ ר"ש דמוקי לעיל דף מ"א שטילטלה שלא מדעת הוי לי' לאוקמי אפי' כר"ע ונלע"ד לתרץ דודאי ר"ש סובר אף בשואל שלא מדעת דכלתה שמירה רק דמרדכי הוכיח דכולה אמוראי ס"ל בשש"מ דלא כלתה שמירה ונקדים לתרץ מה שהקשה רש"י על הא דמקשה הש"ס והא לא חסרה דילמא חיובא משום שואל של"מ ותירץ רש"י דחיק כמ"ש מהרש"ל ולולא דמסתפינא אמינא לתרץ קושי' רש"י דבמס' ב"ב דף פ"ח ע"א איתא להדי' דר"י סובר דשל"מ אינו רק שואל והאי ברייתא דרועה דהניח מקלו ותרמילו ע"כ אתי' כר"י כמ"ש תוס' ד"ה ובא זאב וטרף ודו"ק וא"כ רב גופה דמוקה שהכישה במקל ומתורת ש"י צריכה חסרון ולא נקט שהנהיגה במקל ומטעם של"מ א"ו דגם רב גופי' מוקי פלוגתא ת"ק ור"י בשל"מ וא"כ לכאורה קשה על ר"י ב"א ור"נ ב"א דמוקי שנטלה ע"מ לגוזלה או לשלוח יד ולמה לא מוקמי' לשאלה ולתשמיש בעלמא ורש"י הרגיש בזה וכתב כיון דלאו גזילה הוא השבה כל דהוא סגי' קשה דהלא הש"ס מסיק במס' ב"ב דפ"ח דסתם מתני' ס"ל דשש"מ גזלן הוא לכן הי' נראה להמרדכי דריב"א ור"נ דתירגמו קמי' דרב ולשיטת רב ע"כ ליכא לאוקמי שטילטלה להביא גוזלת דאי נטלה לשאלה בעלמא א"כ מתוקם מתני' אף כר"ע דבשאלה בעלמא אף ר"ע מודה דלא כלתה לו שמירה א"כ תקשה על רב דלמה צריך לאוקמי' בעודן עלי' תיפק דאף אי שקלינהו מ"מ עדיין עומד ברשות שומר כיון דלא הודיע לבעלים ומסתמא הלכה כר"ע מחבירו וא"ל הואיל ואוקמינן לעיל סתם מתני' כר"י ז"א דאי כוונת מתני' בשאלה בעלמא נוכל לאוקמינן מתני' אף כר"ע לכן אוקמינן למתני' לשיטת רב שנטלה ע"מ לגוזלה או לשליח יד א"כ את מתני' כר"י ולא כר"ע וכיון דסתם מתני' כר"י שפיר הוצרך רב לאוקמי' בעודן עליו וא"כ כיון דריב"א ורנב"א תרווייהו ס"ל דבשל"מ גם ר"ע מודה דלא כלתה שמירה היה ר"ש יחיד לגבייהו בדרך אחר נראה לתרץ ויתישב ג"כ מה שהקשה הש"ך על הסמע ח"מ סי' שנ"ה דלמה לא מוקי כר"ע שאין כאן עדים ולכך לא כלתה שמירה דהנה סוף מס' ב"ק דף קי"ח ע"ב איתא לא בטלה שלא לדעת זכו ותוס' מחק גירסא זה דבסלע שלא לדעת ליכא מ"ד דיצריך דעת והפ"י ומהר"ם א"ש קיימו גירסא זו ובאמת למאי דמוקי בטלה שלא לדעת לא פליג ר"ע רק על טלה ובסלע מודה לר"י ע"ש רק דאכתי קשה דבשלא לדעת בין לרב ושמואל מנין צריך והא אתי' דלא כמאן דלר"י אפי' מנין א"צ ולר"ע צריך דוקא דעת בעלים רק כוונתי לדעת האחרונים שכתבו דכיוצא בזה אשכחן דקאמר לימא כתנאי ומשני ולפי אותו תירץ אתי' האמורא דלא כמאן ול"ק כמ"ש המרי"ק דכוונת המקשה

להקשות דה"ל לאמורא לומר הילכתא כפלוני ומשני כיון דאיכא למטעי' בפירש דהנהו תנאי שמא ס"ל דלא כאות' אמורא לפיכך קאמר לה מסברא דנפשי' ואה"נ דהאמורא סובר דבהכי פליגי וכדעת המקשה וא"כ י"ל דגם ר"ש ס"ל כתירץ קמא דר"י ור"ע פליגי בסלע מדעת ור"ע סובר דלדעת צריך דעת כרב ור"י סובר דלא צריך דעת רק יחזיר למקום שגנב וסגי' אם ימנה בה"ב לבסוף כמ"ש להדי' הפ"י ור"ע סובר דלדעת צריך דעת ושלא לדעת צריך מנין דהא רב מוקי מתני' כר"ע ובמתני' איתא להדי' בסיפא לא ידעו בעלים וכו' ומנו הצאן והיא שלימה הרי להדי' דאף בשלא לדעת מ"מ מכין תבעי וא"כ ע"כ לא קאמר המרדכי דבשל"מ סגי' אף בלתי ד"ב היינו משום דפסקינן בשלא לדעת אף מנין ל"צ רק בשומר לא סגי' למקום שגנב משום דכלתה שמירה ובשל"מ לא כלתה לו שמירה משא"כ לשיטת רב דס"ל דשלא מדעת מ"מ מנין בעי וכיון דשל"מ גזלן א"כ מנין בוודאי בעי וא"כ לא יוכל לאוקמינן כר"ע דא"כ אכתי קשה רישא דלמה יפטור אם משהניחה נשברה דהא כר"ע אפי' שלא לדעת מנין בעי וא"ל דמתני' דהמפקיד מיירי שידע הבעלים לאחר שנשברה דא"כ פשיטא דפטור ועוד דא"כ לא איצטרך למתני מתני' דב"ק דלא ידעו בעלים וכו' דכבר שמעינן ממתני' דב"מ משא"כ המרדכי דפסק שלא לדעת ל"צ דעת וגונב טלה היינו בשומר שגנב מרשות שומר וכלתה לו שמירה ודוק ובזה מיושב ג"כ קושית הש"ך שם וק"ל:

דף מה.

תוס' ד"ה אין מטבע וכו' וי"א דחשיב כלי שיוצא בהוצאה ואין נראה דלקמן מוקי באנקא ואניגרא וכתבו המפורשים דכוונתם דתקשה לדידן דפסקינן דפירי לא עבדי חליפן וגם דאין מטבע נ"ח אכ"ק מהאי דכל מטלטלין דאתא לרבות מעות במעות ונראה לקיים שיטות הי"א דאינהו סברי כשיטת ר"ת דשוה בשוה אף ר"נ מודה דפירי עבדי חליפן ואיכא לאוקמי האי דאנקי ואניגרא בשוה ושוה ואין להקשות א"כ למאי הוצרכא לומר הואיל דחשיב כיוצא בהוצאה דילמא רב ולוי ג"כ מיירי בשוה ושוה כראה דהני י"א קשה להו קושית תוס' לקמן ד"ה ש"מ הלא יאמר נשרפו חיטך בעלי' והי' ניחא להו דבחליפן שאינו שוה כל המקח לא שכיח ואי דאכתי קשה דבחליפי ששוה כל המקח למה יועיל (ודלא כמהרם לובלין) רק הי' נראה להו כמ"ש הפ"י ואני מוסיף דתוס' הקשו בפרק המפקיד הלא עכשיו יאמר לשרפו מעותיך ותירצו בס"פ החלון דבמעות אין כ"כ טורח להציל וא"כ בחליפי פרות שוה בשוה כגון המחליף חמור בפרה לא שייך לתקן שלא יאמר שזכה בעל החמור בפרה נשרף חמורך דא"כ עכשיו נמי דאין קינה ג"כ יש לחוש שאחר שזכה ב"ה בפרה נשרף פרה שלך בעלי' דבפרה יש טורח להציל ועיי' בפ"י

וא"כ אוקמינה אדין תורה כן היה כראה להי"א וא"כ הוצרכו הי"א לומר דהואיל שיוצא בהוצאה חשיב כלי וליכא לאוקמי בשוה ושוה דא"כ קשה על מ"ד מטבע נ"ח והיינו כיון שזכה בעל הפרה במטבע נקנות הפרה לבעל המטבע א"כ יאמר נשרפו פרתך וכאן לא שייך לומר דאם לא יקנה יאמר נשרפו מטבע בעלי' ז"א דבמעות אין טורח להציל (וא"ל דילמא מ"ד מטבע כ"ח סובר כמ"ד משיכה מפורשת ולא חייש להאי דנשרפו חיטך בעלי' ז"א דא"כ תפשוט דרב הוא דאמר מטבע כ"ח דהלא לוי סובר לקמן דמעות קונת מהא דבדק לוי במתניתא ולמה לא אמר הש"ס תסתיים דרב הוא דאמר מטבע כ"ח ובפרט לקמן אי"ה אכתוב דרב הוא דאמר מטבע נ"ח) אע"כ דבאם שוה ואז הוא מילתא דלא שכיח וכיון דמירי באינה שוה הוצרכו לסברתם הואיל ויוצא בהוצאה חשיב כלי ובזה מיושב קושית תוס' דר"נ ס"ל פירי לא עבדו חליפן מוקי האי דכל המטלטלין דאתא לרבותא מעות בשוה ושוה וכשיטת ר"ת ואי דקשה כיון דשוה בשוה הוא א"כ מילתא דשכיח הוא ופן יאמר נשרפו מעותך ז"א דבמעות ל"ש נשרפו כמ"ש תוס' דאין טורח להציל והמקשה שהקשה לקמן מהאי דאנקו ואניגרא שפיר הקשה דכיון דס"ד דמעות מעלי' ובמטבע אפי' שוה בשוה לא מהני כמ"ש תוס' אבל למאי דמסיק ומוקי באנקא ואניגרא ונסתלק שם מטבע אף דהוא פירי מ"מ שוב יש לאוקמינן בשוה בשוה וכן הוא דמשני בפרוטטת ג"כ יש לאוקמינן בשוה בשוה:

דף מו.

תוס' ד"ה ש"מ וא"ת והלא יאמר נשרפו וכו' וכתב מהרש"א אבל למ"ד מטבע נ"ח לא קשה מידי דאימא דסובר כמ"ד משיכה מפורשת ע"ש ואכתי קשה למה לא מקשים תוס' זה לעיל על ר"פ דאמר מ"ט דמ"ד אין מטבע נ"ח משום דדעתי' אצור תי' לימא דהיינו טעמא דסובר מעות קונת מד"ת וחייש לשמא יאמר נשרפו חיטך בעלי' ונראה דא"כ תיפשוט דלוי הוא דאמר אין מכ"ח דהא רב סובר לקמן משיכה מפורשת מן התורה ובזה מיושב מה שהקשה בעל קדושת ישראל על המרש"א שכתב דבאידי ואידי מעות לא שייך לאוקמי' ברשותי' א"כ מה הקשה הש"ס מהאי דדינר וטריסיות דילמא לכך ביש לו מותר משום דמד"ת מעות קונת ולחששא דיאמר נשרפו מעותיך לא שייך או כמ"ש מהרש"א דלא שיך שמא תתיקר או משום דאינו טורח להציל ולהנ"ל ניחא דא"כ תיפשוט דרב סובר מנ"ח דאי הוא סובר אין מנ"ח קשה מהאי דדינר וטריסיות דהא רב סובר משיכה מפורשת רק דאין זה מעלה ארוכה דניהו דסובר משיכה מפורשת מ"מ יש לאוקמי' הך ברייתא דדינר וטריסיות כר"ש דס"ל ד"ת מעות קונת ולולי דברי מהרש"א נראה דאף ר"ל חייש לשמא יאמרו נשרפו והא דלא אמר על ברייתא דתן לו בדינר מעות

היינו משים דגבי מעות לא שיך לומר נשרפו הואיל ואין טורח להציל ואף דלא שייך נשרפו מעותך מ"מ מעות לא קנה כמ"ש הסמ"ע סי' ר"ג דלא פלוג עבדי רבנן שאני האי דהחליף דמי פרה דהוא מילתא דלא שכיחא כלל ובזה כ"ל מה שהקשה המלחמות על רש"י ורז"ה שכתבו דקושית הש"ס לר"נ דאמר פרי לא עבדי קאי אף למה דמשני כל הנישום והקשו א"כ איך שייך קושי' זו בכאן בסוגי' דמטבע נ"ח וגם מה שהקשו על ר"ת דהוי לאוקמי' בשוה ונראה דלרש"י היה קשה קושית תוס' בחליפין שאינה שב"ש הוי להחכמים להפקיע משום שלא יאמר נשרפו חיטך בעלי' רק זה י"ל או כתירץ תוס' דבאינה שוה בשוה מילתא דלא שכיח או דבלא שוה חש המוכר להציל אולי יסרב הלוקח מליתנם כמ"ש תוס' וא"כ א"א לקיים שיטות ר"ת דבשוה ושוה אפי' פירי עבדי חליפין רק במטבע באופן דאין לחוש שיאמר נשרפו חיטך בעלי' וא"כ י"ל קושית הרמב"ן די"ל דגם המקשין ידע מתירץ דיש דמים כחליפין רק דקשה לי' אידך קושי' ולר"ל דאמר משיכה וכו' וא"כ בלא זה ליכא להקשות ולר"נ דאמר פירי לא עבדי חליפין הוי מוקי למתני' בשוה ושוה וכשיטת ר"ת ואי דבשוה בשוה יש חששא דנשרפו חיטך י"ל דר"ל לא חייש להאי דנשרפו חיטך וכמ"ש מהרש"א אבל ר"י דמוקי כל הנישום ולא קאמר כל הנעשה ואפ"ה לא הוי קשה למ"ד אין מנ"ח די"ל דמתני' מיירי באינה שוה והוא מילתא דלא שכיח אבל מ"ד אין מטבע נ"ח מיירי בשוה ולכך אין נ"ח כיון דהוא שכיח חייש לשמא יאמר נשרפו חיטך וגם על ר"פ גופי' קשה למה אמר משום דעתי' אצורתי' ולא אמר משום דיאמר נשרפו חיטך וצ"ל דלא כמהרש"א לכך הוצרך ר"י לומר כל הנישום ולא ניחא לומר טעמי' דאין מנ"ח משים דיאמר נשרפו דע"כ מיירי באינה שוה (ואז הוא מילתא דלא שכיח) ושפיר מקשה הש"ס אמנם זה רק דרך פלפול וגם קשה על רס"י שכתב לעיל דא"ל דטעמי' דמ"ד אין מנ"ח משום דפירי לא עבדו חליפין דא"כ אדמפלגי וכו' והלא רש"י ר"פ אע"פ כתב אהא דאמר רב ארכבי אתרי רכשי דס"ל לרב אמנ"ח ובירושלמי במסכת קידושין אמר רב אפי' ציבר בציבר קנה ומפרש מלחמות בפירות הרי דס"ל לרב פירי נ"ח וצ"ל דרש"י ס"ל כר"ת דשוה בשוה אף פירי עבדי חליפין ומוקי האי דירושלמי בשוה וא"כ נסתר הנ"ל דאף לר"י דאמר כל הנישום י"ל סברת מהרש"א דר"ל לא חייש לשמא יאמר נשרפו וא"ל דא"כ הוי למימר ה"ט דרב דאמר אמנ"ח משום שמא יאמר נשרפו דא"כ קשה על מ"ד מנ"ח דהוא לוי ולוי ס"ל לקמן ד"ת מעות קונת וק"ל:

רמב"ם בפ"ה מהל' מכירה ה"ד כתב אם ראובן אמר מכור לי יין בנ"ז שיש לי בידך דמי מכר קני ראובן אף שלא משך וכתב המ"מ וז"ל וא"ת במה יקנה והא הנך מעות ליתנהו בעולם ותירץ כיון דמחמת מכר נינהו הרי הוא כאלו לא נתחייב מעולם מעות

וכאילו החליפו פרה בחמור מתחילה דכיון שמשך הא' נקנה השאר כ"מ שהוא אבל במעות הלואה לא שייך למימר הכי (ואולי משום דמנ"ח) והל"מ הקשה א"כ למה צריך הש"ס לומר משום דד"ת מעות קונת ומילתא דלא שכיח ת"ל משום חליפן ולא ידעתי מה קושיה דהאי דהחליף שור בפרה כתבו תוס' דמיירי דומי' דרישא כל הנעשה דמים דמיירי באינה שוה בשוה וא"כ אין לומר משום חליפן דהא פירי לא עבדו חליפן אבל הרמב"ם דמיירי שוה בשוה והמ"מ כתב שם בר"פ דהרמב"ם דבשוה ושוה פירי עבדי חליפן ושפיר כתב דהרי הוא כאלו החליפו מתחילה ומה שהקשה דאמאי פסק הרמב"ם נגד הסוגי' דהאיש מקדש נראה דסמך עצמו על סוגי' דב"מ גבי לקח ממנו חיטן אם יש לו מותר ופרשי' הואיל דקאי במי שפרע והראב"ד כתב דשם מיירי לענין איסר ריבת לחוד אבל הרמב"ם קאי בשיטות רש"י וניחא ג"כ מה שהקשה הפ"י דבשוה ושוה תיפק מטעם דמעות קונת ולהנ"ל ניחא דנ"מ אם מכר מטלטלין בדמי מכר שיש לו אצלו והוא שוה בשוה דמשום דמים לא קנה כמ"ש המגיד משנה דהנך מעות ליתנהו בעולם ומשום חליפן קנה וק"ל:

הבעל המאור כתב דהא דאמר ר"ל כיס מלא טעות ומוקי הש"ס באנקי וכו' הוא לטעמי' אזיל דס"ל פירי עבדי חליפן והקשה הרמב"ן א"כ לעיל מאי אמר הש"ס הניחא אי סבר כר"ש הלא ע"כ כר"ש ס"ל ונראה דבה"מ לטעמי אזיל שכתב דקושית הש"ס בין למה דס"ד ובין להמסקנא כשיטת רש"י וא"כ גם המקשה דלעיל ג"כ אכתי לא ידע מהא דמוקי באנקי ואינגרא רק במטבעות מעלי' ושפיר חשיב כלי וכשיטת י"א דחשיב כלי הואיל ויוצא בהוצאה וקונין הכל אבל למה דעסיק ומוקי שפסלתו מלכות וכו' ס"ל לבה"מ כיון שאינה יוצא בהוצאה מקרי פרי ומה שהקשה הרמב"ן וכי ר"ל הוא תנא שיקשה ונראה דלבה"מ כוונת המקשה כיון דאיתותב לעיל מ"ד מטבע נ"ח א"כ לר"ל גופי' דמפרש כיס מלא מעות וכי יסבור ר"ל מנ"ח ומוקי בשפסלתו מלכות וא"כ אין כאן מטבע וק"ל:

דף מז:

ד"ה מעות קונת והרמב"ם בהל' מעילה פסק דאם קנה חפץ במעות הקדש לא מעל וכתב הל"מ הואיל דחכמים הפקיעו הקנין רק דקשה דהא רבא אמר קרא ומתני' מסייע לר"ל נתנה לבלן וכו' דוקא בלן אבל ספר וכו' ומה ראי' דאף לר"י מ"מ שפיר בספר לא מעל משום דחכמים הפקיעו הקנין. ונראה דלעיל דף מ"ג הקשה תוס' לר"י דאמר משום נשרפו חיטך הלא השתא יאמר נשרפו מעותיך ותירצו בסוף דלר"י דאמר מ"ק לא הפקיעו הקנין ומותר להשתמש המוכר במעות ולר"ל אסור להשתמש המוכר במעות ולעיל ב"פ המפקיד פליגי ר"ה ור"נ דר"ה סובר דהיכא דמותר להשתמש במעות אפי'

עדיין לא נשתמש חייב באונסין נסין ולדידי' אם הוא מעות של הקדש אפי' לא נשתמש עדיין מעל ולעיל בפ' המפקיר פריך רבא לר"נ דאמר נאנסה לא משמע דסובר רבא אפי' נאנסו וא"כ כך הם דברי רבא קרא ומתניתא מסייע לר"ל דוקא בלן אבל ספר לא דבשלמא לר"ל שפיר לא מעל גבי ספר כיון דהספר אסור להשתמש במעות אבל לר"י דסובר מד"ת מעות קונת א"כ ניהו דחכמים הפקיעו הקנין מ"מ כיון דלר"י הטעם משום נשרפו חיטך בעלי' הלא קשה אכתי יאמר המוכר נשרפו מעותך בעלי' וצ"ל דהמוכר מותר להשתמש וא"כ ניהו דחכמים הפקיעו הקנין מ"מ כיון דהספר מותר להשתמש במעות ורבא ס"ל אפי' נאנסו ולדידי' אפי' עדיין לא נשתמש במעות מ"מ ראוי שימעול כמו דאי' לעיל דף מ"ג הוציאו אפי' לא הוצי' נמי ופרש"י משעה שהפקידו אצלו יצא מרשות הקדש וכו' ונעשה כמי שלוה לו ע"ש וא"כ ה"כ כיון דמותר להשתמש אבל הרמב"ם דפסק כר"נ דאמר נאנסו לא וא"כ שפיר אם קכה למעות הקדש לא מעל כיון דחכמים הפקיעו הקנין ואף אי ס"ל להרמב"ם דמוכר מותר להשתמש במעות הקדש מ"מ כ"ז שלא השתמש לא יצא מרשות הקדש ולהרמב"ם לא קשה דיאמרו נשרפו מעותך י"ל דאיהו סובר כמ"ש תוס' סוף חלון דהוא עליהם שומר שכר וק"ל:

הרמב"ם בהלכות זכי' ומתנה פ"א ה' י"ד פסק או משיכה או דמים והקשו עליו דהוא נגד סוגי' הש"ס ונראה דראיתי בשם הריטב"א שהביא בשם רמ"ך שהקשה דמנ"ל להש"ס דר"י ל"ל דר"ל דילמא ס"ל ג"כ דמשיכה מפורשת רק דר"י אמר מ"ט חכמים אמרו דמשיכה לבד קונה משום שלא יאמר נשרפו וכו' וזה יותר מסתבר דלא פליגי בסברות הפוכת דלר"י דוקא מעות ולא משיכה ולר"ש משיכה ולא מעות יותר י"ל דר"י סובר כסף ומשיכה וקרא דלעמיתך למעט נכרי מאונאה ונראה לתרץ דהנה תוס' העלו דגם רבא סובר כר"י דמ"ק והנה ר"פ א"כ מוקי רבא קרא דלא תגזול על עושק ש"ש דעל גזל לא איצטרך דיוכל למילף מריבת ואונאה וכתבו המפורשים מדלא מוקי רבא לא תגזול על גזל נכרי דריבת ואונאה שרי עכו"ם ש"מ דרבא ס"ל גזל עכו"ם מותר וכיון דרבא סובר גזל עכום מותר צריך הש"ס לומר דר"י מוקי לעמיתך למעוטי קרקע דא"ל דס"ל דמשיכה ג"כ קונה אכ"ק על רבא דס"ל ג"כ כר"י ולשיטת רבא ע"כ ליכא למימר דמוקי מיד על משיכה דא"כ קרא לעמיתך מאי עביד דהא א"ל דוקא לעמיתך אבל גבי נכרי בחדא דהא כתבו תוס' בפ' חלון דנכרי דומי' דישראל מה ישראל בתרתי אף נכרי בתרתי וא"ל דמוקי לעמיתך למעט נכרי מאונאה ז"א כיון דסובר רבא גזל ככרי מותר מכ"ש אונאה א"כ ממילא מוכח דגזל נכרי אסור וא"כ קשה על ר"ה דיליף במסכת ב"ק דף קי"ג דגזל נכרי אסור ואכלת כל העמים הלא מוכח מדשרי אונאת ככרי ולך צ"ל דר"י סובר דישראל

דוקא בכסף ומוקי קרא לעמיתך דנכרי במשיכה אבל הרמב"ם דפסק דגזל נכרי אסור לפי דעת הישׁ"ש א"כ שפיר י"ל דישראל קונה מד"ת בתרתי רק שחכמים הפקיעו קנין כסף וגבי נכרי לא הפקיעו דמהי תיתי נימא שיפלגו בסברות הפוכת ובזה מיושב דעת רש"י שכתב דנ"מ לקדושי אשה ורבים מקשים דמה הי' חסר לרש"י לומר דבאמת בזה"ז ליכא נ"מ רק דפליגי לענין ד"ת ולהנ"ל ניחא דא"כ קשה דילמא גם ר"ל סובר מעות קונת ואי משום רבא דלא חשיב בהחולץ י"ל לכך לא קחשיב משום דליכא נ"מ בזה"ז לכך כתב רש"י דגם בזה ז איכא נ"מ אך כל זה לדעת הישׁ"ש אבל לדעת הכ"מ דהרמב"ם סובר דגזל עכו"ם מותר הדרה קושי' לדוכתי' ונראה די"ל על סוגי' דבכורת שהקשה השתא גזל עכו"ם מותר כ"ש אונאה הלא רש"י ריש א"נ כתב דגזל קיל מאונאה דאונאה לא ידע כלל דמיאש ונראה דסוגי' דבכורת קאי לרבא דסובר יאוש שלא מדעת הוי יאוש וא"כ גבי אונא' אף דעדיין לא ידע מ"מ כיון דלבסוף מיאוש מהשתא הוי יאוש אבל הרמב"ם לטעמ' דפוסק יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש איצטרך קרא על אונאה דגזל קיל מאונאה כנ"ל וגם בס' משנת דר"ע העלה דשיטת הרמב"ם דמד"ת בישראל קונה או בכסף או במשיכה וא"ל א"כ תקשה האי דנתנה לספר לא מעל דאף אי מוקי בספר ככרי הלא גבי נכרי ג"כ מד"ת קונה בכסף ונראה דהך ברייתא אתי' כמ"ד גזל עכו"ם מותר א"כ ע"כ מוקי קרא לעמיתך למעט ככרי בכסף וק"ל:

בד"א י"ל דלהרמב"ם היה קשה לו על הש"ס דאמר דומי' דלעמיתך בחדא הלא גם בישראל יש ב' קנינם דהיינו משיכה לר"ל וגם חליפן וא"כ גם בנכרי יש ב' קנינם דהיינו משיכה וכסף ואפ"ה הוא דומי' דעמיתך ולשיטת הר"ת ניחא שכתב דנכרי קנה בחליפן מדאיצטרך בכסף מקנתו ולא תבואה וכלים דליכא ש"פ דה"א הואיל ומקרבי הנייתא וא"כ סוגי' דבכורת דקאי לר"ל ובסוגי' דמטבע נ"ח מסיק הש"ס דר"ל כר"ש ס"ל דפירי עבדי חליפן א"כ י"ל דכסף מקנתו דאינה קונה בתורת תבואה וכלים דהוא קנין חליפן וממילא קם דינא של ר"ת אבל הרמב"ם דפסק דפירי לא עבדי חליפן וע"כ האי דכסף מקנתו בא למעט דבר אחר ואין לכו הכרח לומר דגם נכרי קונה בחליפן א"כ י"ל שפיר דנכרי קונה בכסף ובמשיכה ואפ"ה הוא דומי' דעמיתך דגם בישראל יש תרי קנינים דהיינו כסף וחליפן:

דף נח:

עיי' בחדושי' מסכת שבועות דף מ"ב:

דף סא.

תוס' ד"ה לעבור עליו וכו' לוקמי בגזל גופי' ולעבור עליו בב' לאוין משום דלא לקי אלאו דגזל אבל כי מוקמינן אכובש ש"ש שפיר לקי והקשה החכם צבי דגם אכובש ש"ש ליכא מלקות משום דהוא לאו שאין בו מעשה ונראה דהנה קשה לי על תוס' שכתבו דלא לקי אגזל הלא אם החזיר הגזלה אחר יאוש כתב הש"ע סימן נ"ט דאינו מקיים העשה וכל לאו הניתק לעשה אם לא קיים לוקה כמ"ש המשנה למלך פ' ח"י מהל' פסולי מוקדשין עש' ואף דהוא התראות ספק דבשעה שגזל אינו יוכל להתרות דילמא יחזור קידם יאוש הא לרבא קיימינן והריטב"א במסכת קידושין דף ע"ח כתב אהא דאמר רבא אם קידש ובעל לוקה ב' דכיון דבעל אהני מעשיו דקידושין אע"ג דבשעת קידושין היי התראות ספק קסבר דשמי' התראה וצ"ל דרבא הקשה ל"ל דכתב לאו בגזל וכו' קאי אליבא דר"ל או אליבא דר"י דס"ל ה"ס שמי' התראה וא"כ מתורץ קושית הח"צ דתוס' לקמן ד"ה ר"ל כתבו דר"ל סובר לאו שב"מ לוקין וגם ר"י א"ל כן להדי' במסכת מכות דף ד' וק"ל:

דף סב.

והני מפני כבוד אביהן מי מחייבו קרי כאן וכו' עיי' בט"ז בי"ד סי' ר"מ שכתב בשם הב"י ולדידי קשה על הב"י מסוגי' דבב"ב דמ"ד ע"א שם תוס' ד"ה ונוקמי' וקשה דילמא מ"ד רשות יורש כרשות לוקח דמי סובר כמ"ד בקידושין דף ל"ב אפי' בשל בן חייב לכבדו וא"כ אין היורש מעיד משום דניחא לי דהדרי לי' משום כבוד אב ועכ"פ הוי להש"ס לומר הניחא אי סובר בשל בן חייב:

המ"ל בפ"ד מהל' מלוה ה"ד סד"ה מ"ש הקשה כיון דחייבן להחזיר משום כבוד אפי' אינו דבר מסוים לחייבו דומי' דמטלטלי דיתמי דאע"ג דליכא חיובא ואינו דבר המסוים איכא כבוד אביהם יע"ש ותירץ נכדי התורני מוה' מנדל כהן ע"פ מה שכתב הט"ז בח"מ סי' ב' דאין כח ביד חכמים לאסור רק דבר שאינו מפורש בתורה לא לאסור ולא להיתר אבל דבר הנאמר ההיתר בתורה בפירש כמו היתר הנאה דחלב אין כח ביד חכמים לאסור ולכאורה קשה דכל הני דחשיב במס' יבמות דף צ' דאסרי חכמים בשב וא"ת כגון פרוזבול שופר וכו' כל הני כתיב ההיתר בתורה בפירש וכ"כ הקשה בספר ב"י אבל באמת א"ז קושי' דכוונתו דוקא אם נעקר ד"ת לגמרי כגון לאסור חלב בהנאה אבל גבי פרוזבל אף דכתיב בתורה דשביעית משמט מ"מ לא כתיב בהדי' דאף אם עביד פרוזבל וא"נ יש לקיים בהיתר התורה היכא דלא כתב פרוזבל וכ"כ גבי שופר י"ל לקיים כשחל בחול אבל היתר הנאה דחלב דא"א לקיים בע"א אין בכחם לאסור וא"כ לפי"ז י"ל דמטלטלי דיתמי דאף דלא משעבדי היינו דהוא מצד הסברא משום דב"ח לא סמך דעתו

עליו משום דיוכל להבריחם אבל מ"מ אינו מפורש בתורה דפטורין מלשלם לכך יכולין החכמים לתקן דמפני הכבוד אף מטלטלין חייבין לפרוע אבל גבי ריבת דכתיב לא תקח מאתו נשך ודרשינן במס' ב"ק דף קי"ב לדידי' אזהיר רחמנא ולא לברי' א"כ מפורש בהדי' שאין הבן חייב להחזיר דא"כ עקרו ד"ת לגמרי אבל השתא דאמרינן דדוקא דבר המסוים צריכן להחזיר לא מקרי עקרו מ"ש ההיתר בתורה דהרי לא מפורש בתורה אפי' דבר המסוים ויוכל לקיים ד"ת בדבר שאינו מסוים ועיי' בט"ז בי"ד סי' קי"ז אח"כ ראיתי דבר זה בבאר:

סנהדרין

דף ב:

תוס' ד"ה אין ד"ד וכו' ותדע דלקמן בעי גז"ש דהיטב היטב ולא ילפי ד"כ מהדדי וכו' ומיהו ע"כ וכו' אלא איצטרך היטב מטעם דלקמן דלכתבינהו רחמנא בחדא וקשה לי דאכתי קשה לר"י דסובר דהקישא דמשפט אחד בא אפילו להשוות ד"מ אהדדי א"כ היא גופה קשה מדוע לא כתב רחמנא בחדא כל שבעה חקירות ונילף כולהו מהקישא דמשפט אחד בשלמה א"א דמשפט אחד לא בא להשוות ד"נ אהדדי א"כ אפי' אי הוי כתב רחמנא בחדא למשל אי ככתוב גבי עובד עכו"ם לא הוי ידעינן ע"נ דמה לע"נ שממון אבד ולא הוי ידעינן ג"כ ע"ז דמה לעכו"ם דבעי התראה ואי כתב בעדים זוממין ג"כ לא הוי ידעינן ע"נ דמה לע"ז שממון פלוט ואי כתב עיר נדחת ג"כ לא הוי ידעינן ע"ז דמה להנך דבעי התראה וגם עכו"ם דהוא בסקילה אבל אי נוכל למילף מהקישא הלא אין משיבן על ההיקש ונראה דהר"ן בחדושיו הקשה בריש היו בודקין לר"י דלא בעי רק ג' חקירות הני קראי דילפינן מנייהו ז"ח מאי עביד ותירץ דתלתא קרא דאמת ונכון לא דרש פשו שבעה מוקמינן ג' לג' חקירות וג' לגז"ש שיהי' בכל אחד ג"ח פש חד לר"ש לאתויי נשרפין ולרבנן מילתא דאתי בק"ו וכו' הרי דר' יוסי לס"ל הא דלקמן מדשני קרא רק א"ל ז' קראי גרידא א"כ י"ל דגם רמי ב"ח ור"י לא ס"ל כלל הא דמשני קרא וא"כ מוקי הני ז' קראי לז' חקירות וד"נ יליף מהדדי מהקישא דמשפט אחד:

תוס' ד"ה ד"מ י"מ משום דשור מיתתו בכ"ג וכו' ואין נראה דהא איכא אמוראי דסברי אפי' ר"ע דריש ואם כופר לרבות שלא בכוונה ונ"ל דהנה י"ל הא דלא תני כופר ולמ"ד של עבד דתנא ושייר כמ"ש תוס' לקמן ושייר נמי עדים זוממין כגון דהעידו שאיש פלוני חייב לחבירו מכה ונמצאו זוממין שהביא הלוה עדים להזימם צריך ג' מומחין לר"ע דסובר ריש מכות עדים זוממין קנסא ובקנס בודאי צריך מומחין ונראה ונקדים לתרץ

מה שהקשו תוס' ר' יוחנן דסובר במסכת ב"ק דאין עירוב פרשיות ובירושלמי סובר ר"י דבעי ג' ונראה דתוס' הקשו לקמן דף ב' ד"ה משפט תיפק דעיקר דו"ח בע"ז ובד"מ ובד"נ וכו' ואף דהאי קרא נוכל לאוקמי' בד"נ מ"מ דעת תוס' כיון דסתמא כתיב מיירי בד"מ ושם בקרא כתיב ודרשו השופטים היטב ומדכתיב שופטים בלשון רבים בעינן ב' ואין ב"ד שקול וכו' וא"ל דקרא דכתיב בלשון רבים דמיירי גם בד"נ דאז בעי כ"ג ז"א דמדברי תוס' משמע דקרא משתעי רק בד"מ ונראה דהא דאמר הש"ס אי קסבר אין ע"פ ג' נמי לא לבעי היינו משים דאוקמינן מתני' כר"ע דסובר עדים זוממין קנסא א"כ אין ראי' מדכתיב בלשון רבים ושפטו דבקנס ודאי בעינן ג' כדאיתא לקמן דף ח' וא"כ י"ל דר"י בירושלמי דסובר ב' שדנו דינהם דין סובר כחכמים דעדים זוממין ממונא ושמעינן לר' יוחנן דאמר הלכה כסתם משנה לכך כא ניחא לי"מ לתרץ דתנא ושייר נמי עדים זוממין קנסא א"כ יהיה סתם מתני' כר"ע דעדים זוממין קנסא א"כ קשי' ר"י אדר"י דאמר הלכה כס"מ ולעיל הוכחתי דר"י סובר ע"ז ממונא ולכן תירצו משום דשור מיתתו בכ"ג אבל אינך אמוראי דסברי דר"ע מחייב כופר שלא בכוונה באמת מתרצי דתנא ושייר כמי עדים זוממין ומוקמינן מתני' כר"ע דעדים זוממין קנסא וחכם א' הקשה דהא רבין משמי' דר"י סובר במסכת ב"ק דחייב כופר אפילו שלא בכוונה והוא מפרק דהא הש"ס מסיק בכמה דוכתי' דאמוראי אליבה דר"י אי הלכה כסתם משנה ובזה מתורץ ג"כ קושי' תוס' שהקשו איך אמר הש"ס ד"ה אין דינהם דין הא איכא ברייתא דרמי ב"ח ולהנ"ל ניחא דרש"י כתב דהא דאמר הש"ס ד"ה אין דניהם דין קאי אפלוגתא דר"מ וחכמים גבי פשרה וסתם פלוגתא דר"מ הוא ר"י והלא ר' יודא סובר ריש מכות דעדים זוממין ממונא ולדידי אף אי אין עירוב פרשיות מ"מ מוכח דבעי ג' מדכתיב גבי עדים זוממין ודרשו שופטים בלשון רבים ודרשו השופטים היטב וק"ל:

דף ג.

תוס' ד"ה ומדאורייתא וקשה דא"כ בצדק תשפוט ל"ל ועיי' במהרש"א ונראה לתרץ דרש"י כתב לקמן דף ל"ד דמשפט היינו גמר דין ועיין בסמ"ע ואכ"ק דמהך קרא דבצדק תשפט לא שמעינן רק גמר דין לא בעי ג' אבל תחילת דין מנ"ל דלא בעי ג' אמנם ז"א דכל עיקר הסברא דה"א דבעי ג' הוא משום דכתיב משפט א' יהי' לכם דהא רש"י כתב דס"ל אין עירב פרשיות והרי משפט לא משמע רק גמר דין וא"כ שוב גלי קרא בצדק תשפט דהוא גמר דין ג"כ לא בעי ג' וא"כ הוצרך רש"י לומר דאין ע"פ דאי ס"ל עירוב פרשיות א"כ מנ"ל דתחילת דין לא בעי ג' שהרי גבי גזילות וחבלות אפי' תחילת דין בעי

ג' דכתיב ונקרב משעת קריבה בעי ג' אלא דקשה לי דבמס' ר"ה ר"פ ראוהו ב"ד משמע דמשפט הוא תחילת דין שוב ראיתי בט"א שהירגש בזה:

דף ד.

תוס' ד"ה ורבנן תימא לר"י תרי קראי ל"ל ונראה בספרי איתא הובא בילקוט פרשת חוקת והנוגע במת בא הכתוב ולימד על המת שמטמא במגע עד שלא יאמר יש בדין אם מטמא באהל לא יטמא במגע אם אמרת כן ענשת מן הדין וא"כ אף דכתיב על כל נפשות מת לא יבא דמורה על טומאת אהל מ"מ איצטרך כל הנוגע בנפש על טומאת מגע דאין עמה"ד דטומאת מגע במת ב"כ לא איצטרך דנוכל למילף מטומאת אהל מק"ו מנבלה כמ"ש הרמב"ם רק בספרי ילף טומאת משא מדכתיב וטמא ז' ימים לרבות שיטמא במשא ונראה די"ל דתוס' ס"ל כדעת סמ"ג דהא דאין עמה"ד הוא משום הואיל דחמיר לא נתכפר בעונש מלקות וא"כ לא איצטרך קרא על הנוגע ברבעית דם משום דהוא ק"ו מאהל וכאן לא שייך אין עמה"ד שהרי לא יהי' חמיר הנוגע ברביעות דם מנוגע במת שלם שאינה טמא רק ז' ימים ועל הרמב"ם קשה לי דאיהו יליף טומאת משא במת בק"ו מנבלה תקשה לדידי' קושית הספרי דל"ל קרא הנוגע במת נילף מק"ו כיון דאיהו ע"כ ס"ל דזה הוא רק גלוי מילתא ועלה על דעתי דהרמב"ם לטעמי' אזיל דנכרי אינו מטמאה באהל רק במגע ובמשא וכרבינא ביבמות דף ס"א וא"כ אי הוי ילפינן טומאת מגע מק"ו מאהל ה"א די לבא מהדין להיות כנדון שדוקא ישראל מת מטמא במגע אבל לא נכרי אמנם קשה א"כ למה פסק הרמב"ם דנכרי מטמא במשא הלא משא לא ילפי רק מאהל ונימא דיו וכו' אמנם קושית תוס' הנ"ל יש לתרץ דר' ישמעאל אולי סובר כר"ש דנכרי איכו מטמא באהל וא"כ איצטרך והנוגע במת בנפש אדם דאי מעל כל נפשות מת לא יבוא לא הוי ידעינן רביעת דם מנכרי (וכהסוברים דבב"א אמרינן דון מינה ומינה) והרי רביעת דם בודאי לא חמיר ממת שלם כשהוא באהל לכך איצטרך והנוגע במת בנפש האדם וכשיטת ר"ת ביבמות דף ס"א דהיכא דכתיב האדם אף ככרי במשמע ואי כתיב הנוגע במת בנפש האדם לא הוי ידעינן טומאת אהל דהוא חמיר ממגע:

דף כג.

תוס' ד"ה ואמר והקשה המהרש"א דהוי הש"ס להקשות מ"ג רועי בקר דהוא חדא לריעותא ונראה דלקמן חשיב במתני' משחק בקובי' ופרש"י דפסולין להעיד ולדון ופרש"י מחמת חימוד ממון וכו' והוי רשע דחמס וכו' שנוטה אחר בצע וכן מפרש רש"י במס' ר"ה ומה שהקשה הט"א דלמה מפרש רש"י כן הלא הילכתא כאביי דלא בעינן רשע דחמס אין זה קושי' דאולי רש"י סובר כדעת תוס' ופוסקים הביאו רמ"א ח"מ סי'

ל"ד סי' ג' דבדרבנן בעינן שיעבור משום חימוד ממון והני פסולי דרבנן ולכך אי לאו משום חימוד ממון לא נפסלו אף לאביי וכ"כ תוס' במס' ב"מ והנה לקמן דף כ"ה איתא עוד הוסיפו עליהם הרועים וא"כ לא יוכל להקשות מרועי בקר דאולי נשנות משנה זו לאחר שהוסיפו לפסול רועי בקר אף דלא חשבה במתני' הלא שם דף כ"ה דקתני ג' רועי בקר הרי דגם בימי משנה נפסלו ואפ"ה לא פסלו וא"כ רועה בקר הוא תרתי לריעותא דאינם מומחים וגם נוטים אחר בצע דרועים בשדות אחרים ע"כ:

דף ל.

גברא אגברא והקשה המהרש"א דלרב גופה איפא למירמי דפליגי כמי בקרקעות ונ"ל דנוכל לומר הא דאמר רב הלכה בין בקרקעות היינו שכל אחד העיד על קרקע אחרת ומועיל עדותן שיתן דמי הקרקע קטן מתוך דמי קרקע גדול דבכה"ג ודאי פליגי רבנן על רב"ב שהרי על קרקע דמסהיד האי לא מסהיד האי וא"ל א"כ מאי כ"מ בין קרקע למטלטלין יש לומר דיש סברא דקרקע גרע ממטלטלי דמס' מכות דף ו' הקשו תוס' על עדות מיוחדת שכשרה בד"מ אמאי לא נילף דפסולה מדכתיב משפט ותירצו דע"כ לאו בד"מ קאי דעד אחד בממון לשבועה מיהו איתא והנה האי דריבב"ר גרע מעדות מיוחדת כמ"ש הסמ"ע סי' ל' ס"ק כ' וא"כ ה"א בקרקע אין הלכה כריב"ב הואיל ובד"נ פסול כה"ג ושם לא שייך לומר דעכ"פ מועיל לשבועה דהא אין נשבעין על הקרקעות קמ"ל דאפ"ה מלטרפי דהואיל ומצינו בד"מ דמועיל שוב לא נחלק בין קרקע למטלטלי אבל על עולא שפיר מקשה הש"ס:

דף מז:

נתעכל הבשר מלקטין לו עצמות וקשה לי על הרמב"ם דפסק בפ"ג מה' שגגות דאכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וחזר דמקבלין דב"ח אינן נדחין ובפ"ד מה"ע כתב הי' בהן קדשי מזבח ימותו וקשה אמאי ימותו הא איהו פסק בפ"ד מהלכות סנהדרין דנתעכל הבשר מלקטין לו עצמות וקוברין אותה בקבורת אבותיו וקשה אמאי קדשי מזבח ימותו הא לאחר שנתעכל הבשר ראוי' שיקרבו אותן קדשי מזבח דשוב לא הוי זבח רשעים שכבר נתכפרו להם עונם ונראה דהרמב"ם סמך עצמו על סוגי' דיומא דף ס"ו ע"א דמסיק גבי פר יוה"כ שאבדו וכו' ימותו משום תקלה ופריך תקלה דמאי אי תקלה דהקרבה כל רעיותא נמי ומשני האי דבת הקרבה היא טריד א"ב שפיר גבי עיר נדחת קדשי מזבח ימותו דאם נימא שיקרבו לאחר שנתעכל הבשר ויהי' בת הקרבה יש לחוש שמא יקרבנה קודם שיתעכל הבשר ואז יהי' זבח רשעים תועבה:

דף עו.

תוס' ד"ה תני ועוד קשה דהא איש איצטרך וכו' ונראה לתרץ ונקדים לישב מה שהקשו תוס' לעיל דף ט' ד"ה עדי תימא לחייבו הבעל ממון כיון שלא התרו ונראה דאי לחייב להבעל לבד באו לא היו להזים רק עד א' מעדי הבעל ולא מבעי' לר"ת דאפי' בהוכחשו עדי הבעל מחייב ק' סלעים פשיטא אם הוזם אחד מחייב ק' סלעים ואפי' לרש"י היינו דוקא שהוכחשו עדי הבעל הואיל ובעדותן לא נתחייבה סקילה מסיבת שהוכחשו וכמו שכתב הנ"י ע"ש אבל כאן שעדי הבעל לא הוכחשו בעדותן מעצמן ולולי שבאו עדי האב והזימם לאחד מעדיו שפיר נתחייבה סקילה וא"כ שפיר נתחייב הבעל ב"ק כסף שהוציא לעז וגם בלא"ה איכא מ"ד בירושלמי כר"ת והשתא א"צ למ"ש תוס' בתירוצם והכה לעיל דף מ"א מסיק הש"ס לר"ש תרתי בנסקלין לאתוי' בנשרפין דבעי התראה וקשה תיפק דבעי התראה גבי נשרפין דאל"כ איך משכחת בת כהן שזינתה בשריפה הלא הוא עדות שאי אי"ל דיאמרו אנו לאוסרה על בעלה באנו דהא אינה נדונת רק בזיקת הבעל וא"ל דמשכחת בפני ב"ד ז"א דא"כ למאי הילכתא כתב רחמנא למעט זוממין לאחיו תיפק דעדים אינם חייבם מיתה כלל וא"ל שהתרו הא השתא קיימינן דנשרפין לא בעי התראה וע"כ צ"ל שזינתה וחזרה וזינתה, אכ"ק אמאי איצטרך איש להורת בנשואה לישראל דמתחללה מעיקרא הלא בזינתה וחזרה וזינתה ג"כ כבר נתחללה ואעפ"כ חייבה רחמנא אמנם איכא לאשכוחי בת כהן בשעה שהעידה עלי' כבר מת הבעל וכקושית מהרשא ולא שייך שבאו לאוסרה לבעלה וא"ל כמ"ש מהרש"א שבאו להפסידה כתובתה הא כתובה דרבנן אבל אבוה דר"א י"ל דסובר כתובה ד"ת א"כ מוכח אף שנתחללה נידן בשריפה דאל"כ לא צריך קרא דבעי התראה בנשרפין:

מכות

דף ב.

תוס' ד"ה בעינן הקשה היכא שמעידן שהוא מצרי שני וכו' והקשה המהרש"א דילמא באמת ה"כ ונ"ל דאיתא במס' קידושין דף י"ח לאמה מלמד שמכרה לקרובים אם רעה בעיני אדוניה מלמד שמכרה לפסולים וקשה לי דלמא האי דאם רעה קאי אחייבי עשה ולאמה בא להורת ח"ל ומנ"ל חייבי כריתות וכדומה מקשה הש"ס בכתובת ע"ש ונראה לתרץ דהא חייבי עשה אינו רק מצרי ואדומי בעולה לכה"ג צרת יבמות וסוטה והנה האי סוגי' דקידושין לאמה מלמד שמכרה לקרובים הוא ר"א ולר"א לא משכחת בכה"ג ח"ע זולת דאית בה ג"כ חייבי לאוין דאין לאשכוחה בבעולה לכה"ג דיוכל למוכרה קשה האי

בעולה היכי דמי אי דנתאלמנה או נתגרשה א"כ אית בה ג"כ לאו דאלמנה או גרושה לא יקח ואי דנבעלה ע"י זנות אית בה לאו דזונה ואי בפנוי' הא ר"א ס"ל פנוי' שבא עלי' פנוי עשאה זונה עיין יבמות דף ס"א וא"ל בכה"ג ב"א שנשא ב' נשים ומת ונפלה לפני אחיו ליבום ויבום אחת בא הכתוב להורת דיוכל האב למכור בתו דהיא צרתה להיבם דאינה רק עשה בית א' הוא בונה ואינה בוכה ב"ב זה אינו דתוס' לשיטתם אזלי דגרסי במס' קידושין דף י"ח דאין שפחות לאחר אשות וא"ל דבא להורת דיוכל למוכרה למצרי ואדומי ז"א דבעוד שלא נתגיירה א"כ היא ג"כ בלאו דלא תתחתן כדאיתא בס"פ האומר ואי לאחר שנתגיירה זה ג"כ אינו דאיתא במס' ב"מ דף ע"א גר אינה קונה עברי וה"ה לאמה עבריה דאיתקש עברי לעברי' ומסיק שם משום ושב אל משפחתו בעינן וליכא עיי"ש אמנם קשה לוקי האי דאם רעה בעיני אדוני' כגון שמעידן מל אחד שהוא מצרי שני ואח"כ נמצאו זוממין דנעשו העדים מצרי שני ואסורים לבוא בקהל והעדים ודאי רשאים לקנות עבד עברי דיוכל לקיים ושב אל משפחתו דהא וישראל קאתו ואכתי מנ"ל חייבי כריתות אע"כ דאין העדים נעשים מצרי שני וק"ל וגדול א' תירץ וכמדומה שהוא הגאון מוה' שאול ז"ל אב"ד דק ק פ"פ דאיתא במס' קידושין דף ס"ח ודילמא שתיהן שנאות אי א' מצרית וא' ישראלית שתיהן מעם אחד בעינן ואם איתא דהיכא דהעידו על אחד שהוא מצרי שני ונזים נעשו הם מצרי שני א"פ ומשכחת בכה"ג כגון שנשא א' מצרית דהיא אצלו שנואה ואח"כ העיד על אחד שהוא מ"ש ונעשו גם העדים מ"ש ונשא אח"כ עוד מצרית וא"כ שפיר הוא אחת אהובה דהיינו השני' דכיון דהוא ג"כ מ"ש מותר ליקח המצרית והראשונה היא שנואה ושניהם הם מעם אחד אע"כ ב"ל דהעדים אינם נעשין מ"ש ודו"ק והגאון מהו' איצק דוקלא הוכיח מסוגי' דיבמות דף ע"ח דלמא אי עבר ונסב דאי להתירא לא כתב וקשה הא נ"מ לאיסורה דאי אמרינן דגם דור ג' אסור א"כ היכא דהעידו על אחד שהוא מצרי שני לא נעשו העדים מ"ש דלו ולא לזרעו לכך גלי רחמנא דור שלישי יבוא בקהל א"כ נעשו העדים זוממין מ"ש אע"כ מוכח דעדים לא כעשו מצרי שני ודו"ק:

דף טז:

תוס' ד"ה מידי וקשה לר"ש וכו' ונראה לתקן דבפסחים דף ס"ז אמר ר"ש לא יאמר זב וכו' ומקשים הא אין עונשין מהדין לכן הי' נראה לר"ל לא תעשה שקדמה עשה אין לוקין וא"כ בלא"ה אין לוקין גם י"ל לפמ"ש הרז"ה דשאני טמא שנכנס למקדש כיון דאיכא כרת לא מהכי ניתק לעשה דלא דמי ללאו דחסימה אמנם לר"י דיליף מגז"ש דטומאתו והלא אין גז"ש למחצה ה"ה דילפינן לה פך כמ"ש תוס' קידושין דף ל"ה ובמשנתינו

סתמא קתני טמא שנכנס למקדש משמע אף טבל והרמב"ם בפ' י' מהל' פסולי מקודשין כתב דטמא שטבל ואכל קודש אינו חייב כרת דכתיב וטומאתו עליו עד שיהיה כל טומאתו וא"כ ממילא ביאת המקדש ג"כ ע"כ:

בח"מ ס' ל"ג העלה הש"ך דבד"מ ג"כ בעינן עדות שי"ל והקשה מ"ו בנב"י חא"ה סימן ע"ב בהג"ה הלא בפ' ח"ה במתני' היו שנים מעידן בראשונה והן עדות אחת להזמה והקשה נ"י היכא מיירי אי כשהוזמו קודם שנגמר הדין הלא אין משלמין עד שיגמר הדין ואם אחר שנגמר הדין א"כ כבר החזקוהו בקרקע והוי כאשר עשה ותירץ ריטב"א דמיירי שאינו באותו שדה רק שע"י עדותן יקח השדה ואי דבעינן בד"מ עדות שי"ל לא משכחת עידי חזקה שיועיל כ"א בשאין המחזיק באותו שדה דאל"כ כיון שאין עדים משלמין כשיוזמו אין עדותן מועיל דה"ל עדות שאין אי"ל א"כ קשה כמה סוגיות בב"ב דף כ"ט האי דאמר לחברי' מאי בעית בהאי ביתא וכו' אתא לקמי' דר"נ א"ל ברור אכילתך וקשה במאי יברר והלא כל עדים שיביא לא יועילו כיון שהוא באותו בית כדמשמע לשון מאי בעית בהאי ביתא ע"ש ונ"ל דבלא"ה חובה ליישב דמה יענה הריטב"א להוכחת תוס' מסכת ב"ק דף ד' ד"ה ועדים שהוכיחו דבממון ראוי' לחייב אף כאשר עשה מק"ו דבממון קי"ל עונשין מ"ה ונראה דהריטב"א לטעמי' אזיל דכתב בחדושיו למ"ס מכות דף ה' דהא דמשני הש"ס אין עונשין מ"ה הוא רק לחדודי דעדים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא חדושו באשר זמם ולא כ"ע וא"כ שפיר משכחת עדות שאתה יוכל להזימה גבי עדות חזקה כגון דאסהידו תרי לחד ותרי לחד דליכא חידוש מודה הריטב"א דראוי' לחייב כאשר עשה מק"ו ועין תוס' ב"ק דף ע"ג והא דמוקי הריטב"א שהמחזיק אינו באותו השדה ולא מוקי בעדות מיוחדת ומשכחת הזמה אף כאשר עשה גם זה לא תברא דריטב"א רצה לתרץ אף למר זוטרא שהקשה במסכת מכות דף ו' ע"ב על ר"נ דמכשיר עדות מיוחדת בממון א"כ בד"נ תציל וקשה לדיד' הך מתני' דחזקת הבתים לכך מתרץ הריטב"א דמיירי שהמחזיק אינו באותו שדה אבל ר"נ דאמר ברור אכילתך יש לאוקמי בעדות מיוחדת ול"ק רק על ר"נ דמפיק עדות מיוחדת דכשר בד"מ מקרא ולמה לא יליף דא"כ לא משכחת הזמה גבי ד"מ זה לא קשה כ"כ דאי לאו קרא ה"א באמת דלא בעינן בד"מ עשי"ל אמנם לדידי קשה על הסוברים דבממון לא בעינן עדות שי"ל וגם על תירץ אחד בתוס' מכות ריש מס' דגבי בן גרושה וחלוצה לא בעינן עשי"ל מירושלמי יבמות פי"א ה' ז' גבי כהנת שנתערב וולדה בולד שפחתה ואיתא שם מהו שיעידו עדות אחת (דעבד פסול לעדות ובעי אם יעידו שניהם כאחת עם עוד ע"א יעלה להן לעדות אחת כלומר לאיש א') ומסיק מאחר שאלו ימצאו העדים זוממין לא אין נהרגין אף הכא כן

ופירש הפ"מ דהוה עדות שאי אתה י"ל דעדות של עבד לאו עדות ואין נהרגין עד שיוזמו שניהן ולתירץ ב' של תוס' ריש מכות דבעדות ב"ג ו"ח לא בעינן עדות שי"ל אכתי הוי מצי למבעי' מה שיעידו עדות אחת לענין בן גרושה או בד"מ דלא בעינן עדות שי"ל עוד ראיתי למ"ו בנב"י מא"ה סי' ע"ב דף פ"א ד"ה והנה הר"ן וכו' כתב שם וא"ל דלמא באמת האי משנה במס' ב"ב ג' אחין אליבא דרע"ק ז"א דבהדי' מוקי שם בגמרא האי מתני' דלא כר"ע מטעם חצי דבר ולכאורה קשה דהא אכתי הוי מצי לאוקמי מתני' כר"מ דס"ל ג"כ במסכת מכות דף ד' ע"ב דעדים זוממין קנסא ובאמת קשה ג"כ על סוגי' מסכת ב"ק ד"ה ע"א סבר לה כר"ע וקשה למה מוקי כר"ע וקשה קושיות הש"ס אי ר"ע ליתני תרי גוונא שור הוי להש"ס לאוקמי כר"מ דס"ל ג"כ עדים זוממין קנסא ולר"מ לא שמעינן דתם שחבל באדם דמשלם נזק שלם ונראה דהנה המרם ברבי הקשה על ש"ס דמכות דף ד' דפריך הש"ס מ"ע דר"מ דס"ל לוקה ומשלם ומשני עולא דיליף ממוצא ש"ר ולמה לא אמר הש"ס דר"מ ס"ל כרנב"ה דס"ל דכרת פוטר מתשלומין דיליף אסון אסון וא"כ מוכח דלוקה ומשלם דאל"כ לא איצטרך אסון למיפטרה תיפק דפטור משום מלקות וכדאיתא כתובות דף ל"ה ונראה דסוגי' דמכות קאי למ"ד דס"ל חייבי מלקות שוגגין חי בין בתשלומין וא"כ איצטרך ג"ש אסון אסון לפטור אפילו בשוגג וכדעת האומרים דכרת פוטר מתשלומין אפילו בשוגג וגם עולא דמשני שם במכות דר"מ יליף ממוצא ש"ר ס"ל כמ"ד חייבי מלקות שוגגין חייבין בתשלומין ובזה מיושב קושי' תוס' במסכת כתובות דף ל"ב ד"ה אלמא שהקשו דילמא סבר עולא כר"י ולהנ"ל ניחא דעולא ע"כ סובר דחייבי מלקות שוגגין חייבין וא"כ ניחא סוגי' דב"ב די"ל דהנך סוגיות אזלי כמ"ד חייבי מלקות שוגגין פטורין וא"כ אין הכרע דר"מ ס"ל עדים זוממין קנסא והא דס"ל לוקה ומשלם דס"ל כרנב"ה א"כ מוכח דלוקה ומשלם מדאיצטרך אסון אסון למיפטרה מתשלומין:

הרמב"ם פסק דגבי מלקות אמרינן אף כאשר עשה וקשה מנ"ל להרמב"ם דין זה וי"ל דאיתא במס' מכות דף ה' משלשן בממון ואין משלשן במכות והקשה התוי"ט למה נקיט משלשן דמשמע ב"ג ולא קתני מחלקין אפי' בב' ותי' משום מלקות איצטרך למנקיט שלשל דמלקות אפשר ב"ג שיגיע לכל א' י"ג אבל בשנים א"א לחלקם וא"כ אי נימא דאף במלקות אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה א"כ גם בשנים משכחת כגון שהעידו על אחד שחייב מלקות ולקו אותו מכה אחת ואח"כ הוזמו וא"כ המכה שכבר לקו אין מחייבין ונשאר ל"ח מלקות ואפשר בשנים וא"כ קושי' תיו"ט במ"ע א"ו במלקות אמרינן כאשר עשה וכמדומה לי ש ששמעתי דבר זה וק"ל:

עבודה זרה

דף לב:

תוס' ד"ה והיוצא ומפרש ר"ת תקרובת וכו' ותקרובת שאינו כעין פנים פליגי וא"כ סובר ריב"ב דאפי' תקרובת שאינו כעין פנים אסורין באכילה ובהנאה וקשה לי א"כ מאי מקשה הש"ס לקמן דף נ"א ע"א על רב מהא דפרכילי ענבים דאינו כעין פנים ואפ"ה אסור דילמא הך מתני' אתי' כריב"ב דסובר דאף דאינו כעין פנים ילפינן ממת אבל רב סובר כרבנן דהרי גם לקמן דף מ"ח ע"ב מוקי הש"ס סתם מתני' כריב"ב:

דף לו.

תוס' ושמן ה"כ הוי מ"ל איין ועיין בס' תורת חיים ונראה לתרץ קושי' תוס' דלעיל דף כ"ט ע"ב תוס' יעקב שם. ובזה יש לישב מה שהקשה הרב הגדול מוה' אהרן ז"ל אשר היה אב"ד בק"ק סערדעהעל על הפירש המשניות להרמב"ם מס' יבמות ד' ל' שנסתפק אם הא. דאמרינן כל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא וכו' הוא מד"ת או רק איסר דרבנן כמו שניות והקשה מהא דאיתא שם דף קי"א ע"ב אביי אמר יבמה יבא עליה כ"ד רבא אמר בלא"ה כמי לא וכו' כל יבמה ש"א קורא בשעת כפילה יבא עלי' א"כ מוכח דהוא מד"ת דאל"כ עדין יוכל לומר דקטן לאו בר יבום והא דלבתר שעתא שרי מדכתיב יחדיו הוא רק מד"ת אבל מדרבנן באמת אסור אע"כ דהאי דכל יבמה שאין אני קורא וכו' מדאורייתא אסורה ולפי דברי הט"ז הנ"ל דבר הנאמר התיתר בתורה בפירוש אין כח ביד חכמים לאוסרה י"ל דהרי אביי משני יבמה יבוא עלי' כ"ד ואף דכתיב להקים שם זרע צ"ל כמ"ש תוס' ד"ה קרי דגם קטן מקרי בר הקמת זרע וא"כ ממילא לר"מ דאוסר קטן ליבום ע"כ לא דרש יבמה כ"ד וא"כ ממילא לדידי' אסור מד"ת ליבום קטן וא"כ לפי"ז שפיר י"ל דהאי דכל יבמה שאינה ראוי' בשעת כפילה הוא רק מדרבנן ואפ"ה שפיר אמר רבא בלא"ה נמי לא דהיינו דאף אי לא כתיב יבמה י"ע כ"ד עכצ"ל דקטן מקרי בר הקמות זרע דאל"כ רק משום דכתיב יבמה א"כ לר"מ אסור הקטן מדאורייתא ליבום עכ"ק מי איכא מידי דהשתא אסירה ולבתר שעתא שרי דכתיב יחדיו כדמסיק והא אמר ר"י א"ר כל יבמה וכו', וא"ל דמד"ת שרי ומדרבנן אסור דהרי אי נימא דקטן לא מקרי בר הקמת זרע וא"כ אסורה בשעת נפילה ואפ"ה גלי רחמנא דלאחר שיגדול מותרת מדכתיב יחדיו א"כ מצינו היתר בפירש דאפי' אם אינה ראי' בשעת כפילה וא"כ אין כח ביד חכמים לאסור והרי על הא דכל יבמה שאין אני קורא וכו' לא מצינו חולק ומכ"ש דלעיל דף ל' הוא סתם מתני' וסתם מתני' ר"מ וע"כ צ"ל לר"מ דקטן מקרי בר

הקמת זרע וא"כ כ"כ י"ל לרבנן רק הא דאמר ר"מ קטן לאו ב"י הוא משום דחייש למעוטי וכתבו תוס' במס' חולין דף י"א דזה הוא רק מדרבנן:

ד"ה יין איתא דסתם יינם משום בנותיהם מיהו לא היו אוסרין בהנאה והקשה הרמבן א"כ אמאי איצטרך ביין לגזור משום בנותיהם ותירץ משום ניסוך היינו רשאים לקוח מנכרי יין דאם איתא דניסך לא הי' מזבן לכך צריך הטעם משום בנותיהם ובזה מתורץ קושית תוס' דאיין לא מצי למיפרך די"ל דניאל גזר איין משום ניסוך ואינו רשאי להפקיד לו יין או לשתות מיינו אמנם כשבא ככרי למכור יינו לישראל שרי דא"א דניסוך לא הוי מזבן ואתי ב"ש וב"ה וגזרו דאפילו ליקח אסור משום בנותיהם אבל משמן שפיר פריך דל"ל דניאל גזר משום נסך א"כ יהי' אסור בהנאה כמ"ש תוס' לעיל ובמתני' קתני דמותר בהנאה:

דף לז.

תוס' ד"ה והיוצא וא"ת דכי דייק הכא בשר הנכנס מותר דלא כר"א וכו' ונ"ל דהכו"פ הקשה ל"ל למילף לעיל דף כ"ט מישתו יין נסיכם דיין שנתנסך לע"ז אסור ת"ל מלא תאכל כל תעבה ונ"ל דודאי לריב"ב דסובר תקרובת ע"ז מטמא באוהל וגם י"נ מטמא כדאיתא לעיל דף ל' איצטרך ישתו יין להורת דמטמא רק אפי' לרבנן דאמרי אינו מטמא הרי כתבו תוס' כאן בשם ר"ת דבתקרובת כעין פכים מודה רבנן דמטמא וא"כ איצטרך ניסך דהוא כעין פכים דמטמא באהל וא"כ מיושב קושית תוס' דאף אי ל"ל הקישא דריב"ב אכתי מוכח דאסור בהנאה מלא תאכל כל תועבה דכל מקום שנאמר לא יאכל איסור הנאה במשמע:

דף לט:

ורב מ"ש חלב מגבינה מקשים לפי מ"ש הש"ך ביו"ד סי' קי"ח ס"ק ט' דאין לחוש רק שיחלוף מעט והוא בטל והכה רב סובר במס' חולין מב"מ לא בטל מד"ת וא"כ לכך אסור בחלב דהוא אסור ד"ת אבל גבינה י"ל דרב סובר כהטעם דמעמידן בעור קיבת נבילה ואינו בטל רק מדרבנן לכך מהני חותם אחד משא"כ חלב דאם יערב חלב טמא מד"ת לא בטל ונ"ל דהנה הרמב"ם מקשה הלא עור קיבת ננבילה הוא רק דבר מועט ואיך יאסור כל חלב שבעדר ותירץ הפלתי סי' פ"ד דעור קיבה הנכבש בחלב בולע מחלב שבקיבה ואח"כ כשמעמידן בחלב חוזר ופולט והוי מב"מ לא בטל ואין אנו צריכין להטעם דבר המעמיד לא בטל רק דחה זה דהרי קי"ל אפשר לסוחטו מותר וא"כ ממילא שפיר פריך על רב דהא רב סובר במס' חולין דף ק"ח אפשר לסוחטו אסור וא"כ גבינה ג"כ איסר תורה הוא, אמנם להמסקכתת תוס' שם דבשאר אסורין בתר אוסר אזלינן רק בב"ח אמרינן כן

נסתר זה רק י"ל דתוס' סברי כדעת הפוסקים הביאו מג"א סי' תמ"ב ס"ק ט' דבר המעמיד מד"ת לא בטיל וא"כ בלא"ה אין מקום לקושי' הנ"ל ע"כ:

דף מ.

מחלוקת בצירן אבל בגופן ד"ה אסור והרי"ף השמיט לחילוק בין צירן לגופן ונראה דהנה הת"ח הקשה על פרש"י דכתב דקושית הש"ס מסמני הדג וכו' קאי נמי אשדרה הוי למיפרך על הברייתא ונראה די"ל דגם המקשין אסיק לחלוק בין צירן לגופן ולכך במתני' דחשיב רק סנפיר וקשקשת התם הא איירי להתיר גופן ובברייתא איירי להתיר צירן רק על ר"ה שפיר פריך דהא תוס' ד"ה מחלוקת כתבו דהחילוק בין צירן לגופן הוא דצירן בטל מד"ת ברוב ולדעת ר"ה אין חלוק דר"ה סובר לקמן כ"ו אם החזיר גרגותנא לגת אסור וכתבו תוס' שם דר"ה סובר כרב רבי דמב"מ במשהו וא"כ גם ציר אינו בטל דמד"ת מב"מ לא בטל כדיליף במנחות דף כ"ג מקרא אמנם ז"א דאי רש"י סובר כדעת תוס' בסוגי' דהכא דציר דגים אסור מד"ת ודלא כתוס' מס' חולין דף צ"ט אכ"ק מ"ש רש"י ד"ה מריש דבצירן מודה ר"ה קשה מה חלוק בין צירן לגופן דהא ר"ה סובר מב"מ במשהו ועכצ"ל דרש"י כתירץ תוס' ס"ל בדף נ"ו דר"ה סובר כאביי דבתר טעם אזלינן וגם הש"ך סי' ק"ז ס"א א' העלה דדג טמא עם דג טהור אינו שוה בטעם וא"כ ניחא דעת הריף דהרי פוסק לקמן דף ע"ג כרב ושמואל דמב"מ לא בטל וכרבא דבתר שמא אזלינן א"כ אין חילק בין צירן לגופן אמנם להשך בס' ק"ז ס"ק א' שכתב דדג טמא א"ל שמא באפי נפשי' והוא מבש"מ וגם אין שווין בטעמא וצ"ל דעכ"פ ציר של דג טמא עם טהור הוא מב"מ דאל"כ מאי פריך הש"ס במס' חולין דף צ"ט הא אמר ר"י מב"מ לא בטל קשה להש"ך הא טמא עם דג טהור הוא מבש"מ דג אע"כ יש לחלק:

דף מג.

תוס' ד"ה ול"ל וכתב מהר"ם לובלין הא דלא קאמר תקשה לי' אמתני' דהכא דקתני המוצא כלים משום דסתם כלי יש בו סימן ודבריו אינה מזונים דהרי גם ראה"ק מצא טבעת אם לא שנדחק דטבעת אין בו סימן ועיין בתוס' ב"מ דף כ"א ע"ב ד"ה ת"ש שכתבו מדנקט מפני שהרבים מצוין שם ע"כ מיירי אפי' ביש בו סימן דאי מיירי באין בו סימן אפי' אין הרבים מצוין הרי הוא שלו וא"כ ממילא גם ברייתא דהכא מיירי ביש בו סימן מדנקט ובכ"מ שהרבים מצוין שם ונ"ל קושית תוס' ובצירף מה שיש לדקדק דלמה לא פריך על ר"א בלא ש"מ דבמ"ס ב"מ דף כ"ד מספקא להש"ס אי פליגי רבנן על רשב"א ואת"ל פליגי וכו' וקיי"ל כל את"ל הלכה וא"כ בלא הא דש"מ תלת לא מצי להקשות די"ל דר"א הקפר סובר כרבנן דרשב"א דאפי' אם מצא במקום שרבים מצוין לא מיאש

אבל לבתר דקאמר ש"מ תלת שפיר מקשה דאמאי לא אמר עוד ש"מ דאם מצא במקום שרבים מצוין אינו שלו דאינו מאיש דאי מיאש לא היה צריך לבטל וע"ז משני דלא יוכל למנקט עוד ש"מ דבאמת מ"ל דאם מצא במקום שרבים מצוין הרי הוא שלו דמיאש ואפ"ה הוצרך לבטל דמאסורה לא מיאש וא"כ מיושב קושית תוס' די"ל דמתני' אתי כרבנן דרשב"א וק"ל:

דף מו.

רש"י ד"ה בהמה מדאסר רחמנא לגבוה דאי להדיוט אסיר ל"ל קרא לגבוה ובמס' מנחות דף ה' איתא מן הבקר להוציא את הטרפה ופי' ל"ל קרא ק"ו הוא מה בעל מום מותר להדיוט אסור לגבוה טרפה שאסורה להדיוט כ"ש שאסורה לגבוה וקשה לי לדעת הרמב"ם בריש פ"ב מה' מאלכות אסורות שכתב בהמה טמאה וכו' והוא מן הספרי וכתב הה"מ אף דאין מזהירין מ"ה שאני הכא דמלבד הק"ו איכא לאו הבא מכלל עשה א"כ לדעת הרמב"ם קשה מה מקשה הש"ס דאי מק"ו לא הוי לקי לכך איצטרך מן הבקר להוציא את הטרפה דלהוי לאו הבא מכלל עשה ואז לוקין על הק"ו ונ"ל דהנה הפ"י במס' פסחים מקשה ל"ל לא תאכל חמץ ת"ל מק"ו דנותר דאינו בב"י ואסור באכילה ובהנאה ותירץ דאיכא למיפרך מה לנותר שהוא בשריפה ועוד דאי מק"ו לא הוי לקי לכן גלי קרא להדי' ור"ע במס' פסחים דף ה' ור"י בפ' כ"ש סברי דאין ביער חמץ אלא שריפ' וא"כ לדידהו נסתר תירץ ה"א וצ"ל דאתא למלקות אמנם עדיין קשה להספרי ולהרמב"ם הנ"ל דהיכא דאיכא גם לאו הבא מכלל עשה לקי והרי גבי חמץ א"כ ג"כ לאו הבא מ"ע מדכתיב תשביתו דוקא ועוד כתבו המפורשים מדכתוב שבעת ימים תאכלו מצות מהאי קרא נשמע ג"כ עשה מצות תאכלו ולא חמץ וע"כ צ"ל דר"ע ור"י חולקים על הספרי אבל הרמב"ם פוסק כחכמים א"כ י"ל כתירץ ה"א של הפ"י דמה לנותר שטעון שריפה:

ולפי"ז י"ל דקושית הש"ס במנחות קאי לר"ע ור"י דע"כ חולקין על הספרי ובזה יש לתרץ קושית תוס' לקמן דף ס"ו לר"ש דסובר כ"ש למכות ל"ל משרה ע"ש ולהנ"ל ניחא דהרי סתם ספרי הוא ר"ש והספרי סובר דהיכא דאיכא ג"כ לאו המ"ע לוקין על ק"ו דהנה תוס' כתבו על הא דאמר ר"י טעמא ולא ממשו לאו המ"ע לוקין על ק"ו דהנה תוס' כתבו על הא דאמר ר"י טעמא ולא ממשו אין לוקין דג"ע אינה רק עשה והרשב"א כתבו במס' חולין בשמעתין דזרוע בשלה הטעם לרבנן דגמרי טכ"ע מק"ו דנזיר ואין מזהרין מ"ה ועיין במס' זבחים דק"ו אפי' למ"ד עונשין אין מזהרין וא"כ איצטרך משרת על טכ"ע אף דכבר מוכח מג"ע מ"מ מג"ע אינו לקי דאינה רק עשה לכך איצטרך משרת דילקה

וממשרת לחוד אכתי לא נשמע שאר אסורין דלקי מק"ו דאין ממה"ד ולכך כתב בעולי עכו"ם דלהוי ג"כ עשה ושפיר לקי כדעת הה"מ ע"כ:

דף מט.

הא רבנן והא דשרי וכו' וקשה לי לשיטת רב"י לעיל דף ה' אם נטע האגוז וכי גדל האלן וטעון פירת דמודה ר"י לרבנן וכו' וכאן אמרי רבנן וכקושית התוס' ע"כ נראה לפרש"י דשפיר משני הש"ס הא רבנן דאסרי זוז"ג בע"ז ולא בערלה:

דף נא.

אמר ר"א מניין השוחט בהמה למרקוליס שהוא חייב שנאמר לא יזבחו עוד לשערים אם אין ענין כדרכה ת"ע שלא כדרכה והקשה מהר"ם לובלין אע"ג דזביחה כעין פנים הוא וכבר ילפינן מקרא זובח לאלקים יחרם ותירץ דאיצטרך למלקות ומכאן קשה על הלח"מ בפ"ט מ"ה מ"א ד"א שכתב דלכך פסק הרמב"ם הנהנה מבב"ח אינו לוקה משום דילפינן רק באם אינו ענין וכל דגמרינן בא"ע ליכא מלקות וא"כ נשאר עליו קושית מהרם ומה שהביא הלח"מ ראי' מדברי תוס' ב"מ דף ס"א הניח בעל מנחת אהרן בצ"ע דבתוס' שם מבואר להיפך לכך נ"ל לתרץ דעת הרמב"ם דאיתא מס' סנהדרין דף ד' דרך בישל וכתבו תוס' וי"מ דרך בישול לאפוקי חלב דבל"ה אסור באכילה ומותר בהנאה ובהדדי אסור אפי' בהנאה ע"ש כ"כ נימא כאן חלב לחוד שרי בהנאה דמקרא מלא יעשה לכל מלאכה ובב"ח אסור בהנאה ונ"ל די"ל דהני דסברי יש אם למסורת סברי כריה"ג דקרא גבי חלב לטומאה ולטהרה לא איצטרך קרא כי איצטרך להיתר הנאה וא"כ א"ל לא תבשל חלב קשה למאי איצטרך היתר הנאה גבי חלב בלא"ה ידעינן דאי נימא חלב אסור בהנאה א"כ איך משכחת בב"ח וסוגי' דבכורות י"ל דאזלי לחזקי' במסכת פסחים דף כ"ב דלדידי אין למוד מיוחד על אבמ"ה דמותר בהנאה ולכך שפיר פריך אמנם עדין קושי' באק"ע דאי לא כתיב גבי חלב יעשה לכל מלאכה ה"א חלב אסור בהנאה ואפ"ה פירוש גבי בב"ח חלב ואף דחלב בלא"ה אסור מ"מ הא דאתא אשלא כדרך הכאה דגבי חלב כתיב לשון אכילה ואינו אסור כ"א כדרך הכאה משא"כ בב"ח דכתיב לא תבשל אסור אף שלכ"ה כדאיתא במסכת פסחים דף כ"ה ונראה לתרץ דהנה הל"מ כתב בפ"י מהל' מ"א דהרמב"ם סובר כל אסורין שבתורה אסור שלכ"ה וא"כ שפיר מתרץ הש"ס דרך בישל דחלב בלא"ה אסור וא"ל דאתא להורת שיהיה אסור בהנאה א"כ ל"ל גבי חלב יעשה לכל מלאכה וא"ל כהנ"ל דבב"ח אסור אפי' שכ"ה תקשי מהי תיתי ישתנה חלב משאר אסורין הא בכל אסורי הנאה אסור שלכ"ה אמנם עדיין קשה דילמא לכך כתב גבי בב"ח ללקות אף שלא כד"ה ומזה הוכיח הרמב"ם דעל הכאה בלא"ה אין לוקין:

דף נו:

תוס' ד"ה אם החזיר וא"ת הלא מסתמא יש בגת ס' יותר מטיפת יין שבגרגותני וי"ל דסובר כאביי ול"ל סלק את מינו וש"מ רבה עליו ומבטלו וקשה לי אם ר"ה לית ליה סלק תקשה איך יתרץ קושית הש"ס מסכת מנחות דף כ"ב ע"א תנן ר"י אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים פסולה שזו עבה בלילתו וזו בלילתו רכה וכי בולעת זו מזו הא מין במינו הוא ומשני רבא קסבר ר"י סלק וכו' וא"כ לר"ה תקשה קושית הש"ס אח"כ ומצאתי זה בספר פלפולא חריפתא מהבעל תי"ט שהקשה זה ולפמ"ש תוס' מסכת זבחים דף ע"ט דאביי סובר דר"י לא אמר מב"מ לא בטיל רק בשם ר"ג ולי' לא ס"ל ניחא ובאמת קשה לי מזבחים דף ל"ה ע"א תני' אמר ר"י לדבריכם למה פוקקין העזרה ולאביי דאמר דר"י לנפשי' לא אמר מב"מ לא בטיל א"כ האיך הקשה לחכמים למה פוקקין הלא גם לדידי' קשה מה מועיל פקיקת העזרה שהרי הש"ס הקשה והלא דם התמצית מעורב בו ומשני דר"י לטעמי' דמב"מ לא בטיל ומעתה כיון דר"י לנפשי' ס"ל דבטל אינה מועיל פקיקת העזרה:

דף סד:

תוס' ד"ה תני' נמי הכא אבל מברייתא דנשתתפו מוכח דאין הטעם משום ברירה וקשה לי דאיתא במס' דמאי פ"ו מ"ח שנים שקבלו שדה בשותפות יוכל לומר טול אתה חיטן דיש ברירה ועיין שם בברטנורא אבל לא יאמר טול אתה חיטן ואני שעורין דל"ל דזה חלקו המניע רק הוי כמחליפין ובמשנה י' איתא גר ועכו"ם שירשו וכו' וכתב הר"ע דלא דמי לחבר וע"ה שירשו אביהם ע"ה דאסור לומר טול חיטם ואני שעורים דהתם הוי ירושה דאורייתא והוי כאלו בא לידו א"כ לר"ע קשה על מה מייתי הש"ס תניא כמי הכי להורת דאין הטעם משום ברירה בפשיטות הוי מצי לאוכוחי ממתני' דאי הטעם משום ברירה לא הוי שרינן טול אתה חיטם ואני שעורים וכקושי' ר"ע מברטנורא וביותר קשה אש"ס דקידושין דף י"ז גם דברי תוס' דהכא סותרין למה שכתבו שם וצ"ע (ומצאתי קושי' הנ"ל בס' זרע קדש על מס' דמאי וכעין קושי' זו על תוס' קדושין בס' קהלת יעקב אות ברירה נכדו מנחם דייטש):

דף סז.

עיין בשמעתן ובמס' בכורת דף כ"ג תוס' ד"ה ואידך ותימא דר"י וכו' ותירצו דיש לחלק בין טומאה לאכילה יע"ש ותירוצם תמוה' כיון דאינה רק חדא קרא א"כ מנ"ל דנטל"פ מותר דילמא אף איפגמה מ"מ לא פקע איסורא וקרא אתא לסרוחה מעיקרא וא"ל דלא איצטרך קרא ע"ז הא איצטרך לסרוחה מעיקרו דלא יטמא דע"ז איצטרך קרא כמ"ש תוס'

דהא דהוא כמו שרץ ומצאתי שהרגיש בזה בכרתי ופלתי ומ"ו בנב"י מהד"ק חי"ד ונ"ל לתרץ קושית תוס' דהנה תוס' כתבו במסכת חולין ובמסכת פסחים דף ל"ו דאוכל נבלה דמלבד דחייב משום כ לה אסור ג"ם משום איסר שאינו זבוח ואכ"ק איך קאמר ר"מ האי למעוטי סרוחה מעיקרו היינו דנסרחה מחיים דלא חל עלי' שם נבלה מ"מ איסר שא"ז כבר חל עליו והאיך יפקע ומאי אהני אינה ראוי' לגר אינה קרוי' וע"כ מוכח כר"ש דאם נפגם פקע איסורא שהיא מקדמת דכא וביותר קשה לר"ש דאיהו ס"ל האי סברא במסכת יבמות גבי אוכל נבלה ביה"כ וא"כ למה אמר הש"ס סרוחה מעיקרא לא איצטרך קרא דאף אי מוקי דנסרחה קודם דחל איסר נבלה מ"מ היאך יהיה מותרת דהא כיון דחל איסר שוב לא פקע ממנו וע"כ צ"ל דנטל"פ מותר ומפקע לאיסר ונ"ל דהש"ס רצה לאוקמי אף למ"ד דסובר במסכת יומא דף ל"ו דעל לאו דנבלה לוקין ולא הוי נל"ע א"כ מצינו לומר הא דקאמר אינו ראוי' לגר אינו קרוי נבלה היינו דאינו אסור משום נבלה ואיסר דאינו זבוח אינו רק עשה או י"ל דקרא אתא לסרוחה מעיקרו היינו תיכף משעה שנולדה נסרחה דאז ג"כ איסר א"ז לא חל עדין ולא קשה קושי' הנ"ל דשפיר קאמר ר"י טומאה חמורה עד לכלב וקרא דאינו ראוי' לגר אינו קרוי נבלה קאי אנסרחה מעיקרו והיינו נסרחה קודם שמתה דאז אינה מטמאה דנסרחה משעה שנולדה לא איצטרך ואם נסרחה קודם שמתה אז ממילא מוכח דנטל"פ מותר דס"ל כהאי תירוצא דעל נבלה אין לוקין ועוד הרי ר"י ס"ל במסכת פסחים דף כ"ד דאין לוקין רק דרך הנאתן ושלא יטמא באמת ל"צ קרא ואיצטרך רק שיהיה מותר באכילה והא דאמר הש"ס במסכת בכורת האי למעוטי סרוחה מעיקרו היינו לענין איסר וממילא אין להוכיח מהקרא בהשביח ולבסוף פגום דאינה מטמא אף דאיסר נבלה אכתי לא חל מ"מ הא איסר א"ז כבר חל עליו ואיצטרך להורת דפגם יפקע איסורא דא"ז ואם נסרחה משעה שנולדה באמת ל"צ קרא ומתורץ קושי' הנ"ל וק"ל:

דף סח:

ר"ש אומר אין מצטרפין במסכת מעילה דף ח"י מקשה אהא דאמר ר"ש הערלה וכלאי הכרם אין מצטרפין אהא דאמר ר"ש כ"ש למכות ומשני אין צריכן להצטרף וקשה לי על המהרש"ל במסכת שבועות דף כ"ג דר"ש דמחייב אכ"ש ה"ה דמחייב שלא כד"ה ורבנן דבעי כזית אין חייב שלכ"ה משמע דכ"ש חמיר משכ"ה וכן בדין דהא דבעינן כזית משום דכתיב אכילה ואכילה בכזית והיינו טעם דבעי דרך הנאתן א"כ כלאי הכרם דלא בעי דרך הנאה א"כ לא צריך כזית וא"כ קשה על הת"ק דאמר דערלה וכלאי הכרם מצטרפין

ל"ל צירף הא כלאי הכרם לא צריך כזית ועיין במהרש"ל שם דאמר לרבנן דצריך כזית כ"ש שלא כדרך הנאה דמותר וצ"ע:

דף עא.

תוס' דיה ר"א ור"י אמר מעות קונת ד"ת ולדידי' דרשינן לעמיתיך בכסף ולנכרי במשיכה וקשה לי דא"כ לר"י בוודאי נכרי קינה במשיכה א"ב מאי מקשה הש"ס בע"ב ת"ש דאמר ר"ח ב"א אמר ר"י בן נח נהרג על פמש"פ וא"א משיכה בנכרי אינה קונה א"כ מאי ראי' מר"י דאיהו וודאי סובר נכרי קונה במשיכה:

דף עד.

ליתני חמץ בפסח הקשה הפלתי לדעת הרמב"ם דחמץ בפסח הוא דשל"מ א"כ י"ל לכך לא חשיב חב"פ דבל"ה לא בטיל ונראה לתרץ דהר"ן במסכת נדרים כתב הטעם דדבר של"מ לא בטיל משום דר"י סובר מב"מ לא בטיל וע"ש וא"כ לשיטת הר"ן באיסור יבש שנתערב בהיתר לא שייך דשל"מ דתוס' במסכת יבמות דף פ"ב כתבו דדוקא לח בלח קאמר ר"י מב"מ לא בטיל דומי' דם הפר ושעיר דהוי לח א"כ ממילא להר"ן גם דשיל"מ לא שייך רק בלח בל"ח וא"כ שפיר מקשה הש"ס ליתני ככרות של בה"ב דהוא יבש ולא שייך דשל"מ אבל משים דבר שבענין שייך אף באינו מינו ובזה מיושב קושי' הט"ז יו"ד סי' ק"ב ס"ק ה' ד"ה אם נתערבה ותמהני למה לא כתב הר"ן וע"ש ונ"ל דהת"ח הוכיח דלא כהר"ן דאיתא ב"מ דף נ"ג וא"א לחזקי' הו"ל דבר שיל"מ וכן טובא מקשה הש"ס שם וניתי דמאי ומאי קושי' דהא הר"ן כ' הביאו הב"י בי"ד סימן ק"ט דיבש ביבש חד בתרי בטל מדתני בברייתא מסכת ב"מ דף הנ"ל משא"כ מעשר דבטל ברובא ובוודאי ברובא ממש קאמר דלא כרש"י ודומי' דתרומה דעולה בק"א ותני אפי' מדרבנן עכ"ל הרי להדיא דהך מעשר דבטל ברובא מיירי ביבש וא"כ מאי מקשה הש"ס הו"ל דבר שיל"מ הא ביבש לא שייך מב"מ כמ"ש התוס' זבחים דף ע"ג ד"ה ר"י ובמ' מנחות דף כ"ג א"כ לא שייך דשיל"מ וע"כ צ"ל כרש"י דהטעם הוא עד שתאכלנו וזה שייך אפילו ביבש והוצרך לומר הטעם הואיל ואינו חשיבת מצד עצמו (ובאמת גם ממס' ביצה דף ד' ע"ב דמקשה שם ולמר בר"א דאמר דבר שיל"מ אפי' מדרבנן לא בטיל הא לגבי יבש ביבש לא שייך דשיל"מ ועיין בחדושי הר"ן מסכת גיטין דף נ"ד שכתב בעצמו סברת תוס' יבמות פ"ב מעני מנחם דייטש): ובסברא הנ"ל דלהר"ן לא שייך דשיל"מ ביבש מתורץ קושית הש"ך בי"ד סימן ק"ב ס"ק ב' שהרי הטור והרשב"א וכו' והלא מוכח מש"ס דביצה ונ"ל דהנה המפורשים נתחבטו למאי דאסיק הש"ס בספק טריפה וכי לא ידעינן דס"ט אסור ונ"ל משום סיפא נקנו דאם נתערבו קאי אספק וקמ"ל דלא כדעת הפוסקים הובא בב"י

י"ד סימן ק"י דספק טריפה שנתערב מותר דהוי ס"ס ולפי"ז עכצ"ל דאיירי שהם עדיין בקליפה דאם איירי שהמה טרופת בקערה ה"ק לדוכתי' דאיתא ש"ע י"ד סי' ס"ו סי' ד' החלמון שהוא דק מתערב בטרופת וא"כ לא שיך ס"ס וגם סתמא קאי אירשא אלסמוך בה כרעי המיטה דאיירי בשלימה ולדעת הר"ן לא שייך דשיל"מ כ"א בלח ונסתלק הוכחת הש"ך דאף אי ספק טריפה מקרי דשיל"מ הלא ביבש לא שייך דשיל"מ והכ"מ כתב להדי' ביצה טרופה מקרי יבש ביבש אמנם ז"א דלקושי' הש"ך י"ל דטובא קמ"ל דס"ט מקרי דשיל"מ לכך כראה לתרץ בדרך אחר דבאמת הטור והרשב"א הוכיחו שפיר מהש"ס דביצה רק לשיטת הרמב"ם אינו מוכח דהנה הרמב"ם פסק בכמה דוכתי' הא דס"ת לחומרא הוא רק מדרבנן אבל מן התורה ספק מותר והרשב"א חולק עליו וא"כ להרמב"ם הוכחת הש"ך אינה הוכחה אף אם נתערבה קאי אספיקא מ"מ בטרם דחדית לן רב אשי דדש ל"מ אפי' מדרבנן לא בטיל סברינן דבטל וא"כ אי ס"ט מקרי דשיל"מ מה בכך הא בדרבנן בטל אמנם הרשב"א שפיר הוכיח לשיטתו וא"כ לכך כתב בשם יש מי שאומר דלהרמב"ם י"ל דאפי' ס"ט הוי דבר שיל"מ ונ"מ איכא כמ"ש הצמח צדק גם י"ל קושית הפליתי דאיתא בי"ד סימן ק"ב דדבר שיל"מ אינו רק במינו והש"ך בסימן ק"י סק"א מסיק דדבר חשוב לא בטל אפי' בא"מ ולפי מה דמסיק הש"ך א"כ קושית הש"ס ליתנא חמץ בפסח כוונתו בשא"מ דמטעם דשיל"מ בטל ומשום דבר שבמנין לא בטיל ומשכחת כמ"ש הש"ך סימן ק"ב ס"ק י"ג ובסי' ק"ט ס"ק ח' וק"ל והנה מהר"י טרני הקשה להרמב"ם הנ"ל מהא דאיתא במס' יומא דף ע"ד איצטרך קרא למעוטי ספיקא וקשה הא אי לאו קרא הוה פטור מספק ונראה דאיתא במסכת פסחים דף מ"ד כמאן כר"א דדרש כל והנה המרי מטראני מקשה על הרמב"ם איך יתכן אשם תלוי ותירץ דהרמב"ם ס"ל שבעינן חתיכה אחת מ"ב חתיכות והיכא דאיקבע אסורה מודה הרמב"ם והנה ר"א סובר במסכת כריתות דף י"ח דלא בעינן ח"א משני חתיכות א"כ ע"כ לא ס"ל כהרמב"ם וא"כ שפיר מקשה הש"ס איצטרך קרא וכו' כיון דקושית הש"ס קאי לר"א ולר"א נסתלק דינו של הרמב"ם:

חולין

דף ב:

תוס' ד"ה הכל כתב בהלכות א"י וכו' וא"נ וכו' ותירץ א"א הרב מהו' מנדל זלה"ה דהנה איתא במס' קידושין דף ג' דלא תני תרתי אטו חדא ואכ"ק מאי משני הש"ס בזבחים איידי דבעי למיתני טמא במקודשין הלא נא תני תרתי אטו חדא אלא ע"כ צ"ל דגם המקשה

ידע דנשים לא ישחטו לכתחילה כהלכות א"י רק דהי' קשה לו דהוא תרתי אטו חדא דהיינו נשים לכך משני הש"ס איידי דבעי למיתני עוד טמא והוי תרתי ולפי"ז אדרבה יש מכאן סיוע להלכות א"י:

דף ג:

תוס' ד"ה קסבר חולין שנעשה על טהרות הקודש לאו כקודש דמי האי טעמא הוי מ"ל אף ללישנא קמא ונראה דאיתא במסכת יומא דף ו' ר' ששת אמר טומאה דחוי' היא בציבר ור"נ ור"ה משמי' דרבא אמרו טומאה הותרה בציבר ובדף ז' תוס' ד"ה כאן כתבו דלמ"ד הותרו בקרבן יחיד לכ"ע מדרבנן דחוי ולכאורה קשה אי טומאה הותרו בציבר אמאי לא מוקי כולה מתני' בקדשים והכי קתני הכל שוחטין אפי' לכתחילה בטומאה בקרבן ציבר ושחיטתן כשירה בקרבן יחיד שמא יגע בבשר דכיון דמדרבנן דחוי ודאי אינו כשר רק בדעבד רק על רבה בר עולא לא קשה די"ל דסובר דחוי בציבר אבל רבא לשיטתו דסובר הותרה קשה וללישנא בתרא לא קשה מידי משום דהך מתני' דהכא לא נקט רק איידי דקתני טמא בחולין ולפי"ז מתורץ קושיות תוס' דלל"ק דסברי דהכא עיקר לא מצי לשנוי' דסברי לא וכקודש דא"כ עדין היה קשה על רבא דסובר טומאה הותרה אמאי לא מוקי מתני' בקדשים גרידא ע"כ:

דף ד.

ביו"ד סימן ב' ס"ק ט' הביא המחבר וז"ל הצדוקים ובייתוסים שחיטתן אסורה עיי' בש"ך כתב הרשב"א וכו' ועוד מדקאמר הש"ס התם ר"א אמר כתרווייהו משום דקסבר כותים גרי אריות הם ולא קאמר דקסבר כת"ק דרשב"ג א"ו דהלכה כרשב"ג והקשה הגאון בעל אור חדש הובא בנב"י מהד"ק לפי תי' תוס' ד"ה בא דחותך כזית בשר אינו רק לברר וא"כ באמת לא מהני חותך כזית בשר אלא טעמא דאביי משום דמרתת כקושית תוס' וא"כ דלמא לעולם הלכה כת"ק ונראה דניהו דאין חושש שמא שהה דמרתת כמו בי"כ מ"מ אי נימא הלכה כת"ק דכל דלא כתיבה לא סמכינן שאינו חושש בזה ואינו מודה בהלכות שחיטה א"כ אפי' שחט שפיר שחיטתו פסולה משום דלאו בר זביחה הוא וכמ"ש התבואת שור סי' ב' דמזבחת יליף בר זביחה ושם כתיב כאשר צותיך מלמד שנצטוה משה ע"פ הלכות שחיטה וכיון דאין מודה בזה לאו בר זביחה הוא ושחיטתו פסולה כמו שחיטת נכרי שפסולה אף שלא קלקול כלל אלא ע"כ מוכח דהלכה כרשב"ג והגאון מהו' משולם טיסמעניטץ תירץ דהנה לכאורה קשה מאי מקשה תוס' ד"ה אבל בא מי"נ בשלמה גבי יי"נ שפיר מרתות דלמא בא ישראל ויראה שנגע א"כ תיכף הוא אסור ושפיר מרתת אבל שיעור שיה' הוא כדי שחיטה בהמה לבהמה ועוף לעוף א"כ

אף אי בא ישראל יאמר הכותי דעדיין לא שהה כשיעור ולא מרתות רק תוס' מקשו שפיר דאכתי מרתות דשמא יתן לו כזית בשר וא"כ אי נימא דאין הלכה כרשב"ג דכיון דלא כתיבה לא סמכינן עליו אכתי קשה דלא איכפת לכותי אף אם יתן לו ישראל כזית בשר א"ו דהלכה כרשב"ג דאף דלא כתיבה סמכינן:

דף י.

נבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ והקשה הרשב"א על הרמב"ן דפסק דאם נאבד הסכין קודם שבדקו לאחר השחיטה הבהמה אסורה הלא איתא בברייתא טבל ועלה ונמצאו עליו ד"ח דוקא נמצא עליו אבל מספק לא צריך לבדוק וטבילה כשירה ונראה דבלא"ה קשה אף נמצא עליו ד"ח אמאי לא עלתה לו טבילה דהא קיי"ל דמדאורייתא לא הוי חציצה רק רובה ומקפיד עליו ואפי' על גופו לשיטת תוס' והרמב"ם והלא הוא ספק דשמא בא עליו לאחר טבילה ואפי' בא עליו קודם טבילה אינו רק מדרבנן דמדאורייתא בעינן רובה ומקפיד עליו ושוב ראיתי שהרגיש בזה הפ"י ונראה דהברייתא אתי' כר' יוסי במס' עירובין דף ל"ה בטמא שירד לטבול ספק יש בו מ' סאה אפי' בטומאה קלה הוא טמא דבאיתחזק איסורה לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא (וזה כוונה המג"א סי' קס"א ס"ק ז' דבטבילת כידה אזלינן לחומרא) ובס' שבות יעקב הקשה דהא מד"ת בעינן רובה ומקפיד ולהנ"ל ניחא דאיתחזק אסורה לא אמרינן ס"ד לקונא ולכך גבי חציצה דיש לו עיקר מד"ת אזלינן לחומרה אבל נטילת ידים דאין לו עיקר מד"ת כמ"ש הר"ש במס' תרומת פ"ז מ"ח וכ"כ הכ"מ בפ"ו מהל' ברכות אמרינן ס"ד לקולא אפי' באיתחזק איסורא כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס אות ט"ו וגם י"ל כיון דהשתא ש ש נמצא עליו הוא תרתי לריעותא כדאיתא ריש נדה ואינו נכנס בגדר ספק דנימא ספק דרבנן לקולא ובזה מיושב שיטת הרמב"ן דאיהו מוקי הך ברייתא דטבל ועלה כר"מ במס' עירובין דאף באיתחזק איסורא אמרינן סד"ר לקולא והברייתא מיירי שנמצא חוצץ דבר מעט ולא כל גופו וא"כ אי לאו דנמצא עליו השתא עתה דבר חוצץ ולא הוי תרתי לריעותא וחשבינן כודאי וק"ל:

בסי' א עיין בט"ז ס"ק ו' שהקשה על האגודה ובנקודת הכסף כתב דשמא לא שחט במקום הפגימה לאו ספק מעלי' הוא דדרך הסכין להולך בכולה עכ"ד וצריכן להבין א"כ אמאי מכשיר ר' חסדא ונראה דטעמא דר"ח דמכשיר בשוחט ונמצאת פגומה דאיכא ס"ס כמ"ש תוס' בריש נדה שמא במפרקת נפגם או שמא במיעוט בתרא והנה רש"י כתב בחולין דף ל' ע"ב דגם במיעוט בתרא פוסל חלדה מדאמרינן שחט ב' שליש פסול ה"ה חלדה במיעוט בתרא ממילא גם נפגם הסכין במיעוט בתרא פסיל והשתא ניחא ר"ח

דמכשיר בהשוחט בסכין ונמצאת פגומה דאיהו לטעמי' אזיל וכהאי לישנא לקמן דף י"ט דאמר ר"ח ולימא מר מחלוקת וכו' אבל שחט ב' שלישם והגרים שליש ד"ה כשר וממילא גם פגימה אינה פוסל במיעוט בתרא ואיכא ס"ס וכמ"ש תוס' בנדה וסתמא דהש"ס דפסק הלכתא כר"ה כשלא שיבר עצמות משום דקי"ל בשחט ב' שלישים והגרים שליש שחיטתו פסולה וממילא גם בפגימה במיעוט בתרא פסול וליכא ס"ס אבל שוחט שבדקוהו ולא ידע הלכות שחיטה קם דינא של האגודה דאיכא ס"ס שמא שכח השתא ושמא שחט שפיר וק"ל:

דף יא.

הרמב"ם בפ"ב מהלכות פ"מ פסק דטרפה פסול להקרבה משום הקריבהו נא לפחתך והקשה הכ"מ דבתמורה דף כ"ט יליף מבן הבקר ותירץ דהרמב"ם סובר דהוא אסמכתא והקשה השה"מ מהא דיליף הש"ס דאזלינן בתר רובה מעולה דלמא טריפה היא ונראה דהרמב"ם מודה דניהו דמן הבקר הוא אסמכתא מ"מ אשר יעבור תחת השבט דיליף הש"ס גבי מעשר למעט טרפה הוא דרשא גמורה והא דלא ילפי קדשים מגז"ש דתחת וגם הא פסח ודאי פוסל בו טריפה דעיקר לאכילה וא"כ איכא למילף קדשים מהקישא דזאת התורה וכו' כדאיתא לקמן כ"א ונראה דהרמב"ם לשיטתו אזיל שכתב בפ' ה' הלכה ח"י הלכות יוה"כ דטרפה פוסל בשעיר המשתלח מדכתיב יעמד חי ותקשה המ"ל הא הש"ס בחולין דף י"א יליף דאין גורל קובע רק בדבר הראוי ל"ד (והרמב"ם לא המציא דרש זה מעצמו רק ודאי מצא כן בספרא או בתוספתא או בירושלמי) וא"כ י"ל דהרמב"ם הוכיח מכאן דטרפה כשר בשאר קדשים וא"כ לא מצי למעט משום דאינו ראוי לה' והש"ס דלא יליף משה"מ י"ל דהפ"מ הקשה דלמה לא ילפי' דאזלינן בתר רובא מדכתיב זאת החי' דטריפה א"ח וכתב הרשב"א דנ"מ לספק טרפה והרי המהרש"ל כתב דמיעוט חיי' ותירץ דהש"ס קאי למ"ד טריפה חי' וא"כ לדידי' ליכא למעוטא מועמד חי וא"כ ממילא שפיר יליף מרישא של עולה:

דף יא:

תוס' ד"ה אתי' מפרה אדומה והקשה כיון דפרה בת ב' שנים א"כ דילמא היינו טעמא משום דאוקמי' אחזקה שאינה חי' דטריפה א"ח ומקשים לפי שיטת מהרש"ל דהא דטריפה א"ח היינו רוב אבל מיעוטי חיי' א"כ מאי מקשה תוס' ולי נראה די"ל דהכי קאי קושית תוס' דהרי הכא הוא מיעוטא דמעוטא דרוב בהמות אינם טריפה ואת"ל דהיא מהמיעוט הא רוב בהמות אינם חיים י"ב חודש והרי היא חי' ואכתי מנ"ל בחד מיעוטא דאזלינן בתר רובה וק"ל:

בא"ד אבל מעדים זוממין קשה וי"ל לפי מ"ש מ"ו בצלח פסחים בשיטת ר"ח סה"כ אם אנו מסופקים על אדם אחד אם הוא חייב מיתה אוקמינן על חזקתו קמייתא שלא נתחייב מיתה א"כ ה"כ אי נימא דטעמא משום דמוקמינן אחזקה קמייתא שאינה טריפה הרי נגד זה יש ג"כ לעדים חזקה שלא נתחייבו מיתה קודם שהעידו כיון דעתה ספק הוא אם נתחייב מיתה או לא אע"כ דאזלינן בתר רוב:

דף יד.

תוס' ד"ה השוחט תימא אי במזיד האיך שחיטה כשרה הא הוא מומר לחלל שבתות וכו' והרמב"ם בפי' משניות תירץ דמיירי ששחט בשוגג ומקשים עליו א"כ מאי הקשה הש"ס ונוקמי במזיד וכר"מ הא ע"כ לא מיירי במזיד ונ"ל דהנה שמעתי מהגאון פ"מ דלשמואל דס"ל במס' שבת דף ע"ה שוחט חייב משום נטילת כשמה אינו חייב רק בגמר שחיטה (והיינו לשיטת הרמב"ם אבל תוס' בכתובת בשמעתין דדם מפקיד פקיד כתבו דאפילו למ"ד משום כ"ש חייב כיון ששחט פורתא כיון שהוציא דם מעט) אבל לרב דאמר משום צובע חייב כיון דשחט פורתא דמיד נצטבע וא"כ הא דהוצרך הרמב"ם לאוקמי ששחט בשוגג הוא לרב אבל לשמואל מתוקם מתני' אפי' במ"ד ואפ"ה שחיטתו כשרה משום דחילל שבת לא בא עד גמר שחיטה אמנם קשה דאפי' למ"ד משום צובע ג"כ א"צ לאוקמי בשוגג דר רב אמר במס' שבת צובע במאי ניחא לי' ומפרשים דהרי מלאכה שא"צ לגופה ועיין תוס' דף מ"א ד"ה מיחם ומשני ישתויס בית השחיטה דמא כי היכא דלחזוהו אינשי וליתא כזבנו מכי' וכתב התיו"ט דאם שחט לביתו ולא למכור בשוק מודה רב דפטור משום צובע ע"ש (הנה סברא זו אשר הביא בשם התי"ט לא ידעתי מקומו אי' ולהיות כי זכיתי לשמוע דבר זה מפיו הקדוש כאשר דרש ברבים בסוגיא זו בשבת תשובה וכמדומני שאמר דבר זה משמא דנפשי' אמנם מצאתי כדבריו הקדושים בביאורי המהרשל לסמ"ג בהל' שבת וז"ל דרב לא איירי אלא בשוחט ורוצה למכור אבל שוחט דמתני' איירי כשהוא שוחט לעצמו ולא למכור יעוי"ש ובספר יעבץ הביא ג"כ סברא זו בשם הגאון מ' ברוך פרענקל זצ"ל רק מה שאמר הגאון דגם אם הניח לשחוט בהמתו ע"י אחרים אינו חייב משים צובע ובזה מתרץ קושיא בגמ' שם והנה המהרש"ל כתב להדיא שם דגם בבהמה של אחרים חייב דשלוחו הוא וניחא לי' במאי דניחא למשלחו: ממני נכדו מנחם א"ש.) וא"כ יש לאוקמי מתני' ששחט במזיד ולהאכיל לביתו וליכא משום צובע ומשום נ"ש לא בא עד גמר שחיטה אמנם הרי הש"ס מוקי מתני' כר' יודא ושמעינן לר"י במ"ס שבת דף ק"ו דמלאכה שאינה צ"ל חייב וא"כ אף ששחט שלא למכור אפ"ה חייב משום צובע וא"כ שפיר מקשה השם ונוקמי במזיד אפי' למ"ד

משום צובע והיינו דנוקמי במזיד ור"מ דאולי ר"מ סובר משצ"ל פטור ומתוקם מתני' כגון ששחט לביתו ואין כאן איסר צובע ומשום כ"ש לא מחייב עד גמר שחיטה:
ועוד י"ל דהרמב"ם ס"ל הא דתירצו תוס' דבפ"א לא נעשה תלי' בפלוגתא דר"מ ור"י ב"פ הדר דף ס"ט ועיין שם ברשי וא"כ שמעינן לר"י דאפי' בפעם אחת נעשה מומר והרי הש"ס מוקי מתני כר"י אבל המקשה ונוקמי במזיד וכר"מ שפיר הקשה דהא איהו סובר דבפ"א לא נעשה מומר ובזה יש לישב דעת הרמב"ם דפסק בפי"א מה"ש דשוחט חייב משום נ"ש ותמה הל"מ מדוע לא פסק כרב דמחייב משום צובע ולהנ"ל ניחא דכבר כתבתי בשם פ"מ למ"ד משום צובע חייב מיד בתחילת שחיטה ומתני' דקתני השוחט בשבת כשרה מיירי בשוגג וא"כ מאי מקשה ש"ס ונוקמי במזיד וכר"מ הא א"א לאוקמי במזיד וע"כ סתמא דתלמודא סובר דלא מחייב משום צובע רק משום נ"ש וזה לא מחייב עד גמר שחיטה ורמבם בפירושו רצה לתרץ אף למ"ד משום צובע:
עוד נראה לסייע לרמב"ם דפסק דלא כרב דיש להקשות לרב דמחייב שוחט גם משום צובע מהא דאיתא חולין דף מ' השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאת ולמה לא חייב ד' חטאת דהרי משום שבת חייב ב' א' משום צובע וב' משום כ"ש ודוחק לומר דמיירי בזדון מלאכות ושגגת שבת ז"א הא הברייתא לטפוי חטאת אתא לאשמעינן והיא גופי קשה לא חשיב ד' ובשגגת מלאכות ונראה דהא רב אמר דצובע לא מחייב רק כי היכא דליתוס בית השחיטה וליזבן מני' וגבי שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ואם לא נתקיים מחשבתי לא מחייב וכאן לא שייך דליתא אינשי ולזבן מני' דהא בלא"ה אסור בהנאה משום ע"ז ומשום ש"ח אמנם אכתי קשה דבפסחים דע"ג מקשה שם הא דתנן השוחט חטאת למ"ד מקלקל בחבורה פטור מה תיקן הרי דבעי הש"ס לאוקמי הך ברייתא כמ"ד מקלקל בחבורה פטור והך מ"ד מסיק הש"ס בשבת דף ק"ו סובר מלאכה שאצ"ל חייב וכיון דס"ל משצ"ל חייב אף דלא שייך כי היכא דליתא אינשי ולזבן אעפ"כ חייב משום צובע דהא דאמר רב כי היכא דליתי אינשי ולזבן היינו משום דאל"כ הוי מלאכה שצ"ל והלא הך ברייתא ס"ל דחייב וע"כ דרב מוקי הך ברייתא כמ"ד מלאכה שצ"ל פטור אבל סוגי' דפסחים דף ע"ג דבעי לאוקמינן הך ברייתא כמ"ד מקלקל בחבורה פטור ומלאכה שצ"ל חייב ע"כ לא ס"ל האי דרב דשוחט חייב נמי משום צובע דא"כ הוי להברייתא למיחשב ד' חטאת משום כ"ש ומשום צובע::
ובאופן אחר י"ל הרמב"ם בפ' המשנה דהנה הפלתי הקשה דמאי מקשים תוס' כיון דשחט פורתא חילל שבת דילמא מיירי בחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש דכולה בהדדי אתיין ונראה דא"כ אכתי קשה לר' אדא בר אהבה דס"ל לקמן דכ"ח ושט ולא קנה וכיון

דצריך דוקא לשחוט הוושט בעוף לא שייך חצי ושט פגום דנקיבתו במשהו ואף דאתותב רב אדא ב"א מ"מ הא שם קאמר מאי הוה עלה וכו ומשני שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת והוכיח שם מהאי דבר אווזא ומאמוראי יותר הוה למיפשט ממתני' מהאי דשוחט בשבת דשחיטתו כשרה לכן מוקי הרמב"ם מתני' בשחט בשוגג אבל המקשה ונוקי במזיד וכר"מ שפיר מקשה אליבה דהילכתא דפסקינן דושט ולא קנה וא"כ משכחת בח"ק פגום והוסיף כ"ש כקושית הפלתי וק"ל:

ובאופן נראה דהנה המהריק שורש ק"ס הקשה הא אף דסובר ר"מ חשוד לדבר אחד הוי חשד לכל התורה לאו למימרא דהוי כעכו"ם אלא דשחיטתו אסורה דילמא לא שחטו שפיר א"כ דילמא. מיירי דאחרים רואין אותו ששחט שפיר ומתרץ דאי אחרים רואין אין כאן שים חידש דאע"פ שחטא ישראל ובר זביחה הוא ועוד דא"כ הי' לו לקבוע בבא זו דהשוחט בתר סאי דשחיטת עכו"ם נבילה ולמה קתני בנתים דין דהשוחט בלילה אלא דמיירי אפי' אין אחרים רואין אותו ושפיר הקשה בתוס' מאי פריך הגמר' ולוקמי במזיד וכר"מ ודילמא לא שחט שפיר ולפי"ז י"ל דמקשה הש"ס ולוקמי במזיד כר"מ ובעוף למ"ד אין שחיטה לעוף מ"ה והוי ספק דרבנן ולקולא אף דאיתחזק אסורה מ"מ הרמב"ם לשיטתו סובר דספק דרבנן לקולא אפי' באיתחזק אסורה אמנם תוס' הקשה שפיר דא"ל דמתני' מיירי בעוף דאם כן לקמן דף כ"ח מקשה הש"ס למאן דאמר אין שחיטה לעוף מ"ה מהא דמלק סכין ומשני הוא דאמר כהאי תנא וא"כ המקשה דלא ידע דפלוגתא דתנאי היא למה מקשי על אמוראי יותר הוי למירמי מתניתן אהדדי. עוד י"ל דתוס' הקשה שפיר דהנה ר"מ סובר לקמן דק"ב דאב"ה אינו נוהג רק בבהמה טהורה והיינו לישראל אבל ב"נ מוזהר עליו וליכא מידי דישראל שרי ולנכרי אסור וע"כ דס"ל יש שחיטה לעוף מ"ה וא"כ אכתי לישראל אסור משום אינה זבוח וכמ"ש תוס' חולין דף ל"ג אמנם הפירש המשנה לרמב"ם סובר דמפרכסת מותר לישראל ואסור לעכו"ם דלית לי' הך סברא מי איכא מידי וא"כ י"ל דר"מ סובר אין שחיטה לעוף מ"ה ור"מ ג"כ סובר במסכת עירובין דף ל"ה בטמא שנטמא בטומאה קלה וירד לטבול ספק טבל במ' סאה ספק לא טבל ספק טהור אפי' איתחזק אסורה וי"ל דקושית הגמרא כך היא ולוקמי במזיד ור"מ ובעוף וק"ל ובאמת קשה על הפוסקים דסברי דהיכא דאיתחזק אסורה ל"א ספק דרבנן לקולא מסוגי' דפסחים דף פ"ד ע"ב עצמות הפסח הני דחלצינהו לא בעי שריפה ואמאי הלא איתחזק איסורא דמעיקרא בודאי הי' מוח ונוקמי אחזקתו ראשונה וביותר לפמ"ש כהרש"א שם דאתי' כר"י דגם לבתר דהוה נותר איכא נמי איסור שבירה ואמאי לא נוקי אחזקת כשרות והשתא הוא דאיתרע וק"ל: שם מקשי הש"ס בהמה לר"י

ביו"ט היכי שחטינן הקשה הרשב"א דילמא באמת לר"י אין שוחטין רק כשהזמינה מבע"י ומתרץ דא"כ הא דאיתא סוף ביצה אין שוחטין מדבריות אבל שוחטין ביתות וע"כ איירי כשהזמין ומדוע אין שוחטין מדברית והך מתני' כר"י אתי דא"ל מוקצה א"ו דמותר אף כשלא הזמין מבע"י וקש' דלמא הך מתני' דאין שוחטין מדברית אתי' כב"ה דס"ל במסכת ביצה דיש ברירה ומדברית אין שוחטין משום דב"ה ס"ל ריש ביצה מוקצה אסור אבל ביתות שוחטין אף דאית ליה מוקצה מ"מ נשחטה הוברר דב"ה ס"ל יש ברירה אבל מדברית לאו דעתי' עלי' כלל ואפ"ה צריך לאוקמי' מתני' דהשוחט בשבת כר"י ולא כב"ה דהא הש"ס מסיק ריש ביצה דגבי שבת דחמיר לית לי' ב"ה מוקצה אבל מתני' דאין שוחטין מדברית דמיירי בי"ט אית לי' מוקצה ונראה דהא סוגי' דהכא אתי לרב והש"ס קאמר ריש ביצה כולהו כרבה לא אמרי הכנה לית להו והנה רב ס"ל במסכת ביצה דף ד' גבי שבת וי"ט הכנה דרבה וא"כ לא שמעינן דב"ה אית ליה מוקצה והא דאסרי ביצה שנולדה בי"ט הוא משום הכנה ועיי' מהרש"א סוף מס' ביצה ד"ה שם ובזה מיושב קושית תוס' ד"ה בהמה לר"י ולהנ"ל ניחא דאביי י"ל דסובר כר"נ ריש ביצה דטעמי' דב"ה דאסרי ביצה שנולדה בי"ט משום מוקצה ולר"י באמת לא שחטינן בהמה בי"ט רק כשהזמינה מבע"י ומתני' דמדברית אתי' כב"ה וביתות שוחטין מטעם ברירה אבל לרב שפיר מקשה וכהנ"ל:

עוד נראה לתרץ קושי' תוס' דיש להקשות מאי דייק הש"ס דאין ברירה מדתני איו דילמא ר"י לטעמי' אזיל דס"ל בעירובין דף ל"ה ספק עירוב ר"מ ור"י אומרים הרי זה חמר גמל וכתב הרא"ש פרק מי שהוציאהו סי' ח' דר"י סובר תחומין דאורייתא דאל"כ הוי ס' דרבנן לקולא ועיין סוף הדר רש"י ד"ה ב' קנו עירוב ולכך תכא איו משמי' דר"י אין ברירה דבד"ת אין ברירה וכר"א ביצה דל"ח אבל מוקצה דרבנן יש ברירה ולכך שחטינן בהמה לר"י מטעם נשחטה הוברר ואמאי איצטרך ר' יוסף לומר ר"י דכלים הוא (ועיין מנ"א סי' תצ"ה ס"ק י' א"צ שירשום דבדרבנן יש ברירה ולא כמ"ש רש"א ריש ביצה דמוקצה הוא כעין תורה) ונראה דר"י לטעמי אזיל דס"ל בעירובין להדי' דמאן דלית לי' ברירה ל"ש בד"ת ול"ש בדרבנן וגם אולי אביי שהקשה זה הקשה לר' יוסף דאביי הוי תלמידי דר"י כמבואר ברש"י ס"פ בכל מערבין והנה הת"ח כתב ד"ה ואסורה באכילה ליומה כיון דתני במתני' השוחט בשבת שחיטתו כשרה אע"ג דמחייב סקילה כ"ש יום כפורים אלא דאתא להורת דשוחט בשבת לא הוה שחיטתו כשירה רק דומי' דיוה"כ דביומה אסור באכילה וא"כ מתורץ קושי' תוס' דאביי לעצמו ידע דנשחטה הוברר אף דתני איו משמי' דר"י גבי תמוחין דלית ברירה הוא דוקא תחומין דהוא תורה ולכך אין ברירה אבל

מוקצה דרבנן שפיר אית ליה ברירה ואביי לא הקשה רק לר' יוסף רבו דלא מחלק בן ד"ת לדרבנן ואיהו ודאי לא פליג על הא דאסורה באכילה ליומא חדא דאין שום אמורא זולת שמואל אינה רשאי לחלוק על רב דהוא רבן של בני הגולה ועוד דהא ממתני' מוכח דאסור באכילה ליומא מדתני יוה"כ כמ"ש הת"ח וע"ז מקשה שפיר אביי דלמה באמת אסור באכילה ליומא ואי דאתי' כר"י ומשום הכנה א"כ בהמה לר"י ביו"ט היכא שחטינן וביותר מיושב לפי הגירסא ריש ביצה דמאן דס"ל הכנה דרבה ס"ל דמוקצה תורה והרי רב אית ליה במסכת ביצה הכנה דרבה וממילא מוקצה ד"ת א"כ בהמה לר"י היכא שחטינן ואי נשחטה הוברה הלא שמעינן לר"י גבי תחומין דלית לי ברירה וממילא גבי מוקצה נמי דאידי ואידי תורה הוא וק"ל:

דף ל:

תוס' ד"ה החליד וכו' ור"ת מפרש והקשה תוס' מתוספתא דתני שחט חצי גרגרת ושהה פסולה ונראה לתרץ דבל"ה קשה לי על הר"ת דמפרש שהה במיעוט קמא ואפי' בושט וכתב הרא"ש דה"א דלא פסול שהי' אלא במידי דמנבל וכתבו התוס' דאי במיעוט קמא לא פסל שהי' לא משכחת פסול שהיה בעוף דהוא הוכשר בסימן אחד וקשה לי דאיך נימא דשהי במיעוט קמא לא פסלה א"כ ל"ל קרא לר"א לעיל דף כ"ד דלא נימא מה בעוף בסימן אחד אף בהמה בס"א קשה איך נימא דגם בהמה בס"א א"כ איך משכחת שהי' דהוא הלכתא ומדר"א כשמע לרבנן ונראה דאף לר"א מוכח דשהי' במיעוט קמא פסולה מ"מ יש קצת הוכחה דרבנן פליגי ע"ז דשם איתא בע"ב דמוקי הברייתא דזאת דלא נימא מה בהמה ברוב ב' אף עוף ברוב ב' וכתב רש"י מדאיצטרך לעיל לרבות ראש שכבר הותז תה סתם סיפרא ודרך הש"ס למירמי סתם סיפרא אסתם סיפרא עיין שבועות דף י"ג והנה בתורת כ' פ' ויקרא פ"ו מ"ה מפיק האי את הראש ואת הפדר שאין הראש והפדר נתחין וכיון דאיהו מוקי להאי קרא את הראש ואת הפדר שאין מנתחין איך קאמר הסיפרא מה בהמה ברוב שנים היא גופה מנ"ל רק י"ל כיון דשהי' במיעוט קמא לא: פסלה א"כ ע"כ מוכח דבהמה בעי ב"ס דאל"כ לא משכחת שהיה או י"ל דבמיעוט קמא באמת פסלה ופליגי אהדדי וי"ל דהש"ס מספקא ליה בהא וכבר מצינו כן ובזה מיושב שיטת ר"ת דהתוספתא יש לאוקמי' כר"א דלדידי' בודאי שהי' במיעוט קמא פסול דאל"כ אמאי איצטרך זאת דלא נימא מאי עוף בסי' אחד תיפק לי' דא"כ לא משכחת שהי' והש"ס י"ל דמספקא אליבא דרבנן והנה המהרש"ל הקשה על תוס' שכתבו דאי מ"ק שהי' לא פסלה לא משכחת שהי' בעוף הא משכחת בשהה במחצה השחיטה ולדברי הרא"ש שכתב דאולי לא מיפסל רק במידי דמנבל ניחא קצת דאולי במחצה השחיטה עדין לא מנבל

ומה שהקשתי דאי נימא דשהי' במ"ק לא פסלה אמאי איצטרך זאת יש לדחות דאגמרה שהי' בעולת עוף עיין זבחים דף ס"ה ע"ב:

דף לב.

נשחטה בהמה אחרת עמה לר"נ פסולה וקשה לי ממתני' דפ"ג דפרה והובא ביומא דף מ"ב לא היתה רוצה לצאת אין מוציאין שחורה שלא יאמרו שחורהא שחטו דומה שלא יאמרו ב' שחטו וקשה לפי מה דמסיק הש"ס אפי' בבהמת חולין יש למפסול משום ושחט אותה ולא אותה ואת חברתה א"כ למה יהיב מתני' ברישא טעם אחר משום שלא יאמרו שחורה שחטו ת"ל ג"כ מטעמא דסיפא שלא יאמרו שתים שחטו ומכאן יש סיוע לגירסת הרמב"ם: דמשום אותה ולא אותה ואת חברתה אין לפסול רק בב' פרות ואף דאכתי הי' יכל לומר מטעם מלאכה מ"מ כיון דטעם זה לא נזכר בסיפא אין כ"כ קושי' אבל לגירסא שלנו קשה דהי' סגי באותו הטעם הנזכר בסיפא:

דף לה.

האי למשרי דם פסולי מקודשין וכתבו תוס' דקאי לחזקי' מקשים להך תירץ תוס' בפסחים דף כ"ב דר"ש ע"כ לא ס"ל כחזקי' קשה ונראה דתוס' הקשו דלמה לא משני כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה ותירצו דדם לא הוי בכלל נבלה ול"נ דתלי בפלוגתא דאיתא בת"כ פ' שמיני וזה לכם לרבות דם שרן שמטמא כבשרו ומפרש ק"א שמטמא כבשרו מה בשרו בכעדשה אף דעו ופרושו מוכרח דאין לפרש בפשיטות שמטמא לחוד דא"כ לא יתכן דברי הת"כ שם והלא דין הוא מה בהמה שמטמא במשא אינו מטמא כבשרו ע"ש והיא גופה קשי' מנ"ל שלא יטמא דם נבלה אף דמצינו במנחות חד מ"ד דנבלה אינו מטמא דמו מ"מ בקרא לא מצינו אע"כ כפירוש ק"א דכוונת ת"כ הוא שמטמא כבשרו וכבשרו בכעדשה ואי ס"ל דדם לא הוי בכלל נבלה מנ"ל דקרא בא להורת שמטמא בכעדשה דילמא שיטמא לחוד אע"כ דדם הוי בכלל נבלה וא"כ לכך נקט דם פסולי מוקדשין אף אי ר"ש ס"ל כהת"כ ועוד י"ל דבספר אבן עוזר כתב דעיקר קושי' מדם קדשים דלא שייך לומר כשהותרה דדם קדשים אסור בהנאה וצ"ע דבמס' מעילה דף י"ב מסיק דקדשים שמתו יצאו מדי מעילה מד"ת רק יש לקיים דבריו דקושית הש"ס קאי. לעולא דאמר שם קדושה שבהן להיכן הלכה אבל להמסקנא על דם חולין לא איצטרך דכשהותרה נבלה וק"ל:

דף לט.

תוס' ד"ה הא תימא וכו' ונ"ל דהנה תוס' ד"ה אלא הקשו אי חשיב פיגל במחשבה בלא דיבר א"כ משכחת זביחה דע"ז דמיתסרא בדיבר ולכאורה יש להוכיח דיש פיגול

במחשבה דאיתא בגיטין כהנים שפיגלו חייבים והקשה השה"מ הא קיי"ל אין לוקה ומשלם וי"ל דפיגול הוא לאו שב"מ ואין לוקין עליו רק קשה דהא ר"י אמר במס' תמורה לתנא לא תיתני' מימר דבדבורי' עביד מעשה א"כ אכתי קשה הא אין לוקה ומשלם ועכצ"ל דר"י סובר דמחשבה פוסל וא"כ משכחת פיגול במחשבה ולכך חייב וא"כ מתורץ קושית תוס' די"ל דכך קאי תירץ הש"ס הא מקמא דשמע מר"י והיינו הא דאמר ר"י דבדיבור קעביד מעשה היה סובר ר"ל ג"כ כר"י דמחשב בפנים מעבודה לעבודה פסול והא דאמר ר"ל דאינו פוסל מעבודה לעבודה הוא לבתר דשמע מר"י דבדיבור קעביד מעשה וא"כ ליכא למימר דפיגול הוא דוקא בדיבור דא"כ האיך חייבים דהוי לאו שב"מ וצ"ל דפיגול הוא במחשבה ולכך קאמר דלא מחשבין מעבודה לעבודה ולא קשי' לר"ל דמשכחת לה בדיבור:

דף לט:

שחטה ואח"כ חישב עלי' זה היה מעשה ולא אמרה בה לא איסור ולא היתר ורבינו ירוחם פסק דאסור באכילה ומותר בהנאה ומקשים ממ"נ אם באכילה אסור גם בהנאה יהיה אסור ונראה דהרשב"א במסכת קידושין כתב בדף נ"ח דמדאורייתא תקרובת ע"ז אינו אסור רק באכילה אבל בהנאה לא אסור כ"א מדרבנן מדכתיב ויאכלו זבחי מתים וא"כ י"ל דגם ר"י סובר כן והרי הכא איכא ספק אם סופו מוכיח על תחילתו ולכך באכילה הוי ס' ד"ת אבל בהנאה הוא רק ס' דרבנן ולקולא ולשיטת הרשב"א הנ"ל קשה מאי פריך הש"ס לעיל דף י"ג וניחוש שמא מין הוא הלא הוא רק ס' דרבנן ונ"ל דהנה החכם יצחק הקשה על הרשב"א מאי פריך הש"ס במסכת פסחים דף כ"ב ואימא כמים הנשפכין לפני ע"ז והלא לשיטת הרשב"א אינו רק מדרבנן וי"ל דהנה עיקר טעמא של הרשב"א מדכתיב ויאכלו לאכילה איתקוש ולא לדבר אחר וא"כ לריב"ב דסובר דמטמא באהל ע"כ סובר דלכל דבר איתקש וממילא גם בהנאה אסור מד"ת כמת וא"כ י"ל דהש"ס בפסחים קאי לריב"ב וא"כ מיושב ג"כ קושי' הנ"ל די"ל דקושית הש"ס קאי להך לישנא לעיל דף י"ג דמתני' אתי' כריב"ב וא"כ הוי ספיקא דאורייתא:

דף מ.

אמר ר"ה היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז מזה הסוגי' יש לסייע להרמב"ם דפסק בפלוגתא דרב ושמואל במסכת שבת דף ע"ה כשמואל דשוחט חייב משום נטילת נשמה והקשה הל"מ למה לא פסק כרב דחייב אף משום צובע ונראה דהתוס' ד"ה לפני הוכיחו דע"כ לפני ע"ז לאו דוקא דאל"ם מאי פריך מהברייתא דהשוחט בשבת דלמא התם שלא בפני ע"ז ומקשים דהנה תוס' ד"ה השוחט כתבו דלא נחית למנינא דאל"כ ליתנא ארבעה

וכו' וא"כ אי נימא דהברייתא מיירי שלא בפני ע"ז וא"כ א"י לאסור א"כ מאי אשמעינן דחייב בשבת דלא הוי מקלקל תיפק לי' דתיקן להתירו באכילה אץ י"ל דכוונת תוס' דלא שייך לומר אלא מאי דהא אי נימא אין אדם אוסר נמי קשה מאי אשמעינן דחייב משום שבת הא אינו יוכל לאסור כלל כיון דאינו שלו וא"ל דהיא גופי קמ"ל דא"א אוס דש"ש ז"א דמוכח ממילא מדחייב משום ש"ת כיון ששחט פורתא אסרה ולא לחייב משום ש"ח אע"כ א"א אוסר דש"ש וא"כ מאי אשמעינן בחייובא דשבת אע"כ דקתני לה אע"ג דליכא חידוש והא דלא קתני ד' כגון שהיה יוה"כ י"ל דהברייתא אתי כריה"ג דסובר לקמן ב"פ ג"ה בשבת ויוה"כ לא מחייב אלא חדא וא"כ מאי הקשה ר"נ על ר"ה די"ל דמיירי שלא בפני ע"ז וא"כ שפיר כתבו תוס' אך קושי' הנ"ל בק"ע וא"ל לטעמך ז"א דבשלמה על ר"נ לא קשה מידי מאי אשמינן שחייב משום שבת דהנה לכאורה קשה על רב דאמר שוחט חייב משום צובע ומשום נ"נ למה לא קתני ד' חטאת וע"כ צ"ל אליבא דרב דלא נחית למנינא וא"כ הכא קאי הקושי' לר"ה דהוא תלמיד דרב ובודאי סבר כוותי ואכ"ק למה לא קתני דחייב נמי משום צובע וע"כ צ"ל דלא נחית למנינא ואכ"ק כמי מאי אשמעינן דחייב משום שבת דהא שלא בפני ע"ז א"י לאסור אע"כ דאיירי בפני ע"ז אבל ר"נ י"ל דסובר כשמואל וסובר נמי כריה"ג לקמן א"כ שפיר י"ל דלח אשמינן שום חידוש רק נחית למנינא וא"כ מוכח מכאן דר"כ ובר כשמואל דאל"כ קשה קושית תוס' מאי מקשה על ר"ה דלמא הברייתא מיירי שלא בפני ע"ז לכך פסק הרמב"ם כשמואל וק"ל:

דף מב.

מכלל דטרפה א"ח והקשה בס' פרדס דוד על הרמב"ם דסובר ספק ד"ת מדאורייתא לקולא א"כ למאי הלכתא כתבה רחמנא דטרפה א"ח דהרשב"א כתב דנ"מ לספק טרפה דאם חי' י"ב חודש מותרת הלא בלא"ה מותר משום דספק ד"ת לקולא ואף שי"ל אם נתערב וודאי טרפה בכשרה ונשחטה אחת דהשני' כשחיי' י"ב חודש מותרת מ"מ קשה להכ"מ דס"ל אפי' באתחזק אסירא ספק מותר מד"ת והנה לפמ"ש המ"ל דהא דס"ד לקולא מ"מ היכא דאיכא ס"ס לחומרא אסור וכמ"ש הרשב"א דס"ס הוא כרוב א"כ ס"ט שנתערב בודאי טרפה ונשחטה אחת דשני' אסורה מטעם ס"ס ספק שמא היא וודאי טרפה ואת"ל שהיא הספק שמא היא ג"כ טרפה מ"מ אם שהתה י"ב חודש מותרת גם י"ל דאיצטרך קרא לטרפה שאינה חי' דנ"מ לשיטת הרמב"ם כגון שנתערב טרפה בכשרה כמו דאי' במסכת זבחים בפ' התערובת ולמשל שנתערב בר"ח ניסן ולהשנה הבאה בערב ר"ח ניסן נשחטה הבהמה אחת ושוב ליום המחרת בר"ח ניסן כשהשני' חיי' עדיין אז נתברר שהיא כשרה והבהמה השחוטה היא ודאי טרפה ואסור הבשר

ואי לא קרא דטרפה א"ח הי' שניהן מותרין משום דשניהן הם רק ספק איסור לכך כתב רחמנא דטרפה א"ח וא"כ השחוטה אסורה דכיון דשני' חיי' ממילא השחוטה היא ודאי טרפה וק"ל:

דף מג:

אמר עולא ישב לה קוץ בושט וכו' הראב"ן פסק כעולא דאין חוששין לשמא הבריא והביא ראי' ממחט שנמצא בבית הכוסת דאין חוששין לשמא הבריא והקשה הפלתי מאי ראי' הוא דילמא האי דב"ה שאני דנשחטה הותרה דאף אם ניקבה מ"ב צדדים מ"מ מהני שחיטה לטהרה מידי נבלה אבל בהאי דישב לה קיץ בושט אם חיישינן לשמא הבריא לא מהני שחיטה כלל דניקב הושט הוי נבלה ונראה לתרץ דהנה הרמ"א ביו"ד סימן כ' כתב דכל ס' טרפה דידוע דנעשה מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה דכיון דאינה יוכל לתלות שנעשה לאחר שחיטה א"כ אתילד רעותא בחזקת אסור דבהמה בחיי' בחזקת אסור עומדת ע"ש והנה בית הכוסת דמשני צדדים טרפה מיירי דאיכא קורט דם מפנים דאל"כ אמרינן לאחר שחוטה נתחבה ע"ש וא"כ האי דמחט שנמצא בבה"כ דמצד א' כשרה מיירי אף דאיכא ק"ד מבפנים דאל"כ מאי איירי מצד א' אפילו מ"ב צדדין כמי וא"כ יפה הוכיח הראב"ן דע"כ לא חיישינן כלל לשמא הבריא דאל"כ בה"כ מצד א' כשרה ניחש לשמא הבריא דאי דנשחטה הותרה ז"א כיון דמיירי דאיכא ק"ד מבפנים א"כ אתילד רעותא מחיים ולא שייך לומר בזה נשחטה הותרה כשיטת הרמ"א וכיון דלא שיך נשחטה הותרה אף דליכא חזקת איסר מ"מ כיון דליכא ג"כ חזקת היתר הוי למיזל לחומרא א"ו דליכא חששא כלל שמא הבריא וממילא גם בושט אף דא"ל חזקת איסר לא חיישינן לשמא הבריא וק"ל:

הנה התה"ד הוכיח מדברי ר"ת שהיתר בזאב שנכנס לעדר ודרס ב' או ג' טלאים מטעם ס"ס אף שיוכל לברר ע"י בדיקה מוכח דשרי ס"ס אף שיוכל לברר והקשה בספר כו"פ הלא ר"ת מיירי בבהמה ובבהמה א"א לברורי דושט אין לו בדיקה מבחוץ ונראה די"ל דהתה"ד סובר כתירץ שני של הרא"ש דרוב פעמים הארס ניכר מבחוץ אלא להחמיר קאמר דאין לסמוך על בדיקת חוץ שמא הארס נתחלל לפנים עיי"ש ומסתימת דברי ר"ת משמע דשרי שלא ע"י בדיקה כלל ולכל הפחות הי' לקרוע העור ולבדוק בחוץ ואם לא ימצא בחץ יבדוק בפנים:

דף סט.

מהו לגמוע חלבו והריף השמיט הך אבעי' ונראה לתרץ דעת הריף דתוס' לע"ל דף ס"ד הקשו דלמה דלמה יהי' ביצת טרפה אסורה ולמה לא נימא כיון דחידוש הוא דאמה"ח

הוא ואפ"ה שרי ל"ש כשרה ול"ש טרפה כדאיתא בבכורת דף ו' ותירצו דילפינן מביצת היענה דאסרה רחמנא והא דחלב טרפה אסורה ג"כ קשה דלמה לא נימא דחידש הוא דאמ"ה הוא ואפ"ה שרי רחמנא ל"ש טריפה ול"ש כשרה וצ"ל דילפינן ג"כ מבהמה טמאה דכתיב גמל גמל ודרשו בבכורת דף ו' לאסור חלב של גמל אמנם קשה על ר' ירמיהו דבעי בחלב של אבר היוצא אי אסור למה לא נימא כיון דחלב חידש הוא ל"ש באיסור שיש לו תקנה ל"ש באיסר שאין לו תקנה ואי דילפינן מחלב בהמה טמאה הלא איכא למיפרך דמה לטומאה שלוקין אבל על אבר היוצא ליכא מלקות דהוא לאו שבכללות והיינו לשיטת תוס' יומא דף ל"ו ד"ה לאו דנבלה ועיין ריטב"א מכות לכן הי' נראה להריף דר"י דבעי מאי לגמוע ס"ל כאביי דאמר דיש תמורה דולקין על לאו שבכללות אבל הריף פסק כרבא דאין לוקין על לאו שבכללות א"כ גבי איסר יוצא אין לכו שום ילפותא לאסור חלבו:

דף פט:

תוס' ד"ה איסר וא"ת ולימא קסבר יש בגידן בנ"ט רק קסבר אין אחע"א ונראה דהסוגי' ואף כאן א"א לאסור האי דנבלה בשחוטה דהוא מבש"מ ולכך אמר כיון שנתן טעם וכו' ואז שפיר אוסר האי דשחוטה שקבלה טעם מנבלה והוי שפיר מב"מ דבתר הנאסר אזלינן והנה לדברי הרי"ף בפג"ה שכתב הא דאמר רב בפסחים דף ע"ו בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבלה אסור דריחא מילתא הוא שייכא באידך דרב דסובר מב"מ במשהו ע"ש ש"מ דס"ל לרב דנבלה בשחוטה הוא מב"מ אמכם אף להנך דחולקין על הרי"ף ג"כ אמרתי לתרץ די"ל דהרשב"ם ור"ת סברי כדעת תוס' חולין דף צ"ט ד"ה שאני ציר דגבי איסר דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטל והשתא ע"כ מוכח דרב סובר דנבלה בשחוטה הוי מב"מ דאם הוא מבש"מ איך יוכל לומר דאותה חתיכה שקבלה טעם מנבלה תאסור את האחרות דהרי היא גופי' אסורה רק מדרבנן שהרי לא קבלה רק טעם ומסתמא יש בחתיכה רוב נגד הטעם (מדקאמר כיון שנתן טעם הל"ל שאין בחתיכה רוב נגד הטעם) ומד"ת חד בתרי בטל והרי באיסר דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטל וא"ל דאותה חתיכה אסור מד"ת דטעם כעיקר דאורייתא ז"א דהמרדכי כתב הביאו הש"ך בנ"ה בקונטרס אחרון דנבלה ובשר שחוטה טעמם שוה וא"כ לא שייך לומר טכ"ע שהרי לא נרגיש הטעם וכן העלה הש"ך בסי' צ"ח דלענין טכ"ע אזלינן בתר טעמא ואף להרמ"א דפסק דאזלינן בתר שמא היינו משום דפסק כרבא דבתר שמא אזלינן והרי כאן הקשה ר"ס לאביי ואביי סובר בע"ז דבתר טעמא אזלינן וע"כ צ"ל דרב סובר דגם לענין זה הוי נבלה בשחוטה מב"מ א"כ שפיר נאסרה אותה חתיכה מד"ת אף דלא קבלה רק טעם מ"מ לא שייך לומר

מד"ת חד בתרי בטל דהרי רחמנא גלי מלקח מדם הפר ודם השעיר דמב"מ לא אמרינן חד בתרי בטל:

גם י"ל דע"כ לא ס"ל לרב דנבלה בשחוטה הוי מבש"מ דהא הטעם הוי משום דבתר מבטל אזלינן וא"א לשחוטה שתעשה נבלה והרי רב כללא כייל כל איסורין מב"מ לא בטיל ואם תאמר שרב סובר בתר מבטל אזלינן א"כ לא שייך מב"מ כ"א ביין כסך או חמץ בפסח אבל בשאר איסורין א"א למבטל להיות כבטל (וצ"ל דגם בבשר בחלב דסובר רב חתיכה עצמו בעשה נבלה וק"ל ועיין לעיל בספר זה חדושי ב"ק דף ד' ובע"ז דף ל"ט:

שייך לזה הענין בי"ד סימן ק"א הביא רמ"א בשם או"ה דחתיכה הראוי' להתכבד אינה אוסרת רק במינה וכתבו מנ"ל הא ונראה להביא ראי' דמסכת זבחים דף ע"ט איתא חרסן של זב וזבה וכו' מאן שמעית לי' דסובר מב"מ ל"ב ר"י ורמינהו פשתן שטוואתו נדה מסיטו טהור וכו' וקשה לי מנ"ל דהאי דחרסין של זו"ז אתי' כר"י הא שמעינן לרבי ולחכמים ג"כ לקמן דף קיח דסברי מב"מ ל"ב לכן היה כראה להא"ו דסוגי' דזבחים פליגי אסוגי' דחולין והא דאיתא במסכת חולין בסוגי' דט"ח כיון שנ"ט אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינו מיירי בבשר עוף דאסור מדרבנן ובאיסר דרבנן מודה ר"י דמב"מ בטל ואעפ"כ אוסרת כל החתיכות דמיירי שהוא חתיכה הראוי' להתכבד ולכן כולן אוסרת והא דנקט מפני שהן מינה היינו משום דחתיכה הראוי' להתכבד אינה אוסרת רק במינה וכדעת או"ה וחכמים דפליגי משום דסברי אפשר לסוחטו מותר וחתיכה עצמה חזרה להיות מותרות ואין כאן איסור רק הטיפה והטיפה אינה ראוי' להתכבד ובזה מיושב קושית תוס' ד"ה דאמר רבא וא"ת ואמאי לא פריך ור"י גופי' וגם הוי למימר הלכה כר"י ולהנ"ל ניחא דעל הברייתא ועל ר"י גופא ה"א דטעמי' דר"י משום דחתיכה ראוי' להתכבד אבל על רב קשה למה לא אמר הלכה כר"י וע"כ דרב בא להורת דאפי' כשאינה ראוי' להתכבד ומטעם מב"מ ולכך שפיר מקשה הש"ס ונימא סלק את מינו וכו':

דף קא.

תוס' ד"ה איסר וכו' ולמה לא מוקי כרב יוסי וכו' ונ"ל דהנה המ"ל פ"ה מיסודי התורה כתב דלא חשיב איסר הנאה מוסיף רק היכא דלוקה על הנאה כמו הקדש עיי"ש וא"כ י"ל דטעם של רש"י דא"ה הוא מוסיף דאיהו סובר כהרמב"ן דעל כל הנאה לוקין והנה מבואר בהמפורשים דמאן דיליף דף כ"ב מדכתיב אותו אתה משליך לכלב ולא שאר איסורין א"כ אינו רק לאו הבא מכלל עשה וליכא מלקות אבל מאן דיליף משמעות דלא יאכל י"ל דהוא בכלל הלאו ולוקין ושם אמר הש"ס למ"ד חולין שנשחטה בעזרה דאורייתא ליכא למילף מאותו שאר אסורין דאיצטרך על חשב"ע ובמסכת קידושין דף נ"ח חשיב

במתני' המקדש בערלה וכו' ובחשב"ע אינה מקודשת והקשו תוס' אמאי לא חשיב חמץ בפ' ותירצו דאתי' כריה"ג דס"ל חמץ מותר בהנאה הרי דהך מתני' אתי' כריה"ג וחשיב חשב"ע ש"מ דסובר ריה"ג דחשב"ע דאורייתא דדוחק לומר דנסיב אליבא דתנאי וכיון דס"ל חשב"ע תורה א"כ א"א למילף שור הנסקל דאסור בהנאה מאותו רק ממשמעותי' דלא יאכל ואז לוקה על הנאה וחשיב שפיר איסר מוסיף ולכך חייב ב' האוכל ג"ה של שור הנסקל אבל לא ניחא לאוקמי כר"י אף דר"י אית לי' מוסיף מ"מ אולי ס"ל דשור הנסקל אסור בהנאה מקרא דאותו ואז לא חשיב מוסיף כיון דאין לוקין: עוד הקשה על רש"י מסוגי' דלקמן דף קי"ג דמקשה הש"ס דכהן טמא וכו' דלמא שאני בב"ח דאסור בהנאה והוי מוסיף ונ"ל דבזבחים דף ע' מקשים תוס' למאן דס"ל מוסיף א"כ ל"ל קרא דנבלה חל על חלב הא הוא מוסיף וא"ל דמשם יליף הא שאני חלב דהותר מכללו והנה י"ל דבאמת מאן דא"ל מוסיף יליף משם ואי דמה לחלב דהותר מכללו י"ל דסובר כריה"ג בפסחים דלא חייש להא פירכא דהותר מכללו דהא בבהמה לא אישתרי ושוב מצאתי זה בתשובת מכחם עזרי' ור"ש דחייש להא פירכא הא איהו לא ס"ל כלל מוסיף והנה שמואל ע"כ ג"כ לא ס"ל האי פירכא דהות' מכללו דא"ב מנ"ל לרבות מגדי חלב ומתה דילמא לא בא רק על חלב דהותר מכללו וכיון דלא חייש לזה ל"ל דטעמי' דבב"ח איסר מוסיף דא"כ ל"ל גדי נילף מהא דאמרה תורה יבוא איסר נבלה ויחול על איסר חלב והא דמביא הש"ס הא דשמואל דכהן טמא שאכל תרומה טמאה דפטור ולא מקשה בפשטות דהייתי אומר דמגדי לא אשמעינן רק מוסיף וקרא דמרבינן דנבלה חל על איסר חלב איצטרך אפי' בעלת מום שנתנבלה דחל נבלה על חלב דאז אין מוסיף שהרי לגבוה כבר נאסרה משנעשית בעל מום ואין כאן רק כולל הואיל וחל על בשר חל ג"כ על חלב ואי לא כתב גדי הוי מוקמינן הא דרבי קרא דנבלה חל על חלב בבעלת מום דאינו רק כולל ולכך מיבא הש"ס הא דאר"א אמר שמואל דכהן טמא דשמעינן דל"ל כולל וע"כ ס"ל דגם בב"ח לא ומקרי מוסיף דאולי סובר כר"ש דמתיר בב"ח בהנאה:

דף קא:

רש"י ד"ה ור"י ואע"ג דר"ש ג"כ ל"ל כולל וכו' ונראה דהמגי' לבטל מ"ל נסתפק להאומרים דלוקין על הנאה אי אכל איסר הנאה אי לוקה ב' אחת משים אכילה ואחת משום הנאה והקשה השער המלך א"כ באוכל ג"ה של עולה ושל שור הנסקל הוי למיתני דלוקה ג' ונראה דהני חכמים ס"ל כר"י בפסחי' דף כ"א דמפיק כל אסירי הנאה מאותו ולדידי' בודאי אינו לוקה על הכאה כמ"ש מ"ו בצל"ח דלא הוי רק איסר עשה והאומרים דלוקין על הנאה ס"ל כר"א דיליף מלא יאכל וא"כ א"א לאוקמי כר"ש דהא ר"ש א"ל

לעיל דף פ"ה חילין שב"ע דאורייתא ובסוגי' דפסחים משמע דלמ"ד חשב"ע דאורייתא ילפינן מאותו חשב"ע וא"ה ילפינן מדכתיב לא יאכל וא"כ הוי למתני חייב ג':
תוס' ד"ה ת"ל וכו' דלחומרא גמרינן והקשה הבאר יעקב להריטב"א שכתב דלענין קרבן לא שייך לומר לחומרא גמרינן דמביא חולין לעזרה א"כ יותר יש למילף מתרומה דאם נילף משבת היא הוי מחייבינן בקרבן ומביא חב"ע ול"נ דמשום הא לא איירי דאפשר דקושית הש"ס הוא על הא דאוכל ג"ה של נבלה דאינו חייב רק אחת ומוקמינן כרי"ה ואף דהוא כולל וע"ז מקשה הש"ס למה לא נילף לחומרא מהא דשבת ויה"כ היא דאמרינן כולל ושם ליכא קרבן דנבלה ליכא רק בלאו ובאמת לא מקשה הש"ס על הא דנטמא הגוף ובזה מתורץ מה שדקדק בס' א"א דלמה לא מקשה האי רומי' דריה"ג בזבחים ולהנ"ל ניחא דבזבחים גבי אם כטמא הבשר ואח"כ נטמא הגוף דמיירי לקרבן אז אמרינן שאני שבת ויה"כ דגלי קרא ולא ילפינהו מיני' דלענין קרבן יותר יש סברא למילף מתרומה לקולא לכך מקשה כאן על אוכל ג"ה של נבלה דלא מיירי לקרבן ואין להביא ראי' מסוגי' דשבועות דף ל"ד אדגמר ממעילה נגמור מעדות ולהריטב"א מאי קושי' הלא לענין קרבן טפי יש סברא למילף לקולא אמנם כבר כתבו דאף דבכל דוכתי לחומרא גמרינן מ"מ היכא דדומין יותר ילפינן מה דדומה וא"כ המקשה דלא אסיק הנך נפישן שפיר מקשה דנילף מעדות משום דדמי הוא:
תוס' ד"ה ר"ע הקשה ה' שמואל מווארדין מהא דמסיק בפ' כ"ה דסבר רע"ק אחע"א ונראה לתרץ דלקמן דף קי"ג איתא המבשל חלב בחלב לוקה וח"א אינו לוקה משום דאין אחע"א והקשה רש"י א"כ תלתא גדי למה ותירץ דחד להוציא שלי וחד לרבות שלי' והקשה הריטב"א הא אכתי חד גדי מיותר ותירץ דשמא מחד גדי יליף דא"א חל על איסר דגדי ולא טמאה ולא חלב ומתה ואתו כלהו להתירא ע"ש וקשה לי א"כ לקמן דף קט"ז דמסיק הש"ס קסבר ר"ע אחע"א ולמה לא אמר קסבר אין אחע"א ורק דחד גדי ולא טמאה וממילא נתמעט גם חלב ומתה וכה"ג הקשה המהרש"א דמני' הוא דילפינן דאין אחע"א ונראה דהא דמסיק הש"ס קסבר ר"ע אחע"א קאי למאי דאפכינן וקסבר ר"ע אחע"א והיינו לאביי דסובר דשבת קדים ואפ"ה חל איסר יה"כ על שבת הרי דא"ל לר"ע אחע"א אף דיה"כ הוא כולל מ"מ בב"ח הוא מוסיף לשיטת רש"י דהנאה היא מוסיף וא"כ למאי דלא אפכינן לא יוכל להקשות ר"ע אדר"ע דאדרבה הואיל דס"ל אין אחע"א שפיר מייתרי הני תלתא גדי דמחד גדי נפקא ולא טמאה וממילא יליף מכי' דאין אחע"א וכמ"ש הריטב"א והר"ן דהך סוגי' ס"ל דמאן דל"ל כולל לא ס"ל ג"כ מוסיף:

גם י"ל לפמ"ש רש"י בפ"ד אחין דמוסיף חמיר מב"א וגם ס"ל דהנאה הוא מוסיף וע"כ לא שמעינן לר"ע רק דל"ל בת אחת אבל מוסיף א"ל אבל לשיטת ר"י ביבמות דב"א חמיר ממוסיף וגם למה דמסיק רבא תרווייהו בהדדי קאתין ול"צ להפך נראה דרבא ס"ל להכי אפקי רחמנא בלשון בישל כי היכא דלקה על בישל לקי כמי על אכילה וא"כ לא איצטרך קרא על חלב ומתה ובעיקר קושי' מה שהקשה הריטב"א נראה דהך מ"ד ס"ל דבבת אחת חייב ב' וא"כ איצטרך למעט טמאה שפטור אף בא פן שהוא בב"א ועל דרך שכתבו תוס' בזבחים דמ"ה ע"ב ד"ה אבל העצים כגון שהביא ב' שערות אחר שבישל הטמא בחלב דזה מחשיב ב"א קמ"ל דגדי ולא טמאה והא דפוטר חלב בחלב מיירי לאותן שלא הביא ב' שערות קודם שבישל עוד י"ל דמ"ד אינו לוקה מוקי חד גדי לרבות מתה ושאני מתה דהוא מוסיף דאיהו סובר כאחרים במסכת ע"ז דס"ד דגר שקיבל כל המצות חוץ מאכילת נבלות הוי גר תושב וא"כ מיגו דאיתוסיף לגבי ג"ת איתוסיף לגבי כ"ע אבל חלב דלא נתוסיף שום איסר שפיר לא לקי ואפי' לשיטת רש"י דס"ל דאיסר הנאה הוא איסר מוסיף מ"מ אולי הך מ"ד דס"ל אינו לוקה סובר כר"ש דס"ל בב"ח מותר בהנאה: עוד נראה לישב קושית הר"ש מוואַרדון דיש לדקדק למה אמר הש"ס ק סבר ר"ע אחע"ע הלא אפי' אי אין אחע"א מ"מ לא איצטרך קרא על חלב ומתה דד למא סובר ר"ע הך הקישא דמייתי הש"ס כל שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב וסובר דמהאי הקישא גם נבילה גופי' אסור לבשל בחלב וא"כ גם מתה אסור ואפי' חלב אסור כיון דאסור משום נבלה ממילא אסור לבשל בחלב והא דאיצטרך גדי לרע"ק למעט טמאה הלא בלא"ה אינו אסור משום נבלה וא"כ מותר לבשל בחלב מ"מ ללוי דאמר במסכת מעילה דף ט"ו דנגלה חל על טמאה וכתבו תוס' שם ד"ה אמר דסובר דאפי' אי אין אחע"א שאני נבלה כיין דגלי רחמנא דחל על חלב חל כמי על טמאה א"כ גם טמאה אסורה משום נבלה לכך צריך למעט ונראה דע"כ לא ס"ל לר"ע האי הקישא דכל שאסורה משום נבלה דא"כ אכתי לא מייתרי כל תלתא גדי דאיצטרך חד על שליל אף דגדי מעליא הוא מ"מ ה"א הואיל דאינו אסור משום נבלה יהי' מותר לבשל בחלב וא"כ מיושב קושי' תוס' דהש"ס לא רצה להקשות קודם דאפכינן דר"ע אדר"ע ה"א דסובר ר"ע כר"מ דבן פקוע לא ניתר בשחיטת אמו ושליל אסור משום נבלה וא"כ אף אי סובר ר"ע אין אחע"א מ"מ מייתרי הני תלתא גדי והש"ס דמסיק דסובר ר"ע אחע"א היינו לבתר דאפכינן א"כ יותר ניחא להש"ס לאוקמי דר"ע כהלכתא דשליל ניתר בשחיטת אמו. ועוד י"ל דלא רצה הש"ס להקשות דר"ע אדר"ע הייתי אומר אף דס"ל בעלמא אין אחע"א מ"מ שאני בב"ח דגלי קרא דאיהו ס"ל כר"א לקמן דף קט"ו ע"ב לא תאכלו כל נבלה אמרה תורה כשתמכרנה

לא תבשלנה ותמכרנה ש"מ דבב"ח חל על נבלה וממילא חל על חלב וש"ס לקמן דמסיק קסבר ר"ע אחע"א היינו לבתר דאפכן רצה לאוקמי' אף לאחרים דאמרי במס' ע"ז דף ס"ד איזהו גר תושב זה שקיבל עליו כל המצות חוץ מלאכל נבלות וא"כ שאני בב"ח דחל על נבלה דהוא איסר מוסיף ואכתי מנ"ל חלב בחלב דלגבי חלב ליכא מוסיף דחלב אסור ג"כ לגר תושב ע"כ:

דף קב:

אבל ציפור טהורה בחיי' בכ"ש במתתה בכזית ופרש"י אבל בלאו דנבלה ליכא לחיובי משום ברי' דכשנבראת לא היתה עלי' שם נבלה וכו' וכן הובא בש"ע סי' ק וקשה לי דבמסכת שבועות דף כ"א איתא היכן מצינו בכ"ש שהוא חייב ופריך והרי נמלה ומשני דהוא ברי' והרי מפרש ומשני מפרש נמי כברי' דמי' פרש"י שם דזיל בתר טעמא דבשאר איסורים ם מחייב אברי' בכ"ש משום דחשיבה מפרש נמי חשיב ולדעת רש"י קשה למה במפרש יתחייב כ"ש משום דחשיבא הלא לא נאמר מתחילת ברייתו והיכא דלא נאסר מתחילת ברייתו אף בשאר אסורים לא חשיב ברי' כמו נבלה עוד קשה לי מדברי תוס' מסכת פסחים דף ל"ו ד"ה האוכל אפי' נתנבלה ביה"כ לא חייל עלה איסר יוה"כ משום דאיסר שאינה זבוח הוי בה נמי מעיקרא ואכתי לא פקע מנה וא"כ קשה למה צא יהיה נבלת עוף טהור בריה דהא איסר ש"ז אית בי' מתחילת ברייתו ועדיין לא פקע ועל שיטת רש"י בכאן לא קשה דכאן מיירי לענין מלקות ואיסר ש"ז אינו רק עשה אבל על הש"ע קשה דמיירי לענין ביטל ע"כ נ"ל קושית תוס' דפסחים דתוס' ביבמות דף ל"ג ד"ה איסר כתבו דאף דא"ל לר"ש איסר ב"א מ"מ אם בא על אשת אח והיא אחות אשתו אף דבאו בהדדי מ"מ אים חייב רק משום אשת אח דאיסר אחות אשה קיל דיש היתר לאיסורה לאחר מיתת אשתו א"כ י"ל דלכך לא חל יוה"כ על נבלה אף דבאו בב"א מ"מ קיל יוה"כ הואיל דיש היתר לאיסורו לאחר יוה"כ ובזה יש לישב דעת הר"ם הובא בהרא"ש מסכת יומא בשמעתין דמי שאחזו בולמס דמביא ראי' דמותר לשחוט בי"ט דידחה ל"ת ועשה והרי מוטב שיאכל נבלה דאין רק ל"ת לחוד והקשה מ"ו ב"ה נב"י דהא נבלה איכא ג"כ ל"ת ועשה כמ"ש תוס' כאן ולהנ"ל י"ל דהרם מתרץ קושית תוס' כמ"ש [ולי העני נראה לחלק דגבי יוה"כ לא חשוב היתר לאיסורו דיוה"כ יבוא בע"כ מעצמו לשנה הבאה ולא דמי לאחות אשתו ויש לדון דהא חמץ בפסח לא חשיב דשיל"מ לשיטת הר"ן שפי' כל שעה משום דחוזר לאיסירו בשנה הבאה והחולקין סברו מ"מ לאחר הפסח מיד יהיה מותר וא"כ שפיר מקרי חמץ דשיל"מ דעד שתאכלנו באיסר תאכל בהיתר אבל מ"מ

הסברא קיים בעולם שמה שחוזר לאיסור מעצמו לא חשיב קל נגד שאר אסורין נכדו מנחם דייטש]. ועיין באהל דוד יבמות דף ל"ג ע"א ד"ה תוס' ד"ה באיסור:

דף קג.

תוס' ד"ה מר סבר וא"ת כמאן ס"ל עיין במהרש"א שתמה למה לא הקשה על ר"י ונראה דעל ר"י ליכא להקשות דהיתי אומר דס"ל דהך דרשה כל שדמו מותר ואפ"ה אמר משום דלאברים עומדת דנ"מ אם אכל בשר מהחי מן הטרפה משום שדמו אסור לא נוכל לחייבו דהרי ר"י יליף במה"ח מקרא דבשר בשדה טרפה לא תאכלו ושם לא כזכר דמו ואולי תוס' קאי כאן לשיטת רש"י ולא כשיטת הר"י דסובר דלכ"ע לאו לחתיכות בשר עומדת וא"ל מאי נ"מ הא לר"י אינו חייב רק על אחת הואיל דמחד קרא נפקי מ"מ י"ל דנ"מ באוכל במה"ח מן הטרפה והתרו בו משום בשר מחי לחוד ואי לאו לאברים עומדת וה"ה לחתיכת בשר לא הוי מחייב משום במה"ח דבמה"ח ילפינן מבשר בשדה טרפה ושם לא כתב דמו והא דלא נקיט אוכל במה"ח מהטרפה משום דקבעי לומר דחייב ב' ובאוכל במה"ח מהטרפה ליכא לחייבו ב' כיון דמחד קרא נפקי וא"ל מנ"ל זה דלמא טעמי' דר"י משום שדמו אסור ובאמת לא חייב על בשר מהחי מהטרפה משום במה"ח דא"כ למה לא נקט כלישנא דברייתא דאכל אמ"ה מהטמאים אלא מדנקיט טרפה ש"מ דמלבד דרשה כל שדמו אסור יש לחייב בטרפה משום לאברים עומדת וה"ה לחתיכות בשר אבל לרשב"ל שפיר מקשים דל"ל דקאמר משום לאו לאברים עומדת להורת על במה"ח מהטרפה דפטור ג"כ ז"א דהא לר"ל אבר מה"ח ובשר מד"ח אידי ואידי ילפינן מלא תאכל הנפש עם הבשר וק"ל:

עוד הקשה מהרש"א ל"ל כל שבשרו מותר ת"ל דאיסר טומאה קדים ול"נ דאיצטרך באופן שהוא בת אחת כגון שהביא ב' שערות אחר שנולדה הטמאה ואז לדידי' בא איסר טומאה ואיסר אבר כאחד כמ"ש תוס' מס' זבחים דמ"ה ע"ב גם י"ל דמ"ד לאברים עומדת סובר כר"ש דקלוט במעי פרה מותר וכשנולד אסור כדאיתא בפ' בהמה המקשה וא"כ איצטרך כל שבשרו מותר על תולש אבר מקלוט לאחר שנולד דאי משום אין אחע"א הי' חייב דהרי בהדדי קאתי' קמ"ל קרא דאינו חייב משום אמה"ח לפי שאין בשרו מותר גם י"ל דסובר כשמואל במס' נדה דכ"ד ומשכחת בשסועה שיש לה ב' גבין דבמעי אמה שרי וא"כ איסר אבר וטומאה בהדדי קאתי' וגם למ"ד לאו לאברים עומדת איצטרך קרא כגון שחישב לאכלה אבר אבר:

הנה לעיל דף מ' כתבו תוס' ד"ה חייב לא נחת למנינא דא"כ ליתנא ד' כגון שהוא יוה"כ והקשו האחרונים דילמא אתי' כרי"ה דס"ל כמאי דאפכן דאינו חייב רק אחת אמנם זה

טעות דע"כ ס"ל להך ברייתא כולל דא"כ למה חייב משום שבת הלא קודם שבת אסור לשחוט לע"א ואח"כ כשקידש היום תו לא לחייב משום שבת ודומה לזה איתא בדף ל"ד ביבמות גבי זר ששימש בשבת דאיסר שבת לא חייל על זרות וע"כ דס"ל להברייתא כולל ושבת הוי כולל מגו דאיתוסף עליו לאסור שאר שחיטות איתסר כמי בשחיטה לע"א וכיון דס"ל כולל כ"ש בת אחת דשבת ויוה"כ בהדדי קאתין גם י"ל דע"כ לא מתוקים כדיה דתוס' הקשו הא אין מתקבל בפנים דק"י אינו דוחה שבת ותירצו הואיל ואם עלו לא ירדו והך ברייתא איירי בעוף מדלא קתני זבח ושמעינן לרי"ה בזבחים דפ"ג דבפסולי עוף אם עלו ירדו אמנם קשה דא"כ איך רצה לאוקי' כרי"ה דס"ל קדשים קלים ממון בעלים:

ועל קושית רש"י דף ק"א ד"ה ואני שמעתי וקשיא לי ולולי דברי רש"י נראה דסוברים כמ"ש הר"ן בחדושיו על הא דמקשים תוס' דהא ר"ע סובר ב"פ כ"ה דאחע"א ומתרץ הר"ן דס"ל לר"ע דשבת ויוה"כ חד שמא ניתהו דבתרווייהו שבתון כתיב וכחד איסורא דמיא וא"כ שפיר פריך רבא דאף רי"ה דפוטר אין הכרע לומר דלא מיחשב בת אחת רק דכחד איסורא דמיא ובזה מיושב נמי מה שמקשים תוס' ד"ה ואיסר כולל על שיטת ר"י דשתי היא למה לי ולסברת הר"ן ניחא דודאי יוה"כ היא איצטרך דחייב משום יוה"כ דה"א דיוה"כ לא חל על שבת וכיון דכתיב יוה"כ היא דחייב משום יוה"כ הא דאינו חייב משום שבת דשבת ויוה"כ חד שמא נינהו דשניהם שבתון כתיב וכחד איסורא דמי' קמ"ל שבת היא דחייב משום שבת ג"כ ובזה נדחה מה שהוכיח שאגות ארי' דאף להפוסקים דאין מצווה על שביתת בהמה ביו"ט מודים דמוזהר ביה"כ דאל"כ למה לי שבת היא נילף מדכתיב יוה"כ היא דחל על שבת דאינו רק כולל כ"ש שבת דחמיר וכולל ג"כ איסר שביתת בהמה ולסברת הר"ן ניחא דה"א דלא מחייב משום שבת דכחד איסורא דמי' (וגם אי נימא דבקרבן אין עונשין מהדין ניחא ג"כ) גם י"ל דאיצטרך שבת היא דאולי סובר כפלימי דאמר במס' ר"ה בזמנו אין מקדשין וא"כ אי איקלע בכה"ג דאז לא מקדשי בי דינא ובכה"ג שבת ויוה"כ איסר בת אחת הוא ומיושב קושי' תוס':

שייך לסוגי' זו בפסחים דף מ"ז תוס' ד"ה ועייל עצי מוקצה תימה לר"י וכו' והקשה אבן העוזר דבמס' מכות דכ"ב פריך וליחשב ומי שבועה שלא אחרוש בין בחול ובבי"ט ומשני דהאי תנא לית לי' כולל וא"כ בהאי ברייתא נמי קשה ליחשב שבועה שלא אבשל בחול ובי"ט וע"כ דלית לי' להאי תנא כולל וע"כ ליכא לחייב משום ג"ה של נבלה כיון דלית לי' להך ברייתא כולל אבל משום בב"ח מחייב דבב"ח מקרי מוסיף דהוא אסור בהנאה לרש"י ולתוס' הוי איסר חמור ע"ש והנה י"ל דתוס' מקשים לשיטת לוי דס"ל במס' מעילה דט"ו דנבלה חל על איסר טומאה אף דבעלמא אין אחע"א מ"מ שאני נבלה

הואיל דגלי רחמנא דחל על חלב חל נמי על איסר אחר וא"כ שפיר מקשים תוס' אף דהך ברייתא לית לי כולל מ"מ שאני נבלה הואיל דחל על חלב חל נמי על ג"ה גם י"ל דתוס' מקשים לרשב"ל דס"ל במס' שבועות דכ"ד דכי אמרינן כולל באיסר הבא מעליו ולא באיסר הבא ע"י עצמו וא"כ נהי דלא מצי למיחשב שבועה שלא אבשל בחול ובי"ט היינו משום דאיסר הבא ע"י עצמו אבל ג"ה של נבלה הוא איסר הבא מאליו אמנם אם קושי' תוס' הוא רק ללוי או לר"ל מאי קושי' דילמא לוי ור"ל סוברים כר' ירמיה במס' יומא דל"ו דמוקי פלוגתא דר"ע ורי"ה אי לאו דנבלה הוא לאו מעלי' ורי"ה סובר דעל נבלה אין לוקין דהוא ניתק לעשה וא"כ דילמא הך ברייתא אתי' כרי"ה ולא מצי למיחשב נבלה כיון דאין לוקין עליו ע"כ כראה בכוונת תוס' דקשה להו דאף אי הך ברייתא לית לי' כולל מ"מ קשה ליחשב נמי שבועה שלא אוכל חצי שיעור בב"ח ולא שייך אין אחע"א דהרי כי אכל כ"ש חייב משום שבועה ואיסר גיד ובב"ח לא מחייב עד דאכל כזית והך ברייתא לא מתוקמי' כר"ש דכ"ש למכות דהא הך ברייתא ס"ל יש בגידן בנ"ט ושמעינן לר"ש דאין בבנ"ט לכן היה כראה לתוס' דלכך לא חשיב שביעה שלא אבשל בחול וביו"ט דהואיל ואיתא בשאלה לא קתני וכן משני שם במכות מעיקרא ואף דמסיק הש"ס עייל עצי הקדש והרי הקדש הוא מידי דאיתא בשאלה גם זה לא קסה דבמסכת ביצה מוקי הש"ס הך ברייתא כב"ש דלא ס"ל מתוך וב"ש ס"ל במסכת נזיר ד"ט דאין שאלה להקדש וק"ל ועיין בחדושי למס' פסחים בד' מ"ז:

דף קיא.

תוס' ד"ה הלכתא וכו' דמב"מ בטל מד"ת ברוב והקשה מהרם לובלין א"כ לא משכחת נותר מד"ת בכלי הנבלע מבשר ולמה צותה התורה שבירה בהלי חרס ובכלי נחושת מריקה ושטיפה ועלה ברעיוני לתרץ דהנה כתבו דאין מבטלין איסר לכתחילה לדעת תוס' הוא מד"ת וכן משמע משמעתין דזרוע בשלה וא"כ י"ל היאך רשאה לבשל שלמים בקדרה של חטאת לכתחילה אמנם ז"א דהט"ז ריש הלכות סוכה כתב דחמץ קודם פסח רשאי לבטל לכתחילה הואיל ועדין לא חל האיסר וא"כ שפיר כתבו תוס' דמב"מ בטל מד"ת ברוב אף שהוא לכתחילה מ"מ האיסור לא בא רק אחר מעת לעת ואף דחטאת אינה נאכלת רק לזכרי כהונה בלבד מ"מ בשעה שבישל שלמים לא מקרי מבטל איסר דהא חזי לכהנים שוב ראיתי דבעל מנחת אהרון כתב כן סברא זו וא"כ יתורץ קושית מהר"ם דקרא איצטרך על הכלי שכבר חל שם נותר אז לא מהני אם יבשל דהא אין מבטלין איסור לכתחילה אמנם סברא הנ"ל אינו נכון ותהמתי על המחבר הנ"ל הא תוס' כתבו ריש ביצה על הא דעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט מרבה עליהם עצים ומבטלין

ופריך הא אין מבטלין איסור לכתחילה ועיין שם בתוס' שכתבו לערוב בידים לבטולי אסור דהכי תנן מסכת תרומה סאה של תרומה שנפלה לתוך צ"ט של חולין וחזרה ונפלה סאה של חולין ורבה בשוגג מותר במזיד אסור דאין מא"ל וכ"מ גבי עיגל של תרומה לוסיף עליו וכו' ולסברת המחבר הנ"ל במזיד ג"כ יהיה מותר דבשעה שנותן תרומה אינו מבטל איסור דהא חזי להאכיל לכהן ע"כ נ"ל קושית מהר"ם בד"א דהנה הר"ן כתב סוף מסכת ע"ז ח"ל דעת רש"י כל שעברה לילה אחת ללא בישל אע"פ שלא שהתה מעת לעת אינה דינו כבן יומא אלא פוגמת והא דצוה התורה בכלי חרס אשר תבושל בו ישבר אי בעינן מעל"ע ניחא שהוא נותר ולא יפגום וכיון דחלה שבירה או הגעלה תו לא פקעה אלא א"א דבלילה תלי' מילתא למה הצריכתו התורה מריקה ושטיפה והרי בשעה שנעשה נותר כבר נפגום ושרי ולהנ"ל ניחא דהבלועה בקדירה דאינו ב"י ראוי' לגר רק דאינו משביח ופוגם תערובתו וכיון דעדיין שם נותר עליו ציוה התורה לבערו ולשרפו וכשם שצותה לשרפו ציוה התורה שבירה והגעלה וא"כ מיושב קושית מהר"ם דאף אם יבשל בכלי של נותר יבטל ואינו אוסר המאכל מ"מ צריך מו"ש ולבער הנותר משום גזרת הכתוב. והנה רבים מקשים לדעת הר"ן הנ"ל מאי פריך תלמודא במסכת פסחים דף ל' על רב דאמר ק"ב ישברו לשהינהו לאחר הפסח וליעבד שלא במינו דילמא ס"ל און ביער חמץ אלא שריפה וכיון דחל מצות שריפה לכן הוצרך שבירה לקיים מצות ביער חמץ כמו בנותר ונ"ל דהא הרן כתב זה לרש"י והנה איתא במסכת קידושין המקדש בערלה וכ"ה אינה מקודשת ומקשים הלא יוכל להנות שלא כ"ה ותירצו דאיירי דאינה שוה פרוטה שכ"ה והקשה בעל חלקת מחוקק באה"ע סימן כ"ח ס"ק ל"ט ובב"ש ס"ק נ"ד הא איתא המקדש בתמרי אפי' כור תמרים בדינר חיישינן שמא שוה פרוטה במדי וא"כ אף דאינה ש"פ שכד"ה דלמא במדי הוא ש"פ וצ"ל באמת הא דתני אינה מקודשת היינו ודאי אבל מקודשת בספק ודוגמה לזה כמה שתירץ הש"ס דף נ' בסוגי' דדברים שבלב ע"ש והנה איתא ריש פסחים דף ו' אמר ר"ג אמר רב המקדש אפי' בחטי קורדנייתא משש שעות ולמעלה אין חוששין לקידושין ולשון אין חוששין משמע אפי' ספק אין כאן וקשה דהא אפי' מקדש בחמץ גמור בתוך הפסח תקדש מספק דיוכל ליהנות שכ"ה ואפי' אינה ש"פ מ"מ דילמא במדי היא ש"פ אמנם ז"א דבאמת חמץ אסור אפי' שכ"ה דמיד שיהנה עובר בבל יראה והנה הרשב"א מקשה טל האי דמקדש בערלה אינה מקודשת הא ערלה הוא מהנשרפין ונשרפין אפרן מותר ותירץ דאפר אינה שוה פרוטה וא"כ שפיר מקשה הש"ס וליעבד שלא במינו וא"ל דסובר כר"י דחמץ טעון שרפה תקשה על רב דאמר המקדש בחמץ אינה מקודשת הא נשרפין אפרן מותר וא"ל דאיירי ג"כ דאפר אינה ש"פ מ"מ

ניחש שמא ש"פ במדי ואמאי קאמר אין חוששין לקידושין דמשמע דאפי' ספק ליכא אע"כ דסובר כחכמים דאמרי מפרר וזורה לרוח ואז מהנקברין דאפרן אסור וכן איתא במג"א סימן תמ"ה ועיין אה"ע סי' כ"ח בב"ש ס"ק נ"ד וקל:

(אמר המעתיק דבר זה לא מכתב יד אא"ז זצ"ל העתקתי וכדומה לי שטעות כפל בהעתקה לפני כי חמץ בפסח אסור בהנאה אבל שלכ"ה לא ידעת שאסור ובריש ה"א דא"ש לפי שיטת הי"א שהביא הרא"ש בע"ז דף ס"ו דכל אסורין דהוי במשהו אפי' שלא כד"ה נמי אסור וא"כ חמץ בפסח דהוי נמי במשהו ה"ה שלא כד"ה ובאמת אין כוונת הרא"ש שם שלכ"ה אלא דנותן טעם לפגם אסור דבאמת מתחיל שם מנטל"פ ומסיים בלשון שלכ"ה וכן בתוס' שם הביא בשם הי"א רק דנטל"פ ולא שלא כדרך הכאה. אמנם בפרי מגדים בפתיחה כוללות לא"ח ה' ב' חוקר אם בחמץ שלכ"ה אסור יען שאם נפסל מאכילת אדם ולא נפסל מאכילת כלב חייב כרת ומלקות והקשה למה לא אמר בגמרא הכל מודים בחמץ שלוקין אפי' שלכד"ה אמנם מה שמסיים שם דמיד שיהנה עובר בבל יראה לא הבנתי פרושו ממני הק' מנחם דייטש):

ולע"ד נראה דכוונת אאזמ"ו הגאון זצ"ל כפי מה שכתב ההפלא"ה בקדושין דף נ"ו על קושית התוס' מפני מה לא חשיב חמץ בפסח וכתב דלכך לא חשוב משום שאין קנין באסורי הנאה וא"כ לא קנתה כלל החמץ וכתב אבל אין להקשות בכל אסורי הנאה כיון דהקדושין המה באיסור וכו' ז"א דכיון במה שזכתה האשה הקדושין לית בי' אסור וכו' משא"כ בחמץ דגוף הזכי' אית בי' אסורא עכ"ל יעוי"ש והכה זהו לדעתי גם כן כוונת אא"ז זצ"ל דאף דיכולה לבוא לידי הנאה שוה פרוטה שלא כדרך הנאתן מ"מ כיון דאם היא מתכוונת לזכות בהחמץ להנות בו שלא כדרך הנאתן היא עוברת בבל יראה וממילא אין כאן קדושין כלל ממני נכדו מכחם א"ש:

שייך לדף ס"ח ע"ב ואת"ל כיון דהדר הדר והרא"ש סימן א' פסק אבל אי הדר הדר ומה שלא יצא מותר וכתב מעדני מלך דלכך מה שבפנים מיתר הואיל דאבעי קמייתא סלקא באת"ל הכי נקטינן וקשה לי דהלא הרא"ש לא סבר שיטת הגאונים דכל את"ל איפשטא אבעי קמייתא כמ"ש הב"ש סימן קל"ז ובסי' קכ"ב ס"ק ז' לכן נ"ל בדעת הרא"ש דלכך פסק להקל דאי נימא לחומרא צריכן אנו לאוקמינן סתם מתני' זה הכלל דבר שאינו גופו מותר כר"ש דאוסר קלוט בן פרה ולא מפקינן סתם מתני' דלא כהלכתא וכה"ג כתב המגיד משנה פי"א ה' נזקי ממין הלכה א' אבל אי נימא להקל נוכל לומר דזה הכלל אתא לאתוי' היכא דהדר דמה שבפנים מותר:

דעת הר"ן בחולין פ' ג"ה דלא מקרי קביע דאורייתא אלא במקום קביעתו אמנם אף אם פירש לפנינו לא מקרי קבוע רק מדרבנן וכ"כ הש"ך ביו"ד סימן ק"י ס"ק כ' בשם הב"ח והקשה על זה אאזמ"ו הגאון זצ"ל מתוספתא דטהרות הביאה הר"ש במס' טהרות פה סוף משנה ב' תשעה שרצים וצפרדע א' ביניהם ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזו מהם נגע ברה"י ספיקו טמא פירש א' מהם לרה"י ספיקי טמא לרה"ר ספיקו טהור ובנמצא הלך אחר הרוב וכתב הר"ש לפרש דפירש היינו פירש לפנינו ובנמצא היינו פירוש שלא לפנינו עכ"ל יעוי"ש והנה אם נאמר דפירוש לפנינו היינו קבוע דרבנן וא"כ איך נוכל לומר דבפירוש לפנינו ברה"ר ספיקו טהור נימא כל דפירש מרובא פרוש דכיון דלא הוי קבוע דאורייתא איך יכלו חכמים להקל על דברי תורה ונלפענ"ד ליישב דהנה טעמו של הרן דסובר דבפירוש לפנינו לא מקרי קבוע דאורייתא הוא כמו שכתב למעלה גבי אם לקח בשר מן המקילין ואח"כ נודע שהיה שריפה ביניהם דשרי דכיון בשעה שלקח לא היה קבוע ודין קבוע פירוש הוא אין לך בו אלא משעת חדושי ואילך עכ"ל. והנה כן נאמר גם כאן דכיון דקבוע חידוש אין לך בו אלא כמו שחדשה תורה גבי וארב לו דהיינו בנולד הספק במקום הקביעות והנה זה אם אמרינן דקבוע חידוש הוא כראה לכאורה דתליא בפלוגתא דר"מ ורבנן אי חיישינן למיעטא או לא דהנה לדידן דלא חיישינן למיעוטא אפילו מדרבנן וע"כ אמרינן מיעוטא כמאן דליתא דמי א"כ זה דאמרינן דאזלינן בתר רובא הוא מצד סברא חצונה וא"כ כשחדשה התורה גבי קבוע דלא ניזל בתר רובא הוא מצד גזירת הכתיב וא"כ אין לך בו אלא חדושו אמנם לר' מאיר דחייש למעוטא ואף דהוי דרבנן וברובא דאיתא קמן אף בדרבנן לא אזיל ר"מ בתר מיעוטא אמנם אין זה מצד סברא החצונה רק מצד גזירת הכתוב אחרי רבים להטות והנה כשגלתה התורה דגבי קבוע דלא ניזל בתר רובא אין זה חדוש וא"כ גם בפירוש לפנינו י"ל דהוי קבוע ולזו אזלינן בתר רובא מדאורייתא וא"כ לפי"ז ניחא דלדידן דלא חיישינן למיעוטא אף מדרבנן א"כ שפיר קאמר הר"ן דקבוע הוי חידוש וא"כ גם בפירוש לפנינו דלא הוי כעין שחדשא התורה לא הוי קבוע דאורייתא אמנם התוספתא י"ל דאתי כר"מ ולדידיה קבוע לא הוי חידוש וא"כ בפירוש לפנינו נ"כ הוי קבוע דאורייתא ולכך בפירוש לפנינו אף לקולא אמרינן דברה"ר ספיקו טהור ממני נכדו מנחם א"ש:

ערכין

דף כג.

מתני' המקדש נכסיו והיתה עליו כתובות אשה ר"א אומר כשיגרשנה ידור הנאה ממנה ור"י אומר א"צ דמסיק הש"ס דפליגי אי יש שה להקדש הנה הרמב"ם פסק כר"א ופסק דיש שאלה להקדש ותמהו עליו דהוי תרתי דסתרי אהדדי ונראה לתרץ דהרב האי גאון כתב דמלוה ע"פ ומלוה בשטר מלוה בשטר קודם אבל אם המלוה ע"פ זמנה קודם למלוה בשטר מע"פ קדים וזה הוא דוקא לענין ב"ח אבל אם לא היה כאן רק נכסים משועבדים אף שהמע"פ קודם אפ"ה המלוה בשטר גובה והקשה גאון אחד א"כ האיך קאמר ר"י א"צ למה לא ניחש לקנוני' והוא דלמא יש עליו מע"פ קודם לכתובת אשתו וא"כ אם ישאל על הקדשו יהיו כל הנכסים בני חורין ותהי' המע"פ קודם לכתובה ואף דהכתובה היא מלוה בשטר מ"מ יקדם המע"פ לכן לא רצה לשאול דיהי' הנכסים משועבדים להקדש ולא יגבה המלוה ע"פ דלענין נכסים משועבדים מלוה בשטר קודם ואח"כ יחזיר וישאנה ונ"ל דהנה במסכת ב"ב דף קע"ד איתא ש"מ שהקדיש כל נכסיו וכו' עיי"ש ופסק הריף ש"מ שהקדיש כל נכסיו. ואמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין והקשו עליו דע"כ לא אמר רב ושמואל הכי רק בנכסים דידי' אבל בנכסים של הקדש למה נאמן אם אמר תנו הא בקל יוכל לומר כן כיון דהנכסים אינו שלו ותירצו כמו דס"ל לרב ושמואל א"א עושה קנוני' על בניו כ"כ א"א עושה קנוני' על הקדם וכ"כ מוכח מרב ושמואל שאין חוששין דלמא שלא להשביע אמר כן ולהכי אמרינן ג"כ גבי הקדש אם אמר תנו כותבין והקשה הש"ך למה יהיה נאמן לגבות מן הקדש הא מע"פ אינו גובה מן המשועבדים ותירץ דע"כ מוכח דאף דמע"פ אינו גובה ממשעבדי ד' מ"מ מן ההקדש גובה דאלא"ה קשה על המקשין וניחוש וכו' ובודאי אכתי לא אסיק שנוי' דר"ה איידי דנקט שטרא בידי' וכו', א"כ עדיפא ה"ל למיפרך למה קאמר ר"ה דנאמן וגובה מן ההקדש ולכאורה תמוהים דבריו שהוכיח מכאן דמע"פ גובה מן ההקדש דבפשטות יש לומר כך דהנה בב"ב דף קע"ה פליגי אי ש"ד או לאו דאורייתא וקאמר הש"ס למ"ד ש"ד מד"ת אפי' מע"פ גובה ממשעבדי רק דחכמים תקנו משום פסידא דלקוחת דלא יגבה והנה גבי הקדש לא שייך לומר משום פסידא דהקדש דתה לא מצינו וא"כ אוקמינן אדאורייתא ואפילו מע"פ גובה מן ההקדש וממילא לא מצי להקשות על ר"ה מכח מע"פ דהוי מ"ל דסובר ש"ד וממילא גובה שפיר מן ההקדש כנ"ל ולכן הקשה רק ודלמא שלא להשביע וכו' וא"כ הריף דפסק ש"ד שפיר פסק אמר תנו נותנין כנ"ל היוצא מזה היכא דידעינן בודאי דהמלוה הוא אמת כגון הכא דאמר תנו א"כ אף מע"פ גובה מן ההקדש וא"כ לפי"ז מתורץ קושית הגאון

הנ"ל דממ"נ היכא מיירי אי דידעינן בודאי שלא פרע עדין א"כ אף אם לא ישאל על הקדשו ג"כ יגבה המע"פ מן ההקדש וא"כ בודאי לא חייש לקנוני' הזאת לטעון פרעתי ואז ודאי א"צ לפרע לו וא"ל עכ"פ הי' צריך לישבע שבועת היסת ז"א דבימי משנה אכתי לא נתקן שבועת היסת ולהכי קאמר שפיר ר"י א"צ אבל הרמב"ם פסק שפיר כר"א וא"ל דישאול על הקדשו די"ל כקושי' הנ"ל וא"ל דיטעון פרעתי ז"א דהא צריך לשבע עכ"פ שבועת היסת וק"ל:

אהל דוד אבני זכרון

לכבוד הורי ומורי ה"ה אבותי הזקנים הרב הגאון מהו' דוד דייטש זצ"ל זי"ע ואמי זקנתי הצדקת מ' מרים ע"ה אשר בחק אהבתם נתגדלתי בבית משכנותם זרח לי אור ראשית חיי מפה הקדוש למדתי משניות סדר מועד וכמעט שכליתי הסדר קרא עלי מועד לשבור תקותי אשר אז נצבה לימיני כי ד' אמר לו עלה לאהל דוד השמים אשר בנית לך עם גודל צדקתך וענותך עלי הארץ:

ולכבוד אבותי היקרים הרב הצדיק והתמים מהו' יחזקאל ז"ל אשר נפשו קשורה בנפש בניו והלך באמת ובתמים כל הימים ולכבוד אמי הצנועה תי' בת הרב הגאון מהו' אברהם בעק אב"ד דק"ק האליטש וזכרתי שמו הטוב בספר זה במסכת פסחים בסוגי' דהואיל היא גדלה וחנכה אותי ואת אחי הצדיק כה' משה ז"ל אשר הלך לישיבה עליונה מישיבה דק"ק פאקש ואת אחי הרב המופלג והחרוץ המושלם בחכמה מהו' דוד דייטש ני' לתורה ולעבודה בכל אמצי כחה וזה ימים קבלתי ממנה מכתב אהבה ובו תודיע שבעניה אצרה איזהו זהובים ליתן לי תרומת מתנה לאהל מועד להוצאת מעשי הדפוס ד' יאריך את שנותיה ולכבוד חמי היקר אבי אשתי תי' ה"ה הנעלה והנכבד אוהב התורה ולומדיה ירא ד' כ"ה ישעי' פוקס בק"ק ע"ח וגיסי הנכבדים בעם ובפרט גיסי ידיד ד' נפש יקרה מחמד לבי כה' בצלאל פוקס בעיר פעסטה ואחיו הנעלה הנכבד כה' ירמי' בק"ק ע"ח אשר נתנו לי כמה שנים כל צרכי ביתי בכבוד גדול ועומדים עד היום הזה לימיני ד' ישלם להם משכרתם:

לכבודם הרימותי אבני זכרון אומר ודברים מח"ת אשר חנני ד' וזה חלקי מכל עמלי להקימם אצל אהל הקדש ס' אהל דוד ולהזכיר את שמות אהובים וברורים אשר אוהבים אותי בלב ונפש ובאהבתם אמצא כוס נחמה בעת צר לי וד' הוא גואלי צורי וישועתי אמן:

בפסחים דף ל"א ע"ב תנן במתני' האוכל תרומת חמץ בפסח וכו' מפרש הרמב"ם בפי' המשנה דטעמי' דמתני' במזיד פטור משום דאין לוקה ומשלם והקשה בתי"ט הלא הרמב"ם פסק בפ"י מהלכות תרומות לפי דמים משלם ואנן קי"ל דחמץ בפסח אסור

בהנאה א"כ אפי' אם לוקה ומשלם כמי פטור דאין לו דמים וגם הראב"ד הקשה דלשיטת הרמב"ם צ"ל דמתני' דקתני בשוגג חייב כריה"ג למה לא פסק לפי מידה משלם ואתי מתני' כפי ההילכתא דחמץ בפסח אסור בהנאה ולפי ע"ד י"ל דהנה לכאורה קשה קושית הפ"י למה צריך הש"ס לאוקמי מתני' כריה"ג דלא קי"ל כן הלא יכול לאוקמי מתני' כהילכתא דחמץ בפסח אסור בהנאה וכר"ש דחמץ לאחר הפסח אסור מטעם קנס שעבר על ב"י ומתני' מיירי בכה"ג דישראל היפרש תרומה ולא נתן עדיין ליד כהן וא"כ לא עבר על ב"י משום דשלך אא"ר אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה וא"כ לאחר הפסח מותר בהכאה ולכן בשוגג חייב אמנם י"ל דזה גם כן תלי' בפלוגתא דר"א ור"י במתני' דפסחים דף מ"ו ולשיטת שפוסקים כר"א דאמרינן הואיל ואי בעי מיתשיל ועבר על ב"י גבי חלה ה"נ עבר על ב"י משום הואיל ואי בעי מיתשיל א"כ הוי כמי שלא כהילכתא אמנם עדיין קשה קושית הפ"י דתוס' שם ד"ה הואיל מקשה לפי מה דאמרינן לעיל אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יהי' חשיב כשלו מטעם הואיל ותירץ ר"י דשאני הנהו דכתיב בהו לד' א"כ אע"ג דאי בעי מיתשיל עלה חשבם הכתוב של גבוה והנה בקידושין דף כ"ג מסיק שם בגמרא ולאו ממילא שמעת מיתה ופי' רש"י כיון דכתיב קודש ישראל לד' ראשית תבואתה א"כ הוי תרומה כמי קודש לד' וא"כ הוי תרומה כמו הקדש דאפילו אם אמרינן הואיל כמי לא עבר ורק בחלה סובר ר"א דמשום הואיל הוי כשלו וא"כ קשה קושית הפ"י וגם אם אמרינן דפלוגתי' דר"א ור"י בטובת הכאה הא אנן קי"ל כעולא בקידושין דף נ"ח דמ"ה אינו ממון וא"כ לא עבר הישראל על בל יראה ומותר לאחר הפסח והיפסד ממנו של כהן ולפיכך משלם וכ"ת דג"כ הוי מתני' דלא כהילכתא דלעיל דף כ"ח איתא האוכל תרומת של הקדש במועד מעל וי"א לא מעל ומתרץ ר' אחי דפליגי בגורם לממון ואנן ק"ל דבר הנ"ל לאו כממון דמי חוץ בפסח לענין בל יראה משום דכתיב לא ימצא וא"כ הוי גורם לממון כיון דבפסח התרומה לא שוי מידי אמנם זה ליתא דהתם באמת הקשה הפ"י גבי אוכל הקדש במועד דזה לא הוי גורם לממון כיון דלאחר הפסח בודאי יהי' שוי דמים ותירץ דלא פליגי כ"א שיחייב חומש ואשם משום דבאמת בכל מעילה שהוא בשוגג נימא איסורא לא ניחא לי' דליקני אלא דרחמנא ברשותיהו אוקמי והיינו היכא דאיכ' ממון גבי' משא"כ בחמץ אם כאמר ברשותיה הוא כ"ש דהיה צריך ביעור וחייב לשורפה א"כ אין לחייב בחומש ואשם אבל הקרן לכ"ע מחייב לשלם דזה לא גורם כ"א ממון גמור ה"כ הוי ממון גמור והדרה קושי' הפ"י לדוכתא וצ"ל כתירוצו דלא רצה הש"ס לאוקמי מתני' דוקא בתרומה ביד ישראל אמנם לפי זה קשה קושי' אחרת דהנה בכתובות דף ל' איתא שם בש"ס נ"מ לאביי ורבא בזר שאכל תרומה לאביי

פטור ולרבא חייב ומקשי שם מדאגבי' קני' מתחייב בנפשו לא הוי עד דאכל ותירץ כגון שתחב לו חבירו והקשה שם בתוס' ד"ה ולאביי פטור ה"נ הוה מצי לאקשויי אמתני' דפ' כל שעה לפי מה דמוקמינן לה כרנב"ה ותירץ בס' הפלא"ה דלכאורה קשה מאי הקשה בש"ס מדאגבי' קני' דילמא איירי בהקדש דתרומה שלא בא עדיין ליד כהן ולא קנה עד שיוצא מרשות או שיפסיד אמנם זה ליתא דלא שייך חייב משום דהוי ממון שא"ל תובעים וכ"ת דחייב דקאמר לצאת י"ש הא רבא סובר בב"מ דף צ"א אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו וקים לי' בדרבה מני' לא פטרו לציי"ש ולפי"ז שם בכתובות רצה הגמרא לומר נ"מ בין אביי ורבא שפיר מקשי הש"ס מדאגבי' קני' אמנם בפסחים הסוגי' קאי לאביי ואביי סובר לפי דמים משלם והוא משני התם בב"מ כר"מ וי"ל דסובר דקים לב"מ פוטרו אפי' לציי"ש לא יוכל להקשות מדאגבי' קני' די"ל דמתני' הכא מיירי בתרומה שלא בא ליד כהן וכ"ת דהוי ממון שאל"ת י"ל דחייב לציי"ש ע"כ (ועיין בספר זה לעיל בפסחים כיון ג"כ לדברי הפלאה ומוסיף שם דסוגי' דהכא בע"כ לא אתי' כרבא דהוא סובר מיתה ב"ש לא פטרה מתשלומין ועיין רש"י וגם לעיל במס' ב"ק דנ"ג ד"ה שייך לעיל):

ולפי"ז קשה ממ"נ קושי' אחת אי מיירי סוגי' דפסחים בתרומה שבא ליד כהן קשה נימא מדאגבי קני' וע"כ מיירי בשלא בא עדיין ליד כהן קשה למה לא מוקי מתני' כהילכתא דחמץ בפסח אב"ה וכר"ש כקושית הפ"י ועל כן לפי ענ"ד באמת בה"א היה סובר הגמרא דמשנה איירי בכל ענין אפי' בתרומה שבא ליד כהן כתירץ הפ"י ולפיכך צריך הגמרא לתרץ כריה"ג אמנם בתר הכי מקשי בגמרא אמאי במזיד פטור מתשלמין וצ"ל כרנב"ה וא"כ קשה מדאגבי' קניא וצ"ל דמתני' מיירי דתחב לו חבירו וא"כ ג"כ לא בכל ענין איירי וא"כ יש לומר בפשיטות דמתני' מיירי בתרומה שלא בא ליד כה ואפילו אם חמץ בפסח אסור בהכאה א"ש וכקושי' הפ"י באמת דה בר דמים דלאחר הפסח מותר משום דלא עבר על ב"י:

ולפי"ז א"ש דברי הפי' המשנה להרמב"ם ולא קשה הא אפי' אם לוקה ומשלם כמי פטור משום דחמץ בפסח אין לו דמים די"ל דמתני' איירי בתרומה שלא בא ליד כהן והוי דמים משום דלאחר הפסח יהי' מותר בהנאה ולא קשה נמי קושת הראבד דסובר לפי דמים משלם א"כ משוקמי מתני' דלא כהילכתא כריה"ג די"ל דמתני' איירי בתרומה שלא בא ליד כהן וכר"ש ובמזיד פטור משום קלב"מ אמנם בהלכותיו אמר האוכל תרומה של כהן והוא סובר לפי דמים משלם ולפיכך פטור בין בשוגג בין במזיד:

במס' שבועות דף מ"א אמר רב פפא האי מאן דאפיק שטרא וכו' והביא שם אא"ז זצ"ל בספרו אהל דוד קושי' עצומה על הט"ז שהקשה על הרב האי הביאו הטור ח"מ רי' פ"ד

דבפוגם את שטרו אפי' בת"ז צריך לישבע א"כ מאי הקשה הש"ס וכי מה בין זו לפוגם את שטרו הא נ"מ בתוך זמנו דלא יוכל לומר לא אשתבע לי דלא פרעתיך אבל בפוגם שטרו צריך לישבע אפי' בת"ז כן הקשה הט"ז וקשה הא מרי דהאי שמעתי' הוא ר"פ ואיהו הוא סובר בב"ב כהסוברים דאדם פורע בת"ז וא"כ אין חילוק וגם ראיתי בקצות חושן שהקשה להמחבר בח"מ סי' פ"ד שכתב דאם עד א' אומר פרוע על השטר שהוא ת"ז נפרע שלא בשבועה והקשה הא דוקא באיסר אין ע"א נאמן נגד חזקה אבל לא גבי ממון לענין שבועה ונ"ל דהנה לכאורה במאי פליגי התם בב"פ ר"ש עם הסוברים אדם פת"ז וי"ל דהנה המרי"ק שורש ע"ב ומהרי"ט ח"ב ח"מ סי' כ"ז כתבו דהא דרובא עדיף מחזקה היינו חזקה שאינו באה לא מכח סברא ולא מכח רוב אבל חזקה דאתי' מכח סברא או מכח רוב עדיף מרובא דהוי כעדים וצ"ל דסברי כתוס' בסנהדרין דף ג' ע"ב דדוקא רוב לרדיא אין הולכין בממון אחר רוב אבל בעלמא מהני רובא להוציא ממון אפי' לשמואל אבל לפי סברת תוס' ב"ק דף כ"ז דגם ברוב גמור אין הולכין אחר הרוב א"כ בחזקה דאתי מכח רוב אין מוציאן ממון כ"א בחזקה דאתי מכח סברא ולפי"ז י"ל בהא פליגי ר"ש סובר דאין אדם פורח ת"ז הוי חזקה דאתי מכח סברא ושפיר מוציאן ממון ע"פ סברא זו אמנם אינך סברי עביד אינש דפרע בגו זמנו וא"כ לא הוי כ"א חזקה דאתי מכח רוב ולפי שיטת התוס' בב"ק אין מוציאן עם הרוב וכן לא בחזקה דאתי' מכח רוב אמנם זאת כע"מ דאין אדם פורע ת"ז הוי חזקה ולפי"ז הא דאמר ר"פ האי מאן דאפיק שטרא דיוכל הלוה לומר אישתבע לי דלא פרעתיך היכא דאין כאן אלא חזקה אחת למשל ביומא דמישלם זמנו אבל אם השטר בת"ז דיש להמלוה ב' חזקות א' חזקה שטרך בידי מאי בעי וב' דאי אדם פורע ת"ז לא יוכל הלוה לומר לו אישתבע לי כ"א בפוגם את שטרו סובר הרב האי גאון יען דיש ריעותא לחזקה דאין אפת"ז לפיכך צריך לישבע ושפיר הקשה הט"ז על הרב האי ולא קשה הא ר"פ סובר אדם פת"ז דהיינו לענין שלא יוכל להוציא ממון עם החזקה אבל מ"מ חזקה מכה רוב יש כאן ואם השטר ביד המלוה אז אין הלוה יוכל לומר לו אישתבע בי ושפיר הקשה ולפי"ז י"ל דעד אחד נאמן לענין שבועה נגד חזקה דהיינו במלוה ע"פ דאין כאן כ"א חזקה אחת אמנם המחבר כתב דאין ע"א נאמן על השטר בת"ז דיש כאן ב' חזקות וע"כ אין עד אחד נאמן לחייב את המלוה שבועה ולא קשה קושית הקצות:

והנה יש לי ספק דאמרינן בכמה דוכתי בש"ס חזקה אין אדם חוטא ולא לו אם הסברה הזאת הוי חזקה דאתי' מכח סברא ומוציאן ממון לכ"ע או דהוי רק חזקה דאתי מכח רוב דרוב בכי אדם אינם חוטאים בחינם ובלא דבר וא"כ לפי שיטת התוס' בב"ק שהבאתי

לעיל לדידן דפסקינן דאין הולם כין בממון אחר הרוב אפי' ברוב גמור א"כ אין מוציאן ממון בחזקה זאת ולא יכול לפשוט מהא דאמר ר"ה שכיב מרע שהקדש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן ומסיק במס' שבועות דף מ"ב ע"ב משום דא"א חוטא ולא לו והא אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וא"כ מוציאן ממין מהקדש עם חזקה זאת הא י"ל כיון שנאמן מנה לפלוני בידי מטעם רוב מעולם לא היו המנה בחזקת ההקדש ומצאתי מקום לפשוט הס' הנ"ל בב"ב דף קע"ג בסוגי' דשני יב"ש איתא במשנה נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יב"ש פרוע שטרות שניהן פרועות ומקשי שם בש"ס והא תנן ולא אחר יכול להוציא עליהן ש"ח ומתרץ במשולשין וכגון דמשולשין בשטר ולא בשובר כך מתרץ ר' ירמיה ואביי מתרץ שנמצא לוה שטרו בין שטרות של יב"ש עלי פרוע שטרות שניהן פרועות ומפרש הרשבם בזה השובר הורע חזקת' דקי"ל יד בעל השטר ע"ה מיהו אם באים שניהם בהרשאה זה מזה יכולין לגבות מן הלוה ואם טעין לוה לשניהן פרעתי והשובר נכתב סתם על שניכם הלוה נאמן אמנם בס' גדולי תרומה חולק ואמר מאי טענה מעלייתא היא למה לא נכתוב בשובר שטרות של שניכם פרועות ובאמת קשה מנ"ל להרשב"ם דין חדש זה וי"ל דהנה תוס' שם ד"ה ואביי כתבו דהא דמוקי בב"מ דף כ' שנמצ' אצל שטרות קרועין לאו היינו דאביי דאיהו מוקי למתני' שנמצא אצל הלוה ולא קשה שם קושית הש"ס וצריך להבין מאי פריך שם על ר' ירמיה משמי דרב דאמר חיתום שטרות היוצא מתחת ידי המלוה אינו אלא כמשחק ופסול ממתני' דנמצא לאחד די"ל כאביי ונמצא אצל הלוה ואפשר לומר יען שמרא דהאי שמעתא הוא ר' ירמיה מתרץ הכא מתני' דלא כאביי אלא המלוה ועוד צ"ע על הראשונים שלא הביאו רק תירץ אביי וסוגי' דב"מ משמע כר"י דהכא ועוד צ"ע התם מתרץ בגמרא שנמצא אצל שטרות קרועין פי' רש"י השטר בין שטרות קרועין וכל אחד אמר שלי הוא וע"ש מהרש"א שפירש דמיירי דכל ה"ב שטרות נמצאו בין שטרות קרועין דע"כ מיירי במשולשין בשטר מכח קושית הגמרא בב"ב וא"כ ליחזה איזהו ע"כ ולפי"ז אין כאן ריעותא יען דגם השטר שלא נפרע ג"כ מונח בין שטרות קרועין ועוד לשון רש"י אינו מדויק לפי פירש מהרש"א שנמצא השטר בלשון יחיד והי' לו לכתוב שנמצא השטרות:

ע"כ נראה דלכאורה קשה על דין דמתני' שני יב"ש לא אחר יוכל להוציא עליהם ש"ח מדוע לא יהי' המלוה נאמן מצד אין אדם חוטא ולא ובודאי למי שתובע הוא חייב ולא האחר אמנם ש לחוש לקנוניא דיוסף ב"ש אחד נתן לו שט"ח למען ילך ויתבע ליב"ש האחר ובאמת זה ליתא כמבואר בתוס' ב"מ דף כ' דלא חש לקנוניא אלא היכא דכפל ואיתרע אמנם י"ל דפסקינן דכותבין שובר ויש לחוש שהוא לוה ליב"ש אחד ולא הוחזר

לו שטרו כ"א לאחר ששילם הלוה נתן לו שובר ובשטר זה תובע עתה ליב"ש האחר עוד י"ל דחזק' אין אדם חוטא ולא לו הוי חזקה דאתי מכח רוב ואין מוציאין ממון בחזקה זאת ובזה מיושב לכאורה כיון דכתב במתני' ולא אחר יוכל להוציא עליהן שט"ח משום דכל אחד יש להם חזקת ממון וכל אחד מדחה את המלוה א"כ סיפא מאי אתי לאשמינן נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יב"ש פרוע שטרות שניהן פרועין דכל אחד נדחה אותן ואמר אני הוא שפרעתי הלא כבר ידעינן זאת מרישא דמתני אמנם י"ל ברישא לא קשה מדוע לא נאמין להמלוה משום אין אדם חוטא ולא לו די"ל משום דכותבין שובר כמו שכתבתי לעיל אמנם בסיפא שנמצא ביד מלוה שובר ששטר אחד משטרות של שני יב"ש פרוע ה"א דנאמין להמלה מי הוא זה אשר פרע ומי לא פרע משום דאין א"ח ולא ו קמ"ל דאפ"ה כל אחד מדחה אותו דכל אחד יש לו ח"מ ובחזקה דא"א חוטא ולא לו אין מוציאין ממון:

והנה כל זה א"ש לתירץ רב ירמיה שמתרץ במשולשין בשטר ואין משולשין בשובר ומיירי שנמצא אצל המלוה שלוה לכל אחד מיב"ש ששטר אחד פרוע אמנם כאביי שמתרץ דסיפא איירי שנמצא אצל הלוה שובר והוא היה חייב לשניהן ששטר אחד פרוע פשיטא דיוכל לדחות כל אחד התובע אותו כיון שיש לו חזקת ממון וזה שמעינן מרישא וא"ל דה"א דאין אדם חוטא ולא לו דהא הוא אינו רוצה לשלם כל עיקר וי"ל מכאן הוכיח הרשב"ם הדין דאפי' אם שניהם באין בהרשאה והוא טוען שיבר זה נכתב על שניהם נמי מהימן הלוה וזה לא שמעינן מרישא ואם באמת יקשה על הרשב"ם הא יש להשובר ריעותא דלא כתיב בו שטרות שניכם פרועות י"ל דמיירי שנמצא ב' שטרות של שני יב"ש אצל כל אחד עם שטרות קרועין ע"כ בם השטרות איתרעו ושפיר מהימן הלוה אפי' אם באין שניהן בהרשאה:

ולפי"ז י"ל דשם בב"מ בהא דלא ידעינן מר' ספרא דנמצא בין השטרות קרועין הוי ריעותא מקשה הש"ס שם שפיר על ר"י אמר רב דאמר סמפון שנמצא אצל המלוה אינו אלא כמשחק ופסיל ממתני דנמצא לאחד וכו' וא"ל כתירץ אביי שנמצא אצל הלוה א"כ קשה סיפא מאי אתי לאשמינן הא ידענין מרישא דכל מי שיש לו ח"מ לא יוכל לגבות ממנו וא"ל דאשמינן כשיטת הרשב"ם דאפי' באים בהרשאה קשה הא יש בהשובר ריעותא דלא כתיב ביה שטרות שניכם פרועות ואכתי לא ידענו מתירץ ר' ספרא דנמצא בין השטרות קרועות אבל לאחר שגילה לנו ר' ספרא דיש לאוקמי בגונא עם שטרות קרועין ושזה הוי ריעותא א"כ י"ל כתירץ אביי שם שנמצא אצל הלוה שובר סתם וכל אחד מהשטר נמצא אצל כל אחד מיב"ש אצל שטרות קרועין שלו ולפיכך כתב רש"י שנמצא

השטר בלשון יחיד וכל אחד אומר שלי הוא זה שלא נפרע כר' ספרא וכתירץ אביי בב"ב די"ל דרש"י היה קשה דהכא מרי דשמעתי הוא באמת רב ורב סובר בכתובות דף פ"ט אין כותבין שובר ואם כאמר בסוגי' דב"ב כתירץ ר' ירמיה קשה סיפא מאי אתי לאשמעינן וכ"ת דמרישא לא ידעינן דמכח סברא אין אדם חוטא ולא לו אין מוציאן ממון משום דחיישינן שלוה לאחד מיב"ש ולא היחזר לו שטרו כ"א נתן לו שובר ועתה רוצה עם השטר זה ליתבע את יב"ש האחר הא רב סובר אין כותבין שובר ובודאי לא שילם לו עד שהיחזר את שטרו וע"כ מפרש רש"י כאביי וממילא לא קשה קושית מהרש"א שם:

ועכ"פ שמעינן לפי"ז דחזקה אין אדם חוטא ולא לו לא הוי חזקה דאתי מכח סברא כ"א מכח רוב ואין מוצאין ממון בחזקה זאת לפי דעת התוס' בב"ק דף כ"ז וק"ל:

ולפי הסברא שכתבתי לעיל דגם רבא ואביי החולקים על ר"ש וסוברים עביד איניש דפרע בגו זימניה ג"כ מודים להחזקה דאין אדם פורע ת"ז אלא סוברים דחזקה זאת לא הוי כ"א חזקה דאתי מכח רוב לא קשה קושית אא"ז ז"ל לעיל במס' כתובות דף י"ט על הבאר יעקב וע"ש די"ל דגם אביי מודה לחזקה שאין אדם פת"ז וא"כ בשטר בת"ז לא יוכל לומר הלוה להמלוה אישתבע לי דלא פרעתיך ושפיר מתרץ שם הבאר יעקב דמיירי בת"ז וא"ש: שבועות דף ל"ג במתני' משביע אני עליכם שאם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני נזק וח"נ הרי אלו חייבין איבעיא להו משביע עדי קנס מהו אליבא דר"א בר"ש לא תיבעי לך דאמר יבואו עדים וע"ש ובסוגי' דב"ק דף ע"ה בסוגי' דמודה בקנס ואח"כ באו עדים דחייב והרב מ"ל בה' גנבה פ"ג הקשה על הרמב"ם למה פסק הרמב"ם משביע עידי קנס פטור וצ"ל קנס דאין עמו ממון דאם יש בו ג"כ ממון חייבים העדים מצד ממון שבו ובקנס לבדו פסק כר' המנונא דאם הודה ואח"כ באו עדים חייב וא"כ מדוע יפטור העדים מקרבן שבועה:

ואא"ז זצ"ל בספרו אהל דוד מסכת שבועות מתרץ דמשכחת בכה"ג כגון דיש כאן ב"כ עדים שגנב וכת אחת יודעין שגנב וטבח או מכר והשביע אותן שיודעים ג"כ מהטביחה ומכירה וקמ"ל הרמב"ם שהם פטורין משום קנס דאם היה מודה מיפטר שהרי חייב עצמו בקרן וכ"ת א"כ חייבין העדים כ"ש מחמת הקרן זה ליתא דעל הגניבה יש כאן עדים אחרים וסומכין עליהם ועיין רמב"ם פי"א ה' שבועה ע"כ ולי נראה ג"כ לישב ג"כ שיטת הרמב"ם דהנה שם בב"ק פליגי רב ושמואל גבי מודה בקנס ואח"כ באו עדים רב סוב פטור ושמואל סובר חייב וגבי ראו עדים שמשמשין ובאין סברי רבנן דפטור וראב"ש סובר יבאו עדים ויעידו ומסיק שם דלשמואל וודאי תנאי היא לרב מי לימא תנאי דהתם מחמת בעתותי דעדים הודה וצ"ע למה לא הביא הש"ס בשבועות פלוגתי

דרב ושמואל דפליגי במודה בקנס ואח"כ באו עדים אי פטור או חייב למה מייתי ראב"ש דהא אליבא דרב גם ראבר"ש סובר מ"ב ואח"כ באו עדי' פטור עוד יש לדקדק דאליבא דרב פליגי חכמי' ור"א בר"ש אם מחמת בעותי הודה אי הוי הודאה או לא וכ"ע סובר מודה בקנס ואח"כ דאו עדים פטור באיזהו סברא פליגי עוד הקשה הרשב"א שם בסוגי' פליגי סומכס ורבנן ב' אמרו גנבת והוא אומר גנבתי אבל לא בפניכם גנבתי ואח"כ באו עדים שגנב וטבח ומכר דוודאי הודאה דגניבה הוי מחמת העדים כי פליגי בהודאה דטביחה ומכירה ור' אחי בריה דרב איקא מתרץ דפליגי בעדות שאי אתה יכול להזימה וע"ש אבל כ"ע סוברים דהודאה דגניבה לא הוי הודאה א"כ ראבר"ש דאמר אליבא דרב מחמת ביעתותא דעדים הוי הודאה דלא כחכמים ולא כסומכס וגם המרש"א מקש שה למה לא אמר הש"ס דפליגי חכמים עם סומכס אם מחמת ביעתותא דעדים הוי הודאה או לא ולע"ד נ"ל דהנה הישש"ש הקשה לפי מה דעסיק שם דסומכס סובר סיוע מסייע ואם הודה לדברי עדים הוי העדות בתוקפו ורבנן סברי דהוי עשאי"ל א"כ קנס היכא משכחת לעולם ילך ויודה לדברי העדים ומחלק בין אם באו עדים קודם שהודה הוי אז עדות שאתה יכול להזימה אבל אם הודה מקודם הוי עדות שאי אי"ל ואפי' למ"ד מודה בקנס ואח"כ עדים באו בלא"ה פטור מ"מ נ"ע היכא דלא חייב עצמו בקרן לר' המנונא אם כן חייב ומטעם עדות שאי אי"ל פטור לחכמים דפליגי על סומכוס אמנם התומים סי' ע"ט הקשה הא פליגי רב ושמואל ורב סובר מ"ב ואח"כ באו עדים פטור ויליף מקרא הא אם הודה מקודם הוי עדות שאי אי"ל ובקנס צריך עדות שאתה י"ל א"כ ל"ל קרא הא בלא"ה פטור משום עדות שאי אי"ל ותירץ דדוקא אם אמר בפני פלוני ופלוני גנבתי אז הוי עדות שאי אי"ל אמנם אם הודה סתם הוי עדות שאתה י"ל דיוכל להיות שגנב בפני אחרים וצריך קרא דפטרי:

ולפי"ז י"ל דבהא פליגי רבנן עם ר"א בר"ש בראה עדים שמשמשין ובאין סברי רבנן דלא מחמת בעותי דעדים הודה כיון דהוא בעצמו ראה את העדים מכינם עצמם לבוא להעיד היה הוא יכול לומר בפני פלוני ופלוני ואז אין בהעדות ממש משום דהוי עדות שאתה י"ל אמנם ר"א בר"ש איכא למימר דסובר כסומכס דאם הודה לדברי העדים סיוע קא מסייע להם ולא הוי עדות שאי י"ל וא"כ שפיר י"ל דמחמת ביעתותא דעדם הודה וכל זה אם ראה העדים שמשמשין ובאין ועדיין לא העידו חבל בפלוגתא דסומכס וחכמים מיירי שעדים באו והעידו שגנב אז י"ל דכ"ע סוברים דמחמת ביעתותא דעדים הודה ולא קשה קושית הרשב"א ולפי"ז לא קשה נמי קושית מהרש"א למה לא אמר הש"ס דפליגי בהודאה דטביחה אי מחמת ביעתותא הודה ובפלוגתא דרבנן וראבר"ש דהא עד שלא

ידענו מפלוגתא דרבנן וסומכס לענין עדות שאי"ל ומסברא דסיוע קא מסייע לא ידענו שום טעם דלא יהיה הודאה מחמת ביעתותא הלא התורה אמרה מודה בקנס פטור ואין כאן סברא לחלק: ולפי"ז בשבועות ע"כ לא מייתי הש"ס פלוגתא דרב ושמואל אי חייב או פטור דקשה קושית המ"ל דהכא ע"כ לא מחייב עצמו בקרן דאל"כ מחייבי העדים קרבן מחמת הקרן אלא ע"כ בקנס לחודא א"כ לר' המנונא רב ושמואל מודים בהא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים דחייב וליכא למבעי מידי ע"כ קמבעי הש"ס אליבא דרבנן דפליגי על ר"א בר"ש וסוברים דגם במשמשין ובאין ג"כ פטורין דלא מחמת ביעתותא דעדים הודה דכיון דראה אותן היה יכול לומר בפני פלוני ופלוני ויהי' עדות שאי אי"ל וא"כ מבעי אם השביע עדי קנס אולי פטורין מקרבן שבועה משום דהי' יכולין לומר בפני פלוני ופלוני ואין עדות שלהן עדות כלל ולפי"ז שפיר פסק הרמב"ם משביע עדי קנס פטור והוא פסק כר' המנונא דצריך לחייב עצמו וא"כ ממ"נ אם מחייב עצמו בקרן חייבו מחמת קרן שבו ואם לא מחייב עצמו בקרן א"כ אפי' אם באו עדים אח"כ חייב וא"כ למה יפטרו מקרבן מ"מ פטורין משום דהיו יוכלו לומר בפני פלוני ופלוני והוי העדות בטלה משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה ע"כ וק"ל:

אהל דוד שארית מנחם

נתבקשתי מעם אוהב אחד ידיד ד' אוהב התורה ולומדיה ולומד תורה לש"ש ד' יאריך ימיו והוא תלמיד מהרב הגאון ב"ה ס' עיני ישראל זצ"ל ולמד ג"כ אצל אא"ז הרב הגאון זצ"ל ויען שהוא בא בימים וזרע אין לו שאעשה עמו אות לטובה להביא תחת מכבש הדפוס איזה מכתבים אשר כתב לי ואשר השבתי לו במשך השנים היותי פה ק"ק פאלאנקא ובענות רוחו לא רצה שאזכיר את שמו שלא יהיה כמתגאה בכל זאת יען שאני אוהב אותו בלב ונפש ושמו כשמי הסכמתי ליתן לו בביתי ובחומותי יד ושם וקראתי תכריך מכתבים האלה בשם:

שארית מנחם:

שאלה א שלום וכל טוב וכו' אב"ד דק"ק פאלאנקא יע"א אחדב"ה באתי לבקש שימחול לי אמ"ו אם אטריח את מכ"ה בשאלתי אשר נזדמן בביתי לאחר שנחתך הקורקבן נמצא מסמר קטן תחוב בחתיכה אחת על אופן שאין יכולין עתה לידע אם נקבו ב' עורות דהיינו מעבר לעבר ומקור הדין בי"ד סימן כ ברמ"א שכתב כל מקום שאין יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה ואין יכולין לבדוק ה"ה ספק טרפה ואוסרין אותה ולא אמרינן נשחטה הותרה אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה לאחר שחיטה דלא יצאה חזקתה מחיים וכן הוא בד"מ סי' ל"ג והש"ך הביא תשובת מהר"ם דחולק על הרב הרמ"א ומסיים שם

הש"ך ומ"מ יש להחמיר כדעת רמ"א כל היכא דאין היתר שכיח יותר מאיסר תלינן ריעותא מחיים וימחול כבוד אמ"ו לשמוע ממני מה שלא יכולתי להבין בענין הזה ואצפה לתשובתו כי ללמוד אני צריך כ"ד וכו':

בחולין דף מ"ג אמר עולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין שמא הבריא ולעולא מ"ש מס"ד קסבר עולא אין חוששין לס"ד ולא יכולתי להבין לפמ"ש הט"ז בריש הלכות טרפות על הרמב"ם שאמר כל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ומפרש אפי' בס"ס א"כ קשה היאך רצה הגמרא לדמות ישב לו קוץ לספק דרוסה הא דרוסה שאני דכתב בתורה בפירוש א"כ אפי' ס"ס אסור ותרצתי יען שעולא אמר לעיל שמונה מיני טריפות נאמרו למשה בסיני וחשיב נמי דרוסה בהדי אידך וסובר דדרוסה הוי נמי הלכה למעשה מסיני ולא כתב בפירוש וע"כ מקשי ולעולא מ"ש מס"ד ושייך אעולא דלעיל אמנם אז הקשה שם מ"ש מ"ב חתיכות למה לא מקשי סתם מ"ש מאשם תלוי הבא על הספק דאפי' למ"ד דסובר חתיכה אחת נמי קשה קושית הגמרא ועיין בתוס' שם ד"ה שאני התם ואולי מכאן ראי' להרמב"ם דפוסק ס' ד"ת לקולא ואשם תלוי באהת אינו מביא רק ב"ב חתיכות דהוי איתחזק אסירא ולפיכך מקשה בגמרא בסתם מ"ש מ"ב חתיכות ואז מקשה בגמרא מ"ש מסכין פגומה ולא יכולתי להבין דילמא סובר עולא כהמקשן לעיל דף י' שהקשה משחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה וא"י אם קודם שחיטה זה היה מעשה בבית שאן ואמרו כל ספק בשחיטה לאו כה"ג דהיינו סכין שנמצא פגום משא"כ בישב צו קיץ בוושט לא הוי ספק בשחיטה דהא תוס' פריך ונימא נשחטה הותרה ואי הוי ס"ב לא אמרינן נשחטה הותרה דהא לא הוי שחיטה אלא בספק וגם על ר"כ קשה דאמר לא וכו' אבל נמצאת לא איצטרך לעולא וכתב הפליתי בסי' ל"ג דע"כ ר"כ כעולא ס"ל א"כ קשה לעיל דף י"ב אמריתו לשמעתי קמי דר"כ ואמר דלמא היכא דאפשר אפשר ופי' רש"י דצריך לבדוק אחר כל י"ח טריפות א"כ לפי מה שפי' רש"י הכא בפי' ב' דעולא דאמר אין חוששין אפי' בדיקה לא צריך א"כ ר"כ בע"כ כא ס"ל כעולא:

גם לשיטות החולקין על רמ"א הקשיתי הא בחולין דף מ"ח גבי מחט דאשתכח בחתוכא דריאה את לקמי דרב אמי וטרפי ואמר דרבנן דמכשרי מחט שנמצא בריאה הם יודעין מאיזה טעם ופי' רש"י דהא כל הריאה לפניהם והיו יכולין לבדוק אנן מאיזה טעם נכשיר דילמא אי הוי ריאה קמן הוי מנקב וא"כ מאי חילוק יש בין מחט שנמצא בחתיכא דריאה ובין מים בגלגולת ולא ידעינן אם המוח מקיפו ומ"ט החולקין עליו הא יש לנו ראי' להרב רמ"א מגמרא ועוד דאמרינן בגמרא נשחטה בחזקת היתר עומדת כגון בא זאב ונטל ב"מ ולפי שיטת החולקין על הרב הרמ"א למה נטל הגמרא דמיון היכא דלא כולד

ריעותא מחיים הכא יוכל הגמרא לפרש אפי' בספק דנולד ריעותא מחיים אע"כ כשיטת הרמ"א דגבי ס' הנולד ריעותא מחיים באמת לא אמרינן נשחטה הותרה וע"כ כראה לי כדעת רמ"א ויש לי ג"כ סברא דאם נולד ריעותא מחיים אמרינן סמוך מיעוט לחזקה וגם רבנן דחולקין על ר"מ משום דסברו דמיעוט הוי כמאן דליתא ולא מצטרפין לחזקה אבל היכא דנולד הספק בעוד שהיתה הבהמה בחזקת איסור וראינו ריעותא לפנינו לא שייך לומר דהמיעוט הוי כמאן דליתא ואמרינן סמוך מל"ח וזה גם כוונת התוס' בפ' ד' אחין שאני דרוסה דשכיח והוי רגלים לדבר אע"פ דלא חזינן ריעותא לפנינו מ"מ מחמת רגלים לדבר ושכיח לא שייך תו לומר דמיעוט כמאן דליתא וגבי קוץ דהוי ריעותא לפנינו למאן דחייש לשמא הבריא ואמרינן סמל"ח וא"כ בשאלתי אשר הקרה בביתי ראיתי המסמר בקורקבן תחוב ולא יכולתי שוב לבדוק אם הלך המסמר מעל"ע ע"כ אסרתי וימחול כא אמ"ו להודעני אם שגיתי דברי הדב"ה וכו':

תשובה לכבוד אהובי ידידי וכו' מכתבו היקר קבלתי ואשמח אם אראה שמ"כ ני' עוסק בתורה לשמה ויזכה עוד שנים לישב באהל של תורה בלי צער ופגע ועל דבר שאלתו הלא השאלה כתיבה בט"ז סי' מ"ח ופסק כל היכא דאין יכולין לבדוק הקורקבן טרפה והביא שם דעת מהרם מינץ דדעתו להקל ושאלה היא בסי' ט"ו במהרם ולא כמו שנרשם בט"ז סי' ס"ו והשואל היה מסופק אולי ניקב מבחוץ וע"ז חולק מהרם והביא בשם אבי העזרי מחט שנמצא בלב יש לבדוק בדופן ואם חזינן ריעותא בדופן תילין בה משום נשחטה הותרה מאחר שיש מקום לתלות וגבי קורקבן כתב יען שלא ראינו נקוב מ"ב צדדין יש להקל וכדומה לי שדעתו כדעת מהרש"ל שהובא בש"ך שם ס"ק ל"ח גבי קורקבן שעורו עב לא מוקמינן בחזקת מנקב והיכא שלא יוכל לבדוק מוקמינן בחזקת כשרות כיון דהיתר שכיח יותר מהאיסור אמנם בש"ך שם חולק על הרב מהרש"ל וגם המר"ם בעצמו שם כתב אם הדבר בא לפני ג"כ הייתי אסרתו אמנם בהפסד מרובה כבר כתב הש"ך בסי' נ' דכדאי כל החולקים על הרב הרמ"א לסמוך עליהם בה"מ והט"ז סותר דבריו שם בסי' מ"ח עם סי' ל"ט דשם כתב בספק השקול אמרינן נשחטה הותרה ובפרט אם שהה זמן מה לאחר שנתחתך הקורקבן למציאת המסמר דיש עוד ספק אולי עתה נפל שם המסמר ונתחתך בחתיכה אחת וימחול לעיין בתשובת צ"צ שאלה ק"ז גבי מחט שנמצא בכבד לאחר מליחה ואם הוא הפסד מרובה יש להקל ע"כ: והנה מה שהקשה מ"כ על החולקים על הרב רמ"א מחולין דף מ"ח ע"ב ימחול לא"פ ויעיין שם ברש"י שכתב משום דרוב הנכנסין דרך הוושט נכנסין וא"כ חילוק גדול יש בין מחט שנמצא בחתוכא דריאה לדינו של הרמ"א וגם מה שהקשה מכ"ה היאך מדמין בגמרא שחט בסכין פגומה דהוי

ספק בשחיטה לישב לו קוץ בוושט דלא הוי ספק בשחיטה ובאמת לא היה צריך מ"כ להביא ראיה מתוס' כ"א מסוגי' עצמה דעל הקושי' מ"ש מ"ב חתיכות מתרץ שאני התם דאיתחזק אסורה ואם ישב לו קוץ הוי ספק בשחיטה א"כ לא אמרינן נשחטה הותרה והוי כאן נמי. חזקת א"ז וימחול לעיין בחות דעת סי' ק"י ובחדושי הגאון חת"ס סופר י"ד ש' כ"ה ובדוחק י"ל דנכלל בכלל התירץ התם איתילד ריעותא בסכין א"כ הוי ס' אם נשחטה כהוגן ובהמה בחזקת איסור עומדת אבר בישב לו קוץ לא איתילד ריעותא בשחיטה ואמרינן נשחטה הותרה עוד י"ל דלכאורה קשה מאי פריך מ"ש משחט בסכין דלמא עולא סובר כר"ח גבי שחט ונמצאת סכין פגומה אמנם י"ל דהתם מ"ט דר"ח משום דעצם וודאי פוגם ואין ס"מ מידי וודאי אמנם היכא דהוי ס' השקול מודה דאסור וא"כ פריך שפיר אמנם לפי"ז מאי מתרץ התם איתילד ריעותא הא לא מוכח שחט בסכין ונ"פ הוי הקושי' אלא ממאי דאמר דעצים וודאי פוגם אע"כ צ"ל דקושית הגמרא הוי כאן למאי דמסיק שם הילכתא כר"ה בלא שיבר בה עצמות הגם דאיכא ס"ס לקולא כמו דכתבו שם בתוס' ד"ה עצם וודאי פוגם וא"כ מדמין הכא אם נגד החזקה לא מהני ס"ס ה"ה בס' אחד בלא חזקה וע"ז מתרץ בגמרא מלבד החזקה יש כאן ריעותא:

ומה שהקשה מ"כ ני'. דר"כ סובר כעולא ולא חייש שמא הבריא ולפירש השני של רש"י אפי' בדיקה לא בעי ולעיל דף י"ב אמר ר"א אמריתא לשמעתי' קמא דר"כ ואמר דילמא היכא דאפשר אפשר י"ל דבאמת ר"כ סובר דהילכתא גמירי למשה מסיני דסמכינן ארוב אפי' היכא דאפשר ומדחי הוא דמשחיטה לא תוכל למיגמר דלמא היכא דאפשר אפשר:

וימחול לעיין בתוס' קידושין דף ח' ע"א ד"ה ר"כ שקל סודר בפדיון הבן דתרי ר"כ הוי אחד בימי רב אשי והוא היה כהן ואחד בימי ר' יוחנן ועולא וזה לא היה כהן כ"א אשתו היתה כהנת ועיין בפסחים דף מ"ט דאמר אי לאו דנסיבי כהנתה לא היי גלאי וא"כ התם בדף י"ב הוי ר"כ שהיה בימי רב אשי והכא הוא ר"כ שהיה בימי עולא דאמר ישב איתמר הא בימי רב אשי לא היה ר"י ועולא בעולם אלא ע"כ דזה הוא ר"כ האחרון:

ועתה גם אנכי אודיע דבר מעט אשר אמרתי על הרמ"א הנ"ל שהרעשו עליו מתוס' שתירצו דרוסה שכיחא אבל בכל שאר ספקות אמרינן נשחטה הותרה וי"ל דהנה בפ"ד דנגעים תנן בהרת קדמה לשער לבן טמא שער לבן קודם טהור ספק טמא ור"י אומר כהה ואמרינן בכתובות דף ע"ה ע"ב מאי כהה כהה וטהור והקשה שם בתוס' אמאי טמא לת"ק למה לא אזלינן בתר חזקה ואוסר ר"ת דמיירי שנזקק לטומאה שהיה בו נגע והוחלט לטומאה וקודם ימי טהרתו נתילד בו ספק זה הגם דעתה עברו ימי טהרתו מ"מ צ"ל משום דבשעה שנולד הספק היה בחזקת טומאה תו לא מועיל לו חזקת טהרתו

של עתה וכל זה לת"ק דסובר ספק טמא אמנם לר"י דסובר כהה וטהור בע"כ סובר יען שעתה הוא בחזקת טהרה לא אזלינן בתר שנולד הספק כ"א בתר שנודע הספק ולפי"ז י"ל דרבה דאמר אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת שפיר קאמר לכל הפחות לר"י דאזיל בתר שנודע הספק א"כ גם אשה זו בח"ה עומדת וע"כ נקיט במתני' רק ס' קידושין קרוב לו ולא גבי ס"ג דבפלוגתא לא מיירי אמנם באמת לפי מאי דפסקינן כרבנן דפליגי על ר"י וסברי גבי ספק נגע טמא דינו של הרב רמ"א עומד וקיים כיון דנולד הספק מחיים לא אמרינן נשחטה הותרה והיינו לפי תירץ ר"ת שם בכתובות אמנם תוס' ביבמות שפיר הקשה די"ל דמתרצי קושי' התוס' בכתובות כמו שתירצו בתוס' נדה דף י"ט על קושי' הנ"ל דהיינו משום דדרך השיער להתלבן ע"כ ספק טמא ולא מוכח דר"י סובר דאזלינן בתר שעה שנודע הספק ושפיר הקשו כי היכא דאמר רבה אשה זו בחזקת הל"ע כן נימא בכל ספק טרפה נשחטה הותרה וא"ש וק"ל:

שאלה ב' מידידי הרבני המופל הנ"ל נ"י:

משרתת אחת נטלה משכנית נכרית קדירה שבישלו היום דברים אסורים לצורך הכיבס ושכחה שהוא קדירת אסור וחלבה לתוכו היום והיה החלב בתוכו מעת לעת ולפי"ד המחבר בסי' ק"ה החלב אסור דכבוש הוי כמבושל ודוקא בס' כבוש מותר בב"ח אמנם לענין איסר הנאה אני נבוך ואציע דעתי לפני כבוד מ"ו להורני הדין וגם אציע פה איזהו דברים ח"ת בענין הזה בסוגי' דט"ח בחולין דף ק"ח אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מבב"ח מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי ח"ה אפילו ליכא נ"ט כמי והקשה בתוס' וא"ת דהכא נפקי לי אביי טכ"ע מבשר בחלב ובפ"ג דפסחים ריש פ' א"ע ובפ' ג"מ בנזיר דף ל"ז פליגי ר"ע ורבנן וכו' וגם הקשה שם בתוס' לאביי דיליף טכ"ע מבב"ח משרת ל"ל וי"ל דהנה הפלתי סי' פ"ז היבא קושית הכה"ג בשם הרא"ם ל"ל על אכילת בב"ח חד לא תבשל ת"ל מלא תאכל כל תועבה ותירץ דהוי לאו שבכללות והקשה לשיטת הרמב"ם דס"ל דאין לוקין על הנאה א"כ לר' אבוה דסובר כ"מ שנאמר לא יאכל וכו' אחד איסור אכילה וא' איסר הנאה במשמע ל"ל חד לא תאכל על הנאה הא אין לוקין על הנאה ולאיסור לאו ל"צ דהא ידעינן מלא תכ"ת ונראה דהנה המחבר שם היתחל כתיב בתורה ג"פ לא תבשל א' לאכילה וא' להנאה וא' לאיסר בישל ומדאפקי רחמנא לאכילה בלשון בישל ש"מ לא אסרה תורה כ"א דרך בישול וכן הוא בגמרא דחולין דף קט"ו ע"ב ולא יכולתי להבין דהא המחבר בי"ד סי' קנ"ה ס"ג כתב בשאר איסורין מתרפאין במקום סכנה חוץ בב"ח וכלאי הכרם וזה כאביי בפסחים דף כ"ד ולפי"ז דלא אסרה התורה כ"א דרך בישל ולא ע"י כבוש וצלי מדאפקי רחמנא לאכילה בלשון בישל הא

אם יכתוב אכילה הא דדוקא כד"ה ובאמת בב"ח אסור אפי' שלא כד"ה כמי אסור משום דלא כתיב אכילה ולפי"ז לכאורה י"ל דכל הני ג"פ לא תבשל מצרך צריכא א' לבישל עצמו שאסור וב' יען דכל כבוש ה"ה כמבושל וס"ד דע"י כבוש נמי אסור ע"כ כתיב לא תבשל מל אכילה ודוקא ע"י בישל וה"ג דאפי' שלא כדרך הנאה במי אסור וי"ל דגם אביי סובר דילפינן בב"ח כר"א לקמן קי"ד ולא כמו שפירש רש"י פה מג"פ לא תבשל והל"ת בב"ח משום לא תאכל כל תועבה והא דאמר אביי דאי חידוש הוא אפי' ליכא כ"ט נמי יש לפרש דאם ליכא טעם אז לא ניכר התועבה כמבואר בתוס' קט"ו ד"ה חורש ולעולם בשר בחלב חידוש הוא וכך פירוש, בגמרא טעמי ולמ"ב דאורייתא דאס"ד דרבנן מבב"ח מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא דהיינו אי תרו לי' כולה יומא בחלבו מותר. הגם דכבוש כמבושל ויש בבשר טעם מחלב שרי בישל לי בשולא דהיינו עתה לאחר שתרו כולה יומא אם נתבשל עתה עם חלב הבליע בתוכו אסור וליכא למימר דהטעם גורם התועבה דהא היה. לו טעם חלב מקודם א"כ ע"כ חיבר ע"י הבישול הוי התועבה א"כ אפי' ליכא נ"ט כמי אם נתחבר בשר בחלב ע"י בישל גם בלא טעם יהי' אסור דהיינו בכזית בשר שנתבשל ביורה גדולה דאיתמר לקמן בשר אסור וחלב מותר ומדוע הא גם בחלב נעשה התועבה וע"ז התרץ דרך בישל אסרה התורה דתרתי צריכא להיות ניכר הטעם וגם טעם ע"י בישול ואז הוי תועבה ולא קשה קושית התוס' ל"ל משרת הא ילפינן טכ"ע מבשר בחלב הא אכתי לא ידענו טכ"ע שלא ע"י בישול וזה לא יכול למילף מבב"ח רק לפי"ז מאי פריך בגמרא אי קסבר רב אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשה נבלה דילמא בב"ח שאני שנעשה עמו תועבה וצ"ל כיון שנסחט החלב אין כאן תועבה כמו גבי כלאים לאחר שנטל חוט הפוסל אין תועבה כמו שכתב הש"ך בסימן ק"ה ס"ק י"ז לענין חתיכה הראוי להתכבד: ואולי לאיסי ב"י דיליף איסור אכילת בב"ח מאנשי קדש ואיסור הנאה מק"ו דערלה דלא נעבדה בו עבירה יש סברא לומר דאפילו אפשר לסוחטו אסור יען מ"מ נתעבד פעם אחת עבירה הן בבשר והן בחלב ואם זו אמת מתורץ קושיה הפלתי בסי' פ"ז שהקשה אם אפשר לסוחטו מותר למה תנן בתמורה במתני' כל הנקברין אפרן אסור והלא אחר השריפה בוודאי נסחט החלב לגמרי ומדוע יהיו אסורין ואפילו למ"ד אי אפשר לסוחטו מ"מ אם בא אליהו ויעיד דנסחט מותר והלא חזינן דאפילו אפרן אסור אמנם י"ל דמתני' דהתם סובר כאיסי ב"י דיליף מק"ו דערלה דנעבד עבירה בב"ח וא"כ אפשר לסוחטו אסור וגם אפרן אסור יען שנעבד בהם עבירה ע"כ:

תשובה יפה הורה מכ"ה שהחלב אסור משום כבוש מדרבנן ולענין הכאה מבואר שם בסי' פ"י כל בב"ח שאינו אסור מן התורה מותר בהנאה ובפרט שהקדרה היתה מובלעת

עם בליעת נבלה וטרפה ולא חל איסור בב"ח לפי הפוסקים דאיסור הנאה לא הוי מוסיף א"כ אפי' אם בישל נו"ט בחלב אינו אסור בהנאה ועיין בהרמב"ם במסכת כריתות על המשנה יש אוכל שמחלק בין קדשים לב"ח בנקודה נפלאה ועוד זכור אזכור סברת א"ד מ"ו הרב הגאון מהרם א"ש זכותו יגן עלינו אשר שמעתי מפיו הטהור דאם גם אמרינן בבשר וחלב טכ"ע היינו דוקא גוף בשר וגוף חלב אבל בלוע מחלב או מבשר שיתהוה בשר בחלב כ"ע מודים דלא אמרינן טכ"ע כי בשר בחלב חידוש הוא ואין לבא"ח ובסברת ישרה הנ"ל מיושבים כמה קושיות אחרונים ובפרט קושי' העולם היאך יליף מג"ע טכ"ע לשיטת רש"י דטכ"ע לא ד"ת רק בב"ח וא"כ צריך הגעלה משום דילמא בישל הנכרי חלב או בשר י"ל הא בכלי לא הוי כ"א בליעת חלב או בשר שיתהוה עתה בב"ח זה לא אמרינן:

וגם הפלתי בסי' פ"ז מיושב קושית העולם דהתורה צוה אשר לא תבוא במים תעבירו באש ללבן וקשה אי טכ"ע ל"ד רק בב"ח הא הני כלי צלי ולא שייך בב"ח דצלי מותר ובזה מתרץ אא"ז זצ"ל קושי' תוס' בע"ז דס"ו דלר"ש למה לי משרת דלענין טכ"ע יש למילף מנ"ע ולהיתר מ"ל לא צריכא לר"ש דהוא סובר כ"ש למכות אמנם בדברי תפלתי א"ש דר"ש ס"ל יש אה למקרא ולדידי' אפי' צלי אסור בב"ח וא"כ מוקי משרת לטעם כעיקר דמג"ע ליכא למילף דדילמא משוד בב"ח היה צריך להגעיל:

ועל מה שהקשה מ"כ ני' מהיכא שמעינן דלא אסרה תורה כ"א דרך בישל הא אכילה לא יכול למכתב רא"כ יהיה אסור דוקא דרך הנאה ובאמת י"ל דכך פירש בגמרא ומדאפקי רחמנא לאכילה בלשון בישל מוכח דלא אסרה כ"א דרך בישל דאל"כ לא ליכתוב לשון בישל וגם אכילה לא ליכתוב כ"א כגונא דכתיב בכלאים:

ובאמת גם אא"ז הרב הגאון ז"ל הירגש בזה ואעתיק פה גלילות ידיו הטהורים אשר כתב אצל הפלתי בגליון שם ת"ל הנה יש מקום לתרץ קושית מהרא"ם מלא תאכל כל תועבה לא הוי לקי כ"א דרך אכילא ושוב מצאתי זה ברבינו בחיי פ' משפטים ונראה דרא"ם הקשה דאכתי קשה למאן דס"ל בפסחים דכ"ה דלהכי גמיר מנבלה דאינו לוקה רק דרך הנאה ולדידי' קשה למה לי ג"ש תיפק דאסור מלא תאכל כל תועבה רק דלשון הרא"ם אינו מדוקדק והוצרך לתרץ דהוה לאו שבכללות ואיהו אולי סובר כחזקי' אבל לשיטת הרמב"ם בלא"ה מיושב קושי' הרא"ם דצריך קרא דלמא תאכל כל תועבה דכתיב אכילה לא הוה אסור רק דרך אכילה ומה שהקשה ל"ל קרא לאסור תקרובות עכו"ם תיפק מל"ת כל תועבה הנה לשיטת ר"ת במסכת ע"ז דל"ב ד"ה והיוצא דתקרובת כעין פנים גם רבנן ס"ל דמטמא באהל איצטרך קרא לטומאה והכ"מ ריש ה' טומאת המת כתב על מ"ש

רמב"ם ששתק הכתוב מאיסור אכילת בב"ח לפי שאסר אפילו הבישל והקשה הלא אין עונשין מה"ד ותירץ כיון שאסר הבישל הוה בכלל לא תאכל כ"ת והקשה בס' צרור המור דהלא הוא לאו שבכללות ותירץ דאהני ק"ו דלילקי עליו כמו דס"ל לרמב"ם דהיכא דאיכא לאו הבא בכלל עשה אהני ק"ו ללקות ובזה מיושב מת שהקשו בסוגי' דחולין דף קט"ו ע"ב דמקשה ש"ס למה לי ג"ש לייתי כולהו מק"ו והלא אין עונשין מן הדין ולהנ"ל ניחא כיון דאיכא ג"כ לאו שבכללות עכ"ל:

והנה הסברא שכתב מ"כ ני' דלאיסי ב"י אפשר לסוחטו אסור יעו שנעבדו בו עבירה לא נייח לי כי היכא דהתועבה ל"ש אם נפרד החלב מהבשר כן ג"כ אין כאן עבירה ועוד דאם בכל אסורין אפשר לסוחטו מותר מהיכא תיתי שיהיה בב"ח אסור הלא כל איסור של בב"ח לא ידעינן לאיסי ב"י רק מנבלה ודון מנה ומינה וק"ל:

ג שלום לכבוד ידידי הרבני המופלא ני' אחדב"ה באתי להודיע שקבלתי מכתבו היקר ויען ידעתי שאין ספרי אחרונים בביתו ובמקומו ע"כ בטוח אני שישמח לבבו אם אבשר שהדברי תורה אשר כתב לי בסוגי' דטעם כעיקר נאמרים בספרי גדולי אחרונים מלבד אשר כתב לי בסוגי' דמריקה קה ושטיפה חדש הוא בעיני ועל מה שהקשה מ"כ לפי דעת המחבר י"ד סימן צ"ה שאם נותנין אפר במים ע"י האפר הוי נטל"פ א"כ למה מצריך התורה שבירה בכלי חרס הלא יוכל להגעיל באפר והיינו לפי תירץ המזרחי פ' צו על הקושי' למה הוצרך התורה עו"ש בכלי נחושת ובכלי חרס שבירה ותירץ בבשעה שיתחיל לפגום חל עליו חיוב מו"ש או שבירה אין יוכל להגעיל במי אפר וע"ז יפה מתרץ כיון שע"י הגעלה כזו יפסיד טעם קדשים: ומיושב קושי' התוס' בזבחים דף צ' בזה ע"כ ויען שחביבם בעיני מ"כ דברי לא אמנע ממנו פרי מחשבותי מה שחנני ד' בזה על הרמב"ם שכתב בפ"ח הלכות מ"ק הלכה י"ד בין קדשי קדשים ובין קדשים קלין טעונין מריקה ושטיפה וימרוק וישטוף עקב אכילה חוץ מן החטאת ששובר בה כלי חרס והראב"ד שם חלק בתרתי והמפורשים כתבו דהרמב"ם סובר דכלי חרס יוצא מ"ד אלא בחטאת הוי גזה"כ ולפי"ז י"ל מה שמבעי בגמרא תלאו באויר מאי אפי' בכ"ח דגם בכ"ח טעון מו"ש לשיטת הרמב"ם גם הבעי בישל בלא בלוע היינו בוקא בחטאת ובכ"ח דרק גבי חטאת קפיד רחמנא אשבירת כ"ח הגם שיוצא מ"ד ע"י מו"ש וע"כ מבעי תלאו באויר שגם תם יש בישל בלא בלוע אי הוי דומי' לכלי לאחר מו"ש והנה בצאן קדשים מחדש דלאחר מו"ש נשאר משהו ובחטאת גילה הכתוב שגם משהו אסור וזה דוחק דלענין השיעור לא מצינו חילוק בין חטאת לשאר קדשים ונראה דהנה שם דף צ"ז ד"ה וממתין כתבו בתוס' אין לפרש דמו"ש קודם שנעשה נותר כדי שלא יבאו קדשים לב"ה

ועוד מדקאמר לעיל לר"ט כל היום כעשה גיעול לחבירו ואם קודם שנעשה נותר ה"כ לעבד אי בישל בה שלמים דהאידנא קודם מו"ש ליתסרו וזה צ"ע דאם מצריך מו"ש שלא יבואו קדשים לב"ה וכל יום נעשה גיעול לחבירו א"כ שפיר לא יבואו קדשום לב"ה אמנם יש להסביר עם הרב המזרח פ' צו שהקשה ג"כ קושית הראשונים למ"ר לינת לילה פגומת היאך משכחת מו"ש ותירץ בשעה שהיתחל לפגום מיד חל עליו חיוב מו"ש ולפי"ז אם מו"ש הוי לאחר הזמן בע"כ צ"ל דעל הבלוע לא אמרה התורה איסור נותר ושפיר אמר ר"ט דכל יום ויום נעשה גיעול ולא יבוא לידי נ"ט אמנם אם חיוב מי"ש קודם שנעשה נותר שלא יבואו קדשים לב"ה צ"ל דגם על הבלוע חל איסור נותר ואנן קי"ל היתר בהיתר לא נוטיל ולפי"ז אם בישל בה שלמים אתמול והיום בלילה יהי' הבלוע נותר א"כ אם יבשל היום עוד שלמים שיהי' לשלמים דאתמול גיעול א"כ השלמים דהיום יאסרו בלילה מחמת בלוע משלמים דאתמול דגם על הבלוע חל נותר וא"ת דשלמים דהיום יבטלו את טעם דשלמים דאתמול ז"א הא היתר בהיתר לא בטל וכ"ת בלילה בעת אשר יתהוה נותר אז מיבטל בטל הא באותו שעה שיוכל להתבטל נעשה נותר כמו שתירץ המזרחי לענין נטל"פ והנה הרא"ש שילהי ע"ז מתרץ דמשום הכי לא מהני נטל"פ דהוי גזה"כ והר"ן שם מתרץ בלוע בתוך הכלי הוי לשבח ומו"ש או שבירה הוי נשריפה אמנם רבו מהראשונים שחלקו על הר"ן וסברו דגם בתוך הכלי הוי לפגם ואמרתי סברא אחת דאם לא נשאר בכלי כ"א משהו כ"ע מודים דמשהו זה נעשה לפגם בתוך הכלי כמו שמצינו גבי שמנונית שע"ג הכלי אין כוח בכלי לפגום כן סברת הר"ן דאין כוח בכלי לפגום טעם הבלוע בתוכו אמנם אם כשר יצא הבלוע ולא נשאר כ"א משהו מודה גם הר"ן דיש כוח בדופן הכלי לפגמו ומצינו בת"כ פ' פו גבי שלמים כתיב ביום הקריבו את זבחו יאכל מצותו ביום הראשון לזבחו אמנם אם הותיר למחרתו יאכל עד הלילה ואז נעשה נותר ולפי"ז י"ל דהרמב"ם סובר בכלי חרס יוצא ע"ד בהגעלה אלא דמ"מ נשאר משהו והרמב"ם כתב דאב"י הוי לפגם וכתב הלח"ם שאין משמע אי סובר כרש"י דלינת לילה פוגמת או שצריך מעת לעת וי"ל דהרמב"ם סובר דבעינן דמו"ש עקב אכילה כמו שפירשו שהיה לו הגירסא ממתין עד זמן אכילה וכסברת תוס' שלא יבוא לידי נותר והנה גבי חטאת צריך שבירה דאם יגעל עדיין נשאר משהו ועל משהו נמי אמרה התורה איסור נותר אמנם גבי שלמים דעיקר אכילתו ביום הראשון לזבחו ואת עביד מו"ש לא ישאר אלא משהו וזמן נותר יהי' מחר בלילה ועד שיתהוה נותר בא יבוא פגמו מקודם אמנם אם לא יעשה מו"ש יהי' בכלי טעם גמור וטעם גמור לא יפגום בתוך הכלי בשיטת הר"ן אמנם אם בישל שלמים ביום ב' לזבחו דיתהוה נותר קודם פגמו מודה הרמב"ם

דב"כ צריך שבירה דאם פגמו מודה הרמב"ם דג"כ צריך שבירה דאם גם יעבוד מו"ש מ"מ ישאר בו משהי ואין זמנו לפגום עד מעת לעת ונותר יהי' בלילה שיבוא:
ולפי"ז כונת הרמב"ם דגבי חטאת אין היתר כלל בעולם כ"א שבירה דתמיד בא יבוא איסר נותר קודם הפגם אמכם בשלמים כיון דמצותו ביום הראשון לזבחו סגי במו"ש ומיושב בזה מה שהקשו על הרמב"ם מתוספתא דקתני ר"ש אומד קדשים קלין אין טעונין מו"ש כלי חרס אין טעונין אלא שבירה ומפרש בכ"מ דהראבד סובר דאקדשים קלין לעיל קאי והרמב"ם סובר דמילתא באפי נפשה הוא ולא מיירי אלא בחטאת ולפי מ"ש י"ל דגם אקדשים קלין קאי ובאופן שלא בישל ביום הזבחו כ"א ביום השני דאז הוי כחטאת שיבוא האיסור קודם פגמו ולא מהני מי"ש וצריך שבירה בכ"ח אפילו בקדשים קלין ע"כ וק"ל:
ואמ"ת אגיד שיש אתי כמה וכמה מכתבים מידידי היקר אוהב התורה הנ"ל אמנם לעשות רצונו חפצתי ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לש"ש ובטוח אני בו שיקבל ממני מנחת תודה על הטובות שעשה עמדי ועל שלושה מכתבים הללו אני אומר והחוט המשולש לא במהרה ינתק:
תם: